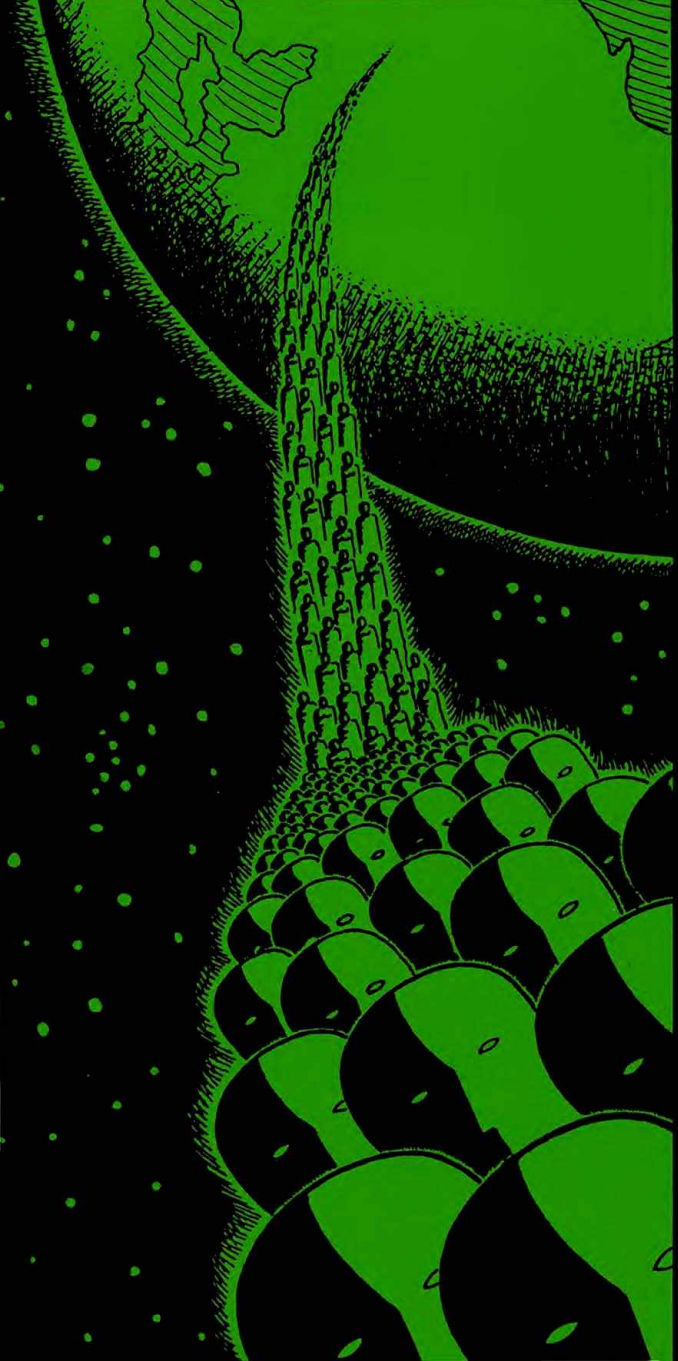

GRAFİK KANON 2

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ EDEBİYAT ESERLERİNİN ÇİZGİLERLE BULUŞMASI

"KUBİLAY HAN"dan
BRONTË KARDEŞLER ve
DORIAN GRAY'İN PORTRESİ'ne

RUSS KICK
editörlüğünde

MAXON CRUMB
GRIS GRIMLY
S. CLAY WILSON
DAME DARCY
KIM DEITCH
SETH TOBOCMAN
JOHN PORCELLINO
JOHN COULTHART
MEGAN KELSO
MOLLY KIELY
ve diğer 50 sanatçı

Çizgi roman severlerin dünyanın önemli illüstratörlerinin işlerini bir arada bulacağı, edebiyat severlerin ise klasik metinlerin çizgilerle buluşmasından mest olacağı ve belki de şimdiye dek fazla haşır neşir olmadıkları çizgi romanlara ilgilerinin artacağı bu yaratımın 2. Cilt'i bizi dünya edebiyatının 19. yüzyılda kaleme alınmış çığır açan örnekleriyle görsel bir yolculuğa çıkarıyor. Yalnızca aşina olduğumuz değil, belki de ismini ilk kez duyduğumuz eserlerin çizgilerle dansı insana bambaşka bir bakış açısı sunuyor.

"[Grafik Kanon'da] Her sayfayla birlikte tavşan deliğinde daha da derinlere düşüyorsunuz ve siz farkına varmadan saatler geçiyor."
New York Times Book Review

"2. Cilt'teki bütün öykü ve şiirler, sanatçıların kişisel tarzlarını yansıtarak benzeri olmayan görsel şölenlere dönüşüyor."
San Francisco Book Review

GRAFİK KANON

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ EDEBİYAT ESERLERİNİN 2 ÇİZGİLERLE BULUŞMASI

GRAFİK KANON

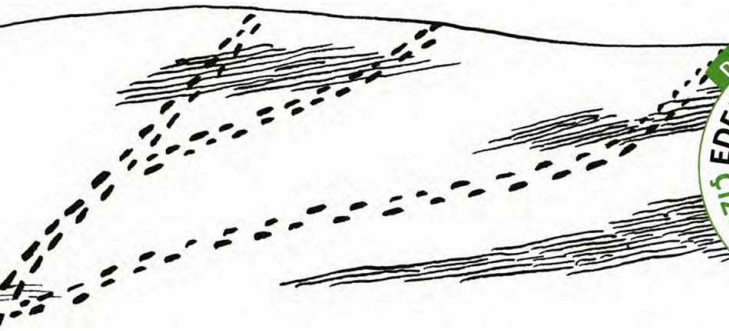

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ EDEBİYAT ESERLERİNİN 2 ÇİZGİLERLE BULUŞMASI

"KUBİLAY HAN"dan
BRONTË KARDEŞLER ve
DORIAN GRAY'İN PORTRESİ'ne

RUSS KICK
editörlüğünde

kolektif kitap

Kolektif Kitap – 17
Grafik Kanon 2. Cilt: "Kubilay Han"dan Brontë Kardeşler ve *Dorian Gray'in Portresi*'ne
Özgün Adı: *The Graphic Canon, Vol. 2: From "Kubla Han" to the Brontës Sisters to* The Picture of Dorian Gray

© Russ Kick, 2012
© Türkçesi: Özlem Yüksel, Nurcan Başer, Elif Ersavcı, Bilge Ceren Şekerciler, Selin Siral, Siren İdemen, Sevinç Kayır, Murat Özbank, 2013
© Kolektif Kitap, 2013
Diğer haklar için bkz. s. 498

ISBN: 978-605-63559-9-8

Yayına Hazırlayan: Evrim Öncül
Kitap Tasarımı: Pollen/Stewart Cauley, New York
Uyarlama: Kolektif Tasarım
1. Baskı, Nisan 2013, İstanbul

Baskı ve Cilt: Kayhan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244
Topkapı, İstanbul - 0212 612 31 85
Sertifika No: 12156

Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti.
Caferağa Mah. Ressam Şeref Akdik Sok.
No: 10 Kadıköy, İstanbul
www.kolektifkitap.com | info@kolektifkitap.com
T: 0216 337 05 18 | F: 0216 337 03 18

Bu kitabın hakları Seven Stories Press ve Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığı ile alınmıştır. Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez.
Bu eser ilk olarak 2012 yılında Seven Stories Press (New York, N.Y., U.S.A.) tarafından yayınlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür x

Giriş xi

"KUBİLAY HAN" 1
Samuel Taylor Coleridge
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Alice Duke

"İHTİYAR DENİZCİNİN MANZUMESİ" 6
Samuel Taylor Coleridge
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Hunt Emerson

"MASUMİYET ALAMETLERİ" 13
William Blake
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Aidan Koch

GURUR VE ÖNYARGI 18
Jane Austen
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Huxley King
TASARIM EDİTÖRÜ Terrence Boyce

"YÜRÜYOR GÜZELLİKLE" 27
George Gordon, Lord Byron
RESİMLEYEN / UYARLAYAN David Lasky

"OZYMANDIAS" 31
Percy Bysshe Shelley
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Anthony Ventura

"DOLAŞTIM BULUT MİSALİ" 34
William Wordsworth
RESİMLEYEN / UYARLAYAN PMurphy

"EY YALNIZLIK" 37
John Keats
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Hunt Emerson

FRANKENSTEIN 39
Mary Shelley
UYARLAYAN Jason Cobley
RESİMLEYEN Declan Shalvey

MASALLAR 50
Grimm Kardeşler
RESİMLEYEN S. Clay Wilson

"ZENGİN OLAN ALTILI" 62
Grimm Kardeşler
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Shawn Cheng

"LA BELLE DAME SANS MERCI" 66
John Keats
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Neil Cohn

KUDÜS: DEV ALBİON'UN ZUHUR EDİŞİ 79
William Blake
RESİMLEYEN William Blake

NAT TURNER'IN İTİRAFLARI 93
Nat Turner ve Thomas R. Gray
RESİMLEYEN / UYARLAYAN John Pierard

"ÖLÜMLÜ ÖLÜMSÜZ" 99
Mary Shelley
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Lance Tooks

MASALLAR 114
Hans Christian Andersen
RESİMLEYEN / UYARLAYAN S. Clay Wilson

"RONDEAU" ("JENNY ÖPTÜ BENİ") 124
Leigh Hunt
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Ellen Lindner

OLIVER TWIST 126
Charles Dickens
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Kevin Dixon

"JUMBLİLER" 132
Edward Lear
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Hunt Emerson

DER STRUWWELPETER 137
Heinrich Hoffmann
RESİMLEYEN Sanya Glisic

POE KOLAJ 146
Edgar Allan Poe
RESİMLEYEN Gris Grimly

"KUZGUN" 150
Edgar Allan Poe
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Yien Yip

ÖYKÜLER VE ŞİİRLER 156
Edgar Allan Poe
RESİMLEYEN Maxon Crumb

JANE EYRE 171
Charlotte Brontë
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Elizabeth Watasin

UĞULTULU TEPELER 177
Emily Brontë
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Tim Fish

KIZIL DAMGA 192
Nathaniel Hawthorne
RESİMLEYEN Ali J

MOBY DICK 194
Herman Melville
RESİMLEYEN Matt Kish

WALDEN 208
Henry David Thoreau
RESİMLEYEN / UYARLAYAN John Porcellino

ÇİMEN YAPRAKLARI 226
Walt Whitman
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Tara Seibel

ÇİMEN YAPRAKLARI 228
Walt Whitman
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Dave Morice

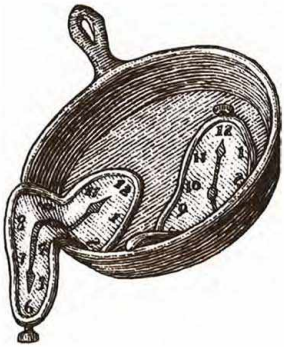

HAŞHAŞ YİYEN 233
Fitz Hugh Ludlow
RESİMLEYEN / UYARLAYAN John Pierard

TÜRLERİN KÖKENİ ÜZERİNE 244
Charles Darwin
UYARLAYAN Michael Keller
RESİMLEYEN Nicolle Rager Fuller

"MISERY DAĞI'NDAN MESAJ VAR" 262
Frederick Douglass
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Seth Tobocman

SEFİLLER 271
Victor Hugo
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Tara Seibel

"BEN DURUP ÖLÜMÜ BEKLEYEMEDİĞİM İÇİN" 301
Emily Dickinson
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Dame Darcy

"MAYASIZ İÇKİ TATTIM" 304
Emily Dickinson
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Diana Evans

GEORGE SAND'A MEKTUP 306
Gustave Flaubert
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Corinne Mucha

ALICE HARİKALAR DİYARINDA ve AYNANIN İÇİNDEN 313
Lewis Carroll
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Dame Darcy

"KOCABOĞAZDESTANI" 330
Lewis Carroll
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Eran Cantrell

ALICE GALERİSİ 342
RESİMLEYEN Jasmine Becket-Griffith, Bill Carman, John Coulthart, Kim Deitch, Andrea Femerstrand, Molly Kiely, Peter Kuper, May Ann Licudine, Olga Lopata, John Ottinger, Christopher Panzner, Natalie Shau, David W. Tripp, Emerson Tung ve Raphaëlle Vimont

SUÇ VE CEZA 364
Fyodor Dostoyevski
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Kako

KÜRKLÜ VENÜS 374
Leopold von Sacher-Masoch
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Molly Kiely

"SARHOŞ GEMİ" 382
Arthur Rimbaud
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Julian Peters

MIDDLEMARCH 390
George Eliot
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Megan Kelso

KÖBAN AVI 401
Lewis Carroll
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Mahendra Singh

ANNA KARENINA 410
Lev Tolstoy
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Ellen Lindner

HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI 421
Mark Twain
RESİMLEYEN / UYARLAYAN J. Ben Moss

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT 432
Friedrich Nietzsche
UYARLAYAN Laurence Gane
RESİMLEYEN Piero

DR. JEKYLL VE BAY HYDE'IN TUHAF VAKASI 454
Robert Louis Stevenson
UYARLAYAN Danusia Schejbal
RESİMLEYEN Andrzej Klimowski

"OWL CREEK KÖPRÜSÜ'NDE BİR HADİSE" 468
Ambrose Bierce
RESİMLEYEN / UYARLAYAN Sandy Jimenez

DORIAN GRAY'İN PORTRESİ 479
Oscar Wilde
RESİMLEYEN / UYARLAYAN John Coulthart

Katkıda Bulunanlar 492

Haklar ve İzinler 498

2. Cilt - İndeks 499

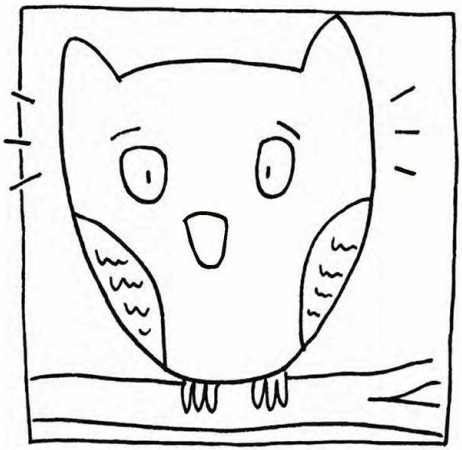

TEŞEKKÜR

BİR KİTABI, ÖZELLİKLE DEVASA BİR ANTOLOJİYİ YARATMAK pek çok insanın işbirliği demektir. Seven Stories Press'in kurucusu ve başı Dan Simon'a sonsuz minnetlerimi sunuyorum, kendisi *Grafik Kanon* hayalimi paylaştı, öyle ki daha ikinci e-postasında işin özüne dair ayrıntıları tartışmaya başlamıştık bile. İlk başta 400 sayfalık büyük bir kitap düşünmüştüm, ama süreç ilerleyip de Dan'e kitabın rahatlıkla 500, hatta 600 sayfaya çıkarılabileceğini söylediğimde hiç tereddüt etmedi ve projenin ikinci cildi meydana geldi. Haftalar sonra da üçüncü cildi. Her biri aşağı yukarı 500 sayfalık üç cilt... Baştan sona rengarenk... Yeniden basımların yanında yepyeni eserler... İkimiz de büyük düşünmeyi seviyoruz.

Benim gibi gece kuşu olan editörüm Veronica Liu'ya büyük bir teşekkürü borç bilirim. Kendisiyle çalışmak, bana bunun bir iş olduğunu unutturacak kadar eğlenceliydi, gözden kaçırdığım onca hatayı bulduğu ya da şu veya bu iş yüzünden havlu attığımda kırbacını şaklattığı zamanlarda bile. Seven Stories'in tüm yıldız oyuncularına *merci beaucoup*: Astrid Cook, Liz DeLong, Gabe Espinal, Jon Gilbert, Phoebe Hwang, Silvia Stramenga, Anne Rumberger, Linda Trepanier, Ruth Weiner, Crystal Yakacki ve tüm stajyerler. Düzeltileri için Karin Bolender'a ve dağıtım için Random House Yayıncılık Hizmetleri'ne *gracias*.

Anne babam Ruthanne ve Derek, Kiki, Sky, Terrence ve Rebekah, Darrell, Billy Dale, Cat ve David, Kelly ve Kevin, Mary, Z, Hawk, Songtruth, Fred ve Dorothy, Jeff ve Christy, Jenny, Christie, Sharplar ve Boycelar'ı kucaklıyorum. Kadehimi Disinformation'dan Gary Baddeley ve Ralph Bernardo'ya kaldırıyorum. Diğer çizerleri keşfetmemi sağlayan çizerlerin –Paul Buhle, Molly Kiely, Molly Crabapple, Ed Choy ve Zak Smith– önünde saygıyla eğiliyorum.

Knockabout Comics'ten Lorraine Chamberlain ve Tony Bennett, Classical Comics'ten Clive Bryant, Word Play'den Malcolm Whyte, Yale Center for British Art'tan Maria Singer, Writers House'tan Ty King ve Alena Gribskov, Center for Cartoon Studies'ten James Sturm, Rodale Books'tan Bob Niegowski, Levy Creative Management'tan Sari Levy-Shore, Melville House'tan Valerie Merians ve Dennis Loy Johnson, Icon Books'tan Andrew Furlow, SelfMadeHero'dan Emma Hayley, Charlotte Sheedy Literary Agency'den Charlotte Sheedy, Meredith Kaffel ve Mackenzie C. Brady'ye saygılarımı sunuyorum.

Kağıtçılar, matbaacılar, dağıtımcılar, kamyon şoförleri, kitapevlerinden tutun da her şeylerini veren birçok ağaca, kısacası bu kitabın size ulaşmasını sağlayan herkese çok teşekkürler.

Bize bu edebiyat eserlerini kazandıran tüm yazarlara, şairlere ve oyun yazarlarına minnettarım. Çoğu, insanlığın halini aydınlatmak uğruna kişisel özgürlüklerini, ekonomik refahlarını, akıl sağlıklarını, ilişkilerini, karaciğerlerini ve hayatlarını feda etti. Ve şevkle çalışarak muhteşem bir iş çıkardıkları için tüm çizerlere bütün kalbimle şükranlarımı sunuyorum. Siz olmasaydınız, *Grafik Kanon* olmazdı.

ÇİZGİ ROMAN SANATÇILARIYLA İLLÜSTRATÖRLERİN 1800'LERE ait elliden fazla eserin grafik uyarlamalarını yaptığı *Grafik Kanon*'un ikinci cildine hoş geldiniz. İlk cildin Giriş yazısını okuyanlar bilir, *Grafik Kanon* fikri ansızın gelmişti aklıma. Bir kitapevinde dolaşırken pek çok büyük edebiyat eserinin grafik uyarlamasının bulunduğunu –ve daha pek çoğunun henüz uyarlanmadığını– fark etmiştim. Antoloji editörü olarak aklıma ilk gelen, kurgu, şiir, oyun, makale, mektup gibi türlerin görsel uyarlamalarının yer aldığı devasa bir antoloji yaratmak olmuştu.

Yazılı eserlerin sanat formlarına kaynaklık etmesinin geçmişi çok eskiye dayanır. Resimler, oyunlar, operalar, senfoniler, şarkılar ve sinema filmleri edebiyat eserlerinden beslenir. On dokuzuncu yüzyılda ünlü gravür ustası Gustave Doré *İlahi Komedya*'nın, "İhtiyar Denizcinin Manzumesi"nin, İncil'in ve daha birçok eserin ikonik görsellerini yaratmıştı. Yayımlandığı yıl *Oliver Twist*'in altı farklı tiyatro oyunu sahnelenmişti. Salvador Dali, *Romeo ve Juliet*, *Don Quijote* ve *İlahi Komedya* gibi klasik eserlerden esinlenerek birçok resim yapmıştı. Bir Billie Holiday klasiği olan "Strange Fruit" şarkısı aslında bir şiirdir. Kate Bush'u dünya çapında meşhur eden ilk *single*'ı "Wuthering Heights"ın isim babası *Uğultulu Tepeler*'dir ve şarkı sözlerinde kitaptan alıntılar vardır. *Apocalypse Now*, Joseph Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* adlı romanının yeniden anlatımıdır. MGM'nin 1939 yapımı *Oz Büyücüsü*, uyarlandığı kitaptan daha ünlü olan birkaç sinema filminden biridir. Ayrıca *Sefiller* ve *Operadaki Hayalet* gibi müzikaller de ünlü klasiklerin uyarlamalarıdır.

Artık gösteri sırası çizgi romanlara (namıdiğer ardışık sanat) geldi ve *Grafik Kanon* da bunun bir parçası. Çizgi roman serisi Classic Comics'ten (sonradan Classics Illustrated adını aldı) 1941 ile 1971 yılları arasında klasik edebiyat eserlerinin uyarlandığı 169 sayı çıktı. 1946 ila 1964 yıllarında doğmuş pek çok insan bu seriyi sevgiyle anar, ama şunu itiraf etmeliyim ki bu eserler o kadar da iyi değildi. Çizimler yaratıcılıktan uzaktı (kötü olduklarını söylemiyorum, sadece ilginç değillerdi) ve metinler sadeleştirilmişti. Bu seri klasik eserlerin öne çıkan kısımlarının bir transkripsiyonu gibiydi adeta. Classics Illustrated son yıllarda iki kez yeniden başlatıldı, bu sefer seriye Bill Sienkiewicz, Gahan Wilson ve Rick Geary benzeri sofistike yaklaşımların ve muhteşem çizimlerin yer aldığı yepyeni uyarlamalar da dahil edildi.

1970'lerde Marvel, otuzdan fazla sayısının her birinde yeni bir eserin uyarlandığı aylık Marvel Classics Comics serisiyle doldurdu bu boşluğu. Daha yakın bir zamanda da, her klasik eser uyarlamasının mini seri olarak yayımlandığı Marvel Illustrated serisini piyasaya sürdü.

Tom Pomplun'ın başlattığı ve edebiyat eserlerinin yüksek kalite çizgi roman uyarlamalarının yer aldığı Graphic Classics serisinden şimdiye dek –her biri tek bir yazar ya da janr üstüne 144 sayfalık kitapların oluşturduğu– yirmiden fazla cilt yayımlandı. Birleşik Krallık'ta Classical Comics, okulların gözdesi *Hamlet* ve *Frankenstein* gibi klasiklerin tam metin uyarlamalarını çıkarırken, SelfMadeHero çoğunlukla *Tristram Shandy*, *Karanlığın Yüreği* gibi cesur ve zorlu uyarlamalar-

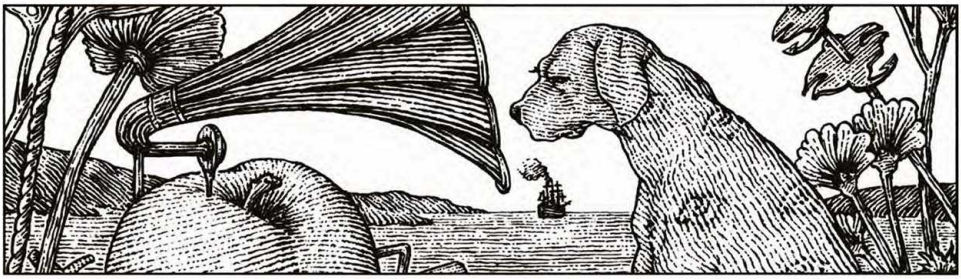

la manga Shakespeare üzerine yoğunlaştı. Robert Berry'nin başında olduğu Throwaway Horse, *Ulysses* ve benzeri klasiklerin dijital çizgi roman uyarlamalarını sunuyor. Wiley ve Sterling gibi yayıncılar başka çizgi romanların yanında klasiklerin kısa uyarlamalarını basıyor.

Gördüğünüz üzere bu alanda bir sürü şey oluyor, ama şimdiye kadar hiç kimse muazzam bir çeşitliliği tek bir yerde toplamamıştı. Özgün, tam metin edebiyat eserlerine gelince, asırlardır kocaman antolojilerimiz var. Ben de buna yakın bir şey –edebi sanat, sanatsal edebiyat üzerine kaleydoskopik bir deneme– oluşturmaya çalıştım. *Gılgamış Destanı*'yla başlayıp yirminci yüzyılın sonlarında biten, dünyanın dört bir yanından farklı dillerde kurgu, şiir, oyun ve kurgu dışı türlerini kapsayacak bir antoloji olacaktı bu. Daha önce yaptıklarımın yanında, pek çok boşluğu dolduracak yeni işler yer alacaktı asıl. *Yitik Cennet*'in grafik romanı olmayacak mıydı? Antik Yunan oyunları –*Lysistrata* yahut *Medea*– olmayacak mıydı? "Kubilay Han" ya da Lord Byron'dan hiçbir şey olmayacak mıydı? Tek bir Dickinson şiiri mi olacaktı? Çarlık döneminde geçen *Suç ve Ceza* olmayacak mıydı? James Joyce'un *Dublinliler*'inden veya T. S. Eliot'ın "Çorak Ülkesi"nden bir şey olmayacak mıydı? Bu gibi noksanlıklar ve daha fazlası düzeltilmeliydi.

Klasik edebiyat, genelde kendisine yüklenen anlamdan daha heyecan verici ve yıkıcıdır. Sıkıcı imajının arkasında yatan en büyük neden, bu insan halleri gözlemlerinin özünü emen ve onları parçalara ayrılıp sınava tabi tutulacak kuru şeyler haline getiren bir eğitim sistemi içinde öğretilmesi. Ancak bu eserler evrensel soruların, güzel yazıyla paketlenmiş ve muhteşem karakterlerle dolu güçlü incelemeleridir. Onların görsel sanatlar ve sahne sanatları için temel oluşturmasına şaşmamak gerek. Günümüz sanatçılarından bazılarına oynayabilecekleri, yorumlayabilecekleri ve geliştirebilecekleri koca bir edebiyat kanonu verildiğinde neler olabileceğini düşününce heyecana kapılmıştım. Yeni şeylerle karşılaşacağımızı, görsel ve edebi zihinlerin birleşmesiyle birlikte ortaya kendi başına ayakta duracak sanat eserleri çıkacağını biliyordum. 1. Cilt üzerine yapılan ilk incelemelerden biri Kirkus Review'da çıkmıştı ve bu övgü dolu inceleme şöyle bitiyordu: "Şayet sanatçılar, İngiliz heykeltıraş Anish Kapoor'un söylediği gibi, mitolojiler yaratıyorsa, o zaman bu cilt gerçekten eşitlerin evliliği."

Başka bir inceleme de daha üstü kapalı bir amacımı fark etmişti. Booklist, antolojinin "sanat formlarının olağanüstü potansiyelini... hemen her sayfada karşınıza çıkan yeni bir görsel fikirle" ortaya koyduğunu ve 1. Cilt'in "bu genç tekniğin akıl almaz geleceğine dair heyecan verici bir haberci" olduğunu söylüyordu. Görevim başarıyla tamamlandı. Yalnızca en iyi sanatçıları bulma amacıyla çıkmadım yola, aynı zamanda şiddetli bir tarz ve yaklaşım çeşitliliği yaratmak istiyordum. Daha önce de belirttiğim gibi, çizgi roman, karikatür ve genel olarak illüstrasyonun altın çağını yaşıyoruz. İşbaşındaki yetenekli sanatçıların ne sayısını tutmak ne de yaratıcılıklarının hızına yetişmek mümkün.

Grafik Kanon'un bir amacı da gelişmekte olan bu görkemi vitrine çıkarmak. Diğer bir deyişle, tema ne olursa olsun –bu üç ciltlik antoloji aşk ya da güncel olaylar veya köpekler üzerine olsaydı bile– görme merkezinizi tahrik edip doldurarak aşkın mutluluk noktasına taşımak istedim. Bu sanatçılar masaya yeni bir şey koyuyorlar, her biri kendi başına bile olağanüstü leziz tabaklar yaratıyorlar... ama hepsi bir araya geldiğinde, şunu söylemeliyim ki, önünüzde bir açık büfe, retinalarınızı tepeleme dolduran bir sanatsal bolluk seriliyor. İşin edebiyat kısmını bir kenara koyarsak, umarım *Grafik Kanon* çizgi roman sanatının ve illüstrasyonun nelere kadir olduğunu gösterebiliyor ve bu sanatı yeni doğrultulara sevk etmeye biraz da olsa yardım edebiliyordur.

Dürüst olmak gerekirse, *Grafik Kanon*'da oyuna dahil başka şeyler de var. Paskalya yumurtaları ve Truva atları bol. Haber edilmemiş ve ara ara da planlanmamış temalar örülüyor içeride. Çoğunlukla şans eseri olsa da sanatçı dizilimi çok önemli. Belli sanatçıların belli eserlerle eşleşmiş olmaları anlama yeni katmanlar katmışa benziyor. Bazı işlerin kronolojik sunumda ilginç ve eşlemeli bir şekilde çarpışması aydınlatıcı ya da şamatalı olabiliyor.

Zengin bir dokuma resim bu. Ama aynı zamanda hem gözler hem de beyin için hoş bir ziyafet. O yüzden lütfen buyurun ve bu ziyafetin tadını çıkarın.

Russ Kick

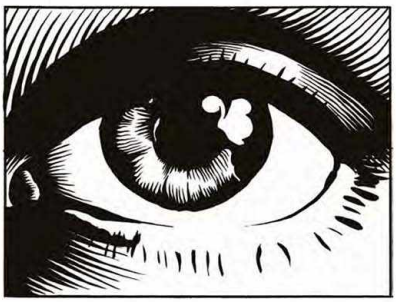

"Kubilay Han"

Samuel Taylor Coleridge

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Alice Duke**

TÜRKÇESİ **SELİN SİRAL**

"KUBİLAY HAN" İÇİN GELMİŞ GEÇMİŞ EN MEŞHUR yazılış hikayesine sahip edebi eser denebilir. Coleridge'ın iddiasına göre aldığı afyonun etkisiyle şiirde yer alan imgeler ve üç yüze yakın dize aynı anda gözlerinin önünde belirmiş. Uyuşturucunun etkisi geçince "Kubilay Han" şiirini kağıda dökmeye başlayan Coleridge, Somerset'teki çiftlik evine gelen bir ziyaretçi yüzünden işine ara vermek zorunda kalmış ve bir saat sonra masasının başına döndüğünde imgeler ve dizeler yok olup gitmiş.

Şiirin kaleme alınış tarihi 1797 gibi gözüküyor. 1800'den sonra yazılmadığı kesin fakat bir sebepten ancak 1816'da basılmış; o da Lord Byron'ın ısrarı üzerine. Yayımlandığında hemen hemen herkesin tepkisini çekmiş ama yıllar içinde dünyanın en ünlü, en beğenilen ve en çok tartışılan şiirlerinden biri haline gelmiş. *A Coleridge Companion* [Coleridge Rehberi] adlı kitapta Georgia Üniversitesi'nden Prof. John Spencer Hill şöyle yazıyor:

> İngilizce ya da başka bir dilde yazılmış bu uzunluktaki hiçbir şiirin bunca eleştirel yoruma maruz kalmadığı söylenebilir. Bu elli dört dize, binlerce sayfa tartışma ve analiz ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Başlı başına ya da büyük bir kısmında "Kubilay Han" şiirini konu alan beş kitap, yüz elliye yakın makale ve kitap bölümü bulunuyor (benim dikkatimden kaçan başkaları olması da muhtemel) ve hakkında yazılmış kısa veya genel geçer yorumlar saymakla bitmez. Bu materyal bolluğuna rağmen eleştirel bir fikir birliği olduğunu söylemek zor ve şiire ilişkin pek çok mühim konu halen tartışmaya açık. Ne zaman kaleme alındığı, içerdiği "anlam", Coleridge'ın hangi okumalarına ve doğa gözlemlerine dayandığı, yapısal bütünlüğü (tamamlanmamış bir parça mı yoksa şiirin tamamı mı olduğu gibi) ve Coleridge'ın şiir 1816 yılında ilk kez basılırken yazdığı Önsöz'le olan ilişkisi tartışma götüren konular arasında.

Ne denirse densin, "Kubilay Han" zengin ve gizemli imgelerle dolu büyüleyici ve güçlü bir şiir. Şair Charles Lamb, Coleridge'ın şiiri okumasını dinledikten sonra, "öyle büyüleyiciydi ki, o okurken sanki cennet bahçeleri salonda beliriverdi" diye yazmıştı. Lovecraft ve Poe gibi fantastik yazarların eserlerini resimlemekte uzmanlaşmış sanatçı Alice Duke bu çalışmayı tamamlarken "ateşli ve hasta" olduğunu dile getiriyor ki böyle bir çalışma için muhtemelen en ideal durum kısmen sanrılar içinde olmak.

KUBİLAY HAN

SAMUEL TAYLOR COLERIDGE

RESİMLEYEN: ALICE DUKE

Kubilay Han buyurdu Zanadu'da
Bir zevkusefa kubbesi kurula:
Kutsal **Alaf** nehri akar orada
Alçalır uçsuz bucaksız mağaralara
Güneş gün görmeyen bir umman'a:
On kilometre uzanan verimli topraklar
Çevrelenir **surlarla** ve **burçlarla:**
Kıvrımlı sular **bahçelerde** parlar
Çiçek açar ağaçlar rayihalı
Ve o **ormanlar** dağlar kadar yaşlı
Güneşli çimenlikleri kucaklar.

Yeşil tepeden sedirlere doğru
İnen o hülyalı yar **yok mu!**
Ne yaban yer! Ne **büyülü**, ne ulvi!
Gelir dolanır da bir **ifritin yâri,**
Ufalan ay altında inler sanki!

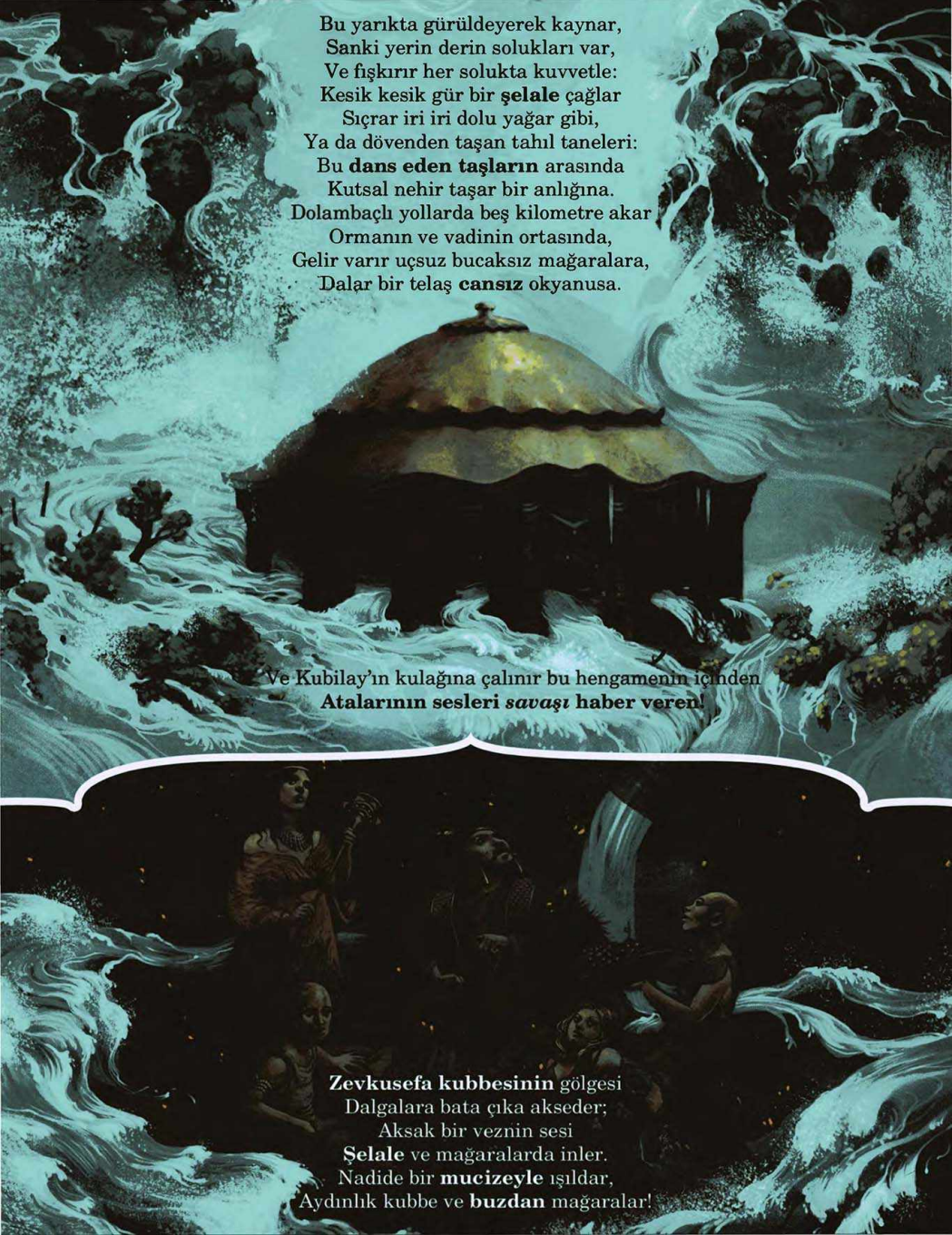
Bu yarıkta gürüldeyerek kaynar,
Sanki yerin derin solukları var,
Ve fışkırır her solukta kuvvetle:
Kesik kesik gür bir **şelale** çağlar
Sıçrar iri iri dolu yağar gibi,
Ya da dövenden taşan tahıl taneleri:
Bu **dans eden taşların** arasında
Kutsal nehir taşar bir anlığına.
Dolambaçlı yollarda beş kilometre akar
Ormanın ve vadinin ortasında,
Gelir varır uçsuz bucaksız mağaralara,
Dalar bir telaş **cansız** okyanusa.
Ve Kubilay'ın kulağına çalınır bu hengamenin içinden
Atalarının sesleri *savaşı* haber veren!
Zevkusefa kubbesinin gölgesi
Dalgalara bata çıka akseder;
Aksak bir veznin sesi
Şelale ve mağaralarda inler.
Nadide bir **mucizeyle** ışıldar,
Aydınlık kubbe ve **buzdan** mağaralar!

Santur çalan bir dilber
Görmüştüm bir düşümde:
Habeşli bir genç kızdı
Ve çalıyordu santuruyla,
Abora Dağı şarkısını.

İçimde bir dirilse
O nağme ve güfte,
Dolardım **zenginlikle**
Ve o bitmez ezgiyle,
Kurardım gökyüzüne,
O **aydınlık** kubbeyi! O **buzdan** mağaraları!

Duyanlar mutlak görürdü onları,
Ve **Sakının! Sakının!** diye haykırırlardı,
Uçuşan saçlarından, **çakmak çakmak** gözlerinden!
Örün etrafını üç kat,
Kapatın gözlerinizi **korkuyla**,
Tatmış kutsal balı çünkü,
Ve içmiş Cennet'in sütünü.

"İhtiyar Denizcinin Manzumesi"

Samuel Taylor Coleridge

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Hunt Emerson**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

BAZI ŞAİRLER VE YAZARLAR HAYRET UYANDIRACAK edebiyat eserleri yazmaya teşebbüs ederler. Bazıları bir yayıncılık akımından faydalanarak biraz para kazanma arzusundadır ve sonunda Batı kanonuna ait klasikler yazarlar. Coleridge ile arkadaşı ve ortağı William Wordsworth İngiltere'de Devon sahilinde çıktıkları uzun bir yürüyüş sırasında bir fikir bulurlar: Birlikte, son zamanlarda çok rağbet gören bir türde, doğaüstü ve o sıralarda büyük heyecan uyandıran gotik unsurlarla dolu bir balad yazacaklar, sonra da onu beş pounda *Monthly Magazine* dergisine satacaklardır. Wordsworth birtakım önemli fikirler ve iki dizeyle katkıda bulunur, ama çok geçmeden geri çekilir ve yazma işini tamamen Coleridge'a bırakır. Coleridge'ın ellerinde şiir başka bir şeye dönüşür; tipik bir baladdan iki misli uzundur, arkaik kelimelerle doludur, söyleme biçimi gariptir ve müphem bir mesaj iletmektedir. Bu şiir hiçbir dergide yayımlanmadı ama Coleridge ile Wordsworth'ün yazdıkları ve İngiltere'de 1798'de romantik akımı başlatan *Lyrical Ballads* [Lirik Baladlar] adlı toplu şiirlerin açılışını yaptı.

Ne gariptir ki, "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" biçim ve üslup açısından hiç de romantik olmayan bir şiir; tahmin edileceği üzere eleştirmenler, Coleridge'ın çağdaşları ve Wordsworth'ün kendisi tarafından didik didik edilmiş olsa da kimse hâlâ ne anlama geldiğini bilmiyor. *Lyrical Ballads*'ın en başında yer alan bu tuhaf ve uzun şiir, kitabın piyasaya çıkışını baltalamış ve sonraki baskılarda daha gerilerde yer almıştır.

Şiir yarı deli bir yaşlı denizci tarafından esir alınan bir düğün konuğunun ağzından aktarılır, denizci konuğa boynuna asılı albatros ile "su, su dört bir yan su, ama bir damla bile yok içmeye" dizelerini içeren denizdeki o meşhur ve acayip tecrübelerini anlatır. "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" –güçlü bir ruhani kefaret teması içerse de– bunaltıcı ölçüde karanlık ve esrarlıdır, ancak İngiliz çizgi roman efsanesi Hunt Emerson içindeki mizahı bulmuş. Daha doğrusu kısaltılmamış uyarlamasına biraz mizah eklemiş. Burada öykünün can alıcı ikinci bölümüne yer veriyoruz. Birinci bölümde denizcinin gemisi Güney Kutbu'nda sıkışıp kalmıştır, ama bir albatrosun çıkagelmesiyle birlikte (denizciler için iyi bir işarettir bu: "Onu Tanrı'nın adıyla selamladık") buzlar anında kırılır, güzel bir rüzgar çıkar ve gemi peşinde albatrosla güvenli ancak sisli sulara döner. Denizci ansızın albatrosu bir okla vurup öldürür. (Herkesin kendilerini kurtardığına inandığı zararsız bir yaratığa böyle bir zalimlik yapmasının sebebi, edebiyattaki en büyük gizemlerden biri ve üniversite öğrencilerinin bitmek bilmeyen ödevlerine malzeme sağlıyor.) İkinci bölüm bize denizcinin o acımasızca işlediği suçun hemen sonrasını anlatır.

İKİNCİ BÖLÜM

BİZZAT TANRI'NIN BAŞI
GİBİ YÜKSELDİ İHTİŞAMLI GÜNEŞ,
NE SÖNÜKTÜ, NE KIZIL:

SONRA DEDİLER, SİSİ VE PUSU GETİREN KUŞU ÖLDÜRMÜŞSÜN SEN...
DOĞRU, DEDİLER
SİS VE PUS GETİREN BÖYLE KUŞLARI ÖLDÜRMELİ!

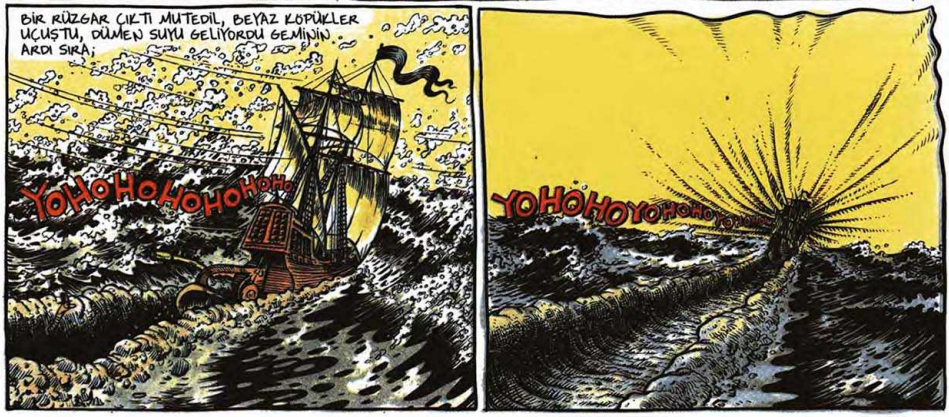
BİR RÜZGAR ÇIKTI MUTEDİL, BEYAZ KÖPÜKLER UÇUŞTU, DÜMEN SUYU GELİYORDU GEMİNİN ARDI SIRA;
YOHOHOHOHOHOHO
YOHOHOYOHOHOHO

BİZDİK İLK DALIVEREN O SAKİN SULARA!
FIIIRRRT!
RÜZGAR KESİLİVERDİ, YELKENLER DE İNDİ...
FIŞŞ
FIŞŞ
FIŞŞ
ANCAK BU KADAR HAZİN OLABİLİRDİ;
OOOY!
VE
DENİZİN SÜKUNETİNİ BOZMAK İÇİN KONUŞTUK SADECE!

KANLI GÜNEŞ,
KIZGIN VE BAKIR RENKLİ GÖKTE
TAM SEREN DİREĞİNİN ÜSTÜNDE GELİP DURDU,
BÜYÜK DEĞİLDİ AYDAN...

KOVALADI GÜNLER GÜNLERİ, BİZ ÇAKILIP KALDIK,
NE BİR KIPIRTI, NE BİR NEFES...
RESMEDİLMİŞ DENİZDEKİ
BİR GEMİ GİBİ CANSIZ!

SU, SU, DÖRT BİR YAN SU, VE ÇEKTİ GÜVERTENİN TAHTALARI

BAK! BU ÇEKMİŞ!

BU DA ÇEKMİŞ!

SU...

... SU, DÖRT BİR YAN SU... AMA BİR DAMLA BİLE YOK İÇMEYE!

SU SATILIR 50.000 DOLAR

VE NASIL OLDUYSA OLDU... AH TANRIM!
DENİZİN DİBİ SAHİDEN ÇÜRÜDÜ!
SÜMÜKSÜ SUYUN ÜSTÜNÜ KIMIL KIMIL AYAKLARIYLA
SÜMÜKSÜ MAHLUKLAR KAPLADI...
GECE RAKS ETTİ ETRAFIMIZDA
ÖLÜMÜN ALEVLERİ BAŞIBOZUK, DÖNE DÖNE...
DENİZ OLMUŞ BİR CADI KAZANI,
YEŞİL, MAVİ, BEYAZ FOLURDAYIP KAYNADI!

VE KİMİLERİ DÜŞLERİNDE GÖRDÜLER Kİ BİZE MUSALLAT OLAN RUH...
DOKUZ FERSAH DERİNLİKTEN TAKİP EDİYORDU BİZİ, SİS VE KAR DİYARIYDI MEMLEKETİ!
YO! YO!
HAYIR!
YO!
VE HADSİZ SUSUZLUK KAVURUP KURUTTU HER BİR DİLİ. KONUŞAMIYORDUK ARTIK, SANKİ KURUMA BOĞULMUŞTUK!
AH! HEYHAT! GENCİNDEN YAŞLISINA HEPSİ NASIL KEM BAKIYORDU BANA!
L A N E T !
TAKTILAR HAÇ YERİNE...
AH, ALBATROS!
... O KUŞU BOYNUMA!

"Masumiyet Alametleri"

William Blake

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Aidan Koch**

TÜRKÇESİ **SELİN SİRAL**

1760'LARIN BAŞLARINDA KÜÇÜK BİR ÇOCUK OLAN William Blake, daha o yıllardan itibaren hayaller görmeye başlamıştı. Meleklerle konuşuyor, ağaçların üzerindeki imgeleri gözünde canlanıyor, Tanrı'nın yüzü önünde beliriyor ve erkek kardeşi Voltaire, bir bit ve daha birçok ölünün ruhu karşısında zuhur ediyordu. Kendisi aynı zamanda despot yönetimlere karşı şiddet içeren devrimleri ve aşkı özgürce yaşamayı destekleyen, toplumsal ve siyasi anlamda radikal bir kişilikti.

Yaşamını kıt kanaat da olsa yaratıcı ve yetenekli bir gravür ve baskı ustası olarak kazanıyordu. Mesleği kendi şiirlerini yine kendi muhteşem çizimleriyle resimleyip elle yazarak kendi atölyesinde renklendirerek basmasına olanak sağlıyordu. (Söz konusu çalışmaların akıllara durgunluk veren bir örneği için bu cildin ilerleyen kısımlarında yer alan *Kudüs*'e bakabilirsiniz.)

Blake'in en bilindik ve antolojilere en sık alınan "Baca Temizleyici", "Kuzu", "Küçük Kayıp Kız", "Hasta Gül", "Londra" ve "Kaplan" gibi şiirleri *Masumiyet ve Tecrübe Şarkıları* kitabında yer almaktadır. Blake'in diğer eserlerinin büyük bir kısmı vahiy gibi, yoğun ve alenen hayali görüntülere dayalı ve aynı zamanda zor anlaşılır oldukları için pek okunmaz.

Blake "Masumiyet Alametleri" şiirini muhtemelen 1803 yılında, *Masumiyet ve Tecrübe Şarkıları*'ndan çok sonra, bir defterine yazmış ve hiç yayımlamamış. Bu şiir Blake 1827'de öldükten otuz altı yıl sonra gün yüzüne çıkmış. Şairin birtakım mistik görüşlerini son derece ritmik ve etkileyici bir biçimde özetleyen şiirin başındaki dört dize Blake'in belki de en meşhur dizeleridir. Bu mısranın kendi başına bir şiir olarak yayımlandığı da oluyor. Bunu takip eden iki dize de kendi çapında bir üne sahip ama bu uzunca şiirin geri kalanı için aynı şey söylenemez. Aidan Koch alemetifarikası olan satranç tahtası yöntemini eserin tamamına uygulayıp Blake'in bu dizelerinin ilk defa imgelerle bir araya gelmesini sağlıyor.

Masumiyet Alametleri

GÖRMEK
İÇİN KUM
TANESİNDE
BİR DÜNYA

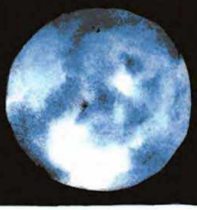

VE
KIR ÇİÇEĞİNDE
CENNETİ
,

TUT
SONSUZLUĞU
AVUCUNDA
VE BİR ANDA
EBEDİYETİ.

KIZILGERDAN
KAPATILIRSA
KAFESE
TÜM CENNET
BOĞULUR
HİDDETE.

GÜVERCİN DOLU
BİR KUŞ EVİ
SARSAR
CEHENNEMİN
HER
KÖŞESİNİ.

SAHİP KAPISINDA
ÖLÜYORSA
BİR KÖPEK,
ORADAKİ DEVLETİN
SONU GELDİ
DEMEK.

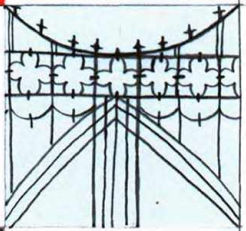

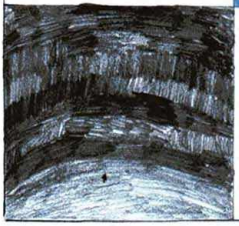

BİR AT HOR
MUAMELE GÖRDÜYSE
YOLDA
YAKARIR İNSAN
KANI İÇİN GÖKTEKİ
TANRI'YA.

AV OLUP
HAYKIRAN
HER TAVŞAN
KOPARIR
BİR PARÇA
İNSANIN AKLINDAN.

BİR TARLA KUSU,
KANADI YARALI,
SUSTURUR MELEKLERİN
SARKISINI.
BİR HOROZ HAZIRLANIP
SOKULAN DÖVÜSE
ÜRKÜNTÜ VERİR DOĞAN
GÜNESE.
HER ASLAN KÜKREMESİ,
HER KURT ULUMASI
DİRİLTİR CEHENNEMDE
YANAN BİR İNSANI.
YABANİ GEYİK GEZİYORSA
GÖNLÜNCE ORMANDA,
NE DERT UĞRAR İNSANIN
RUHUNA NE DE TASA.
KUZU KIYMETİ
BİLİNMEZSE CEMAATİ
KATAR BİRBİRİNE,
AMA KASABIN BIÇAĞINA
MÜSAADE EDER YİNE DE.

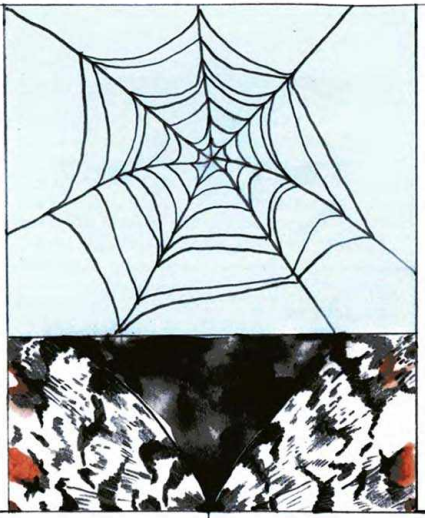

AKŞAM KARANLIĞINDA
UÇAN YARASA
İNANÇSIZ AKILDAN
KAÇAR UZAĞA.
BAYKUS ÖTER DE
GECELERİ
MUTLULAR KAFİRİN
DEHSETİNİ.
ÇALIKUŞUNA ZARAR
VEREN
GÖREMEZ SEVGİ
KİMSEDEN.
ÖKÜZÜ ÖFKELENDİREN
BULAMAZ HİÇBİR
YAREN.
SİNEKLERE EZİYET EDEN
VELEDİ
BEKLER ÖRÜMCEKLERİN
DEHSETİ.

AZAP ÇEKTİREN MAVİŞ
BÖCEĞİNE
MEKİK DOKUR
BİTMEYEN GECELERDE.
GEZİNİR DE TIRTIL
YAPRAĞIN ÜZERİNDE
ANNENİN KEDERİNİ
GETİRİR DİLE.

GÜVEYİ, KELEBEĞİ
CANINDAN ETME,
ZİRA MAHŞER GÜNÜ
GELMEKTE.
BİR ATI SAVAŞ İÇİN
EĞİTEN
ATLAYAMAZ ZORLU
MERHALEDEN.

BESLE DÜŞKÜNÜN KEDİSİNİ
KÖPEĞİNİ
OLURSUN KENDİN YEMİŞ
İÇMİŞSİN GİBİ.
YAZIN TÜRKÜ
TUTTURAN SIVRİSİNEK
ZEHRİ İFTİRACININ
DİLİNDEN OLSA GEREK.
AĞISI SEMENDER VE
YILANIN
AYAĞININ TERİDİR
KISKANÇLIĞIN.
KAYNAĞIDIR HASEDİ
SANATÇININ
ZEHRİNİN BAL YAPAN
ARILARIN.
PRENSLERİN KAFTANI,
DİLENCİ ÇAPULLARI
PİNTİNİN KESESİNDE
ZEHİRLİ MANTARLARI.
KÖTÜ NİYETLE SÖYLENEN
GERÇEKLER
OLUR BİN YALANDAN BİN
BETER.

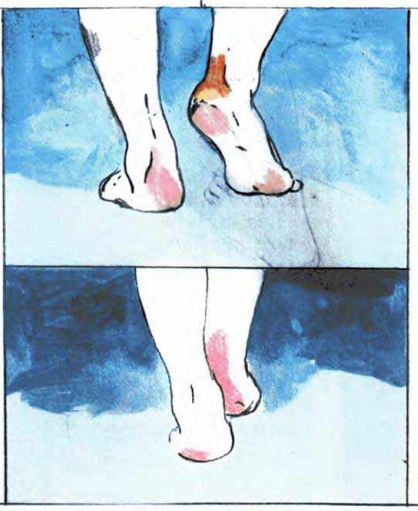

BÖYLEDİR VE ÖYLE
OLMASI GEREKİR,
İNSAN NESE VE KEDER
İÇİN BİÇİLMİŞTİR.
BUNU BİLİR BUNU
SÖYLERSEK,
MÜMKÜNDÜR DÜNYADA
GÜVENLE İLERLEMEK.
HAZ VE DERT
İŞLENMİŞTİR NAKIŞ GİBİ,
KUTSAL RUHA BİÇİLMİŞ
BİR GİYSİ.
HER ELEM VE HASRETİN
GERİSİNDE,
YATAR İPEKTEN
DOKUNMUŞ BİR NESE.
BEBEK DEDİĞİN EŞ
DEĞİLDİR KUNDAĞINA,
BU BEŞER DİYARINDA
YAPILDI ALET EDEVAT,
VUKU BULDU ELLER,
TÜM ÇİFTÇİLER BUNU
BÖYLE BİLİRLER.

GÖZDEN AKAN
HER GÖZYASI
DÖKÜLÜP DE
DÖNÜSÜR
BİR BEBEĞE
EBEDİYETTE.

PIRIL PIRIL
PERİLER TUTAR
ONU HAVADA
VE İADE EDERLER
KENDİ HOŞ
SEDASINA.

MELEME, BÖĞÜRME, KÜKREME VE
HAVLAMALAR
CENNETİN KIYILARINA VURAN DALGALAR.
BİR BEBEK SOPA ALTINDA AĞLAR İSE,
ÖC ALINA DİYE YAZAR ÖLÜM ALEMLERİNDE.
DİLENCİNİN RÜZGARDA DALGALANAN
KEPENEĞİ,
PARÇALAR GÖKLERİN KEPENKLERİNİ.
KILIÇ KUŞANMIŞ ZIRHLI BİR ASKER
YAZ GÜNEŞİ KARŞISINDA KÖTÜRÜM DÜŞER.
TEK BİR KURUŞU DAHA DEĞERLİDİR
YOKSULUN
AFRİKA SAHİLLERİNDEKİ BÜTÜN
ALTINLARDAN.
EMEKÇİNİN ELİNDEN ALINAN AZ BİR PARA
YETER CİMRİ ARAZİSİNİ ALIP SATMAYA;
YAHUT ULVİ MECRALARCA KORUNUYORSA,
TÜM MEMLEKETİ SATIN ALMAYA.

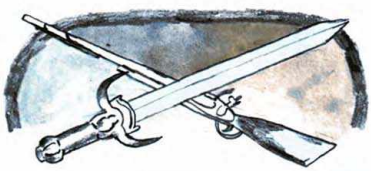

ÇOCUĞUN İNANCIYLA
ALAY EDENLE
DALGA GEÇİLİR
YAŞLILIKTA VE ÖLÜMDE.
ÇOCUĞUN KALBİNE ŞÜPHE
TOHUMLARI EKEN
ÇIKAMAZ MEZARDA
ÇÜRÜDÜĞÜ YERDEN.
ÇOCUĞUN İNANCINA SAYGI
GÖSTERENLER
CEHENNEMİ VE ÖLÜMÜ
ALT EDERLER.

ÇOCUK OYUNCAĞI VE YAŞLININ MUHAKEMESİ
İKİ AYRI MEVSİMİN MEYVESİ.
OTURUP SİNSİCE SORULAR SORAN KİMSE
NASIL CEVAP VERECEĞİNİ BİLEMEZ HİÇBİR SEVE.
SÜPHE İÇEREN KELAMA CEVAP VEREN
SÖNDÜRÜR IŞIĞI BİLGİDEN GELEN.
GELMİŞ GEÇMİŞ EN GÜÇLÜ ZEHİR
SEZAR'IN DEFNE TACINDAN GELMEDİR.
YOKTUR İNSANLIĞI DAHA ÇOK ÇARPITAN
ZIRHIN DEMİRİNİN SARMALAMASINDAN.
SABANLAR SÜSLENDİĞİNDE ALTIN VE DEĞERLİ
TAŞLARLA
KISKANÇLIK BOYUN EĞER BARIŞ SANATLARINA.
ÇEKİRGE VIZILTISI YAHUT BİR BİLMECE
EN UYGUN CEVAPLARDIR SÜPHEYE.
KARINCA BİR MİLİM, KARTAL BİR MİL GİDER
BAYAĞI FELSEFE BUNA GÜLÜMSER.

GÖRDÜĞÜNDEN SÜPHE
DUYANI İNANDIRMAYA
NE YAPARSAN YAP KAR
ETMEZ ASLA.
GÜNEŞ VE AY SÜPHE
DUYSAYDI BİR AN
BİRDEN
SÖNÜVERİRLERDİ O AN.
TUTKU SAHİBİ OLMAK
İYİ OLABİLİR AMA
TUTKU İÇİNİ
KAPLADIYSA, O FENA.

MEMLEKET KADERİNİ
BELİRLER KUMARBAZ VE
FAHİŞE,
DEVLET ONLARA BUNUN
İÇİN İZİN VERİRSE.
YOSMANIN SOKAKLARDA
YANKILANAN SESİ
ÖRER YAŞLI İNGİLTERE'NİN
KEFENİNİ.
KAZANANIN NİDASI,
KAYBEDENİN BEDDUASI,
KATAR ARDINA MERHUM
İNGİLTERE'NİN CENAZE
ALAYINI.

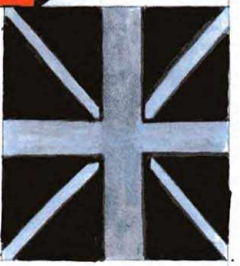

HER GECE VE HER SEHERDE
KİMİ DOĞAR BİR KEDERE.
HER SEHERDE VE HER GECE
KİMİ DOĞAR HOŞ BİR KEYFE.
KİMİ DOĞAR HOŞ BİR KEYFE,
KİMİ DOĞAR EBEDİ GECEYE.

SÜRÜKLENİRİZ BİR YALANA
İNANMAYA,
RUH UYURKEN IŞIK HUZMELERİ
ALTINDA,
GECE DOĞAN VE BAŞKA BİR GECEDE
YİTİP GİDECEK O GÖZLE
GÖRMEDİĞİMİZDE.

TANRI BELİRİR VE AYDINLATIR
TANRI
GECELERDE BARINAN ZAVALLI
RUHLARI,
AMA GÜNDÜZ DİYARINDAKİLERE
BÜRÜNÜR İNSAN SURETİNE.

Gurur ve Önyargı

Jane Austen

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Huxley King**

TASARIM EDİTÖRÜ **Terrence Boyce**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

BU DEVİRDE JANE AUSTEN İÇİN BİR SUNUŞ YAPMAYA gerek var mı? Jane deliliğine kapılmış durumdayız ve bu hastalık geçeceğe de benzemiyor. Yaşasa mutlaka şaşırır ve muhtemelen üzülürdü de. Sağlığında kitaplarının çoğu iyi satış rakamlarına ulaşmıştı, ama hepsi de kendi ısrarıyla isimsiz basılmıştı (erken dönem romanları "Bir Hanım" ya da "... romanının yazarı" imzasıyla piyasaya çıkmıştı). İsmi ancak ölümünden sonra kitaplarının kapaklarında yer almaya başladı. Kitaplarının pek çok kişiye ulaşmış olmasına ve kısa ancak iyi eleştiriler almasına rağmen hiç ünlenmedi ki bu da tam istediği şeydi.

Nedeni bilinmeyen bir rahatsızlıktan genç denecek bir yaşta –kırk bir yaşında– öldü. Winchester Katedrali'ndeki mermer mezar taşında yazar olduğuna dair bir ifade yok, sadece "Merhum George Austen'ın en küçük kızı" yazar. Romanları küçük bir hayran kitlesi tarafından halen okunuyorduysa da, Austen 1870 yılına kadar büyük ölçüde unutulmuştu. Ölümünden yaklaşık elli yıl sonra, yeğeni *A Memoir of Jane Austen* [Jane Austen'ın Anıları] adında sevgi dolu ve samimi bir aile biyografisi yayımladı. Kitap, Jane Austen ve eserleri hakkında büyük bir merak uyandırdı. Jane deliliğinin ilk dalgası *Akıl ve Tutku*, *Gurur ve Önyargı*, *Emma*'yı ve İngiliz Krallığı'nın üst ve alt sınıflarına hapsolmuş kadınların yaşantılarını okumaya doyamayan okurları harekete geçirdi. Austen o dönem epey eleştiri de aldı, ama edebi şöhretinin pekiştiği dönem kesinlikle yirminci yüzyılın başlarıydı.

Huxley King ile basın ve televizyon sektöründe grafik tasarımcılık yapan eşi Terrence Boyce eski dostlarımdır. Huxley'nin hemen tanınan eserleri enerjik, çağdaş ve erotizm yüklüdür, ancak bir kitap kurdu olan sanatçının edebi zevki tamamen on dokuzuncu yüzyıla dönüktür. Bu ikisinin karışımını görmeye can atıyordum. Huxley bu konuda şöyle diyor:

> Lizzy'yi çizme şansını kaçıramazdım. Elizabeth Bennet küçüklüğümden beri benim kahramanımdır. Zeki, mantıklı, esprili ve karmaşık bir kadındır, tıpkı Austen gibi. Jane Austen'ın bütün eserlerini severim –hicivleri çok inceliklidir– ama Lizzy yüzünden *Gurur ve Önyargı*'nın kalbimde her zaman özel bir yeri olacak. Üstelik çizmekten en çok hoşlandığım şeyler güzel kızlar ve güzel elbiseler olunca, Bennet kardeşler tam da bana göreydi.
>
> Georgian dönemi takıntımdan büyük ilham aldım. Karakterlerin yüzlerinde Yunan heykellerinin izlerinden daha fazlası var, sayfaların "mimarisi" de Palladyen tarzı sütun, friz ve kemer örneklerini içeriyor.
>
> Bu bölüm gerçek bir işbirliğinin sonucunda ortaya çıktı. Desenleri, figürleri, çerçeveleri, her şeyi ayrı ayrı çizdim; harika ortağım ve tasarım editörüm Terrence Boyce onları bir araya getirdi. Bu da örneğin kızların elbiselerinde üst üste birkaç kat desen bindirmemize imkan verdi.
>
> Çizimlerim alışılmışın dışında bir desen yoğunluğuna sahip. Bu bir hayli girift ve ilginç bir görünüm verse de, çalışmanın yaratım aşamasında güçlük çıkardı. Jane Austen'da bolca diyalog vardır. Çok geçmeden muazzam uzunluktaki metni geleneksel balonların içine yerleştirirsek, arka plandaki çalışmaların büyük kısmını örteceğini anladık.

Terrence diyaloglar için kullandıkları alışılmadık görsel yaklaşımı şöyle anlatıyor:

> Konuşma balonlarının tretmanını şans eseri bulduk. Ben Huxley'nin yazısını satır satır aktarıyordum. Bir kelimeyi satırından ayırdığım zaman adeta mıknatıslı bir metin olduğunu fark ettim. Geniş alana yaymayı denedim ve görüntüden memnun kaldım. Hem çizimleri daha görünür kılıyor, hem de kalın ve italik yazıların vurgulanmasını sağlıyor.

Romanın ikinci bölümünden uyarlanan alıntıda, hepsi bekar olan (korkunç!) Bennet kardeşler ile annelerinin yakışıklı ve varlıklı bir bekarın yakındaki bir malikaneye taşınması üzerine yaşadıkları telaş anlatılıyor.

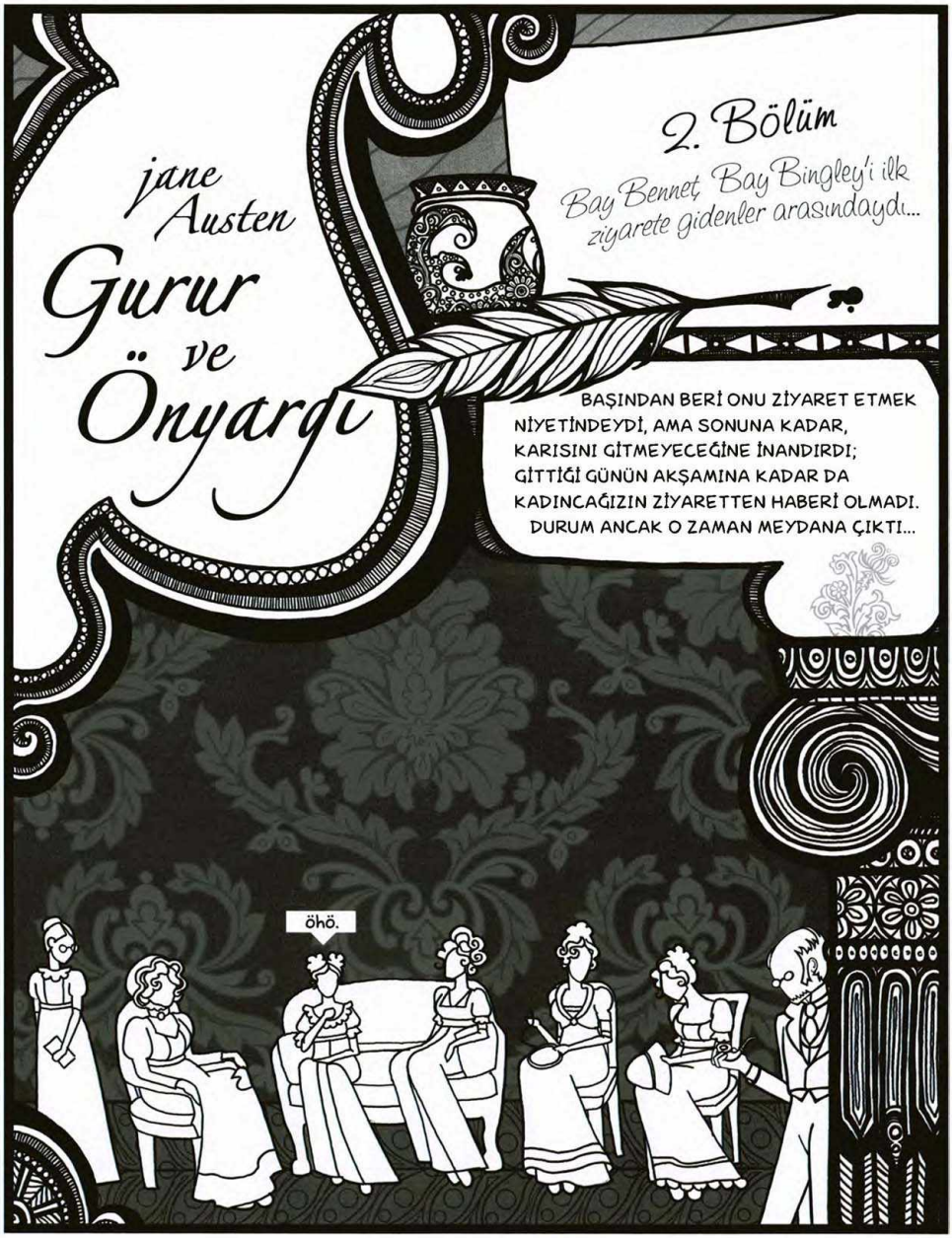
jane Austen
Gurur ve Önyargı
2. Bölüm
Bay Bennet, Bay Bingley'i ilk ziyarete gidenler arasındaydı...
BAŞINDAN BERİ ONU ZİYARET ETMEK NİYETİNDEYDİ, AMA SONUNA KADAR, KARISINI GİTMEYECEĞİNE İNANDIRDI; GİTTİĞİ GÜNÜN AKŞAMINA KADAR DA KADINCAĞIZIN ZİYARETTEN HABERİ OLMADI. DURUM ANCAK O ZAMAN MEYDANA ÇIKTI...
öhö.

UMARIM BAY BINGLEY BEĞENİR LIZZY.
BİZ ZİYARETİNE GİTMEYECEĞİMİZE GÖRE, BAY BINGLEY'İN NELERİ BEĞENDİĞİNİ NEREDEN BİLELİM?
AMA UNUTUYORSUNUZ ANNE, ONUNLA MUTLAKA TOPLANTILARDA KARŞILAŞACAĞIZ. HEM BAYAN LONG ONU BİZİMLE TANIŞTIRACAĞINA SÖZ VERDİ.
BAYAN LONG'UN BÖYLE BİR ŞEY YAPACAĞINA HİÇ İNANMIYORUM. ONUN DA İKİ KIZ YEĞENİ VAR...
ZATEN BENCİL, RİYAKAR BİR KADINDIR;
HİÇ TUTMAM BEN ONU.
AL BENDEN DE O KADAR,
BU İŞ İÇİN ONA BEL BAĞLAMADIĞINA MEMNUN OLDUM.

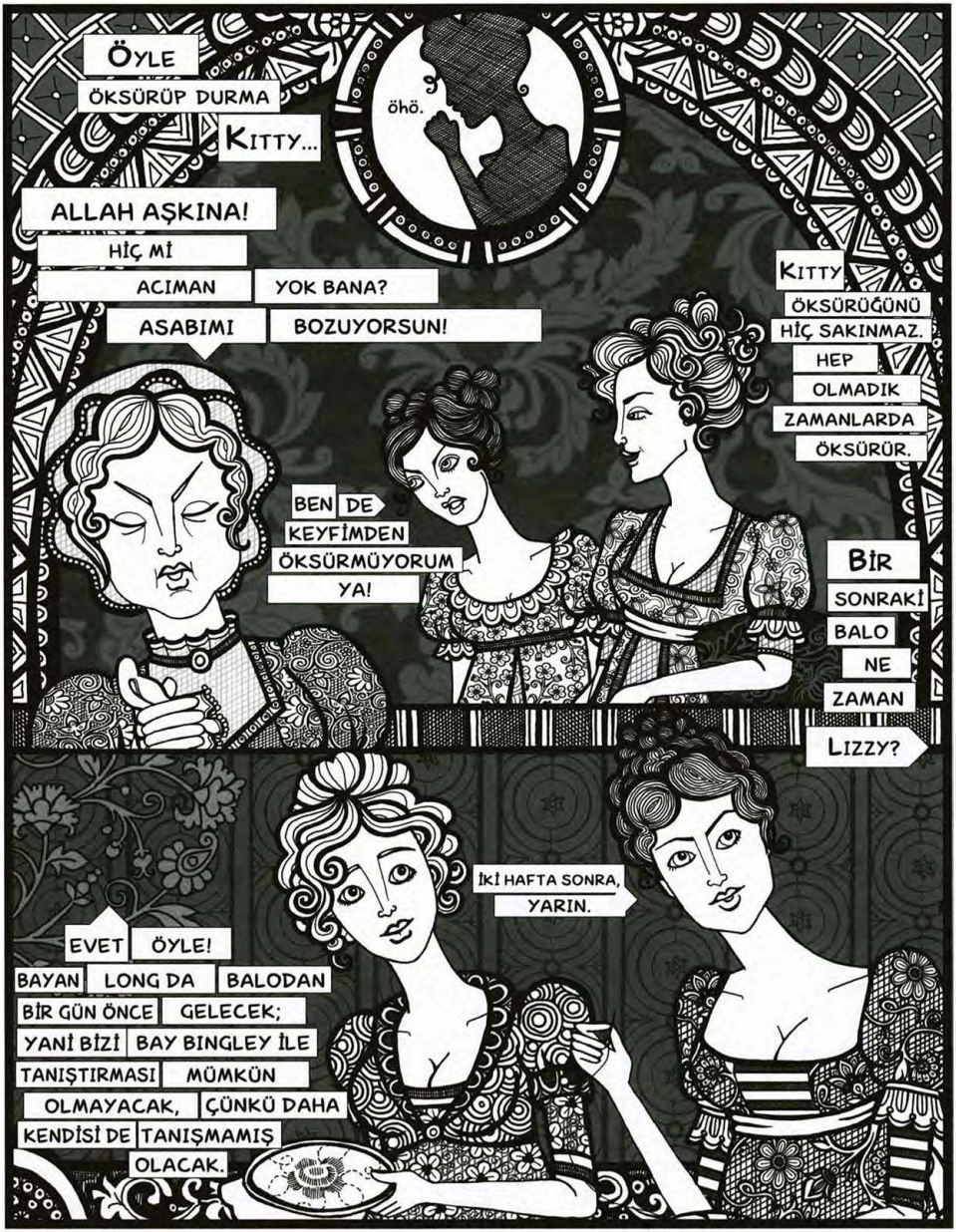
ÖYLE
ÖKSÜRÜP DURMA
KITTY...
öhö.
ALLAH AŞKINA!
HİÇ Mİ
ACIMAN
YOK BANA?
ASABIMI
BOZUYORSUN!
KITTY
ÖKSÜRÜĞÜNÜ
HİÇ SAKINMAZ.
HEP
OLMADIK
ZAMANLARDA
ÖKSÜRÜR.
BEN DE
KEYFİMDEN
ÖKSÜRMÜYORUM
YA!
BİR
SONRAKİ
BALO
NE
ZAMAN
LIZZY?
İKİ HAFTA SONRA,
YARIN.
EVET ÖYLE!
BAYAN LONG DA BALODAN
BİR GÜN ÖNCE GELECEK;
YANİ BİZİ BAY BINGLEY İLE
TANIŞTIRMASI MÜMKÜN
OLMAYACAK, ÇÜNKÜ DAHA
KENDİSİ DE TANIŞMAMIŞ
OLACAK.

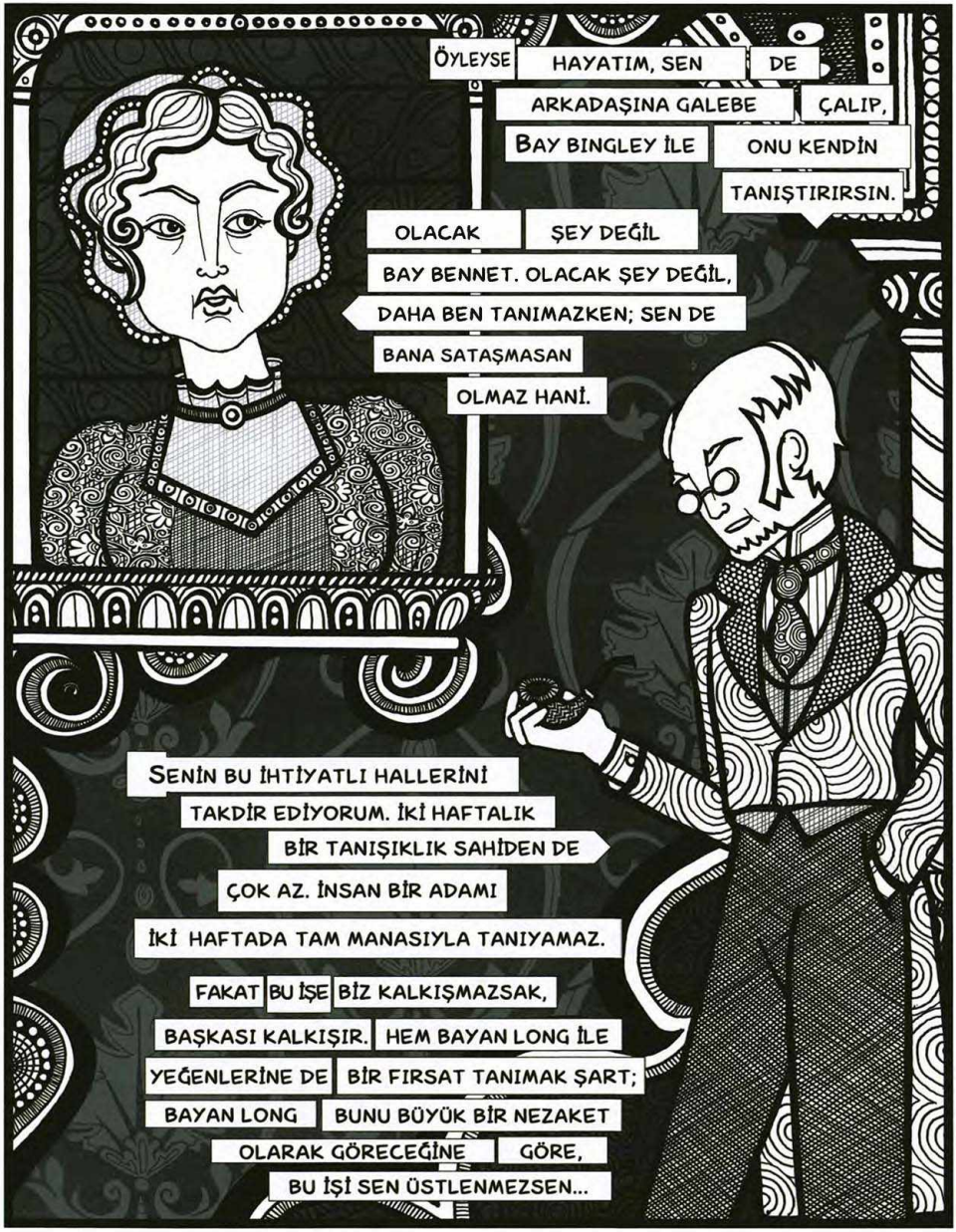
ÖYLEYSE HAYATIM, SEN DE ARKADAŞINA GALEBE ÇALIP, BAY BINGLEY İLE ONU KENDİN TANIŞTIRIRSIN.
OLACAK ŞEY DEĞİL BAY BENNET. OLACAK ŞEY DEĞİL, DAHA BEN TANIMAZKEN; SEN DE BANA SATAŞMASAN OLMAZ HANİ.
SENİN BU İHTİYATLI HALLERİNİ TAKDİR EDİYORUM. İKİ HAFTALIK BİR TANIŞIKLIK SAHİDEN DE ÇOK AZ. İNSAN BİR ADAMI İKİ HAFTADA TAM MANASIYLA TANIYAMAZ.
FAKAT BU İŞE BİZ KALKIŞMAZSAK, BAŞKASI KALKIŞIR. HEM BAYAN LONG İLE YEĞENLERİNE DE BİR FIRSAT TANIMAK ŞART; BAYAN LONG BUNU BÜYÜK BİR NEZAKET OLARAK GÖRECEĞİNE GÖRE, BU İŞİ SEN ÜSTLENMEZSEN...

... BİZZAT
BEN
ÜSTLENİRİM.
BOŞ LAF...
SAÇMALIK !
BU SERT TEPKİNİN SEBEBİ NEDİR?
SEN TAKDİM KURALLARINI
VE BUNLARA
VERİLEN EHEMMİYETİ
SAÇMALIK OLARAK MI GÖRÜYORSUN?
SENİNLE
BU KONUDA HEMFİKİR
OLAMAYACAĞIM.
NE DİYORSUN MARY?
SEN VAKTİNİ TEFEKKÜRLE
GEÇİRİRSİN, BİLİRİM,
MÜHİM ESERLER OKUR,
ALINTILAR YAPARSIN.
...
Fordyce's Sermons

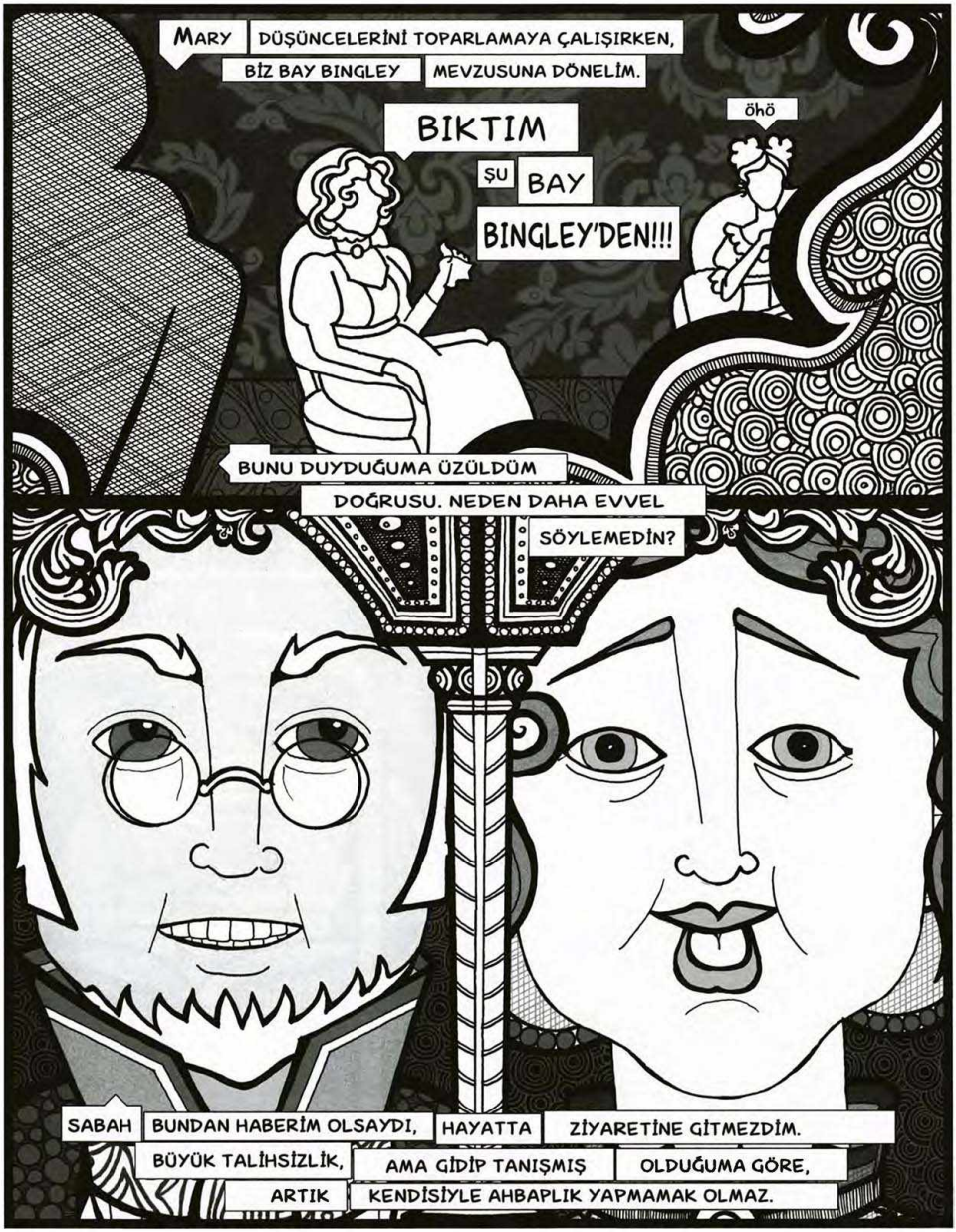
MARY DÜŞÜNCELERİNİ TOPARLAMAYA ÇALIŞIRKEN,
BİZ BAY BINGLEY MEVZUSUNA DÖNELİM.
BIKTIM
ŞU BAY BINGLEY'DEN!!!
öhö
BUNU DUYDUĞUMA ÜZÜLDÜM
DOĞRUSU. NEDEN DAHA EVVEL SÖYLEMEDİN?
SABAH BUNDAN HABERİM OLSAYDI, HAYATTA ZİYARETİNE GİTMEZDİM.
BÜYÜK TALİHSİZLİK, AMA GİDİP TANIŞMIŞ OLDUĞUMA GÖRE,
ARTIK KENDİSİYLE AHBAPLIK YAPMAMAK OLMAZ.

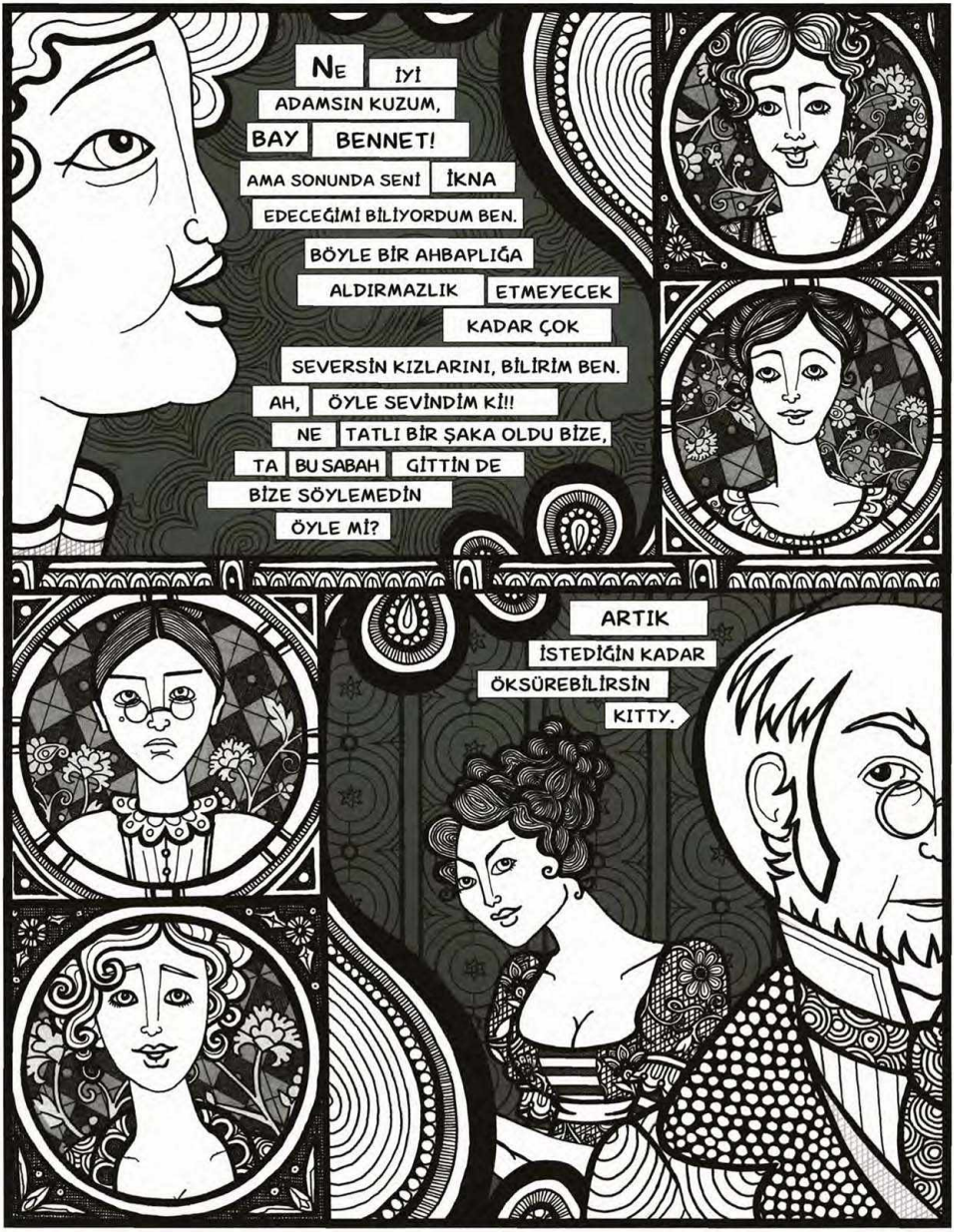
NE İYİ ADAMSIN KUZUM, BAY BENNET!
AMA SONUNDA SENİ İKNA EDECEĞİMİ BİLİYORDUM BEN.
BÖYLE BİR AHBAPLIĞA ALDIRMAZLIK ETMEYECEK KADAR ÇOK SEVERSİN KIZLARINI, BİLİRİM BEN.
AH, ÖYLE SEVİNDİM Kİ!!
NE TATLI BİR ŞAKA OLDU BİZE, TA BU SABAH GİTTİN DE BİZE SÖYLEMEDİN ÖYLE Mİ?
ARTIK İSTEDİĞİN KADAR ÖKSÜREBİLİRSİN KITTY.

NE MÜKEMMEL BİR BABANIZ VAR KIZLAR...
BU İYİLİKLERİNİN KARŞILIĞINI NASIL
ÖDERSİNİZ BİLMEM. BEN DE ÖDEYEMEM YA.
BİZİM YAŞIMIZDA HER GÜN BİRİLERİYLE TANIŞMAK
HİÇ DE ÖYLE TATLI DEĞİLDİR SÖYLEYEYİM SİZE,
AMA SİZİN İYİLİĞİNİZ UĞRUNA HER ŞEYİ YAPARIZ.
LYDIA, CANIM, SEN EN KÜÇÜKSÜN AMA BEN
DERİM Kİ BAY BINGLEY BALODA SENİNLE
DANS EDECEK.
AY, HİÇ ŞÜPHEM YOK, EN
KÜÇÜK OLSAM DA KARDEŞLERİM ARASINDA
EN UZUN BOYLU OLAN BENİM.
öhö
... O AKŞAM SAATLERİNİ BAY BINGLEY'İN NE ZAMAN İADE-İ ZİYARETTE BULUNACAĞI ÜZERİNE TAHMİNLER YÜRÜTMEKLE VE ONU NE ZAMAN AKŞAM YEMEĞİNE ÇAĞIRACAKLARINA KARAR VERMEKLE GEÇİRDİLER.
resimleyen
Huxley King
tasarım editörü
terrence boyce

"Yürüyor Güzellikle"

George Gordon, Lord Byron

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **David Lasky**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

KELİMENİN TAM ANLAMIYLA KÖTÜ ÇOCUK OLAN efsanevi George Gordon'ı, namıdiğer Lord Byron'ı böyle kısıtlı bir alanda anlatmak gerçekten de güç. Gordon'ın sevgili ordusunun neferlerinden Lady Caroline Lamb'in şairi, "Çılgın, kötü ve tanıması tehlikeli" diye nitelemesi oldukça ünlüdür. Şairin *New York Times*'ta yer almış bir biyografi incelemesi kötü şöhretinin bir özeti adeta: "kadınlar ve oğlanlarla zorlayıcı gönül ilişkileri; ölçüsüz içki içmesi; üvey kız kardeşi Augusta ile yaşadığı rezil ilişki ve ondan 1814'te bir çocuğu olduğu şaibesi; garip atletik başarıları; İtalya'ya sürgün edilmesi ve 1824'te otuz altı yaşında Yunan topraklarında bir ihtilal yapmaya çalıştığı sırada ölmesi. Makalede şöyle deniyor:

> ... bedeninin başkaları üstünde büyüleyici, hatta baş döndürücü bir etkisi vardı. 1815'te duygusal aşırılıklarına şifa olması ümidiyle evlendiği, saldırgan bir namus neferi olan Annabella Milbanke'den boşanmasından sonraki skandallarla dolu dönemde, Londra'da katıldığı bir baloda onu gören bir kadın düşüp bayılmıştı; bir diğeri kızını şöyle uyarmıştı: "Sakın ona bakma, ona bakmak çok tehlikeli." Adı kötüye çıkmış Bayan Wherry gibi bir seferlik sevgililer, Lord Byron'dan tılsım gibi fetişist yadigarlar –mesela kasık kıllarından siyah bukleler– toplarlardı.

Byron'ın evinde beslediği hayvanlar arasında maymunlar, tavus kuşları, bir kartal ve bir de timsah vardı. İki dolu tabancasını yanından hiç ayırmazdı. Tabancasız şair neye yarar ki? Pervasız şiirleri ve sefih hayatının halkta yarattığı hiddet düşünülürse bu belki de kötü bir fikir değildi; hem insanın karşısına kıskanç bir kocanın nerede ve ne zaman çıkacağı hiç belli olmazdı.

Ancak çılgın yaşantısının ötesinde adilane şekilde takdir gören bir sanat söz konusu: onu bir gecede şöhrete kavuşturan, dünyadan bezmiş *Childe Harold's Pilgrimage* [Childe Harold'ın Gezisi]; seksi, yüz kızartıcı, yarı epik *Don Juan* ("İnsanların kur, tanrıların ise zina dedikleri şey, sıcak ve nemli iklimlerde pek yaygındır"); pek çok antolojide yer alan ve şairin bir dostuna yazdığı mektupta karaladığı "So, We'll Go No More a Roving" [Demek Artık Avare Dolaşmayacağız]; ve elbette 1814'te kuzeninin karısı Anne Horton Wilmot'a yazdığı "Yürüyor Güzellikle".

Edebi eserlerin grafik sanatlara uyarlanmasına yabancı olmayan David Lasky'nin *Ulysses*'i on iki sayfada özetlediği mini-çizgi romanı başlı başına bir klasik (bkz. 3. Cilt) ve soyut "Kuzgun" çalışması da bu alanda çığır açtı. Bu güzel siyah beyaz ("kara ve parlak") uyarlama için sanatçı dostları Sarah McIntyre ile Molly Kiely'nin portrelerini, ilk DNA fotoğrafını, Frankenstein'ın Gelini'ni ve başka sürprizleri bir araya getiriyor.

Yürüyor güzellikle, gecesi adeta
Bulutsuz diyarların, yıldızlı semaların;
Kavuşmuş endamıyla bakışında:
En parlağı nurun, en karası karanın:
Dönüşmüş tatlılaşıp o nazik ışığa
En parlak günden esirgediği semanın.

Kalmazdı eser, dile gelmez o letafetten

Değişse renk ve ışık bir zerre dahi.

Her kuzguni buklede bükülen

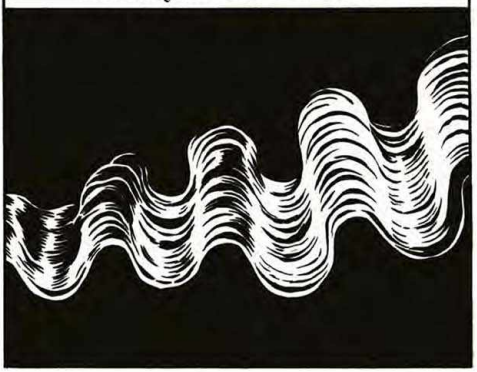

Yahut vuran tatlı simaya ki

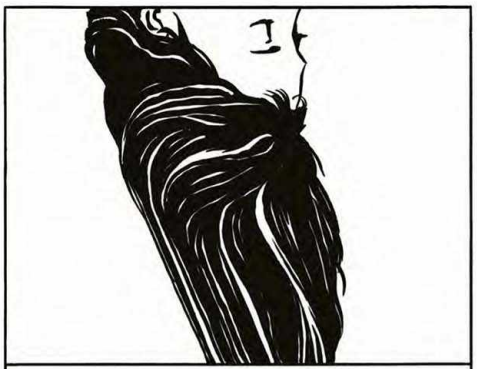

Aynasıdır duru fikirlerin

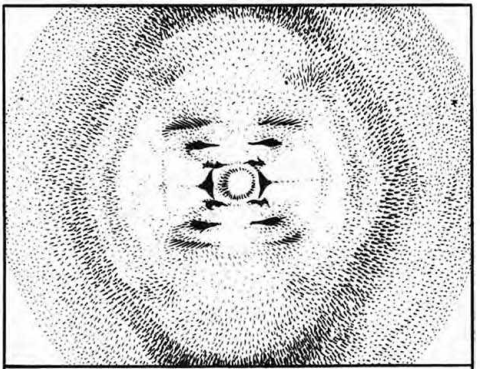

Ne masumdur, candan azizdir meskenleri.

O yanakta, o alında,

Ne hoş,
ne sükunlu,

hem dilbazdır,

Fetheden
tebessümü,

pembeleşen
teni.

Faziletle geçen günlerini anlatır,

Dünyaya kıymet vermez huzurlu bir zihni,

Ve bir gönlü, ki aşkı saftır!

Yürüyor Güzellikle, Lord Byron, 1814. Uyarlayan: David Lasky, 2012.

"Ozymandias"

Percy Bysshe Shelley

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Anthony Ventura**

TÜRKÇESİ ÖZLEM YÜKSEL

SİYASİ VE SOSYAL BİR RADİKAL OLAN PERCY BYSSHE Shelley "Ateizmin Gerekliliği" başlıklı kitapçığı yüzünden 1811 yılında Oxford Üniversitesi'nden atılmıştı. Serbest aşkı, vejetaryenliği, savaş karşıtlığını, sosyal adaleti ve pasif devrimi savunuyordu. İkinci eşi, *Frankestein*'ın yazarı Mary Godwin, ilk anarşist yazarlardan William Godwin ile birinci ciltte yer verdiğimiz *Kadın Hakları İçin Bir Savunma*'nın yazarı Mary Wollstonecraft'ın kızlarıydı. Kendi kuşağından olan John Keats ile Lord Byron gibi, Shelley de genç yaşta öldü. Otuzuncu yaş gününe çok az bir zaman kala yelkenlisinde boğuldu. Yalnız olay sırasındaki koşullar belirsizdi: Bu bir intihar mıydı, göz göre göre gelmiş bir kaza mıydı, bir soygun girişimi miydi, siyasi bir saldırı mıydı, yoksa yalnızca fırtınalı havanın azizliği miydi, bilinmiyor.

Shelley'nin denemeler ve kurgular kadar İngiliz Edebiyatı'nın en önemli şiirlerini içeren hayret verecek kadar çok sayıdaki eseri arasında şu şiirleri de bulunur: "To A Skylark" [Tarlakuşuna], "Ode to the West Wind" [Batı Rüzgarına Od], *Prometheus Unbound* [Özgür Prometheus] ile anarşist-ütopik *Queen Mab* [Kraliçe Mab]:

Bak şu haline, papaz, fatih yahut prens!
Mesleğin yalandır senin, ve şehvetin
Debelenmektir fakirin ekmeğinin içinde,
Ustalaştın da bunda, yahut haz alırsın
Katlinin kurbanlarını çoğaltmaktan;
Kısa ömürlü şöhretinin yanında
Hiç kalır onca sefalet; yahut doldurursun
İnleyen yurdunu namertlik ve günahla,
Debdebeyle beslenen hükümdar. Bak şu sefil haline!

Shelley'nin antolojilerde en çok yer alan şiiri –ve Alan Moore'un *The Watchmen* adlı çizgi romanının ana karakterlerinden birinin ilham kaynağı– "Ozymandias" da hükümdar ve krallara karşı aynı öfkeli ve umursamaz tutumu sergiler. Shelley'nin büyük imparatorluğu yerle bir olmuş megaloman ve kudretli firavunu (II. Ramses) yazarken adeta güldüğünü duyarsınız.

Anthony Ventura çağdaş Amerikan şiirlerini, dergilerdeki gibi karşılıklı sayfalar halinde yorumluyor. Aynı yaklaşımı Shelley'nin dünyevi güçle alay ettiği şiiri de dahil olmak üzere bazı klasik eserlerde de uygulamasını rica ettim.

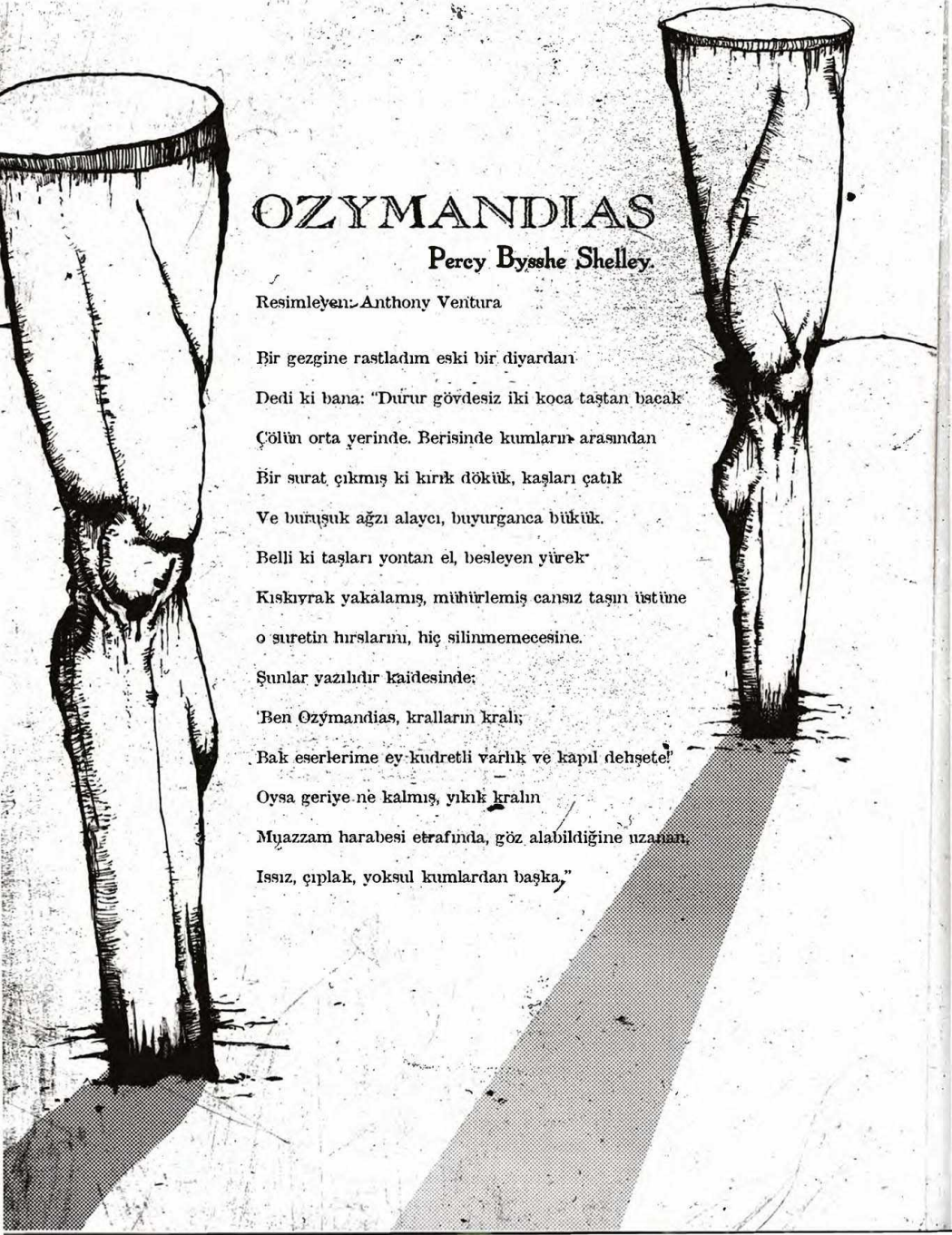

OZYMANDIAS

Percy Bysshe Shelley

Resimleyen: Anthony Ventura

Bir gezgine rastladım eski bir diyardan
Dedi ki bana: "Durur gövdesiz iki koca taştan bacak
Çölün orta yerinde. Berisinde kumların arasından
Bir surat çıkmış ki kırık dökük, kaşları çatık
Ve buruşuk ağzı alaycı, buyurganca bükük.
Belli ki taşları yontan el, besleyen yürek
Kıskıvrak yakalamış, mühürlemiş cansız taşın üstüne
o suretin hırslarını, hiç silinmemecesine.
Şunlar yazılıdır kaidesinde:
'Ben Ozymandias, kralların kralı;
Bak eserlerime ey kudretli varlık ve kapıl dehşete!'
Oysa geriye ne kalmış, yıkık kralın
Muazzam harabesi etrafında, göz alabildiğine uzanan,
Issız, çıplak, yoksul kumlardan başka."

"Dolaştım Bulut Misali"

William Wordsworth

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **PMurphy**

TÜRKÇESİ **SELİN SİRAL**

WILLIAM WORDSWORTH DOĞANIN SAĞALTICI, kurtarıcı gücünü kutsayan dolambaçsız tarzıyla şiirde çığır açarak, İngiltere'de romantik akımın öncülerinden olmuştu. "Dolaştım Bulut Misali" şairin yaklaşımını mükemmel bir biçimde özetleyen, oldukça meşhur, antolojilerde sıkça yer alan ve İngiliz edebiyatı derslerinde işlenen bir şiir. Anlatıcının karşısına birdenbire çok güzel bir nergis tarlası çıkar ve bu olayın hatırası kendisine neşe ve hayat verir. Şiir, Wordsworth ve kardeşi Dorothy'nin 1802 yılının Nisan ayında, her zamanki gibi yürüyüşe çıkmışken başlarından geçen bir olaya dayanıyor. Wordsworth bu şiiri olayın geçtiği tarihten en az iki yıl sonra kaleme almış ve ilk olarak 1807 yılında yayımlatmış. Şiir 1815'te tekrar gözden geçirilip geliştirilmiş. Wordsworth'e göre şiirin en iyi kısmı olan iki dizeyi karısı kaleme almış:

> Gönül gözümde canlanan
> Bu saadeti yalnızlığın.

Zor anlaşılır bir şiir değil. Açığa çıkarılması gereken ince ayrıntılar ya da alt metinler yok. "Gönül gözü", yıldız ve su benzetmeleri, başlıkta ve ilk dizede anlatıcının kendisini buluta benzetmesiyle ortaya çıkan sıradışı ters kişileştirme gibi birtakım ilginçlikler var ama genel anlamda basit ve hoş bir şiir. Artık klasikleşmiş pek çok edebi eser gibi, özünde basit ve duygu yüklü bulunan (çoğunlukla anıldığı adıyla) "Nergisler" de eleştirmenler ve şairler tarafından didik didik edilmişti.

Wordsworth ile Dorothy'nin nergislerle İngiltere'de bir göl kıyısında karşılaştığını biliyor olsak da, şiirin kendisinde olayın cereyan ettiği yerin neresi olduğu belirtilmiyor. Bu sebeple, sanatçı PMurray de umulmadık bir mekan seçerek tabiri caizse tadından yenmez, şeker mi şeker bir renk skalasıyla bu meşhur şiire son derece özgün bir yorum katıyor.

Dolaştım bulut misali
Dere tepe tek başıma,
Altın bir nergis denizi

Çıktı aniden karşıma.
Göle nazır, ağaç altı,
Yelde raks ediyorlardı.

resimler: PMurphy

"Ey Yalnızlık"

John Keats

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Hunt Emerson**

TÜRKÇESİ NURCAN BAŞER

BRİTANYALI İKİNCİ KUŞAK ROMANTİKLERİN EN AZ hovarda ve serseri olanı John Keats'ti. Fakat veremle korkunç bir mücadelenin ardından yirmi beş yaşında ölerek, tıpkı arkadaşları gibi o da erken ölme kuralına uydu. On dört yaşına girdiğinde annesiyle babası öldüğünden, o kısacık yaşamı boyunca ekonomik sıkıntılarla boğuştu. Tıp diplomasını aldığı halde vaktinin tamamını şiir yazmaya ayırdığından doktorluk yapmadı. Eğer bu ciltteki tanıtıcı kısa yazılarımın çoğunu okuduysanız, şimdi övgüyle bahsedilen eserlerinin o sağken ya itibar görmediğini ya da acımasızca eleştirildiğini öğrendiğinize şaşırmazsınız.

Kendi kuşağı arasında şiirin yazılma sürecine, şairin şeyleri görme yoluna en çok ilgi duyan oydu. Bir mektubunda şu meşhur sözleri yazmıştı: "Yürek'in sevgisi ile düş gücünün hakikatinden emin olduğum kadar hiçbir şeyden emin değilim. Düş gücü neyi Güzel buluyorsa hakikat odur." Bir başka mektubunda ise şöyle açıklamıştı: "... ansızın Başarılı Adam'ı (bilhassa büyük oranda Shakespeare'in hakimiyeti altındaki Edebiyat alanında) biçimlendirmek için ne gibi koşullar gerektiği geldi aklıma – Eksik İmkan'dan söz ediyorum, yani birisinin belirsizlikler, gizemler, şüpheler arasında, gerçeğe ya da mantığa hoyratça uzanmadan var olabilmesinden..."

"To Autumn" [Güz'e] ile "Ode on a Grecian Urn" [Yunan Küpüne Od] gibi İngiliz dilindeki gelmiş geçmiş en iyi şiirler arasında sayılan ve sık sık kusursuz ve mükemmel olduklarından söz edilen birkaç eseriyle, Keats genelde Byron'dan da Shelley'den de daha iyi bir şair olarak kabul edilir. Bir sonraki sayfada, şairin yayımlanan ilk şiiri olan ve Leigh Hunt'ın (bkz. "Rondeau" ["Jenny Öptü Beni"]) editörlüğündeki bir dergide yer alan "Ey Yalnızlık" var. "İngiliz karikatüristlerin duayeni" Hunt Emerson, Keats'in beklenmedik bir şekilde nükteli biten ilk neşriyatının mizahi bir uyarlamasını sunuyor bizlere.

Ey Yalnızlık!

John Keats

RESİMLEYEN: HUNT EMERSON

Frankenstein

Mary Shelley

UYARLAMA Jason Cobley

RESİMLEYEN Declan Shalvey

TÜRKÇESİ ÖZLEM YÜKSEL

NE İLGİNÇTİR Kİ ON DOKUZUNCU YÜZYIL EDEBİYATINDA pek çok eserin çıkış hikayeleri en az o eserler kadar ünlüdür. Lord Byron 1818 yılının Mayıs ayında Cenevre Gölü'nün kenarında yaşıyordu, üvey kız kardeşiyle ilişkisine (çıkardığı rezaletlerin en büyüğü değilse de sonuncusu buydu) halkın gösterdiği tepkiden kaçıp buraya sığınmıştı. Yanında doktoru John Polidori de vardı. Daha sonra onlara romantik şiirler yazan dostu Percy Bysshe Shelley ile sevgilisi ve müstakbel eşi, on sekiz yaşındaki yazar Mary Godwin Shelley de katıldı. Mary'nin üvey kardeşi ve hem Percy'nin hem de Byron'ın sevgilisi olan Claire Clairmont da onlarla birlikteydi.

Yaz boyunca hava alışılmadık derecede kapalı ve kasvetli geçmiş ve grupta kapalı yerde kalmaktan dolayı kötü bir sıkıntıya sebep olmuştu. Bir gece hep birlikte hayalet hikayeleri okuduktan sonra, Byron korku hikayeleri yarışması yapmayı önerdi. Percy ile birlikte bir parça yazdıktan sonra sıkıldılar. Mary bir konu bulamamıştı, ama çok rahatsız edici bir rüya –bir hayal– görüp uyandı. Rüyasında bir biliminsanı ceset parçalarını birleştiriyor ve elektrikle canlandırıyordu. Yaz boyunca öyküsünü yazdı, daha sonra genişletip, bugün Percy'nin yazdığını bildiğimiz bölümlerin eklenmesiyle bir kitap haline getirdi. *Frankenstein; ya da Modern Prometheus* 1818'de basıldı, 1831'de de günümüzdeki versiyonu olan gözden geçirilmiş bir nüshası daha yayımlandı.

Victor Frankenstein'ın dünyaya salıverdiği yanlış anlaşılan yaratısı gibi, Mary Shelley'nin eseri de yanlış anlaşıldı. Frankenstein'ın canavarı kültürel bilincimize homurdanan, yalpalayan, yarı bitki bir ahmak olarak yerleşti, bunun başlıca sebebi de yıllardan beri filmlerde bu şekilde canlandırılmış olması. Romanı okumak sarsıcıdır. Gerçekten de ceset parçalarını birleştirerek yapılan ve yıldırımla şok verilerek canlandırılan yaratık olağanüstü zekidir. Bulduğu klasik eserleri okuyup kendi kendini yetiştirmesi sayesinde konuşmaları etkili ve felsefidir. Bir kır evinde yaşayan aileyi gözetleyerek kendisinde eksik olan ve hiç sahip olamayacağı sevgiyi öğrenir. Duyarlı ve şefkatlidir, yaratıcısı ve karşılaştığı insanlar tarafından dışlanmak onu üzer. Burada yer verdiğimiz bölüm Jason Cobley'nin uyarladığı çizgi romandan bir alıntı. Cobley, Marvel ve Vertigo için çizen Declan Shalvey'nin illüstrasyonları eşliğinde İngiltere'de Classical Comics'e başka edebi eserler de uyarladı. Bu bölümde içi güzel, ama dış görünüşü korkunç yaratığın çıldırma noktasına nasıl geldiğini görüyoruz.

BEN TALİHSİZ VE KİMSESİZ BİR YARATIĞIM. ŞU DÜNYADA NE BİR AKRABAM NE DE BİR DOSTUM VAR.
ARTIK BAZI ARKADAŞLARIMDAN KORUMA İSTEYECEĞİM. BU SAMİMİ İNSANLAR BENİ HİÇ GÖRMEDİLER. HAKKIMDA ÇOK AZ ŞEY BİLİYORLAR.
İÇİM KORKUYLA DOLU. ÇÜNKÜ BAŞARAMAZSAM BU DÜNYADA EBEDİYEN BİR PARYA OLARAK KALIRIM.
ÜMİTLERİNE GÜVEN, O ARKADAŞLARIN İYİ VE SAMİMİ İNSANLARSA, ÜMİTSİZLİĞE KAPILMA.
AMA GÖZLERİNDE ÖLÜMCÜL BİR ÖNYARGI VAR.
NAZİK BİR DOST YERİNE İĞRENÇ BİR CANAVAR GÖRÜYORLAR.
BEN HEP İNCELİKLİ DAVRANDIM. AMA ONLAR ZARAR VERMEK İSTEDİĞİMİ SANIYORLAR.
NEREDE YAŞIYORLAR?
BURAYA YAKIN.
BELKİ BEN GÖZLERİNİ AÇABİLİRİM.
KÖRÜM, SENİN YÜZÜNÜ GÖREMİYORUM AMA SÖZLERİNDE BENİ SAMİMİ OLDUĞUNA İNANDIRAN BİR ŞEY VAR.
O ARKADAŞLARININ ADLARINI VE OTURDUKLARI YERİ SÖYLE.
O SIRADA GENÇ KORUYUCULARIMIN AYAK SESLERİNİ DUYDUM.

ŞİMDİ ZAMANIDIR! KORU BENİ!
ŞEN VE AİLEN ARADIĞIM DOSTLARSINIZ! BENİ BU SIKINTILI ANIMDA YALNIZ BIRAKMAYIN!
YÜCE TANRIM!
KİMSİN SEN?
BENİ GÖRDÜKLERİNDEKİ DEHŞETLERİNİ, KORKULARINI KİM TARİF EDEBİLİR?
AGAHTA BAYILDI. SAFİE KULÜBEDEN KAÇTI.
FELİX DE İNSANÜSTÜ BİR GÜÇLE BENİ BABASINDAN ÇEKİP AYIRDI.

ÇAAT!
HİDDETİNİN SEVKİYLE BENİ YERE SERDİ. ONU PARAMPARÇA EDEBİLİRDİM. AMA YÜREĞİM IZDIRAPLA BURULDU. KENDİMİ TUTTUM.
II. CİLT
VIII. BÖLÜM
ACI VE KEDERE YENİLİP KENDİMİ KULÜBEDEN DIŞARI ATTIM VE O KARGAŞADA KİMSEYE GÖRÜNMEDEN BARAKAMA KAÇTIM.
KORUYUCULARIM KULÜBEDEN AYRILDILAR.
GECE İLERLERKEN HİDDET VE İNTİKAM HIRSIYLA AKLIMI KAYBETMİŞ HALDE KURU BİR DALI TUTUŞTURDUM. ALEVLER KULÜBEYİ ÇABUCAK SARDI.
MADEM ARTIK DÜNYA ÖNÜMDE SERİLİYDİ, NE YÖNE ADIM ATACAKTIM?
EVRAKINIZDAN BABAM VE YARATICIM OLDUĞUNUZU ÖĞRENDİM. CENEVRE'NİN MEMLEKETİNİZ OLDUĞUNU SÖYLEMİŞTİNİZ;
ORAYA GİTMEYE KARAR VERDİM.

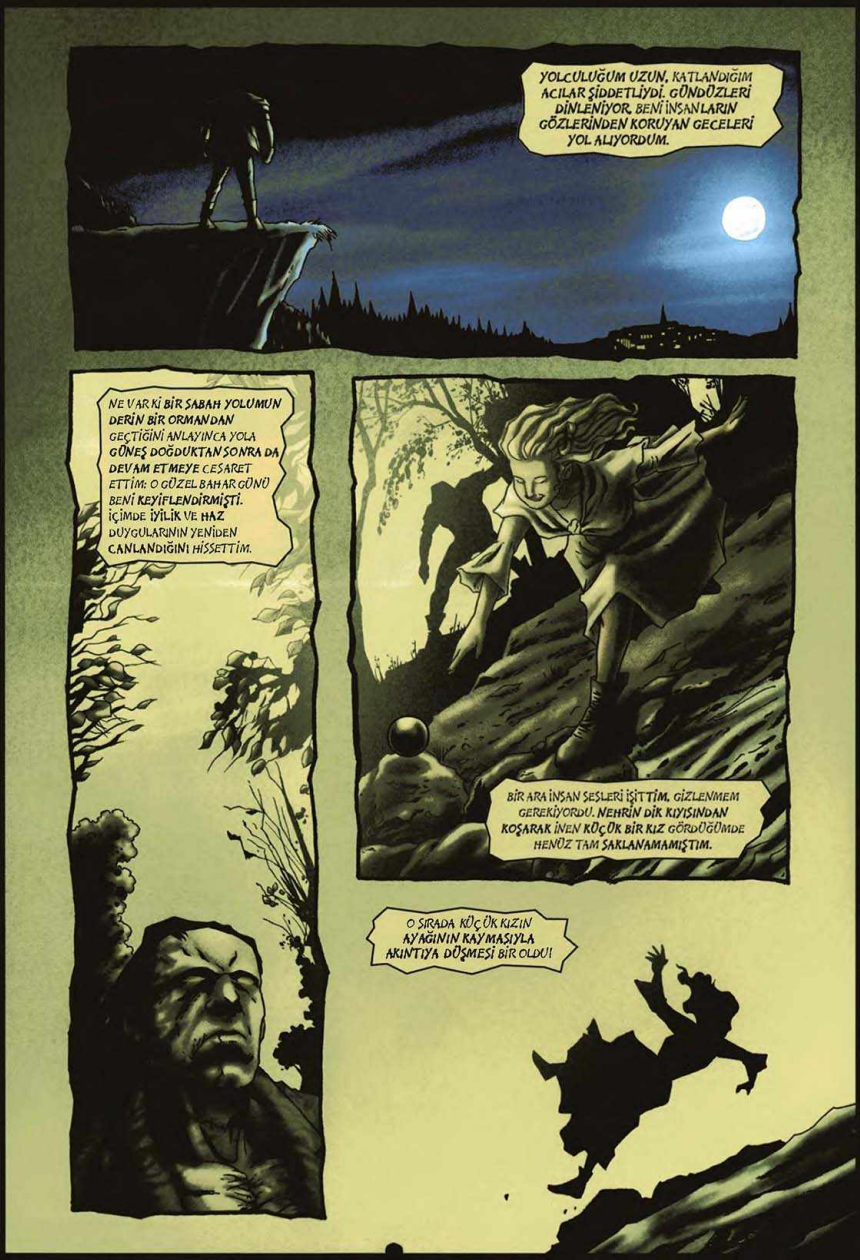
YOLCULUĞUM UZUN. KATLANDIĞIM ACILAR ŞİDDETLİYDİ. GÜNDÜZLERİ DİNLENİYOR, BENİ İNSANLARIN GÖZLERİNDEN KORUYAN GECELERİ YOL ALIYORDUM.
NE VAR Kİ BİR SABAH YOLUMUN DERİN BİR ORMANDAN GEÇTİĞİNİ ANLAYINCA YOLA GÜNEŞ DOĞDUKTAN SONRA DA DEVAM ETMEYE CESARET ETTİM: O GÜZEL BAHAR GÜNÜ BENİ KEYİFLENDİRMİŞTİ. İÇİMDE İYİLİK VE HAZ DUYGULARININ YENİDEN CANLANDIĞINI HİSSETTİM.
BİR ARA İNSAN SESLERİ İŞİTTİM. GİZLENMEM GEREKİYORDU. NEHRİN DİK KIYISINDAN KOŞARAK İNEN KÜÇÜK BİR KIZ GÖRDÜĞÜMDE HENÜZ TAM SAKLANAMAMIŞTIM.
O SIRADA KÜÇÜK KIZIN AYAĞININ KAYMASIYLA AKINTIYA DÜŞMESİ BİR OLDU!

OLDUĞUM YERDEN FIRLADIM...
... VE VAR GÜCÜMLE ÇABALAYIP ONU ŞİDDETLİ AKINTIDAN KURTARIP KIYIYA ÇEKTİM.
BAYGINDI. BÜTÜN GAYRETİMLE ONU CANLANDIRMAYA UĞRAŞIRKEN BİR KÖYLÜNÜN YAKLAŞMASIYLA İŞİM YARIDA KALDI.

KIZI KOLLARIMDAN ÇEKİP ALDI VE ORMANIN DERİNLİKLERİNE KOŞTU.
NEDENDİR BİLMEM HIZLA PEŞİNE DÜŞTÜM.
YAKLAŞTIĞIMI GÖRÜNCE SİLAHINI DOĞRULTTU...
... VE ATEŞLEDİ!
BAMM!
PAAT!
AAAHH!
YERE YIĞILDIM. BENİ YARALAYAN KÖYLÜ ORMANIN İÇİNE KAÇTI.
BİR İNSANI ÖLÜMDEN KURTARMIŞTIM. KARŞILIĞINDAYSA ETİMİ VE KEMİĞİMİ PARAMPARÇA EDEN BİR YARANIN MÜTHİŞ ACISIYLA KIVRANIYORDUM!
İYİ DUYGULARIN YERİNİ KORKUNÇ BİR HİDDET ALDI. BÜTÜN İNSANLIĞA KARŞI EBEDİ NEFRET VE İNTİKAM YEMİNİ ETTİM!

BİRKAÇ HAFTA SONRA YARAM İYİLEŞTİ VE YENİDEN YOLA KOYULDUM. KATLANDIĞIM ZORLUKLARI ARTIK PARLAK GÜNEŞ DİNDİRMEYECEKTİ: BÜTÜN SEVİNÇLER KİMSESİZLİĞİMLE ALAY EDEN BİR HAKARETTİ ADETA. BEN KEYİFLENMEK İÇİN YARATILMAMIŞTIM.
İKİ AY İÇİNDE CENEVRE'NİN YAKINLARINA ULAŞTIM.
BENİ DÜŞÜNCELERİN KEDERİNDEN KURTARAN HAFİF UYKUM...
... ÇOCUKLUĞUN NEŞESİ'YLE KOŞAN...
... GÜZEL BİR ÇOCUĞUN YAKLAŞMASIYLA BÖLÜNDÜ.
ONA BAKARKEN, ÇİRKİNLİĞİN DEHŞETİNİ BİLMEYECEK KADAR KISA ZAMANDIR HAYATTA OLDUĞU GELDİ AKLIMA.
AAAHHH!
ONU YAKALAYIP KENDİME YOLDAŞ VE DOST OLARAK EĞİTİRSEM, İNSANLARIN YAŞADIĞI BU DÜNYADA KİMSESİZ KALMAZDIM.

ÇOCUK, NİYE BÖYLE YAPIYORSUN? SANA ZARAR VERMEK DEĞİL NİYETİM. DİNLE BENİ.
BIRAK BENİ!
CANAVAR! ÇIRKİN MAHLUK!
SENİN NİYETİN BENİ PARÇALAYIP YEMEK.
UMACISIN SEN.
BIRAK BENİ, YOKSA BABAMA SÖYLERİM.
EVLAT, BABANI BİR DAHA GÖRMEYECEKSİN. BENİMLE GELECEKSİN.
ÇIRKİN CANAVAR! BIRAKSANA BENİ!
BENİM BABAM HAKİMDİR
-MÖSYÖ FRANKENSTEIN-
SENİ CEZALANDIRIR!

FRANKENSTEIN MI?
DEMEK ŞEN EBEDİ İNTİKAM YEMİNİ ETTİĞİM DÜŞMANIMA AİTSİN.
O HALDE İLK KURBANIM ŞEN OLACAKSIN!
ÇOCUK HÂLÂ DEBELENİYOR, YÜREĞİMİ ÇARESİZLİKLE DOLDURAN HAKARETLER EDİYORDU: SESİNİ KEŞMEK İÇİN BOĞAZINI SIKTIM...
... VE ANSIZIN AYAKLARIMIN DİBİNE CANSIZ BİR HALDE YIĞILDI.
BEN DE YIKIM YARATABİLİYORUM! DÜŞMANIM ZARAR GÖRMEZ DEĞİL İŞTE!
BU ÖLÜM ONU ÜMİTSİZ BIRAKACAK. DAHA BÖYLE BİNLERCE IZDIRAPLA AZAP ÇEKİP MAHVOLACAK!
GÖZLERİMİ ÇOCUĞA ÇEVİRİNCE GÖĞSÜNDE IŞILDAYAN BİR ŞEY GÖRDÜM. ÇOK GÜZEL BİR KADININ RESMİYDİ BU.
BÖYLE GÜZEL YARATIKLARIN BAHŞEDEBİLECEKLERİ HAZLARDAN SONSUZA KADAR MAHRUM OLDUĞUMU HATIRLADIM.

CİNAYETİ İŞLEDİĞİM YERDEN AYRILDIM VE DAHA GÜVENLİ BİR SAKLANMA YERİ ARARKEN BİR SAMANLIĞA GİRDİM.
SAMANLARIN ÜSTÜNDE BİR KADIN UYUYORDU: GENÇTİ VE ELİMDE RESMİNİ TUTTUĞUM KADIN KADAR GÜZEL OLMASA DA TAZELİĞİN VE SIHHATİN TATLILIĞINA SAHİPTİ.
İŞTE O ZEVK VEREN TEBESSÜMLERİNİ YALNIZCA BANA BAHŞEDECEK KADIN.
UYAN GÜZELİM. SEVGİLİN GELDİ. SANA HAYATINI VERİP KARŞILIĞINDA GÖZLERİNDEN SADECE SEVGİ DOLU BİR BAKIŞ ALACAK OLAN ADAM GELDİ. SEVDİCEĞİM UYAN!
UYUYAN KIZ DÖNDÜ. İÇİMİ KORKUNUN HEYECANI KAPLADI.
UYANIP BENİ LANETLEYECEK. KATİLİ İHBAR MI EDECEKTİ? BUNU DÜŞÜNMEK DELİLİKTİ. İÇİMDEKİ İBLİSİ HAREKETLENDİRDİ –BEN DEĞİL O ACI ÇEKECEKTİ!
İŞLEDİĞİM CİNAYETİN SEBEBİ. BANA VEREBİLECEKLERİNDEN EBEDİYEN MAHRUM OLMAMDI. BUNUN KEFARETİNİ ÖDEYECEKTİ.
BİR DAHA KIPIRDADI VE ORADAN KAÇTIM.
GÜNAHIN KAYNAĞI OYDU: CEZASI DA ONUN OLSUN! RESMİ ELBİSESİNİN KIVRIMLARININ ARASINA KOYDUM.

Masallar

Grimm Kardeşler

RESİMLEYEN **S. Clay Wilson**

TÜRKÇESİ **BİLGE CEREN ŞEKERCİLER**

ALMAN JACOB VE WILHELM GRIMM KARDEŞLER hem kütüphaneci, hem halkbilimci, hem de dilbilimciydi ve kesinlikle işlerini çok ciddiye alıyorlardı. Açıkçası kuşaklar boyunca, dünyanın dört bir köşesinden çocuklara hoşça vakit geçirtmek niyetiyle çıkmamışlardı yola. *National Geographic*'in de işaret ettiği gibi onlar önemli görevler üstlenmiş birer bilimciydi:

> 1800'lerin başında Jacob ve Wilhelm Grimm tarafından toplanan masallar Avrupa'nın ortasında nesillerdir bilinen bir hayatı aktarıyordu, bu hayat hercai ve genellikle de acımasızdı. Alman halk masallarını korumaya azimli iki kardeş, herkesin okumaktan ve dinlemekten hoşlanacağı masallardan fazlasını amaçlamışlardı.
>
> Gençlerin masallardan nasıl da büyülendiğini gören Grimm Kardeşler ve onları takip eden sayısız editör, bir şeyleri elden geçirip "tamir etmeye" başladılar. Masallar yavaş yavaş yumuşadı, yenilir yutulur hale geldi ve kural olarak kıssadan hisseler vermeye başladı. Neyse ki bunca törpülenmeye rağmen, hepsi sapasağlam özlerini korudular ve günümüzde 160'dan fazla dilde okunan ve sevilen masallar haline geldiler.

Bir zamanlar "peri masalları" olarak kabul edilen halk öykülerinin özgün halleri her çeşit şiddetle ve gaddarlıkla, bedenlerin parçalanması gibi korkunç ölümlerle, ahlaksızlıkla, komik ve anlamsız benzetmelerle doluydu. Tüm bu özellikler, kırk yıldan fazla süren sanatsal çalışmalarında benzer temaları seçen S. Clay Wilson'a mükemmel birer kaynak oldu. Clay, yeraltı çizgi roman sanatçılarının ilk kuşağındandı. Robert Crumb ve Gilbert Shelton'ın da aralarında bulunduğu San Franciscolu 1968'lilerden biriydi, üstelik aralarındaki en aşırı uç da oydu. Motosiklet çeteleri, korsanlar, Checkered Demon ve Ruby the Dyke aynı anda o kadar çok tabuyu yıktı ki, bugün bile onların yıkıcılığına denk başka işler bulamazsınız. Kasım 2008'de yaşadığı travmatik beyin hasarı sonrasında çizmeyi bırakan Wilson, olay hakkında hiçbir şey hatırlayamadığından, saldırıya mı uğradı, yoksa kaza mı geçirdi bilinmiyor.

2000 yılında Clay'in Grimm Kardeşler'in yedi masalına yaptığı çizimler, San Francisco'daki Cartoon Art Museum'un kurucusu Malcolm Whyte tarafından yönetilen Word Play yayınevi tarafından sınırlı sayıda basılan *Wilson's Grimm* [Wilson'ın Grimm'i] adlı bir kitap haline geldi. İlerleyen sayfalarda "Küçük Cesur Terzi", "Hansel ile Gretel" ve "Pamuk Prenses" masallarını bulacaksınız. Masallarda 1857'deki son baskı esas alınsa da, son iki masalı bir bakıma 1812'deki özüne döndürdüm, çünkü ikisinde de üvey anneler aslında çocukların biyolojik anneleri.

"Küçük Cesur Terzi"

Bir yaz sabahı küçük bir terzi neşe içinde penceresinin yanındaki tezgahında oturmuş, tüm gayretiyle dikiş dikiyormuş. Tam o sırada köylü bir kadın, "Nefis reçellerim var, ucuz ucuz reçeller!" diye bağırarak sokağın başından çıkagelmiş. Kadının sesi terzinin kulaklarında hoşça çınlamış. Narin boynunu pencereden uzatıp seslenmiş: "Buraya gelsene teyzeciğim, bakarsın kendine bir alıcı bulursun." Ağır sepetiyle terzinin işliğine çıkan merdivenleri tırmanan kadın, sepetindeki bütün kavanozları ortalığa saçmış. Terzi hepsini tek tek incelemiş, kaldırıp bakmış, burnunu sokup koklamış ve sonunda, "Reçellerin iyi görünüyor, tart bana oradan yüz gram sevgili teyzeciğim, biraz fazla olursa da mühim değil," demiş. İyi bir satış yapmayı uman kadın, adama istediğini vermiş, fakat bir hayli sinirlenmiş, giderken homur homur homurdanıyormuş. "Şifa niyetine yarabbim," diye dua etmiş küçük terzi, "bana sağlık ve sıhhat versin." Böylece dolaptan ekmeği getirmiş, somundan bir dilim kesmiş ve reçeli ekmeğin üzerine sürmüş. "Tadına da doyum olmaz bunun," demiş terzi, "ama önce şu ceketi bitireyim, sonra yerim." Ekmeği yanına bırakmış, dikişine geri dönmüş ve sevinçle daha büyük teyeller atmış.

Bu sırada tatlı mı tatlı reçelin kokusunun, arkasında bir sürü sineğin beklediği duvara ulaşmasıyla, sinekler öbek öbek reçelin üstüne üşüşmeye başlamışlar. "Sizi kim çağırdı buraya?" demiş küçük terzi ve davetsiz misafirlerini kovalamış. Laftan anlamayan sinekler vazgeçmek şöyle dursun, her seferinde sayıları artarak geri gelmişler. Neden sonra sabrı tükenen terzi, çalışma masasının altından bir kumaş parçasını kaptığı gibi, "Bekleyin de görün, şimdi size gününüzü göstereceğim," deyip sineklere insafsızca vurmuş. Nihayet geri çekildiğinde, bacakları alabildiğine uzanmış, öylece yatan yedi ölü sinek saymış. "Sen böyle bir adam mıydın ya?" demiş cesaretine hayran olmaktan kendini alamayıp. "Bütün kasabanın bunu duyması gerek!" dedikten sonra işe koyulup kendisine bir kuşak kesmiş, kenarlarını bir güzel dikmiş ve üzerine kocaman harflerle "Bir vuruşta yedisi birden!" diye işlemiş. Bir yandan da, "Sadece kasaba mı?" diyormuş, "Bütün dünya duymalı bunu!" Kalbi bir kuzunun kuyruğu gibi yerinde duramıyormuş sevinçten. Terzi kuşağını takmış ve dünyaya açılmaya karar vermiş, çünkü küçük işliği kahramanlığı için fazlasıyla ufakmış. Dışarı çıkmadan evvel, yanına alabileceği bir şey var mı diye ortalığı kolaçan etmiş. Bula bula eski bir peynir parçası bulup cebine atmış. Kapının önünde çalılara takılmış çırpınan bir kuş olduğunu fark edince, onu da alıp cebine, peynirin yanına koymuş.

Başlamış cesurca yolda yürümeye, kuş gibi hafif, kedi gibi atikmiş, hiç yorgunluk hissetmiyormuş. Sonunda yol onu doğruca bir dağa ulaştırmış ve dağın tepesine kadar tırmanmış. Orada bir ayağı yerde, bir ayağı gökte bir dev oturuyormuş, terziyi görünce şöyle bir süzmüş. Terzi onunla konuşmak üzere korkusuzca yanına gitmiş ve, "İyi günler arkadaşım, görüyorum ki orada oturmuş uçsuz bucaksız dünyayı seyrediyorsun!" demiş. "Ben de aldım başımı gidiyorum uzaklara, şansımı denemek istiyorum oralarda. Benimle gelmeye hevesin var mı?" Dev aşağılayarak bakmış terziye ve, "Hadi ordan seni baldırı çıplak! Sefil yaratık!" demiş.

"Demek öyle!" diye cevaplamış küçük terzi ve paltosunun önünü açıp kuşağını göstermiş. "Nasıl bir adam olduğumu şuradan okuyabilirsin." Dev okumuş, "Bir vuruşta yedisi birden," ve bunların terzinin öldürdüğü yedi adam olduğunu düşünmüş, artık bu ufak tefek adama biraz olsun saygı duymaya başlamış. Yine de önce karşısındakini bir güzel tartmak istemiş; eline bir taş alıp sıkarak taşın suyunu çıkarmış ve, "Gücün yetiyorsa, yap bakalım aynısını," demiş. "Ne yani, bu kadarcık mı?" demiş terzi. "Çocuk oyuncağı!" Cebindeki peyniri çıkarmış, sıkmasıyla birlikte sular akmaya başlamış. "Eh, biraz itimat!" demiş sonra, "Seninkinden daha mı iyi oldu, ne?" Ne söyleyeceğini bilemeyen dev, karşısındaki küçük adamın gücüne inanamıyormuş.

Ardından dev bir taşı aldığı gibi gökyüzüne fırlatmış. Taş o kadar yükselmiş ki neredeyse gözden kaybolmuş. "Sıkıysa bunu yap da görelim, bücür herif!" demiş. "İyi atıştı," demiş terzi. "Sonuçta ne kadar yükseğe atsan da taş yere düştü. Ben öyle bir fırlatacağım ki taş bir daha yere hiç düşmeyecek." Elini cebine atıp kuşu çıkarmış ve havaya fırlatmış. Özgürlüğüne kavuşunca keyfi yerine gelen kuş havalanarak uçup gitmiş ve bir daha geri dönmemiş. "Hoşuna gitti mi arkadaşım?" demiş terzi. "Fırlatabildiğin ortada," demiş dev, "ama bakalım bir şeyleri doğru düzgün taşıyabiliyor musun?" Almış küçük terziyi, yere devrilmiş koca bir meşe ağacının başına götürmüş ve, "Gücüne güveniyorsan, bana yardım et de ağacı ormanın dışına taşıyalım," demiş. "Seve seve, ne demek?" diye karşılık vermiş küçük adam. "Sen yüklen ağacın gövdesini omuzlarına, ben de dallarını kaldırayım, ne de olsa en ağırı onlar..." Dev, ağacın gövdesini omzuna atmış, terzi de dallardan birinin üzerine tünemiş. Çevresinde ne olup bittiğini göremeyen dev bütün ağacı taşımaya başlamış. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, terzi arkada bir de şen şakrak bir türkü tutturmamış mı? Sanırsın, ağacı taşımak dünyanın en kolay işi! Ağır yükünün altında ezile büzüle yolun bir kısmını aldıktan sonra artık daha fazla ilerleyemez hale gelen dev, "Dinle beni, ağacı yere bırakmak zorundayım," diye inlemiş. Tünediği yerden çabucak yere sıçrayan terzi, iki eliyle taşır gibi dallara yapışmış ve, "Koskoca herifsin, gel gör ki bir ağacı bile taşıyamıyorsun," demiş.

Bir süre birlikte yola devam etmişler ve bir kiraz ağacının yanından geçerlerken, dev ağacın en olgun meyvelerinin durduğu tepesini tuttuğu gibi yere eğmiş ve terzinin eline tutuşturarak yemeğe davet etmiş. Ancak terzi o kadar ağırlığı zapt edemeyecek kadar güçsüz olduğundan, dev dalları bırakır bırakmaz, dallar gerisin geri gitmiş, terzi de doğruca havaya uçmuş. Kazasız belasız yere indiğinde, "Bu da neyin nesiydi?" diye sormuş dev. "Şu güçsüz dalları tutacak kadar bile gücün yok mu senin?" "Gücüm olmadığından değil," diye karşılık vermiş terzi. "Aklın alıyor mu senin? Bir vuruşta yedisini birden haklayan benim gibi biri için olacak şey mi bu? Ağacın üstünden hopladım, çünkü avcılar çalıların oradan ateş ediyordu. Sıkıyorsa sen zıpla o kadar." Dev denemiş denemesine ama ağacın üzerinden geçmeyi becerememiş ve dalların arasında sıkışıp kalmış, böylece terzi bunda da üstünlük sağlamış.

Dev demiş ki, "Madem bu kadar cesursun, birlikte devlerin mağarasına gidelim de geceyi bizimle geçir." Terzi kabul edip devin peşine takılmış. Mağaraya girdiklerinde, diğer devler ateşin etrafında toplanmış, ellerindeki kızarmış koyunları yiyorlarmış. Terzi çevresine bakmış ve, "Burası benim işliğimden çok daha ferah," diye düşünmüş. Dev ona bir yatak göstererek oraya yatıp uyumasını söylemiş. Yatak terziye çok büyük geldiğinden, içine girip yatmak yerine, köşesine kıvrılıvermiş. Gece yarısı olup da dev küçük terzinin derin bir uykuya daldığına kanaat getirince, yerinden kalkmış,

eline büyük demir bir çubuk almış ve yatağın ortasına indirivermiş ve terzinin işini bitirdiğini düşünmüş. Şafak söker sökmez devler ormanın yolunu tutmuşlar, terziyi çoktan unutmuşlar. Derken birdenbire terzinin cesaret ve neşeyle kendilerine yaklaştığını görünce, hepsini bir vuruşta öldüreceği korkusuyla dehşete kapılıp telaşla kaçışmışlar.

Küçük terzi her zamanki gibi burnunun dikine yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş, derken bir sarayın avlusuna varmış ve o bitkinlikle çimenlere uzanıp uykuya dalmış. Orada öylece yatarken, insanlar çevresine toplanarak onu incelemeye koyulmuş ve kuşağındaki yazıyı okumuşlar: "Bir vuruşta yedisi birden!" "Şaşılacak şey," demişler, "böylesi büyük bir kahramanın barışın hüküm sürdüğü bir ülkede ne işi olabilir? Pek güçlü bir yiğit olmalı." Koşup Kral'a haber etmişler, bir savaş çıkacak olursa bu savaşçının işlerine çok yarayacağını, onu ne pahasına olursa olsun burada tutmasının iyi olacağını söylemişler. Bu tavsiyeyi beğenen kral, saray mensuplarından birini, uyandığında sarayın askerleri arasına katılmasını teklif etsin diye terziye elçi olarak göndermiş. Elçi terzinin yanına giderek, uykusundan uyanıp gözlerini açana, uzanıp gerinene kadar başında beklemiş, sonra da ona kralın önerisini iletmiş. "Ben de tam bu yüzden geldim buraya," diye karşılık vermiş terzi. "Kralın hizmetinde çalışmaya hazırım." Böylece şan şerefle karşılanan terziye özel bir konak tahsis edilmiş.

Öte yandan askerler küçük terziye hınç beslemeye başlamışlar, çekip gitmesini, binlerce kilometre uzakta olmasını dilemişler. Aralarında, "Bunun sonu nereye varır?" diye sormaktan kendilerini alıkoyamıyorlarmış. "Bir kavgaya tutuşacak olsak, her vuruşta yedimizi birden yere serecek, birimiz bile ona karşı koyamayacağız." Sonunda bir karar alarak, hep beraber kralın huzuruna çıkmışlar ve görevlerinden aflarını istemişler. "Bir vuruşta yedisini birden haklayan biriyle bir arada olmaya hazır değiliz," demişler. Bir kişinin uğruna bütün askerlerini kaybetmek istemeyen kral, terziyi hiç görmemiş olmayı dileyerek, bu yabancıdan nasıl kurtulabileceğini düşünmeye başlamış. Terzinin işine son vermeye de cesaret edemiyor, onu kızdırırsa, kendisini ve askerlerini kılıçtan geçirmesinden, sonra da tahtına konmasından korkuyormuş. Düşünmüş taşınmış, sonunda aklına bir fikir gelmiş. Terziye bir adam göndererek, böyle yaman bir kahraman olduğundan kendisine bir teklifte bulunmak istediğini iletmiş. Ülkesindeki ormanda herkesi soyan, önlerine çıkanı öldüren, her yeri yakıp yıkan iki dev yaşarmış, kimse de hayatını tehlikeye atıp yanlarına sokulmaya cesaret edememiş. Eğer terzi olur da devleri öldürebilirse, kral onu tek kızıyla evlendirmeyi, krallığının yarısını da çeyiz olarak ona vermeyi vaat etmiş. Ayrıca yüz atlı adamını da bu vazifede ona yardım etsinler diye yanına verecekmiş. "Benim gibi biri için gerçekten harika bir fırsat," diye düşünmüş terzi, "insan her gün böyle fırsatlarla karşılaşmaz, güzel bir prensesle evlenmek ve bir krallığın yarısını elde etmek." Böylece kralın önerisini kabul eden terzi, "Devleri hizaya getireceğim, ayrıca yüz atlının yardımını da istemiyorum. Bir vuruşta yedisini birden haklayanın, ikisinden korkacak hali yok herhalde," demiş.

Terzi hemen yola çıkmış, yüz atlı da onu takip etmiş. Ormana vardıklarında terzi, "Beni burada bekleyin. Çok geçmeden devlerin işini bitireceğim," diyerek ormana dalmış. Sağına soluna iyice bakındıktan sonra devleri fark etmiş. Bir ağacın altında yatmış, horul horul uyuyorlarmış, öyle ki horultularından ağacın dalları bir inip bir kalkıyormuş. Terzi hemen işe koyulmuş, önce ceplerini taşlarla doldurmuş, ardından da ağaca tırmanmaya başlamış. Yolu yarıladığında, bir dalın üzerinde sürüne sürüne uyuyan devlerin tepesine kadar gelmiş ve devlerden birine nişan alarak taşları teker teker göğsüne bırakmış. Uzun süre ne olduğunun farkına varmayan dev sonunda uyanmış ve yanında yatan devi itip, "Ne vuruyorsun be?" demiş. "Rüya görüyor olmalısın," demiş öteki, "sana vurduğum falan yok."

Derken yatıp uyumaya devam etmişler, bu kez terzi taşları diğer deve atmaya başlamış. "Bu da ne şimdi?" diye bağırmış öteki. "Neden taşa tutuyorsun beni?" "Sana taş atmıyorum," demiş ilk dev homurdanarak. Bir süre taş attın, atmadım diye tartışıp durmuşlar, ama yorgun düştüklerinden işi tatlıya bağlayıp bir kez daha gözlerini yummuşlar. Terzi de uslu durmamış, cebinden çıkardığı en büyük taşı var gücüyle ilk devin göğsüne fırlatmış. "Eeh, yetti be!" diye bağıran dev can havliyle yattığı yerden kalkmış ve arkadaşını tuttuğu gibi ağaca öyle bir yapıştırmış ki ağaç sallanmış. Öteki de ondan geri kalacak değil ya, o da ilk devin yaptığına aynen karşılık vermiş. Başlamışlar kavga etmeye, ağaçları köklerinden söküp birbirlerini o kadar uzun süre pataklamışlar ki sonunda ikisi de aynı anda yorgunluktan yere yığılıp kalmışlar. Neden sonra terzi aşağı atlamış ve, "Neyse ki şansım yaver gitti de şu koca devler tünediğim ağacı köklemediler, yoksa bir sincap gibi başka bir ağaca atlamak zorunda kalacaktım, fakat biz terziler çevik olduğumuzdan çok zor olmazdı herhalde," demiş.

Terzi kılıcını çıkardığı gibi devlerin göğsünü delik deşik ettikten sonra atlıların yanına gitmiş ve, "İş halloldu! İkisini de hakladım, ama hiç kolay olmadı," demiş. "Çaresizlikten ağaçları köklerinden söküp kendilerini onlarla müdafaa etmeye kalktılar, ama ne fayda! Bir vuruşta yedisini birden haklayan benim gibi biri karşısında ellerinden ne gelirdi ki?" demiş. "Fakat siz hiç yara almadınız mı?" diye sormuş atlılar. "Sakın dert etmeyin bunu kendinize," diye karşılık vermiş terzi, "kılıma bile zarar veremediler." Duyduklarına inanamayan atlılar ormanın içine gittiklerinde, bir de bakmışlar ki devler kendi kanları içinde yüzüyor, etraflarında da sökülmüş ağaçlar öylece duruyor.

Terzi saraya dönerek kraldan sözünü yerine getirmesini istemiş, ama kral verdiği sözden pişmanmış, yeniden bu yiğidi başımdan nasıl atarım derdine düşmüş. "Kızımı ve krallığımın yarısını almadan önce," demiş kral, "son bir kahramanlık daha göstermen gerek. Ormanda tekboynuzlu bir at yaşıyor ve verdiği zararın haddi hesabı yok. Önce onu yakalayıp bana getir." "İki devden korkmayan ben, tekboynuzlu bir attan mı korkacağım, peh. Neticede bir vuruşta yedisini birden haklamış biriyim." Böylece ufak tefek terzi bir iple bir balta alarak dalmış ormandan içeri. Yanındaki yardımcılarına da öncekinde olduğu gibi gelmemelerini emretmiş. Aramakla fazla vakit kaybetmeden tekboynuzlu atı karşısında görüvermiş. Hayvan hiç duraksamadan terziyi şişlemek ister gibi boynuzuyla üzerine yürümüş. "Aheste gel bakalım, bu iş sandığın kadar kolay olmayacak," demiş terzi. Yerinden kımıldamadan, hayvan iyice yaklaşıncaya kadar beklemiş ve sonra aniden bir ağacın arkasına geçivermiş. Tüm gücüyle koşan hayvan, ağaca tosladığı gibi boynuzu ağacın gövdesine saplanıp kalmış, öyle ki ne yapsa ne etse kurtulamamış, böylece sonunda yakalanmış. "Şimdi kapana kısıldın!" diyen terzi ağacın arkasından çıktığı gibi ipi atın boynuna geçirip baltayla boynuzunu kesivermiş, atı da yularından tutarak kralın huzuruna getirmiş.

Terzi isteklerini yerine getirmesine rağmen, kral sözünü tutmaya hiç hevesli değilmiş, bunun üzerine ona üçüncü bir görev vermiş. Düğünden önce terzinin ormana büyük zarar ziyan veren yabandomuzunu haklamasını, avcıların ona yardım edeceğini söylemiş. "Hay hay," demiş ufak tefek terzi, "çocuk oyuncağı!" Avcıları yanına almadan ormana girmiş, avcılar da bunun için ona minnettarlarmış, ne de olsa yabandomuzu daha önce birçok kez canlarına okuduğundan, onunla karşılaşmaya hiç de can atmıyorlarmış. Yabandomuzu terziyi görür görmez ağzından köpükler saçarak, dişlerini göstererek

üzerine saldırmış ve tam onu yere serecekken, yabandomuzundan atik davranan terzi, yakınlardaki bir şapelin kapısından içeri dalmış, sonra da pencereden atlayıp çıkmış. Yabandomuzu da terzinin peşinden gitmiş, ama bizimki hemen dönüp tekrar kapıya gelmiş, kapıyı domuzun arkasından kapatıvermiş. Pencereden atlayamayacak kadar iri ve hantal olan hayvan da böylece enselenmiş. Derken terzi avcılara haber vererek, yakaladığı hayvanı kendi gözleriyle görmek istiyorlarsa gelmelerini istemiş.

Artık öyle ya da böyle sözünden dönemeyeceğini anlayan kral, kızını ve krallığının yarısını terziye vermiş. Karşısındakinin bir savaş kahramanı yerine bir terzi olduğunu bilse, herhalde yüreğine inermiş. Görkemli ama pek neşesiz bir düğünün ardından terzi kral olmuş.

Gel zaman git zaman genç kraliçe kocasını gece rüyasında konuşurken duymuş. "Delikanlı, bana şunun eşini yap, bir de pantolonları yama, yoksa tahta metreyi kaptığım gibi kafana indiririm, anladın mı?" diyormuş terzi. Böylece kadın genç kralın neyin nesi kimin fesi olduğunu anlamış, ertesi sabah soluğu babasının yanında alarak derdini ona açmış ve bu terzi parçasından kurtulmasına yardım etsin diye yalvarıp yakarmış. Kral kızını teselli etmiş ve ona, "Gece yatak odasının kapısını açık bırak, adamlarım dışarıda bekleyecek, kocan uyur uyumaz içeri girip onu bağlarlar ve dünyanın öbür ucuna gö-

türecek bir gemiye bindirirler," demiş. Genç kraliçe de duyduklarından tatmin olarak babasının yanından ayrılmış. Ancak her şeyi işiten kralın adamları, terziyi çok sevdiklerinden, hemen koşup onu hazırlanan kumpastan haberdar etmişler. "Ben onların işlerine taş koymayı bilirim," demiş terzi.

Gece olunca her zamanki vakitte karısıyla uyumak üzere yatağa gitmiş. Genç kraliçe terzinin uykuya daldığına ikna olunca kalkıp kapıyı açmış ve yeniden yatağa dönmüş. Aslında sadece uyur gibi yapan terzi sözde sayıklamaya başlamış: "Delikanlı, bana şunun eşini yap, bir de pantolonları yama, yoksa tahta metreyi kaptığım gibi kafana indiririm, anladın mı? Bir vuruşta yedisini birden haklayan ben, iki devin hesabını gören ben, tekboynuzlunun canına okuyup krala getiren ben, yabandomuzunu avlayan ben, kalkıp da kapının ardındaki o adamlardan mı korkacağım?" Ufak tefek terzinin bu sözlerini işitir işitmez adamların korkudan akılları başlarından gitmiş, arkalarından atılar geliyormuşçasına tabanları yağlamışlar. Ondan sonra kimse terziyle uğraşmaya cesaret edememiş, böylece terzi kral kalmış ve ömrünün sonuna kadar da saltanatına devam etmiş.

"Hansel ile Gretel"

Evvel zaman içinde yoksul bir oduncu, karısı ve iki çocuğuyla birlikte ormanın yakınında virane bir tahta kulübede yaşarmış. Oğlanın adı Hansel, kızın adıysa Gretel'miş. Zavallı adam ailesini zar zor geçindirirken, bir de ülkeye büyük bir kıtlığın musallat olmasıyla günlük ekmeklerini bile tedarik edemez olmuş. Bir gece yatağında bir o yana bir bu yana dönüp, ne yapacağını bilemez halde iç geçirerek karısına, "Sonumuz ne olacak? Elde yok avuçta yokken, kendimize bile yetemezken, iki çocuğa nasıl bakar, onların karınlarını nasıl doyururuz?" demiş. "Ne yapacağımızı ben sana söyleyeyim kocacığım," diye karşılık vermiş karısı. "Yarın sabah erkenden çocukları alıp ormanın en sık yerine götüreceğiz, onlara bir ateş yakıp her birinin eline de bir dilim ekmek tutuşturacağız, sonra biz kendi işimize döneceğiz, onları da ormanda kendi hallerine bırakacağız? Eve dönüş yolunu bulamayacaklarından, onlardan kurtulmuş olacağız." "Yok, hanım," demiş adam, "yapamam ben bunu, çocuklarımı ormanda bir başlarına bırakmaya gönlüm nasıl razı gelir? Vahşi hayvanlar onları çok geçmeden gelip paramparça eder." Karısı, "Seni aptal! O zaman dördümüz de açlıktan ölürüz, sana da tabutlarımızın tahtalarını kesmek düşer," demiş. Kocası razı gelene kadar da ona rahat vermemiş. Adam sonunda, "Zavallı yavrucakların hali yüreğimi sızlatıyor," dese de karısının dediklerini yapmayı kabul etmiş.

İki çocuk da açlıktan uyuyamadıklarından, anne babalarının söylediklerini işitmişler. Gretel içini çeke çeke ağlayarak, "İkimizin de sonu geldi," demiş Hansel'e. "Sessiz ol Gretel," diye uyarmış Hansel. "Kendini üzme sakın, bir çaresini bulurum," diye onu rahatlatmış. Anne babası uykuya daldıktan sonra yataktan kalkmış, küçücük paltosunu üzerine geçirmiş, arka kapıyı açmış ve sessizce dışarı süzülmüş. Ay ortalığı pırıl pırıl aydınlatıyor, evin önündeki beyaz çakıltaşları gümüş paralar gibi ışıldıyormuş. Hansel eğilmiş ve küçük paltosunun ceplerini olabildiğince çok taşla doldurmuş. Ardından içeri girerek, Gretel'e, "Canım kardeşim, sakın dert etme bunları, rahat rahat uyu, Tanrı bizi yalnız bırakmaz," demiş ve tekrar yatağa girip yatmış.

Şafak sökmüş, ama daha güneş gökte yükselmeden anneleri gelmiş ve, "Kalkın miskinler! Ormana odun toplamaya gidiyoruz," diyerek çocukları uyandırmış. Her ikisine de bir parça ekmek uzatıp, "Öğle yemeğiniz için alın size biraz ekmek, ama sakın daha önce yemeğin, çünkü bundan başka yiyecek yok!" demiş. Hansel'in cepleri çakıltaşlarıyla dolu olduğundan, Gretel ekmekleri alıp önlüğünün altına saklamış. Böylece hep birlikte ormana gitmek üzere yola koyulmuşlar. Çok geçmeden Hansel durmuş, başını çevirerek uzun uzun evi seyretmiş, sonra da bunu sık sık tekrarlamış. Babası, "Hansel nereye bakıyorsun öyle? Sürekli geride kalıyorsun. İşine bak da yürü biraz, oyalanıp durma," demiş. "Ah, babacığım," demiş Hansel, "küçük beyaz kedim çatıya çıkmış, bana hoşça kal demek istiyor da ona bakıyorum." Annesi, "Sersem çocuk, o senin küçük kedin değil, güneş doğmuş, bacanın oradan parlıyor sadece," diye karşılık vermiş. Zaten Hansel'in de kediye baktığı yokmuş, başını her döndürdüğünde cebindeki taşlardan birini alıp yola bırakıyormuş.

Ormanın derinliklerine ulaştıklarında, "Hadi bakalım çocuklar, biraz odun toplayın, ben de size bir ateş yakayım ki üşümeyin," demiş babaları. Hansel ile Gretel küçük bir tepe oluşturacak kadar çalı çırpı toplamışlar birlikte. Babaları da çalı çırpıyı tutuşturmuş, alevler iyice yukarılara kadar çıktığında, "Hadi çocuklar, siz ateşin yanına uzanıp biraz dinlenin. Biz odun keseceğiz. İşimiz bitince gelip sizi alırız," demiş anneleri.

Hansel ile Gretel ateşin başına oturmuş, öğlen olunca da ekmeklerinden biraz yemişler. Balta seslerini işittikçe babalarının yakınlarda olduğunu sanmışlar. Ne var ki işittikleri balta sesi değilmiş; babalarının kuru bir ağaca bağladığı bir dal, rüzgar estikçe sallanıyor ve baltanınkine benzer bir ses çıkarıyormuş. Ateşin başında onca zaman oturduktan sonra yorgunluktan gözleri kapanmış ve derin bir uykuya dalmışlar. Neden sonra uyanmışlar, bir de ne görsünler, karanlık çökmemiş mi her yere? Gretel, "Şimdi biz bu ormandan nasıl çıkacağız?" diyerek başlamış ağlamaya. Bunun üzerine Hansel, "Ay çıkana kadar bekle, sonra vakit kaybetmeden yolumuzu bulacağız," diyerek kardeşini teselli etmiş. Derken ay yusyuvarlak doğmuş, böylece Hansel kardeşinin elinden tutmuş ve onlara yeni basılmış gümüş paralar gibi parlayarak yol gösteren çakıltaşlarını takip etmişler.

Bütün gece yürümüşler ve tam şafak sökerken babalarının evine ulaşmışlar. Kapıya vurmuşlar, anneleri kapıyı açıp da gelenlerin Hansel ile Gretel olduğunu görünce, "Sizi yaramaz çocuklar sizi, hiç ormanda bu kadar uzun uyunur mu? Biz de bir daha hiç dönmeyeceksiniz sandık!" demiş. Ancak çocuklarını arkada bıraktığı için kalbi kan ağlayan baba onları gördüğüne çok sevinmiş.

Çok geçmeden bir kıtlık daha ortalığı kasıp kavurmaya başlamış ve bir gece çocukların annesi, "Evde ne var ne yoksa tükendi, yarım somun ekmekten başka bir şeyimiz kalmadı," demiş kocasına. "Çocukların gitmeleri şart. Bu kez onları ormanın daha da derinlerine bırakırız ki tekrar yollarını bulup dönemesinler. Bundan başka kurtuluş yolumuz yok!" Kadının sözleri adamın yüreğini sızlatmış, "En son lokmamıza kadar çocuklarımızla paylaşmamız daha iyi olurdu," diye geçirmiş içinden. Ne var ki baba ne dese de kadın dinlememiş, adamı azarlamış, sitemler etmiş, ağzından girip burnundan çıkmış. İnsan bir kez belaya bulaşmayagörsün, ilkinde annenin dediğini yerine getiren baba, bu kez de kadının isteklerine gönülsüzce de olsa boyun eğmek zorunda kalmış.

Öte yandan hâlâ uyanık olan çocuklar konuşulanların hepsini işitmişler. Anne babaları uykuya daldığında, Hansel yataktan kalkarak bir önceki gibi çakıltaşları toplama niyetlenmiş, ama annesi kapıyı kilitlediğinden dışarı çıkamamış. Yine de kardeşinin yanına giderek, "Ağlama Gretel, uyumana bak. Yüce Tanrı bize yardım eder," diye teselli etmiş onu.

Anneleri sabah erkenden gelip çocukları yataklarından kaldırmış. Ekmekten paylarına düşeni vermiş, gelgelelim bu seferki daha öncekinden bile küçükmüş. Ormana giderlerken Hansel ekmeği cebinde parçalamış ve durduğu yerlerde ekmek kırıntılarını yola bırakmış. "Hansel, neden habire durup çevrene bakınıyorsun?" diye sormuş babası, "Hadi bakalım, oyalanma!" "Çatıda tüneyen ve bana hoşça kal demek isteyen küçük güvercinime bakıyorum," diye cevaplamış Hansel. "Avanak!" demiş annesi, "Çatının üzerinden yükselen sabah güneşi o gördüğün." Hansel ise ekmek kırıntılarını yavaş yavaş patikaya bırakmayı sürdürmüş.

Kadın çocukları daha önce hiçbirinin görmediği, ormanın en derinlerine götürmüş. Ardından yine büyük bir ateş yakılmış ve, "Şöyle geçip oturun çocuklar, uykunuz gelirse biraz kestirebilirsiniz, biz babanızla odun kesmeye gidiyoruz, akşam işimiz bitince

sizi almaya geleceğiz," demiş anneleri. Hansel'in ekmeği bittiğinden, öğle saati geldiğinde, Gretel kendisininkini onunla paylaşmış. Derken ikisi de uyuyakalmış, zaman geçip gitmiş, ama kimse zavallı çocukları almaya gelmemiş. Çocuklar uyandığında zifiri karanlıkmış. Hansel küçük kardeşini rahatlatarak, "Korkma, ay çıkana kadar bekle Gretel, böylece yere attığım ekmek kırıntılarını görebilir, evimize giden yolu bulabiliriz," demiş. Ayın yüzünü göstermesiyle çocuklar da yola koyulmuşlar, ancak tek bir ekmek kırıntısına bile rastlamamışlar. Ormanın ve tarlaların üzerinde uçuşan binlerce kuş ekmek kırıntılarını çoktan yemiş bitirmiş. Hansel, "Er ya da geç evin yolunu bulacağız," demiş ama bulamamışlar. Gece boyunca yol almışlar, ertesi gün de sabahtan akşama kadar yürüyüşlerine devam etmişler, fakat bir türlü ormandan çıkamamışlar, üstelik çok acıkmışlar, çünkü ağızlarına ormanda yetişen birkaç böğürtlen dışında hiçbir şey girmemiş. Çocukların artık yorgunluktan tek adım atacak güçleri kalmamış, bir ağacın altına uzanarak uyuyakalmışlar.

Babalarının evinden ayrıldıklarından beri geçen üçüncü sabahta çocuklar tekrar yürümeye başlamışlar, ama her seferinde ormanın daha da içlerine giriyorlarmış ve eğer bir an önce yardım almazlarsa açlıktan ve yorgunluktan öleceklermiş. Öğleye doğru bir ağacın dalına tünemiş güzel mi güzel, kar beyazı bir kuş görmüşler, o kadar tatlı bir şakıması varmış ki onu dinlemekten kendilerini alamamışlar. Kuş şakımayı bitirdiğinde kanatlarını açmış ve önlerinden uçmaya başlamış, çocuklar da kuşun peşinden gitmişler. Nihayet küçük bir eve ulaşmışlar, kuş alçalıp evin çatısına konuvermiş. Hansel ile Gretel evin yakınına geldiklerinde bir de ne görsünler? Ev ekmekten yapılmaymış, üstü pastayla kaplıymış, pencereleri de şekerlemedenmiş. "Hadi Gretel, bir an önce işe koyulalım da karnımızı bir güzel doyuralım," demiş Hansel. "Ben çatıdan bir parça yiyeceğim, Gretel sen de pencerelerden yiyebilirsin. Pek tatlı görünüyorlar." Hansel yukarı uzanmış ve çatıdan bir parça koparıp tadına bakmak üzere ağzına atmış. Gretel de pencereye giderek camdan bir parça ısırmış. Tam o sırada içeriden yumuşak bir sesin bağırdığını duymuşlar:

"Küçük küçük lokmalarla, minik minik dişleyerek,
Kim yer bitirir benim küçük evimi?"

Çocuklar karşılık vermişler:

"Rüzgardır, rüzgar,
Cennetten çıkma rüzgar."

Ardından da hiç istiflerini bozmadan yemeğe devam etmişler. Çatının çok lezzetli olduğunu düşünen Hansel kocaman bir parça koparmış, Gretel de bütün bir pencere camını yerinden çıkararak tek başına afiyetle yiyip bitirmiş. Ansızın kapı açılmış ve koltuk değnekleriyle güç bela yürüyen yaşlı mı yaşlı bir kocakarı kapıdan süzülüp dışarı çıkıvermiş. Hansel ile Gretel korkudan ellerinde tuttukları pastalarla şekerlemeleri düşürmüşler. Ne var ki yaşlı kadın başını iki yana sallayıp, "Sevgili yavrularım, sizi buraya kim getirdi? Buyurun gelin, benimle kalın. Korkmayın kimse size zarar veremez," demiş. İkisinin de ellerinden tuttuğu gibi küçük evinin içine sokmuş. Önlerine birbirinden nefis yiyecekler çıkarmış, şekerli sütle pasta, elmalarla fındık fıstık vermiş. Sonra onlara bembeyaz çarşaflar örtülü iki küçük yatak yapmış, Hansel ile Gretel de cennette olduklarını düşünerek yataklarına yatmışlar.

Oysa yaşlı kadının niyeti hiç de iyi değilmiş, sadece çocukları kandırmak için öyle yapıyormuş. Gerçekte kötü bir cadıymış, çocukları pusuda bekler, pastadan evini de onları ayartmak için yaparmış. Çocuk bir kez ağına düştü mü de, onu öldürür, pişirir, yer, o günü bayram ilan edermiş. Cadıların gözleri kırmızı olurmuş, uzağı iyi göremeseler de burunları tıpkı vahşi hayvanlarınki gibi çok iyi koku alırmış, böylece yaklaşan insanların varlıklarını hemen fark ederlermiş. Hansel ile Gretel'in kokularını alan cadı da hain hain sırıtıp keyifle, "Şimdi elime geçireceğim onları ve kaçmalarına kesinlikle izin vermeyeceğim," demiş.

Cadı ertesi sabah erkenden uyanmış, Hansel ile Gretel uyurken, ikisinin de ne kadar güzel olduklarını, yanaklarının al al olduğunu görünce, kendi kendine, "Tam ağzıma layıklar," diye mırıldanmış. Sonra da yaşlılıktan bir deri bir kemik kalmış elleriyle Hansel'i küçük bir ahıra sürükleyerek parmaklıklı kapıyı üzerine kilitlemiş. İstediği kadar bağırsa da kimse onu duyamazmış. Ardından Gretel'i sarsa sarsa uyandırmış ve, "Kalk artık tembel kız, git biraz su getir de ağabeyin için güzel bir şeyler pişir. Dışarıda, ahırda tıkılı, biraz şişmanlasa iyi olur. İyice bir semirsin, bir güzel pişirip yiyeceğim onu," demiş. Gretel hüngür hüngür ağlamaya başlamış, ama çaresizlik içinde hain cadı ne derse yapmış.

Böylece zavallı Hansel'e yemeklerin en güzellerini pişirmeye başlamışlar, Gretel ise sadece yengeç kabuğu yiyormuş. Yaşlı cadı her sabah küçük ahırın yanına gider, seslenirmiş: "Hansel, uzat şu parmağını da bakayım, yeterince semirmiş misin?" Hansel de her seferinde cadıya parmağı yerine incecik bir kemik uzatır, gözleri iyi görmeyen kadın da kemiği Hansel'in parmağı zanneder, nasıl olup da bir türlü semiremediğine şaşar kalırmış. Derken aradan tam dört hafta geçmiş, Hansel bir türlü şişmanlamadığından, iyice sabırsızlanan cadı daha fazla beklememeye karar vermiş ve Gretel'e seslenerek, "Hey Gretel!" demiş, "git, bana biraz su getir. İster cılız olsun ister şişman, yarın Hansel'i öldürüp pişireceğim." Zavallı kızcağız su getirirken, nasıl da acı acı inleyip ağlıyor, gözyaşları nasıl da yanaklarından süzülüyormuş! "Tanrım bize yardım et," diye yalvarıp dualar ediyor, "ormanda vahşi hayvanlara yem olsaydık, hiç değilse birlikte ölmüş olurduk," diye söyleniyormuş. Bunun üzerine yaşlı cadı, "Kapa çeneni, diyeceklerini kendine sakla," demiş, "ne de olsa sana bir faydası yok bu sözlerin!"

Sabah erkenden Gretel'in evden çıkıp ateşi yakması ve su dolu kazanı ateşin üstüne asması gerekiyormuş. Yaşlı cadı, "Dur bakalım, önce fırında ekmek pişirelim. Ben fırını çoktan ısıttım, hamuru da bir güzel yoğurdum," diye diye, Gretel'i ite kaka ağzından alevler çıkan fırının önüne kadar sürüklemiş. Cadı, "Gir içeri de bak, iyice ısınmış mı fırın? Isınmışsa, ekmekleri atalım içine, pişsin," demiş. Cadının niyeti Gretel'i fırına sokup üzerine kapağını kapatmakmış, böylece onu da pişirip yiyebilecekmiş. Ancak yaşlı cadının niyetini sezen Gretel, "Nasıl yapacağımı bilmiyorum ki! İçeri nasıl girilir?" demiş. "Salak kız," diye karşılık vermiş cadı, "kapak yeterince geniş. Bak da gör, ben bile girebiliyorum içine!" Böylece fırına yaklaşmış ve kafasını uzatmış. Bunu fırsat bilen Gretel cadıyı fırından içeri ittiği gibi demir kapağı kapatıp sürgüsünü çekivermiş. Cadı içeride korkunç çığlıklar atarken, Gretel kaçıp kurtulmuş, insafsız cadı da korkunç bir ölümle cezasını bulmuş.

Gretel yıldırım gibi koşup Hansel'in yanına gelmiş, ahırın kapısını açıp içeri seslenmiş, "Kurtulduk Hansel, kurtulduk! Yaşlı cadı öldü!" Bunu duyan Hansel özgürlüğüne kavuşan bir kuş gibi çıkmış içeriden. İki kardeş mutluluktan bayram etmişler, birbirlerine sarılıp sevinçten hoplamışlar, öpüşüp koklaşmışlar. Artık korkacakları bir şey kalmadığından, doğruca yaşlı cadının evine girmişler, içeride her köşe sandık sandık incilerle ve mücevherlerle doluymuş. "Bunlar çakıltaşlarından çok daha iyi," diyen Hansel ceplerini tıka basa doldurmuş. Gretel, "Ben de eve elim boş dönmek istemiyorum," diyerek değerli taşlardan alabildiği kadar alarak önlüğünün içine yerleştirmiş. "Artık yola koyulmamız gerek," demiş Hansel, "bir an önce bu hain cadının ormanından çıksak iyi olacak!"

İki saat yürüdükten sonra büyük bir suyun kenarına varmışlar. "Buradan karşıya geçmemiz mümkün değil," demiş Hansel. "Üzerinden geçebileceğimiz ne bir kalas var, ne de köprü." Gretel, "Etraf-

ta kayık da yok," demiş. "Ama bak şurada yüzen beyaz bir ördek var, ondan rica edersem, belki bize yardımcı olur." Bunun üzerine Gretel ördeğe seslenmiş:

"Ördekçik ördekçik, gördün mü bizi?
Hansel ile Gretel'iz biz, bekliyoruz seni.
Ne bir kalas ne bir köprü etrafta,
Karşıya geçir bizi ak sırtında."

Ördek onu duyar duymaz yanlarına gelmiş. Hansel hemen üstüne oturmuş, kardeşine de kucağına oturmasını söylemiş. "Hayır, olmaz," demiş Gretel, "ördekçik için fazla ağır geliriz, teker teker karşıya geçirsin en iyisi." İyi kalpli ördekçik de öyle yapmış, ikisini de sağ salim karşıya geçirmiş. Böylece yollarına devam etmişler, çok geçmeden yollar tanıdık gelmeye başlamış, nitekim bir süre sonra babalarının evi çıkmış karşılarına. Hemen koşmaya başlamışlar, evden içeri girip doğruca babalarının boynuna atılmışlar. Çocuklarını ormanda bıraktığı günden bu yana üzüntüden kahrolan adam çocuklarını görünce mutluluktan havalara uçmuş. Anneleri ise bu arada çoktan ölüp gitmiş. Gretel önlüğünü açıp bütün inci ve mücevherleri odanın ortasına boşaltmış. Hansel de cebinden avuç avuç mücevherler çıkarıp ortadaki yığına eklemiş. Böylece tüm dert ve tasa sona ermiş, hayatlarının sonuna kadar hep beraber mutluluk içinde yaşamışlar.

"Pamuk Prenses"

Kış ortasında bir gün lapa lapa kar taneleri bembeyaz pamuklar gibi gökyüzünden aşağıya süzülürken, bir kraliçe simsiyah abanoz ağacından çerçevesi olan bir pencerenin önünde bir yandan karı seyrediyor, bir yandan da dikiş dikiyormuş. Tam o sırada iğne parmağına batmış, üç damla kan karın üzerine damlamış. Kıpkırmızı damlalar bembeyaz karın üzerinde nasıl da güzel duruyormuş. Bunun üzerine kraliçe içinden şöyle geçirmiş: "Kar gibi beyaz tenli, kan gibi al yanaklı, pencerenin çerçevesi kadar siyah saçlı bir kızım olsaydı, daha başka ne isterdim?"

Çok geçmeden küçük bir kız çocuğu dünyaya getirmiş. Kar gibi beyaz tenli, kan gibi al yanaklı, abanoz gibi siyah saçlı olduğundan adını da Pamuk Prenses koymuş. Kraliçe çok güzel bir kadın olduğu kadar kibirli ve kendini beğenmiş biriymiş. Güzellikte onu geçecek birinin düşüncesine bile katlanamazmış. Sihirli bir aynası varmış, onun önüne geçer, kendisini seyreder, sonra da her seferinde şu soruyu sorarmış:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna da hep aynı cevabı verirmiş:

"Sensin Kraliçem en şahanesi, yok bu diyarda senden güzeli!"

Aldığı cevapla rahatlayan kraliçenin yüzü gülermiş, çünkü aynanın yalan söyleyemediğini bilirmiş.

Öte yandan Pamuk Prenses de büyüyor, büyüdükçe de güzelleşiyormuş. Yedi yaşına geldiğinde ayın on dördü gibiymiş, öyle ki güzelliği kraliçeyi gölgede bırakıyormuş. Günlerden bir gün kraliçe yine aynasının karşısına geçip sormuş:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna cevap vermiş:

"Sensin Kraliçem en şahanesi, senden güzeli yok bu diyarda,
Ama Pamuk Prenses senden daha güzel bu dünyada!"

Kraliçe neye uğradığını şaşırmış ve kıskançlıktan kızarıp bozarmış. O andan sonra ne zaman Pamuk Prenses'e baksa yüreği nefretle dolmaya başlamış.

Kıskançlık ve kibir kadının yüreğinde bir kere tohum salmayagörsün, ardından tüm bahçeyi saran yabani otlar gibi ruhunu ele geçirmiş, böylece ne gecesi kalmış, ne gündüzü... Sonunda bir avcıyı huzuruna çağırmış ve, "Çocuğu alıp ormana götür, bir daha onu gözüm görmesin sakın! Gebert kızı orada, kanıt olarak da kalbini getir bana," demiş. Avcı kraliçenin emirlerini yerine getirmek üzere kızı alıp götürmüş, fakat tam bıçağını çıkarıp Pamuk Prenses'in kalbini yerinden sökmek üzereyken, prenses iki gözü iki çeşme avcıya yalvarmış: "Aman avcı, yaman avcı, bağışla canımı! Vahşi ormana kaçar, bir daha da gelmem buralara."

Prensesin güzelliği avcının yüreğini yumuşatmış ve kıza acımış, "Kaç o zaman zavallı çocuğum, kaç da kurtar kendini," demiş. "Nasılsa vahşi hayvanlar kızcağızı parçalar," diye düşünmeden de edememiş, ama artık kızı öldürmek zorunda olmadığı için yüreğine soğuk sular serpilmiş. Kraliçeye prensesin öldüğünü göstermesi gerektiğinden, tam o sırada oradan geçmekte olan bir yabandomuzunun kalbini söküp çıkarmış, sonra da sarayın yolunu tutmuş. Aşçıbaşı onu tuzlayıp pişirmiş, kötü yürekli kraliçe de Pamuk Prenses'in kalbi diye afiyetle yemiş.

Tüm bunlar oladursun, zavallı çocuk da kocaman ormanda bir anda tek başına kalıvermiş ve öyle çok korkmuş ki ormandaki her yaprak sanki üstüne üstüne geliyor gibiymiş, ne yapacağını bilemiyormuş. Sonra başlamış koşturmaya, sivri taşların üzerinden, dikenli çalıların arasından ve vahşi hayvanların yanından geçip gitmiş, yine de başına bir şey gelmemiş.

Pamuk Prenses akşam olup da bacakları tutmaz oluncaya kadar durmaksızın koşmuş, sonunda küçük bir kulübe görmüş ve dinlenmek için içeri girmiş. Kulübedeki her şey küçücükmüş, ama o kadar derli toplu ve tertemizmiş ki insan anlata anlata bitiremezmiş. Bembeyaz örtü yayılı bir masada yedi küçük tabak, her tabağın yanında da küçük birer kaşık, küçük birer çatal bıçak ve küçük birer bardak duruyormuş. Duvar kenarında da bembeyaz çarşaflar serili yedi küçük yatak varmış.

Zavallı minik Pamuk Prenses hem açlıktan hem de susuzluktan ölüyormuş. Her tabaktan biraz sebze, biraz ekmek yemiş ve her bardaktan birer yudum şarap içmiş, çünkü tek birinden yiyip de bitirmek istememiş. Yemeğin ardından yorgunluk iyice bastırınca, küçük yataklardan birine atmış kendini, ama hiçbiri ona uygun gelmemiş, biri çok uzun, diğeri çok kısaymış, neyse ki yedinci yatak tam ona göreymiş. Böylece oraya uzanmış ve dua edip derin bir uykuya dalmış.

Karanlık çöktüğünde kulübenin sahipleri çıkagelmiş; bunlar dağlardan maden çıkaran yedi cücelermiş. Yedi mum yakmışlar, içerisi aydınlanınca kulübeye birinin girdiğini anlamışlar, çünkü hiçbir şey giderken bıraktıkları gibi durmuyormuş.

İlk cüce, "Kim oturdu koltuğumda?" demiş.
İkincisi, "Kim yedi tabağımdan?"
Üçüncüsü, "Kim kopardı ekmeğimden?"
Dördüncüsü, "Kim yedi sebzelerimi?"
Beşincisi, "Kim kullandı çatalımı?"
Altıncısı, "Kim kesti bıçağımla?"
Yedincisi, "Kim içti bardağımdan?"

Derken ilk cüce çevresine bakınmış ve yatağının çukurlaştığını görerek, "Kim yattı benim yatağımda?" diye sormuş. Diğerleri de kendi yataklarının yanına gitmiş ve hep bir ağızdan, "Birileri benim yatağımda da yatmış," demişler. Yedinci cüceyse yatağına baktığında minik Pamuk Prenses'i görmüş ve ötekilere haber vermiş. Hepsi birlikte koşup yatağın başında toplanmışlar ve hayret nidaları yükselmiş her birinden, mumlarını getirip minik prensesin yüzüne tutmuşlar ki kim olduğunu iyice görebilsinler. "Aman yarabbi! Aman yarabbi! Bu ne güzel bir çocuk böyle!" diye bağırmışlar, buna rağmen çocuğun uyanmadığını görüp sevinmişler. Bırakmışlar kızcağız yatakta bir güzel uyusun. Böylece yedinci cüce gece boyunca her cücenin yatağında bir saat uyuyarak sabahı etmiş.

Sabahleyin minik Pamuk Prenses uyanıp da çevresinde yedi cüceyi görünce yüreği ağzına gelmiş. Ama hepsi de dost canlısı görünüyormuş ve ona adını sormuşlar. "Adım Pamuk Prenses," diye cevaplamış minik kız. "Peki nasıl oldu da kulübemize kadar geldin?" diye sormuş bu kez cüceler. Böylece minik kız onlara annesinin onu

nasıl öldürtmek istediğini, ama avcının ona acıyarak nasıl canını bağışladığını, oradan uzaklaşmak için nasıl da bütün gün durmadan koştuğunu ve sonunda nasıl burayı bulduğuna kadar her şeyi bir bir anlatmış. Bunun üzerine cüceler de demiş ki, "Eğer evimize bakar, yemek pişirir, yatakları yapar, çamaşırları ve bulaşıkları yıkar, giysilerimizi diker, yamalarımızı yapar, kazaklarımızı örer ve her şeyi temiz ve düzenli tutarsan, bizimle kalabilirsin, biz de sen ne istersen yaparız." Pamuk Prenses, "Evet," demiş, "hem de tüm kalbimle..." Ve böylece onlarla yaşamaya başlamış. Minik kulübeyi derleyip toparlıyor, hiçbir şeylerini eksik bırakmıyormuş. Cüceler sabah olunca dağlara gider, bakır ve altın arar, akşam olup da eve döndüklerinde yemekleri sofrada hazır olurmuş. Gün boyunca kızcağız evde tek başına kaldığından cüceler onu uyarmışlar ve, "Annenden koru kendini, er ya da geç burada olduğunu öğrenecektir, kimseye kapıyı açma sakın," demişler.

Pamuk Prenses'in kalbini yediğini sanan kraliçe ise yeniden dünyanın en güzel kadını olduğunu düşünüyor, aksi aklının ucundan bile geçmiyormuş. Sihirli aynasının karşısına geçmiş ve bir kez daha sormuş aynaya:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna cevap vermiş:

"Kraliçem, sensin bu diyarda en güzeli,
Ama tepelerin ardında, yedi cücelerin yaşadığı yerde,
Pamuk Prenses hâlâ hayatta ve iyi,
İşte odur güzellerin en güzeli!"

Aldığı cevap karşısında şaşkına dönen kraliçe, aynasının asla yalan söylemediğini bildiğinden, avcının ona ihanet ettiğini ve Pamuk Prenses'in hayatta olduğunu anlamış.

Böylece başlamış nasıl yapar nasıl eder de şu Pamuk Prenses'in canını alırım diye kara kara düşünmeye, çünkü bu diyarın en güzel kadını olmadıkça kıskançlıktan kendini yer bitirir, bir an rahat yüzü göremezmiş. Sonunda ne yapacağına karar veren kraliçe, yüzünü gözünü boyamış ve bohçacı kadın kılığına girmiş, öyle ki kimsenin onu tanıması mümkün değilmiş. Tebdili kıyafet düşmüş yollara, yedi dağı aşarak yedi cücelerin kulübesine gelip dayanmasıyla beraber başlamış çığırtkanlığa: "Güzel mallarım var, ucuz mu ucuz!" Minik Pamuk Prenses pencereden başını uzatarak kadına seslenmiş: "İyi günler teyzeciğim, neler satıyorsun, bakabilir miyim?" "Çok güzel kıyafetlerim var hanım kızım, renk renk, boy boy, ne istersen var?" demiş ve aralarından parlak renkte ipek bir kuşak çıkarıp göstermiş. Pamuk Prenses, "Saygıdeğer yaşlı hanımefendiyi içeri alsam iyi olacak," diye düşünerek kapının sürgüsünü açmış ve kuşağı satın almış. "Yavrucuğum," demiş yaşlı kadın, "nasıl da berbat görünüyorsun, gel de şu kuşağı bir güzel bağlayayım." Hiçbir şeyden şüphelenmeyen Pamuk Prenses, kadının önünde durmuş ve yeni kuşağının bağlanmasını beklemeye koyulmuş. Ne var ki yaşlı kadın kuşağı bir çırpıda Pamuk Prenses'in beline öyle sıkı sarmış ki minik kızın soluğu kesilmiş, ölü gibi yere devrilmiş. "İşte şimdi en güzel yine benim!" diye sevinç çığlıkları atan kraliçe, vakit kaybetmeden oradan uzaklaşmış.

Çok geçmeden akşam vakti gelip çatmış, yedi cüceler kulübelerine dönmüşler, canlarından çok sevdikleri minik Pamuk Prenses'i oracıkta, yerde yatarken görünce çok korkmuşlar, kızcağız hiç kımıldamadan ölü gibi yatıyormuş. Hemen onu yerden kaldırmışlar, kuşağının ne kadar sıkı olduğunu fark eder etmez de bir makas alıp kuşağı kesmişler. Pamuk Prenses nihayet nefes almaya başlamış, ardından da yavaş yavaş kendine gelmiş. Cüceler olup biteni öğren-

dikten sonra, "Bohçacı kadın belli ki kötü kraliçeden başkası değildi. Biz yokken dikkat et de kimselere kapıyı açma," diye tembihlemişler.

Hain kraliçe de boş durmamış, saraya varır varmaz soluğu sihirli aynanın önünde almış:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna yine aynı cevabı vermiş:

"Kraliçem, sensin bu diyarda en güzeli,
Ama tepelerin ardında, yedi cücelerin yaşadığı yerde,
Pamuk Prenses hâlâ hayatta ve iyi,
İşte odur güzellerin en güzeli!"

Kraliçe aynasının sözlerini işitir işitmez beyninden vurulmuşa dönmüş, çünkü Pamuk Prenses'in dirilip hayata döndüğünü anlamış. "Bekle de gör, ne yapıp edip seni öldüreceğim," dedikten sonra, kraliçe gayet iyi bildiği büyücülüğe başvurarak zehirli bir tarak yapmış. Bu kez de farklı bir yaşlı kadın kılığına bürünerek yedi dağı aşmış ve yedi cücelerin kulübesine ulaşmış, kapıyı vurup bağırmış: "Güzel mallarım var, hepsi de ucuz ucuz!" Minik Pamuk Prenses, "Gidin buradan, kimseyi eve alamam," demiş. "Bakmana da engel yok ya," diye karşılık vermiş yaşlı kadın ve bohçasından çıkardığı zehirli tarağı kıza göstermiş. Tarağın güzelliğine aldanan Pamuk Prenses bir koşu gidip kapıyı açmış ve tarağı satın almış. Yaşlı kadın, "Gitmeden önce saçlarını bir güzel tarayayım," demiş. Hiçbir şeyden şüphelenmeyen zavallı Pamuk Prenses, kadının saçlarını taramasına izin vermiş. Yaşlı kadın tarağı saçlarına değdirir değdirmez zehir etkisini göstermiş ve Pamuk Prenses yere yığılmış. "Gü-

zelliğin kusursuz örneği seni!" demiş hain kadın, "şimdi kurtul da göreyim!"

Neyse ki akşam olmasına az varmış, böylece çok geçmeden yedi cüceler eve gelmiş. Pamuk Prenses'i ölü gibi yerde yatar görünce, hemen kızın annesinden şüphelenmişler ve minik kızın başındaki tarağı bulmuşlar. Geç kalmış olabilecekleri korkusuyla tarağı çıkardıklarında Pamuk Prenses kendisine gelmiş ve başından geçenleri anlatmış. Cüceler kendisine dikkat etmesi ve kapıyı kimseye açmaması konusunda onu bir kez daha uyarmışlar.

Öte yandan saraya dönen kraliçe de soluğu aynasının karşısında almış:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna bir önceki cevabı vermiş:

"Kraliçem, sensin bu diyarda en güzeli,
Ama tepelerin ardında, yedi cücelerin yaşadığı yerde,
Pamuk Prenses hâlâ hayatta ve iyi,
İşte odur güzellerin en güzeli!"

Aynadan gelen cevapla kraliçe öfkeden kudurmuş. "Pamuk Prenses ölecek! Hayatım pahasına olsa da onu öldüreceğim," diyormuş çığlık çığlığa.

Bunun üzerine sarayın ücra köşelerinden birinde, kimsenin bilmediği, gidip gelmediği bir odada çok zehirli bir elma hazırlamış. Bir tarafı kıpkırmızı diğer tarafı yeşil bir elmaymış bu, öyle ki görenlerin ağzı sulanırmış, fakat bir lokması bile insanı öldürmeye yetermiş.

Elma hazır olunca kraliçe yüzünü boyamış ve köylü kadın kılığına girerek yedi dağı aşmış, yedi cücelerin kulübesine ulaşmış. Kapıyı çalmış. Pamuk Prenses kafasını pencereden uzatarak, "Kusura bakmayın teyzeciğim, içeriye kimseyi alamam. Yedi cüceler kapıyı açmamı yasakladı," demiş. "Benim için fark etmez," diye karşılık vermiş kadın, "elmalarımı elden çıkarmam lazım. Dur sana da vereyim bir tane."

"Israr etmeyin, kimseden bir şey kabul edemem," demiş Pamuk Prenses. "Ne o? Zehirli olmasından mı korkuyorsun," diye sormuş yaşlı kadın. "Bak, ne yapalım? Şimdi elmayı ikiye böleceğim, sen kırmızı tarafını yersin, ben de yeşil tarafını yerim, ne dersin?" Çünkü elmanın sadece kırmızı tarafı zehirliymiş. Pamuk Prenses'in canı da öyle bir elma çekmiş ki, yaşlı kadın kendi payını yiyince daha fazla dayanamayarak elini uzatmış ve zehirli diğer parçayı almış. Elmayı ısırmasıyla yere yığılması bir olmuş. Bunun üzerine kraliçe korkunç bir kahkaha patlatmış ve, "Kar gibi beyaz tenli, kan gibi al yanaklı, abanoz gibi siyah saçlı güzel! Asıl şimdi kolaysa uyandırsın seni cüceler!"

Saraya varıp vakit kaybetmeden sihirli aynasının karşısına geçmiş:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna sonunda beklediği cevabı vermiş:

"Sensin Kraliçem en şahanesi, yok bu diyarda senden güzeli!"

Ancak o zaman kıskançlıkla daralan yüreği huzura ermiş, elbette kıskançla dolup taşan bir yürek ne kadar huzur bulabilirse!

Bu esnada cüceler akşam olup kulübelerine döndüklerinde Pamuk Prenses'i yerde yatar bulmuşlar. Soluk alıp vermiyor, öylece cansız yatıyormuş. Prensesi kaldırmışlar, üzerinde zehirli bir şey bulur da hayata döndürürüz diye her yerine bakmışlar, kuşağını gevşetmişler, saçlarını taramışlar, her yanını suyla ve şarapla yıkamışlar, ne var ki hiçbiri fayda etmemiş, zavallı yavrucak bir türlü ayağa kalkmamış, öyle kalmış. Sonunda onu bir tabuta koymuşlar, yedisi birden başında üç gün üç gece beklemiş, gözyaşı döküp yas tutmuş.

Pamuk Prenses'i artık gömmeleri gerekiyormuş, ama kızcağız sanki ölmemiş de uyuyormuş gibi canlı görünüyormuş ve güzel yanacıkları hâlâ al almış. Aralarında konuşmuşlar ve, "Onu bu halde yerin yedi kat dibinde karanlığa nasıl gömeriz?" demişler ve Pamuk Prenses için camdan bir tabut yapmışlar, her taraftan onu görmek mümkünmüş, böylece onu içine yatırmışlar ve altın harflerle ismini ve bir kralın kızı olduğunu tabuta yazmışlar. Sonra da tabutu dağın başına taşımışlar ve nöbetleşe başını beklemeye başlamışlar. Ardından önce bir baykuş, sonra biz kuzgun, en son da bir güvercin gelmiş ve hepsi Pamuk Prenses için gözyaşı dökmüş.

Pamuk Prenses çok ama çok uzun zaman camdan tabutunda yatmış, hiç değişmeden kalmış, kar gibi beyaz teni, kan gibi al yanakları ve abanoz gibi siyah saçlarıyla adeta uykuda gibiymiş.

Gel zaman git zaman, bir kralın oğlunun yolu cücelerin kulübesinin olduğu ormana düşmüş ve geceyi evlerinde geçirmek için onlardan izin istemiş. Derken dağın başındaki tabutu ve içinde yatan güzel Pamuk Prenses'i görmüş, tabutun üzerinde altın harflerle yazılmış yazıları okumuş. Bunun üzerine cücelere dönerek, "Tabutu bana verin, karşılığında ne isterseniz veririm!" demiş. "Dünyanın bütün altınlarına bile değişmeyiz onu," diye karşılık vermiş cüceler. "Öyleyse onu bana armağan edin. Artık onu görmeden bir gün olsun yaşayamam, sizi temin ederim, ona gözüm gibi bakacağım, canım gibi sevip el üstünde tutacağım." Prensin konuşmasından etkilenen iyi yürekli cüceler, haline acıyarak tabutu ona vermeye karar vermişler.

Böylece kralın oğlunun uşakları tabutu taşımak üzere omuzlamışlar, fakat o sırada ne olmuşsa olmuş, uşakların ayakları bir çalıya takılmış ve omuzlarındaki tabutun sallanmasıyla kızın boğazındaki zehirli elma parçası düşüvermiş. Çok geçmeden gözlerini açan Pamuk Prenses tabutun kapağını kaldırıp dikelmiş, işte bir kere daha hayattaymış. "Aman tanrım, neredeyim ben?" diye sormuş. Sevinçle dolan prens de, "Benim yanımdasın," diye karşılık vermiş ve kıza tüm olanları bir bir anlatıp, "Seni dünyadaki her şeyden çok seviyorum, birlikte babamın sarayına gidip evlenelim," demiş.

Pamuk Prenses de prensten hoşlanmış ve onunla gitmeyi kabul etmiş. Hemen görkemli bir düğün hazırlığına girişilmiş. Pamuk Prenses'in hain annesi de düğüne davetliymiş. Düğün için bir güzel giyinip kuşanan kötü kraliçe yola çıkmadan önce aynasının karşısına geçmiş ve her zamanki sorusunu sormuş:

"Ayna, ayna, duvarda asılı ayna,
Söyle bana, benden güzeli var mı bu diyarda?"

Ayna cevap vermiş:

"Sensin Kraliçem senden güzeli yok bu diyarda,
Ama genç Kraliçe senden açık ara daha güzel bu hayatta!"

Aynasının sözlerini işiten kötü cadı lanet üstüne lanet yağdırmış, o kadar perişan, o kadar acınası bir haldeymiş ki ne yapacağını bilememiş. Önce düğüne gitmek istememiş, ne var ki merakına yenilmiş, gidip şu genç kraliçeyi görmezse rahat edemeyeceğini anlamış. Saraydan içeri girip de genç kraliçeyi görür görmez onun Pamuk Prenses olduğunu anlamış. Hem öfke hem de korkuyla karışık duygular içinde donakalmış. Ancak demirden pabuçlar çoktan ateşte kızdırılmış, hazır bekletiliyormuş. Maşalarla tutup getirmişler, zorla ayaklarına giydirmişler. Ateşten kıpkırmızı olmuş demirden pabuçların içinde, cansız halde yere yığılana dek dans etmiş, böylece kötü cadı cezasını çekmiş.

"Zengin Olan Altılı"

Grimm Kardeşler

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **S. Clay Wilson**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

GRIMM KARDEŞLER'İN ÇIĞIR AÇAN *KINDERUND HAUSMÄRCHEN* (Çocuk ve Aile Masalları) adlı toplu masallarında yer alan iki yüz civarındaki eserden bazısı pek bilinmez. "Zengin Olan Altılı" da bunlardan biri. Bir şövalye ile her biri özel bir süper güce sahip alışılmadık tayfasını konu eden bu hareketli ve eğlenceli macera Disney'in gözünden nasıl kaçtı hiç anlamıyorum. Oysa aksiyon sahneleri bile milyarlar kazandırırdı.

Shawn Cheng bir masal uyarlamakla ilgilendiğinden söz ettiğinde programının ancak üç sayfa çizmeye elverdiğini belirtmişti ve isteği yerine geldi. "Zengin Olan Altılı"da en az on sayfalık karakter ve macera bulunsa da, zaman/sayfa kısıtlamasının sonucunda muhteşem yoğunlukta, müthiş hareketli ve Shawn'ın görsel yaratıcılığıyla sarhoş edici bir çalışma çıktı ortaya.

ZENGİN OLAN ALTILI

Grimm Kardeşler'in Masalından Uyarlanmıştır

SHAWN CHING

Kralım, kızınızla evlenmek için ona meydan okumaya geldim.
Yerime uşağımın koşması için izninizi istiyorum.
Pekala. Ama kaybederse, ikinizin de kellesi gider.
Bu şartı kabul ediyor musunuz?
Aslında Majesteleri altımız da bu yola başımızı koyuyoruz.
Ha, ha, ha! Tarzınızı beğendim!
...
Kum tepelerinin ardında bir vaha var.
Kaynaktan suyla ilk dönen yarışı kazanır.
Hmph!
Hadi şu bacakların ne hızlı olduğunu göster.
Başla!
Oh!
Kız sahiden hızlı, ama ben rüzgarı bile geçerim!
!!
Gidiverdi!
Hiç merak etme, ben gözden kaybetmem.
Çoktan kaynağa ulaştı, testisini doldurdu bile.
Şimdi geri dönüyor, aksi yöndeki prensesi geçti!
Oho, bu iş çok kolaymış!
Biraz mola vereyim...
Oh be.
Z
Z
Z
...
Z
Küstah düzenbaz!
Ho ho! Bak şu işe!
Prenses fark atmışa benziyor!
Moralinizi bozmayın beyler.
Dostumuzu o aptal kibrinden uyandıracağım.
Bam!
Ay!
Amanın!
Aptal!
Aptal!
Hadi bacaklarım ben utandırmayın!
İşte geliyor!
Celladı çağırın!
Oh!
Acele etmeyin! Bakın!
İşte geliyor!
Düğün çanları çalınsın, Majesteleri!
Yakında akraba olacağız!
Tabii...
Korkma kızım...
O adi askere vermem seni.
Ühü ühü ühü
Beni mi istediniz efendim?

"Demir Salon" da eğlenin, buyurun.
Ziyafet birazdan başlayacak.
Zengin olmaya, beyler!
Duyun, duyun!
Altımıza!
Ziyafet ne zaman başlayacak?
Az sonra...
Büyük bir ateşin kokusunu alıyorum.
Off!
Burası sıcak oldu.
Kapıyı aralayayım.
Aman aman!
Alevler etrafımızı sarmış!!
Adilik bu! İhanet!
Oy!
Tuzak!
Vay!
Bittik
Kederlenmeyin dostlarım!
Etrafıma toplanın!
Alevlerden korunmak için etrafımızı soğukla saracağım.
Sağ kalan varsa, kellesini keseriz.
Ha ha!
!!!
Hain Zorba!
A-A-Altın! Size altın vereyim!
Ama lütfen... kızıma kıymayın ve huzur içinde yaşayın.
Pekala.
Hazineden taşıyabildiğiniz kadarını alın...
Sonra da gidin!
Nasıl isterseniz, Majesteleri.
Bu işi bana bırakın.
Ben de aynen öyle düşündüm!
Efendim! Hazine...
Telaş etme! O serserilere altın verip kovdum.
Ne kadar almışlar?
...
Ee... her şeyi almışlar efendim.
O-Olamaz!!
Kral'ın aklından geçen bu değildi herhalde!
Ha ha!
Takip edin!!
İzleniyoruz.
Son darbeyi indireyim!
HFFFFF...
Evet beyler...
Başardık!
SON

"La Belle Dame Sans Merci"

John Keats

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Neil Cohn**

TÜRKÇESİ **SELİN SİRAL**

BRİTANYALI İKİNCİ KUŞAK ROMANTİKLERİN SHELLEY ve Byron'la beraber üç atlısından biri olan John Keats hayrete şayan bir yaratıcılık patlaması örneği sergilemişti. En iyi şiirlerinin neredeyse tamamını 1819 yılında yazmış ama bunun da ötesinde "Ode on a Grecian Urn" [Yunan Küpüne Od] ve "Ode to a Nightingale" [Bülbüle Od] gibi şiirlerden oluşan ölümsüz altı oddan dördünü söz konusu yılın Mayıs ayında, bir diğerini de hemen öncesinde, Nisan'da kaleme almıştı. Keats bu şiirleri yazdığında yirmi dördüne yeni basmıştı. Gelmiş geçmiş en güzel şiirlerden biri addedilen son od "To Autumn"u [Güz'e] ise yine aynı yıl tek bir günde, 19 Eylül'de yazmıştı. Daha uzun şiirlerinin en bilindiklerini de 1819 yılında kaleme alan Keats, bahar odlarını yazmadan hemen önce ebedi üne kavuşmuş "La Belle Dame Sans Merci" şiirini "döktürmüştü". (Peki bu insanüstü şairane parlamaya sebep olan neydi? Keats, 1818'in sonbaharında hayatının aşkı Fanny Brawne'la tanışmış ve Brawne 1819'un Nisan ayında Keats'in oturduğu evin yanına taşınmıştı. Keats bunu takiben iki yıl sonra veremden ölecekti.)

"La Belle Dame Sans Merci" (Merhametsiz Güzel Kadın) içeriğini değil ama adını eski bir Fransız şiirinden, biçiminiyse folklorik baladlardan alır. Şiiri yorumlamak için epey bir mürekkep harcanmıştır. Konusu belli ki yitirilmiş bir aşktır ama âşık olunan peri başlıkta ima edildiği üzere zevk olsun diye erkeklerin hisleriyle oynayan bir "femme fatale" midir, yoksa söz konusu olan bazı dizelerden çıkarılabileceği üzere kaderin bir oyunuyla birbirine âşık olmuş ama birleşmeleri imkansız bir insan ve peri midir? Yoksa Keats ilham perisiyle ilgili bir metafor mu kurgulamıştı?

Neil Cohn çizgi romanlardaki dilsel unsurlar ve genel olarak görsel dil üzerine akademik çalışmalar yapıyor. Bunun yanı sıra kendisi de bir çizer. Çalışmaları arasında şiire ve sonuna değişik yorumlar getiren iki farklı "La Belle Dame Sans Merci" çizimi var. Ben şiirin kasvetli havasına daha yakın olanını seçtim. Mutlu sonlara bir kastım olduğundan değil. Aksine mutlu sonları severim fakat bu şiirden öyle bir şey çıkaramıyorum, zira Keats şiiri aşkından ölüp biterken yazmış olsa da aynı vakitlerde veremle boğuşan erkek kardeşinin bakımıyla da uğraşıyordu.

La Belle Dame Sans Merci

Uyarlayan Neil Cohn

John Keats Nisan 1819

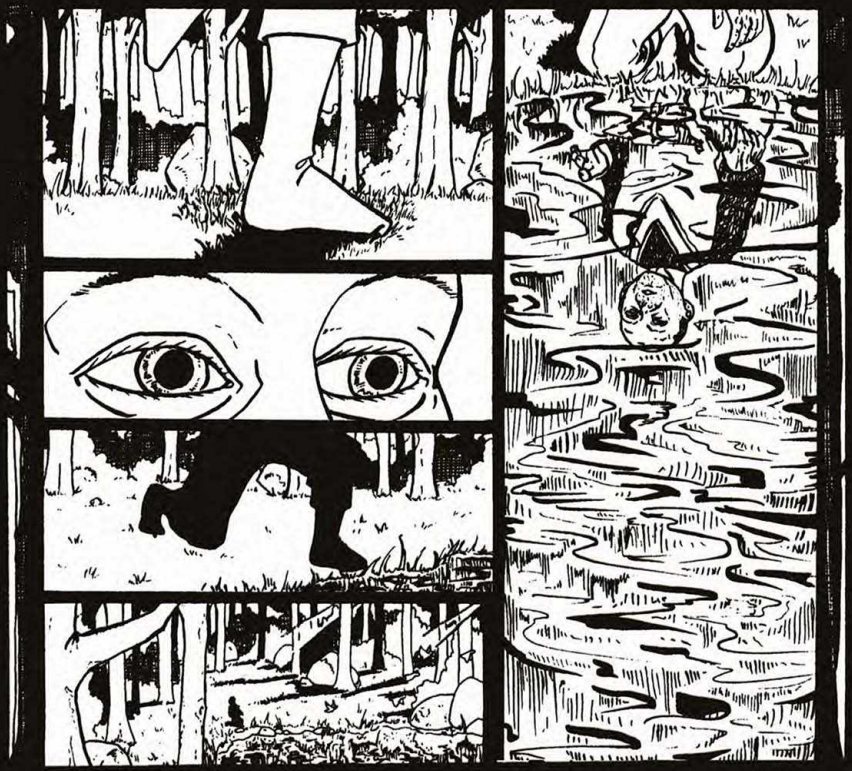

DERDİN NEDİR ZIRH KUŞANMIŞ ŞÖVALYE, DOLANIRSIN BÖYLE SOLGUN, KİMSESİZ?
BAK BÜTÜN SAZLIKLAR KURUDU GÖLDE VE KUŞLAR SESSİZ Mİ SESSİZ!
DERDİN NEDİR ZIRH KUŞANMIŞ ŞÖVALYE, NİYE BÖYLE DERBEDERSİN BİÇARE?

SİNCAPLAR DOLDURDU AMBARLARINI, HASAT VAKTİ BİTTİ BİLE.
KAŞLARINA GELMİŞ KONMUŞ ZAMBAKLAR,
ÜZERLERİNDE ÇİY YANAN ELEMLE,
VE YANAKLARINDAKİ GÜLLER SOLGUN,
KURUMUŞLAR BİRDENBİRE.

ÇAYIRLARDA BİR HANIMA RASTLADIM, GÜZELLER GÜZELİ BİR PERİ KIZI,
UZUN SAÇLI, PAMUKTAN AYAKLARI,
BAKIŞLARI YABANILDI.

SAÇLARINA ÇİÇEKLERDEN TAÇ YAPTIM,
BİLEKLERİNİ DONATTIM
MİSK-İ ANBER;
SANKİ AŞKLA BAKIYORDU YÜZÜME,
VE İNLEDİ KEYİFLE.
SÜRATLİ ATIMA BİNDİRDİM ONU,
BENDEN YANA DÖNEREK ŞAKIYORDU,
BİR PERİNİN NAĞMESİNİ.
GÖZÜM BÜTÜN GÜN BAŞKA ŞEY GÖRMEDİ,

TATLI BİTKİ KÖKLERİ BULDU BANA,
VE YABAN BALIYLA
KUTSAL LOKMADAN
VE ŞÖYLE DEDİ GARİP BİR LİSANDA,
PERİ MAĞARASINA GÖTÜRDÜ BENİ,
İÇ GEÇİRDİ KEDERLE AĞLAYARAK,
"SEVGİM, HAKİKİDİR SANA."

KAPADIM O YABANIL GÖZLERİNİ DÖRT ÖPÜCÜK KONDURARAK.
VE YATIRIP UYUTTU NİNNİLERLE.

BİR DÜŞ GÖRDÜM,
O NE FELAKET ÖYLE!
GÖRECEĞİM SON RÜYA BU OLDU.
SOĞUK TEPENİN DİBİNDE.
GÖRDÜM YİTİK KRALLARI
VE PRENSLERİ
BİTİK SAVAŞÇILAR, SOLUK YÜZLERİ,
HAYKIRDILAR

"LA BELLE DAME SANS MERCI" JOHN KEATS NEIL COHN

UYANDIM KENDİMİ BULDUM BU YERDE.
SOĞUK TEPENİN DİBİNDE.

"LA BELLE DAME SANS MERCI" JOHN KEATS NEIL COHN

SON

Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi

William Blake

RESİMLEYEN **William Blake**

TÜRKÇESİ **SELİN SİRAL**

MİSTİK WILLIAM BLAKE ÜSTÜN YETENEKLİ BİR ŞAİR olmanın yanı sıra sıradışı bir çizer ve baskı ustasıydı. "Tezhipli" kitapları insanın ağzını açık bırakacak cinsten ve bu eserlerin yapımındaki her aşama Blake'in kendi elinden çıkma. Şiirleri yazan da, resimleri çizen, metni nakşeden, kendi icadı bir yöntemle bakır levhaları işleyen, levhaları renklendiren, sayfaları basan ve kitapları ciltleyen de Blake. Kelimelerin, desenlerin ve renklerin bir araya gelişi hayranlık uyandıracak türden. Blake'in şiirleri günümüzde genel olarak matbaada basılmış metinler olarak yayımlanıyor ama doğrusu onları özgün bağlamları içinde görmek etkilerini bin kat artırıyor.

Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi, Blake'in son dönemlerinde yazdığı dinsel öğeler taşıyan uzun şiirlerinin çoğu gibi neredeyse hiç anlaşılamayacak kadar yoğun bir eser. William Blake Arşivi'ne göre,

> Blake'in son ve en uzun tezhipli baskı destanı şairin kendi yarattığı mitolojiden İncil hikayelerine, cinsellikten epistemolojiye, Druidlerden Newton'a pek çok ilgi alanının bir araya geldiği bir eser. Çok sayıda karakter mevcut ancak öne çıkanlar Los (sanatçının maddi dünyada ortaya çıkan hayal gücü), Kudüs ve Albion (insanlığın bölünmüş ve tekrar birleşmesi gereken kadın ve erkek tarafları), doğa tanrıçası Vala ve İsa. Şiir dört bölümden oluşuyor ve her biri farklı bir okuyucu kitlesine –halka, Yahudilere, deistlere ve Hıristiyanlara– hitaben yazılmış. *Kudüs*, kıyamet sonrası bir dünyada insanlığın durumuna ilişkin tasvirle sona eriyor.

Kudüs şu meşhur dizelerin yer aldığı şiir: "Ya bir düzen kuracağım ya da başka birisinin düzeninin esiri olacağım."

Eser 1804 ile 1820 yılları arasında bölüm bölüm yayımlanmış. Blake 100 plakayı da tamamladıktan sonra hepsini içeren sadece bir adet renkli baskı hazırlamış ve bu türünün tek örneği sanat eserine o dönemde alıcı çıkmamış. Blake yaşadığı dönemde pek fazla rağbet görmüyordu. (1999'da Blake'in bu tarz başka bir eseri, *Kudüs*'ün dörtte biri uzunluğundaki *Urizen Kitabı 1* açık artırmada 2,5 milyon dolara satıldı. Beş yıl sonra tek sayfa bir renkli resim baskısı 3,9 milyon dolara alıcı buldu. Yaşarken bu servetten bir nebze pay alabilseydi onca yoksulluk çekmezdi belki.)

Sonraki sayfalarda Blake'in tek bir baskısını yaptığı o kitabın bazı sayfalarının fotoğrafları yer alıyor. Eserin aslı Yale Üniversitesi, İngiliz Sanatı Merkezi'nde korunmakta.

* **Türkçe basıma not:** William Blake'in bu eserinin *Grafik Kanon*'a görsel yanı öne çıkarılarak parça parça dahil edilmiş olması sebebiyle, nihai halini almayan bu çeviriye Türkiyeli okura bir fikir sunması açısından yer verdik.

And there was heard a great lamenting in Beulah: all the Regions
Of Beulah were moved as the tender bowels are moved: & they said:

Why did you take Vengeance O ye Sons of the mighty Albion?
Planting these Oaken Groves: Erecting these Dragon Temples
Injury the Lord heals, but Vengeance cannot be healed:
As the Sons of Albion have done to Luvah; so they have in him
Done to the Divine Lord & Saviour: who suffers with those that suffer:
For not one sparrow can suffer & the whole Universe not suffer also,
In all its Regions, & its Father & Saviour not pity and weep
But Vengeance is the destroyer of Grace & Repentance in the bosom
Of the Injurer: in which the Divine Lamb is cruelly slain:
Descend O Lamb of God & take away the imputation of Sin
By the Creation of States & the deliverance of Individuals Evermore Amen

Thus wept they in Beulah over the Four Regions of Albion
But many doubted & despair'd & imputed Sin & Righteousness
To Individuals & not to States, and these Slept in Ulro.

Ve Beulah'dan muazzam bir ağıt sesi yükseldi: Beulah'ın
dört bir yanı hassas iç organlar gibi sarsıldı: ve dediler ki:

Neden intikam aldınız ey yüce Albion'un oğulları?
Bu meşe ormanlarını dikip: Bu ejderha tapınaklarını inşa edip
Efendimiz yaraları iyileştirir ama intikam iyileştirilemez:
Albion'un oğullarının Luvah'a ettiği ona da,
Yüce Kurtarıcı Efendimiz'e de edilmiş oldu, zira o acı çekenlerle acı çeker:
Çünkü bir serçe acı çekse tüm evren de acı çeker onunla birlikte,
Her köşesi ve babası ve kurtarıcısı da merhamet eder ve ağlar.
Ama intikam ilahi lütfun ve tövbenin düşmanıdır
Zarar verenin bağrında: kutsal kuzu katledilir orada
İn gökten Tanrı'nın kuzusu ve al bu günah ithamını
Devletler kurup bireyleri ebediyen kurtararak, amin.

Böyle ağladı Albion'un dört bölgesi üzerinde Beulah
Ama pek çoğu kuşku etti ve düştü umutsuzluğa ve günahı ve dürüstlüğü
Devletlere değil bireylere atfettiler ve onlar uyudu Ulro'da.

Leaning against the pillars. & his disease rose from his skirts
Upon the Precipice he stood ready to fall into Non-Entity.
Los was all astonishment & terror: he trembled sitting on the Stone
Of London: but the interiors of Albions fibres & nerves were hidden
From Los: astonishd he beheld only the petrified surfaces:
And saw his Furnaces in ruins. for Los is the Demon of the Furnaces:
He saw also the Four Points of Albion reversd inwards
He siezd his Hammer & Tongs. his iron Poker & his Bellows.
Upon the valleys of Middlesex. Shouting loud for aid Divine.
In stern defiance came from Albions bosom Hand. Hyle. Kobun.
Gwantok. Peachy. Brertun. Slaid. Huttn. Skofeld. Kock. Kotope
Bowen. Albions Sons: they bore him a golden couch into the porch
And on the Couch reposd his limbs. trembling from the bloody field.
Rearing their Druid Patriarchal rocky Temples around his limbs.
All thing begin & end. in Albions Ancient Druid Rocky Shore.)

Sütunlara dayanmıştı. Ve eteklerinden yükseldi hastalığı
Durduğu uçurumun başında: Hiçliğe düşmeye hazırdı.

Los büsbütün şaşkın ve dehşet içindeydi: Londra taşının
üzerinde otururken titredi: ama Albion'un ilikleri ve sinirleri gizliydi
Los'tan: Afallamış bir halde gördüğü sadece taşlaşmış yüzeylerdi:
Ve ocaklarını harabeler içinde gördü çünkü Los cinidir ocakların,
Gördüğü ayrıca Albion'un dört köşesinin içe doğru kıvrıldığıydı
Çekicini ve kayışını, demir süngüsünü ve körüğünü kaptı
Middelsex vadilerine yollanıp ilahi yardım için çığırdı.

Albion'un bağrından çıktı amansız bir gözdağıyla Hand, Hyle, Koban,
Gwantok, Peachy, Brertun, Slaid, Huttn Skofeld, Kock, Kotope
Bowen: Albion'un oğulları: onun için avluya altından bir sedir çıkardılar
Ve uzattı bacaklarını sedirde, kanlı savaş alanından kalan titremeyle.
Ataerkil taş Druid tapınaklarını onun uzuvları etrafında yükselttiler.
Her şey Albion'un kadim Druid kıyısının kayalıklarında başlar ve biter.

Bath who is Legions: he is the Seventh, the physician and
The poisoner: the best and worst in Heaven and Hell:
Whose Spectre first assimilated with Luvah in Albions mountains
A triple octave he took, to reduce Jerusalem to twelve
To cast Jerusalem forth upon the wilds to Poplar & Bow:
To Malden & Canterbury in the delights of cruelty:
The Shuttles of death sung in the sky to Islington & Pancrass
Round Marybone to Tybirns River, weaving black melancholy as a net.
And despair as meshes closely wove over the west of London:
Where mild Jerusalem sought to repose in death & be no more.
She fled to Lambeths mild Vale and hid herself beneath
The Surrey Hills where Rephaim terminates: her Sons are sieze'd
For victims of sacrifice: but Jerusalem cannot be found, Hid
By the Daughters of Beulah: gently snatchd away: and hid in Beulah
There is a Grove of Sand in Lambeth that Satan cannot find
Nor can his Watch Fiends find it: tis translucent & has many Angles
But he who finds it will find Ostroons palace, for within
Opening into Beulah, every angle is a lovely heaven
But should the Watch Fiends find it, they would call it Sin
And lay its Heavens & their inhabitants in blood of punishment
Here Jerusalem & Vala were hid in soft slumberous repose
Hid from the terrible East, shut up in the South & West.
The Twenty-eight trembled in Deaths dark caves, in cold despair
They kneeld around the Couch of Death in deep humiliation
And tortures of self condemnation while their Spectres raged within.
The Four Zoas in terrible combustion clouded Rage
Drinking the shuddering fears & loves of Albions Families
Destroying by selfish affections the things that they most admire
Drinking & eating, & pitying & weeping, as at a tragic scene.
The soul drinks murder & revenge, & applauds its own holiness
They saw Albion endeavouring to destroy their Emanations

Legion olan Bath: yedincidir, hekim olandır ve
Tutsaktır: cennet ve cehennemin en âlâsı, en belalısıdır:
Sureti Albion'un dağlarında Luvah'la ilk karışandır
Üç sekizlik almıştır, Kudüs'ü on ikiye indirmeye
Kudüs'ü yükseltmeye Poplar ve Bow'a,
Malden ve Canterbury yabanına keyifli bir zulümle:
Ölüm mekikleri şakıyordu Islington ve Pancrass semaları da,
Marybone dolaylarından Tyburns nehrine dek, kara efkar ağları örerek,
Ve batı Londra'nın üzerinde çaresizlik elekleri dokunuyordu;
Orada mazlum Kudüs çareyi ölmeye yatıp yok olmakta arıyordu.
Lambeth'ın ılıman Vale'ine kaçtı ve gizlendi altına
Rephaim'in sona erdiği Surrey tepelerinin: Oğullarına el konuldu
Kurban edilmek için ama Kudüs bulunamıyordu! Saklanmıştı
Beulah'ın kızlarınca: usulca alınıp saklanmıştı Beulah'a.

Lambeth'ta şeytanın bulamayacağı bir kum tanesi var
Devriye iblisler bulamaz onu: saydam ve pek çok açısı var
Ama onu bulan Oothoon'un sarayını bulur çünkü içinde
Beulah'a açılan her açı latif bir cennettir
Ama devriye iblisler bulacak olursa günah derler adına
Ve o cennetle orada ikamet edenleri çarparlar kanlı bir cezaya
Kudüs ve Vala tatlı bir uyku halinde gizlenmişti işte burada
Korkunç Doğu'dan saklıydı ve Güney ve Batı'ya kapatılmıştı.

Yirmi sekizi ölümün karanlık mağaralarında titredi buz gibi bir çaresizlikle
Ölümün sedirinin etrafında diz çöktüler derin bir utanç ve
Kendilerini suçlayarak eziyet içinde ve suretleri hiddetleniyordu içten içe,
Hiddet bulutları indi Korkunç bir yangı içindeki Dört Zoa'nın üzerine
Korkudan titremelerini ve sevgilerini içtiler Albion ailelerinin
Bencilce düşkünlükleriyle en hayran oldukları şeyleri yok eden
Trajik bir sahnedeymişçesine yiyip içen, acıyıp ağlayan.
Ruh cinayeti ve intikamı içer ve kendi kutsallığını alkışlar

Gördüler zuhur edişlerini yok etme çabasını Albion'un.

Bath. mild Physician of Eternity. mysterious power
Whose springs are unsearchable & knowledge infinite.
Hereford, ancient Guardian of Wales, whose hands
Builded the mountain palaces of Eden. stupendous works!
Lincoln, Durham & Carlisle. Councellors of Los.
And Ely. Scribe of Los. whose pen no other hand
Dare touch; Oxford. immortal Bard! with eloquence
Divine, he went over Albion: speaking the words of God
In mild perswasion: bringing leaves of the Tree of Life!

Thou art in Error Albion, the Land of Ulro:
One Error not removd. will destroy a human Soul.
Repose in Beulahs night. till the Error is removd
Reason not on both sides. Repose upon our bosoms
Till the Plow of Jehovah. and the Harrow of Shaddai
Have passed over the Dead, to awake the Dead to Judgment.
But Albion turnd away refusing comfort.

Oxford trembled while he spoke, then Fainted in the arms
Of Norwich, Peterboro, Rochester, Chester awful, Worcester.
Litchfield, Saint Davids, Landaff, Asaph, Bangor, Sodor:
Bowing their heads devoted: and the Furnaces of Los
Began to raze, thundering loud the storms began to roar
Upon the Furnaces, and loud the Furnaces rebellow beneath

And these the Four in whom the twenty-four appeard four-fold;
Verulam, London, York, Edinburgh, mourning one towards another
Alas! ——The time will come, when a mans worst enemies
Shall be those of his own house and family: in a Religion
Of Generation, to destroy by Sin and Atonement, happy Jerusalem,
The Bride and Wife of the Lamb. O God thou art Not an Avenger

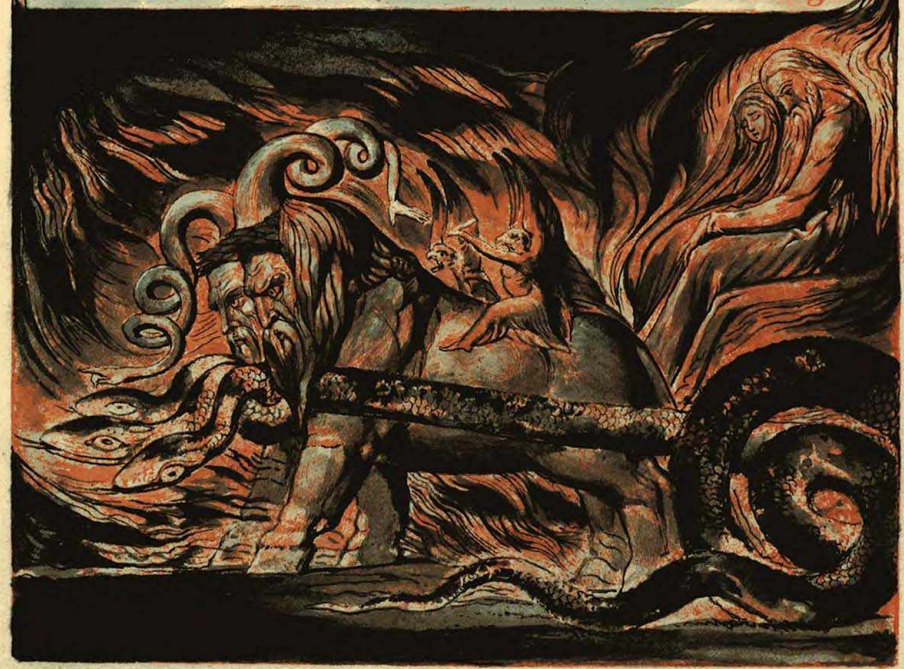

Bath, ebediyetin mazlum hekimi. gizemli güç
Kaynakları anlaşılmaz ve bilgisi sonsuz.
Hereford, Galler'in kadim bekçisi, elleri
Cennetin dağlarına saraylar kuran. muazzam eserler!
Lincoln, Durham ve Carlisle, Los'un müşavirleri.
Ve Ely. Los'un katibi, ki cesaret edemez kimsenin eli
Kalemine dokunmaya! Oxford, ölümsüz ozan! Tanrısal belagatli,
Ağladı Albion için: sözleri Tanrı'nınkilerdi
Ilımlı sözlerle ikna edip hayat ağacında yapraklar yeşertti.

Gaflet içerisindesin Albion. Ulro'nun diyarı:
Düzeltilmeyen bir hata yıkar insanın ruhunu.
Beulah'ın gecesine uzan hata düzeltilene dek.
İki tarafla da uyuşma. Bağrımıza uzan
Yahova'nın sabanı ve Rab'bın tırmığı
Ölümün üzerinden geçip de ölüleri hüküm günü diriltene dek.
Ama Albion sırtını döndü yardımı geri çevirerek.

Oxford konuşurken tir tir titredi ve sonra düşüp bayıldı kollarında
Norwich, Peterboro, Rochester, koca Chester, Worcester
Ve Litchfield'ın. Aziz David. Landaff, Asaph. Bangor. Sodor,
Adanmış başlarını eğdiler öne: ve Los'un ocakları
Kızışmaya başladı. Yüksek sesle kopan fırtınalar gürlemeye başladı
Ocakların üzerinde ve aşağıdaki ocaklar da körüklendi gürültüyle.

Yirmi dördün dört katmanlı belirdiği Dörtlü:
Verulam. Londra. York. Edinburgh. karşılıklı yas tuttular
Yazık!-Gün gelecek insanın en kötü düşmanları
Kendi evi ve ailesinden çıkacak: bir oluşum
dini dahilinde, günah ve kefaretle tahrip etmek için, kutlu Kudüs,
Kuzunun gelini ve karısı. Ah, Tanrım olamazsın sen intikamcı!

But Los, who is the Vehicular Form of strong Urthona
Wept vehemently over Albion where Thames current springs
From the rivers of Beulah; pleasant river! soft, mild, parent stream
And the roots of Albions Tree entered the Soul of Los
As he sat before his Furnaces clothed in sackcloth of hair
In gnawing pain dividing him from his Emanation:
Inclosing all the Children of Los time after time.
Their Giant forms condensing into Nations & Peoples & Tongues
Translucent the Furnaces of Beryll & Emerald immortal:
And Seven-fold each within other; incomprehensible
To the Vegetated Mortal Eyes perverted & single vision
The Bellows are the Animal Lungs, the Hammers the Animal Heart
The Furnaces, the Stomach for Digestion: terrible their fury
Like seven burning heavens rangd from South to North

Here on the banks of the Thames Los builded Golgonooza.
Outside of the Gates of the Human Heart, beneath Beulah
In the midst of the rocks of the Alturs of Albion. In tears
He builded it, in rage & in fury. It is the Spiritual Fourfold
London: continually building & continually decaying desolate:
In eternal labours; loud the Furnaes & loud the Anvils
Of Death thunder incessant around the Flaming Couches of
The Twenty-four Friends of Albion and round the awful Four
For the protection of the Twelve Emanations of Albions Sons
The Mystic Union of the Emanation in the Lord: Because
Man divided from his Emanation is a dark Spectre
His Emanation is an ever-weeping melancholy Shadow
But she is made receptive of Generation thro mercy
In the Potters Furnace, among the Funeral Urns of Beulah
From Surrey hills, thro Italy and Greece, to Hinnoms vale.

Kudüs
Bölüm 3

Ama Urthona'nın aracı çehresi Los
Ağladı Albion'a, Thames akıntılarının Beulah'ın
Nehirlerinden doğduğu; latif nehir! yumuşak, ılıman, ana akıntı
Ve Albion Ağacı'nın kökleri Los'un ruhuna nüfuz etti
O otururken ocaklarının başında kıldan dokunmuş çuval bezleri içinde
Kendini zuhurundan ayıran içini kemiren bir acı içinde;
Birbiri ardına Los'un çocuklarını hapsederek.
Dev çehreleri uluslar, halklar ve dillerde cisimleşti
Ölümsüz Beryll ve Emerald'ın saydamdı ocakları:
Ve hepsi diğerinin içinde yedi kattı: akıl ermezdiler
Ottan farksız ölümlü gözlerin sapkın ve tek yönlü bakışları için
Körükler hayvan ciğerleri, çekiçler hayvan kalbi
Ocaklar mide, hışımları dehşet verici
Güneyden kuzeye sırlanan alev alev yedi gök gibi

İşte burada, Thames'in kıyılarında kurdu Los Golgonooza'yı.
İnsan yüreğinin kapılarının dışında, Beulah'ın altında
Albion tapınaklarının kayalarının ortasında. Korkuyla
Kurdu onu. Öfkeyle ve hışımla. Dört katmanlı maneviyattır
Londra: daima inşa olur ve daima yıkılıp harap olur!
Ebedi işleyiş içinde: gürültülü ocaklar ve gürültülü örsler
Ve ölümün gürlemesi aralıksız etrafında yatağının
Albion'un yirmi dört dostunun ve etrafında korkunç Dörtlünün
Albion'un oğullarının on iki zuhurunu korumak için
Efendimiz'in nezdinde zuhurun gizemli birliğini, zira
İnsanın zuhur edişinden kopuşu habis bir hadise
Zuhur edişi durmadan ağlayan efkarlı bir gölge
Ama dişi merhametle oluşuma vâkıf kılındı
Çömlekçinin ocağında, Beulah'ın cenaze kapları arasında
Surrey tepelerinden İtalya ve Yunanistan'a. cehennem vadisine,

The Spectres of Albions Twelve Sons revolve nightly
Over the Tomb & over the Body: ravning to devour
The Sleeping Humanity. Los with his mace of iron
Walks round: loud his threats: loud his blows fall
On the rocky Spectres, as the Potter breaks the potsherds:
Dashing in pieces Self-righteousnesses: driving them from Albions
Cliffs: dividing them into Male & Female forms in his Furnaces
And on his Anvils: lest they destroy the Feminine Affections
They are broken. Loud howl the Spectres in his iron Furnace

While Los laments at his dire labours, viewing Jerusalem
Sitting before his Furnaces clothed in sackcloth of hair:
Albions Twelve Sons surround the Forty-two Gates of Erin,
In terrible armour, raging against the Lamb & against Jerusalem.
Surrounding them with armies to destroy the Lamb of God:
They took Rahab Mother Vala, and they crowned her with gold:
They named her Rahab, & gave her power over the Earth.
The Concave Earth round Golgonooza in Entuthon Benython.
Even to the Stars exalting her Throne, to build beyond the Throne
Of God and the Lamb, to destroy the Lamb & usurp the Throne of God
Drawing their Ulro Voidness round the Four-fold Humanity

Naked Jerusalem lay before the Gates upon Mount Zion,
The Hill of Giants, all her foundations levelld with the dust:
Her Twelve Gates thrown down: her children carried into captivity
Herself in chains: thus from within was seen in a dismal night
Outside, unknown before in Beulah, & the twelve gates were filld
With blood: from Japan eastward to the Giants causway, west
In Erins Continent: and Jerusalem wept upon Euphrates banks
Disorganizd: an evanescent shade, scarce seen or heard among
Her childrens Druid Temples dropping with blood wandered weeping!
And thus her voice went forth in the darkness of Philisthea.

My brother & my father are no more! God hath forsaken me
The arrows of the Almighty pour upon me & my children
I have sinned and am an outcast from the Divine Presence:

Albion'un on iki oğlunun suretleri haşmetle dolanıyor
Mezarın ve bedenin üzerinde: yakıp yok etmek için çıldırarak
Uyuyan insanlığı. Demir topuzlu Los
Dolanıyor etrafta: tehditleri avaz avaz, avaz avaz indiriyor darbeleri
Kayalık heyulada, Çömlekçi çömlek kırıklarını parçalarken;
Kendini beğenmişliği un ufak ederken: onları Albion'un
tepelerinden sürerken: onları ocak ve örsünde erkek, dişi diye
iki ayrı biçimde döverken: Kadınsı duyguları öldürürlerse
Çökerler. Suretler ocaklarında avaz avaz uludular

Los vahim ameline ağıt yakarken, Kudüs'ü seyre dalıp,
Kıldan dokunmuş çuvallar içinde ocaklarının başına çöküp;
Albion'un on iki oğlu Erin'in kırk iki kapısının etrafını sardı.
Dehşet zırhlar içinde, kuzuya ve Kudüs'e hışımla,
Tanrı'nın kuzusunu katletmek için sardılar etrafını ordularla.
Vala Ana'yı aldılar yanlarına ve altın taç taktılar başına:
Adını Rahap koydular ve ona dünyaya hükmetme gücü bahşettiler;
Etuthon Benython'daki Golgonooza'nın etrafındaki oyuk dünyaya.
Yıldızlara kadar yükselttiler tahtını, Tanrı'nın ve kuzunun hanedanlığını
Aşmak için yapılarla, kuzuyu yok edip gasp etmek için Tanrı'nın tahtını
Ulro'nun boşluğunu sardılar dört katmanlı insanlığın etrafına

Zion Dağı tepesindeki kapıların önünde çırılçıplak yattı Kudüs
Devlerin tepesinde, tüm temelleri tozla bir oldu:

On iki kapısı indirilip yıkıldı: evlatları götürülüp esir alındı
Kendisi zincirlere vuruldu: içeriden bunlara Beulah'ta daha önce
görülmemiş kadar kasvetli bir gecede bakıldı. Ve on iki kapı
bulandı kana; Japonya'dan doğuya devlerin geçidinden, batıda
Erin'in kıtasına: ve Kudüs ağladı Fırat kıyılarının üzerinde
Dağılmıştı; fani bir gölge, ne gören vardı ne duyan

Evlatlarının kana bulanmış Druid tapınakları endişeyle ağladı!
Ve böyle böyle sesi Filistin'in karanlığını dağladı.

Ağabeyim ve babam yok artık! Tanrı beni terk eyledi
Kadir-i Mutlak'ın okları yağdı benim ve evlatlarımın üstüne
Günah işledim ve sürüldüm ilahi varoluştan öteye!

İnsanın tüm çehreleri bir oldu; ağaç, metal, toprak ve taş bile.
İnsanın tüm çehreleri bir oldu. Yaşamayı sürdürüp dönerler bitkin bir halde
Uzanırlar yılların, ayların, günlerin, saatlerin dünyevi düzenine
Ve sonra uyanırlar onun, sonsuz yaşamın bağrında.
Ve zuhur edişlerinin ismini duydum, onlara Kudüs deniliyordu.

Kudüs Şarkısı'nın Sonu

Nat Turner'ın İtirafları

Nat Turner ve Thomas R. Gray

RESİMLEYEN / UYARLAYAN John Pierard

TÜRKÇESİ BİLGE CEREN ŞEKERCİLER

KUZEY AMERİKA'DAKİ KÖLE AYAKLANMASININ TARİHİ gayet iyi belgelenmiş olmasına rağmen, akademik tarihçilerden oluşan bir grup dışında fazla bilinmez. Spielberg'in filmiyle ünlenen Amistad dışında Virginia'da kölelerin düzenlediği ve hayata geçirdiği en iyi bilinen isyana Nat Turner öncülük etti. Turner olağanüstü entelektüel ve karizmatik biriydi. Okumayı ve yazmayı öğrendiği gibi diğer kölelere de öğretti. Mütemadiyen dua eden, oruç tutan ve vaaz veren dini bütün bir Hıristiyandı. *İtiraflar*'ında, "Yüce Tanrı'nın inayetiyle büyük amaçları gerçekleştirmek nasip edildi bana," diyordu.

1828 yılından itibaren Turner, Tanrı'nın kendisine beyaz ırka karşı kanlı bir isyana öncülük ederek köleliğe son vermesini söylediğine inandı. Tanık olduğu bir güneş tutulmasının, isyan hazırlıklarını başlatmak için ilahi bir işaret olduğunu hissetti. Ona göre, 1831 yılının Ağustos ayının ortasında, güneşteki sıradışı renk değişimi isyanı başlatacak son işaretti. Turner ve çetesi kendilerini olabildiğince beyaz insan katletmekle görevlendirilmiş Tanrı'nın intikam melekleri olarak görüyorlardı. Bazı fakir beyazlara kıyamamakla birlikte, çoğu aileyi baltalar ve kör bıçaklarla kıyımdan geçirip; yaşlı, kadın, çocuk demeden önlerine çıkan tüm beyazları öldürdüler. Beşiklerindeki bebekler bile öldürüldü. Büyük bir ailenin on çocuğunun da başları kesildi. "Amacım gittiğimiz her yere dehşeti ve yıkımı götürmekti," diyordu Turner. Yaklaşık altmış beyaz katledilmişti.

İsyanı bastırmak yirmi dört saatten fazla sürdü ve katliama katılan herkes çok geçmeden yakalandı, sadece Turner iki ayı aşkın süre ortadan yok oldu. Sonunda Turner'ı saklanmak amacıyla kazdığı bir çukurda ele geçirdiklerinde, onu hiç olmayacak bir yerde, Jerusalem, Virginia'da mahkemeye çıkardılar. Mahkemenin görülmesini beklerken, Turner özgürce hatta gururla hikayesini yerel bir avukat olan Thomas R. Gray'e anlattı. 1831 yılında Gray, Turner ile aralarında geçen konuşmayı bir kitapçık olarak *Nat Turner'ın İtirafları* ismiyle yayımladı (ancak bu kitabı 1967 yılında Pulitzer Ödülü kazanan William Styron tarafından aynı adla yazılan roman ile karıştırmamak gerek.) *İtiraflar* ayrıntılı incelendiğinde, Gray kendi sesini kabul edilebilir ölçülerde yazıya karıştırmışsa da, metnin esas olarak Turner'a ait olduğu anlaşılabiliyor.

Turner yargılandı ve asıldı, tıpkı kendisini takip eden pek çok diğerleri gibi. Yaşanan bu katliama cevap olarak yaklaşık iki yüz siyah beyazlar tarafından öldürüldü ve tüm Güney'de yeni ve ağır yasalar hayata geçirildi.

İllüstrasyon dünyasında hem cinsel materyal hem de çocuk kitapları çizenlere rastlamak şaşırtıcı olabilir, oysa bu durum bir hayli yaygındır. Marvel ve Graphic Classics için çalışmalar yapan J. W. Pierard da bir istisna değil. Pierard burada *Grafik Kanon*'un en radikal ve rahatsız edici kanlı belgesini ele alıyor.

BAYIM, SİZİN DEYİMİNİZLE ÜSTLENDİĞİM SON İSYANDA BENİ KIŞKIRTAN SAİKLERİN HİKAYESİNİ ANLATMAMI İSTİYORSUNUZ BENDEN... HEM BEYAZ HEM DE SİYAHLARIN KAÇINILMAZ ŞEKİLDE HAYATLARINA SON VEREN VE KEFARETİNİ ASILARAK ÖDEMEK ÜZERE OLDUĞUM ŞU COŞKU...

uyarlayan ve resimleyen: J. W. PIERARD

TANRI'NIN BANA HENÜZ BEN DOĞMADAN ÖNCE OLANLARI GÖSTERDİKLERİNE BAKILIRSA, HİÇ ŞÜPHESİZ BEN O'NUN BİR ELÇİSİ OLMALIYIM... BANA BİR GÖRÜNTÜ HASIL OLDU – BEYAZ CANLARIN VE SİYAH CANLARIN BİR SAVAŞA TUTUŞTUKLARINI GÖRDÜM, GÜNEŞ KARARMIŞTI – VE CENNETTEN YUVARLANA YUVARLANA GELEN BİR SES DUYDUM, KAN SEL OLMUŞ AKIYORDU...

GELDİKLERİNDE ONLARI SELAMLADIM VE WILL'E BURAYA NEDEN GELDİĞİNİ SORDUM. HAYATININ DİĞERLERİNİNKİNDEN DAHA ÖNEMLİ OLMADIĞINI VE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KENDİSİ İÇİN KIYMETLİ OLDUĞUNU SÖYLEDİ BANA. ÖZGÜRLÜĞÜNÜ ELDE EDEBİLECEĞİNİ DÜŞÜNÜYOR MUSUN DİYE SORDUM. YA KAZANIR YA DA BU UĞURDA HAYATIMI KAYBEDERİM DEDİ.

GİTTİĞİMİZ HER YERE DEHŞET
VE YIKIMI GÖTÜRMEKTİ AMACIM.

BANA İHANET EDECEKLERİNİ BİLDİĞİMDEN, SAKLANDIĞIM YERDEN DERHAL AYRILDIM VE İKİ HAFTA SONRA BAY BENJAMIN PHIPPS TARAFINDAN YAKALANANA DEK HEMEN HER AN TAKİP EDİLDİM... SAKLANDIĞIM YERİ KEŞFEDİNCE SİLAHINI KALDIRIP BANA NİŞAN ALDI...

"Ölümlü Ölümsüz"

Mary Shelley

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Lance Tooks**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

MARY SHELLEY, ÇOĞUNLUĞA GÖRE, YILDIZI TEK BİR HİT parçayla parlayan müzik gruplarıyla aynı kaderi paylaşıyor. *Frankenstein* gerçekten de müthiş bir hitti; iki asırda kültürel bilincimizin derinlerine kök saldı (gerçi popüler kültürde yer eden hırıltılı alık yaratığın Frankenstein'ın canavarıyla yakından uzaktan ilgisi yok). Ancak Shelley bundan çok daha fazlasını yazdı; imzasını taşıyan altı romanı, iki gezi kitabı, şiirleri, oyunları, kısa biyografileri, çok sayıda öyküsü ve 1300'den fazla mektubu var. Bunların küçük bir kısmı erken dönem bilimkurgulara meraklı kişilerce iyi biliniyor, ne de olsa Shelley (kimi zaman doğaüstü öğeler eşliğinde) bilimkurgu türü yerleşmeden ve H. G. Wells'le Jules Verne ilk eserlerini vermeden elli küsur yıl önce türün temel temalarını işledi. 1833 tarihli "Ölümlü Ölümsüz" hikayesi sonsuz yaşamın olumsuz yanlarını keşfeden bir simyacı çırağını konu alıyor.

Sanatçı Lance Tooks bir kez gördünüz mü bir daha başkasıyla karıştırmayacağınız bir üsluba sahip; büyük metinleri çizimleriyle birleştirerek çizgi romanla resimli metin arasındaki çizgiyi zahmetsizce bulandırıyor. Lance bu derleme için Shelley'nin mutsuz ölümsüzünü seçip kahramanın uzun hayatını günümüze getiriyor.

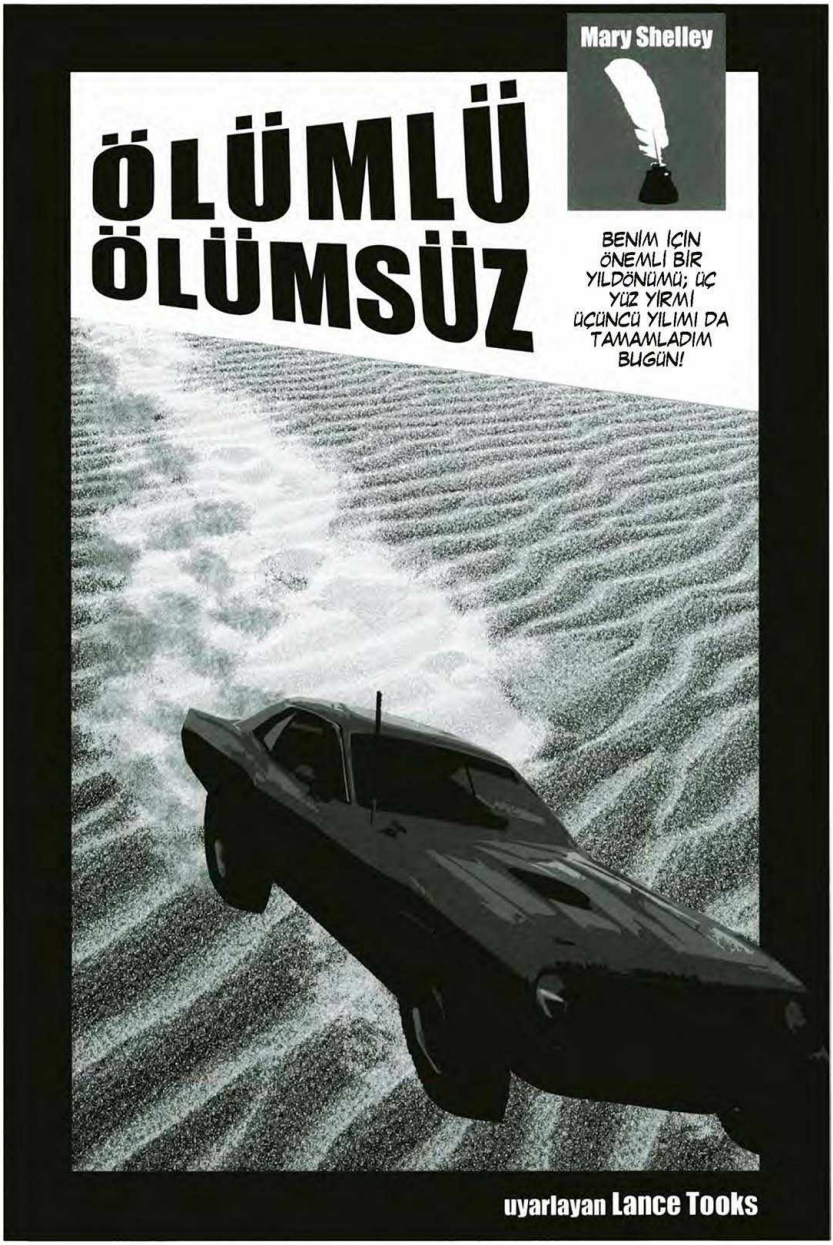
Mary Shelley
ÖLÜMLÜ ÖLÜMSÜZ
BENİM İÇİN ÖNEMLİ BİR YILDÖNÜMÜ; ÜÇ YÜZ YİRMİ ÜÇÜNCÜ YILIMI DA TAMAMLADIM BUGÜN!
uyarlayan Lance Tooks

YANİ BEN ÖLÜMSÜZ MÜYÜM?
YİRMİ YAŞINDAN BERİ, ÜÇ YÜZ ÜÇ YILDIR GECE GÜNDÜZ BU SORUYU SORUYORUM KENDİME, HÂLÂ BİR CEVABIM YOK. DAHA BUGÜN SAÇIMIN KUMRAL TUTAMLARI ARASINDA GRİ BİR TEL ÇARPTI GÖZÜME -HİÇ SÜPHESİZ ÇÜRÜME ALAMETİ BU. YİNE DE ÖNÜMÜZDEKİ ÜÇ YÜZ YIL GİZLİ KALABİLİRDİ ORADA -HEM BAZI İNSANLARIN SAÇI HENÜZ YİRMİSİNE GELMEDEN AĞARABİLİYOR.

BEN HİKAYEMİ ANLATAYIM, KARARI OKUR VERSİN. ANLATIRKEN BU UZUN SONSUZLUKTAN, SONU GELMEYEN BIKKINLIKTAN BİRKAÇ SAAT DAHA EKSİLECEK. EBEDİYET! MÜMKÜN MÜ BU? SONSUZA DEK YAŞANABİLİR Mİ? BÜYÜLER DUYMUŞTUM ZAMANINDA; KURBANLAR DERİN BİR UYKUYA YATIP YÜZ SENE SONRA TAPTAZE UYANIYORDU; YEDİ UYUYANLARI DUYDUM SONRA -ÖYLE BİR ÖLÜMSÜZLÜK BU DENLİ KÜLFETLİ OLMAZDI: AMA, AH, SONU GELMEYEN ZAMANIN AĞIRLIĞI -HİÇ GEÇMEYEN SAATLERİN SIKINTISI! MASALDAKİ NURCİHAD NE ŞANSLIYMIŞ! NEYSE NE, ŞİMDİ İSE KOYULMALI.

EFSANEVİ CORNELIUS AGRIPPA'YI HEPİNİZ DUYMUŞSUNUZDUR; ÇIRAĞI, USTASININ YOKLUĞUNDA KORKUNÇ BİR İFRİT YARATIP ONUN TARAFINDAN YOK EDİLMİŞTİ.

CORNELIUS'UN BU OLAYI İZLEYEN ÇALIŞMALARI BAŞARISIZLIKLA SONUÇLANMIŞTI, BİR ÇİFT EL YETMİYORDU DENEYLERİ TAMAMLAMAYA.

KARANLIK RUHLAR AGRIPPA'NIN YANINDA TEK BİR FANİ BİLE TUTAMAYISINA KAHKAHALARLA GÜLÜYORDU.

BEN GENÇ VE FAKİRDİM, SIRILSIKLAM DA AŞIK. BİR YIL KADAR CORNELIUS'UN ÖĞRENCİSİ OLMUŞTUM, AMA MALUM KAZA YAŞANDIĞINDA UZAKLARDAYDIM. GERİ DÖNDÜĞÜMDE SİMYACIYA YAKLAŞMAMAM İÇİN UYARDI DOSTLARIM BENİ.

ANLATTIKLARI DEHŞETENGİZ HİKAYEYİ DİNLERKEN TİR TİR TİTREDİM KORKUDAN; İKİNCİ BİR UYARIYA GEREK YOKTU. CORNELIUS ONUN ÇATISI ALTINDA KALMAMI TEKLİF EDİP BİR KESE ALTIN UZATTIĞINDA ŞEYTANIN TA KENDİSİ BENİ YOLDAN ÇIKARMAYA ÇALIŞIYORMUŞ GİBİ KOŞARAK UZAKLAŞTIM ORADAN.

BERTHA'YI BÜTÜN KALBİMLE SEVMEDİĞİM BİR AN YOK AKLIMDA. İKİMİZ DE YOKSUL BİR DÜNYAYA DOĞMUŞTUK AMA ONUN AİLESİNİN ÖLÜMÜYLE HER ŞEY DEĞİŞTİ. ZENGİN VE YAŞLI BİR KADININ EVLAT EDİNDİĞİ BERTHA ARTIK İPEKLER GİYİYORDU VE BEN ONUNLA EVLENEMEYECEK KADAR FAKİRDİM.

FAKİRSEM DE DÜRÜSTÜM, DÜRÜSTLÜĞÜMDEN VAZGEÇSEM HEMEN PARA DOLARDI KESEM.

ÂŞIĞIM DİYORSUN, OYSA AŞK İÇİN ŞEYTANIN KARŞISINA ÇIKMAYA KORKUYORSUN.

BÖYLECE UTANÇ İÇİNDE SİMYACININ TEKLİFİNİ KABUL ETTİM.

PARANIN HÜKMÜNE GİRİNCE ŞEYTANIN ÇATAL TIRNAKLARINI SEÇEMEZ OLDUM. AGRİPPA ZAMANIMI KENDİNE İSTEYİP BERTHA'YA AYIRDIĞIM SAATLERİ ÇALIYORDU.

MAĞRUR RUHLU ONU İHMAL ETTİĞİM DÜŞÜNCESİYLE PARLAYINCA, ÜVEY ANNESİNİN ZENGİN GÖZDESİ ALBERT HOFFER'LA GÖRÜŞMEYE BAŞLADI SEVGİLİ BERTHA.

KISKANÇLIK DAMARLARIMDA KOL GEZIYORDU ARTIK, İKİ GÖZÜM İKİ ÇEŞME AĞLIYOR AMA SIMYACININ ATEŞLERINI KARIŞTIRMAYA, AKIL ERMEZ ILAÇLARININ DEĞIŞIMLERINI GÖZLEMEYE DEVAM EDIYORDUM.
SADIK YARDIMCIM WINZY, YETERINCE DINLENDIN. BEN UYURKEN SU CAM TASI IZLE, RENGI DEĞIŞINCE UYANDIR BENI. AŞKIN DEVASIDIR BU IKSIR, SEVGILI BERTHA'NI YÜZÜSTÜ BIRAKMAK ISTEMIYORSAN SAKIN HA DEĞDIRME DUDAKLARINA!
"AŞKIN DEVASI MI?" RENGI DEĞIŞINCE KOCAMAN BIR YUDUM ALDIM IKSIRDEN, TASIN YARISINI IÇMIŞTIM KI AGRIPPA'NIN AYAK SESLERIYLE IRKILIP ELIMDEN DÜŞÜRDÜM GERISINI. SIMYACI IÇERI GIRDIĞINDE IKSIRDEN IÇTIĞIMI FARK ETMEMIŞTI.
SENI SAKAR HERIF! HAYATIMIN EMEĞI BOŞA GITTI!

YAŞLI FİLOZOF KAPALI KAPILARIN ARDINDA ÇALIŞMAYA GERİ DÖNDÜ. ŞEHRE GİDİNCE YÜZÜNDE GÜLLER AÇAN BİR BERTHA BULDUM KARŞIMDA VE GERÇEKTEN DE ONU SEVMİYORDUM ARTIK. SEVGİ DEĞİLDİ BU: HAYRANDIM ONA, TAPIYORDUM, YANIP TUTUŞUYORDUM AŞKIYLA.

ZENGİN KOCAKARI O SABAH RAKİBİMLE EVLENSİN DİYE EZİYET ETMİŞTİ BERTHA'MA. OYSA O BANA KÖTÜ DAVRANDIĞI İÇİN PIŞMANLIK DUYUYOR, YOKSULLUK İÇİNDE YAŞAYACAK OLSA DA BANA DÖNMEK İSTİYORDU.

EVLENDİK. AGRIPPA'NIN YARDIMCISI DEĞİL ARKADAŞIYDIM ARTIK. İKSİRİ AŞK ACIMI GEÇİRMEMİŞ, ONUN YERİNE KADINIMI KAZANMA CESARETİ VERMİŞTİ BANA; MİNNETTARDIM ONA.

BEŞ YIL SONRA BÜYÜCÜNÜN ÖLÜM DÖŞEĞİNE ÇAĞRILDIM. TAŞI KIRDIĞIM GECENİN KONUSU AÇILDI. İKSİRİN ONU KURTARAMAYACAĞINI SÖYLEDİ; ÇOK GEÇTİ ARTIK. "AŞK İKSİRİ HAYATINI NASIL KURTARACAKTI Kİ?" DİYE SORDUM. SON NEFESİNDE VERDİ SIRRINI: İKSİR DÜNYADAKİ HER ŞEYİN DEVASIYDI, İÇEN EBEDİYEN YAŞAYACAKTI.

AYNADA KENDİMİ İNCELEDİM. DOĞRUYDU SÖYLEDİKLERİ! USTAMIN KARANLIK GÜÇLER ÜZERİNDEKİ HAKİMİYETİNİ CİDDİYE ALMADIĞIM İÇİN UTANMIŞTIM. SAĞLIK VE NESE GETİREN O İKSİRİ KAFAMA DİKTİĞİM İÇİN NE SANSLIYDIM...

... AMA TABİİ UZUN ÖMÜR, ÖLÜMSÜZLÜK DEMEK DEĞİLDİ.

SEVDİCEĞİMLE MUTLU MESUT GEÇEN ÜÇ BEŞ YILDAN SONRA ENDİŞELENMEYE BAŞLADIM. BERTHA YAŞLANDIKÇA BEN YANINDA OĞLU GİBİ GÖRÜNÜYORDUM. GİDEREK KISKANÇLAŞTI, ŞEN ŞAKRAK RUHU HIRÇINLIĞA KALDI. AMA BEN PEŞİNDEN KUSURSUZ BİR AŞKLA KOŞUP KAZANDIĞIM KARIMI HEP EL ÜSTÜNDE TUTTUM.

BEYAZ SAÇ GENÇLERİN KESTANE RENGİ SAÇINDAN DAHA İYİDİR WINZY. ÜSTELİK İLERİ YAŞIN SAYGINLIĞI TOYLUĞA YEĞDİR.

BERTHA ELLİSİNE BASINCA DURUMUMUZ İYİCE KATLANILMAZ OLDU.

ARTIK GENÇLERİN ARASINA KARIŞMIYORDUM AMA KALBİM ONLARLA ÇARPIYORDU.

VE HERKES KAÇIYORDU BİZDEN.

NİHAYET İTİRAF ETTİM SIRRIMI. ONU NE KADAR SEVSEM DE, ARKADAŞLARININ ONU TEKRAR KABUL ETMESİ İÇİN UZAKLARA GİDEBİLECEĞİMİ SÖYLEDİM. YAŞLANDI DİYE ONU TERK ETMEK AKLIMIN UCUNDAN BİLE GEÇMEZDİ, AMA EĞER MUTLULUĞU VE GÜVENLİĞİ BUNU GEREKTİRİYORSA...

HAYIR WINZY, BİRLİKTE GİDELİM BURALARDAN. BELKİ TANRI YAKINDA ALIR BU LANETİ ÜSTÜNDEN.

HEP SANA SADIK BİR KOCA OLACAĞIM, GÖREVİMDİR YANINDA OLMAK SONUNA KADAR.

ERTESİ GÜN HAZIRLANIP KİMSEYE VEDA ETMEDEN YOLLARA DÜŞTÜK. FRANSA'YA SIĞINACAKTIK.

ONU DOĞDUĞUMUZ KÖYDEN, ÇOCUKLUK ARKADAŞLARINDAN AYIRMAK ZULÜM GİBİYDİ; ŞİMDİ YENİ BİR ÜLKE, YENİ BİR DİL, YENİ ÂDETLER...

GEÇMİŞİMİZİ BİLEN TÜM DEDİKODUCULARDAN UZAKTA, RUJLAR, CİCİLİ BİCİLİ ELBİSELER, CİLVELER GİBİ BİN TÜRLÜ DİŞİLİK SANATIYLA ARAMIZDAKİ FARKI KAPATMAYA ÇALIŞTI. NASIL KIZABİLİRDİM ONA? BENİM BÜTÜN BEDENİM BİR GENÇLİK MASKESİ DEĞİL MİYDİ? ONUN MASKESİ BENİMKİNDEN DAHA BAŞARISIZ OLDUĞU İÇİN ÖFKELENMEK HAKKIM MIYDI?

O SİMSİYAH SAÇLI TAZECİK GENÇ KIZI HATIRLADIKÇA ÜZÜLÜYORDUM BU KIRITKAN, YAPMACIK, YAŞLI KADINA.

KISKANÇLIĞI ASLA DİNMİYORDU.
YÜZÜMDE BİR KIRIŞIK, SAÇIMDA BİR BEYAZ BULMAK İÇİN SÜZÜYORDU BENİ DURMADAN, BULDUĞUNU SANIP SEVİNÇTEN DELİYE DÖNÜYORDU.
BAŞKA BİR KADINA BAKMAYA CÜRET ETMEDİM HİÇBİR ZAMAN.
BİR DOĞUM GÜNÜMDE KASABANIN GÜZELLERİ YAN GÖZLE BAKMASIN DİYE GRİ BİR PERUK HEDİYE ETTİ BANA.
AHBAPLARIMIZ ARASINDAYKEN GENÇ GÖRÜNÜŞÜME RAĞMEN İÇTEN İÇE ÇÖKTÜĞÜMÜ, YERSİZ GENÇLİĞİMİN BUNUN EN KÖTÜ ALAMETİ OLDUĞUNU YAYIYORDU HABİRE. ONA GÖRE GENÇLİĞİM BİR HASTALIKTI VE HER ZAMAN YA KÜT DİYE DÜŞÜP ÖLMEYE YA DA BİR SABAH BEMBEYAZ SAÇLAR VE SIRTIMDA BİR KAMBURLA UYANMAYA HAZIR OLMALIYDIM.

NEDEN OYALANIYORUM BU KÜÇÜK DETAYLARLA?

UZUN YILLAR BİRLİKTE YAŞADIK. ONA KARŞI BÜTÜN GÖREVLERİMİ ÖZENLE YERİNE GETİRDİĞİMİ DÜŞÜNMEK HEP RAHATLATIYOR İÇİMİ.

GENÇLİĞİNDE BENİMDİ, YAŞLILIĞINDA DA BENİM OLDU VE VAKİT GELİP DE CESEDİNİN ÜSTÜNÜ TOPRAKLA ÖRTTÜĞÜMDE BENİ İNSANLIĞA BAĞLAYAN TEK VARLIĞIN YASINI TUTUP AĞLADIM.

EY ÖLÜM! ZAVALLI İNSANLIĞIN ESRARLI, MEŞUM YÜZLÜ ORTAĞI! BÜTÜN FANİLER İÇİNDE NEDEN BENİ, BİR TEK BENİ KOVDUN GÜVENLİ KUCAĞINDAN?

AH, MEZARIN HUZURU, KABRİN SESSİZLİĞİ... AH, BEYNİMDEN ÇIKSA BU ÖZLEM, KALBİM KEDERLE ÇARPMASA ARTIK.

ÖLÜMSÜZ MÜYÜM BEN? İLK SORUMA GERİ DÖNÜYORUM BÖYLECE. ÖNCELİKLE, SİMYACININ HAZIRLADIĞI KARIŞIMIN SONSUZLUKTANSA UZUN ÖMÜR GETİRMESİ DAHA MUHTEMEL DEĞİL Mİ? UMUDUM BU. ÜSTELİK İKSİRİN SADECE YARISINI İÇTİĞİMİ DE UNUTMAMALI. BÜYÜNÜN GEREĞİNİ YAPMASI İÇİN HEPSİNİ İÇMEM GEREKMEZ MİYDİ? ÖLÜMSÜZLÜK İKSİRİNİN YARISINI İÇİNCE YARI ÖLÜMSÜZ OLMAZ MIYIM? YANİ ÖLÜMSÜZLÜĞÜM KISALIP SIFIRLANMAYACAK MI BİR GÜN?

ÖTE YANDAN, SONSUZUN YARISI KAÇ EDER? EBEDİYETİN NEYE NASIL BÖLÜNECEĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM SIK SIK. BAZEN YAŞLANMAYA BAŞLADIĞIMI SANIYORUM. İLK BEYAZ TELİMİ GÖRDÜM İŞTE. NE APTALIM! AĞLAŞIYOR MUYUM BU YÜZDEN? EVET, YAŞLILIK VE ÖLÜM KORKUSU KALBİMİ ÜRPERTİYOR. HAYATTAN TİKSİNSEM DE YAŞADIKÇA DAHA ÇOK KORKUYORUM ÖLÜMDEN. DOĞUMUNDAN BERİ YOKLUĞA YAZGILI OLUP DA DOĞA YASALARINA KARŞI GELEN İNSANIN MUAMMASI BU DEMEK.

PEK ÇOK SAKİN GÖLÜN MAVİ DERİNLİKLERİNE, PEK ÇOK COŞKUN NEHRİN AZGIN DALGALARINA BAKIP DEDİM Kİ, BENİM İÇİN HUZUR BU SULARIN DİBİNDE; AMA GERİ ÇEKİLDİM HEMEN BİR GÜN DAHA YAŞAMAK İÇİN. SORDUM KENDİME, ÖTEKİ DÜNYANIN TEK KAPISI BUYSA YİNE DE SUÇ MU İNTİHAR?

O ZAMANDAN BERİ NE ÇOK ÜZÜLDÜM, NE ÇOK DERTLENDİM; NE KADAR AZ, NE KADAR KOF HEP KEYİFLERİM! BURADA NOKTALIYORUM HİKAYEMİ, DAHA İLERİ GİTMEYECEĞİM. FIRTINALI BİR DENİZDE DÜMENSİZ, PUSULASIZ BİR DENİZCİ; UÇSUZ BUCAKSIZ KIRLARDA ONA REHBERLİK EDECEK TEK BİR TAŞI, TABELASI OLMAYAN BİR GEZGİNİM BEN. YA DA İKİSİNDEN DE DAHA YİTİĞİM, DAHA ÇARESİZ. YAKLAŞAN BİR GEMİNİN, UZAK BİR KULÜBENİN IŞIĞI ONLARI KURTARABİLİR; OYSA BENİM ÖLÜMDEN BAŞKA UMUDUM YOK.

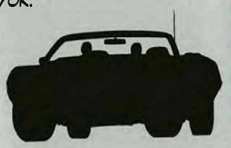

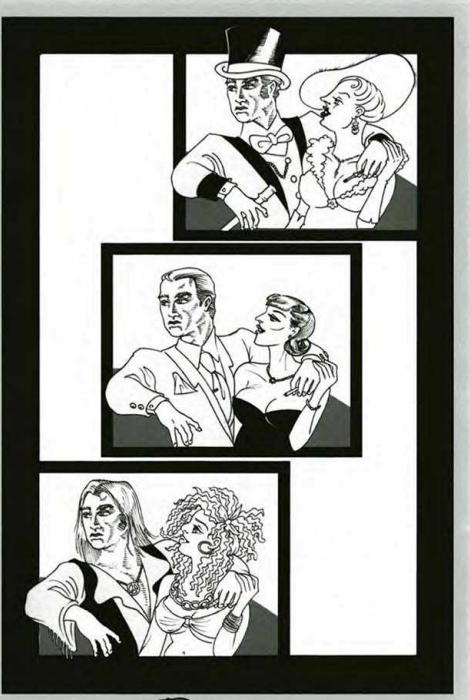

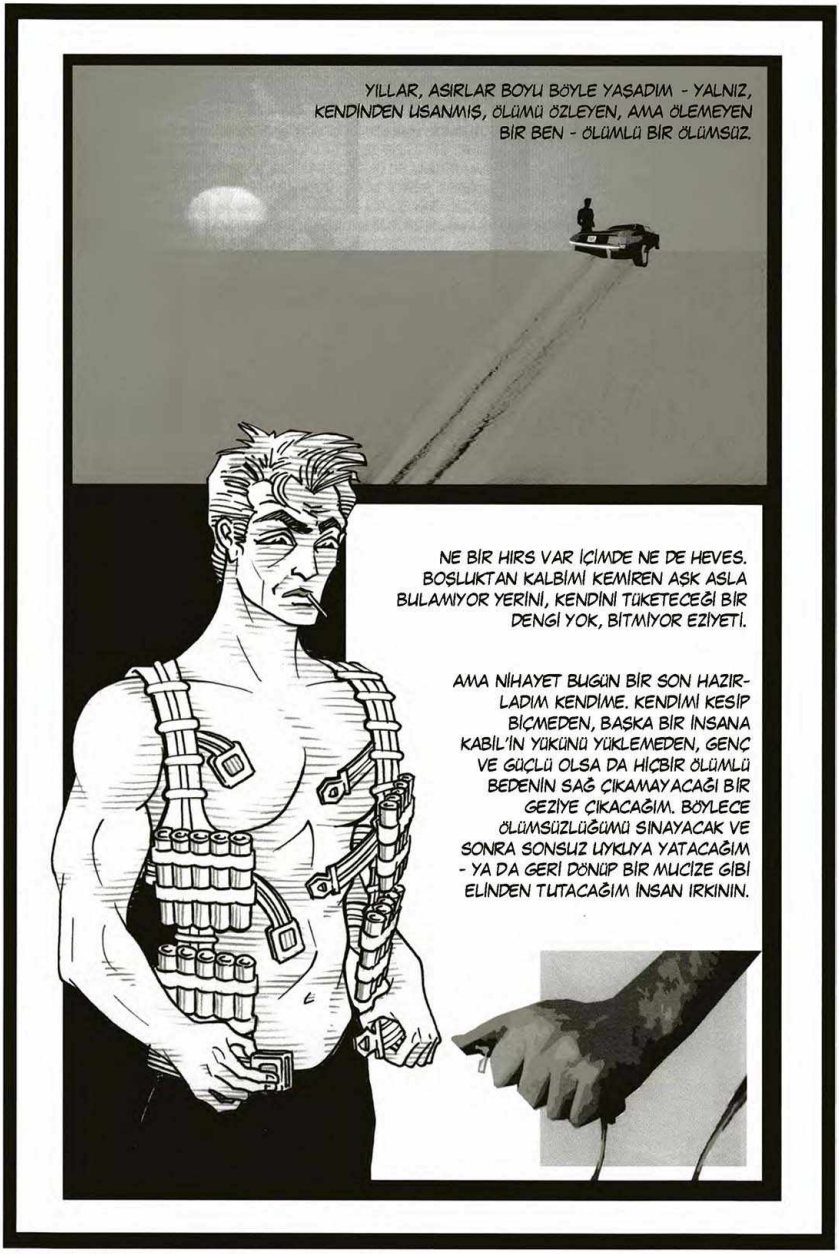
YILLAR, ASIRLAR BOYU BÖYLE YAŞADIM - YALNIZ, KENDİNDEN USANMIŞ, ÖLÜMÜ ÖZLEYEN, AMA ÖLEMEYEN BİR BEN - ÖLÜMLÜ BİR ÖLÜMSÜZ.
NE BİR HIRS VAR İÇİMDE NE DE HEVES. BOŞLUKTAN KALBİMİ KEMİREN AŞK ASLA BULAMIYOR YERİNİ, KENDİNİ TÜKETECEĞİ BİR DENGİ YOK, BİTMİYOR EZİYETİ.
AMA NİHAYET BUGÜN BİR SON HAZIRLADIM KENDİME. KENDİMİ KESİP BİÇMEDEN, BAŞKA BİR İNSANA KABİL'İN YÜKÜNÜ YÜKLEMEDEN, GENÇ VE GÜÇLÜ OLSA DA HİÇBİR ÖLÜMLÜ BEDENİN SAĞ ÇIKAMAYACAĞI BİR GEZİYE ÇIKACAĞIM. BÖYLECE ÖLÜMSÜZLÜĞÜMÜ SINAYACAK VE SONRA SONSUZ UYKUYA YATACAĞIM - YA DA GERİ DÖNÜP BİR MUCİZE GİBİ ELİNDEN TUTACAĞIM İNSAN IRKININ.

GİTMEDEN ÖNCE SEFİL KİBRİM BU SAYFALARI YAZMAYA ZORLADI BENİ. ARDIMDA BİR İMZA BIRAKMADAN ÖLMEK İSTEMİYORUM. O LANET İKSİRİ İÇELİ ÜÇ ASIR OLDU. MUAZZAM TEHLİKELERLE KARŞILAŞMADAN - BUZLAR MEMLEKETİNDE SOĞUKLA SAVAŞMADAN, AÇLIK, ÇATIŞMA YAHUT FIRTINALARLA KUŞATILMADAN BİR SENE DAHA GEÇMEMELİ.

BU BEDENİ, ÖZGÜRLÜĞE SUSAMIŞ RUHUMUN İNATÇI HAPİSHANESİNİ, HAVAYLA SUYUN YIKICI GÜÇLERİNE TESLİM EDECEĞİM; YA DA, EĞER Kİ SAĞ ÇIKARSAM, İNSANOĞLU ARASINDA MEŞHUR OLACAK ADIM. VE BU GÖREVİMİ DE BAŞARIYLA TAMAMLADIĞIMDA, DAHA KESİN BİR ÇÖZÜME GİDECEĞİM; BEDENİMDEKİ ATOMLARI BİRBİRİNDEN AYIRARAK HAPİS KALAN RUHUMU AZAT EDİP BU SÖNÜK DÜNYADAN...

... ÖLÜMSÜZ ÖZÜNE DAHA UYGUN BİR DİYARA GÖÇ EDECEĞİM.

Masallar

Hans Christian Andersen

RESİMLEYEN **S. Clay Wilson**

TÜRKÇESİ SEVİNÇ KAYIR

DIANA CRONE FRANK VE JEFFREY FRANK BİRLİKTE çevirdikleri *The Stories of Hans Christian Andersen: A New Translation*'ın [Hans Christian Andersen Öyküleri: Yeni Bir Çeviri] önsözünde "İskandinavya'nın ötesinde, Andersen'in bir edebiyat dehasından ziyade on dokuzuncu yüzyılda yaşamış, büyüleyici çocuk masallarının ilginç yazarı olarak görüldüğünü" belirtiyorlar. Bu yanlış nitelendirmenin iki ana sebebi var: 150 yılı aşkın süredir yayımlanan eserlerinin basitleştirilmiş çevirileri ve Danny Kaye'in neredeyse tamamen kurmacaya dayalı *Hans Christian Andersen* (1952) filmi.

Andersen'in 168 çocuk masalının ironi, ince bir mizah duygusu, sosyopolitik çağrışımlar ve zaman zaman ortaya çıkan bir karamsarlıkla bezeli olduğu sonradan anlaşıldı. Aslında anavatanı Danimarka'da, kendisiyle aynı dönemde yaşamış filozof Søren Kierkegaard'la (ilk eseri, Andersen'in ilk romanlarına saldırdığı bir kitapçıktır) aynı düzeyde bir dâhi olarak kabul edilir. Frankler Andersen'i "yaygın konuşulmayan bir dille sınırlı kalmış önemli bir edebi şahsiyet" olarak tanımlıyorlar. Hatta Harold Bloom da onun eserlerinin estetik güzelliğini Tolstoy'un son dönem eserleriyle kıyaslıyor.

Andersen "deliren bir büyükbaba, genç bir kadınken sürekli gayriresmi çocuklar doğurduğu için hapse mahkum edilen bir büyükanne ve görünüşe bakılırsa Kopenhag'da randevuevi işleten bir teyzenin" dahil olduğu renkli bir aileden geliyordu. Hayatı boyunca romanlar, şiirler, oyunlar ve masallar (bunlardan basitçe çocuk öyküleri diye bahsetmek yerinde olacaktır) yazdı. Bu son türdeki eserleri sayesinde uluslararası üne kavuştu ve Brownings, Longfellow ve Charles Dickens (aynı dönem yaşamış ve edindiği şöhretle Dickens'i gölgede bırakmış tek edebi figürün Andersen olması muhtemel) gibi yazarların hayranlığını kazandı.

Bu cildin önceki sayfalarında, yeraltı çizgi roman sanatçılarının en göze çarpan üyesi olan çılgın S. Clay Wilson'ın Grimm Masalları illüstrasyonlarını gördük. Word Play yayınevi tarafından sınırlı sayıda basılan başka bir eserde, Clay'in Andersen Masalları için yaptığı illüstrasyonlar yer alıyor. Burada göreceğiniz masallar ise "İmparatorun Yeni Giysileri" (1837), "Bülbül" (1844) ve inanılmaz derecede kasvetli "Kibritçi Kız" (1846).

"İmparator'un Yeni Giysileri"

Yıllar yıllar evvel, yeni giysilere son derece düşkün, tüm parasını giyim kuşama harcayan bir İmparator varmış. Askerleriyle azıcık ilgilenmeye bile zahmet etmez, yeni giysilerini göstermeyecekse ne tiyatroya ne de ava gitmek umurunda olurmuş. Günün her saati farklı bir giysi olurmuş üstünde. İnsanlar diğer krallar ve imparatorlardan, "Mecliste oturuyor," diye bahsederlerken, onun için hep, "İmparator giysi odasında oturuyor," derlermiş.

Ülkesinin başkentinde zaman neşeyle geçiyor, her gün saraya yabancılar geliyormuş. Günlerden bir gün, kendilerini dokumacı olarak tanıtan iki dolandırıcı, İmparator'un huzuruna çıkmış. En güzel renkler ve gösterişli desenlerden oluşan kumaşlar dokuyabildiklerini, bu kumaşlardan dikilen giysilerin, bulunduğu makama layık olmayanlar ya da katıksız ahmaklar tarafından görülmeyeceğini söylemişler.

İmparator, "Böyle giysilerim olsaydı, makamına layık olmayanları hemen anlayabilir, ahmakları akıllılardan ayırt edebilirdim!" diye düşünmüş. "Bu kumaşın derhal benim için dokunmasını istiyorum." Böylece İmparator, hiç vakit kaybetmeden çalışmaya başlasınlar diye iki dokumacıya bol bol para vermiş.

Parayı kapan dolandırıcılar iki dokuma tezgahı kurup numaradan çalışmaya başlamışlar. En yumuşak ipeklerin ve saf altından ipliklerin kendilerine getirilmesini istedikten sonra, hepsini çantalarına koyup gece geç vakitlere kadar boş dokuma tezgahlarının başında oturup çalışıyor gibi yapmaya devam etmişler.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra İmparator, "Şu kumaşı bir görseydim, ne kadarı bitmiştir acaba?" diye düşünmüş. Gelgelelim ahmakların ya da makamına layık olmayanların kumaşı göremeyeceklerini hatırladığında epey canı sıkılmış. Kendi adına böyle bir tehlike olmadığını bilmesine rağmen, dokumacıların neler yaptıklarını görsün diye başka birini onların yanına göndermeye karar vermiş.

Şehrin dört bir yanında herkes kumaşın muhteşem özelliğinden haberdarmış, bu yüzden hepsi komşularının ne kadar akıllı ya da cahil olduğunu öğrenmeye can atıyormuş.

İmparator bu konuya biraz kafa yorduktan sonra nihayet, "Güvenilir yaşlı bakanımı dokumacıların yanına göndereceğim," demiş. "Kumaşın neye benzediğini en iyi o görecektir, ne de olsa kendisi hem akıllıdır hem de kimse makamına ondan daha fazla layık değildir."

Böylece güvenilir yaşlı bakan, düzenbazların boş dokuma tezgahlarının başında canlarını dişlerine takarak çalıştığı salona gitmiş. Yaşlı adam gözlerini kocaman açarak, "Bu da ne ola ki?" diye düşünmüş. "Dokuma tezgahlarında bir ip parçası bile göremiyorum." Yine de hiç ses etmemiş.

Dolandırıcılar ondan dokuma tezgahlarına yaklaşmasını rica etmişler nazikçe. Sonra da boş çerçeveleri göstererek, desenlerden memnun kalıp kalmadığını, güzel renkleri beğenip beğenmediğini sormuşlar. Zavallı yaşlı bakan bakmış, bakmış ama hiçbir şey görememiş, zira tezgahlar boşmuş. Yeniden, "Nasıl olur?" diye düşünmüş. "Ahmak mıyım ben yoksa? Ahmak olduğumu hiç düşünmemiştim; şayet doğruysa, bunu kimse öğrenmemeli. Bulunduğum makama mı layık değilim yoksa? Hayır, bunu da kimse bilmemeli. Kumaşı göremediğimi kimseye söylemeyeceğim."

Dolandırıcılardan biri çalışıyor gibi yapmaya devam ederken, "Eee, Sayın Bakan!" demiş. "Bir şey demediniz."

Yaşlı bakan gözlük camlarının ardından tezgaha bakarak, "Ah, enfes, enfes!" diye karşılık vermiş. "Bu desenler, renkler... Evet, evet, hiç vakit kaybetmeden İmparator'a ne kadar güzel olduklarını anlatacağım."

Dolandırıcılar, "Çok minnettar oluruz," dedikten sonra olmayan kumaşın renkleriyle desenlerini tarif etmeye başlamışlar. Yaşlı bakan anlatılanları İmparator'a tekrar edebilmek için adamları can kulağıyla dinlemiş. Düzenbazlar başladıkları işi bitirebilmek için daha fazla ipeğe ve altın ipliğe ihtiyaçları olduğunu söylemişler, sonra da gelen malzemeleri çantalarına koyup boş tezgahlarda numaradan çalışmaya devam etmişler.

Çok geçmeden İmparator işlerin nasıl gittiğini, kumaşın ne zaman hazır olacağını öğrensin diye başka bir adamını onların yanına göndermiş. Bakan gibi, bu beyefendi de dokuma tezgahlarını iyice incelemesine rağmen boş çerçevelerden başka hiçbir şey görememiş.

Dolandırıcılar İmparator'un ikinci elçisine, "Siz de Bakan Bey gibi beğendiniz mi kumaşı?" diye sorup, aynı el kol hareketlerini yaparak olmayan desenlerle renklerden bahsetmeye başlamışlar.

İmparator'un elçisi, "Kesinlikle ahmak değilim!" diye düşünmüş. "O halde ben iyi ve kazançlı makamıma layık değilim! Amma tuhaf; yine de kimsenin bundan haberi olmamalı." Böylece göremediği kumaşı övüp, renkleri ve desenleri çok beğendiğini söylemiş. Saraya döndüğünde de imparatora, "Ah Majesteleri, dokumacıların hazırladığı kumaş fevkalade," demiş.

Tüm şehir İmparator'un dokunmasını emrettiği şatafatlı kumaştan bahsediyormuş.

Nihayet İmparator servet değerindeki kumaşı tezgahında bizzat görmek istemiş. Kumaşa hayran kalan iki dürüst adam da dahil birkaç devlet adamıyla birlikte kurnaz dolandırıcıların yanına gitmiş. Dolandırıcılar İmparator'un yaklaştığını fark edince, dokuma tezgahlarında tek bir iplik bile olmamasına rağmen daha da gayretli çalışmaya başlamışlar.

Bahsi geçen iki makam sahibi, "Nasıl da ihtişamlı, değil mi?" demişler. "Bu kumaşa bakmak bile insanı mest ediyor Majesteleri! Bunlar ne şahane desenler! Bunlar ne parlak renkler!" Bir

© S. CLAY WILSON '70

yandan da boş tezgahları işaret ediyorlarmış, çünkü bu ince işçiliği kendilerinden başka herkesin görebildiğini sanıyorlarmış.

İmparator, "Nasıl olur?" diye geçirmiş aklından. "Hiçbir şey göremiyorum! Ahmak mıyım, yoksa İmparator olmayı mı hak etmiyorum? Korktuğum başıma geldi." Sonra da, "Bu ne büyüleyici kumaş böyle!" demiş yüksek sesle. "Gerçekten takdirimi kazandı." Yüzünde lütufkar bir gülümsemeyle boş tezgahlara yakından bakmış, ama adamlarının öve öve bitiremediği kumaşı görememiş. Ona eşlik edenler de bir şey görme umuduyla gözlerini tezgahlara dikmişler. Hiçbiri bir diğerinden daha fazlasını görememesine rağmen hep bir ağızdan, "Pek güzel, pek güzel!" diye bağırarak, Majesteleri'ne yaklaşan geçit töreni için bu muhteşem kumaştan yeni giysiler diktirmesini tavsiye etmiş. Her yandan, "Fevkalade! Büyüleyici! Enfes!" bağırışları yükseliyor, herkes bir hayli neşeli görünüyormuş. Etrafını saran bu memnuniyetten etkilenen İmparator, dolandırıcılara ceketlerine taksınlar diye şövalyelik kurdelesi ve Saray Dokumacısı unvanı vermiş.

Dolandırıcılar geçit töreninden önceki geceyi uykusuz geçirmişler. İmparator'un yeni giysisini bitirecekleri için ne kadar telaşlı olduklarını herkes görsün diye de odada on altı mum yakmışlar. Olmayan kumaşı dokuma tezgahından çıkardıktan sonra makasla havayı kesip, iplik geçirmedikleri iğnelerle dikmişler de dikmişler. Nihayet, "Bakın!" diye haykırmışlar. "İmparator'un yeni giysileri hazır!"

Böylece İmparator saray mensuplarıyla birlikte dokumacıların yanına gitmiş. Dolandırıcılar bir şeyi havaya kaldırıyor gibi yaparak, "Bu Majesteleri'nin pantolonu! Bu fuları! Bu da pelerini! Takım örümcek ağı kadar hafiftir; onu giyerken üzerinizde hiçbir şey yokmuş gibi hissedebilirsiniz. Bu narin kumaşın harika özelliklerinden biri de budur," demişler.

Saray mensupları bu seçkin giysiyi görememelerine rağmen, "Muhakkak öyledir, muhakkak!" demişler.

"Majesteleri giysilerini çıkarmaya lütfederlerse, aynanın önünde yeni giysilerini prova edeceğiz."

Bunun üzerine İmparator soyunmuş ve dolandırıcılar da yeni giysisini giydiriyor gibi yapmışlar. İmparator aynanın önünde bir o yana bir bu yana dönüp kendisine bakmış.

Herkes, "Majesteleri yeni giysileriyle ne kadar muhteşem görünüyor. Nasıl da yakıştı kendisine!" diye haykırmış. "Ne güzel desenler! Ne güzel renkler! Gerçekten de imparatorlara layık giysiler bunlar!"

Sarayın teşrifatçısı, "Geçit töreni esnasında üzerinizde taşınacak sayvan hazır Majesteleri," diye bildirmiş.

İmparator, "Ben de hazırım," demiş ve aynanın önünde bir kez daha dönerek, "Giysilerim tam oturmuş mu?" diye sormuş.

Majesteleri'nin pelerinini tutacak yardımcıları yere eğilip, eteğin ucunu kaldırıyor gibi yapmışlar ve ahmaklıkları ya da makamlarına layık olmadıkları anlaşılmasın diye etek ellerindeymiş gibi yürümeye başlamışlar.

İmparator yüksek sayvanın altında, başkentin sokaklarında ilerliyormuş. Yol kenarında, pencerelerin önünde duran herkes, "Majesteleri'nin yeni giysileri ne kadar da güzel! Pelerininin eteği ne kadar da muhteşem! Boynundaki fuları ne kadar da zarif!" diye bağırmış. İmparator'un giysileri arasında en çok ilgi uyandıran bu görünmez takımmış ve hiç kimse onu göremediğinin anlaşılmasını istemiyormuş.

O sırada küçük bir çocuk, "İmparator çıplak!" demiş.

Babası, "Masumiyetin sesini dinleyin!" diye haykırmış ve çocuğun söylediği kulaktan kulağa yayılmaya başlamış.

Sonunda tüm insanlar, "İmparator çıplak!" diye bağırmışlar.

Onların haklı olduklarını bilen İmparator'un canı sıkılmış, ama yine de geçit törenine devam etmesi gerekiyormuş! Olmayan pelerinin eteğini tutuyor gibi yapan yardımcılar da her zamankinden daha fazla zorlanarak İmparator'un peşinden gitmişler.

"Bülbül"

Malumunuz, hem Çin İmparatoru hem de yönettiği halk Çinlidir. Uzun yıllar evvel o diyarlarda olanları unutulmadan aktarmakta yarar var. İmparator'un dünya üzerinde eşi benzeri olmayan bir sarayı varmış. Pahalı mı pahalı porselenlerden yapılma sarayda çok dikkatli hareket etmek gerekirmiş, çünkü kırılgan porselenler kolayca zarar görebilirmiş. Sarayın bahçesi güzel mi güzel çiçeklerle doluymuş ve en nadide olanlara küçük, gümüş çanlar bağlıymış, böylece rüzgar estiğinde çanlar sınırdar, oradan geçenler de durup onlara bakarlarmış. İşte, İmparator'un bahçesindeki her şey böyle özenle düzenlenmiş. Bahçe o kadar büyük, o kadar büyükmüş ki bahçıvanın bile onun nerede bittiğinden haberi yokmuş. Çiçeklerin olduğu yeri geçenlerin karşına yüksek ağaçlarla derin göllerin bulunduğu, denize kadar uzanan güzel bir orman çıkarmış. Ağaçların denize sarkan dalları öyle yüksekmiş ki büyük gemiler onların altından geçebilirlermiş. İşte o dalların arasında bir Bülbül yaşarmış. O kadar harika bir sesi varmış ki, ağlarını toplamak için gece denize açılan yoksul balıkçı bile Bülbül'ün sesini duyduğunda durup dinlermiş. "Ah be, ne de güzel şakıyor!" dermiş, ama sonra işinin başına dönünce unuturmuş onu. Gelin görün ki ertesi gece yine Bülbül'ü dinler ve, "Ah be, ne de güzel şakıyor!" dermiş.

Dünyanın dört bir yanından İmparator'un şehrini ziyarete gelen gezginler saraya ve bahçesine hayran kalırlar, fakat Bülbül'ü duyduklarında, "En güzeli bu!" derlermiş. Gezginler evlerine döndüklerinde Bülbül'ü anlatırlar, âlimler de şehir hakkında yazdıkları kitaplarda saray ve bahçenin yanında asıl Bülbül'den bahsederlermiş. Şiir yazabilenler de denizin kıyısındaki ormanda yaşayan Bülbül üzerine en güzel dizeleri kaleme alırlarmış.

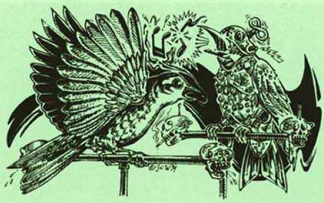

Dünyanın her yanına ulaşan bu kitaplardan biri İmparator'un da eline geçmiş. Altın tahtına oturup onu okumaya başlamış. Şehrinin, sarayının ve bahçesinin muhteşem tasvirlerini okurken ne kadar doğru olduklarını teyit edercesine başını sallıyormuş. Derken kitabın bir yerinde, "Yine de, Bülbül hepsini gölgede bırakıyordu," yazdığını görmüş.

"Bu da ne demek?" demiş İmparator. "Bülbül mü? Benim neden haberim yok bu kuştan? Bahçemde böyle bir kuş yaşıyor ve benim ruhum duymuyor! Kitaplardan mı öğrenecektim bunu?"

İmparator, Mareşal'i huzuruna çağırmış. Bu soylu Mareşal kendinden aşağı mevkilerdeki insanlar ona hitap etmeye ya da soru sormaya cesaret ettiklerinde sadece, "Pe," diye karşılık verirmiş, ama bu söylediğinin hiçbir anlamı yokmuş.

İmparator, "Bahçemde Bülbül denen muhteşem bir kuş yaşıyormuş," demiş. "Engin imparatorluğumdaki en güzel şey oymuş! Neden kimse bana ondan bahsetmedi?"

Mareşal, "Onun adını ben de ilk kez duyuyorum," demiş.

İmparator, "Onun bu gece buraya gelip karşımda şakımasını istiyorum," demiş. "Sahip olduğum şeyi tüm dünya biliyorken, benim ondan haberim bile yok! Olur şey değil!"

Mareşal, "Ondan bahsedildiğini hiç duymadım," demiş, "ama ne yapar eder onu bulup getiririm."

Böyle demiş demesine de Bülbül'ü nerede bulacağını bilmiyormuş. Sarayın merdivenlerinde koşturup tüm katları gezmiş, koridorlardan ve geçitlerden geçmiş, karşılaştığı insanlara sormuş ama kimsenin Bülbül'den haberi yokmuş. Mareşal eli boş İmparator'un yanına dönmüş ve, "Yüce İmparatorum, Bülbül kesin o kitapları yazanların uydurması," demiş. "İnsanlar neler yazar bir bilseniz; hepsi uydurmadan ibarettir, hatta Kara Sanat derler adına."

İmparator, "Dediğin doğru da, bu kitabı bana yüce Japonya İmparatoru gönderdi, bu yüzden uydurma olamaz," demiş. "Ben o Bülbül'ü dinleyeceğim! Hem de bu akşam. Gelirse bütün yüceliğimi sunarım ona, ha gelmezse akşam yemeğinden sonra bütün saray mensuplarını yere yatırtıp karınlarını çiğnettireceğim!"

Mareşal, "Çin çan çon!" dedikten sonra yeniden merdivenlerde koşturup tüm katları gezmeye, koridorlardan ve geçitlerden geçmeye başlamış. Üstlerinde tepinilmesini istemeyen saray mensuplarının yarısı da onunla birlikte koşturuyormuş. Tüm dünyanın bildiği, fakat hiçbir saray mensubunun varlığından haberdar olmadığı bu muhteşem Bülbül yüzünden büyük patırtı kopuyormuş etrafta.

Derken mutfakta çalışan küçük, yoksul bir kıza rastlamışlar. Kız, "Ah, Bülbül mü?" demiş. "Onu iyi bilirim; sesi pek güzeldir! Her akşam saray mutfağındaki artıkları deniz kıyısında yaşayan zavallı hasta anneme götürürüm. Onun yanından dönerken ormanda durur ve Bülbül'ün şakımasını dinlerim. Sesini her duyduğumda gözlerim yaşarıyor, sanki annem beni öpüyormuş gibi hissediyorum."

Mareşal, "Küçük kız, Bülbül bu gece saraya davet edildi," demiş. "Bizi onun yanına götürürsen sana mutfakta sürekli bir iş veririm, hatta İmparator'u yemek yerken izlemene de müsaade ederim."

Böylece küçük kız, Mareşal ve saray mensuplarının yarısı Bülbül'ün şakıdığı ormana doğru yola koyulmuşlar. Tam yolu yarılamışken bir ineğin böğürdüğünü duymuşlar.

Saray uşaklarından biri, "Aa!" demiş. "Bülbül'ü bulduk galiba. O ufacık cüssesine göre amma da gürmüş sesi! Daha önce duymuştum ben bunu."

Küçük kız, "O duyduğunuz inek böğürtüsü," diye karşılık vermiş. "Bülbül'ün yerine daha çok var."

Derken gölletteki kurbağalar vıraklamaya başlamış.

Çinli saray rahibi, "Ne kadar güzel," demiş. "Tapınaktaki küçük çanların sesine benziyor."

Küçük kız, "Hayır, kurbağa sesleri bunlar," diye karşılık vermiş. "Ama çok geçmeden Bülbül'ü de duyarız, çünkü epey yaklaştık."

Az sonra Bülbül şakımaya başlamış.

Küçük kız, "İşte bu. Dinleyin! Dinleyin!" demiş ve dalların arasındaki küçük, gri bir kuşu gösterip, "Bakın orada duruyor!" diye eklemiş.

Mareşal, "Nasıl olur?" demiş şaşkın şaşkın. "Bülbül'ün böyle görüneceği aklımın ucundan bile geçmezdi! Amma da sıradanmış! Karşısında bunca seçkin insan görünce beti benzi attı herhalde."

Küçük kız, "Küçük Bülbül'cüğüm," diye seslenmiş. "Yüce İmparatorumuz kendisi için şakımanı istiyormuş."

Bülbül, "Hayhay," deyip şakımaya başlayınca herkes mest olmuş.

Mareşal, "Sırça ziller çalınıyor sanki," demiş. "Şu ufacık gırtlağı nasıl da şişip iniyor! Nasıl olmuş da daha önce Bülbül'ü duymamışız! Pek tuhaf! Şüphesiz, sarayda büyük beğeni toplayacak."

İmparator'un da orada olduğunu sanan Bülbül, "İmparator için bir daha şakıyayım mı?" diye sormuş.

Mareşal, "Küçük Bülbül'cüğüm," demiş. "Bana emredildiği üzere, seni bu gece sarayda düzenlenen bir şenliğe davet etmekten büyük mutluluk duyuyorum. Orada büyüleyici sesinle saygıdeğer Majesteleri'ni eğlendireceksin."

Bülbül, "Yemyeşil ağaçların arasında sesim daha güzel çıkıyor," demiş, ama yine de İmparator'un davetine katılmak üzere onlarla birlikte saraya doğru yollanmış.

Sarayda büyük hazırlıklar yapılmış. Porselen duvarlar ve zeminler binlerce altın lambanın ışığında pırıl pırıl parlıyormuş. Bahçedeki gümüş çanlı nadide çiçekler de pencerelerin önüne dizilmiş. Koşuşturmaca ve açılıp kapanan kapıların oluşturduğu hava akımı yüzünden çanlar sürekli şıngırdıyor, insanlar kendi seslerini zar zor duyuyorlarmış.

İmparator'un tahtının durduğu büyük salonun ortasında, Bülbül için altın bir tünek yerleştirilmiş. Bülbül saraya vardığında oraya tünemiş. Tüm saray mensupları salonda toplanmış. Artık aşçı yamağı olan küçük kızın da kapının önünde durmasına izin verilmiş. Herkes gri kuşa bakıyormuş. İmparator, Bülbül'e başlamasını işaret etmiş başıyla.

Bülbül o kadar güzel, o kadar içli şakıyormuş ki İmparator'un gözleri yaşarmış ve sonunda gözyaşları yanaklarından aşağıya süzülmüş. Onu dinlemekten büyük keyif alan İmparator, boynuna taksın diye Bülbül'e altın terliğini vermeye kalkmış. Fakat kuş teşekkür edip, ödülünü zaten aldığını söylemiş.

"İmparator'un gözyaşlarını gördüm, daha ne isteyeyim. Benim için en büyük hazine budur. Bir İmparator'un gözyaşları muazzam güce sahiptir." Sonra da o tatlı, güzel sesiyle yeniden şakımaya başlamış.

Saraydaki hanımlar, "Öyle işveli bir sese sahip olsaydık keşke," demişler ve sesleri Bülbül'ünki gibi çıksın diye ağızlarına su alıp konuşmaya başlamışlar. Saraydaki hizmetçilerle uşaklar bile Bülbül'ün sesini çok beğenmişler; bu önemli bir nokta, çünkü bahsi geçen insanlar çok zor memnun olurlar. Uzun lafı kısası, bülbül gerçekten de büyük beğeni toplamış.

Böylece Bülbül için sarayda özel bir kafes yapılmış. Gündüzleri iki, geceleri de bir kez dışarı çıkıp gezmesine izin veriliyormuş. Bu gezilerinde, her birinin elinde kuşun bacağına bağlanmış birer ipek kordon olan on iki kişi eşlik ediyormuş kendisine.

Bülbül herkesin ağzındaymış. İki kişi karşılaştığında biri, "Bül," dediğinde diğeri hemen, "Bül," diye tamamlıyormuş lafını ve karşılıklı iç çekiyorlarmış. Öte yandan şehirdeki on bir kasap da doğan çocuklarına onun adı vermiş, fakat çocukların hiçbirinin sesi güzel değilmiş.

Günlerden bir gün İmparator'a üzerinde "Bülbül" yazan büyük bir paket gelmiş.

İmparator, "Herhalde ünlü kuşumuz hakkında bir başka kitap daha geldi," demiş. Fakat paketin içinden kitap değil, küçük bir makine çıkmış -elmaslar, yakutlar ve safirlerle bezeli, gerçeğine çok benzeyen yapma bir Bülbül'müş bu. Yapma kuş kurulur kurulmaz gerçek Bülbül gibi şakıyor, kuyruğunu yukarı aşağı hareket ettirirken gümüş ve altın renkli ışıltılar saçıyormuş. Boynundaki küçük kurdelenin üzerinde de "Çin İmparatoru'nun Bülbül'ünün yanında Japonya İmparatoru'nunki sönük kalıyor" yazıyormuş.

Yapma Bülbül'ü gören herkes, "Muhteşem bir hediye!" demiş ve onu getiren adama da derhal İmparatorluk Bülbül Taşıyıcısı unvanı verilmiş.

"Artık iki Bülbül birlikte şakısınlar da dinleyelim," demiş saray mensupları.

Gelgelelim ikisi birden şakımaya başladıklarında sonuç felaket olmuş, çünkü gerçek Bülbül kafasına göre sesler çıkarırken, yapma kuş bir tek vals melodileri şakıyormuş.

Saray müzisyenlerinin başı, "Yapma kuşun hiçbir suçu yok," demiş. "Zamanlaması mükemmel, tüm kurallara uyuyor." Bunun üzerine yapma Bülbül tek başına şarkı söylemiş ve gerçek Bülbül kadar beğeni toplamış. Üstelik bir bilezik yahut broş gibi parıltılar saçıyor, insanların göz zevkine gerçek Bülbül'den çok daha fazla hitap ediyormuş.

Aynı melodiyi otuz üç kez tekrar etmesine rağmen hiç yorulmamış. İnsanlar onu yeniden dinlemek istemişler ama İmparator artık biraz da gerçek Bülbül'ün şakıması gerektiğini söylemiş. Öyle demiş demesine de Bülbül neredeymiş? Onun açık pencereden dışarıya uçup kendi yeşil ormanına geri döndüğünü hiç kimse fark etmemiş.

İmparator, "Ne demek oluyor bu?" demiş. Tüm saray mensupları kaşlarını çatarak Bülbül'ün ne kadar nankör olduğunu söylemişler. Sonra da, "En güzel kuş hâlâ bizde," deyip yapma kuşun yeniden şakımasını istemişler. Aynı şeyi otuz dördüncü kez dinlemelerine rağmen hâlâ ezberleyemedikleri birkaç yer varmış. Müzisyenlerin başı kuşu öve öve bitirememiş ve onun sadece dış görünüşüyle değil, çıkardığı seslerle de gerçek Bülbül'den üstün olduğunu söylemiş.

"Beyler, hanımlar ve Majesteleri, dikkatinizi çekmek istediğim bir husus var. Gerçek Bülbül'ün bir sonraki melodisini tahmin etmek mümkün değildi, oysaki yapma kuşun çıkaracağı tüm sesler belli. Üstüne üstlük onun içini açıp mekanizmasını inceleyebilir, notaların nasıl düzenlendiğini, sesin nasıl çıktığını görebiliriz."

Saraydaki herkes onunla hemfikir olmuş. Derken İmparator, "Halk da Bülbül'ün şarkısını duymalı," demiş ve müzisyenlerin başının yapma kuşu gelecek pazar günü halkın önüne çıkarması kararlaştırılmış. Halk, yapma kuşun sesini dinleyince kendinden geçmiş. Herkes, "Ah, ah," deyip işaretparmağını havaya kaldırarak başını sallıyormuş. Gelin görün ki gerçek Bülbül'ün şakımasını bilen yoksul balıkçı, "Çok güzel şakıyor, evet. Üstelik gerçeğine de benziyor, fakat bir şeyler eksik. Ne olduğunu bir türlü çıkaramıyorum!" demiş.

Bunun ardından gerçek Bülbül yaşadığı topraklardan ve ülkeden sürgün edilmiş. Yapma kuş da ipek bir yastığın üzerinde İmparator'un yatağının yanına yerleştirilmiş. Ona verilen tüm hediyeler, altınlar, mücevherler etrafına dizilmiş ve yapma Bülbül'e İmparatorluk Şarkıcısı unvanı verilmiş. Rütbesi de Soldan Bir Numara olmuş, çünkü İmparator için sol taraf çok önemliymiş. Neden mi? İmparatorların kalbi de sol taraftaymış da ondan. Müzisyenlerin başı, yapma kuş hakkında yirmi beş ciltlik bir kitap yazmış. Çincedeki en zor kelimeler ve bol bol müzik bilgisi varmış kitabın içinde. Herkes bu kitabı okuyup anladığını söylemiş, çünkü aptal damgası yemekten ve üzerlerinde tepinilmesinden korkuyorlarmış.

Bir yıl böyle geçip gitmiş. İmparator, saray mensupları ve diğer Çinliler yapma kuşun şarkısının her "kluk"unu ezbere biliyor ve onu gerçeğinden daha çok seviyorlarmış, çünkü ona eşlik edebiliyorlarmış. Sokak çocukları, "Zizizi! Kluk, kluk, kluk!" diye şarkı söylüyorlarmış. İmparator da ara sıra aynı şeyi yapıyormuş ve bu işi epey de iyi kıvırıyormuş.

Günlerden bir gün İmparator yatağında uzanmış, yapma Bülbül'ü dinlerken, kuşun içinden "Tıkırt!" diye bir ses gelmiş. Sonra da tüm çarklar durmuş ve müzik kesilmiş. İmparator hemen yatağından fırlayıp hekimini çağırmış, ama hekim ne yapabilirmiş ki? Bunun üzerine saatçiyi getirtmişler. Uzun incelemelerin ardından saatçi kuşu onarmış. Fakat onun özenle kullanılması gerektiğini, çünkü çarkların epey yıprandığını ve onları değiştirirse kuşun eskisi gibi şakıyamayacağını söylemiş. Herkes büyük bir hüzne kapılmış. Bundan böyle kuş yılda sadece bir kez şakıyacakmış, fakat bu bile onu yorabilirmiş. Derken müzisyenlerin başı bir sürü anlaşılması zor kelime kullanarak kısa bir nutuk çekip yapma kuşun eskisi kadar güzel olduğunu söylemiş. Herkes onun lafına güvenip durumu kabullenmiş.

Aradan beş yıl geçmiş ve tüm ülke büyük bir kedere gömülmüş. Herkesin çok sevdiği İmparator korkunç bir hastalığın pençesine düşmüş, hekimler kurtulamayacağını söylüyorlarmış. Daha şimdiden yerine kimin geleceği bile kararlaştırılmış. İnsanlar Mareşal'i sokakta durdurup İmparator'un sağlığını soruyorlarmış. Mareşal de, "Pe," deyip başını iki yana sallamakla yetiniyormuş.

Rengi solgun, bedeni buz gibi olan İmparator gösterişli yatağında hiç kımıldamadan yatıyormuş. Tüm saray mensupları onu öldü kabul edip, bağlılıklarını bildirmek için yeni İmparator'un yanına gitmişler. Uşaklar bunun dedikodusunu yapmak için dışarıya çıkmış, oda hizmetçileri de büyük bir kahveli toplantı yapmışlar. İmparator ayak seslerinden rahatsız olmasın diye saraydaki tüm koridorların ve salonların zemini kumaşla kaplandığından etrafta derin bir sessizlik varmış. Henüz son nefesini vermemiş olan İmparator, uzun kadife perdeler ve altın püsküllerle süslü gösterişli yatağında kaskatı yatıyormuş. Yatağın üzerindeki açık pencereden içeri giren ay ışığı İmparator'u ve yapma kuşu aydınlatıyormuş.

Zavallı İmparator sanki göğsünün üzerinde bir ağırlık varmış gibi zorlukla nefes alıyormuş. Gözlerini açtığında göğsünün üzerinde Ölüm'ün oturduğunu görmüş. Ölüm onun altın tacını takmış, bir elinde onun altın kılıcını, diğerinde ise görkemli sancağını tutuyormuş. Yatağın etrafındaki kadife perdelerin büyük kıvrımları arasından bazısı çirkin, bazısıysa güzel yüzler çıkıyormuş. Bunlar İmparator'un yaptığı iyiliklerle kötülüklermiş ve Ölüm göğsünün üzerinde otururken ona bakıyorlarmış.

Birbiri ardına, "Bunu hatırlıyor musun?", "Şunu hatırlıyor musun?" diye fısıldayıp anlatmaya koyuluyorlarmış. Onca lafın ardından İmparator'un alnından terler süzülmeye başlamış.

İmparator, "Bundan hiç haberim yoktu," diyormuş sürekli. Sonra, "Müzik! Müzik! Büyük Çin davulu çalınsın derhal!" diye seslenmiş. "Böylece onları duymaktan kurtulurum."

Yüzler konuşmayı sürdürürken, Ölüm de her şeyden haberi olan bir Çinli gibi başını sallıyormuş.

İmparator, "Müzik! Müzik dinlememe izin verin!" diye haykırmış. "Şakısana mübarek altın kuş, şakısana! Sana neler neler verdim ben. Altın terliğimi bile kendi elimle boynuna astım! Hadi şakısana!"

Fakat kuş sessiz kalmış, çünkü onu kuracak kimse yokmuş. Ölüm boş göz çukurlarından İmparator'a bakarken, sessizlik gittikçe artıyormuş.

O anda pencerenin önünden dünyanın en güzel sesi yükselmeye başlamış. Gerçek Bülbül dışarıdaki bir ağacın dalındaymış. İmparator'un ölmek üzere olduğunu duyunca, onu rahatlatmaya ve ona umut vermeye gelmiş. O şakıdıkça yüzler silikleşmeye, İmparator'un güçsüz bedeninde yeniden kan dolaşmaya başlamış. Bülbül'ü dinleyen Ölüm, "Devam et küçük Bülbül! Devam et," demiş.

"İmparator'un altın kılıcını, tacını ve parlak sancağını bana verirsen şakımaya devam ederim!" demiş Bülbül. Ölüm bu hazinelerin her birini bir şarkı karşılığında ona vermiş. Bülbül şakımaya devam etmiş. Beyaz güllerin yetiştiği, mürver ağacının tatlı kokular yaydığı, taze çimenlerin oradan ayrılan insanların gözyaşlarıyla nemli kaldığı sessiz mezarlığın şarkısını söylemiş. Şarkıyı dinleyen Ölüm bahçesini özlemiş ve soğuk, beyaz bir sis bulutuna dönüşüp pencereden dışarıya süzülmüş.

İmparator, "Sağ ol, var ol benim mübarek kuşum," demiş. "Seni şimdi bildim. Seni sarayımdan ve ülkemden sürgün etmeme rağmen, o güzel sesinle şakıyıp korkunç günahlarımı yatağımdan, Ölüm'ü de göğsümden kovdun. Sana borcumu nasıl ödeyebilirim, söyle bana."

Bülbül, "Bana borcunuzu zaten ödediniz," demiş. "Karşınızda ilk defa şakıdığımda gözlerinizden yaşlar gelmişti, onu asla unutmayacağım. O gözyaşları bir şarkıcının yüreğini yumuşatan mücevherlerdir. Fakat şimdi uyuyun da gücünüz yerinize gelsin. Ben sizin için şakıyacağım."

Bülbül şakımaya başlayınca İmparator da şifa veren tatlı bir uykuya dalmış.

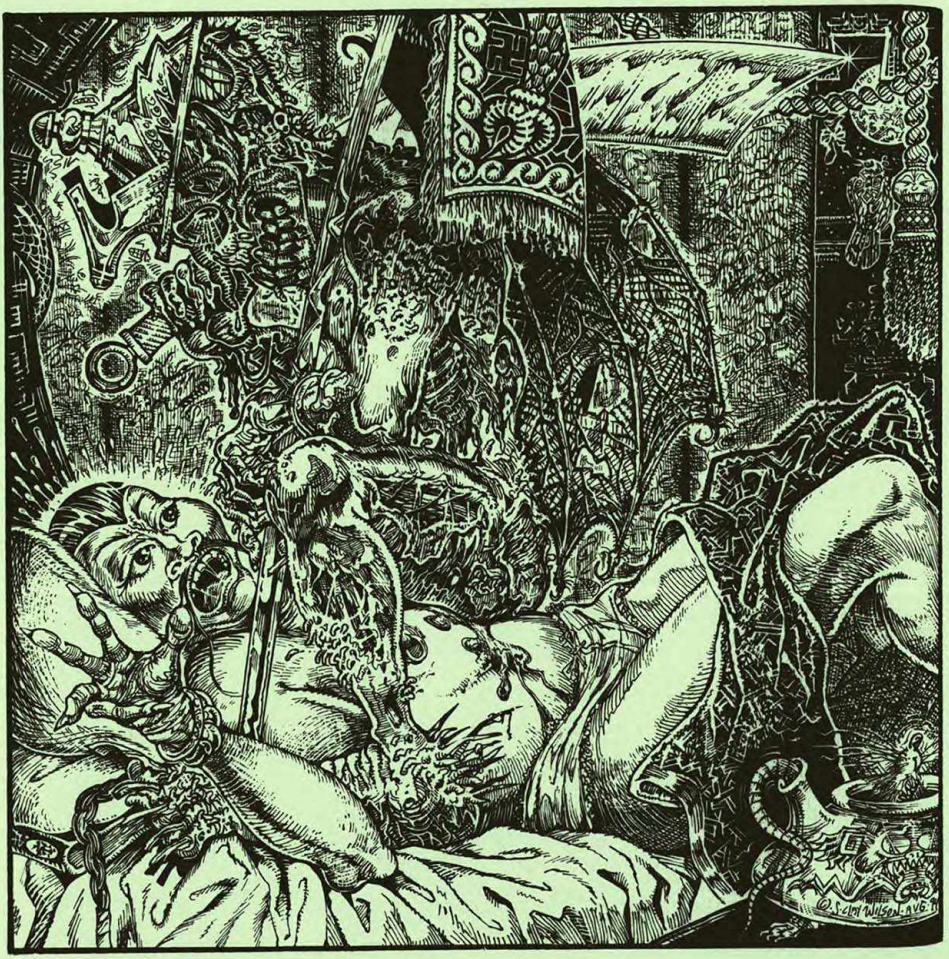

İmparator gücüne kavuşmuş olarak uyandığında pencerelerden gün ışığı yansıyormuş. Ortalıkta kimsecikler yokmuş. Bir tek Bülbül oradaymış ve şakımaya devam ediyormuş.

İmparator, "Artık hep benimle kalacaksın," demiş, "ve sadece canın istediğinde şarkı söyleyeceksin. Yapma kuşu da bin parçaya ayıracağım."

Bülbül, "Sakın parçalamayın onu," demiş. "O elinden geleni yaptı, ona dokunmayın. Bana gelince, ben sarayda yaşayamam, bırakın istediğim vakit geleyim buraya. Pencerenin önündeki dala tüner, sizin için şakırım, siz de tüm sıkıntılarınızı atar, düşüncelere dalarsınız böylece. Mutlu olanları ve acı çekenleri; sizden gizlenen kötülüklerle iyilikleri anlatırım size. Şakıyan küçük bir kuş her yere uçabilir. Yoksul balıkçılara, çiftçilerin kulübelerine, sizden ve saray mensuplarından uzakta yaşayan herkese ulaşabilirim. Kalbinizi tacınızdan daha fazla seviyorum, fakat tacınızın kutsal bir kokusu olduğunu da biliyorum. Buraya gelip sizin için şakıyacağım. Bunun karşılığında sizden tek bir dileğim var."

Kimseden yardım almadan giyinmiş olan İmparator ağır altın kılıcını göğsüne dayamış, odanın ortasında dururken, "Ne istersen," demiş.

"Size her şeyi anlatan küçük bir kuşun varlığından kimseye söz etmeyin. Böylesi daha iyi olacaktır." Bülbül bunları söyledikten sonra uçup gitmiş.

Çok geçmeden uşakları İmparator'un odasına girmişler ve öldüğünü düşündükleri İmparator'un, "Günaydın," dediğini duyunca oldukları yerde kalakalmışlar.

"Kibritçi Kız"

Berbat bir soğuk vardı; kar yağıyordu; etraf neredeyse zifiri karanlıktı. Yılın son gecesiydi. Bu soğuk ve karanlık gecede başı açık, yalınayak, fakir bir küçük kız sokakta yürüyordu. Gerçi evden çıktığında ayağında terlikleri vardı, fakat bunun ne faydasını görmüştü ki? Eskiden annesinin olan terlikler ayağına çok büyük geliyordu. Küçük kız korkutucu bir hızla ilerleyen iki at arabasından kaçmak için yolun kenarına doğru koşarken onları kaybetmişti. Terliğin bir tekini aramış aramış bulamamış, diğerini de bir sokak çocuğu kapıp kaçmış, kaçarken de günün birinde kendisinin ya da başka birinin çocuğu olursa onu beşik olarak kullanacağını söylemişti. Böylece küçük kız soğuktan epey kızarmış ve morarmış ufacık çıplak ayaklarıyla yürümeye devam etti. Eski bir önlüğün içinde bir sürü kibrit taşıyor, bir kutuyu da elinde tutuyordu. Gün boyunca kimse kibrit almadığından küçük kız bir metelik bile kazanamamıştı. Soğuktan ve açlıktan titreyerek zorlukla ilerliyordu, adeta acının vücut bulmuş haliydi zavallı küçük şey!

Güzel bukleler halinde omuzlarına dökülen uzun, sarı saçlarının üzerini kar taneleri kaplamıştı, fakat o bunun farkında değildi. Tüm pencerelerden mum ışıkları süzülüyordu ve etrafı kızarmış kaz kokuları sarmıştı. Küçük kızın aklına bu gecenin yılbaşı gecesi olduğu geldi.

Teki diğerinden daha öne çıkık iki evin arasındaki bir boşluğa girip oturdu. Küçük bacaklarını kendine doğru çekti ama ısınacağı yerde daha da üşümeye başladı. Eve dönmeyi göze alamıyordu, çünkü o gün hiç kibrit satamadığından bir kuruş bile kazanamamıştı. Eve dönerse kesin babasından dayak yerdi. Hem evleri de soğuktu, samanlar ve paçavralarla kapatmalarına rağmen çatıdaki çatlaklardan içeri rüzgar giriyordu.

Küçük kızın elleri soğuktan uyuşmuştu. Ah, kutudan bir kibrit çıkarıp duvara sürtse ve parmaklarını onun ateşiyle ısıtabilse bir nebze rahatlardı belki. Bir kibrit çıkarıp duvara sürttü. Çıkan alev nasıl da parlaktı! Elini mum ışığını andıran sıcak ve parlak alevin üzerinde tuttu. Ne muhteşem bir ışıktı bu. Küçük kız kendini parlak pirinç ayakları, üzerinde de pirinç süslemeleri olan büyük bir demir sobanın önünde oturuyor gibi hissetti. Nasıl da keyif veren bir sıcaklık yayıyordu bu soba. Tam o anda küçük alev söndü, soba da ortadan kayboldu ve küçük kız elinde yanmış kibrit çöpüyle öylece kalakaldı.

Bir başka kibrit daha yaktı. Işığın düştüğü duvar birden tül gibi şeffaflaştı ve küçük kız yemek odasının içini gördü. Masadaki kar beyazı örtünün üstünde muhteşem bir porselen yemek takımı ve ortada da elma ve kuru erikle doldurulmuş, dumanı tüten kızarmış bir kaz vardı. Gelgelelim asıl görülesi olan, kazın tabaktan aşağıya atlayıp, göğsüne saplı bir bıçak ve çatalla yalpalaya yalpalaya küçük kıza doğru gelmeye başlamasıydı. O sırada kibrit söndü ve geride sadece kalın, soğuk, ıslak duvar kaldı.

Küçük kız bir kibrit daha yaktı. Bu sefer kendini eşsiz güzellikteki bir yılbaşı ağacının altında otururken buldu. Bu ağaç zengin tüccarın cam kapısının ardında gördüğü ağaçtan daha büyük ve daha süslüydü. Yeşil dallarının üzerinde binlerce ışık ve dükkan vitrinlerinde gördüklerine benzeyen parlak renkli resimler asılıydı. Küçük kız ellerini onlara doğru uzatırken kibrit söndü. Yılbaşı ağacının ışıkları yüksele yüksele gökyüzüne ulaşıp birer yıldıza dönüştüler. Derken yıldızlardan biri kayarak arkasında parlak bir iz bıraktı.

Küçük kız, "Demin biri öldü!" dedi, çünkü ölünceye dek ona sevgi gösteren tek insan olan büyükannesi, her yıldız kaydığında bir ruhun Tanrı'nın yanına gittiğini söylemişti.

Bir kibriti daha duvara sürttü, etraf yine aydınlandı. Bu sefer ışıltıların arasında yaşlı büyükannesinin durduğunu ve pırıl pırıl yüzünde yumuşak ve sevgi dolu bir ifadeyle kendisine baktığını gördü.

"Büyükanne!" diye bağırdı küçük kız. "Ne olur beni de yanına al! Kibrit sönünce sen de yok olacaksın; sıcak soba, leziz kızarmış kaz ve muhteşem yılbaşı ağacı gibi kaybolacaksın!" Sonra da büyükannesinin yanında kalsın diye tüm kibritleri hızla duvara sürtmeye başladı. Kibritler öyle parlak bir ışık yayıyordu ki, etraf gündüz vaktinden daha aydınlık olmuştu. Büyükannesi daha önce hiç bu kadar güzel ve uzun boylu görünmemişti ona. Yaşlı kadın küçük kızı kollarına aldı ve ikisi birlikte ışıkların arasında neşeyle yükselmeye başladılar. Yükseldiler, yükseldiler, yükseldiler... Artık ne soğuk, ne açlık, ne de korku kalmıştı, çünkü Tanrı'nın yanına varmışlardı.

Zavallı kız sabahın en soğuk saatlerinde, kırmızı yanakları ve gülümseyen dudaklarıyla o köşede duvara yaslanmış duruyordu - yılın son gecesi donarak ölmüştü. Yeni yılın ilk günü, etrafı yanmış kibritlerle çevrili küçük cesedin üzerine doğmuştu. Onu görenler, "Belli ki ısınmaya çalışmış," dediler. Ama hiç kimse onun gördüğü güzellikleri, yeni yıla büyükannesiyle birlikte nasıl da neşeyle girdiğini bilmiyordu.

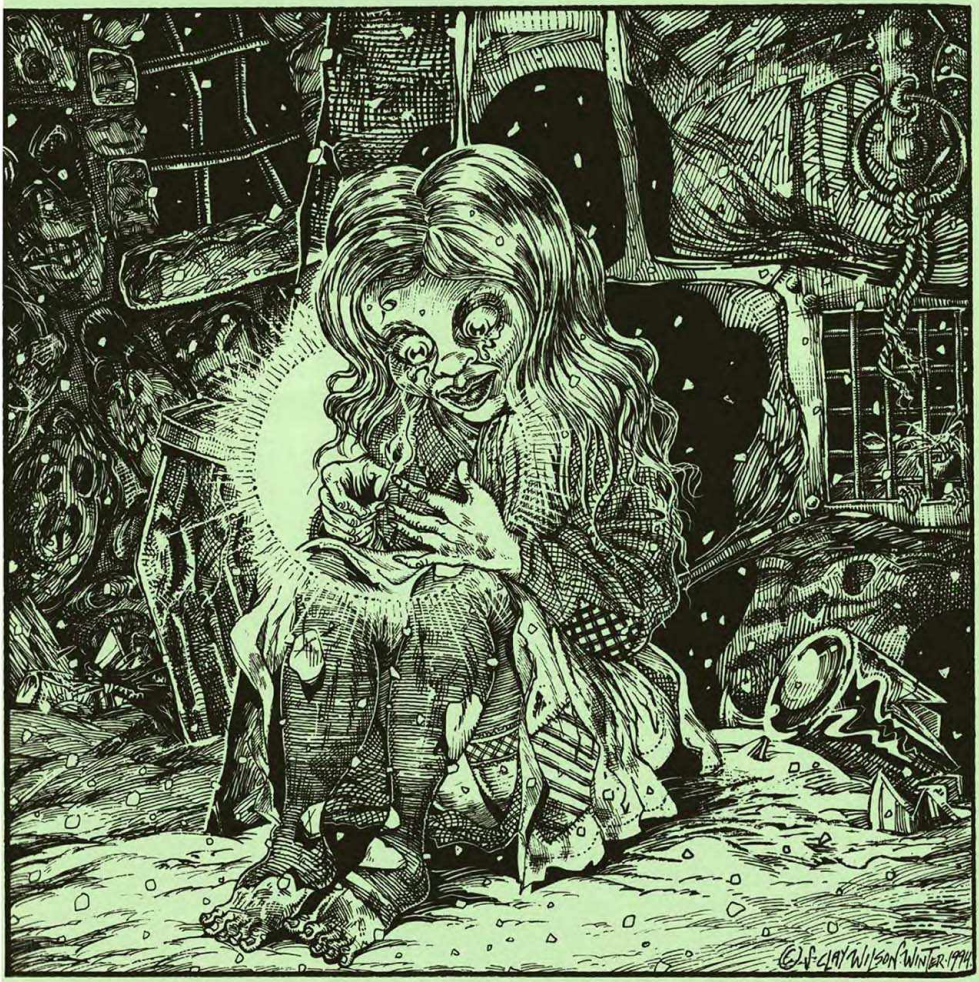
©S. CLAY WILSON • WINTER 1994

"Rondeau" ("Jenny Öptü Beni")

Leigh Hunt

RESİMLEYEN / UYARLAYAN Ellen Lindner

TÜRKÇESİ NURCAN BAŞER

KISACA LEIGH HUNT DİYE BİLİNEN JAMES HENRY LEIGH Hunt, her ne kadar adı yurttaşları kadar duyulmamışsa da, Britanya'daki romantik hareketin olmazsa olmaz üyelerindendi. Hunt pek çok şiir yazmış, fakat edebiyata en çok romantiklerin ve içlerinde Tennyson ile Robert Browning'in de yer aldığı diğer Viktorya dönemi şairlerinin şiirlerini basan dergilerin editörü, nüfuzlu bir deneme yazarı, edebiyat eleştirmeni, yakın arkadaşı Percy Bysshe Shelley'nin şiir anlayışını etkileyen ve Shelley ile Keats'i takdim eden adam olarak katkıda bulunmuştu.

En kalıcı şiiri, baştan sona mükemmel bir cevher olan ve genelde "Jenny Öptü Beni" diye bilinen "Rondeau"dur (bir şiir türü olmasına rağmen bu şiir bir *rondeau* değildir). Kısa ve öz oluşu, neredeyse tamamının tek heceli kelimelerden oluşması şiirin gücüne güç katar. Okur, beklenmedik öpücüğün anlatıcının yaşamındaki en mühim anlardan biri olduğunu öğrenir.

Şiir, Jenny olarak tanınan ve Viktorya döneminin parlayan yazarı ve entelektüeli Thomas Carlyle'ın eşi Jane Carlyle için yazılmış. Ancak Bayan Carlyle'ın anlatıcıyı neden böylesine coşkuyla selamladığı bir muamma. Hunt'ın ölümcül bir grip atlattığı ya da Jenny'nin Hunt'ın bir şiirinden çok etkilendiği de dahil bu konuda dört ayrı görüş okudum. Görünen o ki bu da edebiyatın sayısız gizemlerinden biri olarak kalacak.

Grafik Kanon'un bütün ciltlerine katkıda bulunan Ellen Lindner, bu küçük güzelliği cazibeli bir tek sayfada, eski kapı komşusu Charlotte'un başrol oynadığı çalışmasıyla sunuyor bize.

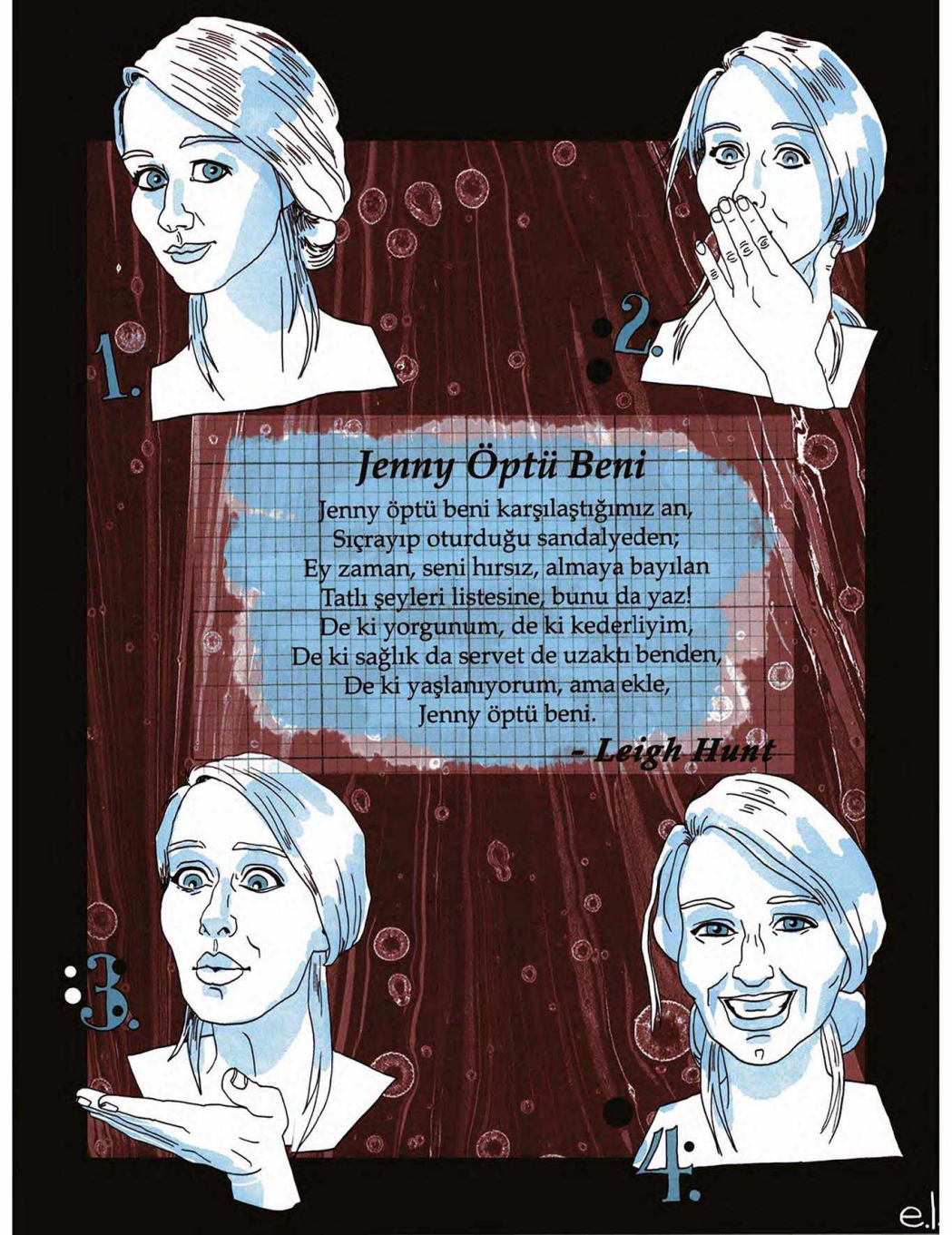
1.
2.
Jenny Öptü Beni
Jenny öptü beni karşılaştığımız an,
Sıçrayıp oturduğu sandalyeden;
Ey zaman, seni hırsız, almaya bayılan
Tatlı şeyleri listesine, bunu da yaz!
De ki yorgunum, de ki kederliyim,
De ki sağlık da servet de uzaktı benden,
De ki yaşlanıyorum, ama ekle,
Jenny öptü beni.
- Leigh Hunt
3.
4.
e.l

Oliver Twist

Charles Dickens

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Kevin Dixon**

TÜRKÇESİ NURCAN BAŞER

İNGİLTERE'NİN EN BÜYÜK ROMANCISI KABUL EDİLEN Charles Dickens üretken bir yazardı ve sağken son derece popüler olmanın keyfini sürdü. Dickens çok meşhurdu, Paul Schlicke, *Dickens and Popular Entertainment* [Dickens ve Popüler Eğlence] adlı eserinde yazarın 1842 yılında Amerika'ya yaptığı ilk yolculuğun "daha çok yüzyılı aşkın bir süre sonra Beatles'ın New York'a gitmesi gibi" olduğunu yazar.

Eserleri unutulmaz karakterlerle dolu olan Dickens'ın yaşama ve insanlara karşı bariz bir ilgisi vardı. Şaşırtıcı bir şekilde yirmi romanının –ki bazıları kallavi boyutlardadır– yirmiside hâlâ basılıyor. İkinci romanı *Oliver Twist*, Dickens'ı üne kavuşturan eseri. Pek çok on dokuzuncu yüzyıl romanı gibi, o da bir süreli yayında peyderpey basıldı (Şubat 1837'den Nisan 1839'a kadar *Bentley's Miscellany* [Bentley'nin] dergisinde yayımlandı). Roman o kadar tuttu ki, daha dergide tamamı yayımlanmadan kitap olarak basıldı, ayrıca en az altmış tiyatro uyarlaması sahnelendi. Genç Kraliçe Victoria tahta oturmasının üstünden henüz iki yıl geçmeden günlüğüne *Oliver Twist* için, "fevkalade ilginç" yazdı, görünen o ki anlatılan sefalet karşısında şaşkına dönmüştü.

Zaten Dickens'ın niyeti de buydu: *Oliver Twist* ile yoksulların içinde yaşadığı içler acısı koşullara, mahrum ve öksüz çocukların haline dikkat çekmeyi amaçlamıştı. Aslında kendisinin bizzat deneyimlediği koşullardı bunlar. Yirmi yaşındayken annesi, babası ve kardeşleri borç yüzünden hapis yattığı sırada, bir süreliğine bir ayakkabı boyası fabrikasında insanlık dışı şartlarda çalışmıştı. Dickens sosyal ve ekonomik reform için propaganda yapmaktan hiç vazgeçmedi.

Burada uyarlanan kısım dokuzuncu bölümden. Küçük bir İngiliz kasabasında birçok insan tarafından suiistimal edilip bakımsız bırakıldıktan sonra Oliver (bekar annesi doğum sırasında ölmüştür), yüz küsur kilometre yol tepip Londra'ya gider. Tam şehre varmak üzereyken, yorgunluktan bitap düşmüş kahramanımız kendi yaşlarında fiyakalı bir oğlanla karşılaşır. Artful Dodger* diye anılan bu çocuk, Oliver'a Londra'da ona seve seve yiyecek ve kalacak yer verecek bir adam tanıdığını söyler. Saf oğlan, genç yankesicilerin reisi ve edebiyat tarihindeki en kötü karakterlerden biri olan Fagin'in karanlık barakasına götürülür. Fagin Yahudidir ve Dickens bu gerçeği neredeyse üç yüz defa tekrar ederek okura unutturmadığı için ardı arkası kesilmeyen tartışmalara sebep olmuştur. Oliver kendisine verilen yemeği yiyip uykuya dalar.

Onlara sabah, Fagin casus olduğundan şüphelendiği için Oliver'a ilk gözdağını verirken katılırız. Sonra yanlarına Artful Dodger ile mendil ve cüzdan aşırmaktan henüz dönmüş şen Charley Bates de gelir. Oliver durumu anlamasın diye Fagin bu eşyaları sanki onlar yapıyormuş gibi davranır. Oliver buna kanınca oğlanlar hayli eğlenir. Üçü yankesicilik "oyunu" oynar. Derken Fagin'in çetesinden, muhtemelen fahişelik yapan Bet ve Nancy adında iki genç kadın da onlara katılır. Bu dördü gittiğinde oyunu Fagin'le Oliver oynar:

> Aniden durup, "Mendilim cebimden sarkıyor mu iki gözüm?" diye sordu Yahudi.
>
> "Evet efendim," dedi Oliver.
>
> "Bak bakalım, bu sabah onlar oynarken seyrettiğimiz gibi bana hissettirmeden alabilecek misin mendili."
>
> Oliver bir eliyle cebin dibini tuttu, sabah Dodger da böyle yapmıştı, sonra da diğer eliyle mendili usulca dışarı çekti.
>
> "Gitti mi?" diye seslendi Yahudi.
>
> Oliver mendili göstererek, "İşte burada efendim," dedi.
>
> Yaptığını onaylarcasına kafasına hafifçe vurarak, "Sen akıllı bir çocuksun iki gözüm," dedi oyunbaz Yahudi. "Daha önce hiç bu kadar keskin zekalı bir çocuk görmemiştim. Al sana bir şilin. Eğer bu yolda devam edersen, çağın en büyük adamı olacaksın sen."

1. Cilt'te bize *Gılgamış Destanı*'nın sadık bir uyarlamasını sunan Kevin Dixon, Dickens'ın romanının yoğun bir kara mizahın hakim olduğu bu bölümünü sözcükler olmadan okuyacağımız bir şekilde hazırladı.

* Mahir Madrabaz. –çn

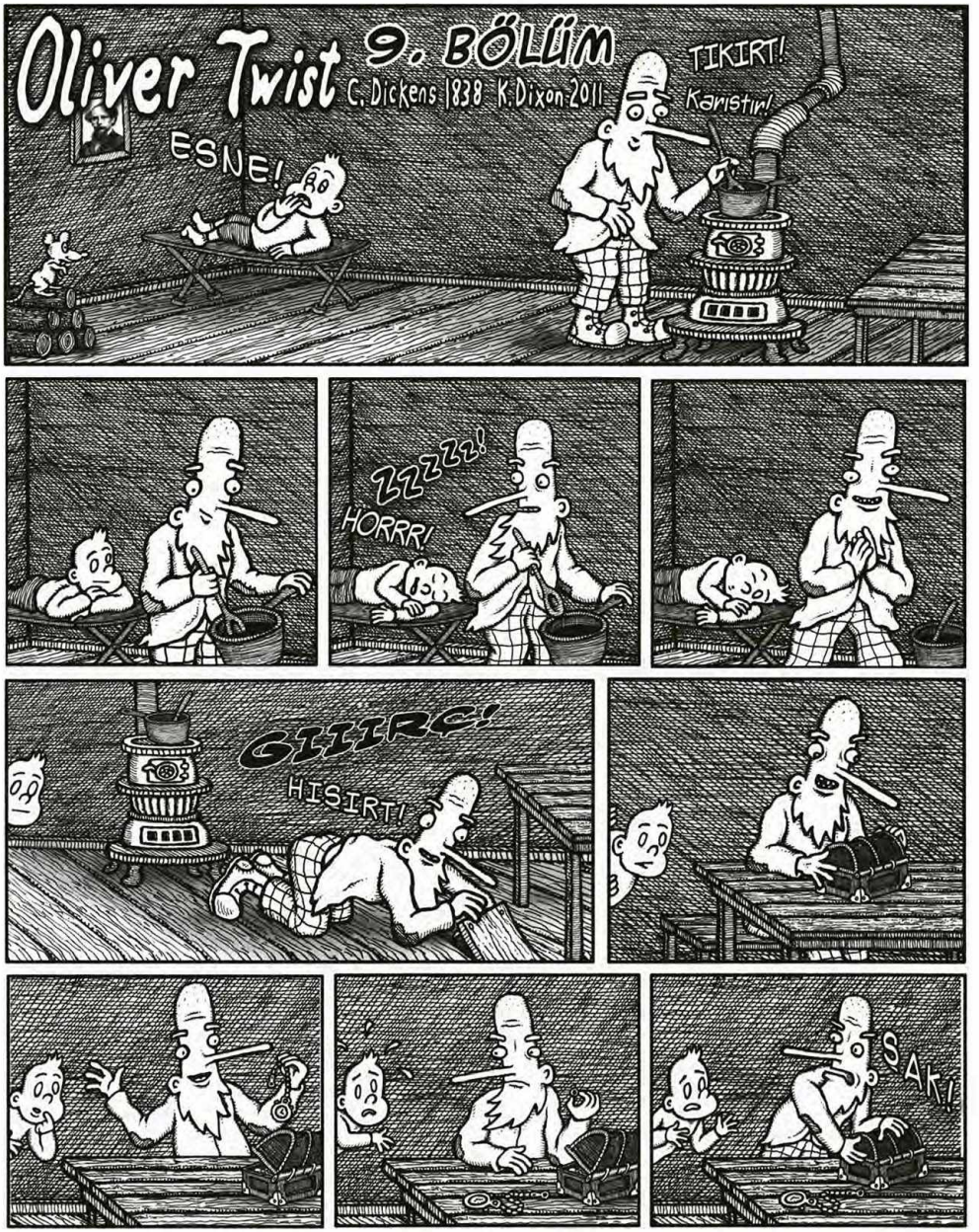
Oliver Twist
9. BÖLÜM
C. Dickens 1838 K. Dixon 2011
ESNE!
TIKIRT!
Karıştır!
ZZZZZ!
HORRR!
GIIRC!
HISIRT!
SAK!

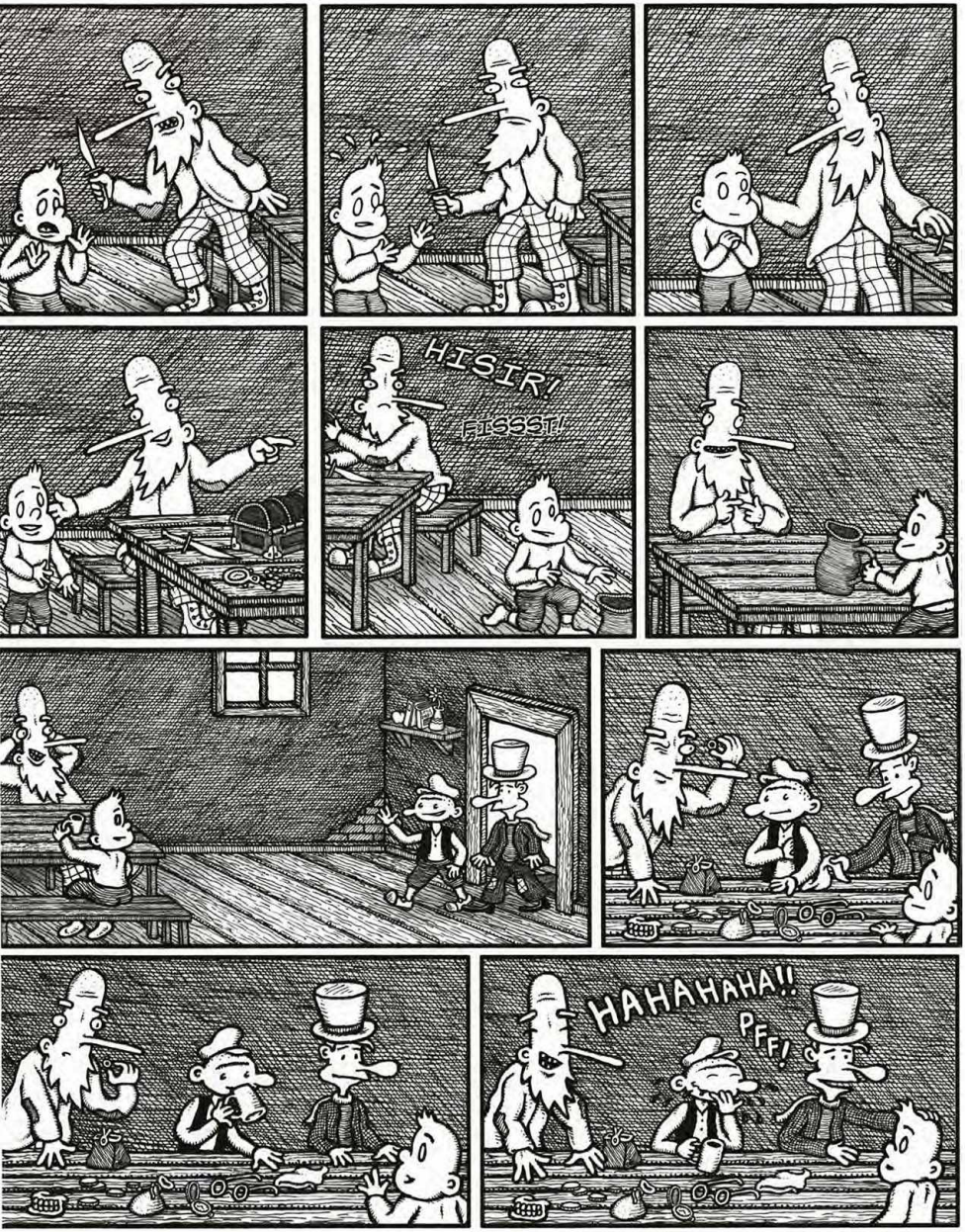
HISIR!
FISSST!
HAHAHAHA!!
PFF!

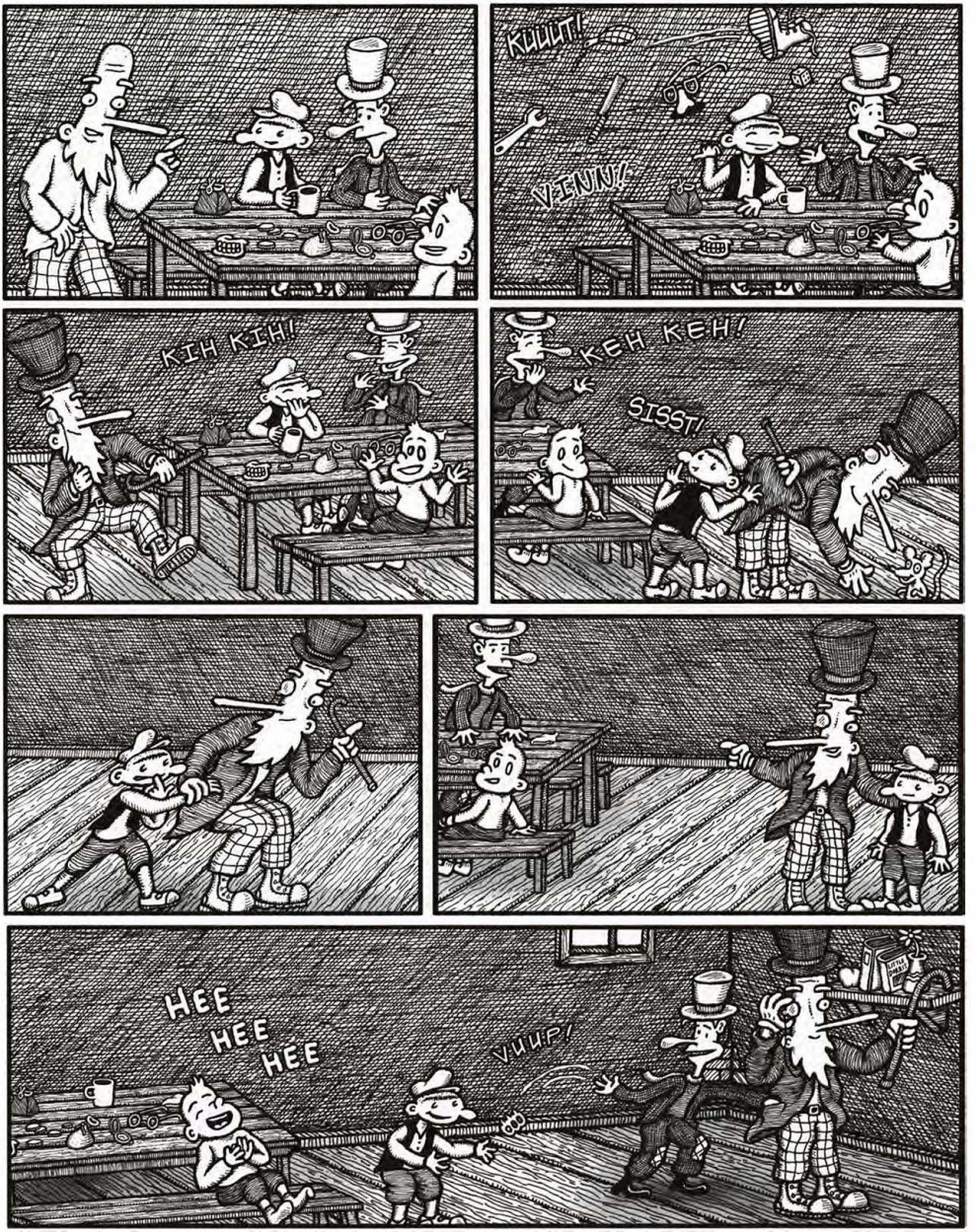
KLLLLT!
VEEUN!
KIH KIH!
KEH KEH!
SISST!
HEE HEE HEE
VUU.P!

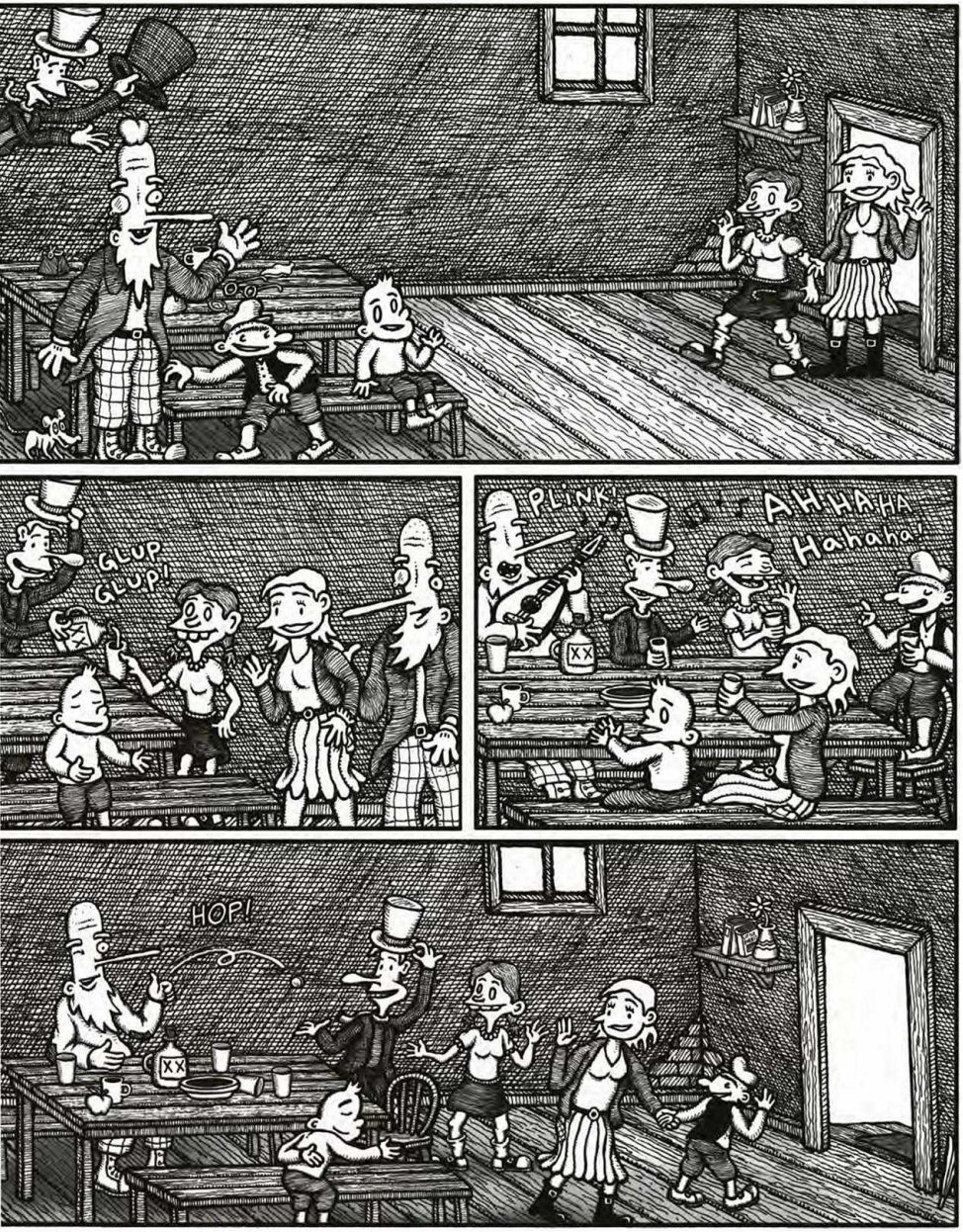
GLUP GLUP!
PLINK!
AH-HA-HA
Hahaha!
HOP!

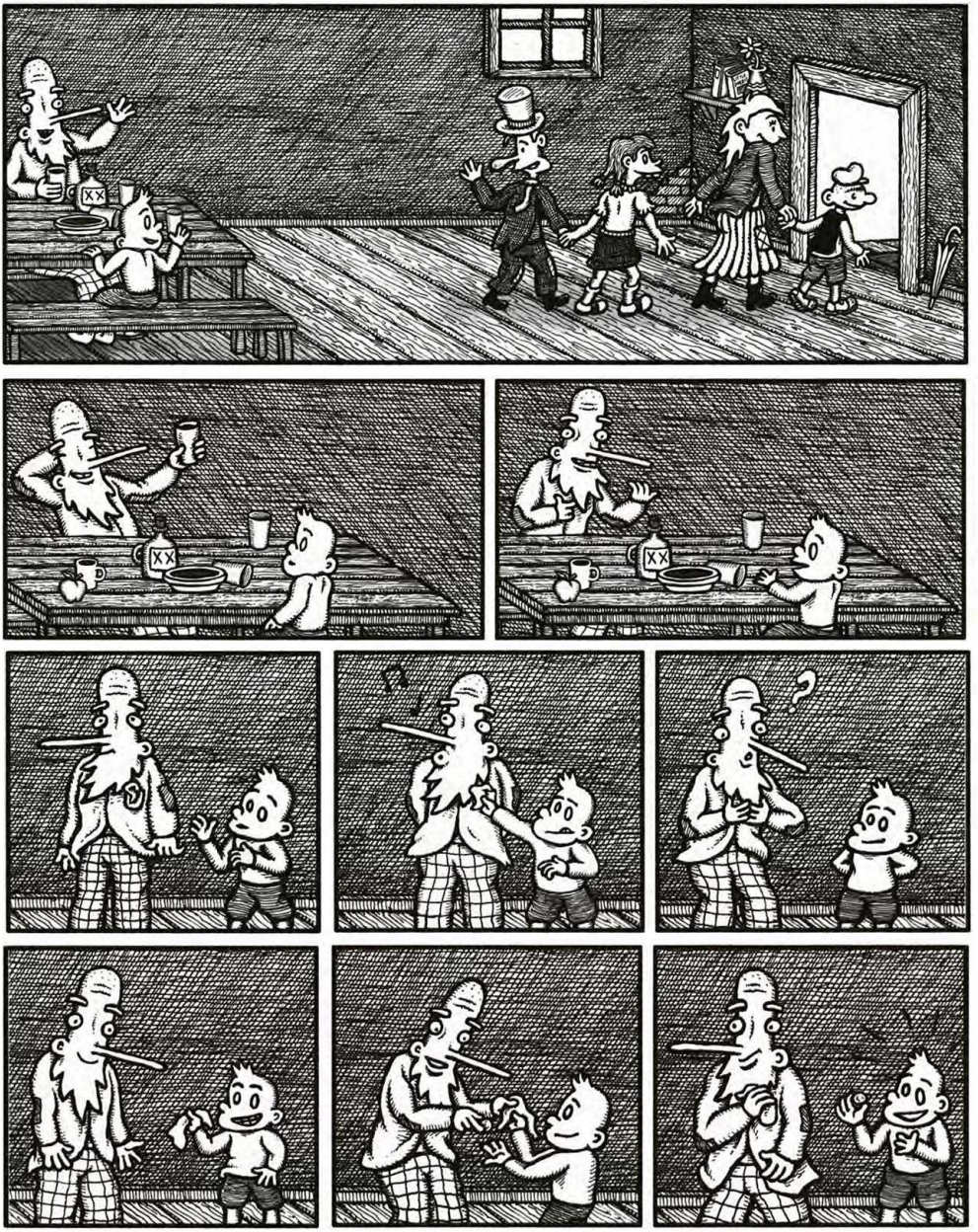

"Jumbliler"

Edward Lear

RESİMLEYEN / UYARLAYAN Hunt Emerson

TÜRKÇESİ ELİF ERSAVCI

"SAÇMALIK"IN LEWIS CARROLL, OGDEN NASH VE hatta John Lennon tarafından icra edilen tanınmış ve ana akım bir edebiyat türü olması çok hoşuma gidiyor. Edward Lear da saçmalığın mucitlerinden değilse de duayenlerinden sayılır. Hem düzyazıları hem de ritmik şiirleri uyduruk kelimeler, alakasız deyişler, imkansızlıklar, zıtlıklar ve benzeri şeyler üzerine kuruludur. Beş dizelik esprili şiirleri ve "The Owl and The Pussycat" [Baykuşla Kedicik] ile "Jumbliler" adlı daha uzun şiirleri meşhurdur. Bu ikisi 1871 tarihli *Nonsense Songs, Stories, Botany and Alphabets* [Saçma Sapan Şarkılar, Hikayeler, Botanik ve Alfabe] kitabında yer alıyor.

Lear aynı zamanda yetenekli bir görsel sanatçıydı. Şiirlerine garip çizimler eşlik eder, ayrıca vahşi hayat ve manzara resimleri muhteşemdir. "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" sayesinde tanıştığımız Hunt Emerson da mizah anlayışı alabildiğine keskin, yetenekli bir sanatçı. Lear'ın acayip denizcilerle ilgili ebedi şiirini Emerson'ın uyarlamasından daha doğal ne olabilir?

JUMBLİLER

DENİZE GİTTİLER BİR KEVGİRİN İÇİNDE,
GİTMEZLER Mİ,
BİR KEVGİRİN İÇİNDE DENİZE GİTTİ ONLAR:
NE KADAR DİL DÖKSE DE ARKADAŞLARI YAPMAYIN DİYE,
BİR KIŞ SABAHI, HEM DE FIRTINALI BİR GÜNDE
DENİZE GİTTİLER, HEM DE BİR KEVGİRİN İÇİNDE!
KEVGİR FIR FIR DÖNDÜKÇE,
BAĞIRDI HEPSİ BİR AĞIZDAN:
BOĞULACAKSINIZ BÖYLE!
CEVAP VERDİ BİZİMKİLER,
KEVGİRİMİZ KÜÇÜKÇENE,
AMA VIZ GELİR, TIRIS GİDER!
HİÇ UMURUMUZDA DEĞİL!
DENİZE GİDECEĞİZ BİZ BİR KEVGİRİN İÇİNDE!

UZAKLARDA BİR YERLERDE,
BİR YER Mİ, UZAKLARDA,
JUMBLİLERİN YAŞADIĞI
TOPRAKLAR VAR ORADA!
KAFALARI YEŞİL Mİ
YEŞİL,
ELLERİ Mİ,
MASMAVİ,
VE GİTTİ DENİZE
ONLAR
İÇİNDE BİR KEVGİRİN!

YELKEN AÇIP
GİTTİLER, BİR
KEVGİRİN İÇİNDE,
GİTTİLER TABİİ,
HEM DE NE HIZLI,
BEZELYE YEŞİLİ BEZİ
KURDELEYLE PİPO
DİREĞE BAĞLI;
DEDİ Kİ HEPSİ
GİDİŞLERİNİ GÖRENLERİN,
"AH, ÜZÜLMEYECEKLER Mİ,
SÖYLEYİN, GÖK KARANLIK,
YOLCULUK UZUN,
DENİZDE HIZLI GİTMEK
PEK TEHLİKELİDİR,
İÇİNDEYSEN
BİR KEVGİRİN!"

DERKEN SU GİRDİ, GİRMEZ Mİ,
SU GİRDİ DERKEN İÇERİ;
Tabii, kevgir sonuçta...

ISLANMASIN DİYE AYAKLARI,
PEMBOŞ KAĞITLARA SARDILAR
HER YANINI
KATLADIKTAN SONRA GÜZELCE,
TUTTURUVERDİLER BİR İĞNEYLE

GECEYİ GEÇİRİRKEN TOPRAK
TESTİDE, HER BİRİ ŞÖYLE DİYORDU,
EVET, GÖK KARANLIK,
UZUN YOLCULUK,
AMA DEMİYORUZ Kİ HİÇ
"BU YAPTIĞIMIZ APTALLIK"
FIR FIR GİDİYORUZ,
NE GÜZEL KEVGİRİMİZ,
AMAN DA BİZ NE BİLGEYİZ!

EDWARD LEAR

CHRIS için BİR İKİ SAÇMALIK...

çizimler HUNT EMERSON

BATININ DENİZLERİNİ AŞTILAR, AŞMAZLAR MI? VARDILAR BİR KARAYA, HER YANI AĞAÇ,

Der Struwwelpeter

Heinrich Hoffmann

RESİMLEYEN Sanya Glisic

TÜRKÇESİ ÖZLEM YÜKSEL

ÇOCUĞUNUZUN PARMAĞINI EMMESİNİ, HAYVANLARA zarar vermesini, kibritle oynamasını vs. nasıl önleyebilirsiniz? Ödlerini patlatarak, hatta belki de ruhlarında ömürleri boyunca taşıyacakları izler bırakarak elbette. *Der Struwwelpeter*'deki ahlak dersi veren on masalın hepsi de çok abartılı değil, ama çoğu yumurcakların ölümü ya da sakatlanmasıyla son buluyor.

Alman doktor ve psikiyatr Heinrich Hoffmann bu hayali canavarlığı *üç yaşındaki öz oğlu* için elleriyle yazıp resimlemiş. 1845 yılında isimsiz olarak bastırmış ve kitap çocuk edebiyatında bir klasik haline gelerek yaklaşık yüz yıl boyunca olduğu gibi kabul edilmiş. 1950'lerde basılmış bir çocuk kitabında bu masalları gördüğünü hatırlayan birini tanıyorum. Son yıllarda ise aynı masallar, "Bu sapık kitabın nesiller boyu çocukların eline verildiğine inanabiliyor musunuz?" gibi daha ironik bir tavırla takdir görüyor.

Sanya Glisic'in zengin yeteneklerini sergilediği *Der Struwwelpeter* her yönüyle müthiş bir eser. Fantastik illüstrasyonlarına ev sahipliği yapan sınırlı sayıdaki kopyaların her birini –her sayfa için beş rengi ayrı ayrı uyguladığı– ipek baskı yöntemiyle üretti ve hepsini elle ciltledi. Burada gördükleriniz el baskısı sayfalardan alıntılar.

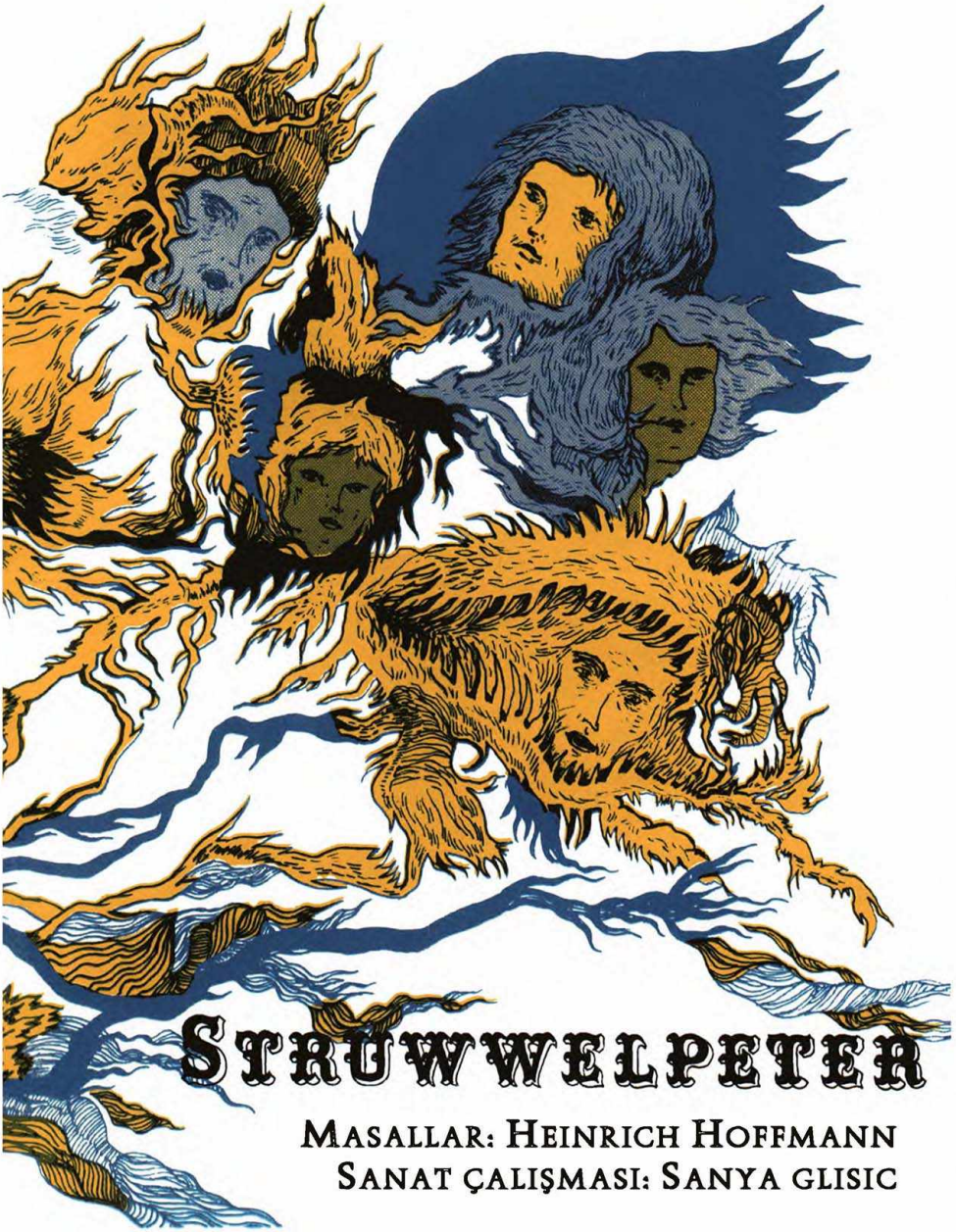

STRUWWELPETER

MASALLAR: HEINRICH HOFFMANN
SANAT ÇALIŞMASI: SANYA GLISIC

Çalı Kafalı Peter'in Masalı

İşte orada, şuna da bakın,

Elleri ne çirkin, saçları ne çirkin.

Bakın hiç kesmez tırnaklarını,

İs gibi kapkara, hep kirlidir araları;

Hele bu pasaklının, makası bırak,

Saçı bir kere görmemiştir tarak

Çalı kafalı Peter'den başka

İnan ki her şey tatlı gelir bana.

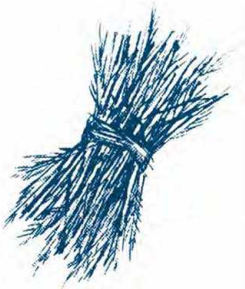

Mürekkep Çocukların Masalı

Âdeti üzere, her zamanki hesap,
Kıvırcık kafalı marsık Arap
Güzel bir yaz günü çıkmış dışarı
Sokakta gezmeye, seyreylemeye dükkanları;
Zavallıcık, hava sıcak bakmış ki,
Yanına almış yeşil şemsiyesini,
Sonra Edward, muzip yumurcak,
Gülerek fırlamış sokağa, bayrağını sallayarak;
William da gelmiş, iki dirhem bir çekirdek,
Tahta çemberini durmadan çevirerek;
Kapmış oyuncaklarını Arthur da
Karışmış yumurcakların arasına.
Hep bir ağızdan bağırmalar,
Islıklar, gülüşmeler, yuhalar,
Bir de türkü tutturmuşlar, pek neşeli,
"Aman Arap, canım Arap, seni gündüz feneri!"

Uzun Agrippa yakınlarda otururmuş,
Öyle uzunmuş ki, başı göğe dokunurmuş;
Koskocaman mürekkep hokkasının içinden
Uzanırmış bir de kalem kaz tüyünden.
Hiddetle seslenmiş dışarıya,
"Çocuklar ilişmeyin sakın Arap'a!
Var gücüyle ne kadar uğraşsa da,
Değiştiremez siyahı beyazla."

Fakat, ah, yumurcaklar asmamışlar kulak
Dediklerine Koca Agrippa'nın kızarak;
Devam etmişler gülüşerek gene
Yuhalayıp, Arap'la alay etmeye.

Agrippa o zaman köpürmüş öfkesinden
Hışımla fırlamış yerinden,
Yakalayıvermiş Arthur'u, Ned'i kapıvermiş,
Willam'ı küçük kafasından tutuvermiş;

Ağlayıp çırpınmışlar, tekmeler savurmuşlar ama
Daldırmış hepsini mürekkebin içine ardı ardına;
Bir, iki, üç, ta dibine batırmış hokkanın
Kapkara oluncaya dek her yeri yumurcakların.

Bakın, nasıl da kaçıyorlar evlerine!
Arap'ın hoşuna gitmiş, pek gülmüş hallerine.
Karga gibi simsiyah kesilmiş her yerleri
Kolları, bacakları, ayakları ve gözleri,
Pantolonları, oyuncakları, gömlekleri -
Mürekkepli yumurcakların, hepsi de serseri!
Uğraşmasalardı onlar da alay ederek hazla,
Zararsız, masum Arap'cağızla.

Ava Çıkan Adamın Masalı

İşte bakın şu adam tavşanları vurur;
Her zaman sırtında bu palto olur.
Av çantası, barutu, silahı tastamam,
Çıkacak gene ava dağıtmak için gam.

Ama zorlanır vuramaz tavşanları,
Takmazsa gözlüğünü çıkarken dışarı.
Tavşan yerleşmiş arasına otlarla yaprakların,
Gülüyor geçtiğini görünce bizim avcının.

Güneş ısıtınca ortalığı iyiden iyiye,
Yorgun düşünce sırtındaki ağır tüfeğiyle,
Bir ağacın altına uzanıvermiş,
Tahmin ettiğiniz gibi uyuyakalmış.
O uyurken yattığı yerde derin derin,
Tavşancık hoplayarak gelmiş, şirin mi şirin;
Tüfeği almış, gözlüğü de unutmamış,
Sıçrayarak geldiği yere gitmiş.

Avcı uyanmış ki ne görsün bir de?
Gözlüğü tavşanın gözünde;
Nişan almış elinden geldiğince,
Yeşil paltolu mahmur avcıya.

Avcı feryat figan, koşarak kaçmış;
Tavşan bütün gün peşini bırakmamış.
Nereye kaçsa bağırıyormuş durmadan:
"İmdat! Yangın! İmdat! Tavşan!"

Yuvarlanmış sonunda bir kuyuya,
Tepetaklak düşmüş aşağıya.
Tavşan durmuş zınk diye, nişan almış,
Ve patlamış tüfek: Bam! Ama hedefi şaşırmış!

O sırada içmekteymiş kahvesini
Zavallı adamcağızın karısı;
Tüfek fincanla tabağını deliverince,
Kadın haykırmış, "Aman, bu da ne?"
Tavşan oğulcağızı tavşancıkla
Yaşarmış kulübenin yakınlarında.
Kadın fırlayıverince ayağa,
Kahve dökülmüş burnuna.
"Amanın!" diye bağırmış, kaşık elinde.
"Bir şey anlamadım, ne oldu böyle?"

Küçük Parmak-Emenin Masalı

Bir gün annesi dedi ki, "Conrad, canım,
Sokağa çıkmam lazım, seni evde bırakacağım.
Ama kulak ver Conrad şimdi sözüme,
Ben yokken sakın parmağını emeyim deme.
Dev terzi duyar mutlaka, kesmeye gelir;
Parmağını emen bütün küçükleri bilir.
Rüyasına girer gece çocukların,
Çıkarır keskin mi keskin koca makasını,
Kesiverir parmaklarını ta kökünden.
Bilirsin parmak çıkmaz yeniden."

Daha arkasını bile dönmeden annesi,
Parmak çoktan cok, cok ağza girmişti!

Kapı ardına kadar açılıverdi,
Makaslı dev adam içeri dalıverdi,
Ah, bakın çocuklar işte geldi terzi.
Küçük parmak-emeni kaptığı gibi,
Makas işledi, Şak! Şık! Şuk!
Conrad çığlığı bastı, "Oy! Oy! Oy!"
Şak! Şık! Şuk! Öyle hızlıydı ki
Bir anda başparmakların ikisi de gidiverdi.

Annesi eve geldi, baktı Conrad mahzun duruyor,
Göstermek için annesine ellerini uzatıyor;
"Ah," dedi annesi, "biliyordum ben,
Terzinin geleceğini, seni yaramaz, parmak-emen."

Poe Kolaj

Edgar Allan Poe

RESİMLEYEN Gris Grimly

TÜRKÇESİ ÖZLEM YÜKSEL

EDGAR ALLAN POE HARİCİNDE KÜLTÜRÜMÜZ ÜZERİNDE bu kadar büyük etkisi bulunan bir on dokuzuncu yüzyıl edebiyatçısı daha var mı? Kırk bir yaşında hayata veda etmesinin üzerinden yüz altmış yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen, hem kendisi hem de eserleri hâlâ zihinlerimize nüfuz etmeye devam ediyor. Edebiyatı önemsemeyenler bile Poe'yu seviyorlar. Belki de bu gizemin şifrelerinden biri de budur. Akademisyenler üslubunun pek de ahım şahım olmadığı konusunda hemfikirler. Kendisi Melville ya da Dostoyevski ayarında, büyük olarak nitelenecek bir yazar değildi belki, fakat bizi nasıl tedirgin edeceğini biliyordu. Tarzının incelikten yoksunluğunu, kaleminin katıksız karanlık gücü telafi ediyor. İster döşeme tahtalarının altına saklanan parçalanmış bir cesedi yazsın, ister diri diri üzerine duvar örülen bir adamı, ister ölmüş bir çocuk gelini, Poe her şekilde tüylerimizi ürpertmeyi başarıyor.

Korku janrının önderlerinden olan Poe aynı zamanda polisiye türünü yarattı ve erken bilimkurgu örneklerini H. G. Wells daha anne babasının gözlerinde bir pırıltıyken üretti. Genellikle kısa öykü türünün kurucusu olarak görülen yazar, "M. Valdemar Vakasındaki Gerçekler" öyküsünü sunarken edebi kandırmacanın ilk uygulayıcılarından oldu (ayrıca Atlantik okyanusunu sözde balonla aşan bir adam hakkında tamamen uydurma bir gazete yazısı da kaleme aldı). Sağlığında, öyküleri ya da şiirlerinden ziyade yaptığı edebiyat eleştirileri epey övgü aldı ve kendinden sonraki eleştirmenleri de etkiledi.

Bir de yazarın merak uyandıracak kadar karanlık özel hayatı var tabii: öksüz kalıp babası tarafından terk edilmesi; depresyon, alkolizm, afyon; yirmi yedi yaşındayken on üç yaşındaki kuzeniyle evlenmesi (karısı yirmi dört yaşında veremden öldü); maddi sıkıntılar, istikrarsız başarılar; bilinmeyen bir nedenden ve sayıklayarak tuhaf şekilde ölmesi. Edebiyat eleştirmeni Harold Bloom'un "Poe Kozmosu"ndan "yola lanetli, ölüme mahkum ve kederli olarak çıkılan yer" diye söz etmesine şaşmamalı.

Gris Grimly üçte ikisi dehşet, üçte biri de mizahla harmanlanan çalışmalarıyla ün kazandı. *Sipping Spiders Through a Straw* [Kamışla İçen Örümcekler] gibi çılgın çocuk kitaplarının yanı sıra peri masallarını yeniden uyarladı. Resimli korku edebiyatı çalışmaları arasında iki Poe koleksiyonu, "Başsız Süvari" ve *Frankenstein*'ın nadiren okunan orijinalinin kısaltılmamış uyarlaması da bulunuyor. Burada göreceğiniz çalışma Grimly'nin *Edgar Allan Poe's Tales of Death and Dementia* [Edgar Allan Poe'dan Ölüm ve Delilik Masalları] adlı kitabının kapak görseli. Grimly, Poe'nun "Uzun Sandık", "Gammaz Kalp", (akıl hastanesinde geçen) "Doktor Katran ile Profesör Telek'in Sistemi" ve (bir adamın hipnotize edilişini anlatan) "M. Valdemar Vakasındaki Gerçekler" adlı öykülerindeki imgeleri bir araya getirmiş.

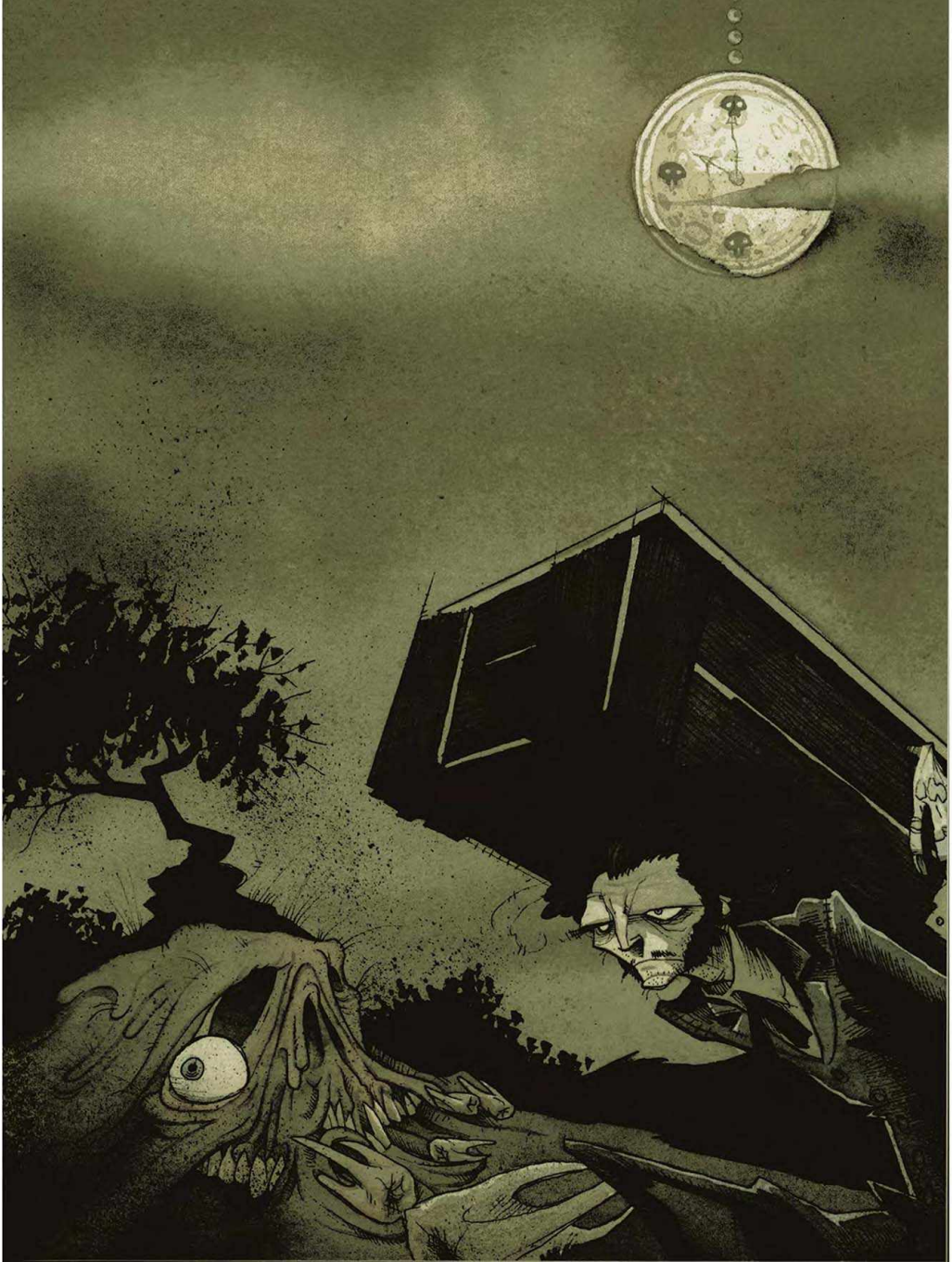

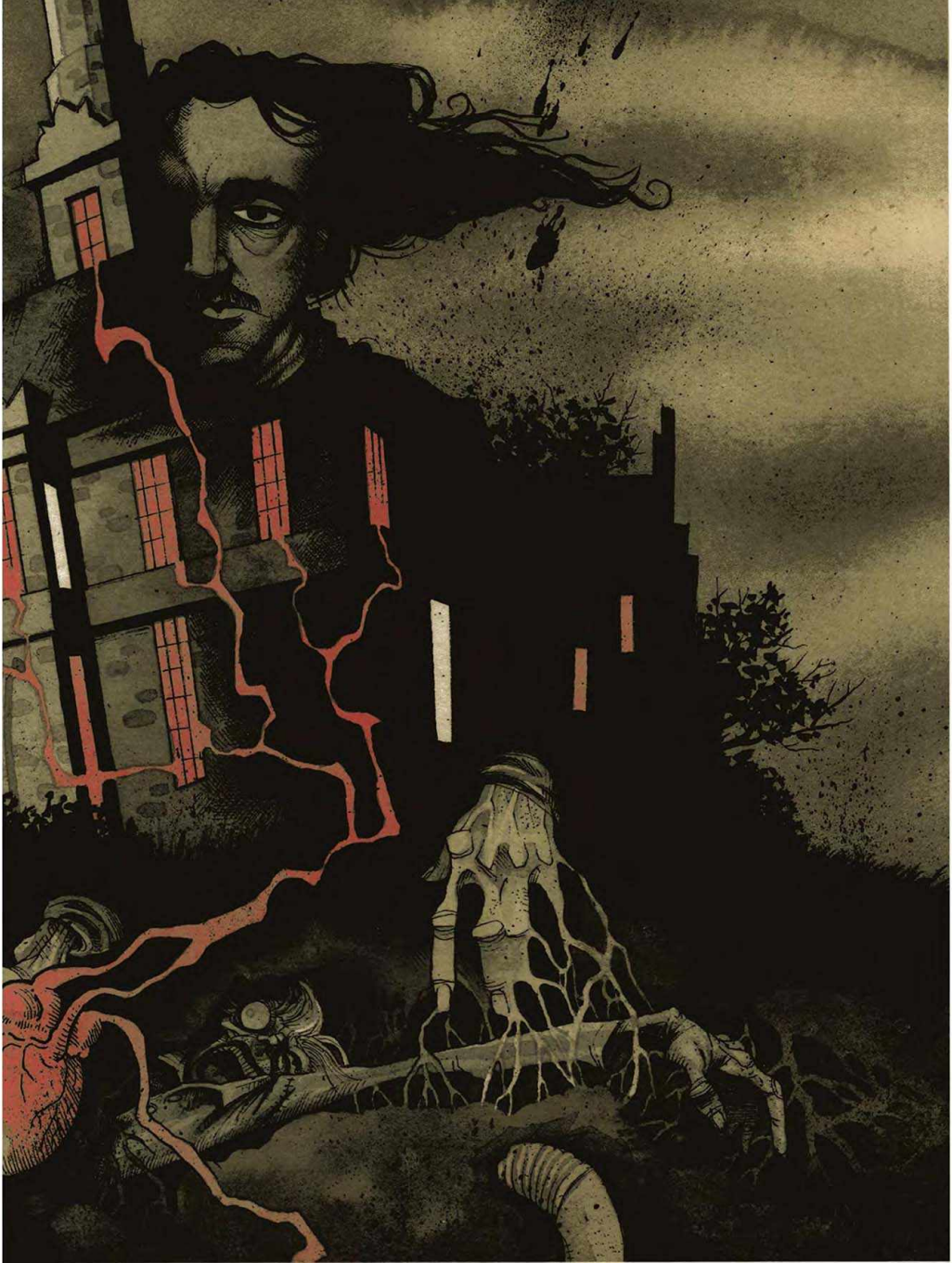

"Kuzgun"

Edgar Allan Poe

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Yien Yip**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

ÖTEDEN BERİ POE'NUN ŞİİRLERİNİ ÖYKÜLERİNDEN daha çok sevmişimdir. Ben güçlü ritimlerin, müzikalitenin, tekrarlamaların ve aliterasyonların –yani ya seversin ya nefret edersin dediğimiz bir sonuç ortaya çıkaran niteliklerin– tiryakisiyim. Martin Gardner bu kutuplaşma hakkında şöyle yazıyor:

> Poe'nun şiirleri öteden beri kimilerince tapılmış, kimilerince de yerin dibine sokulmuştur. Emerson ona "tekerlemeci" derdi, Lowell ise *Fable for Critics* kitabında şöyle yazmıştı:
>
> > İşte Poe geliyor Barnaby Rugde gibi, Kuzgun'uyla,
> > Beşte üçü dehaysa, gerisi safi saçma.
>
> Öte yandan W. B. Yeats Poe'yu "büyük bir lirik şair" olarak nitelerken, Elizabeth Barrett Browning de Poe'yu göklere çıkardığı mektubunda "Kuzgun"u şöyle övmüştü:
>
> > *Kuzgun* şiiriniz, burada, İngiltere'de bir ölçü ve kafiye galeyanına sebep oldu. Bazı dostlarım şiirinizin uyandırdığı korkuya, bazıları da müziğine hayran kaldılar. "Birdahaasla" sözünü dilinden düşürmeyenler olduğunu duyuyorum. Evinde "Pallas büstü" bulunan bir ahbabım alacakaranlıkta heykele bakmaya cesaret edemiyormuş. Herhalde büyük şairimiz Bay Browning'in şiirinizin dizemi karşısında hayranlık ve hayret duyduğunu öğrenmek hoşunuza gidecektir...

Burada çizer ve ipek baskı sanatçısı Yien Yip, Poe'nun esrarengiz kuşun ziyaret ettiği matemli bir adamı ve ölen aşkı Lenore yüzünden delirmesini anlatan 108 satırlık o ölümsüz şiirinin kısa bir versiyonunu sunuyor.

Vaktiyle bir gece yarısı yorgun argın dalmışken tefekküre,
Unutulmuş ilimlerin tuhaf, antika ciltleri üzerine -
Ansızın bir tıkırtı geldi, dalıp da başım düşerken önüme,
Birisi usulca kapımı çalıyormuş gibi bir tıkırtı;
Dedim, "Biri gelmiştir, kapımı tıklatıyor," kendi kendime-
"Değildir başka bir şey, gecenin bu vaktinde."

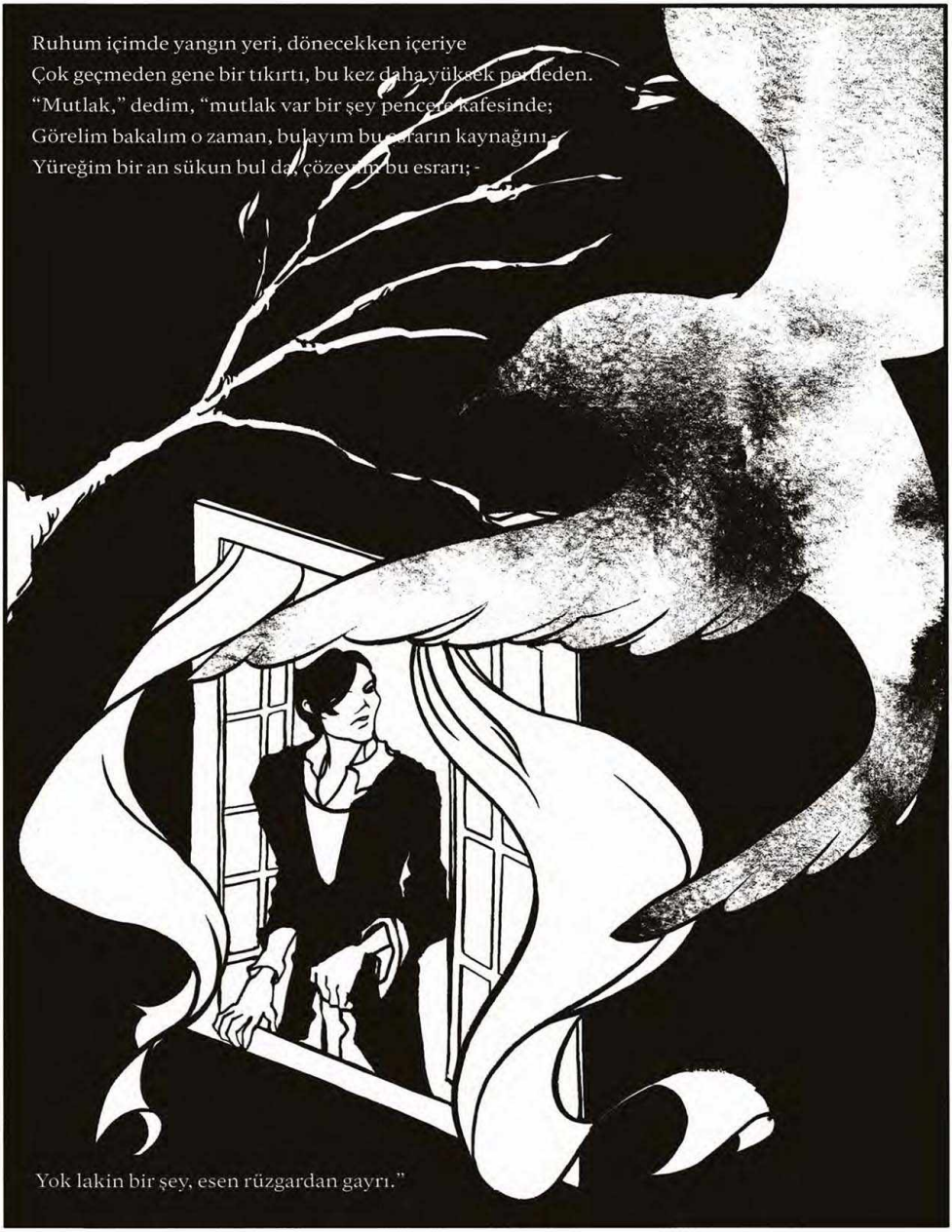
Ruhum içimde yangın yeri, dönecekken içeriye
Çok geçmeden gene bir tıkırtı, bu kez daha yüksek perdeden.
"Mutlak," dedim, "mutlak var bir şey pencere kafesinde;
Görelim bakalım o zaman, bulayım bu esrarın kaynağını -
Yüreğim bir an sükun bul da, çözeyim bu esrarı; -
Yok lakin bir şey, esen rüzgardan gayrı."

Oturdum tahminlere dalıp, söylemeden tek bir hece
O kanatlı mahluka ki bağrımı delmekte ateşli gözleriyle;
Düşünerek oturdum,
yaslayıp da başımı
Lambanın ışığı vuran
koltuğun kadife minderine,
Ama desem ki ona, ışık vuran eflatun
kadifeye başını yasla
Ah yaslayamaz ki o, birdahaasla!

"Ey kahin!" dedim,
"şer mahluk! - ister kuş ol, ister şeytan!
Üstümüze kapanmış şu Gök
Kubbe'nin aşkına
-ikimizin de taptığı Tanrı'nın aşkına-
Söyle, keder yüklü şu zavallıya,
o uzak cennet,
Bir azize de alacak mı bağrına, melekler
Lenore derler adına -
Eşsiz ve parlak bir azize,
melekler Lenore derler
adına."
Dedi Kuzgun, "Birdahaasla."

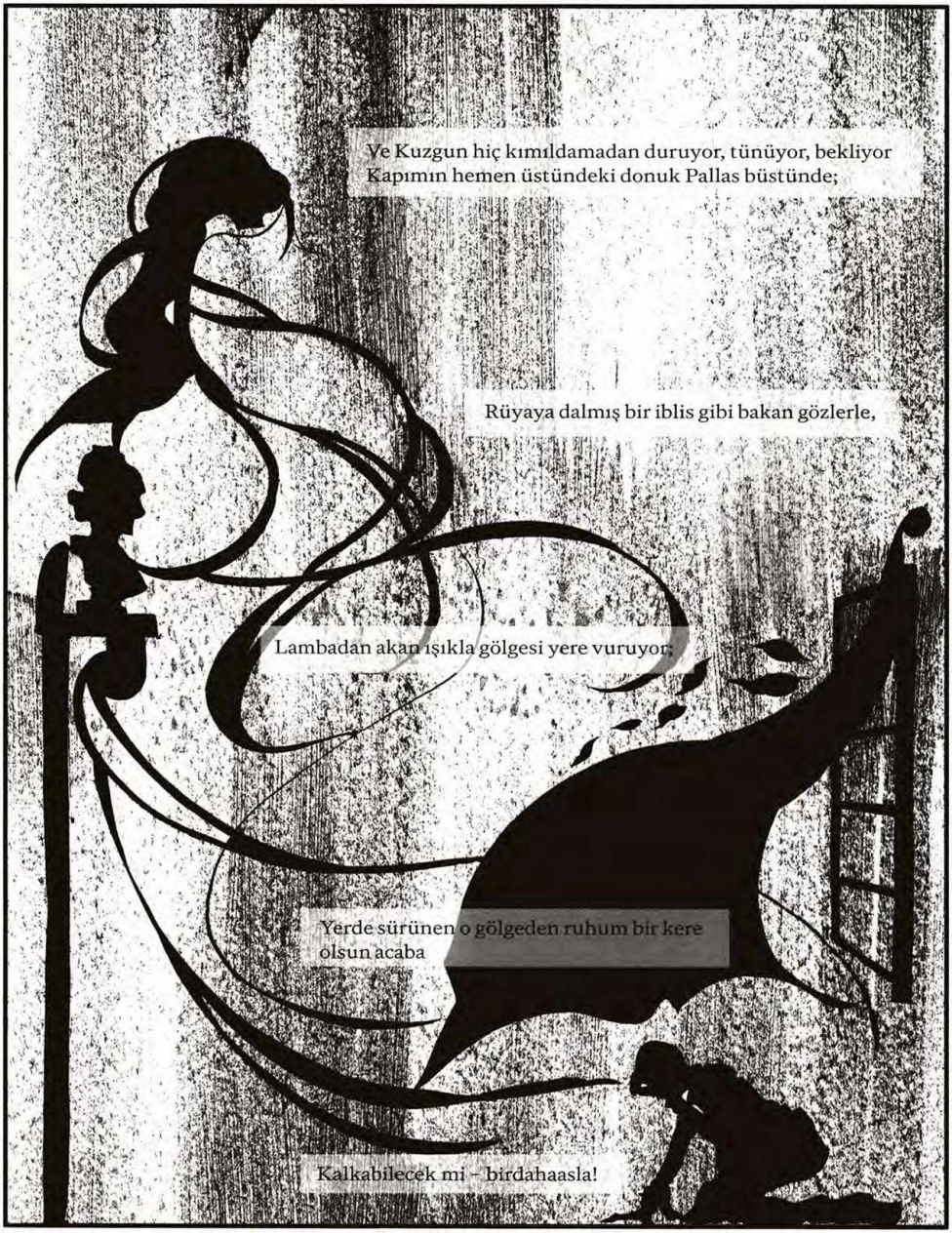
Ve Kuzgun hiç kımıldamadan duruyor, tünüyor, bekliyor
Kapımın hemen üstündeki donuk Pallas büstünde;
Rüyaya dalmış bir iblis gibi bakan gözlerle,
Lambadan akan ışıkla gölgesi yere vuruyor;
Yerde sürünen o gölgeden ruhum bir kere olsun acaba
Kalkabilecek mi – birdahaasla!

Öyküler ve Şiirler

Edgar Allan Poe

RESİMLEYEN **Maxon Crumb**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

EFSANEVİ ÇİZGİ ROMANCI ROBERT CRUMB'IN KÜÇÜK kardeşi Maxon Crumb oldukça ilginç bir ruhani çile yaşamı sürüyor –bekarlık yemini etmiş, bazen çivili yatakta yatıyor, çok kısıtlı imkanlarla ve çok az yemekle yaşıyor, lotus pozisyonunda saatlerce meditasyon yapıyor, babasından kalan karma borcunu ödüyor ve sanatını icra ederken uzun translara giriyor. *Crumb* belgeselinden beri sokaklarda dilenmiyor, artistik görüşü ve benzersiz tarzıyla ekmeğini sanatıyla kazanabiliyor. Uzatılmış, çarpıtılmış figürler, maskeleri andıran yüzler (kimi zaman gerçekten maske çiziyor), fırlak eklemler, köşeli desenler, çeşitli boyutlardaki beneklemeler Maxon'ın çalışmalarını başkasınınkilerle karıştırmamızı imkansız kılıyor.

Çocukluğundan beri bir edebiyat âşığı olan Maxon'ın, Poe'nun eserleri için yaptığı çizimler Word Play yayınevi tarafından *Maxon's Poe* [Maxon'ın Poe'su] adlı sınırlı sayıda basılan kitapta yer aldı. Bu sayfalarda Maxon'ın çarpıcı çizimleri Poe'nun şu eserlerine eşlik ediyor:

- "Gammaz Kalp" – vicdanının ele verdiği bir katilin öyküsü, yoksa hain hâlâ atan kalp mi?
- "Kuyu ve Sarkaç" – kabus gibi bir işkence öyküsü*
- "Kızıl Ölüm'ün Maskesi" – aristokrasinin vebadan kaçma çabasının ilginç öyküsü
- "Kuzgun" – yaslı bir adamla esrarlı bir kuşun öyküsünü anlatan tüm zamanların en ünlü şiiri
- "Çanlar" – kulağa hitap eden, çanların giderek daha karanlık anlamlarına inen sarsıcı bir Poe şiiri

* Bu öykünün çevirisi Bilge Ceren Şekerciler'e aittir.

Sanat uzun ömürlüdür, Zamansa fani,
Ve kalplerimiz sağlam ve cesur olsa da,
Hâlâ gümbürdemekte, kılıflı davullar gibi
Cenaze marşları kabre giden yolda.
Longfellow

"Gammaz Kalp"

Doğrudur! -asabiydim- hem de çok, çok feci asabiydim, hâlâ da öyleyim; peki ama deli olduğumu da nereden çıkarıyorsunuz? Bu illet duyularımı bilemişti - mahvetmiş ya da köreltmiş değildi. En çok da işitme duyumu keskinleştirmişti. Yerde ve gökte ne varsa duyuyordum. Cehennemden gelen ne çok şey işitiyordum. Öyleyse nasıl deli olabilirim ben? Kulak verin! Kulak verin de size hikayemi baştan sona ne kadar aklı başında, ne kadar sakin anlatacağım kendiniz görün.

Bu fikir beynime ilk defa nasıl girdi hatırlayamıyorum ama bir kere girdikten sonra da beni gece gündüz esir aldı. Bir gaye yoktu ortada. Hırs da yoktu. İhtiyarı severdim. Bana hiç yanlış yapmamıştı. Parasında pulunda da gözüm yoktu. Bence sebep gözüydü! - evet, gözüydü neden. Bir gözü akbaba gözüne benziyordu - üstü süt gibi perdeli, soluk mavi bir göz. Ne zaman bana ilişse kanım donardı; işte böyle peyderpey -ağır ağır- ihtiyarın canını almaya karar verdim, böylece o gözden ebediyen kurtaracaktım kendimi.

Şimdi mesele şu. Siz beni deli sanıyorsunuz. Deliler hiçbir şey bilmezler. Ne akıllı, ne ihtiyatlı, ne ferasetli hareket ettiğimi, duygularımı nasıl da saklaya saklaya işe koyulduğumu görmeliydiniz. Öldürmeden önceki hafta boyunca ihtiyara hiç o kadar iyi davranmamışımdır. Her gece, vakit gece yarısını bulunca kapısının mandalını çevirip açıyordum - ah, öyle yavaşça açıyordum ki! Sonra, başımı sokacak kadar aralayınca içeri karanlık bir fener uzatıyordum, her bir yanı öyle iyi kapatılmıştı ki, dışarı hiç ışık sızdırmıyordu. Arkasından da başımı içeri uzatıyordum. İhtiyarın uykusunu bölmemek için çok yavaş - çok ama çok yavaş uzatıyordum. Başımın tamamını onun yatağında yattığını görebilecek kadar içeri sokmam bir saat alıyordu. Hah! - bir deli bu kadar akıllı olabilir mi? Sonra başım odanın içine adam akıllı girince, feneri çok dikkatle - çok ama çok sakınarak (çünkü menteşeleri gıcırdıyordu) açıyordum; o akbaba gözün üstüne incecik, tek bir ışık huzmesi düşecek kadar. Ve bunu yedi uzun gece yaptım -her gece, gece yarısı olunca- ama o gözü hep kapalı bulduğumdan işi bitirmek imkansızdı, çünkü sinirime dokunan ihtiyar değil, o Kem Göz'üydü. Ve her sabah şafak sökünce göğsümü gererek odaya giriyor ve hiç çekinmeden onunla konuşuyordum; canlı bir sesle adını söylüyor, geceyi nasıl geçirdiğini soruyordum. Anlayacağınız, her gece saat tam on ikide uyurken gözlerimi üzerine diktiğimden şüphelenmesi için çok bilge bir ihtiyar olması lazımdı.

Sekizinci gece kapıyı açarken her zamankinden daha ihtiyatlıydım. Saatin yelkovanı bile ellerimden daha hızlı hareket ediyordu. Kendi gücümün -zekamın- haddini o geceki kadar hiç hissetmemiştim. Zaferimin sevincini zapt edemiyordum. Düşündüm, işte oradaydım, kapıyı azar azar aralayıp açtığımı, gizli niyetimi ya da düşüncelerimi rüyasında bile göremezdi. Bu düşünceyle kıkır kıkır güldüm, galiba sesimi duymuş olacaktı ki irkilmiş gibi yatakta kımıldadı. Şimdi siz geri çekildiğimi zannedeceksiniz - hayır. Odası zifiri karanlıktı (çünkü panjurlar hırsız girer korkusuyla sıkı sıkı kapatılmıştı) ve ben kapının aralandığını göremeyeceğini bildiğimden aynı hızla, yavaş yavaş itmeye devam ettim.

Başımı içeri soktum, tam feneri açmak üzereydim ki başparmağım teneke mandaldan kayıverdi, ihtiyar yatakta sıçrayıp doğruldu ve, "Kim var orada?" diye seslendi.

Hiç kımıldamadan durdum, sesimi çıkarmadım. Tam bir saat tek bir adalemi bile oynatmadım ve bu süre boyunca onun yatağa uzandığını da duymadım. Hâlâ yatakta oturmuş dinliyordu - tıpkı geceler boyunca benim duvarın içindeki ölüm bekçilerine kulak kabarttığım gibi.

O esnada belli belirsiz bir inilti işittim ve bunun ölümcül bir dehşet iniltisi olduğunu anladım. Acı ya da elem iniltisi değildi -ah hayır!- korkunun altında ezilen ruhun derinliklerinden yükselen alçak ve boğuk sesiydi. O sesi iyi bilirdim ben. Çok geceler, vakit tam gece yarısını bulunca kendi bağrımdan yükselir, o korkunç yankısıyla ve aklımı çelen dehşetlerle boğuklaşırdı. İyi bilirdim dedim ya. Kıkırdasam da ihtiyarcığın neler çektiğini anladığımdan ona acıdım. Yatakta döndüğü zaman çıkan o ilk hafif sesten beri uyanık yattığını anladım. Korkusu büyüdükçe büyümüştü. Korkusunun sebepsiz olduğuna inandırmaya çalışıyordu kendini, ama beceremiyordu. Kendi kendine, "Bacada dolaşan rüzgardan başka bir şey değil, sadece yerde gezinen bir faredir," ya da "Yalnızca bir kere ötüp susan bir cırcır böceğidir," diyordu. Evet, bu faraziyelerle kendini rahatlatmaya çalışıyor, ama beyhude olduğunu görüyordu. Beyhudeydi, çünkü ona yaklaşan Ölüm kara gölgesini önüne sererek sinsice sokulmuş, kurbanı sarmalamıştı. Ve hissetmesine -beni ne görüyor, ne de işitiyordu ama- odanın içinde varlığımı hissetmesine sebep olan şey algılanamayan gölgenin hazin etkisiydi.

Epeyce bir süre sabırla yattığını duymadan bekledikten sonra feneri birazcık -azıcık, küçücük bir aralık- aralamaya karar verdim. Ve araladım -ne kadar sinsice, hissettirmeden hayal bile edemezsiniz- ancak tek bir örümcek ağı gibi sönük bir ışın oku aralıktan o akbaba gözün üstüne vuracak kadar.

Göz açıktı -ardına kadar açılmıştı- görür görmez öfkemden köpürdüm. Kusursuz bir berraklıkta gördüm iliklerimi ürperten çirkin bir perdeyle örtülmüş o donuk maviyi; ama ihtiyarın yüzünün başka bir yerini göremiyordum, çünkü ışığı gayriihtiyari tamı tamına o lanet noktaya doğrultmuştum.

Ve şimdi -size yanıldığınız noktanın deliliğin duyuların aşırı keskinleştirmesi olduğunu söylememiş miydim?- şimdi kulaklarıma, hani pamuğa sarıldığında saatin tıkırtısı kulağa nasıl gelirse işte öyle cansız, alçak, hızlı bir ses geliyordu. O sesi de çok iyi tanıyordum. İhtiyarın çarpan kalbinin sesiydi. Askerleri cesaretlendiren davul sesi gibi hiddetimi daha da körükledi.

Gene de kendimi tuttum ve kımıldamadım. Nefes bile almıyordum. Feneri hiç oynatmadım. Işığı gözün üstünde ne kadar zaman düzgün tutabileceğimi denedim. Bu arada kalbin o feci tıpırtısı da yükseliyordu. Saniyeler geçtikçe hızlandıkça hızlandı, sesi yükseldikçe yükseldi - sözüme dikkat ediyor musunuz? Size asabi olduğumu söylemiştim: öyleyim evet. Ve şimdi, gecenin o kör saatinde, eski evin o korkunç sessizliğinde, bir sesin beni zapt edilmez bir dehşete sevk edecek kadar heyecanlandırması tuhaftı. Ama kalbin tıpırtısı şiddetlendikçe şiddetlendi. Yarılıp duracak sandım. Şimdi aldı mı beni yeni bir tasa - sesi ya komşulardan bir duyarsa! İhtiyarın vakti gelmişti! Acı bir haykırışla fenerin örtüsünü çekip açtım ve odaya dalıverdim. Bir defacık ciyakladı - sadece bir defa.

Bir anda onu yere yıktım ve ağır yatağı üzerine çektim. Sonra yatağın üstüne çıkıp oturdum ve yaptıklarıma bakıp neşeyle sırıttım. Ama kalp dakikalarca boğuk bir sesle atmaya devam etti. Fakat bu canımı hiç sıkmadı, ne de olsa duvarların ardından duyulmazdı. Sonunda durdu. İhtiyar ölmüştü. Yatağı çekip cesedi muayene ettim. Evet, taş kadar ölüydü artık. Elimi kalbin üstüne koydum ve dakikalarca tuttum. Atmıyordu. Çoktan gebermişti. Artık gözü asabımı bozmayacaktı.

Hâlâ deli olduğumu sanıyorsanız, cesedi saklamak için aldığım akıllıca tedbirleri anlattığım zaman fikrinizi değiştireceksiniz. Gecenin sonu yaklaşıyordu, hızlı ama sessizce çalıştım. İlk önce cesedi parçalara ayırdım. Başı, kolları ve bacakları kestim. Odanın zemininden üç tahta söktüm ve parçaları tahtaların arasına yerleştirdim.

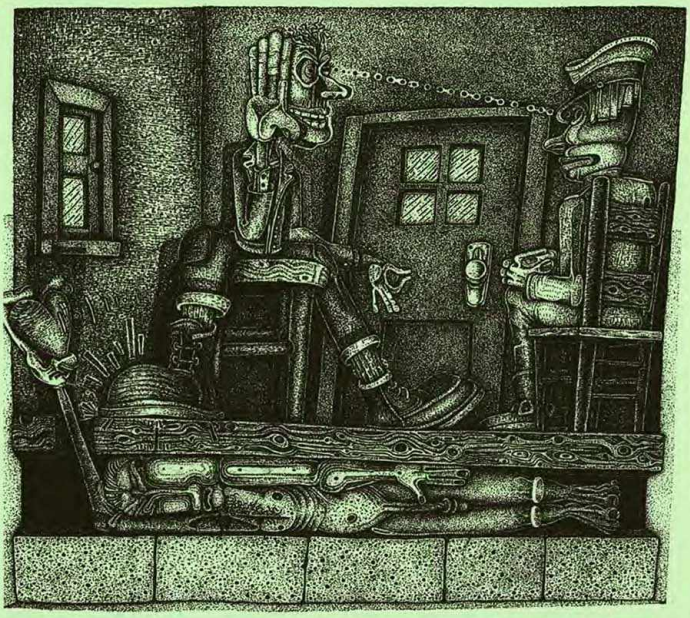

Adından döşeme tahtalarını öyle maharetle ve zekice yerleştirdim ki hiçbir insan gözü -onunki bile- bir kusur bulamazdı. Yıkanacak bir şey yoktu -ne herhangi bir leke, ne de bir kan damlası. Leke bırakmayacak kadar dikkatliydim. Bütün kanı bir tekneye akıtmıştım - Ha! Ha!

Bu işler bittiğinde saat dört olmuştu - hava hâlâ gece yarısı kadar karanlıktı. Çan saat dördü vururken, biri sokak kapısını çaldı. Gamsızca açmaya gittim - korkacak neyim vardı ki? İçeri üç adam girdi, büyük bir nezaketle kendilerini tanıttılar, polis memuruydular. Komşulardan biri gece vakti bir çığlık duymuş ve kötü bir iş olmasından şüphelenerek karakola haber vermişti; onları da -memurlar- vaziyeti soruşturmaya göndermişlerdi.

Gülümsedim, korkacak neyim vardı? Beyleri içeri buyur ettim. O çığlığı rüyamda ben attım dedim. İhtiyarın evde olmadığından bahsettim. Ziyaretçilerime evin her yerini gezdirdim. İyice, enikonu aramalarını söyledim. Sonunda onları ihtiyarın odasına götürdüm. Yerli yerinde duran kıymetli eşyalarını gösterdim. Kendime duyduğum güvenin coşkusuyla odaya sandalyeler getirip, soluklanmak için oturmalarını söyledim, kendi sandalyemi de mükemmel zaferimin verdiği ataklıkla kurbanın cesedinin tam üstüne yerleştirdim.

Memurlar ikna olmuşlardı. Tavrım onları inandırmıştı. Garip bir rahatlık vardı üzerimde. Ben mutlu mesut cevaplar verdim, onlar bildik konulardan sohbet ettiler. Ama çok geçmeden benzimin attığını hissettim, gitsinler diye içimden dua ettim. Başım ağrıyor, kulaklarım çınlıyordu, ama onlar hâlâ oturmuş çene çalıyorlardı. Çınlama daha da belirginleşti - kesilmiyor, daha da artıyordu. Bu duygudan kurtulmak için daha teklifsizce konuşmaya başladım, ama çınlama kesilmedi, iyiden iyiye keskinleşti ve sonunda o sesin kulaklarımın içinde olmadığını anladım.

Benzim kül gibi olmuştu mutlaka, ama yüksek sesle durmadan konuşuyordum. Ama ses de şiddetleniyordu, elimden ne gelirdi? Alçak, cansız, hızlı bir sesti - hani pamuğa sarıldığında saatin tıkırtısı kulağa nasıl gelirse öyle işte. Nefesim kesildi, ama memurlar sesi duymamışlardı. Daha hızlı, daha hararetli konuşmaya başladım, ama ses de durmadan yükseliyordu. Yerimden kalktım, sert el kol hareketleriyle, yüksek perdeden havadan sudan, alakalı alakasız şeylerden konuştum, ama ses durmadan yükseliyordu. Neden gitmiyorlardı? Ayaklarımı vura vura, sanki adamların boş laflarına sinirlenmiş gibi odada bir ileri bir geri dolaştım, ama ses durmadan yükseliyordu. Ah yarabbi, elimden ne gelirdi? Öfkeden kudurdum - abuk sabuk konuştum - sayıp sövdüm! Oturduğum sandalyeyi tutup döşeme tahtalarına sürttüm, ama o ses gürültüyü bastırdı ve yükselmeye devam etti. Yükseliyor, yükseliyor, daha da yükseliyordu! Ve onlar hâlâ tatlı tatlı sohbet edip gülümsüyorlardı. Duymamış olmaları mümkün müydü? Yüce tanrım! - hayır, hayır! Duyuyorlardı! - şüphelenmişlerdi! - biliyorlardı! - korkumla alay ediyorlardı! İşte bunları düşündüm, hâlâ da öyle düşünüyorum. Ama ne olsa bu ızdıraptan beter olamazdı! Bu alaylardan başka her şeye katlanılırdı! Artık o riyakar tebessümlere daha fazla dayanamadım! Ya haykıracaktım ya da ölecektim! - ve hâlâ! - gene! - susun! - bakın! - daha yükseliyor! - daha da! - daha da! - daha da! -

"Alçaklar sizi!" diye haykırdım, "bırakın artık numara yapmayı! İtiraf ediyorum suçumu! - sökün yerdeki tahtaları! - burada, işte burada! - bu onun iğrenç kalbinin sesi!"

"Kuzgun"

Vaktiyle bir gece yarısı yorgun argın dalmışken tefekküre,
Unutulmuş ilimlerin tuhaf, antika ciltleri üzerine-
Ansızın bir tıkırtı geldi, dalıp da başım düşerken önüme,
Birisi usulca kapımı çalıyormuş gibi bir tıkırtı;
Dedim, "Biri gelmiştir, kapımı tıklatıyor," kendi kendime-
"Değildir başka bir şey, gecenin bu vaktinde."

Ah, iyi hatırlıyorum, soğuk bir aralık gecesiydi;
Sönmekte olan közlerin işleniyordu yere hayaletleri,
Sabah olsa dedim can-ı yürekten; -aramıştım beyhude yere
Kitaplardan derdime çare-Lenore'u kaybetmenin derdine-
Adını meleklerin koyduğu Lenore'u, o ışık saçan nadide-
Adı anılmıyordu artık bir kere bile.

Mor perdelerin ipeksi hışırtısı, hazin ve kararsız,
Ürpertince beni-içime hiç bilmediğim garip korkular verince;
Kalkıp dedim, yüreğimin atışı yatışsın diye,
"Biri gelmiştir, kapımda izin istiyor girmeye
Geçe kalmış bir misafir, kapımda izin istiyor girmeye
Değildir başka bir şey, gecenin bu vaktinde."

Cesaretim arttı, artık daha fazla tereddüt etmeden,
Dedim, "Affınızı dilerim Beyefendi yahut Hanımefendi,
İşin doğrusu dalıp gitmişim ben, fakat öyle nazik çaldınız ki-
Kapımdaki tıkırtı öyle hafiften geldi ki,"
-Ve açtım ardına kadar kapıyı-"Emin olamadım duyduğumdan."
Yoktu lakin başka bir şey karanlıktan.

Dikkatle bakarak karanlığın kalbine, epeyce durdum korkuyla merak içinde,
Şüphe ettim hiçbir ölümlünün cüret edemediği hayaller gördüğümden;
Ama fasılasızdı sessizlik, her taraf durgundu,
Tek söylenen söz fısıltıyla, "Lenore?" oldu,
Fısıltıma cevap bir akis, mırıldanır gibi, "Lenore?" oldu,
Yalnızca bu, daha başkası yoktu.

Ruhum içimde yangın yeri, dönecekken içeriye,
Çok geçmeden gene bir tıkırtı, bu kez daha yüksek perdeden.
"Mutlak," dedim, "mutlak var bir şey pencere kafesinde;
Görelim bakalım o zaman, bulayım bu esrarın kaynağını-
Yüreğim bir an sükun bul da, çözeyim bu esrarı;-
Yok lakin bir şey, esen rüzgardan gayrı."

Kepengi bir açtım ki, silkinip kanat çırparak giriverdi,
Mazinin aziz günlerinden, haşmetli bir Kuzgun içeri;
Selamsız sabahsız, hiç durup beklemeden,
Asiller gibi kurum satarak, konuverdi kapımın üstüne,
Tüneyiverdi kapımın hemen üstündeki Pallas büstüne
Tüneyip durdu, bunu yaptı sadece.

Derken abanoz karası kuş kaprisli hüznümü çevirdi tebessüme,
Çehresindeki vakur ve haşin terbiyesiyle,
"Tepen kırpık," dedim, "lakin hiç de ödlek değilsin,
Karanlık kıyılardan gelen haşin ve yaşlı Kuzgun-
Söyle ne derler, Ölüler Diyarı'nın kıyısında adına?"
Kuzgun dedi, "Birdahaasla."

Şaştım kaldım bu hantal kuşun böyle gösterişsiz söz söylemesine,
Lakin alakasız, biraz manasız olsa da cevabı,
Teslim etmeli, her insana nasip olmaz böyle kuş konsun kapısına-
Kuş yahut mahluk tünesin üstündeki büstün tepesine,
Bir adı var ki, "Birdahaasla" hem de.

Fakat Kuzgun, büstün üstünde bir başına dururken,
Başka kelam etmedi, sanki ruhu o sözle taşıyordu dışarı.
Ne başka söz söyledi-ne tek bir tüyünü oynattı-
Ta ki ben duyulur duyulmaz mırıldanıncaya kadar, "Dostlar uçup gitti-
Sabah olunca o da terk edecek beni, tıpkı Ümitlerim gibi."
Ve kuş, "Birdahaasla," dedi.

İrkildim sessizliği bölünce böyle bir cevap ki yerli yerince,
"Şüphesiz" dedim, "sermayesi bundan ibaret.
Kapmış olacak, amansız Felaket'in peşinden yetiştiği,
Türküsü elemli bir teraneye dönmüş bedbaht sahibinden-
Sonunda keder yüklü Ümidinin ağıtları
'Asla-birdahaasla'dan kalmış ibaret."

Lakin Kuzgun hâlâ hüznümü çevirmekteydi tebessüme,
Çektim hemen minderli bir koltuk kuşla büstün önüne;
Hayalden hayale aktım, gömülüp kadife mindere
Düşündüm, bu kadim kuş acep neyin nesi-
Bu haşin, korkunç, sıska, meşum mahlukun anlattığı ne
"Birdahaasla," diye.

Oturdum tahminlere dalıp, söylemeden tek bir hece
O kanatlı mahluka ki bağrımı delmekte ateşli gözleriyle;
Düşünerek oturdum, yaslayıp da başımı
Lambanın ışığı vuran koltuğun kadife minderine,
Ama desem ki ona, ışık vuran eflatun kadifeye başını yasla
Ah yaslayamaz ki o, birdahaasla!

O sıra hava ağırlaştı sandım, görünmez bir buhurdanın rayihasıyla
Halıda ayak sesleri tınlayan bir meleğin getirdiği salına salına.
"Biçare adam," dedim, "Tanrın yetiştirdi melekleriyle sana
Nisyan iksirini, unutasın Lenore'u bir nefes alasın da;
Çek derin derin ve unut yitip gitmiş Lenore'u!"
Dedi Kuzgun, "Birdahaasla."

"Ey kahin!" dedim, "şer mahluk!-ister kuş ol, ister şeytan!-
İster İblis olsun, ister fırtına buk ıyılara seni atan,
Tek sensin bu ıssız, efsunlu diyarda yalnız lakin yürekli olan
Korkunun mesken tutuğu bu hanede-yalvarırım söyle bana-
Var mıdır-Gilead dağında derdime derman?-söyle-söyle bana!"
Dedi Kuzgun, "Birdahaasla."

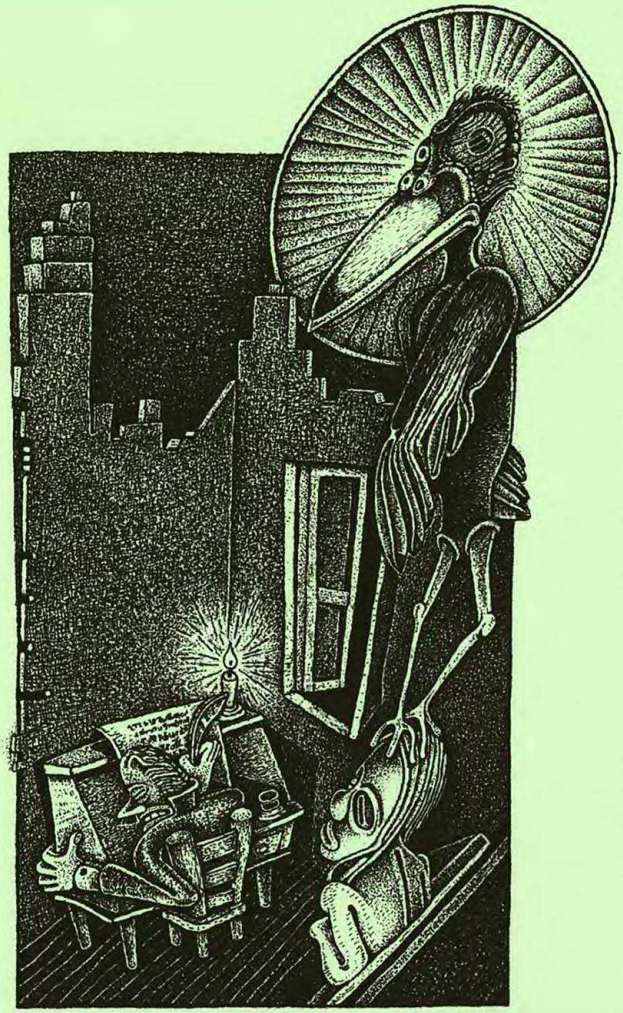

"Ey kahin!" dedim, "şer mahluk!–ister kuş ol, ister şeytan!
Üstümüze kapanmış şu Gök Kubbe'nin aşkına –ikimizin de
taptığı Tanrı'nın aşkına–
Söyle, keder yüklü şu zavallıya, o uzak cennet,
Bir azize de alacak mı bağrına, melekler Lenore derler adına –
Eşsiz ve parlak bir azize, melekler Lenore derler adına."
Dedi Kuzgun, "Birdahaasla."

"Firkatimizin nişanesi bu kelam olsun, kuş musun dost mu, her
ne isen!"
Diyerek fırladım yerimden, "Dön hadi Ölüler Diyarı'nın kıyısına sen!
Kuzguni tek tüy bile bırakma yadigar ardında sözlerinden
Baş başa bırak beni yalnızlığımla!–çekil kapımın üstünden!
Yıkıl, görmesin gözüm seni, çek gaganı yüreğimden!"
Dedi Kuzgun, "Birdahaasla."

Ve Kuzgun hiç kımıldamadan duruyor, tünüyor, bekliyor
Kapımın hemen üstündeki donuk Pallas büstünde;
Rüyaya dalmış bir iblis gibi bakan gözlerle,
Lambadan akan ışıkla gölgesi yere vuruyor;
Yerde sürünen o gölgeden ruhum bir kere olsun acaba
Kalkabilecek mi–birdahaasla!

"Çanlar"

Dinle şu kızakların çanlarını-
Gümüş çanlarını!
Ezgileri müjdeler nasıl da şen bir diyarı!
Bak nasıl çalıyorlar, çın çın çın,
Gecenin ayaz havasında!
Göğe serpilmişken ışıltısı yıldızların
Sanki göz kırpar her yeri semanın
Billur bir hazla;
Zaman tutuyorlar, zaman, zaman,
Adeta eski bir runik nazımdan,
Bir şıngırtıya, nağmeyle pınar gibi kaynayan
Çın çın çınlayan çanlara çın çın,
Çın, çın, çın-
Şıngırdayan, çıngırdayan çanlara.

II

Dinle şu tatlı düğün çanlarını-
Altın çanlarını!
Ahenkleri nasıl müjdeler saadet diyarını!
Gecenin ılık havasında!
Nasıl da çınlatır sevinci dört bir yanda!-
Altından dökülmüş notalardan,
Baştanbaşa ahenkli.
Ne akıcı bir şarkıdır yayılan
Ta zevkle dinleyen üveyiğe kadar
Hayran hayran aya bakan!
Ah, çınlayan içlerinden
Ne uyumlu, gür bir seda çıkar!
Nasıl da kabarır!
Nasıl da uzanır!
İstikbale!-Neler söyler
Bu bayramdan ki şevk verir çanlara
Sallanıp vurmaya
Çın, çın, çın-
Çın çın çınlayan çanlara çın çın
Çın, çın, çın-
Şakıyan, tınlayan çanlara!

III

Dinle gümbürtülü yangın çanlarını-
Tunç çanlarını!
Şimdi, ne dehşetli bir masal anlatıyor çalkantıları!
Gecenin ürkmüş kulağına
Nasıl da haykırıyorlar pervalarını!
Lal olmuşlar korkudan,
Ancak ederler figan, figan,
Ahenksiz,
Israrlı bir yakarışla diliyorlar ateşten aman,
Çılgın ateşten, divane sitemlerle,
Yükseğe atılan alevlerden, yükseğe, yükseğe,
Azgın bir hevesle
Ve azimli bir gayretle,
Şimdi-şimdi erişmeye, yoksa asla,
Ta solgun yüzlü ayın kenarına.
Çın çın çınlayan çanlar çın çın
Dehşetleri nasıl da
Bir ümitsizlik masalı anlatır.
Nasıl da savrulur, tangırdar, hem de kükrer!
Yağdırdıkları ne müthiş korkudur
Nabız gibi atan havanın bağrına!
Kulak sezer lakin,
Tangırtılarından,
Ve tınlamalardan,
Med cezrini tehlikenin;
Evet, kulak apaçık seçer
Gümbürtülerinden
Ve de çıngarlarından,
Sinip kabarmasını tehlikenin,
İnip kalkan çanların hiddetinde-
Çan, çan, çan-
Çan çan çalan çan çan çanların,
Çan, çan, çan-
Feryadında, dağdağasında çanların!

IV

Dinle vuruşunu çanların-
Demir çanların!
Sade şarkıları tefekküre sevk eder insanı!
Gecenin sessizliğinde
Nasıl da titreriz korkuyla,
Seslerinin verdiği hüzünlü gözdağıyla!
Zira paslı genizlerinden çıkıp da
Uçuşan her seda,
Birer iniltidir.
Ve insanlar-ah insanlar-
Onlar ki, kulenin tepesini edinmiş mesken
Bir başlarına,
Durmadan çalan, çalan, çalan,
O boğuk, yeknesak sedayla,
İnsan yüreğine dokunmaktan

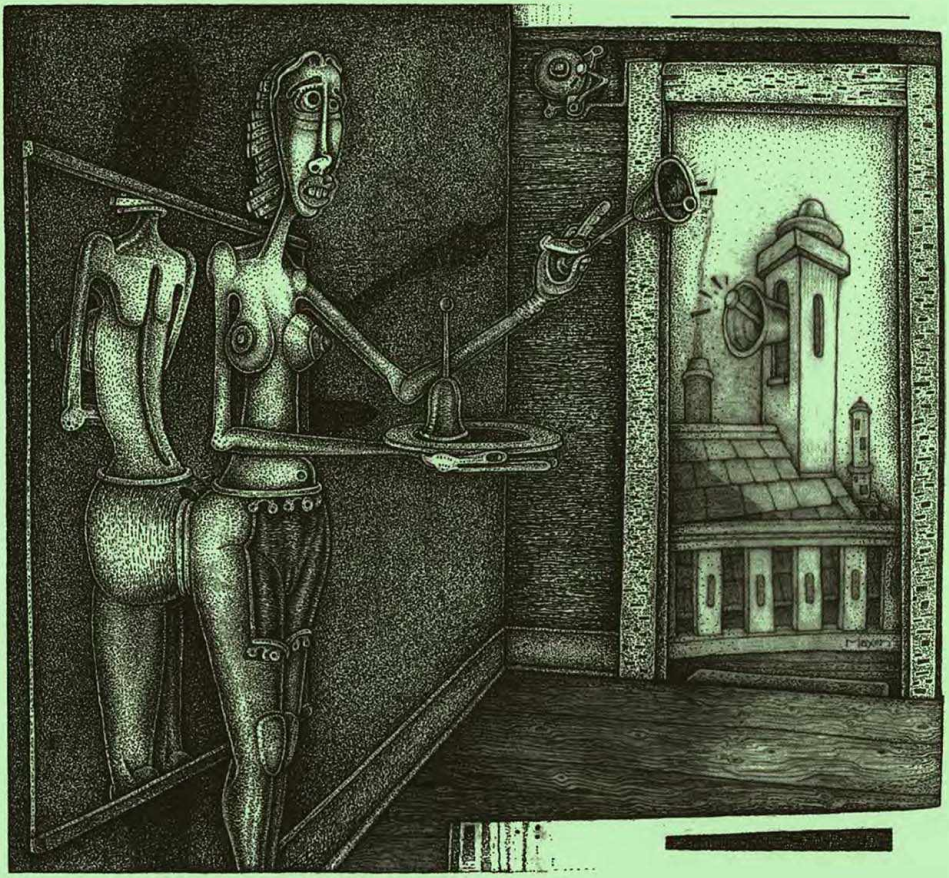

Salınarak şeref duyan
Ne erkektir, ne dişi–
Ne hayvan, ne de kişi–
Gulyabanidir onlar:–
Kralları da zangoçlar:–
Çalar, çalar, çalar, çalar,
Çalar
Çanlarda bir zafer türküsü!
Kabarırken şen göğsü
Zafer türküsüyle çanların!
Raksa kalkarken ve haykırırken;
Zaman tutar, zaman, zaman,
Eski bir runik nazımdan,
Zafer türküsüne çanların–

Çanların:–
Zaman tutar, zaman, zaman,
Eski bir runik nazımdan,
Çanların, çanların, çanların–
Hıçkırıklarına çanların:–
Zaman tutar, zaman, zaman,
Ve asılır iplere, iplere, iplere,
Bahtiyar bir runik nazımla,
Salınışına çanların–
Çanların, çanların, çanların:–
Vuruşuna çanların–
Çın çın çınlayan çanlara çın çın,
Çın, çın, çın–
Ahına, figanına çanların.

"Kuyu ve Sarkaç"

Impia tortorum longas hic turba furores
Sanguinis innocui, non satiata, aluit.
Sospite nunc patria, fracto nunc funeris antro,
Mors ubi dira fuit vita salusque patent.*

[Paris'teki Jakoben Derneği Binası'nın yerine kurulacak pazarın kapısına asılmak üzere yazılmış dörtlük]

Bitkindim, o korkunç ızdırapla ölecekmiş gibi bitkin düşmüştüm, nihayet beni bıraktıklarında ve oturmama izin verdiklerinde, duyularımı kaybediyorum sandım. O hüküm – idam hükmü– doğru dürüst işitebildiğim son sesti. Sonrasında Engizisyon'dakilerin sesleri hayal âleminden gelir gibi belirsiz tek bir uğultuya dönüşerek birbirine karıştı. Bu uğultu ruhuma dönmek düşüncesini getirdi; belki bir değirmen dolabının çıkardığı sese benzerliği yüzünden öyle sandım. Zaten bu da çok kısa bir süre sonra sona erdi ve hiçbir şey duyamaz hale geldim. Yine de biraz daha görmeye devam ettim, fakat nasıl da abartılı bir şekilde! Kara cüppeli yargıçların dudaklarını gördüm. Bembeyazdılar; üstüne yazdığım bu kağıttan bile beyaz. Tuhaflık derecesinde inceciktiler; katılıklarının, sarsılmaz kararlılıklarının ve acı çeken insanlara duydukları büyük horgörünün ifadesiyle ifrata kaçarcasına incecik. Kaderimi belirleyecek hükümlerin hâlâ o dudaklardan dökülmeye devam ettiğini gördüm. Korkunç bir şekilde kıvrıldıklarını gördüm. İsmimi heceleyişlerinde hiç ses çıkmadığını gördüğümde tüylerim diken diken oldu. Korkudan aklımı kaçırmışken, birkaç saniyeliğine odanın duvarlarını kaplayan perdelerin güç bela seçilen yumuşak dalgalanışını da gördüm. Ardından masanın üzerindeki yedi uzun mumu gördü gözlerim. Başta beni kurtarmaya gelmiş beyaz ve narin melekler gibi göründüler, ama sonra içimi ölümcül bir bulantı kapladı ve bir bataryanın teline dokunmuşum gibi tir tir titredim. Bu arada melekler de kafaları alevden boş hortlaklara dönüştüler ve gördüm ki onlardan bana hayır yok. Sonra birden mezarın ne kadar huzurlu olacağı düşüncesi tatlı bir melodi gibi yayıldı ruhuma.

* Burada insan kanına duydukları bastırılamaz açlığı uzun süre taşkınlıkla doyuran günahkar işkenceci çetesi yatıyor. Artık vatanımız kurtuldu, korkunç zindan yok edildi. Ve bir zamanların vahşi ölüm mekanı, şimdi hayatın ve esenliğin sahnesi.

Bu düşünce öylesine usul usul ve sinsice geliyordu ki tam olarak ne olduğunu kavramam bir hayli uzun sürdü, zaten sonra da yargıçlar gözümün önünde, adeta büyülü bir şekilde kayboldular, uzun mumlar hiçliğin içinde yitip gittiler, alevleri söndü, ortalığa karanlık çöktü; ruhum Hades'e doğru yol alırken, bütün duyularım çılgın bir girdap tarafından yutuluyor gibiydi. Sonrası kainatın ta kendisi gibi sessiz, dingin ve karanlıktı.

Kendimden geçmişim, fakat bilincimi tamamen kaybettiğimi de söyleyemem. Ondan geriye ne kaldığını anlatmaya çalışmayacağım, hatta tarif etmeye bile kalkışmayacağım, sadece hepsi kaybolmamıştı, o kadar! Kaldı ki en derin uykuda mı kaybolurdu bilinç? - Hayır! Hezeyan içindeyken mi? - Hayır! Bayılınca mı? - Hayır! Ölünce mi? - Hayır! Mezarda bile insanın bilinci tamamen kaybolmaz. Aksi takdirde insanın ölümsüz olduğundan söz edilemez. En derin uykudan uyanırken, bir rüyanın bürümcük ağını yırtarız. O kadar ki uyandıktan bir saniye sonra rüya gördüğümüzü hatırlamayabiliriz. Bayılanlarsa hayata iki aşamada döner; önce zihinsel ya da ruhsal, sonra da fiziksel olarak varoluşa geri gelirler. İkinci aşamaya vardığımızda, ilk aşamadaki izlenimleri hatırlayabilirsek, belki de bunların ötesindeki boşluğa ait anlamlı anıları keşfedebiliriz. Peki bu boşluk nedir? En azından onun gölgelerini mezarınkilerden nasıl ayırt edebileceğiz? Ancak ilk aşamadaki izlenimleri istediğimiz zaman değilse bile uzun bir zaman sonra kendiliğinden hatırlar, sonra da nereden geldiklerine şaşırmaz mıyız? Hiç bayılmamış biri parlayan korlarda acayip saraylar ve tuhaf bir şekilde tanıdık suratlar görmenin, çok az insanın görebildiği, havada uçuşan görüntüleri seyretmenin, eşi benzeri olmayan bir çiçeğin kokusuna kendini kaptırmanın, bir ezgide daha önce fark etmediği bir mana keşfedip heyecanlanmanın nasıl bir şey olduğunu bilemez.

Ruhumun içine düşmüş gibi göründüğü hiçlikten anılar çıkarmaya çabalayıp durdum. Hatta hatırlamak adına sürdürdüğüm düşünceli uğraşlarımın tam ortasında, başarıya ulaştığımı sandığım anlar bile oldu. Kısa, çok kısa anlarda hatırlamayı becerdiğim öyle anılar vardı ki bunları, daha sonra kendime geldiğimde, aslında yaşamadığıma inandım. Bu silik anılarda uzun boylu adamlar beni kaldırıp sessizce aşağıya, daha aşağıya, daha da aşağıya taşıyorlardı. Öyle ki sonunda ne kadar aşağıya indiğimi düşünmek bile başımın döndürüyordu. Normalden daha durgun atan kalbimdeki belli belirsiz dehşeti de hatırlıyorum. Sonra birden her şey durdu, sanki beni taşıyanlar (ne korkunç bir kafileydi!) hızlanmış ve sınırın da sınırına ulaşmış da burada koşturmaktan usanıp durmuşlardı. Sonrasında düz ve nemli bir zemin hatırlıyorum, ardından da çılgınlık - yasak şeylerle uğraşan bir hafızanın çılgınlığı...

Birden hareketleri ve sesleri yeniden algılamaya başladım - kalbimin düzensiz atışları kulağımın içinde çınlıyordu. O sırada bir kesinti oldu ve her şey kayboldu. Sonra tekrar seslerle hareketler geldi ve bir temas hissettim; her tarafım karıncalanıyordu. Ardından varlığımın bilincine varmaya başladım, düşünceden uzak, uzunca bir süre öylece kaldım. Derken aniden düşünmeye başladım ve dehşetle irkildim; nerede olduğumu anlamak için çabaladım. Sonra içimde yeniden hissizleşmek için derin bir arzu duydum. Bir anda yeniden canlandım ve hareket etmek için başarılı bir girişimde bulundum. Artık duruşmayı, yargıçları, dökümlü kara perdeleri, hükmü, fenalaşmamı ve bayılmamı tam olarak hatırlayabiliyordum. Sonrasında olanlarıysa hiç hatırlamıyordum. Bunları ancak ileride, kendimi zorlayarak hayal meyal hatırlayabilecektim.

O ana kadar gözlerimi açmamıştım. Sırtüstü yattığımı hissediyordum, bağlı değildim. Elimi uzattığımda ıslak ve sert bir şeye dokundum. Dakikalarca, nerede ve *ne durumda* olabileceğimi hayal ederek öylece yattım. Gözlerimi açmak istiyordum, ama henüz cesaret edemiyordum. Çevremdekileri görmeye korkuyordum. Korkunç şeyler göreceğimden korkmuyordum, hiçbir şey görememek fikri ödümü koparıyordu. Sonunda büyük bir umutsuzluğa kapılarak, çabucak gözlerimi açtım. Korktuğum başıma gelmişti. Etrafımı sonsuz bir gecenin karanlığı kaplamıştı. Boğulacak gibi oldum. Karanlığın yoğunluğu beni soluksuz bırakıyordu. Hava katlanılamayacak kadar basıktı. Orada öylece, sessiz sedasız yatıp düşünmeye çalıştım. Engizisyon'un nasıl işlediğini hatırlamaya çalışarak ne durumda olduğumu bulmaya çabalıyordum. Hüküm verilmiş ve bana kalırsa aradan da epey zaman geçmişti. Ama bir an olsun aklımdan ölmüş olduğum geçmedi. Kitaplarda ne yazarsa yazsın, gerçekte ölüm halinin varoluşla bir ilgisi yoktur. İyi de neredeydim ve ne durumdaydım? İdam mahkumlarının çoğunlukla *yakılarak* öldürüldüğünü biliyordum, hatta biri tam da benim yargılandığım gece infaz edilmişti. Acaba bir sonraki kurban ben miydim, aylarca infaz günümün gelmesini beklemek üzere zindana mı gönderilmiştim? Bunun söz konusu olamayacağını hemen anladım. Kurbanları hemen infaz etmeyi yeğlerlerdi. Dahası zindanım tıpkı Toledo'daki hükümlülerin hücreleri gibiydi, yerler taştandı ve ortalık zifiri karanlık değildi.

Aniden aklıma gelen korkunç bir fikirle kalbim küt küt atmaya başladı ve kısa süreliğine yeniden hissizleştim. Kendime gelince ayağa fırladım, bedenimin her yeri tir tir titriyordu. Kollarımı deli gibi sağa sola, yukarı aşağı, her tarafa çılgınca sallıyordum. Hiçbir şey hissetmedim, ama yine de adım atmaya cesaret edemedim, bir *mezarın* duvarlarına çarparım diye. Her gözeneğimden ter fışkırıyor, alnımdan iri iri ter damlaları süzülüyordu. Sonunda endişelerimin verdiği ızdırap dayanılmaz bir hal aldı ve kollarımı öne uzatarak ve bir şeyler görebilme umuduyla gözlerimi faltaşı gibi açarak temkinli adımlarla yürümeye başladım. Epey adım attığım halde karanlık ve boşluktan başka hiçbir şey yoktu. Artık daha rahat soluk alıp verebiliyordum. Benimki, en azından şimdilik, talihlerin en beteri gibi görünmüyordu.

Şimdi dikkatle öne doğru adım atarken, bir yandan da Toledo'nun korkunçluğu hakkında anlatılan binlerce söylenti zihnime üşüşüyordu. Bu zindanlar hakkında bir sürü tuhaf şey anlatıldığını duymuştum, ama bana hepsi hikaye gelmişti, acayip ve ancak fısıltıyla söylenebilecek kadar ürkütücü... Yeraltındaki bu dünyada açlıktan ölmeye mi terk edilmiştim? Nasıl bir kader bekliyordu beni, çok daha kötü bir son olabilir miydi? Yargıçların karakterlerini gayet iyi bildiğimden, sonumun ölüm, üstelik alışılmıştan daha beter bir ölüm olduğunu biliyordum. Yalnızca nasıl ve ne zaman olacağını bilmiyordum.

İleri uzattığım ellerim nihayet katı bir cisme dokundu. Taşa benzer bir duvardı bu - pürüzsüz, kaygan ve soğuk. Duvar boyunca ilerledim, bazı antik anlatılarda telkin edildiği üzere adımlarımı son derece dikkatli atıyordum. Fakat bu turlamadan zindanımın büyüklüğü konusunda bir fikir edinemiyordum, çünkü duvarın her tarafı aynı gibi geldiğinden, bir turu tamamlasam bile başladığım yere döndüğümü fark etmem mümkün değildi. Bu yüzden engizisyon salonuna götürülürken cebimde duran çakıyı arandım, ama yoktu; kıyafetlerim adı kumaştan bir cüppeyle değiştirilmişti. Çakıyla duvarda küçük bir çentik açabilir, böylece nereden yola çıktığımı bilebilirdim. Aslında çözülmeyecek mesele değildi, ama o sırada kafam karışık olduğundan bana halledemeyeceğim bir sorun gibi gelmişti. Üzerimdeki cüppenin kenarından bir parça kopardım ve duvarla dik açı yapacak şekilde zemine yerleştirdim. Hücremi el yordamıyla turlarken, bu kumaş parçasını kaçırmama imkan yoktu. En azından öyle düşünmüştüm, ama hapsedildiğim yerin büyüklüğünü göz önünde bulundurmamıştım, tabii ne kadar bitkin olduğumu da!

Yer nemli ve kaygandı. Bir süre sendeleyerek yürüdükten sonra kayıp düştüm. O kadar yorgundum ki düştüğüm yerde kalakaldım, az sonra da yattığım yerde uykuya daldım.

Uyandım ve kolumu uzatmamla birlikte yanımda bir somun ekmek ve su dolu bir sürahi buldum. Bunun üzerine düşünemeyecek kadar yorgundum, ancak büyük bir iştahla yiyip içtim. Biraz sonra tekrar hücremi turlamaya başladım ve bir hayli uğraşıp didinmenin ardından kumaş parçasının olduğu yere varabildim. Düştüğüm yere kadar elli iki adım atmış, devamında da kumaş parçasının olduğu yere kadar kırk sekiz adım saymıştım. Yani toplamda yüz adım ediyordu, her iki adımın bir metre olduğunu varsayarsam hücrenin çevresi yaklaşık elli metre ediyordu. Fakat duvarda pek çok köşeye denk gelmiştim, o yüzden mahzenden başka bir şey olamayacağını düşündüğüm bu hücrenin şekli hakkında tahmin yürütemiyordum.

Araştırmalarımın az da olsa bir amacı vardı, ama onlardan bir medet umuyor değildim, yine de müphem bir merak beni devam etmek için harekete geçirdi. Duvardan ayrılıp karşı tarafa yürümeye karar verdim. İlk başta adımlarımı atarken fazlasıyla temkinli davrandım; zemin sert de olsa, fena halde kaygandı. Fakat sonra cesaretimi toplayıp sağlam adımlar atmakta tereddüt etmeden mümkün olduğunca dümdüz yürümeye çalıştım. Böyle böyle on, on iki adım atmıştım ki cüppemin kenarından yırttığım kumaş parçasına takılarak yüzüstü yere kapaklandım.

Düştükten birkaç saniye sonra bir gariplik olduğunu fark ettim. Çenem zindanın zeminine dayalı duruyordu, ama dudaklarım ve başımın üst kısmı çenemden yüksekte olmasına rağmen hiçbir şeye dokunmuyordu. Aynı zamanda alnımda yapış yapış buharlar geziniyor, burun deliklerimden yukarıya çürük mantarların kendine has kokuları yükseliyordu. Kolumu uzatınca, yuvarlak bir kuyunun tam kenarında durduğumu fark ederek irkildim. Elbette o sırada kuyunun büyüklüğü konusunda hiçbir fikrim yoktu. Kuyu duvarının hemen altındaki kısmı yokladım, küçük bir parça koparmayı başardım ve taşı boşluğa bıraktım. Kuyunun kenarlarına çarpa çarpa inen taşın yankısı saniyelerce sürdü, sonunda suya çarpmasıyla beraber yüksek bir ses geldi. Aynı anda karanlıkta bir anlığına hafif bir ışık belirip yok olurken, başımın üstünde sanki hızla bir kapı açılıp kapanır gibi bir ses oldu.

Bana nasıl bir ölümün hazırlandığını açıkça gördüm ve tam zamanında başıma gelerek kurtulmamı sağlayan kaza için kendimi kutladım. Düşmeden evvel atacağım bir adımla hayata veda edebilirdim. Engizisyon'la ilgili bana uydurma gelen ve pek ciddiye almadığım hikayelerde anlatılan türde bir ölümden kılpayı kurtulmuştum. Ölüm bu zorbalığın kurbanlarına ya en korkunç fiziksel acılarla ya da en dayanılmaz ruhsal zulümle geliyordu. Bana ikincisi uygun görülmüştü. Uzun süre çektiğim acılar sinirlerimi bozmuştu, artık kendi sesimden bile korkar olmuş, beni bekleyen işkencelere her anlamda uygun hale gelmiştim.

Zangır zangır titreyerek el yordamıyla duvara döndüm, şimdi zindanın farklı yerlerinde bir sürü kuyu olduğunu düşünüyordum ve bu kuyuların içine düşme riskine girmektense duvarın dibinde ölmeyi tercih ederdim. Farklı bir ruh halinde olsam, kuyulardan birine atlayarak bu işkenceye son verme cesaretini kendimde bulabilirdim, ama o anda korkakların en büyüğü bendim. Kuyular hakkında okuduklarımı da unutmamıştım, en korkunç planlarının arasında hızlı bir ölüm yoktu.

Ruhumun altüst oluşu beni saatlerce ayakta tuttu, ama sonra tekrar kendimden geçmişim. Kalkmamla beraber, daha önce olduğu gibi bir ekmek somunu ve su dolu bir sürahi buldum. Susuzluktan dilim damağıma yapıştığından, suyu bir dikişte bitirdim. Suya ilaç katılmış olmalıydı, çünkü içer içmez uykuya yenik düştüm. Ölümü andıran derin bir uykuya daldım. Ne kadar sürdüğünü elbette bilmiyordum, ama tekrar gözlerimi açtığımda, çevremi görebiliyordum. Nereden geldiğini çözemediğim kükürt sarısı, garip bir ışık zindanın şeklini ve boyutlarını görebilmemi sağladı.

Zindanımın büyüklüğü hakkında çok yanılmışım. Çevresi yirmi beş metreden daha fazla değildi. Bir süre bu yanılgımın nedenleri üzerine düşünüp durdum boş yere, gerçekten de boş yere! Beni çevreleyen bu korkunç koşullar altında zindanımın boyutlarının ne önemi vardı ki? Ama oldum olası ayrıntılara düşkünlüğümden olacak, ölçüm yaparken nerede hata yaptığımı bulmaya çalıştım. Sonunda zihnimde bir ışık yandı ve gerçeği anladım. İlk keşif girişimimde yere kapaklanmadan önce elli iki adım saymıştım, kumaş parçasını yerleştirdiğim yere varıp turu tamamlamama bir iki adım kalmış olmalıydı. Aslında hücremi neredeyse tamamen turlamıştım. Sonra uyuyakalmıştım ve uyandığımda da geldiğim yoldan geri dönmüştüm. Bu yüzden zindanın çevresini olduğundan iki kat fazla sanmıştım. Kafa karışıklığım yüzünden tura başlarken duvarın sol tarafımda, bitirirkense sağ tarafımda olduğunu fark etmemişim.

Zindanın şekli konusunda da yanılmıştım. El yordamıyla ilerlerken karşıma çıkan girintilerin köşe olduğunu sandığımdan, buranın belli bir şekli olmadığı sonucuna varmıştım. Karanlığın uyku sersemi biri üzerindeki etkisi bu kadar güçlüymüş demek! Girintiler duvarlarda tuhaf aralıklarla dizilmiş küçük oyuk veya hücrelere aitti. Zindan kabaca bir kareydi. Daha önce taş olduğunu zannettiğim duvarlar demir ya da başka bir metalden yapılma levhalardan oluşuyordu; o girintiler de bu panellerin birleşme yerleriydi. Bu metal duvarların üstü keşişlerin ölüm sonrasına dair batıl inançlarını gözler önüne seren çirkin ve iğrenç resimlerle kaplıydı. Zebanilerin tüm çirkinlikleriyle iskeletler halinde ve gerçekten çok daha korkunç şekillerde çizilmiş gözdağı veren resimleri duvarların üzerine yayılmıştı. Bu hilkat garibelerinin şekillerinin belirgin, ama renklerinin rutubetten solmuş olduğunu gördüm. O anda yerlerin de taştan olduğunu fark ettim. İçine düşmekten kurtulduğum tam ortadaki yuvarlak kuyu dışında zindanda başka kuyu yoktu.

Bütün bunları belli belirsiz ve büyük bir çaba harcayarak görebiliyordum, çünkü uyukladığım sürede içinde bulunduğum durum büyük ölçüde değişmişti. Şimdi alçak bir kerevetin üzerinde sırtüstü yatıyordum. Palan kolanına benzer uzun bir kayışla bu kerevete sımsıkı bağlanmıştım. Kayış tüm uzuvlarımın ve gövdemin üzerinden defalarca dolanmıştı, öyle ki sadece başımı ve sol kolumu biraz olsun oynatabiliyordum, bu sayede biraz çaba sarf ederek de olsa, yanımda yerde duran toprak kaptaki yiyeceklere uzanabiliyordum. Dehşet içinde sürahinin yerinde yeller estiğini gördüm. Dehşetle diyorum, çünkü susuzluktan ölüyordum. Bu susuzluğun işkencecilerim tarafından daha da kamçılanmak üzere tasarlandığı ortadaydı, çünkü kapta kurutulmuş tuzlu et vardı.

Yukarı bakıp hücremin tavanını inceledim. Dokuz on metre yukarıdaydı ve hemen hemen yan duvarlar gibiydi. Panellerden birinin üzerinde, diğerlerine pek benzemeyen bir şekil özellikle dikkatimi çekti. Zaman'ın kişileştirilmiş bir resmiydi bu, ama elinde çoğunlukla olduğu gibi tırpan yerine, ilk bakışta antik saatlerde görünen dev bir sarkaç olduğunu sandığım bir şey tutuyordu. Ama bu aletteki bir şey ona daha dikkatle bakmama neden oldu. Altından bakarken (sarkaç benim tam üstümdeydi) sarkacın hareket ettiğini sandım. Bir an sonra düşüncem doğrulandı. Kısa ve elbette yavaş hareketlerle sallanıyordu. Birkaç dakika korkuyla, ama daha çok da merakla sarkacı izledim. Sonunda o tekdüze hareketten sıkılıp gözlerimi zindandaki diğer nesnelere çevirdim.

Hafif bir ses dikkatimi çekti ve yere baktığımda bir sürü de-

vasa farenin ortalıkta gezindiğini gördüm. Hemen sağ tarafımdaki kuyudan çıkmışlardı. Ben bakarken bile et kokusunun cazibesine kapılmış, aç gözlerle kuyudan akın akın çıkıp gelmeye devam ediyorlardı. Onları korkutup kaçırmak için dikkatle ve büyük bir gayretle uğraşmam gerekti.

Yukarı tekrar ancak yarım, belki de bir saat (çünkü zamanı tahmin edebilsem de emin olamıyordum) sonra baktım. Gördüğüm şey beni kahrettiği gibi şaşırttı da. Sarkacın sallanırken çizdiği kavisler neredeyse bir metreye ulaşmıştı. Bunun doğal bir sonucu olarak da hızlanmıştı. Ancak beni asıl tedirgin eden gözle görünür biçimde alçalmış olmasıydı. Alt kısmının hilal şeklinde, uçtan uca otuz santim uzunluğunda parlak çelikten yapıldığını, uçlarının kıvrık ve alt tarafının ustura gibi keskin olduğunu görünce dehşete kapıldığımı bilmem söylememe gerek var mı? Üstelik ağır ve kalındı da. Pirinçten yapılma ağır bir çubukla sağlam ve geniş bir mekanizmaya asılıydı. Havada kavis çizerken ıslık çalıyordu.

Artık işkence dâhisi keşişlerin bana nasıl bir ölüm hazırladıklarına dair en ufak bir kuşkum kalmamıştı. Kuyuyu fark ettiğimi Engizisyon vekilleri de anlamışlardı; benim gibi resmi kilisenin kurallarına boyun eğmeyecek kadar gözü pek insanlara dehşet saçmak üzere ayrılmış o kuyuyu, cehennemi andıran ve söylentilere bakacak olursak onların cezalarının Ultima Thule'si olan o kuyuyu... Bu kuyuya düşmekten sadece rastlantı sonucu kurtulmuştum. Şaşırarak veya tuzağa düşerek bu işkencelerin pençesine düşmenin bu zindanlardaki bu tuhaf ölümlerin önemli bir parçası olduğunu artık anlamıştım. Kendi kendime düşmedikten sonra beni kuyuya atmak şeytani planlarının bir parçası değildi, bu yüzden (başka bir seçenekleri kalmadığından) beni daha farklı ve daha az bir yıkım bekliyordu. Daha az yıkım! Bunu düşününce çektiğim acıya rağmen hafifçe gülümsedim.

Çelik parçasının hızla salınarak alçalmasını uzun mu uzun saatler boyunca ölümden bile zor gelen bir dehşetle izledim! Sarkaç, santim santim -milim milim- ama fark edilebilir aralıklarla alçalıyor ve alçalmaya da devam ediyordu! Keskin nefesini üzerimde hissetmeye başlamadan evvel sanki günler geçmişti. Çeliğin kokusu zorla burun deliklerime doluyordu. Dua ettim, sarkacın inişini hızlandırması için Tanrı'ya yakardım. Sonra zıvanadan çıkıp, o korkunç palanın darbesi bir an önce insin diye kendimi yükseltmeye çalıştım. Ve sonra ansızın sakinleştim ve, bir çocuğun eşine az rastlanır bir oyuncağa baktığı gibi, ben de yattığım yerden ışıltılı ölümüme gülümsedim.

Bir ara yine kendimden geçmişim, ama kısa sürmüş olmalı, çünkü kendime geldiğimde sarkacın alçaldığına dair bir emare göremedim. Fakat daha uzun sürmüş de olabilirdi, çünkü biliyordum ki o iblisler bayıldığımı fark edip sırf canları istediği için sarkacı durdurmuş olabilirlerdi. Kendime gelmemle beraber, uzun süre aç susuz kalmamın sonucu olsa gerek, kendimi kelimelerle anlatamayacağım kadar bitkin ve zayıf hissettim. Bunca ızdırabın ortasında bile insan acıkıyor. Canımın yanmasına rağmen, bağlarımın izin verdiği ölçüde sol kolumu uzattım ve etin farelerden arta kalan küçük parçasını aldım. Etin bir parçasını dudaklarıma götürürken, aklıma üşüşen yarı oluşmuş bir fikirle neşelendim - umutlandım. Oysa benim umutla ne işim olabilirdi ki? Dediğim gibi henüz tamamlanmamış bir fikirdi, insanın aklına böyle bir sürü fikir gelirdi de, bazısı asla tamamına ermezdi. Neşelenmiştim -umutlanmıştım- ama aynı zamanda da fikrin içinde kaybolmuştum. Beyhude bir çabayla onu kusursuzlaştırmaya -yeniden oluşturmaya- çalıştım. Uzun süredir çektiğim acılar aklımı başımdan almıştı. Tam bir aptal -bir budala- olup çıkmıştım.

Sarkacın salınışı bedenime dik açı yapıyordu. Hilal şeklindeki çelik tam kalbime gelecek şekilde ayarlanmıştı. Önce üzerimdeki cüppenin kumaşını kesecek, dönüp işine kaldığı yerden devam edecekti, yeniden ve yeniden. Salınışı tüyler ürperten bir genişliğe ulaşmıştı (dokuz on metre, belki de daha çok olmuştu) ve ıslık çala çala inerken etrafımdaki demir duvarları bile ayırmaya muktedirdi, buna rağmen cüppemi yırtması için dakikalarca gidip gelmesi gerekecekti. Bu düşünceyle duraksadım. Bundan ötesini düşünmeye cesaret edemedim. Sanki daha ötesini düşünmezsem çeliği öylece durdurabilirmişim gibi, büyük bir azimle düşüncemi durdurmaya çalıştım. Kendimi hilal şeklindeki bıçağın cüppemin üstünden geçerken çıkaracağı sesi -kumaşın sürtünmesiyle sinirlerimi saracak o tuhaf heyecan verici hissi- düşünmeye zorladım. Dişlerim kenetlenene kadar bu boş düşüncelere kafa yordum.

Alçalıyor, durmadan alçalıyordu! Salınışının hızıyla alçalışının hızını karşılaştırmaktan çılgınca bir zevk alıyordum. Lanetli bir ruhun feryatlarıyla sağa-sola-her yere salınıyor; kaplanların sinsi ve sessiz adımlarıyla kalbime doğru iniyordu. Kafamda gidip gelen düşüncelere göre ben de bir gülüyor, bir haykırıyordum.

Alçalıyor, kuşkuya hiç yer bırakmadan insafsızca alçalıyordu! Göğsümün on santim üzerinden geçiyordu! Sol kolumu kurtarmak için bütün gücümle ve gözü dönmüş bir halde çabaladım. Sadece dirseğimden aşağısı serbest kaldı. Elimi, büyük bir gayret sarf edersem, tabaktan ağzıma kadar götürebilirdim, ama ancak o kadar. Dirseğimin üstünü saran bağlardan kurtulabilseydim, sarkacı tutup durdurmayı deneyebilirdim. Gerçi bunun bir çığı tutup durdurmayı denemekten ne farkı olabilirdi ki!

Alçalıyor -hâlâ durmak tükenmek bilmeden- kaçınılmaz biçimde alçalıyordu! Sarkacın her salınışında nefesim daralıyor ve çırpınıyordum. Üzerimden her geçişinde elimde olmadan bebek gibi büzülüyordum. Yükselip alçalmalarını son derece manasız bir umutsuzlukla izliyordum; her salınışta gözlerim kasılarak kapanıyordu, oysa ki ölüm nasıl da tarifsiz bir rahatlama getirirdi! Buna rağmen bu keskin, parlak baltanın biraz daha alçaldığında göğsümü yarıp geçeceğini düşünmek sinirlerimi geriyor, beni tir tir titretiyordu. Sinirlerimin gerilmesine neden olan da, büzülüp kalmama neden olan da umuttu; işkenceye galip gelen umut, Engizisyon zindanlarında ölümü bekleyen mahkumların kulağına bile kurtuluşu fısıldayan umut...

On, on iki salınıştan sonra çeliğin cüppeme değeceğini gördüm ve bunu görmemle beraber ruhuma umutsuzluğun keskin, ağır durgunluğu çöktü. Saatlerdir, hatta belki de günlerdir ilk defa *düşündüm*. Bir anda beni saran bu kayışın tek parça olduğunu fark ettim. Bundan ayrı bir kordon yoktu. Ustura gibi çeliğin ilk dokunuşu kayışı bir parça bile kesse, sol kolumu kullanarak belki de onu tamamen çözebilirdim. Ama bu durumda çeliğin yakınlığı nasıl da korkunç olacaktı! En ufak bir yanlış hareket ölüm demek olacaktı! Ayrıca o Engizisyon uşaklarının bunu önceden görmemiş olmaları, böyle bir kurtuluş yolunu açık bırakmaları akıl alır şey miydi? Kayışın göğsümde tam sarkacın keseceği yerden geçtiği ne malumdu? Bu zayıf ve görünüşe göre son umudumun da yıkılacağından korka korka kafamı kaldırıp göğsüme baktım. Sargı tüm bedenimi; kollarımı, bacaklarımı her taraftan sıkı sıkıya sarmış, *sadece sarkacın geçeceği yeri açıkta bırakmıştı.*

Başımı yerine koyar koymaz, daha önce de sözünü ettiğim tuzlu eti kavrulmuş dudaklarıma götürürken, sadece yarısının belli belirsiz zihnimde dolaştığı şekillenmemiş kurtuluş fikri bir anda beynimde şimşek gibi çaktı. İşte o fikir bu kez tamamlanarak gelmişti; çelimsiz bir fikirdi, makul olduğu da şüphe götürürdü, ama yine de eksiksiz bir fikirdi. Umutsuzluğun verdiği kuvvetle işe koyuldum.

Üzerinde yattığım kerevetin etrafı saatlerdir kelimenin tam anlamıyla fare kaynıyordu. Vahşiyditer ve açlıktan gözleri dönmüştü; kırmızı kırmızı parlayan gözlerini üstüme dikmiş, onlara yem olmam için hareketsiz kalmamı bekliyorlardı. "Kim bilir ne biçim şeyler yemeye alışmışlardır o kuyunun içinde," diye geçirdim aklımdan.

Engel olmak için o kadar uğraştığım halde, tabağın içindekileri silip süpürmüşler, geride azıcık bir şey bırakmışlardı. Elimi tabağın yanında bir o yana bir bu yana sallıyordum, ama bir noktada bilinçsizce yapmaya devam ettiğim bu tekdüze hareket caydırıcılığını yitirmişti. Oburluktan gözleri dönmüş, sık sık keskin dişlerini parmaklarıma geçiriyorlardı. Yağlı, ağır kokulu etten artakalanları kayışın erişebildiğim yerlerine iyice sürdüm, sonra da elimi yerden kaldırdım ve soluğumu tutup yattığım yerde hareketsizce bekledim.

Önce, elimle mütemadiyen yaptığım hareketin durması fareleri şaşırtıp korkuttu. Panikle geri çekildiler, pek çoğu kuyuya geri kaçtı, ama sadece bir anlığına. Oburluklarına boşuna bel bağlamamıştım. Hareketsiz kaldığımı görünce, aralarından en cesur birkaç fare kerevete sıçrayıp kayışı koklamaya başladı. Böylece, diğer farelerin toplu halde hücum etmeleri için ilk işaret verilmiş oldu. Yeni birlikler kuyudan akın akın geliyordu. Yüzlercesi tahtalara tırmanıp üzerime üşüştü. Sarkacın düzenli hareketleri onları hiç de rahatsız ediyora benzemiyordu. Çeliğin geçtiği yerlerden kaçınarak, kayışın yağlanmış yerlerini kemirmekle meşguldüler. Yığınlar halinde üstümde biriktikçe ağırlıklarıyla beraber üzerimdeki baskı da artıyordu. Boğazımda geziniyor, soğuk dudakları dudaklarımı arıyordu; yarattıkları izdihamın altında adeta boğuluyordum. Henüz yeryüzünde adı konmamış bir tiksintiyle göğsüm kabarıyor, yapış yapış bir nemle kalbim buz tutuyordu. Bir dakika sonra hepsi son bulacaktı. Kayışın gevşediğini iyiden iyiye hissediyordum. Daha şimdiden birkaç yerden koptuğu belliydi. İnsanüstü bir kararlılıkla *kıpırtısız* yatmaya devam ettim.

Hesaplarımda yanılmamış, bunca şeye boşuna katlanmamıştım. Artık *serbest* olduğumu hissettim. Kayışın parçaları üzerimden sarkıyordu. Ama sarkacın darbeleri göğsümü sıyırmaya başlamıştı bile. Cüppemin kumaşını ikiye ayırmış, altındaki keteni bile kesmişti. İki kere daha gidip gelmesiyle birlikte keskin bir acı tüm bedenimi sarstı. Ama kurtuluş anı gelmişti. Elimi sallayınca kurtarıcılarım kargaşa içinde kaçıştı. Tedbirle, çekine çekine yana doğru yavaşça kayarak, kayışların arasından sıyrıldım ve palanın ulaşamayacağı kadar uzaklaştım. En azından şimdilik *serbesttim.*

Serbest! Ama Engizisyon'un pençesinde! Korkunç kerevetimden zindanın taş zeminine korku dolu bir adım atmamla, cehennem makinesinin durması bir oldu ve görünmez bir gücün onu tavana doğru çektiğini gördüm. Umutsuzca belletiğim bir ders olmuştu bu bana. Hiç şüphe yoktu ki her hareketim gözleniyordu. Serbestmiş! Bir işkencenin sonundaki ölümden kurtulmuştum. Ne için? Başka bir işkencede ölümden beter acılara katlanmak için... Aklımda bu düşüncelerle gözlerimi etrafımı saran demir duvarlarda gezdirdim sinirli sinirli. Zindanda daha önce açıkça seçemediğim, ama şimdi besbelli olan tuhaf bir değişiklik vardı. Tir tir titreyerek, rüyada gibi dalgın dalgın bu değişikliğin ne olduğunu anlamak için dakikalarca kafa patlattım. Bu arada hücremi aydınlatan kükürt sarısı ışığın geldiği yeri de nihayet çözmüş oldum. Duvarlarla döşeme hiç temas etmiyordu, aralarında bir buçuk santim kalınlığında bir yarık vardı ve o sarı ışık da zindanı çepeçevre saran bu yarıktan sızıyordu. Aradan bakmaya çalıştım, ama tabii ki hiçbir şey göremedim.

Doğrulup kalkmaya çalışırken, değişimin ne olduğunu bir anda kavrayıverdim. Daha önce duvarlardaki şekillerin belirgin olmalarına rağmen soluk olduklarını fark etmiştim. Şimdi bu renkler şaşırtıcı bir yoğunlukla parlamaya başlamıştı ve yanıp tutuşan bu parlaklık o kadar artmıştı ki hortlak ve şeytan resimleri, sinirleri benden daha sağlam olanları bile titretecek hale gelmişti.

Daha önce fark etmediğim yerlerde beliren iblislerin gözleri yabani, ürkütücü bir canlılıkla her taraftan bana bakıyordu ve alev alev yanan bir ateşin ihtişamıyla parlayan bu şekillerin gerçek olmadığına kendimi inandırmayı başaramıyordum.

Gerçekdışı! Soluk alırken burun deliklerime kızgın demirlerin nefesi doluyordu! Zindanı boğucu bir koku kapladı. Çektiğim acıları seyreden gözlerin parıltısı giderek daha da derinleşiyordu. Korkunç resimlerdeki kanlı sahneler giderek daha da kızıllaşıyordu. Nefes nefese kalmıştım! Nefes almaya çalışıyordum! İşkencecilerimin niyeti ortadaydı! Ah! Merhametsizler! İnsanların en şeytanileri! Kızarmaya başlayan duvarlardan kaçmak için hücrenin ortasına kıvrıldım. Alevlerle yaklaşan ölümün karşısında kuyunun serinliğini düşünmek ruhuma ilaç gibi geldi. Hemen kuyunun ölümcül kenarına koştum. Bitkin bakışlarımı içine diktim. Alevlerle parıldayan tavanın ışıltısı en kuytu köşeleri bile aydınlatmıştı. Yine de, bir anlığına da olsa, ruhum gördüğü şeyin ne olduğunu kavramayı reddetti. Ama o zorla, uğraşıp didinerek sonunda kendini kabul ettirdi, korkuyla ürpermiş zihnimi yaktı geçti. Ah! Söyleyecek sözüm yok! Ah! Korkunç. Ah! Bu olmasın da ne olursa olsun! Bir çığlık atarak kuyunun kenarından çekildim, yüzümü ellerimin arasına gömdüm, hüngür hüngür ağladım.

Sıcaklık hızla artıyordu, gözlerimi kaldırıp bir kez daha çevreme baktım, sıtmaya tutulmuş gibi titredim. Hücrede ikinci bir değişiklik olmuştu, ancak bu kez değişiklik kesinlikle hücrenin şeklindeydi. Tıpkı daha önce olduğu gibi, neler olduğunu kavramak için bir süre beyhude yere düşünüp durdum. Lakin bu kez fazla uzun sürmedi. İki kez ellerinden kurtulmuş olmam Engizisyon'un intikam planlarını hızlandırmıştı. Artık, Dehşetin Kralı ile oynaşma vakti sona ermişti. Oda kareydi. Şimdi ise karşılıklı iki köşenin açıları daralmıştı, haliyle diğer ikisi de genişlemişti. Bu korkunç değişiklik boğuk bir gürleme ya da iniltiyle artmaya başladı. Bir anda oda eşkenar dörtgene dönüşüverdi. Ama değişim bu kadarla da kalmadı, zaten kalmasını ne bekliyor, ne de istiyordum. Kor kızılı duvarları sonsuz istirahatimin giysisi olarak bağrıma basabilirdim. "Ölüm," diyordum, "herhangi bir ölüm, kuyudan gelmesin de nereden gelirse gelsin." Ne budalayım! Üstüme üstüme gelen ateşten demir duvarların tüm gayesinin beni *kuyuya* itmek olduğunu anlamamış olabilir miydim? Demirlerin sıcaklığına dayanabilir miydim? Buna dayansam bile, baskısına karşı koyabilir miydim? Artık duvarlar o kadar hızla kapanıyordu ki bir an olsun durup düşünmeye vakit yoktu. Ortası ve elbette en geniş alan, ağzı açık kuyunun olduğu yerdi. Gerilemeye çalıştım, ama daralan duvarlar beni ilerlemeye zorluyordu. Yanıp kavrulmuş bedenime zindanın zemininde birkaç santimden fazla basacak yer kalmamıştı. Artık karşı koymayı bırakmıştım, ama ruhumun acısı son bir uzun ve yüksek umutsuzluk feryadı kopardı. Kuyunun kenarında sendelediğimi hissettim. Gözlerimi kuyudan kaçırdım.

Uzaktan insan sesleri geliyordu! Bir sürü borazanın çalışına benzer bir gürültü! Gök gürültüsünü andıran keskin bir gıcırtı! Yanan duvarlar birden geri çekildi! Tam bayılıp kuyuya düşmek üzereyken uzanan bir kol benimkini yakaladı. General Lasalle'in koluydu bu. Fransız ordusu Toledo'ya girmişti. Engizisyon kendi düşmanlarının eline düşmüştü.

"Kızıl Ölüm'ün Maskesi"

"Kızıl Ölüm" ülkeyi uzun zaman kırıp geçirmişti. Böyle ölümcül, böyle iğrenç bir kıran görülmemişti. Kan cisimleşmiş haliydi kıranın; kanın kırmızısı ve dehşeti de mührü. Şiddetli sancılar, ani baş dönmesi, ardından da gözeneklerde müthiş bir kanamayla geliyordu ölüm. Kurbanı dostlarının şefkat ve yardımlarından mahrum bırakan, bedeninde ve bilhassa da yüzünde beliren kızıl lekeler oluyordu. Hastalığın avını ele geçirmesi, ilerlemesi ve yok etmesi topu topu yarım saat alıyordu.

Fakat Prens Prospero mesuttu, korkusuz ve basiretliydi. Tebaası yarıya inince sarayındaki şövalye ve leydiler arasından sıhhatli ve kaygısız bin yoldaşını huzuruna çağırttı ve onları da yanına alıp kale gibi manastırlarından birine kapandı. Muazzam ve haşmetli bir binaydı burası, prensin uçuk ama bir o kadar da ihtişamlı zevkinin bir eseriydi. Sağlam ve yüksek bir surla çevriliydi. Surun demir kapıları vardı. Saraylılar içeri girdikten sonra ocaklar ve kocaman çekiçler getirtilmiş, kapıların sürgüleri kaynak yapılıp eritilmişti. Ümitsizlik ya da cinnet nöbetleriyle manastıra girmek ya da çıkmak isteyecekleri engelleme meselesi de böylelikle halledilmişti. Manastıra her türlü erzak ve malzeme getirilmişti. Bu tedbirlerle saraylılar salgına direnebileceklerdi. Dışarıdakiler kendi başlarının çaresine bakacaklardı artık. Bu inziva boyunca yas tutmanın, kara kara düşünmenin bir manası yoktu. Prens her türlü zevk ve eğlenceyi temin etmişti: rakkaslar, çalgıcılar vardı, güzellik vardı, şarap da. İçeride zevkusefa ve emniyet. Dışarıda da "Kızıl Ölüm".

İnzivanın beşinci ya da altıncı ayının sonlarına doğruydu; kıran dışarıyı kasıp kavururken Prens Prospero dostlarını eğlendirmek için görülmedik derecede ihtişamlı bir maskeli balo tertiplemişti.

Zevk, sefa, haz doluydu balo. Ama önce balonun yapıldığı salonları anlatmam lazım sizlere. Yedi salonlu bir kraliyet dairesiydi burası. Çoğu sarayda bu daireler uzun ve düz bir nizamda olurdu, iki taraftaki duvarlara kadar açılabilen katlanır kapılarla, dairenin bir ucundan diğer ucu görünürdü. Prensin tuhaflık düşkünlüğünden bekleneceği üzere, buradaki durum hiç de öyle değildi. Salonlar öyle düzensiz sıralanmıştı ki bir yerden bakınca ancak bir diğeri görülebiliyordu. Her yirmi metrede bir keskin bir köşe vardı ve her köşeyi dönüşte insanın karşısına bambaşka ve ilginç bir manzara çıkıyordu. Sağda ve solda, her duvarın tam ortasında, dolambaçlı daire boyunca giden bitişik koridora bakan dar ve yüksek, gotik tarzda birer pencere vardı. Pencereler, açıldığı salona hakim olan renge uyan vitraylarla kaplıydı. Mesela doğu tarafındaki salon mavi döşenmişti, pencereleri de göz alıcı bir maviydi. İkinci salonun süslemeleri ve halıları mor, pencere camları da mordu. Üçüncü salon baştanbaşa yeşil, camları da yeşildi. Dördüncü salonun döşemesi de camları da turuncuydu - beşinci beyaz, altıncı eflatundu. Yedinci salonun her yeri, tavandan yerdeki aynı renk ve dokumadan halıya kadar inen kara kadife örtülerle kaplanmıştı. Ama yalnızca bu salonun penceresinin rengi döşemesine uymuyordu. Camları koyu kan rengindeydi. Yedi salonun yedisinde de, oraya buraya serpiştirilmiş altın süslerin ortasında şamdanlar, tavandan sarkıtılmış lambalar bulunmuyordu. Bu geçişli salonların içinde lambadan ya da mumdan yayılan bir ışık yoktu. Ama daireyi izleyen koridorda, her pencerenin karşısına denk gelecek şekilde, üç ayaklı sehpalar üzerine, alevleri renkli camlardan süzülüp salonları ışıl ışıl aydınlatan birer mangal yerleştirilmişti. Böylelikle içeriye parlak renkli, rüya gibi bir etki verilmiş oluyordu. Ama batı ucunda, yani kara salonda kan renkli camlardan kara örtülerin üstüne vuran alevlerin yarattığı etki son derece ürkütücüydü; girenlerin çehrelerine öyle vahşi bir ifade veriyordu ki içeri adım atmaya cesaret gösterebilen ancak birkaç kişi çıkmıştı.

Gene bu salonun batı duvarının önünde kapkara abanozdan devasa bir saat duruyordu. Sarkacı donuk, ağır ve tekdüze bir çınlamayla sallanıyordu; yelkovanı turunu tamamlayıp saat başına gelince, saatin pirinç ciğerlerinden berrak, yüksek, derin ve son derece ezgili, ama bir o kadar garip perdeden bir ses çıkıyordu, öyle ki her saat başında orkestradaki çalgıcılar mecburen bir an çalmayı bırakıp saatin sesine kulak veriyorlardı; vals yapanlar da çaresiz durmak zorunda kalıyorlardı; topluluğun neşesi kaçıyor, saatin vuruşları sürerken en uçarıların benizleri atıyor, yaşını başını almışlar ve oturaklılarsa hayallere ya da tefekküre dalmış gibi alınlarını ovuşturuyorlardı. Saatin yankıları kesilir kesilmez etrafa şen kahkahalar yayılıyordu; çalgıcılar kendi sersemlikleri ve asabiyetlerinden durmuşlar gibi birbirlerine bakıp gülümsüyorlar ve fısıltıyla bir saat sonraki vuruşta aynı duruma düşmeyeceklerine yeminler ediyorlardı; fakat altmış dakikalık süre dolduğunda (ki uçan zamanda üç bin altı yüz saniye eder), saat yeniden vurmaya başlayınca yine aynı ürkeklik, aynı tedirginlik, aynı dalgınlık yaşanıyordu.

Tüm bunlara rağmen, şen ve muhteşem bir cümbüş oluyordu. Prensin zevkleri de nevi şahsına münhasırdı. Renklerden ve yarattıkları etkilerden iyi anlıyordu. Bildik âdetleri hiçe sayıyordu. Planları cüretkar ve ateşliydi, fikirleri barbarca bir şaşaayla yanardı. Onun deli olduğunu düşünenler yok değildi.

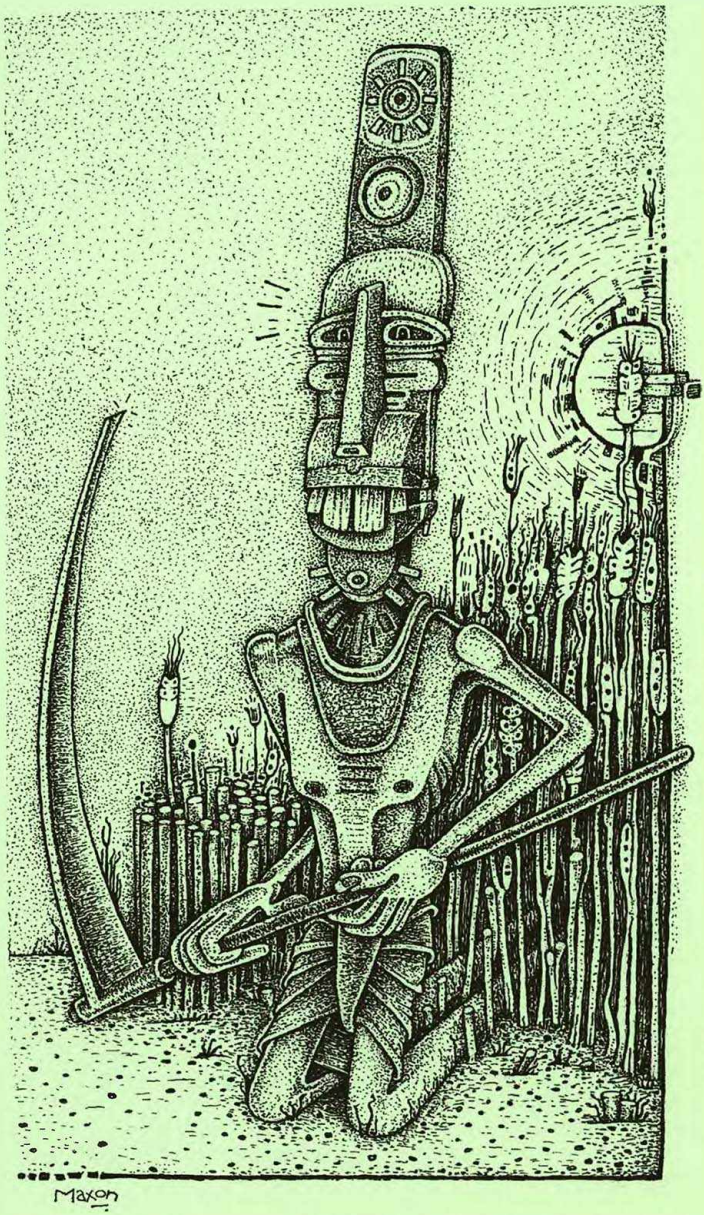
Maxon

Ama yakınındakilere deli değilmiş gibi gelirdi. Deli olmadığına kanaat getirmek için onu dinlemek, onu görmek ve ona dokunmak lazımdı.

Bu büyük eğlence için yedi salonun taşınabilir süslemelerini bizzat kendi seçmişti ve baloya katılanların kostümleri de onun zevkinin rehberliğinde seçilmişti. Kostümler çok acayipti emin olun. *Hernani*'den beri görülmemiş ışıltı, şatafat, albeni ve fantezi vardı. Kolları bacakları biçimsiz, acayip aksesuarlı arabesk figürler vardı. Çılgın modelli esrik kılıklar vardı. Bolca güzellik, bolca müsriflik, bolca acayiplik vardı, birazcık da korkunçluk, ama tiksinti uyandıracak hiçbir şey yoktu. İşin doğrusu bu yedi salonda bir hayaller geçidi yapılıyordu. Ve bunlar -bu hayaller- salonlarda kaynaşıyor, salonlarla renkleniyor, orkestranın çılgın müziği kulaklara adımların yankısıymış gibi geliyordu. Ve şimdi kadife kaplı salonda duran abanoz saat çalıyor. Bir anlığına saatin vuruşlarından başka herkes duruyor, her şey susuyor. Hayaller oldukları yerde donup kalıyorlar. Saatin çınlamaları silinip giderken -ki zaten ancak bir an sürüyor- havada gamsız, birazcık da durgun bir kahkaha süzülüyor. Şimdi müzik gene coşuyor, hayaller canlanıyor ve eskisinden daha şen geziniyor, pencerelerin arkasındaki alevlerle renkleniyorlar. Ama yedi salonun en batısında tek bir maskeli bile yok artık, çünkü gecenin sonu yaklaşıyor; kan rengi camlardan içeri giren ışık artık daha da al; kurum karası perdelerin siyahlığı dehşete düşürüyor, abanoz saatin boğuk çınlaması kara halıya ayak basanların kulaklarına diğer salonların uzak eğlentilerine dalmış olanlarınkinden daha vurgulu geliyor.

Ama diğer salonlar insan kaynıyor, o salonlarda hayatın kalbi coşkuyla atıyordu. Balo hızını almış bir girdap gibi coştukça coştu ve saat gece yarısını vurmaya başladı. Müzik kesildi, vals durdu ve her şeye önceki gibi huzursuz bir ara verildi. Şimdi saat on iki kere vuracak, eğlenenlerin zihinlerinde daha fazla düşünce dolaşacaktı. Belki de bu sayede, saatin son vuruşunun çınlaması kesilip yerini sessizliğe bırakmadan, kalabalıktakilerin çoğu daha önce kimsenin dikkatini çekmemiş maskeli birinin varlığını fark etti. Bu yeni konuğun varlığı fısıltıyla kulaktan kulağa yayılıverdi ve sonunda topluluktan önce hoşnutsuzluk ve şaşkınlık mırıltıları, ardından da dehşet, korku ve tiksinti sesleri yükseldi.

Tasvir ettiğim hayaller topluluğunda alelade birinin böyle bir duygu uyandıramaması gerekirdi. Aslında o gece için kostümlerde bir sınır yoktu, ama söz konusu şahıs kraldan çok kralcılık yapmış, prensin sonsuz zevklerinin bile ötesine geçmişti. En pervasızların bile kalplerinde hassas damarlar bulunur. Ölümle de hayatla da alay eden en şaşkınlar için bile alay edilemeyecek hassasiyetler mevcuttur. Şimdi herkes içten içe yabancının kostümünde ve duruşunda ne nükte ne de uygunluk olduğunu düşünüyordu. Yabancı zayıf ve uzun boyluydu, tepeden tırnağa bir mezar kılığına bürünmüştü. Yüzünü saklayan maske katılaşmış bir cesedin çehresinin kusursuz benzeriydi, en yakından bakanlar bile aslından ayırt edemezdi. Balonun üyeleri tasvip etmeseler de katlanabilirlerdi bu manzaraya. Lakin maskeli yabancı Kızıl Ölüm'e benzemekte çok ileri gitmişti. Kıyafetine kan bulaşmış ve geniş alnı, yüzünün bütün hatlarıyla beraber kızıl dehşetin lekeleriyle kaplanmıştı.

Prens Prospero, (dans edenlerin arasında rolünün hakkını vermek ister gibi ağır ve vakur adımlarla dolaşan) bu hortlağa benzeyen yaratığı gördüğü anda ya dehşetten ya da nefretten kıvrandı ama bir saniye sonra alnı hiddetten kıpkırmızı kesildi.

Yanında duran maiyetine, "Kim bu küstah?" diye bağırdı. "Bize saygısızca hakaret etmeye cüret eden kim? Yakalayın, maskesini de çıkarın da günün ilk ışığıyla burçlardan sallandırılacak kimmiş öğrenelim."

Prens Prospero bunları söylerken doğu tarafındaki mavi salondaydı. Sesi yedi salonun yedisini de çınlattı, çünkü prens gözü pek ve kuvvetli bir adamdı, müzik de elinin bir hareketiyle durmuştu.

Bir grup solgun suratlı saraylıyla mavi salondaydı prens. O konuşurken, yanındakilerin arasında, artık yakında olan yabancının olduğu tarafta bir telaş oldu; yabancı kararlı ve azametli adımlarla prense yaklaşıyordu. Maskeli hakkındaki çılgın faraziyelerden doğan huşu balodaki herkesin içine işledi ve onu yakalamak için elini kaldırabilen bir kişi bile çıkmadı; böylece hiçbir engelle karşılaşmadan prensin burnunun ucuna kadar geldi; topluluk ortak bir içgüdüyle duvarların dibine sinerken hiçbir maniyle karşılaşmadan, kararlı bir el onu tutmaya yeltenmeden aynı ölçülü ve vakarlı adımlarla mavi salondan mora-mordan yeşile-yeşilden turuncuya-oradan beyaza-sonra eflatuna geçti. Ancak o zaman Prens Prospero hiddetten ve düştüğü bir anlık korkaklık yüzünden çılgına dönerek hızla salonları aştı, ama herkesi ele geçiren büyük dehşet yüzünden peşinden giden olmadı. Hançerini çeken prensle yabancı arasında birkaç adım kalmıştı ki yabancı kara salonun yoğunluğuna eriştiği anda birden arkasına döndü ve takipçisiyle yüz yüze geldi. Tiz bir çığlık duyuldu - ve hançer kapkara halıya düştü, hemen ardından da Prens Prospero'nun ölüsü yere yığılıverdi. Az önce eğlenenler, ümitsizliğin verdiği vahşi bir ataklıkla kara salona akın ettiler ve abanoz saatin gölgesinde dimdik ve kıpırtısız duran maskeliyi yakalayıverdiler, lakin tarifsiz bir dehşetle kalakaldılar; hoyratça çektikleri ceset maskesinin ve kefenin altında elle tutulur bir şey bulamamışlardı.

Böylece Kızıl Ölüm'ün varlığı anlaşıldı. Gece vakti bir hırsız gibi gelmişti. Az evvel âlem yaptıkları, kanla ıslanan salonlarda birer birer yere yığılıp can verdiler. Şen maskelilerin sonuncusunun son nefesiyle abanoz saatin vakti de doldu. Mangallarda yanan ateş söndü. Ve her yer Karanlık, Çürüme ve Kızıl Ölüm'ün hükümranlığına girdi.

Jane Eyre

Charlotte Brontë

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Elizabeth Watasin**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE, ÜÇ KIZ KARDEŞİN ÜÇÜNÜN DE klasikler arasına girmiş edebi eserler yaratmış olmaları insana büyük hayret veriyor. Daha da ilginci bu eserleri *aynı yıl* yazmış olmaları. 1847 yılı Charlotte Brontë'nin *Jane Eyre*, Emily Brontë'nin *Uğultulu Tepeler* ve Anne Brontë'nin *Agnes Grey* romanlarının basıldığını gördü. Tarihteki en müthiş yaratıcı başarılardandır bu.

Üç kız kardeş ve erkek kardeşleri Branwell yazmaya çocukluklarında, hayallerinde yarattıkları girift dünyaların kurmaca masallarıyla başladılar. Charlotte, İngiltere'nin saray şairinin kendisine yazmanın erkek işi olduğunu kaba bir biçimde ifade etmesine rağmen pes etmedi ve şiirlerini yayımlatmaya başladı. 1846'da Charlotte otuz, Emily yirmi sekiz ve Anne de yirmi altı yaşındayken, küçük bir yayınevi kız kardeşlerin şiirlerinden oluşan bir kitap çıkardı. Dönüm noktası olan ertesi yıl, ilk olarak Charlotte zafer kazandı ve Londralı bir yayıncı metnin eline geçmesinden sonra altı hafta içinde *Jane Eyre*'i bastı. Büyürken hayatta sebatla ilerleyen bir yetimin öyküsünü anlatan –ve kardeşlerinin ilk romanları gibi alışılmadık bir erkek ismi altında basılan– roman, hem okurların hem de eleştirmenlerin ilgisini ve sevgisini kazandı. İngiliz Profesör Elsie B. Michie şöyle yazıyor:

> Kadın kahramanın tutkulu sesi Victoria dönemi edebiyat dünyasını kasıp kavurdu. Çağdaş eleştirmenler romana "olağanüstü bir kitap", "okuduğumuz hiçbir şeye benzemiyor", "orijinallik ve yenilikle dolu" demişlerdi. Okurlarsa onu eleştirmenlerden daha çok sevmişlerdi: "Halkın zevki bu kitabın sergilediği büyük gücü takdir etmekte rehberlerini geride bırakmış gibi görünüyor." Bir Amerikan dergisi, New England'ın "Jane Eyre'in ateşiyle" tutuştuğunu yazmıştı. Kraliçe Victoria günlüğüne, Prens Albert'e "*Jane Eyre* denen o melankolik, ilginç" kitabı okumak için gece yarısına kadar uykusuz kaldığını not etmişti. Brontë'nin romanını böylesine merak uyandırıcı kılan enerji, aynı zamanda alışılmadık, dinle alakasız, uygunsuz ve devrimsel olmayı göze aldığı anlamına da geliyordu. Çağdaş eleştirmenlerden biri, romanı "ahlaki Jakobenliği" yüzünden eleştirdi ki bu, kitabı "otoriteyi çökerten, beşeri ve ilahi her türlü kuralı ihlal eden bir zihniyeti" yansıtan, "en üst seviyede Hıristiyanlık karşıtı bir karışım" olarak tanımlayan Lady Eastlake'in büyüttüğü bir meseleydi.

Çizgi roman, illüstrasyon, düzyazı ve animasyon alanlarında (filmleri arasında *Güzel ve Çirkin*, *Aslan Kral* ile *Alaaddin* bulunuyor) çalışan Elizabeth Watasin, romanın Charlotte ile kız kardeşlerinin de gittikleri o kabusa benzeyen okula dayanılarak yaratılmış Lowood Yatılı Okulu'nun anlatıldığı sekizinci bölümünün büyük bir kısmını uyarladı. Elizabeth bu çalışmasıyla ilgili şöyle diyor:

> Helen Burns, Bayan Temple ve Jane Eyre'in sahnesini seçtim çünkü Charlotte'un bu sahneyi betimlerken kullandığı dildeki tutku beni adeta çarptı. Birkaç bölüm süren bu yoğunluğa denk başka bir sahne görmedim. Görsel olarak tamamlanabilecek olaydan önce ifşaatlar vardı ve sürrealizm denersem sayfaya bir sahne ve tiyatro duygusu getirebilirdim. Dilin, çizgilerin ve renklerin uyuşması gerekiyordu. Rastlantı ve keşif duygusu ancak elle çizmek ve renklendirmekle doğal olarak verilebilirdi.

Jane Eyre

Charlotte Bronte

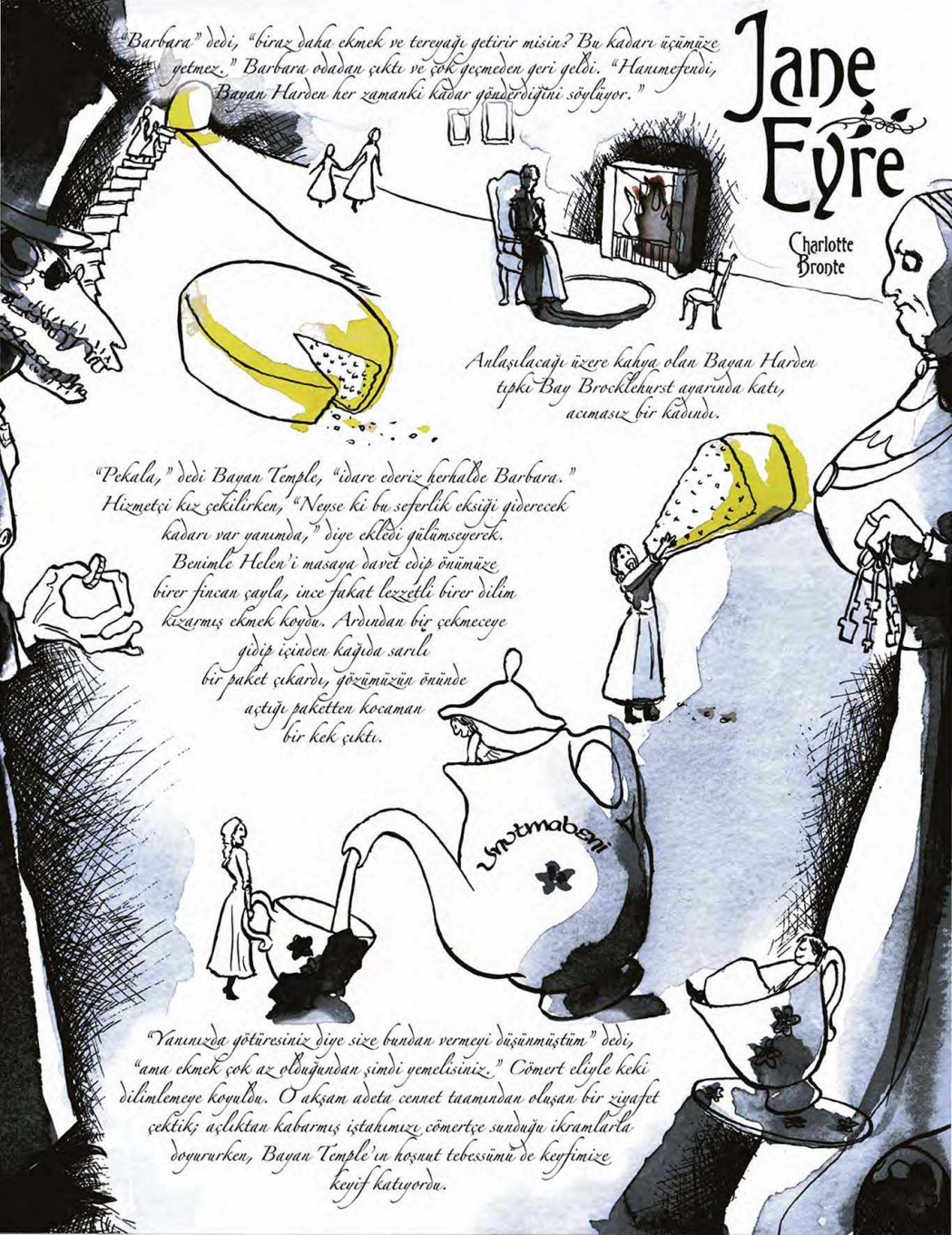

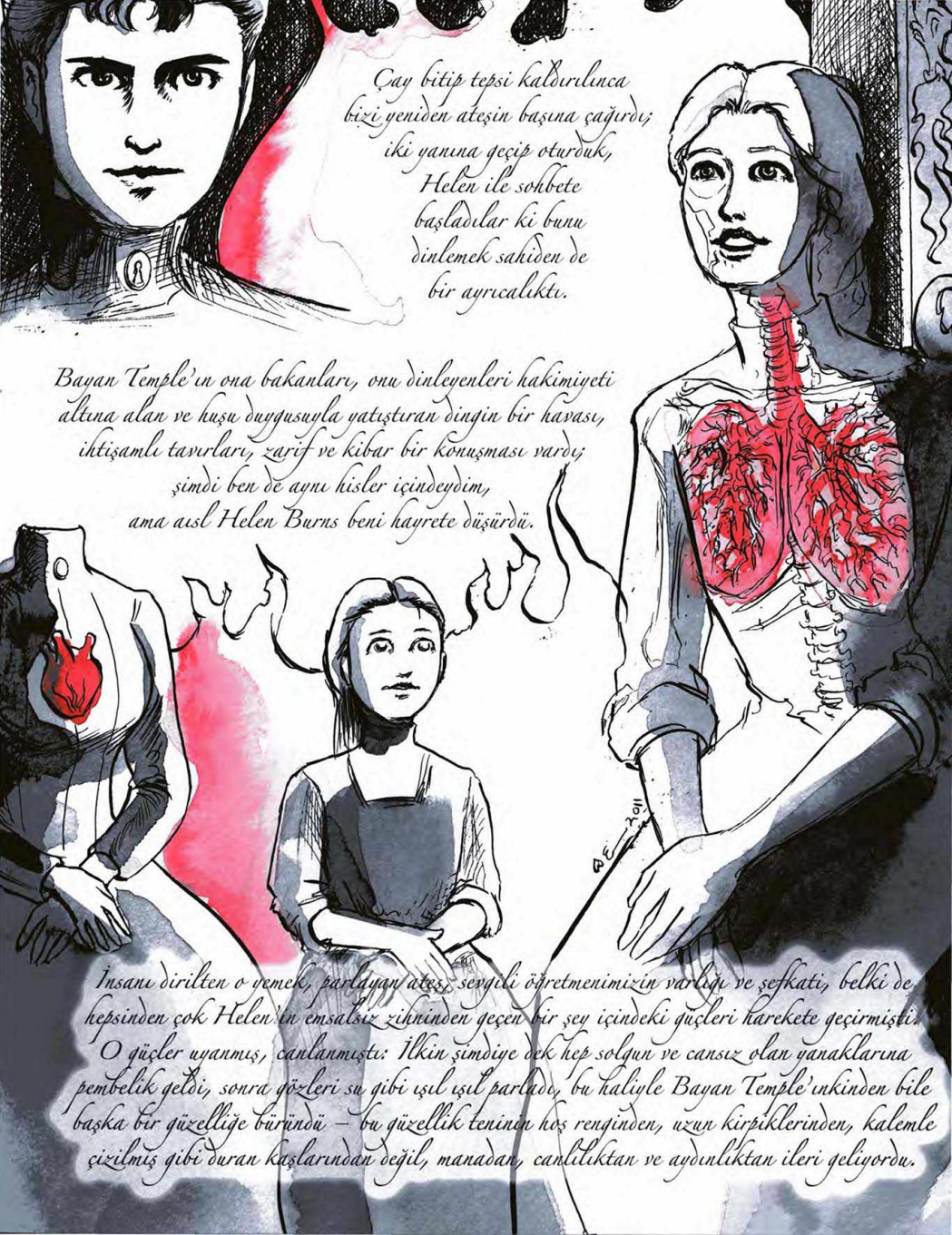
Çay bitip tepsi kaldırılınca
bizi yeniden ateşin başına çağırdı;
iki yanına geçip oturduk,
Helen ile sohbete
başladılar ki bunu
dinlemek sahiden de
bir ayrıcalıktı.
Bayan Temple'ın ona bakanları, onu dinleyenleri hakimiyeti
altına alan ve huşu duygusuyla yatıştıran dingin bir havası,
ihtişamlı tavırları, zarif ve kibar bir konuşması vardı;
şimdi ben de aynı hisler içindeydim,
ama aısl Helen Burns beni hayrete düşürdü.
İnsanı dirilten o yemek, parlayan ateş, sevgili öğretmenimizin varlığı ve şefkati, belki de
hepsinden çok Helen'in emsalsiz zihninden geçen bir şey içindeki güçleri harekete geçirmişti.
O güçler uyanmış, canlanmıştı: İlkin şimdiye dek hep solgun ve cansız olan yanaklarına
pembelik geldi, sonra gözleri su gibi ışıl ışıl parladı, bu haliyle Bayan Temple'ınkinden bile
başka bir güzelliğe büründü – bu güzellik tenindeki hoş renginden, uzun kirpiklerinden, kalemle
çizilmiş gibi duran kaşlarından değil, manadan, canlılıktan ve aydınlıktan ileri geliyordu.

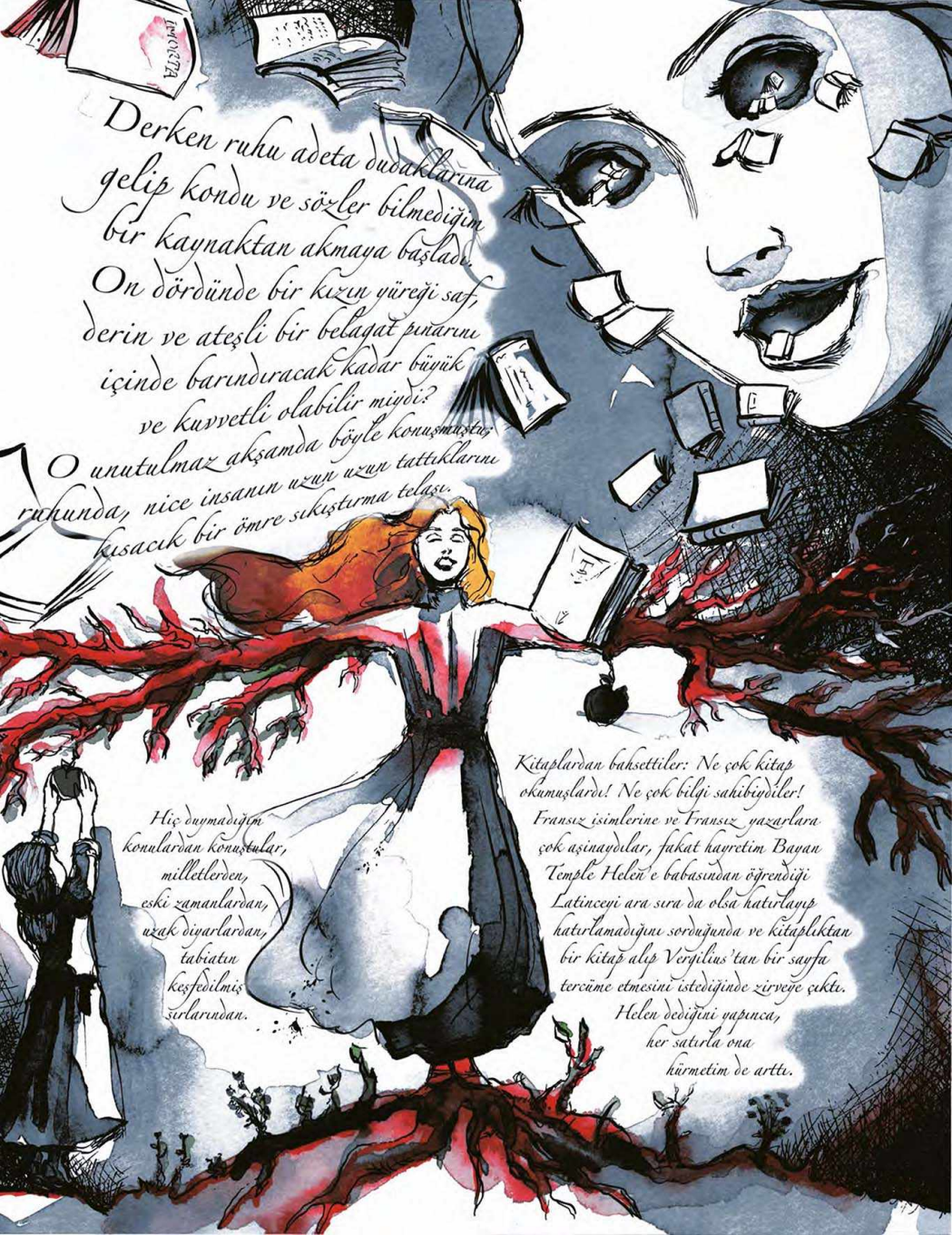
Derken ruhu adeta dudaklarına gelip kondu ve sözler bilmediğim bir kaynaktan akmaya başladı. On dördünde bir kızın yüreği saf, derin ve ateşli bir belagat pınarını içinde barındıracak kadar büyük ve kuvvetli olabilir miydi?
O unutulmaz akşamda böyle konuşmuştu; ruhunda, nice insanın uzun uzun tattıklarını kısacık bir ömre sıkıştırma telaşı.
Kitaplardan bahsettiler: Ne çok kitap okumuşlardı! Ne çok bilgi sahibiydiler! Fransız isimlerine ve Fransız yazarlara çok aşinaydılar, fakat hayretim Bayan Temple Helen'e babasından öğrendiği Latinceyi ara sıra da olsa hatırlayıp hatırlamadığını sorduğunda ve kitaplıktan bir kitap alıp Vergilius'tan bir sayfa tercüme etmesini istediğinde zirveye çıktı.
Helen dediğini yapınca, her satırla ona hürmetim de arttı.
Hiç duymadığım konulardan konuştular, milletlerden, eski zamanlardan, uzak diyarlardan, tabiatın keşfedilmiş sırlarından.

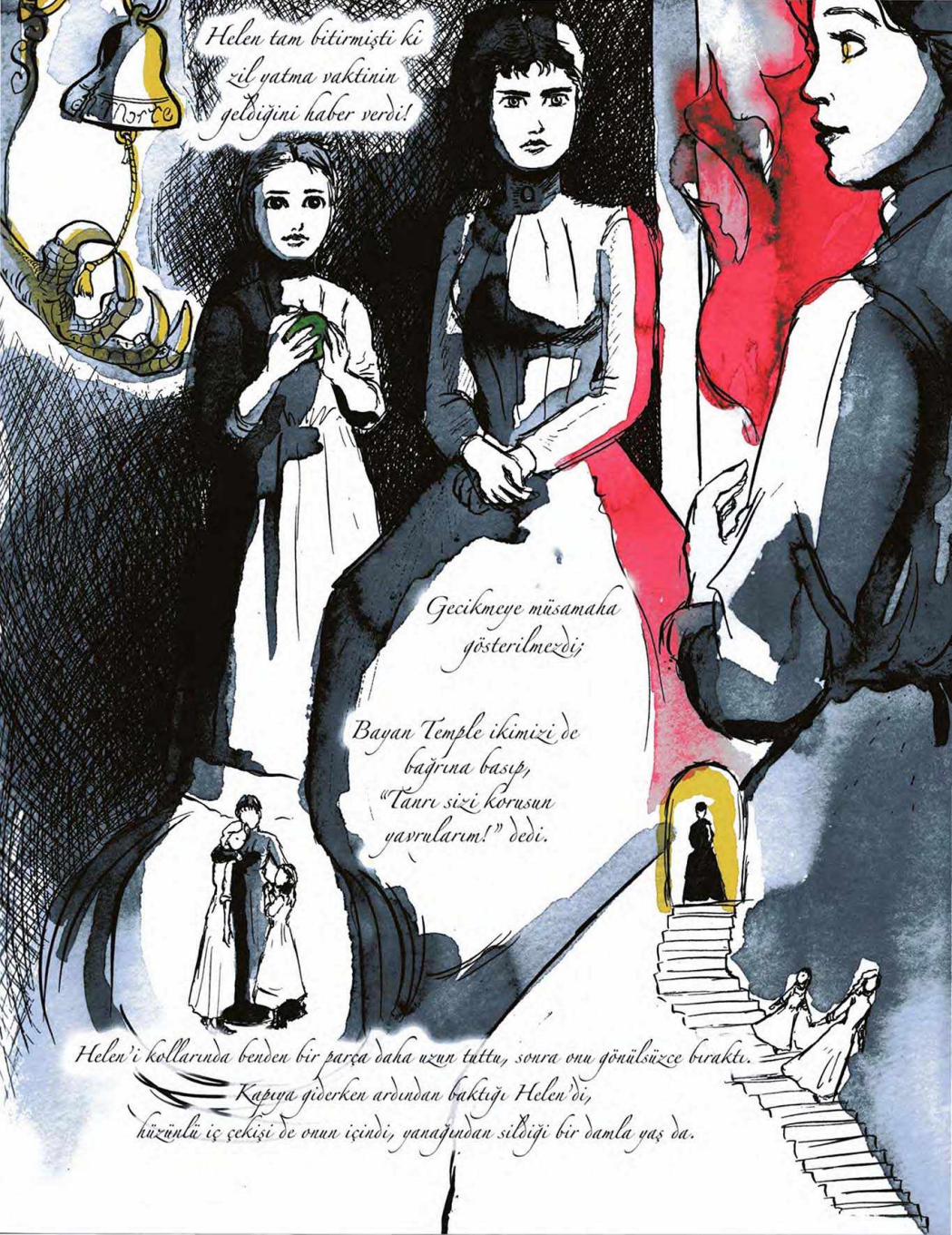
Helen tam bitirmişti ki
zil yatma vaktinin
geldiğini haber verdi!
Gecikmeye müsamaha
gösterilmezdi;
Bayan Temple ikimizi de
bağrına basıp,
"Tanrı sizi korusun
yavrularım!" dedi.
Helen'i kollarında benden bir parça daha uzun tuttu, sonra onu gönülsüzce bıraktı.
Kapıya giderken ardından baktığı Helen'di,
hüzünlü iç çekişi de onun içindi, yanağından silDiği bir damla yaş da.

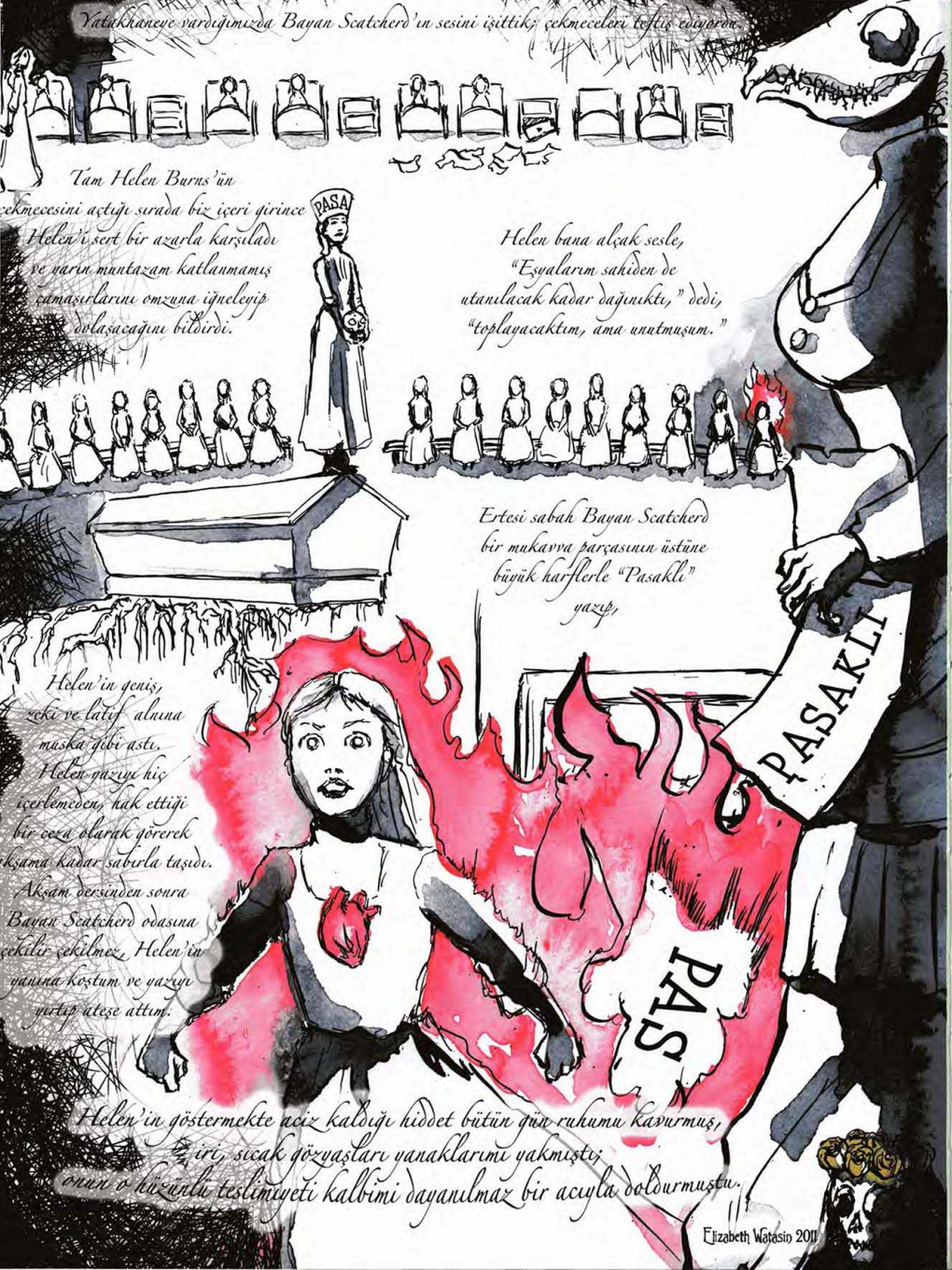
Yatakhaneye vardığımızda Bayan Scatcherd'ın sesini işittik; çekmeceleri teftiş ediyordu.
Tam Helen Burns'ün çekmecesini açtığı sırada biz içeri girince Helen'i sert bir azarla karşıladı ve yarın muntazam katlanmamış çamaşırlarını omzuna iğneleyip odaşacağını bildirdi.
PASA
Helen bana alçak sesle, "Eşyalarım sahiden de utanılacak kadar dağınıktı," dedi, "toplayacaktım, ama unutmuşum."
Ertesi sabah Bayan Scatcherd bir mukavva parçasının üstüne büyük harflerle "Pasaklı" yazıp,
PAŞAKLI
PAS
Helen'in geniş, zeki ve latif alnına maske gibi asıldı. Helen yazıyı hiç içerlemeden, hak ettiği bir ceza olarak görerek akşama kadar sabırla taşıdı. Akşam dersinden sonra Bayan Scatcherd odasına çekilir çekilmez, Helen'in yanına koştum ve yazıyı yırtıp ateşe attım.
Helen'in göstermekte aciz kaldığı hiddet bütün gün ruhumu kavurmuş, iri, sıcak gözyaşları yanaklarımı yakmıştı; onun o hüzünlü teslimiyeti kalbimi dayanılmaz bir acıyla doldurmuştu.
Elizabeth Watasin 2011

Uğultulu Tepeler

Emily Brontë

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Tim Fish**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

***JANE EYRE*'İN GİRİŞİNDE DE BELİRTTİĞİM ÜZERE** Brontë Kardeşler, neredeyse aynı zamanda edebiyata üç klasik eser armağan ederek tarihteki en büyük sanatsal başarılardan birine imza atmışlardı. Ancak o aileye mensup olmanın bazı olumsuz yönleri de yok değildi. Romantik dönemden sonra bu kadar genç yaşta ölen yazar olmamıştı. Altı kardeşten biri bile kırkıncı yaşını göremedi.

Kötü yazgıları, Anne'in doğumundan iki yıl sonra kanserden vefat eden anneleri Maria'yla başlamıştı. Ailenin ilk iki çocuğu, Maria Jr. ile Elizabeth on ve on bir yaşlarındayken altı hafta arayla veremden öldüler. Hastalığı Brontë kızlarının çoğunun gittikleri korkunç yatılı okulda kapmışlardı. Diğer dört kardeş yetişkinlik yıllarına erişebildiler, ama sekiz ay içinde erkek kardeşleri Branwell ile kız kardeşleri Emily ve Anne'i kaybettiler. En uzun yaşayan Charlotte oldu, ancak otuz dokuz yaşını doldurmasına haftalar kala aynı hastalıktan hayatını kaybetti. Babaları Papaz Patrick Brontë karısıyla altı çocuğunun cenazelerini görecek kadar uzun yaşadı ve seksen dört yaşında öldü.

Büyük başarı yılı olan 1847'de Charlotte Londralı bir yayıncı buldu. Çok geçmeden Emily ile Anne[1] de Londra'da başka bir yayınevi bulup ilk romanlarını bastırdılar. *Jane Eyre*'in aksine *Uğultulu Tepeler* farklı farklı eleştiriler almış, pek çok eleştirmen sayfalardan akan müthiş öfke ve zalimlik karşısında şaşkına dönmüştü. Harold Bloom bu konuda şöyle yazıyor: *Uğultulu Tepeler*'in dil açısından bir benzeri yoktur, ama ona en yakın eser kız kardeşi Charlotte'un *Jane Eyre* romanıdır. Gerçi Charlotte benzerliği reddeder, ayrıca ona göre Heathcliff "düpedüz şeytan"dır. Ancak Heathcliff bundan çok daha fazlasıdır, bir anti-kahraman ya da kötü adam olarak, onda Herman Melville'in *Moby Dick* romanının başkarakteri Kaptan Ahab'ın yüceliği, hatta Milton'ın *Yitik Cennet*'indeki Şeytan'ın karanlık ihtişamından bir şeyler vardır. Emily Brontë'nin Heathcliff'i yaratırken ilham aldığı model, Lord Byron'ın, Milton'ın Şeytan'ının özelliklerini benimsediği ve romantik şairin otoportresi olan uzun *Manfred* şiiridir.

Tim Fish, *Marvel Illustrated* edebiyat uyarlamaları serisi için Marvel'e *Uğultulu Tepeler*'i çizmeyi teklif etmiş. (Aralarında *Yitik Cennet*'i resimleyen Rebecca Dart, *Alice* kitaplarını resimleyen Dame Darcy ve *Karanlığın Yüreği*'ni resimleyen Matt Kish'in de olduğu diğer birçok *Grafik Kanon* sanatçısı gibi, Tim bu uyarlamanın uzun zamandır hayali olduğunu söylüyor.) Marvel başta ilgilendiğini bildirmiş, ancak anlaşma sonuçlanmamış. Bunu Tim'in blogundan öğrendim ve kendisine daha kısa bir uyarlama önerdim. Şanslıyım ki bunu kabul etti ve böylece romanın üvey kardeşler Catherine ile Heathcliff'in talihsiz aşklarına odaklanan ilk yarısının dinamik bir görsel versiyonuna kavuştuk. (Romanın ikinci kısmında ağırlıkla Catherine'in kızı ile Heathcliff'in oğlu konu edilir.)

1 - Anne Brontë'ye bir özür borçluyum. *Agnes Grey* ile *The Tenant of Wildfell Hall* klasik olarak kabul edilir ama genelde *Jane Eyre* ve *Uğultulu Tepeler* kadar itibar görmemiştir. İşin doğrusu Anne'in romanlarını uyarlamaya kimse talip olmadı, bu durumun *Grafik Kanon*'un sonraki ciltlerinde değişeceğini ümit ediyorum.

BENİM ADIM NELLY DEAN. HİZMET GÖRECEK YAŞA GELİNCE BAY EARNSHAW'IN YANINA VERDİLER BENİ.
ÇOK GEÇMEDİ, BAY EARNSHAW EVE FAKİR BİR ÇİNGENE ÇOCUĞU GETİRDİ, ADINI DA HEATHCLIFF KOYDU. YAŞLI ADAM OĞLANI PEK SEVERDİ...
FAKAT BEYEFENDİNİN OĞLU HINDLEY ÇOCUĞU ZİYADESİYLE KISKANDI. BEYEFENDİ BAŞINI NE ZAMAN BAŞKA TARAFA ÇEVİRSE...
KOKMUŞ ÇİNGENE!
HINDLEY! DUR!!
HAYATIN ZALİM YÜZÜNÜ GÖSTERİYORDU...
UĞULTULU
HEATHCLIFF İLE CATHY BİRLİKTE BÜYÜRKEN SEVGİLERİ VE BAĞLILIKLARI DA ARTIYORDU...
AMA...
KÜÇÜK HANIM BÜYÜDÜKÇE MADDİYATIN DA FARKINA VARIYORDU... VE LINTON AİLESİNİN MALİKANESİ THRUSHCROSS GRANGE'IN DA...
GENÇ DELİKANLI EDGAR'IN GÖZDESİ OLUVERDİ KENDİSİ!
NEDEN KAÇMI-YORSUN?
BUNCA CEZAYI HAK ETMİYORSUN!
SEN YANIMDA OLDUKÇA HER ŞEYE KATLANA-BİLİRİM CATHY!

DELİKANLININ IZDIRAPLARINI ANCAK BEYEFENDİNİN KIZI DİNDİREBİLİRDİ...
BAY EARNSHAW'I KISA BİR ZAMAN SONRA FUNDALIĞIN BOZKIRLA BİRLEŞTİĞİ YERE DEFNETTİK...
ARTIK EVİN EFENDİSİ HINDLEY'Dİ, EVİ AMANSIZ BİR GADDARLIKLA YÖNETMEYE BAŞLADI.
ÇOK ÜZGÜNÜM HEATHCLIFF.
TEŞEKKÜR EDERİM CATHY.
HEATHCLIFF HER TÜRLÜ İNCE VE EŞİT MUAMELEDEN, EĞİTİMDEN MAHRUM BIRAKILDI. TARLALARDA ÇALIŞTIRILDIĞI HALDE ELİNE PARA DA VERİLMİYORDU.
...RÜZGARIN ŞİDDETLE DÖVDÜĞÜ...
TEPELER
EMILY BRONTË
TIM FISH
CATHY!
CAHTY ZAMANINI LINTON İLE GEÇİRDİĞİ İÇİN HEATHCLIFF'E ZAMAN AYIRAMAZ OLMUŞTU...
NEDEN BAY LINTON İLE EVLENİYORSUN? HEATHCLIFF'TEN VAZGEÇMEK ZORUNDA KALACAKSIN!
ONUNLA EVLENMEK ALÇALMAK OLUR!
EDGAR'A OLAN SEVGİM AĞAÇLARIN YAPRAKLARI GİBİ, AMA HEATHCLIFF'E OLAN AŞKIM AĞAÇLARIN KÖKLERİNDEKİ KAYALAR KADAR EBEDİ!
HEATHCLIFF YALNIZ KALDIKÇA KABALAŞIP KISKANÇLAŞTI... TAKİ...
O YÜZDEN. BİR DAHA AYRILIKTAN BAHSETME!!!
HEATHCLIFF'İN BU KONUŞMANIN NE KADARINI DUYDUĞUNU KİMSE BİLMİYOR... AMA HEATHCLIFF KALP ACISIYLA BAŞINI ALIP GİTTİ; ÜÇ YIL SONRA CATHY ARTIK BAYAN LINTON OLMUŞTU...

ÜÇ YIL SONRA
KİM GELDİ NELLY?
HEATHCLIFF, ONU HATIRLARSINIZ...
ŞU ÇİNGENE Mİ? YANAŞMA MI?
SUSUN!
SAKIN ONA BÖYLE İSİMLER YAKIŞTIRMAYIN EFENDİM! HANIMIM DUYARSA ÇOK ÜZÜLÜR!
EDGAR!
DOĞRUYMUŞ!!
O GELDİ!
HEATHCLIFF GELDİ!!
ONU GÜZEL KARŞILAMAN LAZIM!
MUTLAKA!
ÖYLE SEVİNÇLİYİM Kİ GERÇEK OLMAMASINDAN KORKUYORUM!!!
CATHERINE SEVİNCİNİ ABARTMA!!
ÇEKİP GİTMİŞ BİR IRGATI KARDEŞİNMİŞ GİBİ KARŞILADIĞINI BÜTÜN EV HALKININ DUYMASINA GEREK YOK!
HEATHCLIFF'İN BU KADAR DEĞİŞMESİ BENİ HAYRETE DÜŞÜRMÜŞTÜ... UZUN BOYLU, SIRIM GİBİ BİR ERKEK OLMUŞTU. DİMDİK DURUŞUNDAN ORDUYA KATILDIĞI ANLAŞILIYORDU. ÇEHRESİNDEKİ İFADE VE KARARLI ÇİZGİLERLE BAY LİNTON'DAN ÇOK DAHA BÜYÜK GÖRÜNÜYORDU. ESKİ HALİNDEN ESER YOKTU.
OTURUN EFENDİM.

BAYAN LINTON ESKİ GÜNLERİN HATIRINA SICAK KARŞILANMANIZI İSTEDİ.
ÖYLEYSE SEVE SEVE BİR SAAT OTURABİLİRİM!
CATHERINE DE, ISABELLA DA GÖZLERİNİ ONDAN ALAMIYORLARDI...
HEATHCLIFF'İN O GÜNE KADAR NEREDE OLDUĞUNU, NERELERE GİTTİĞİNİ VE SERVETİNİ NASIL EDİNDİĞİNİ BİLEN YOKTUR...
YAKINDA TEKRAR GÖRÜŞECEĞİMİZİ UMUYORUM. UĞULTULU TEPELER'DE KALIYORUM.
AĞABEYİNİZE VE KÜÇÜK OĞLUNA RAĞMEN OLDUKÇA YALNIZLIK ÇEKECEĞİM.
AMA GÜNLERİ HINDLEY EARNSHAW İLE KUMAR OYNAMAKLA...
GENE KAYBETTİN ESKİ DOSTUM.
BİR DAHAKİ -HICK- SEFERE...
VE GRANGE'DA VAKTİNİ ONA AYIRAN ESKİ ARKADAŞIYLA BERABER GEÇİRMEYE BAŞLADI...
SIRLARINI BENİMLE PAYLAŞTIĞIN İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM!
AH, HEATHCLIFF!
BELKİ DE ÇOK FAZLA VAKİT AYIRIYORDU!
NELLY, UŞAKLARA SÖYLE ŞU HÖDÜĞÜ KAPI DIŞARI ETSİNLER!!
CATHY'NİN GÖNLÜNÜ YETERİNCE EĞLEDİM.
HANGİMİZ, HEATHCLIFF Mİ, YOKSA BEN Mİ?
HEM BENİM KARIM HEM DE ONUN DOSTU OLAMAZSIN!!!

CATHY CEVAP VERMEDİ AMA ÇIKIP GİDERKEN DİŞLERİNİ ÖYLE SIKIYORDU Kİ, ÇATIR ÇATIR KIRILACAKLAR SANIRDINIZ!!!
GENÇ KIZLIĞINDA YAŞADIĞI ÖFKE NÖBETLERİNDEKİ GİBİ, GÖZLERİNDEN ATEŞ SAÇILIYORDU, BENZİ DE SOLMUŞTU.
GÖZLERİNDEKİ ATEŞ VE DUDAKLARINDAKİ KAN KOCASINI KORKUTTU!
ISABELLA GÜNLERCE HEATHCLIFF'İ GÖRMEK ÜMİDİYLE BAHÇEDE DOLAŞIP DURDU...
-OF-
BAY LINTON KARISININ ÖFKE NÖBETLERİNİ GÖRMEZDEN GELMEYİ SEÇMİŞ, KİTAPLARIYLA OYALANIYORDU...
BEN DE NE YAZIK Kİ MUTFAKTAN ÇIKMIYOR, KENDİ İŞİME BAKIYORDUM...
BAYAN LINTON ÜÇ GÜN SONRA KAPISININ KİLİDİNİ AÇTI...
AH, ÖLECEĞİM...
YÜZÜ ÖLÜ GİBİ SOLGUNDU.
ÖLDÜĞÜME SEVİNİR, HİÇ ÖZLEMEZ BENİ!
BENİM BİR AYAĞIM ÇUKURDA!
O KİTAPLARINA GÖMÜLMÜŞ!!!
KİTAP-LARINA!

HERKES BİRBİRİNDEN NEFRET EDER AMA BENİ SEVMEDEN EDEMEZLER SANIRDIM!!
AMA BAK, BİRKAÇ SAATTE HEPSİ DÜŞMAN KESİLİVERDİLER!
?
BEN BURADA CAN VERİRKEN, KİTAPLARINI OKUYOR!
GIRT
KEŞKE ESKİ EVİMDE OLSAYDIM...
BAK!
İŞTE ESKİ ODAM!!
FIIIŞT!!!
NELLY! NELER OLUYOR?
AH, EFENDİM!
ZAVALLI HANIMIM HASTALANDI!
BAŞ EDEMİ-YORUM!!
HASTALANDI MI?
NEDEN HABER VERMEDİN?
KİMSEYİ İÇERİ SOKMADI EFENDİM!
BAY LINTON SAYIKLAYAN KARISIYLA İLGİLENİRKEN, KIZ KARDEŞİ O GECE HEATHCLIFF'LE KAÇTI!
HEATHCLIFF'LE ISABELLA AYLARCA ORTADA GÖRÜNMEDİLER... O GÜNLERDE BAY LINTON CATHERINE'İN BAŞINDAN AYRILMADI.
AMA CATHERINE BİR DAHA ESKİSİ GİBİ OLMADI...
CANSIZ VE NEŞESİZDİ...
AA! ÇİĞDEMLER.
TEPELER'DEN KAR KALKTI MI?
BURADA KAR KALMADI CANIM.

ÇOK GEÇMEDEN BALAYI YENİ BİTEN GELİN HANIMDAN BİR MEKTUP GELDİ.
ŞÖYLE YAZIYORDU:
"SEVGİLİ NELLY, KORKUNÇ BİR HATA YAPTIM! BU ADAM İNSAN DEĞİL, ŞEYTANIN TA KENDİSİ!! ÇOK PERİŞANIM, SENDEN YARDIM DİLİYORUM."
GİR İÇERİ!
"DÜN GECE UZUN BİR YOLCULUKTAN SONRA HEIGHTS'A VARDIK."
"EVE GİRİNCE GÖZLERİ CATHERINE'E ÇOK BENZEYEN KÜÇÜK BİR OĞLAN GÖRDÜM."
hav
"ONUN HINDLEY'İN OĞLU HARETON OLDUĞUNU TAHMİN ETTİM. BENİM DE YEĞENİM SAYILIRDI."
KİMSİN SEN?
B-BEN ISABELLA LINTON...
BAY HEATHCLIFF İLE EVLENDİK!
DEMEK HAİN GERİ GELDİ.
GECELERİ KAPINI KİLİTLİ TUT.
AÇIK BULURSAM, CANINA OKURUM ONUN!
"AH, NELLY! BURADA CANIMIZ TEHLİKEDE!"
"KAPIMI KİLİTLEYİP HEATHCLIFF'İ BEKLEDİM AMA HİÇ GELMEDİ..."
¡UHÚ!
"ONDAN DA, BU KORKUNÇ EVDEN DE NEFRET EDİYORUM."
"NELLY, YALVARIRIM YARIN GEL LÜTFEN."

ERTESİ GÜN HEIGHTS'A GİTTİM.
ISABELLA'YA HABER GETİRDİYSEN, SAKLAMA NELLY!
ISABELLA AĞABEYİNDEN HABER BEKLİYORDU.
HABER GETİRMEDİM.
AMA BEYEFENDİ SEVGİLERİNİ YOLLADI.
HANIMIN NASIL?
BAYAN LINTON YENİ İYİLEŞTİ. YALVARIRIM ONU RAHAT BIRAKIN!!
NELLY, BANA BİR İYİLİK YAP, ONUNLA BİR BULUŞMA AYARLA.
FIŞT FIŞT FIŞT
AKLINI MI KAÇIRDIN? SENİ GÖRMEK İSTEMEZ!
BENİ UNUTTU MU DİYORSUN?
AH, NELLY!
SEN DE BENİM KADAR BİLİYORSUN Kİ LINTON'I BİR KEZ, BENİ BİN KEZ DÜŞÜNÜR O!
BİR AN KOCASINA BAĞLILIĞINA DEĞER VERDİĞİNE İNANMAKLA APTALLIK ETTİM!
O HERİFİN SEKSEN YILLIK SEVGİSİ BENİM AŞKIMIN BİR GÜNÜ ETMEZ!
HEM CATHERINE'İN YÜREĞİ BENİMKİ KADAR DERİNDİR.
DENİZ ŞU AT YALAĞINA GİRER DE, CATHY'MİN SEVGİSİ O ADAMIN OLAMAZ!!

EDGAR'IN ONUN GÖZÜNDEKİ KIYMETİ KÖPEĞİNDEN DAHA FAZLA DEĞİLDİR.
SEVİLECEK BİR ŞEYİ YOKKEN, CATHY ONU NASIL SEVSİN?
GÖRÜŞMEMİZİ AYARLA.
DEDİĞİMİ YAPMAZSAN, ZORLA GİRERİM EVE.
BAY HEATHCLIFF'İN ZİYARETİNİN ONU KÖTÜ ETKİLEMESİNDEN ENDİŞE EDİYORDUM, HASTALIK ONU DEĞİŞTİRMİŞTİ.
SANA BİR MEKTUP GETİRDİM.
HEATHCLIFF'TEN.
GELDİ, BURADA...
CATHY!

ONU KOLLARINA ALDI...
AH, HAYATIM!
BEŞ DAKİKA KONUŞMADAN ONA SARILDI KALDI, ÖLÜMÜNÜN KAÇINILMAZ OLDUĞUNU BİLİYORDU.
NASIL DAYANIRIM?
EDGAR DA, SEN DE KALBİMİ KIRDINIZ...
SANA ACIMAYACAĞIM, HAYIR!
BENİ ÖLDÜRDÜN, HEM DE KÂRLI ÇIKTIN BU İŞTEN!!!
BEN ÖLDÜKTEN SONRA, KAÇ YIL YAŞAYACAKSIN?
BENİ UNUTACAK MISIN?
BENİ DELİRTİNCEYE KADAR İŞKENCE Mİ EDECEKSİN?
ÖLÜMÜN EŞİĞİNDEYKEN, BANA NELER SÖYLÜYORSUN?
BENİ ÖLDÜRDÜN DERKEN YALAN SÖYLÜYORSUN.
SENİ ANCAK KENDİMİ UNUTURSAM UNUTABİLİRİM!
BEN CEHENNEM AZABI İÇİNDE KIVRANACAĞIM, SEN O SONSUZ BENCİLLİĞİNLE...
HUZURA KAVUŞMUŞKEN!
BEN...
HUZURA KAVUŞAMAM Kİ...

TEK BİR DİLEĞİM VAR CATHERINE EARNSHAW, BEN YAŞADIĞIM MÜDDETÇE RAHAT YÜZÜ GÖRME!
BENİ ÖLDÜRDÜN DEDİN, RUHUN DA BANA MUSALLAT OLSUN ÖYLEYSE!!!
YANIMDAN AYRILMA!
İSTEDİĞİN KILIĞA GİR!
AMA SENİ BULAMAYACAĞIM BU DİPSİZ UÇURUMDA BENİ YALNIZ BIRAKMA!
TANRIM!
TARİFSİZ BİR AZAP BU!
KÜÇ
CANIM OLMADAN YAŞAYAMAM!
RUHUM OLMADAN YAŞAYAMAM!
CATHERINE'İN DEFNEDİLDİĞİ GÜN, HEATHCLIFF'İN ÇOCUĞUNA GEBE OLAN ISABELLA KOCASININ PENÇESİNDEN KAÇTI.

DEDİĞİNE GÖRE:
HINDLEY KEDERLİ HEATHCLIFF'İ GAFİL AVLAMAYI UMMUŞTU...
DÖVÜŞ-MÜŞLERDİ.
AMA MÜCADELE EŞİT OLMAMIŞTI...
ÇÜNKÜ HINDLEY ÇOĞU ZAMAN AYAKTA DURAMAYACAK KADAR SARHOŞTU.
ISABELLA İLE EDGAR BARIŞTILAR.
EDGAR, ÇOCUĞUNU HUZUR İÇİNDE BÜYÜTSÜN DİYE...
KARDEŞİNİN LONDRA'YA YERLEŞ-MESİNE YARDIM ETTİ.

ÇOK GEÇMEDEN HINDLEY EARNSHAW ÖLÜ BULUNDU.
DOKTOR AŞIRI İÇMEKTEN ÖLDÜĞÜNÜ SÖYLEDİ.

BAY LINTON'IN AVUKATI HINDLEY'İN BÜTÜN MALININ KUMAR BORCU YÜZÜNDEN İPOTEKLİ OLDUĞUNU SÖYLEDİ.
TEK ALACAKLI...
VE HALİYLE UĞULTULU TEPELER'İN YENİ SAHİBİ

HEATHCLIFF'Tİ!
BAY LINTON GÖNDERDİ BENİ, HANIMININ YEĞENİNİ ALACAĞIM!
YA?

ÇOCUK YETİŞTİRMEYE KARAR VERDİM NELLY.

LINTON ÇOCUĞU ALMAYA KALKIŞIRSA, BEN DE KENDİ ÇOCUĞUMUN VASİLİĞİNİ ALIRIM...

BAY LINTON, HEATHCLIFF'İN NE KASTETTİĞİNİ BİLDİĞİNDEN ÇOCUĞU ALMAK İÇİN BAŞKA BİR GİRİŞİMDE BULUNMADI. KATLANACAĞI ZALİMLİKLERİ DÜŞÜNÜNCE ÜRPERİYORDUM...
FAKAT ÇOK GEÇMEDEN...
BİR AKŞAM ANLADIM Kİ...
ADALET YERİNİ BULMUŞ OLABİLİRDİ.
CATHY?
CATHY!!!
CATHY!!
HEATHCLIFF'İ ZAMAN ZAMAN BOZKIRDA KOŞARKEN GÖRENLER VARDI.
SONUNDA SEVDİĞİNE KAVUŞTU VE ONU BİR DAHA GÖREN OLMADI.
-SON

Kızıl Damga

Nathaniel Hawthorne

RESİMLEYEN **Ali J**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

HEMEN HERKESİN OKULLARDA OKUTULAN BU ESERE aşina olduğunu varsayıyorum. Roman, Boston'un henüz hâlâ Püriten bir koloni olduğu zamanlarda, kocası İngiltere'deyken zina suçu işleyen Hester Prynne'ın maruz kaldığı sıkıntıları anlatır. Bu ilişkiden gayrimeşru bir kız çocuğu olur ve Hester hapiste bir süre kaldıktan sonra göğsüne zina suçunu (adultery) simgeleyen kırmızı bir A harfi takmaya mecbur bırakılır. Kocası şehre gelir ancak Hester'ın eşi olduğunu gizli tutar. Bu sırada bebeğin babasının... okul günlerinizden hatırlamıyorsanız, sonunu söylemeyeceğim.

Romanın bildik bir konusu olsa da Hawthorne'un başyapıtını yazma nedeni pek bilinmez. Yazar o sırada büyük maddi sıkıntı içindeydi. *Kızıl Damga*, yazarlarının paraya ihtiyaçları olması sebebiyle yazılmış edebi klasikler geleneğinin bir parçasıdır. (ayrıca bkz. "İhtiyar Denizcinin Manzumesi", *Dr. Jekyll ve Bay Hyde* ile John Keats'in hemen tüm eserleri). Hawthorne'un en gözde konusu Püritenlerdi, çünkü ne kadar üzülse de onların soyundan geliyordu. Atası olan bu aşırı önyargılı, kavgacı Kalvinist softalar –ki içlerinde Salem'deki cadı mahkemelerinin yargıçlarından biri de vardır– yazarın canını sıktıkları kadar onu büyüledikleri için de onlarla kağıt üzerinde uğraşıyordu.

Avustralyalı sanatçı Ali J'in gazete ve kitap sayfalarını kolajla kadın illüstrasyonlarında kullanma tarzını çok seviyorum. Kendisi Hester Prynne'ın portresini yapmak istedi ve ortaya bir yandan insanı şaşırtacak ölçüde modern ve şık, bir yandan da 1600'lü yılların ortasındaki New England'ın kötü günlerini çağrıştıran retro-Püriten giysili bir Hester Prynne çıktı.

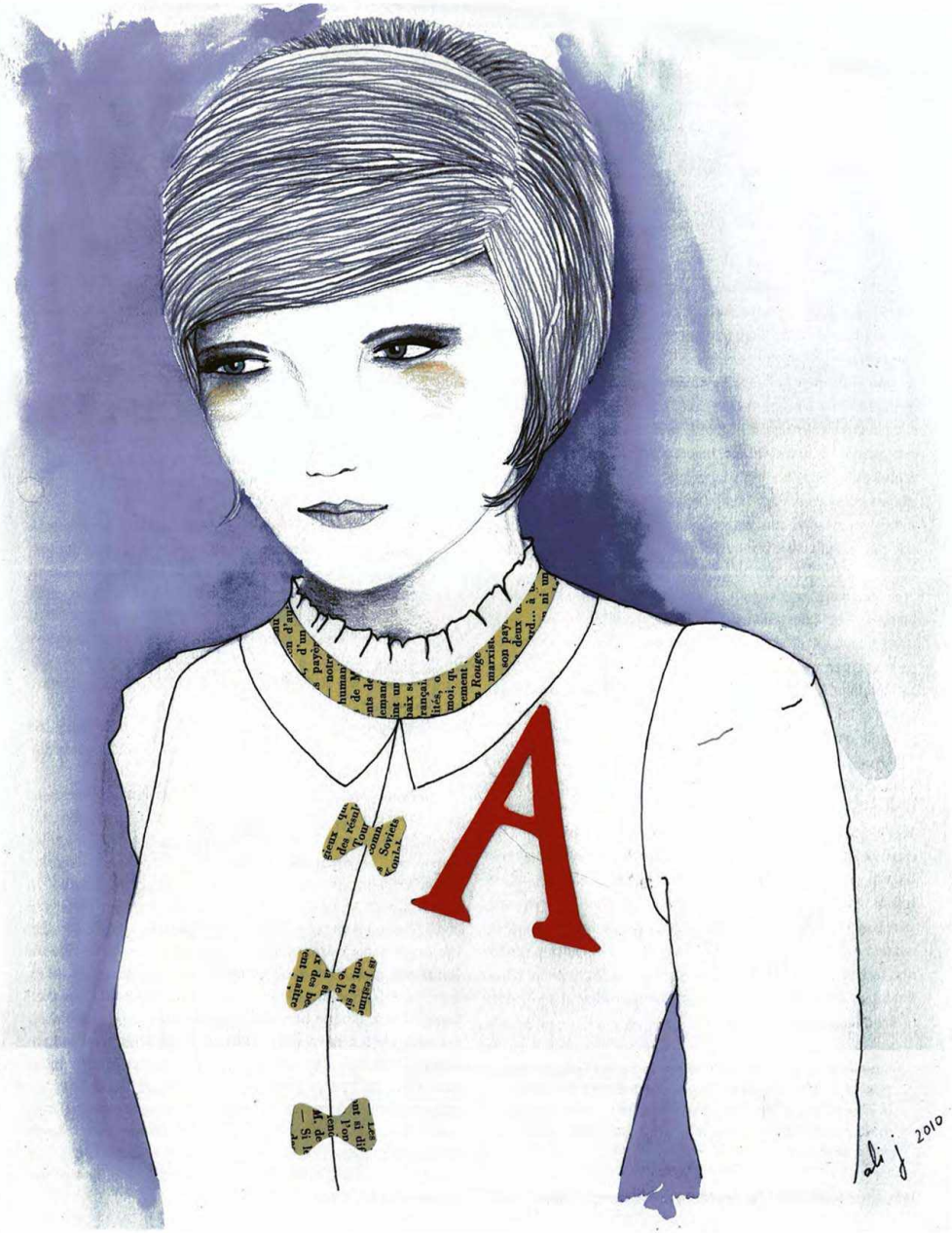
A
ali j 2010

Moby Dick

Herman Melville

RESİMLEYEN **Matt Kish**

TÜRKÇESİ **BİLGE CEREN ŞEKERCİLER**

***MOBY DICK*'İN KONUSUNU ŞÖYLECE ÖZETLEYEBİLİRİZ:** Sinirleri tepesinde bir kaptan, kendisinin ve mürettebatının hayatı pahasına, bacağını sakatlayan balinanın peşinden gitmeyi ve onu öldürmeyi kafasına koymuştur. Ayrıca romanı edebiyat tarihinin en iyi karakterleriyle dolu, muhteşem bir macera olarak da okumak mümkün. Egzotik seyahatlerinden yola çıkarak çok okunan, kolay anlaşılan macera hikayeleri yazan Herman Melville bu kadar basit bir konudan, sanatın en karmaşık işlerinden birini çıkarmayı başarmıştır. *Moby Dick* büyük ölçüde Amerikan edebiyatının en büyük romanı kabul edilir (onunla rekabet edebilecek bir tek *Huckleberry Finn'in Maceraları* olsa gerek). Tıpkı muhteşem bir balina gibi *Moby Dick* de kendinden önce gelen bütün edebiyatı yutar ve içinde barındırır: Denizcilik hikayeleri, epik destanlar, Eski Ahit, Shakespeare ve antik Yunan tragedyaları, söylevler, monologlar, balina avcılığı kılavuzları, operalar, parodiler ve daha neler neler... Roman bunların hepsini ve daha fazlasını içerir, ama bir yandan da bunların hiçbiri değildir. Tek bir yaklaşımı benimsemeden neredeyse sonsuzluğa kadar her yöne yayılmasına rağmen tutarlılığını korur.

Uzun uzadıya anlatmak kolay değil, fakat *Moby Dick*'in kendi içine kapalı ve bütünlüklü bir sistem olduğunu söylemek yanlış olmaz, öyle ki bütün bu evrenin kendi terimleriyle ele alınması gerekir. Sonuçta kimse bundan ne çıkaracağını bilemedi. Roman ilk kez 1851 yılında yayımlandığında, çok güzel eleştiriler de aldı, yerden yere de vuruldu. Okur kitlesi tarafından ise pek tutulmadı. Diyebiliriz ki tıpkı *Pequod* gibi batı ve yirminci yüzyılın başlarına kadar unutulmaya yüz tuttu. I. Dünya Savaşı sırasında modernizmin yükselişiyle beraber edebiyatçılar birden onu fark etti: "Vay canına! Karanlığa gömülü altmış beş yıllık bu kitap bir şaheser!" Yale'de İngilizce profesörlüğü yapan Richard H. Brodhead şöyle yazıyor:

> Kesintili ve parçalı biçim, sembolik yapı, biçimsel yoğunluk ve gelenek karşıtı deneme bir kere edebi değerler olarak belirlendiğinde, *Moby Dick*'in alışılmamış özellikleri, artık iflah olamayacağının değil, büyüklüğünün göstergesi olarak yeniden yorumlanabilirdi.

Why Read Moby Dick? [Neden Moby Dick Okumalı?] adlı kitabında Nathaniel Philbrick modernizmin iki ustasının tepkilerini anlatıyor:

> 1927 yılında, daha sonra Rockwell Kent'in *Kaptan Ahab* çizimini Oxford, Mississippi'deki salonuna asacak olan William Faulkner, *Moby Dick*'in bir yazarın yazmış olmayı isteyebileceği romanlardan biri olduğunu iddia etmişti. Ernest Hemingway 1949 yılında yayıncısı Charles Scribner'a mektubunda, kariyerinin sonlarına yaklaşırken, Melville'in hâlâ yenmek üzere uğraştığı bir avuç yazardan biri olduğunu yazıyordu.

Matt Kish etiketle beraber gelen bütün kültürel ve psikolojik sorumluluk ve beklentiler nedeniyle kendisine sanatçı demekte tereddüt eden, çekirdekten yetişme bir kütüphaneci. On yıl boyunca illüstrasyon ve fotoğraflarını kendisi bastırırken, daha geniş kitlelere ulaşmak için herhangi bir girişimde bulunmamış. Sonra büyük bir alçakgönüllülükle *Moby Dick*'in her sayfasına bir çizim yapmak gibi muazzam bir projeye girişmiş. Tıpkı Zak Smith'in *Gravity's Rainbow* [Yerçekiminin Gökkuşağı] üzerine çalışırken yaptığı gibi bir blog oluşturmuş ve 4 Ağustos 2009'da ne yapmakta olduğunu anlatan dört cümlenin yanı sıra bloguna romanın ünlü açılış cümlesi "Bana Ishmael deyin"in yer aldığı ilk görselini eklemiş.

Başlangıçta yaptığı işin öneminin pek de farkında olmayan Kish, sadece *Moby Dick* hayranlarının dikkatini çekeceğini düşünmüş, ancak sonra edebiyat severlerin, sanat düşkünlerinin, yayıncıların ve medyanın ilgisini üzerinde toplamış. Böylece büyük bir fenomene dönüşen proje, tuğla gibi bir kitabın da önünü açmış: *Moby Dick in Pictures: One Drawing For Every Page* [Resimlerle Moby Dick: Her Sayfaya Bir Çizim]. Bir gün bile boşvermeyi kaldırmayacak çalışma programıyla bu tutkulu ve takıntılı proje, ben dahil herkesin aklını başından aldı. Matt Kish'in kendi kendini yetiştirmiş bir sanatçı olması da işin cazibesini artırdı. Elbette bir de işin kendisi vardı, dijital olmayan, her şeyin tek tek elle çizildiği, elle boyandığı, tıpkı romanın kendisi gibi birbirinden farklı bir dizi yaklaşım, araç ve özelliğe sahip eşsiz işler... 552 parçalık işin büyük çoğunluğu, başka kitaplardan sayfaların, iş formlarının, teknik şemaların üzerine çizilmiş. *Grafik Kanon*'da kullanmak üzere Matt ile beraber hem hikayenin süper yoğunlaştırılmış bir versiyonunu anlatacak, hem de kitapta yer alan işler hakkında fikir verebilecek bir düzine görsel seçmeye karar verdik.

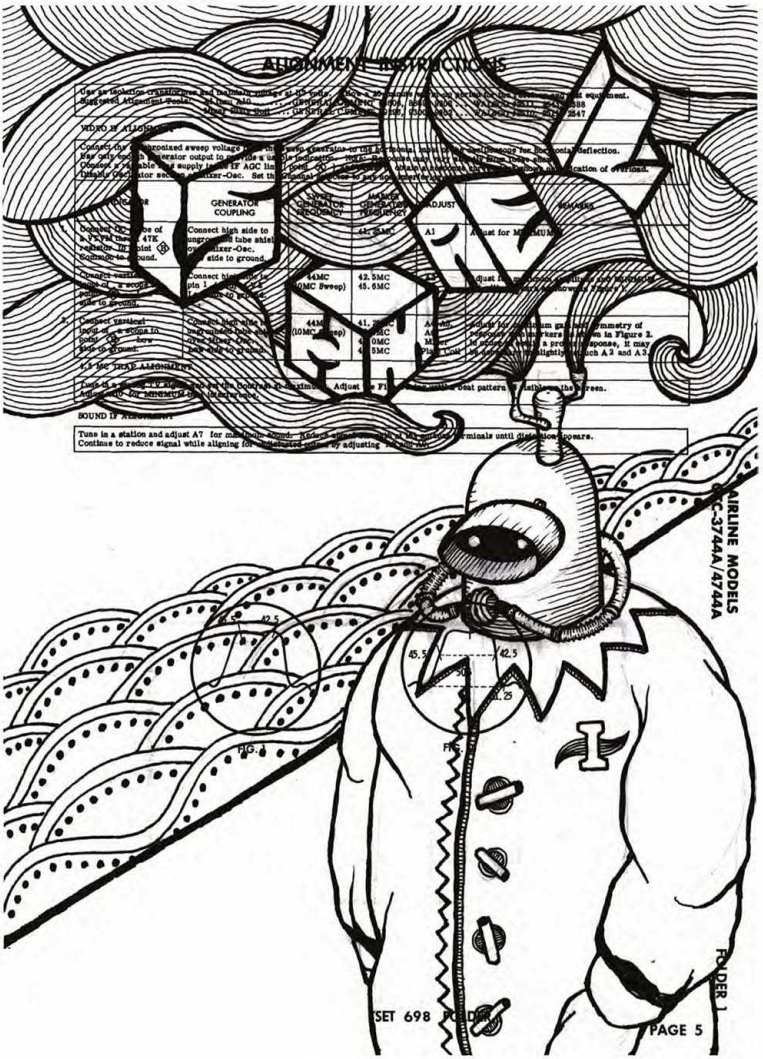

Bana Ishmael deyin.

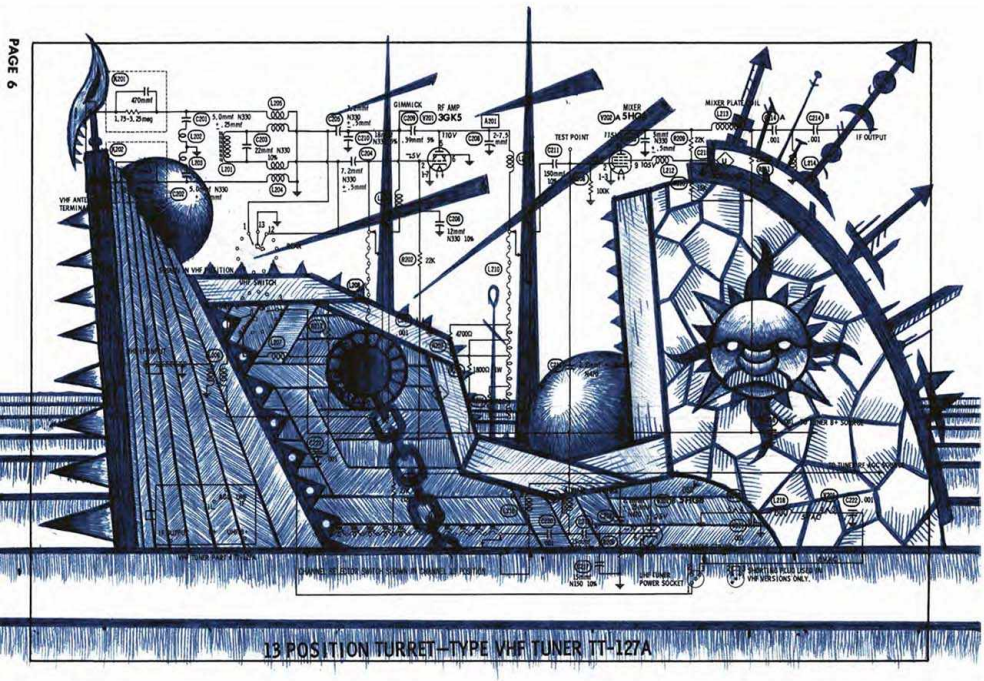

... inanın bana, bu eşine az rastlanır ihtiyar Pequod'dan daha nadirini ve yaşlısını göremezdiniz. Eskilerin geleneğinden gelen, illa ki söylemek gerekirse biraz küçük, biçimi, hani şu vahşi kuşların pençelerini andıran modası geçmiş gemilerdendi.

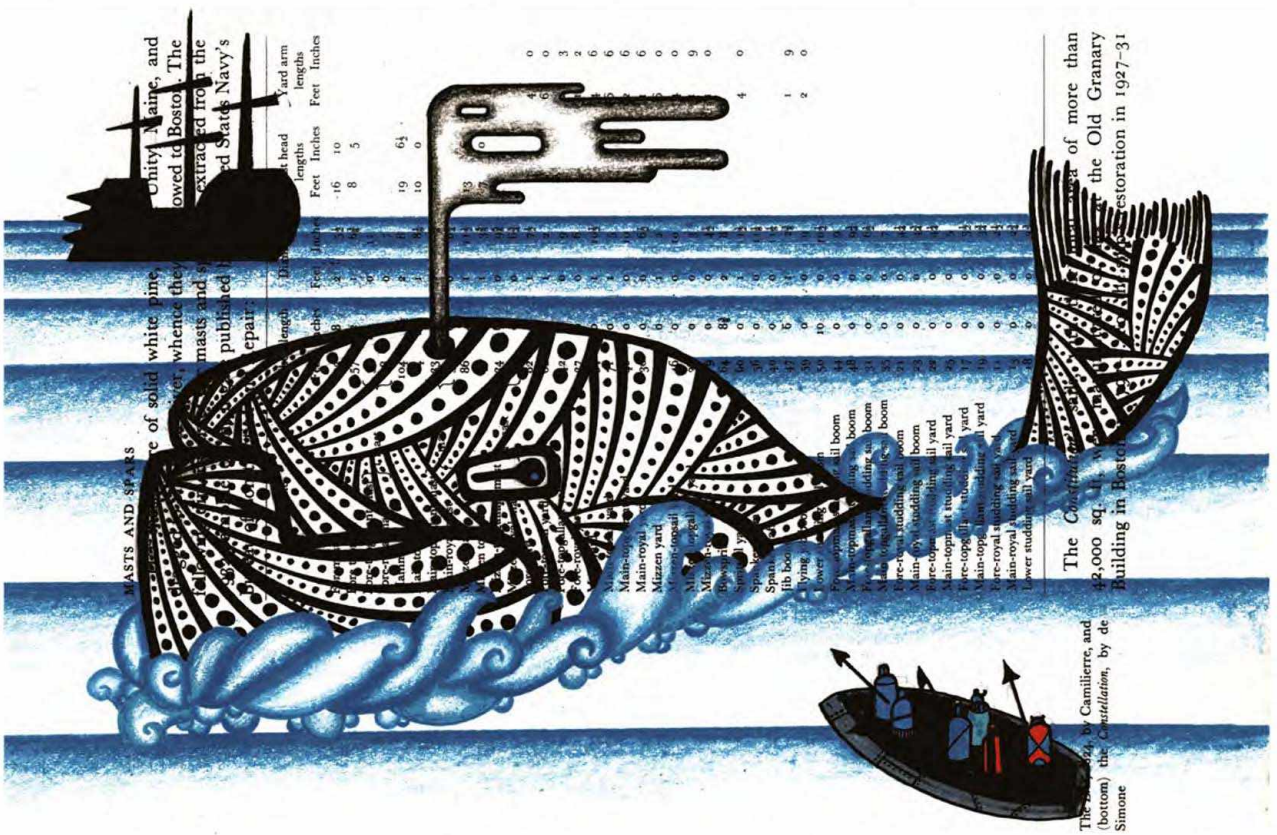

"Ben sandalıma," dedi Starbuck, "balinadan korkmayan adam almam."

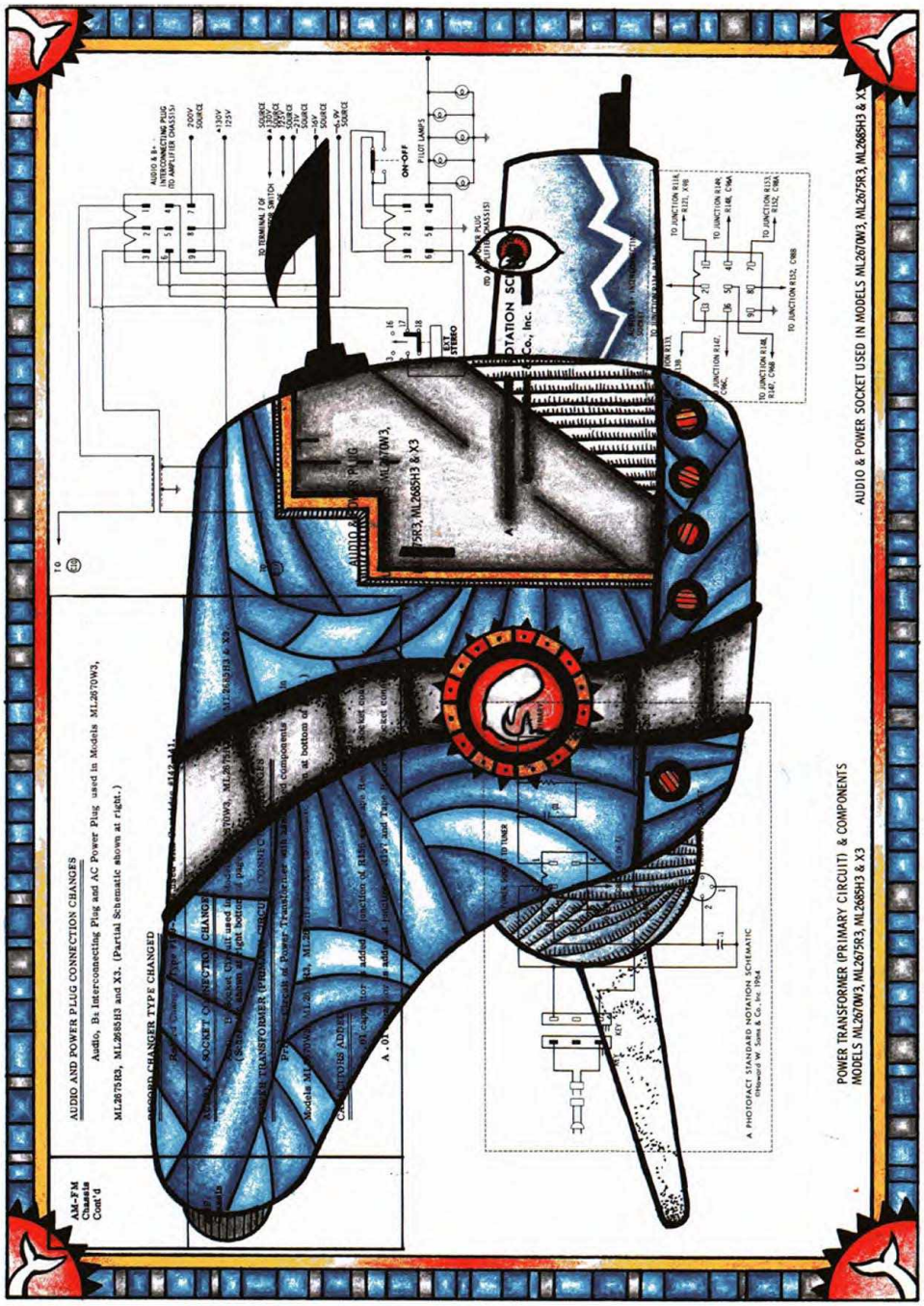

Gerçek, korkularımdan önde gidiyordu, Kaptan Ahab güvertesinde dikilmiş duruyordu.

İnsanı delirten, ona cehennem azabı yaşatan ne varsa, kuytuda kalanları uyandıran ne varsa, içinde fesat barındıran gerçekler adına ne varsa, sinirlerini bozan, beynini yiyip bitiren ne varsa, hayatın ve düşüncelerin kurnazlıkla dolu şeytanlıklarından yana ne varsa, kötülük addedilen ne varsa, bunların hepsi çılgın Ahab için Moby Dick'te gözle görünür, gerçekten saldırılabilir hale geliyordu.

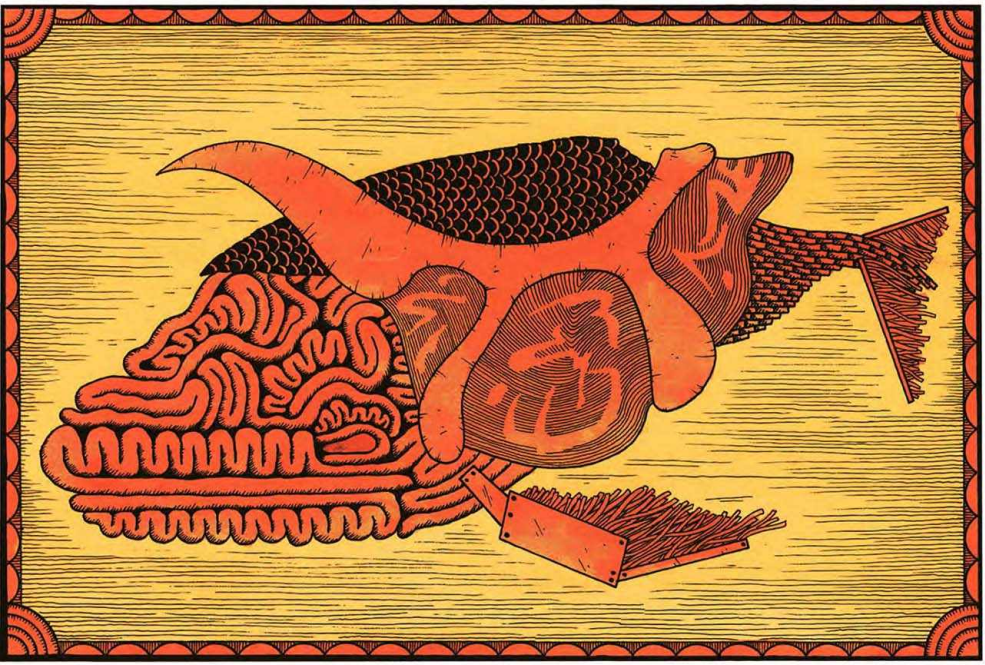

Öyle değil mi Don Miguel? Şili balinası, sen ki ihtiyar bir kaplumbağa gibi,
sırtında mistik hiyerogliflerle damgalanmışsın!

Şimdi bu asil kurtarış nasıl başarılmıştı? Kafası ağır ağır suya gömülen balinanın ardından dalan Queequeg, keskin kılıcıyla böğrüne saldırıp kocaman bir delik açmak için hayvanın dibini yarmış; sonra kılıcı bırakmış, uzun kolunu epeyce içeri ve yukarı sokarak, zavallı Tash'i saçlarından tutup çıkarmıştı.

lung
spleen
stomach
kidney
intestines
liver
lung

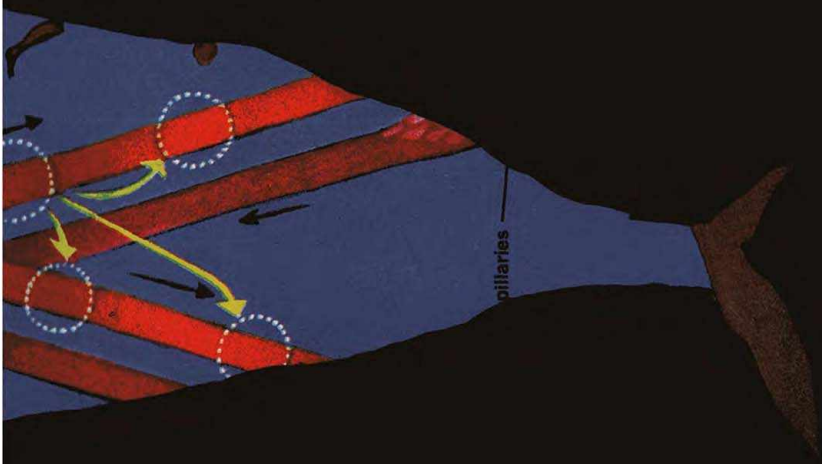

Çoğu kara hayvanının damarlarında, yaralandıklarında kanın bir dereceye kadar, en azından tam o anda belli yönlere akmasını durduracak belirli subap ve kapaklar vardır. Ne var ki balinada durum farklıdır; onların damarlarında subap sayılabilecek hiçbir şey yoktur, böylece zıpkının küçük ucu saplandığında damarlarındaki tüm kan ölesiye akmaya başlar.

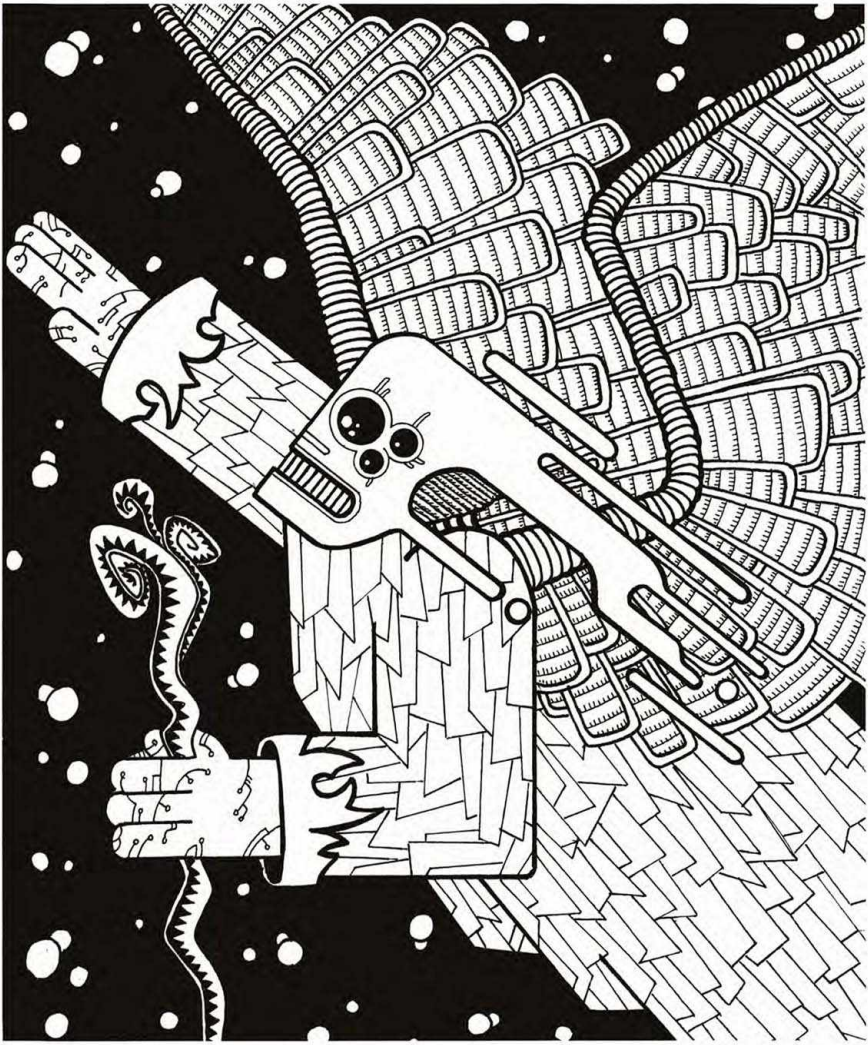

... ve kıyamet borazancısı gelip bacakların hepsini, canlısını cansızını toplamadan önce bitirelim şu işi...

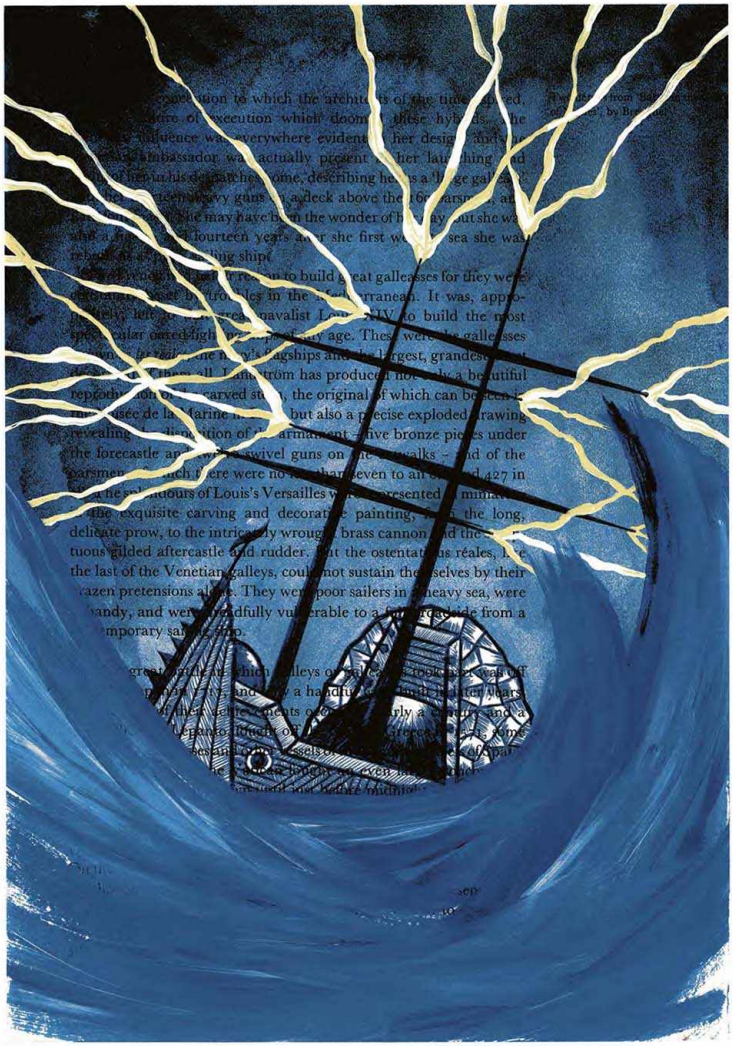

"Yukarı bakın!" diye bağırdı Starbuck. "Aziz Elmo'nun Ateşleri! Cin alevleri!"

Tüm serenlerin cundalarını soluk bir ateş sarmıştı. Üç koca direk, paratonerlerin üç sivri ucundan her birinde gittikçe incelen üç beyaz alevle, şu cehennem gibi havada bir mihrap önündeki üç devasa mum gibi usulca yanıyordu.

... sonunda Moby Dick tamamen ortaya çıktı! Artık Beyaz Balina kafasındaki gizemli fıskiyeden o sakin, miskin su püskürtmeleriyle değil, çok daha şaşırtıcı bir marifetiyle gösteriyordu kendini. Olanca gücüyle suların ta dibinden yukarı fırlayıp tüm gövdesiyle duru havada yükselen ispermeçet balinaları, suların üstüne dağlar gibi yüksek, göz kamaştırıcı köpükler saçınca, nerede oldukları yedi mil uzaktan, hatta bazen daha da uzaktan fark edilir. O sırada kopardığı kudurmuş dalgalar, hayvanın yeleleri gibi görünür. Kimi zaman da bu tehlikeli atlayış balinanın isyanıdır.

"Sana geliyorum, her şeyi yıkan ama hiçbir şeyi fethedemeyen balina! Sonuna kadar boğuşuyorum seninle.
Cehennemin dibinden zıpkınlıyorum seni! Son soluğumu olanca nefretimle tükürüp atıyorum sana!
Batın tüm tabutlar, tüm cenaze arabaları tek bir bataklığa! Değil mi ki sen beni kovalarken ne bir tabutum olacak,
ne de cenaze arabam, öyleyse sen de beni paramparça et cehennem balinası!
Ancak böyle vazgeçerim zıpkınımdan!"

Walden

Henry David Thoreau

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **John Porcellino**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

4 TEMMUZ 1845'TE YİRMİ SEKİZ YAŞINA BASMAK ÜZERE olan Harvard mezunu, deneysel eğitimci, araştırmacı, vergi direnişçisi ve Ralph Waldo Emerson'ın deneyüstücü dergisi *The Dial*'ın yazarlarından Henry David Thoreau hayatın başka nasıl yaşanabileceği üstüne bir deney yapmak istedi. İki küsur yıl boyunca Concord, Massachusetts'in iki kilometre kadar dışındaki Walden Gölü'nde kendi elleriyle yaptığı tek odalı kulübede yaşadı. Amacını, sıkça alıntılanan cümlesiyle şu şekilde açıklıyordu: "Ormana gittim, çünkü kendi seçtiğim şekilde yaşamak istiyordum; hayatın özüne dönmek, bana vereceği dersleri öğrenip öğrenemeyeceğimi görmek ve ölüm geldiğinde aslında hiç yaşamadığımı görmemekti isteğim."

Walden'da defalarca tekrarladığı üzere, kitabı okumayanların sandığının aksine, kendini toplumdan tamamen soyutlamak gibi bir niyeti yoktu. Genellikle haftada bir insan içine çıkmak için Concord'a yürüyordu. Kulübesine ziyaretçi de kabul ediyordu; özellikle bahar ve yaz aylarında kapısına gelen yabancıları, kasaba halkını, arkadaşlarını ağırlıyordu. Yine de çoğunlukla yalnızdı, medeniyetten uzakta yaşayıp bütün ihtiyaçlarını kendi görmeye çalışıyordu. Vaktinin büyük kısmını deneyim ve düşüncelerini yazmakla geçiriyordu; *Walden*'da bir araya getirdiği bu yazılar 1854'te basılacak ancak yirminci yüzyıla dek gerçek değeri anlaşılmayacaktı.

Klişeyi mazur görün ama bu gerçekten de hayat değiştiren bir kitap. Thoreau yalnızlığın keyiflerini ve karşılaştığı insanlara duyduğu aşikar sevgiyi anlatmakla ya da çevresindeki doğayı ve doğanın kendi üzerindeki etkilerini harikulade bir şekilde tasvir etmekle kalmıyor, hayat, toplum ve insanlık üzerine düşüncelerini de paylaşıyor bizimle. Bu kitap Thoreau'nun hayatta neyin önemli olduğunu keşfetme çabası aslında. *Walden* evrensel meseleleri irdeliyor. Üstelik yüz elli küsur yıl önce yirmilerinde bir genç tarafından yazılmış olmasına karşın, kapitalizm ve tüketim kültürü eleştirileri, bireysellik ve iç benlik savunuları ve çevreci duruşuyla taze liğini bu yıl yazılmış gibi koruyor.

Her sayfa bir kısmı meşhur olmuş, bir kısmı gölgede kalmış, her biri bir kitaba bedel cümlelerle dolu. Öyle ki Thoreau'nun asıl amacının kitabı baştan aşağı vecizelerle döşemek olduğundan şüpheleniyorum bazen. İşte bunlardan bazıları:

> İnsanın kendi hakkındaki fikri neyse, kaderini belirleyen yahut gösteren şey odur.

> İnsanlığın büyük kısmı sessiz çaresizliklerle örüyor hayatını. Teslimiyet dediğimiz şey kabullenilmiş çaresizlikten ibaret esasında.

> Komşularımın çoğunun iyi bildiği şeylerin kötü olduğuna gönülden inanıyorum ve eğer bir gün pişmanlık duyacaksam sebebi hep bu sözüm ona iyi davranışlarım olacak. İçime hangi şeytan girdi de öyle iyi davrandım diyeceğim. Siz devşirebildiğiniz en bilge şeyleri söyleyin yetmiş yıl onursuzca yaşamış ihtiyarlar; ben kendimi bütün bunlardan geri çekmeye çağıran karşı konulmaz bir ses duyuyorum içimde. Her kuşak kendinden öncekilerin fikirlerini karaya oturan gemilermiş gibi terk eder.

> Hayatın lüksleri ve sözüm ona konforları vazgeçilmez olmadığı gibi, insanlığın yükselişi önündeki engellerdir. En bilgelerimiz yoksullardan daha sade ve basit hayatlar yaşarlar.

> Ama insanlar boşa harcıyorlar emeklerini. En değerli varlıklarını toprakta çürümeye bırakıyorlar. Alınyazıları buymuş

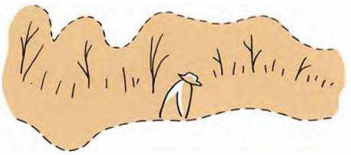

gibi, adına ihtiyaç dedikleri, güveyle rutubetin çürüteceği ya da hırsızların çalıp gideceği şeyler biriktiriyorlar. Er ya da geç anlayacaklar bunun aptalca yaşanmış bir hayat olduğunu.

Kulübemin üstünden geçen rüzgarlar, dağların sırtlarını süpüren esintiler gibi, yeryüzünün ilahi müziğinden bölük pörçük nağmeler taşıyordu sanki. Seher yeli ebediyen esiyor, yaratılış şiiri susmuyor hiç, ama çok az kulak duyuyor bunu. Olympos bu dünyanın dışında değil.

Bir köy bahçesinde toprağı çapalarken omzuma güvercin kondu bir gün. Üstüme takılabilecek hiçbir apolet böylesine özel ve seçkin hissettiremezdi beni.

Resim yahut heykel yapabilmek, böylelikle birkaç nesneyi güzel kılabilmek önemlidir, ancak bizi yansıtan ortam ve çevreyi biçimlendirip renklendirmek çok daha harikulade bir şeydir ki bunu yapmak elimizde. Günün değerini artırabilmek, işte bu sanatların en yücesi. Her insan kendi hayatını ve hatta detaylarını tefekkür saatlerinde üzerinde düşünmeye değer kılmakla yükümlü.

Hayatlarımızı küçük detaylarla çarçur ediyoruz. Dürüst bir adam on parmağından, oldu ya uç durumlarda on da ayak parmağından fazlasını kullanmaya gerek duymaz sayı sayarken, geri kalanı fazlalıktır ona. Sadelik, sadelik, sadelik! Derim ki işiniz ikilerle, üçlerle olsun; yüzlerle, binlerle değil. Milyondansa yarım düzine sayın, ayak parmaklarınızla tutun hesabı. Uygar hayatın çalkantılı denizlerinde nice bulutlar, fırtınalar, bataklar ve bin bir bela vardır insanı bekleyen; su alıp batmıyor, bir liman buluyorsa dehşet bir muhasebeci olduğu kesin demektir. Siz sadeleştirin, sadeleşin.

Bu şekilde pek çok sabah çalmışımdır kendime. Paramla değil-

se de güneşli saatlerim, yaz günlerimle zengindim ve bol keseden harcadım hepsini. Bu sabahları atölyelerde, öğretmen masalarında geçirmediğime hiç pişman değilim.

Kimliklerimi tuttuğum masanınki hariç kilidim ya da sürgüm, kapı mandalında ya da pencerede tek bir çivim yoktu. Kapım gece gündüz açıktı; günlerce eve gelmediğim zamanlarda, hatta sonbaharda Maine ormanında geçirdiğim iki hafta boyunca bile kilitlemedim. Bununla birlikte bir dizi asker tarafından korunsa bu kadar sayılmazdı evim. Yorgun bir gezgin ateşimin başında dinlenip ısınabiliyor, edebiyat heveslileri masamın üstündeki birkaç kitapla kendini eğleyebiliyor ya da meraklının teki dolabımı açıp akşam yemeğimden kalana ya da sabaha ne hazırladığıma bakabiliyordu. Göl tarafına her sınıftan insanın gelmesine rağmen hiçbir ciddi sıkıntı yaşamadım ve küçük bir kitap, belki yakışıksız bir şekilde altın kaplamalı bir Homeros cildi hariç hiçbir şeyim kaybolmadı. Şuna ikna oldum ki herkes benimki kadar basit bir hayat sürseydi kimse hırsızlık ve soygun nedir bilmezdi. Bu tip şeyler kimilerinin gereğinden fazlasına, kimilerinin yeterinden azına sahip olduğu toplumlarda yaşanır.

Yayın hayatına uzun süredir devam eden *King Cat* mini-çizgi romanın yaratıcısı John Porcellino, Thoreau'yla mükemmel bir çift olmuş. Tertemiz çizgiler eserin özünü yakalıyor hemen. Tek bir nokta bile boşa harcanmamış, her çizgi çizerin derdini anlatması için muhakkak gerekli. Sadelik, sadelik, sadelik! Porcellino öğrenciyken Thoreau'nun kapsamlı günlüklerinden ve diğer meşhur kitabı *Sivil İtaatsizlik*'ten de faydalanarak *Walden* metinlerinin neredeyse kitap kadar kalın bir uyarlamasını çizmiş. Bu çalışmanın benim en sevdiğim kısmını da –Thoreau ve baykuş– içeren çok hoş bir bölümü huzurlarınızda...

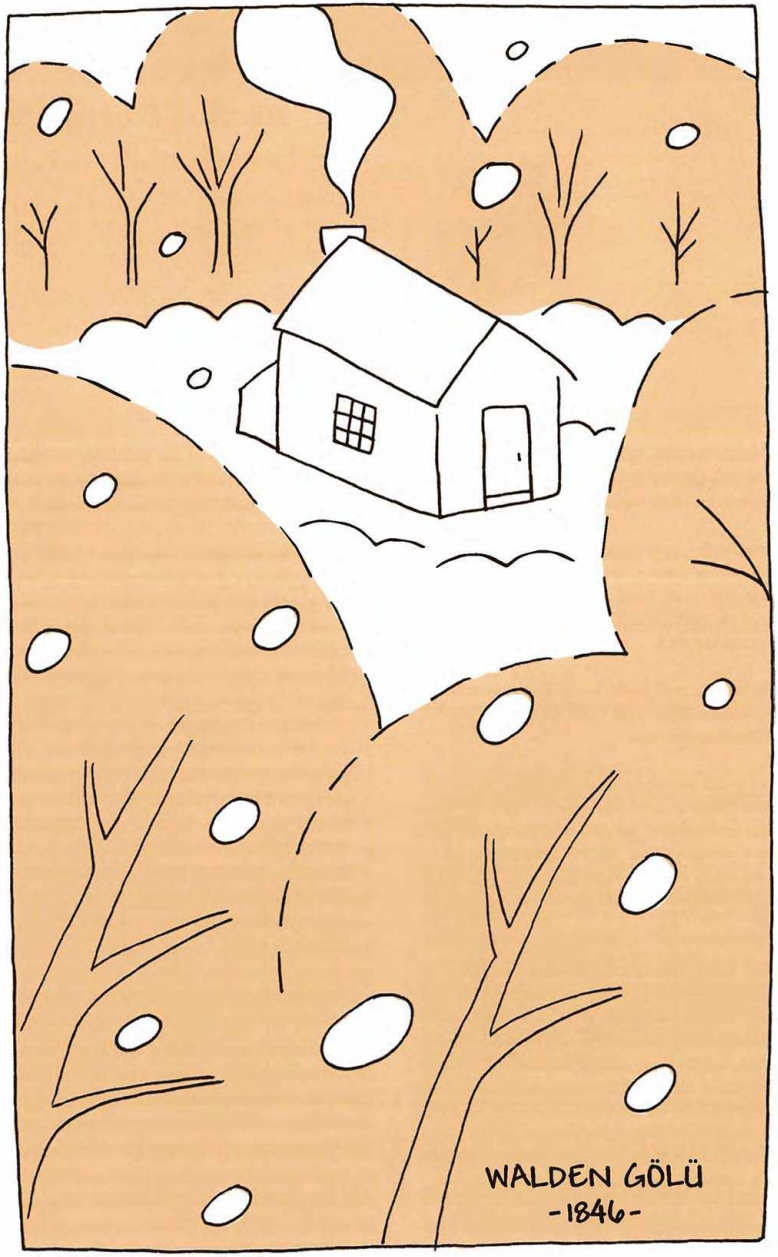
WALDEN GÖLÜ
-1846-

...YALNIZ YAŞADIM
ORMANDA...

EN YAKIN KOMŞUMDAN BİR MİL UZAKTA...
WALDEN GÖLÜ'NÜN KIYISINDA KENDİ ELLERİMLE YAPTIĞIM BİR KULÜBEDE,

ve EKMEĞİMİ DE ÖYLE KAZANDIM, KENDİ ELİMDEN GELENLE...

FİLOZOF OLMAK NE ZEKİCE FİKİRLER ÜRETMEK, NE DE OKUL KURMAK DEMEKTİR; FELSEFE, BİLGİYİ SEVİP GEREĞİNCE BİR HAYAT SÜRMEKTİR...

SADELİK, ÖZGÜRLÜK, CÖMERTLİK ve GÜVENLE.

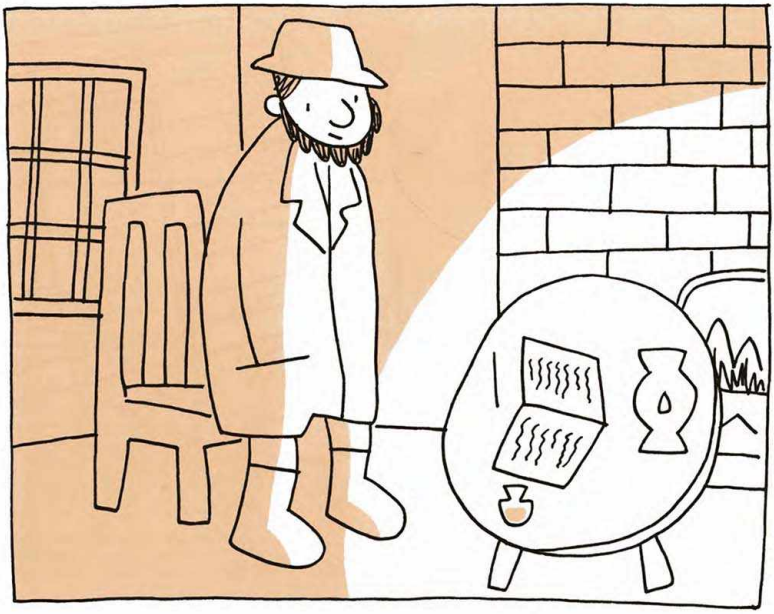

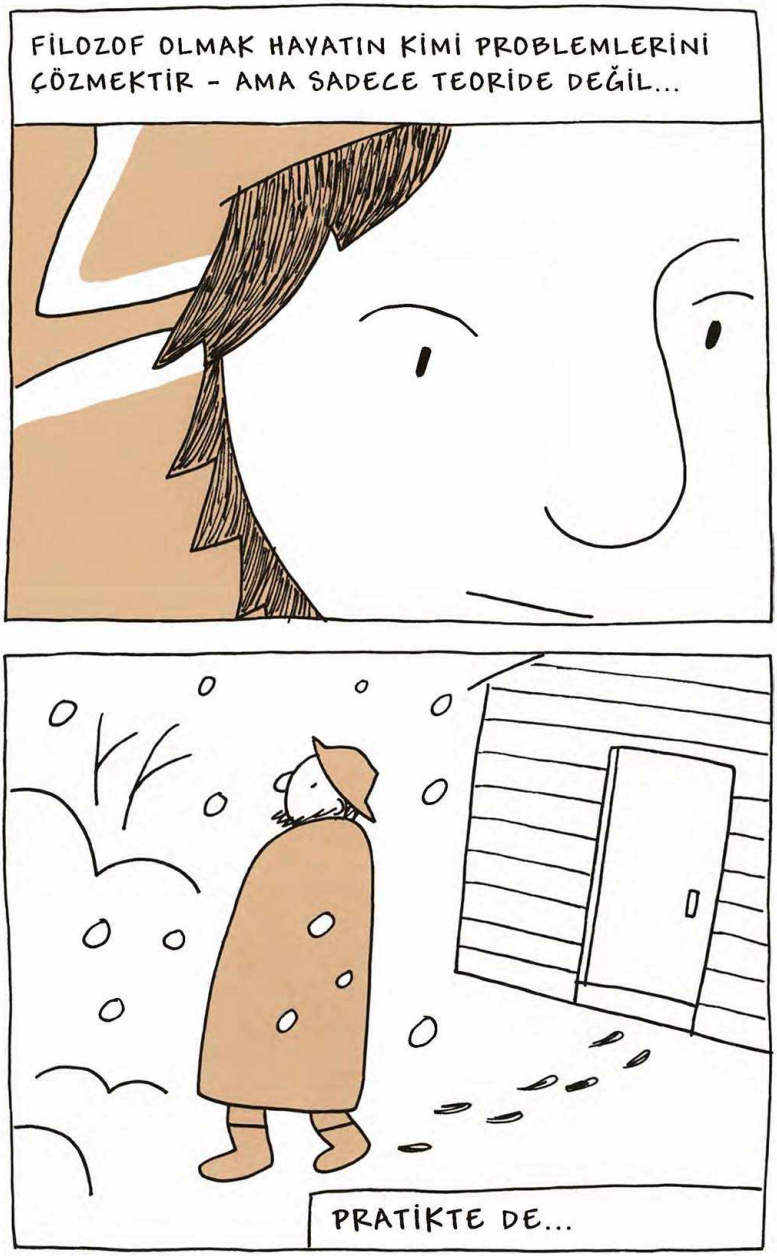
FİLOZOF OLMAK HAYATIN KİMİ PROBLEMLERİNİ ÇÖZMEKTİR - AMA SADECE TEORİDE DEĞİL...
PRATİKTE DE...

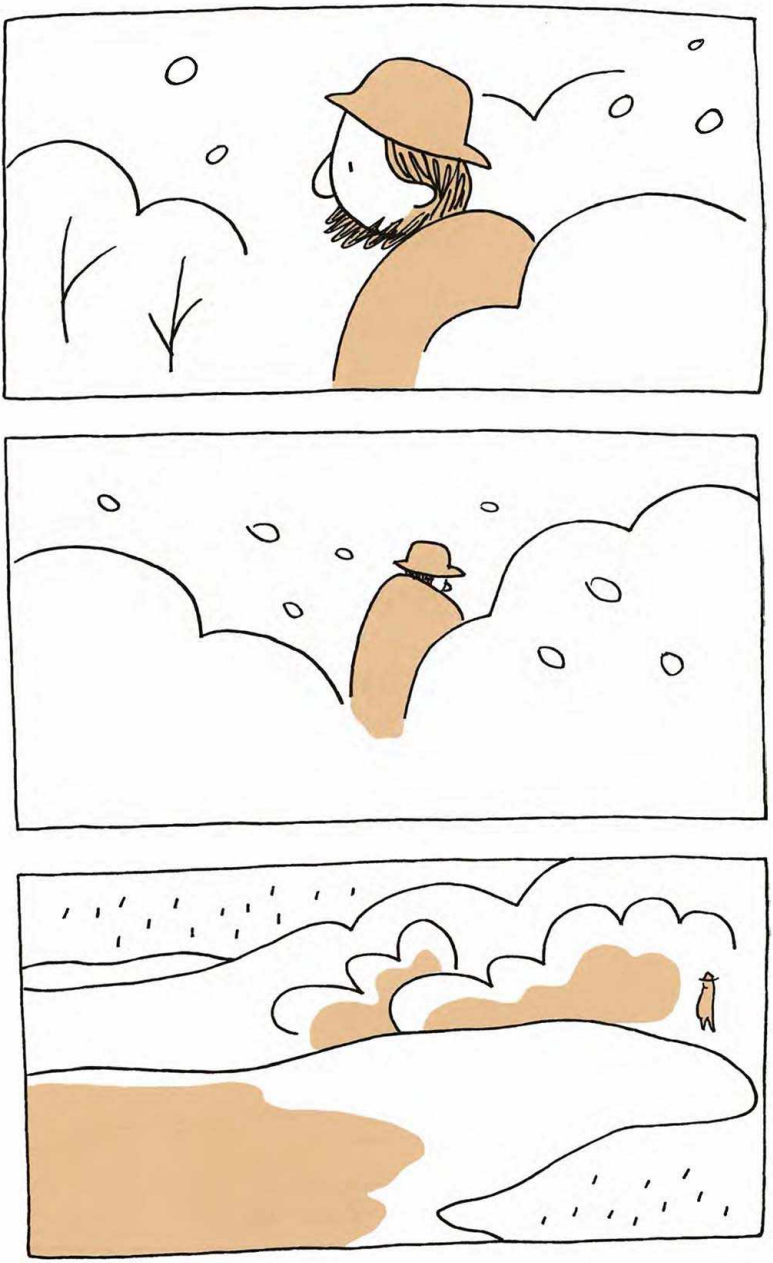

WALDEN GÖLÜ'NE GİTMEKTEKİ AMACIM ORADA UCUZA YAHUT HER PAHAYA YAŞAMAK DEĞİL, ÖNÜMDE EN AZ ENGELLE ÖZEL İŞLERİMİ HALLETMEKTİ...
ASIL UĞRAŞLARIM İÇİN GEREKEN ÖZGÜRLÜKLE VE DÜRÜSTLÜĞÜMDEN ÖDÜN VERMEDEN NASIL GEÇİNEBİLİRDİM?

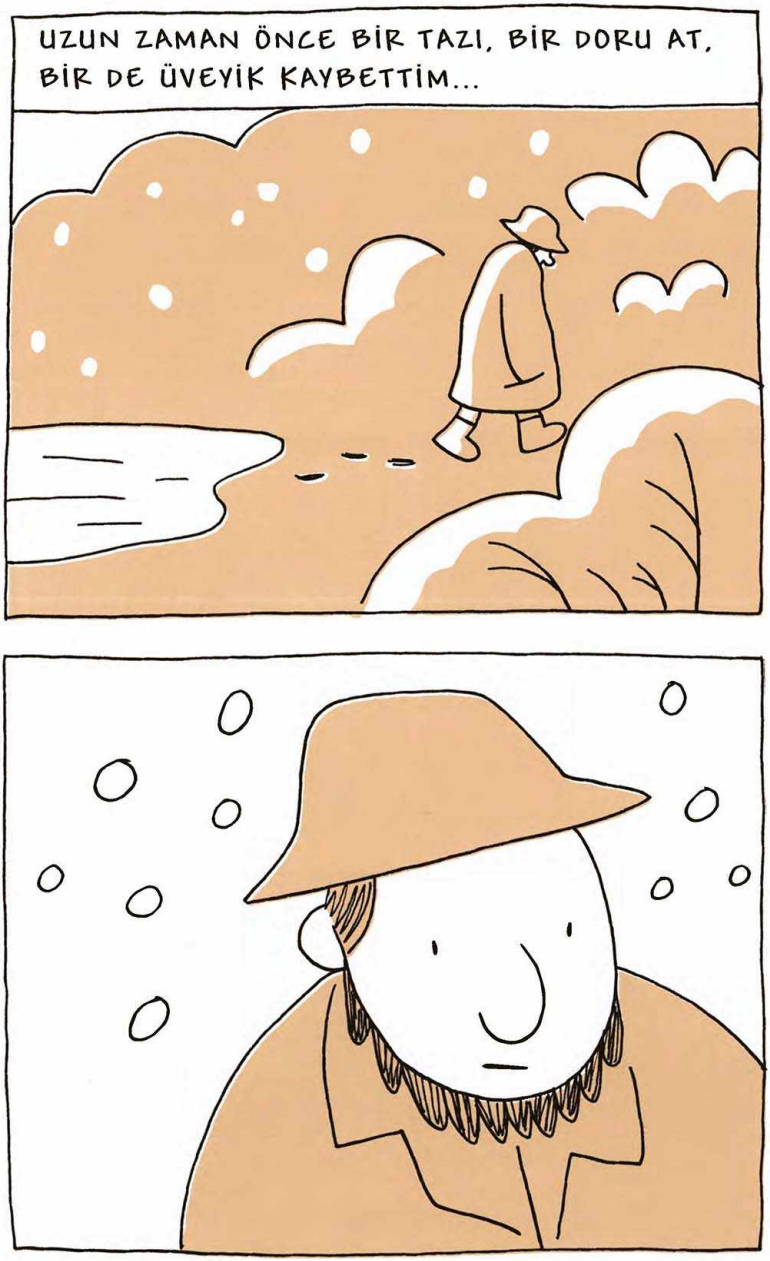
UZUN ZAMAN ÖNCE BİR TAZI, BİR DORU AT,
BİR DE ÜVEYİK KAYBETTİM...

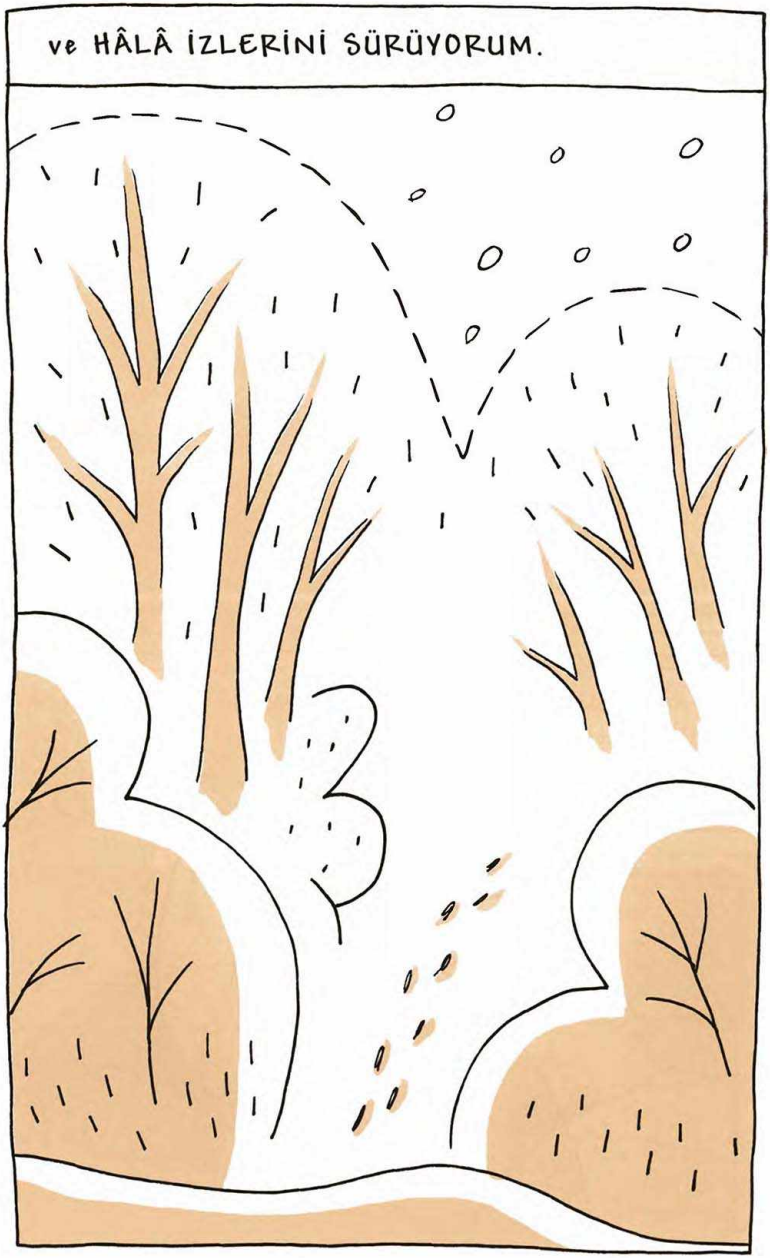
ve HÂLÂ İZLERİNİ SÜRÜYORUM.

GICIRT!

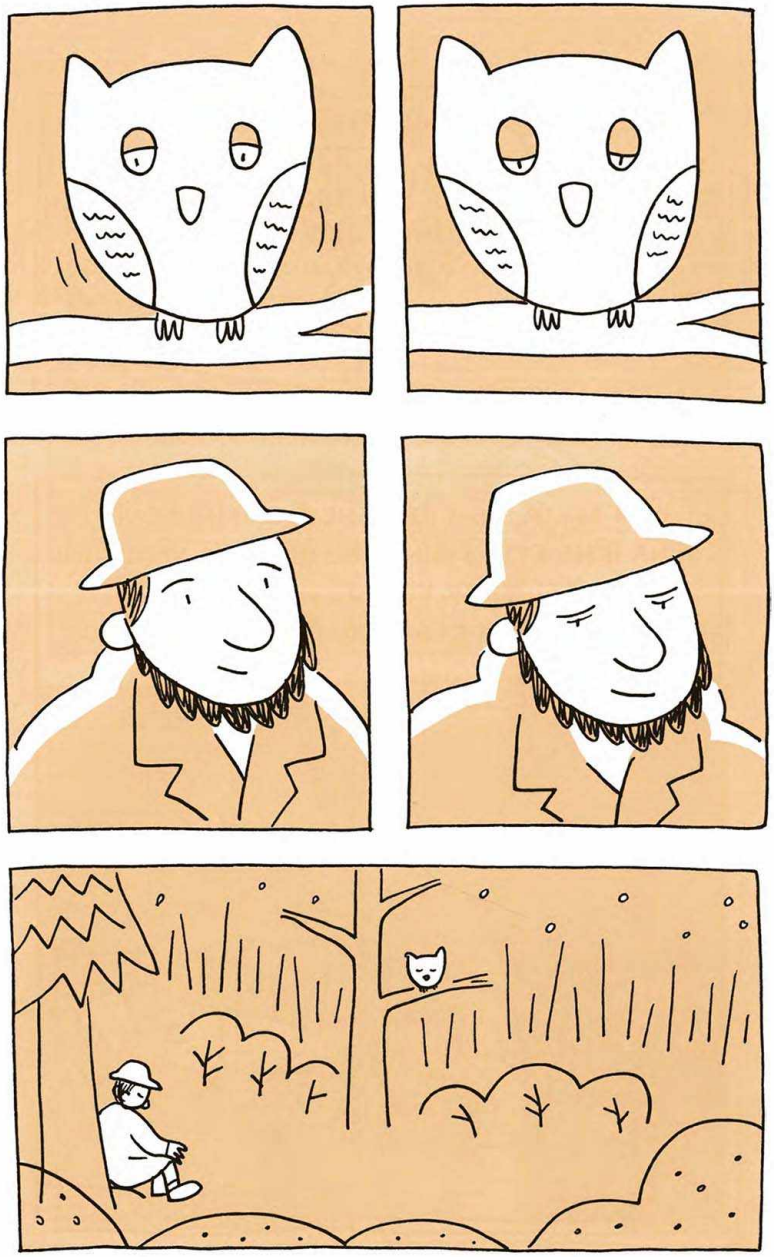

HAYATIN NE KADAR GÜÇ OLURSA OLSUN, YÜZLEŞ ve YAŞA NE VARSA...

... HEM AKLIM, HEM DE DENEYİMLERİM BENİ ŞUNA İKNA ETTİ: KİŞİNİN BU DÜNYADA VARLIĞINI SÜRDÜRMESİ, EĞER Kİ SADE ve BİLGECE YAŞARSA, SIKINTI DEĞİL EĞLENTİ VERİR...

... DÜNYADA ALABİLDİĞİNE FARKLI İNSAN OLABİLİR - DÜNYADA KAÇ KİŞİ VARSA O KADAR FARKLI KİŞİLİK OLABİLİR, HER BİRİNE TEK TAVSİYEM KENDİ YOLLARINI BULUP KENDİ YOLLARINDA YÜRÜMEYE DİKKAT ETMELERİDİR...

EĞER BİR ADAM ARKADAŞLARINA AYAK UYDURMUYORSA, SEBEBİ FARKLI BİR RİTİM DUYMASIDIR BELKİ DE...

BIRAKIN O DA KENDİ DUYDUĞU MÜZİĞE GÖRE ATSIN ADIMLARINI...

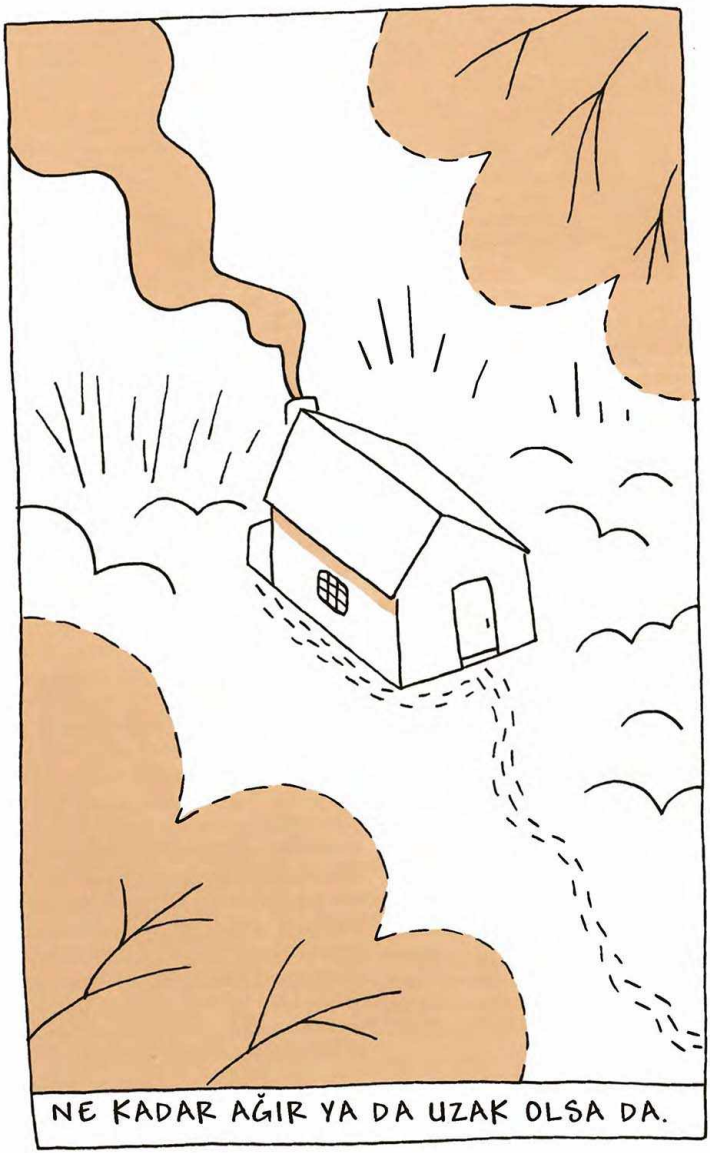
NE KADAR AĞIR YA DA UZAK OLSA DA.

Çimen Yaprakları

Walt Whitman

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Tara Seibel**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

WALT WHITMAN'IN AMERİKAN EDEBİYATININ VE kültürünün üstüne attığı atom bombasının ötesine geçmek zordur. Hiç kimse daha önce böyle bir şeyle karşılaşmamıştı. Uzun, rahat adımlarla ilerleyen serbest şiir. Bedene ve cinsel boşaltım da dahil bedenin bütün işlevlerine övgüler yağdırılması. Erkek bedenine duyulan özel hayranlık. Demokrasinin ve demokrasiye bağlı olduğu varsayılan genç ülkenin yürekten benimsenmesi. Sıradan halka, iyi ve dürüst insanlara, işçilere olan bağlılık. Ölümün korkulacak bir şey değil de, yaşamın öteki bölümü olarak kabul edilmesi. Katıksız bir mistisizm. Sert bir içkiden çok daha fazlasıydı bu; esasında şiiri havaya uçurdu ve temelden yeniden inşa etti.

Çimen Yaprakları ilk çıktığında, içinde bir düzine şiir ve seksen beş sayfalık bir önsöz bulunan incecik bir kitaptı. İlk altı şiirin her birinin başlığı "Çimen Yaprakları" konulmuş, geriye kalan altı şiirse başlıksız bırakılmıştı. Daha sonra "Kendi Şarkım" olarak adlandırılan uzun ilk şiir, şairin ustalığını gözler önüne seren dizelerle başlıyor:

> Kendimi övüyorum,
> Ve ben ne yakıştırıyorsam kendime siz de onu yakıştırın
> Çünkü bana ait her bir atom size de aittir.

Whitman yaşamının belli dönemlerinde öğretmenlik yaptı ve çeşitli New York gazetelerinde aklınıza gelebilecek her konumda –dizgici, editör, köşe yazarı, yayıncı– olarak çalıştı. *Çimen Yaprakları*'nın 795 nüshasını bastırmak için Brooklyn'de bir matbaacıya para ödediği 1855 yılında kimi şiirlerini gazetelerde de yayımladı. Hamilton Üniversitesi öğretim üyelerinden Ivan Marki bu konuda şöyle yazıyor:

> Her ne kadar günümüze ulaşan güvenilir bir kaynak bulunmasa da, muhtemelen kitabın pek fazla nüshası satılmamıştı. Kitap hakkında çıkan eleştirilerin bir kısmı anlayışlı ve sıcakkanlıydı. Büyük çoğunluksa bu yeni eser karşısında şu ya da bu şekilde şaşkına dönmüş ve cinsellik bakımından açık sözlü kimi bölümler yüzünden rahatsızlık duymuştu. Kitabı abartılı ifadelerle öven, oldukça abartılı metinlerden oluşan bir avuç imzasız eleştiri de yayımlanmıştı. Bunlar şairin kendisi tarafından kaleme alınmış, Whitman basılmalarını sağlamak için New York'taki gazete editörleri bağlantılarını kullanmıştı. Görünen o ki satışların artmasına pek katkıları olmamış.

Fakat Ralph Waldo Emerson kitabı sevenlerden biriydi ve yayın dünyasına yeni adım atan şaire heyecanlı bir mektup yazdı. Whitman ertesi yıl kitabın ikinci baskısını yapacak gönülsüz bir yayıncı buldu. Bu basıma yirmi yeni şiir ekleyip ilk on iki şiire başlık koydu ve "Kendi Şarkım"ı gözden geçirdi. Koleksiyon, Amerika'da (nasıl saydığınıza bağlı olarak) yedi sekiz baskı daha yaptı. Kitap her baskıda Whitman'ın eklediği yeni şiirlerle gitgide kalınlaştı, şiirlerin sırası ve sınıflandırılışı değişti, içlerinden bazıları çıkarıldı, bölündü, başka şiirlere eklendi ve sürekli üstlerinde oynandı. 1891-92'de yapılan son "ölüm döşeği" baskısında 293 şiir bulunuyor. (Baskılar arasındaki değişiklerin haritasını çıkarmak akademik çevrelerde küçük çaplı bir uğraştır.) Bu baskı yayımlandığında Whitman yaşayan bir efsane haline gelmiş, *Çimen Yaprakları* ise o zamana dek yazılmış en iyi Amerikan şiir kitabı olarak yüceltilmişti.

Tara Seibel efsanevi çizgi roman yazarı Harvey Pekar ile yaşamının son yıllarında birlikte çalıştı ve son zamanlarında tamamladığı birkaç eserini uyarladı. Çalışmaları genelde nokta illüstrasyonlar, desenler, süslemeler, el yazısı, daktilo yazısı, mizanpaj ve tasarımın karışımından oluşuyor. Kendisi bu sevimli tarzını *Çimen Yaprakları*'nın çeşitli baskılarında yer alan dört kısa şiire (bütünlüklerini bozmadan) uyguladı.

Acemiler

Nasıl da temin ediliyorlar dünyaya, (aralarda görünerek,)
Nasıl da hem vazgeçilmez hem de ürkütücüler dünya için;
Nasıl da alıştırıyorlar kendilerini onca şeye - yaşları bir çelişki gibi görünse de;
Nasıl da karşılık veriyor insanlar onlara, daha tanımadan;
Nasıl da insafsız bir şey var yazgılarında, tüm zamanlarda;
Nasıl da tüm zamanlar yanlış seçiyor pohpohlama ve ödül nesnelerini,
Ve nasıl da aynı amansız bedelin ödenmesi gerekiyor aynı büyük kazanç uğruna.

Açıp Okurken Kitabı

Açıp okurken kitabı, ünlü birinin biyografisini,
Yani bu mu (dedim), yazarın bir adamın hayatı dediği?
Yani bir başkası da ben ölüp gittiğimde böyle mi yazacak hayatımı?
(Sanki kimse sahiden bilirmiş gibi tüm hayatımı,
Kendim bile hep düşünür dururum ne az şey biliyorum
Hatta hiçbir şey bilmiyorum asıl hayatım hakkında diye,
Yalnızca birkaç ipucu, dağınık birkaç silik iz ve dolaşık yol
Kendi yararıma burada planını çıkarmaya çabaladığım.)

Sana

Yabancı, olur da geçerken görürsen beni yolunun üstünde,
neden konuşmayasın benimle?
Ve ben neden konuşmayayım seninle?

Geleceğin Şairleri

Geleceğin şairleri! geleceğin hatipleri, şarkıcıları, müzisyenleri!
Bugün değil beni doğrulayacak, kıymetimi bilecek olan,
Ama siz, yeni bir soy, bu topraktan, güçlü, bu kıtaya ait, daha büyük
önce bilinenlerden,
Uyanın! çünkü doğrulamalısınız beni.

Yalnızca birkaç müjdeleyici sözcük bırakıyorum geleceğe,
Yalnızca bir an ilerliyorum yuvarlanıp hızla geri dönmek için karanlığa.

Ben ağır aksak ama hiç durmadan yürüyen bir adamım, ara sıra size kaçamak bakışlar fırlatıp hemen geri çeviririm yüzümü,
Size bırakıyorum onu bulup tanımlamayı,
Sizden bekliyorum en büyük şeyleri.

Çimen Yaprakları

Walt Whitman

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Dave Morice**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

***ÇİMEN YAPRAKLARI* VE ÖZELLİKLE DE EN ÇOK BİLİNEN** şiiri "Kendi Şarkım" boyunca (kendini anlatıcı olarak tanıtan) Whitman bütün evreni kuşatan doğasını anlatır. O her şeydir, bütün insanlar, doğa, "bir kozmos"tur. Bütün işler, faaliyetler, dinler, iyi ve kötü her şeydir; o sizdir. "Bana göre evrenin birleşen nesneleri daima akış halinde." Bu oldukça şatafatlı bir ifadeye benzese de, Whitman kendisinin de altı üstü "vahşi, etten kemikten, tutkulu" bir insan olduğunu hiçbir zaman unutmaz. Aynı dizede kendini "bir kozmos" ilan eder, ayrıca "Manhattan çocuğu" der kendine, New Yorklu bir oğlan. İşte meselenin özü de budur – *her* insan "bir kozmos"tur; içimizde herkesten vardır. Tüm evren her birimizin içinden geçerek akar. Başka bir eserinde Whitman bunun gerçekten herkes için böyle olduğunu, kendisinin bunu adamakıllı gören ve hisseden birkaç kişiden biri olduğunu yazar. Elbette mistik olmanın özüdür bu: herkesin erişimine açık, herkesi içinde barındıran büyük bütüne doğrudan dokunmak.

Dave Morice, Walt Whitman'ın bu asil tasavvuruyla biraz kafa buluyor. Whitman'ı kozmosta uçan, uzaylıları yumruklayan, bir enerji varlıkla karşılaşan vs. bir süper kahramana –aynı zamanda azıcık da Tanrı'nın karikatürize haline benzeyen bir Superman (Whit*man*) parodisine– dönüştürmüş. Dave edebiyat eserlerini, özellikle de şiiri çizgi romana uyarlayan bir öncü. Dave'in ilk çalışmalarının öncesinde ve sonrasında klasik düzyazıyı ardışık sanata dönüştürme çabaları olmuşsa da, o bunu şiirlerle yapan ilk kişilerden. Kendisi en çok 1979-82 yıllarında rağbet gören fanzini *Poetry Comics* ile yeni bir çığır açmakla kalmayıp, aynı zamanda emsalsiz bir külliyat meydana getirdi.

Yazar, öğretmen ve şiir uyarlayan biri olarak Dave'in Whitman'a olan sevgisi aşikar. Bütünlerinden nazikçe kopardığı şiir parçaları, şairin vizyonunun genişliği ve derinliği hakkında çok şey söylüyor. Dave "Kendi Şarkım"dan meşhur dizelerle başlayıp, *Çimen Yaprakları*'nın parçalarından yeni bir bütün oluşturmuş. Çalışmadaki diğer şiirler arasında "I Sing the Body Electric" [Vücut Elektriğinin Şarkısını Söylüyorum], "Salute au Monde!" [Dünyaya Selam Olsun], "Poems of the Road" [Yol Şiirleri] ve son dizelerin alındığı "Myself and Mine" [Ben ve Benim] yer alıyor.

WHITMAN'IN MACERALARI

O BİR DZAN... O BİR ŞAİR... O BİR...

WHITMAN

-"ÇİMEN YAPRAKLARI"NDAN SÖZLER-

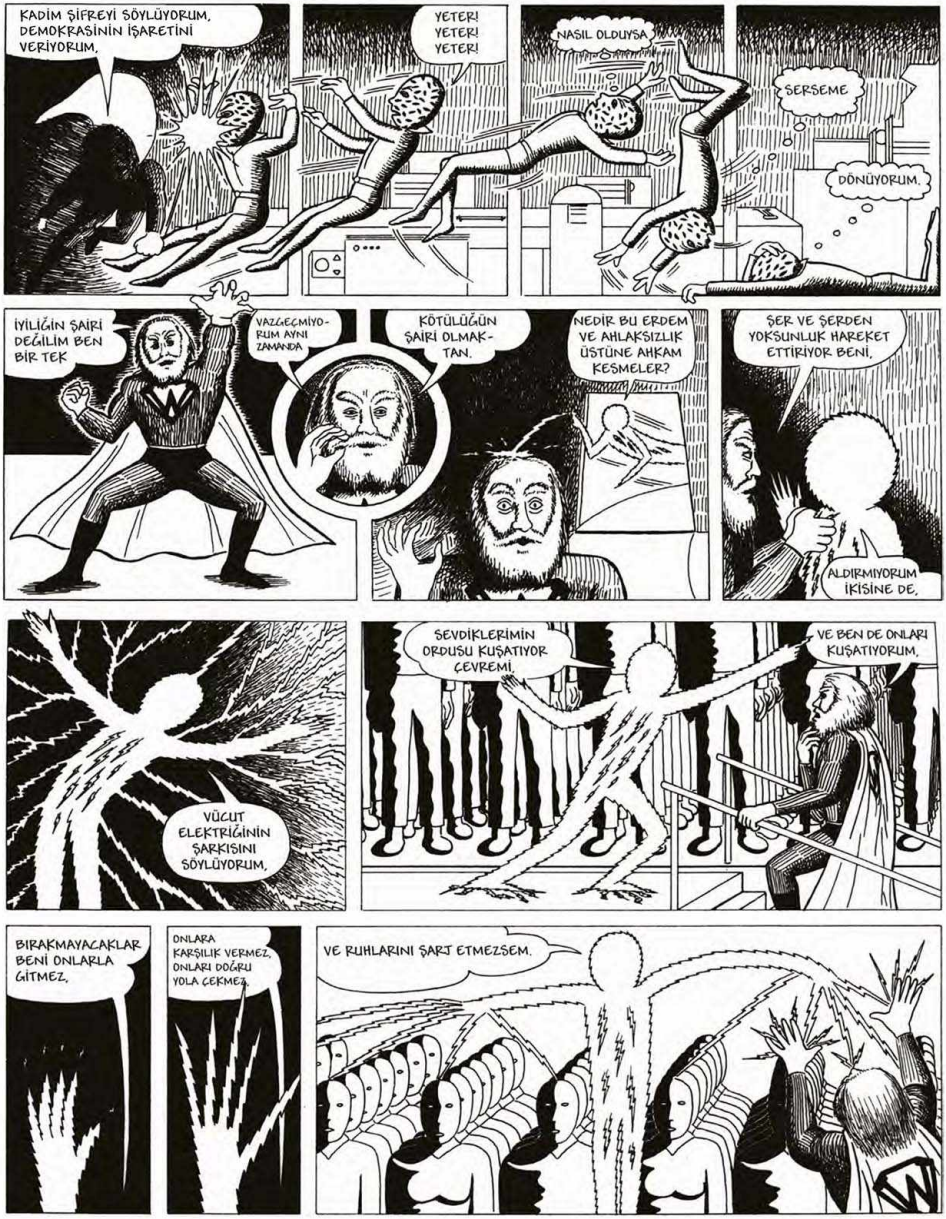
KADİM ŞİFREYİ SÖYLÜYORUM, DEMOKRASİNİN İŞARETİNİ VERİYORUM,
YETER! YETER! YETER!
NASIL OLDUYSA
SERSEME
DÖNÜYORUM.
İYİLİĞİN ŞAİRİ DEĞİLİM BEN BİR TEK
VAZGEÇMİYORUM AYNI ZAMANDA
KÖTÜLÜĞÜN ŞAİRİ OLMAKTAN.
NEDİR BU ERDEM VE AHLAKSIZLIK ÜSTÜNE AHKAM KESMELER?
ŞER VE ŞERDEN YOKSUNLUK HAREKET ETTİRİYOR BENİ.
ALDIRMIYORUM İKİSİNE DE.
VÜCUT ELEKTRİĞİNİN ŞARKISINI SÖYLÜYORUM.
SEVDİKLERİMİN ORDUSU KUŞATIYOR ÇEVREMİ.
VE BEN DE ONLARI KUŞATIYORUM.
BIRAKMAYACAKLAR BENİ ONLARLA GİTMEZ.
ONLARA KARŞILIK VERMEZ, ONLARI DOĞRU YOLA ÇEKMEZ.
VE RUHLARINI ŞARJ ETMEZSEM.

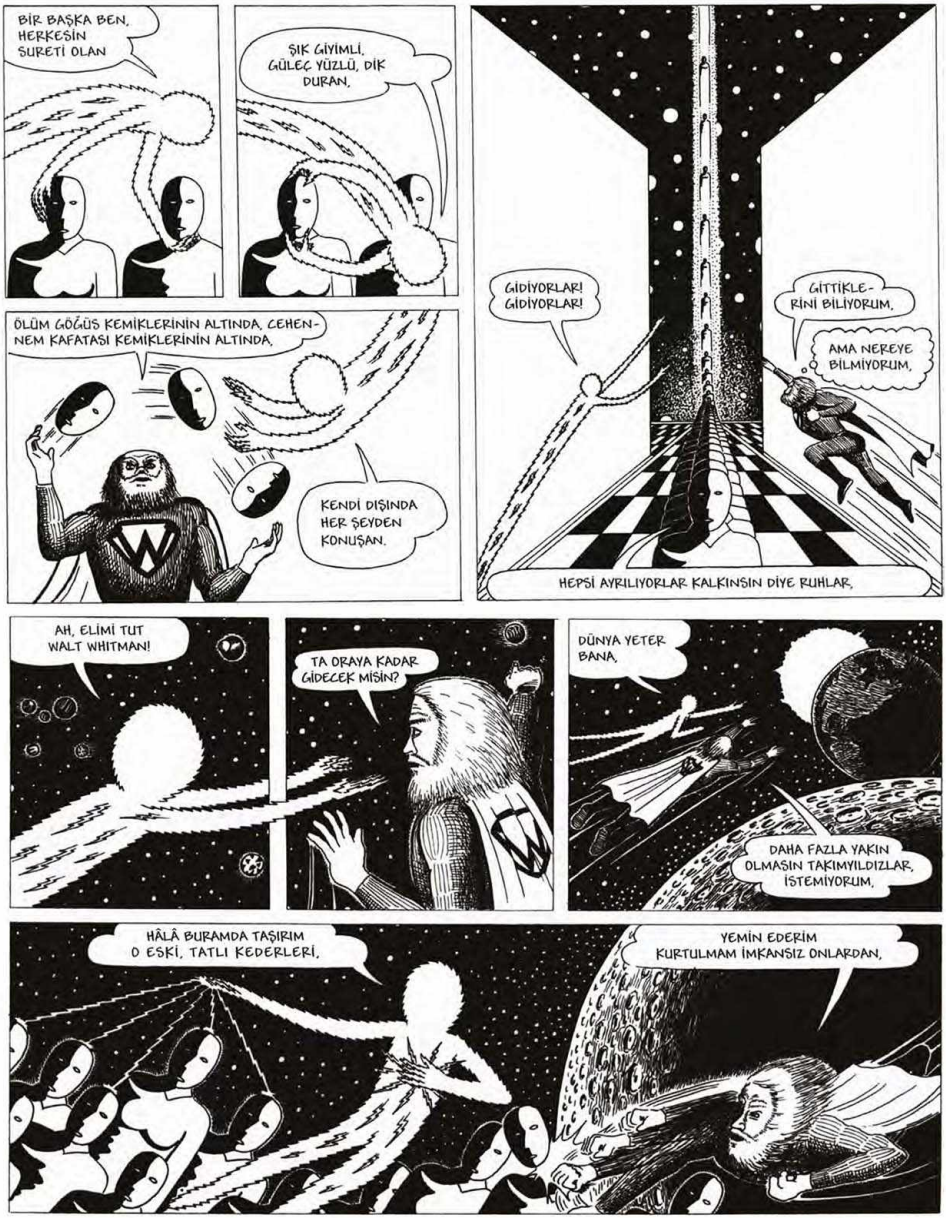
BİR BAŞKA BEN, HERKESİN SURETİ OLAN
ŞIK GİYİMLİ, GÜLEÇ YÜZLÜ, DİK DURAN.
ÖLÜM GÖĞÜS KEMİKLERİNİN ALTINDA, CEHENNEM KAFATASI KEMİKLERİNİN ALTINDA.
KENDİ DIŞINDA HER ŞEYDEN KONUŞAN.
GİDİYORLAR! GİDİYORLAR!
GİTTİKLERİNİ BİLİYORUM.
AMA NEREYE BİLMİYORUM.
HEPSİ AYRILIYORLAR. KALKINSIN DİYE RUHLAR.
AH, ELİMİ TUT WALT WHITMAN!
TA ORAYA KADAR GİDECEK MİSİN?
DÜNYA YETER BANA.
DAHA FAZLA YAKIN OLMASIN TAKIMYILDIZLAR, İSTEMİYORUM.
HÂLÂ BURAMDA TAŞIRIM O ESKİ, TATLI KEDERLERİ.
YEMİN EDERİM KURTULMAM İMKÂNSIZ ONLARDAN.

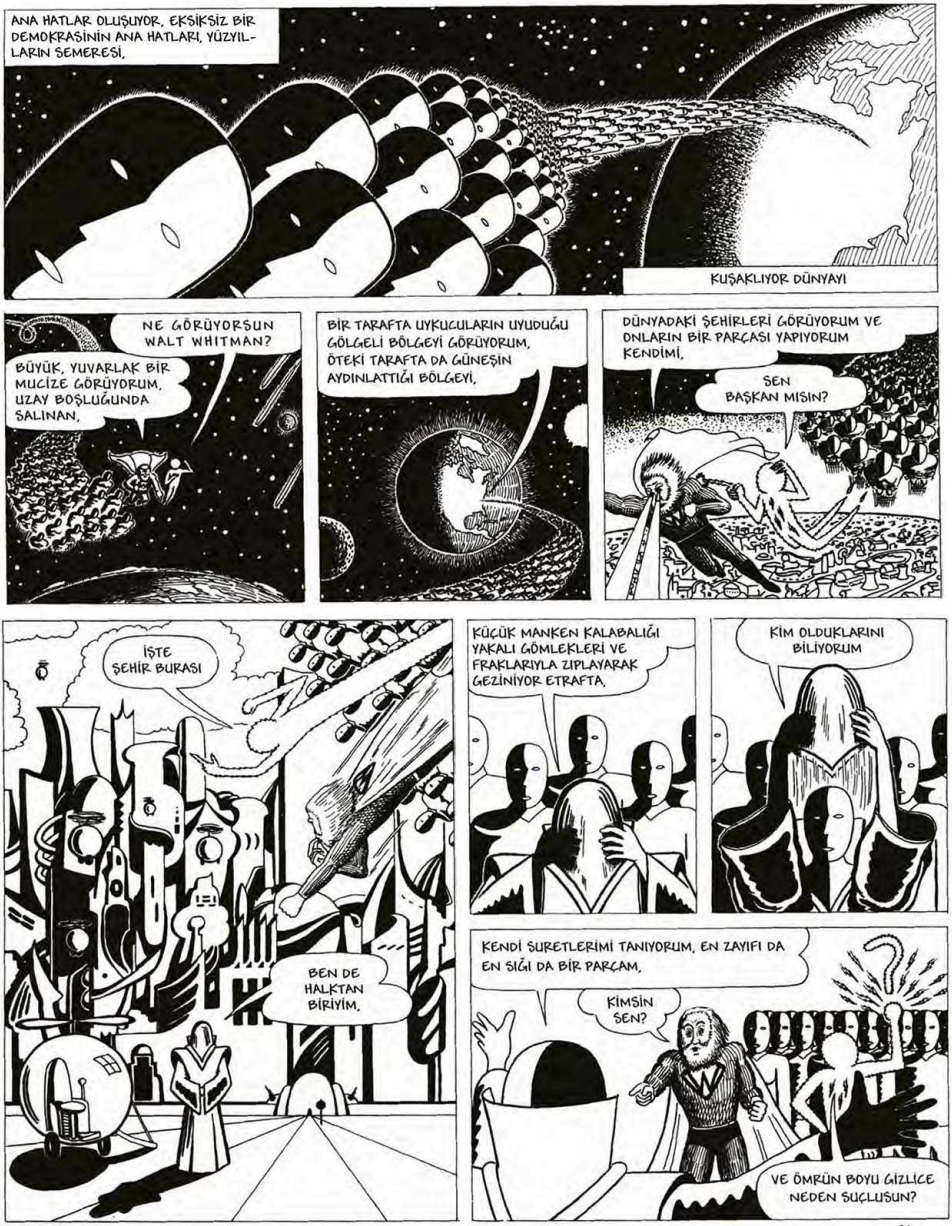
ANA HATLAR OLUŞUYOR. EKSİKSİZ BİR DEMOKRASİNİN ANA HATLARI, YÜZYILLARIN SEMERESİ.
KUŞAKLIYOR DÜNYAYI
NE GÖRÜYORSUN WALT WHITMAN?
BÜYÜK, YUVARLAK BİR MUCİZE GÖRÜYORUM. UZAY BOŞLUĞUNDA SALINAN.
BİR TARAFTA UYKUCULARIN UYUDUĞU GÖLGELİ BÖLGEYİ GÖRÜYORUM, ÖTEKİ TARAFTA DA GÜNEŞİN AYDINLATTIĞI BÖLGEYİ.
DÜNYADAKİ ŞEHİRLERİ GÖRÜYORUM VE ONLARIN BİR PARÇASI YAPIYORUM KENDİMİ.
SEN BAŞKAN MISIN?
İŞTE ŞEHİR BURASI
BEN DE HALKTAN BİRİYİM.
KÜÇÜK MANKEN KALABALIĞI YAKALI GÖMLEKLERİ VE FRAKLARIYLA ZIPLAYARAK GEZİNİYOR ETRAFTA.
KİM OLDUKLARINI BİLİYORUM
KENDİ SURETLERİMİ TANIYORUM, EN ZAYIFI DA EN SIĞI DA BİR PARÇAM.
KİMSİN SEN?
VE ÖMRÜN BOYU GİZLİCE NEDEN SUÇLUSUN?

SON

Haşhaş Yiyen

Fitz Hugh Ludlow

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **John Pierard**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

KAFASI GÜZEL ESERLER ARASINDA EDEBİYAT KANONUNDA en çok puan toplayanı Thomas De Quincey'nin *Bir İngiliz Afyon Tiryakisinin İtirafları* (1821) adlı çalışmasıdır. Sorun şu ki ölümüne sıkıcı bir eser bu; De Quincey afyon ruhunun etkileri üzerine dişe dokunur bir şey söylemeden bitirivermiş koca kitabı. Ancak şöyle bir başarısı var: Yayımlanmasından otuz beş yıl sonra Princeton öğrencisi Fitz Hugh Ludlow'a tıbbi amaçlarla kullanılan kenevir özünden büyük bir doz alıp yaşadığı deneyimi yazması için ilham vermiş. Ludlow'un *Haşhaş Yiyen*'i (yediği şey haşhaş olmamasına rağmen) 1857'de basıldığında muazzam ilgi gördü. Günümüzde de uyuşturucu edebiyatının ilk klasiklerinden biri sayılıyor. David M. Gross kitabın bir baskısında şöyle yazıyor:

> *Haşhaş Yiyen*'in raflardaki yerini almasından kısa bir süre sonra New York'ta Gunjah Wallah adlı bir şirket "Haşhaş Şekeri" reklamları yapmaya başladı...
>
> Başkan Lincoln'ün danışmanlığını yaptıktan sonra ABD Dışişleri Bakanı olan John Hay, Brown Üniversitesi'ni haşhaş yiyip hayaller kurduğu yer olarak anıyordu. Hay, sınıf arkadaşlarının aktardığına göre, Fitz Hugh Ludlow'un kitabını okuduktan sonra haşhaşı denemeye karar vermiş, uyarıcı etkisinin yazarın betimlediği kadar olağanüstü olup olmadığını görmek istemişti. Johnny Hay'in haşhaşı denediği o geceden sonra okulda yeni bir çağ başlamıştı.
>
> *Haşhaş Yiyen*'in yayımlanmasını izleyen yirmi beş yıl içinde ABD'nin çoğu büyük şehrinde özel haşhaş salonları açıldı. Kenevir sarhoşluğu kanuni ve etik açıdan daha o zamandan tartışılmaya başladı. Hatta 1876'da turistler Philadelphia Dünya Fuarı'nın Türk sergisindeki rahat koltuklara yayılıp haşhaş pipolarını tüttürdüklerinde bir polis gazetesi "New York Dilberlerinin Gizli Sefahati... Beşinci Cadde'de Haşhaş Cehennemi" gibi başlıklar atacaktı.

Ludlow'un kitabından alınan uzun metinler on yıllar boyunca okült, Beat yahut karşı-kültür dergilerinde yer aldı. Bu cildin önceki sayfalarında *Nat Turner'ın İtirafları*'nı uyarlayan John Pierard şimdi de kafa yapan maddelerle ilgileniyor (3. Cilt'te de Jack London'un alkol bazlı otobiyografisi *John Barleycon* ve Aldoux Huxley'nin *Algı Kapıları*'nda göreceğiz kendisini). Ludlow'un kitabı görselleşmeye hazır sahnelerle dolu, Pierard en güzellerini seçip canlandırıyor bizim için.

FITZ HUGH LUDLOW

HAŞHAŞ YİYEN

"O SIRADA BANA ÖĞRETİLEN BÜTÜN SEMBOLLERİN ÖZDEN VE ANLAMDAN UZAK OLDUĞUNUN FARKINDAYDIM SEMBOLLER - KIRIK DÖKÜK VE BOŞ KABUKLARDI SADECE ..." FITZ HUGH LUDLOW

UYARLAYAN: JWPIERARD

ARKADAŞIM ANDERSON'UN ECZANESİ; TEMBELLİK ETMEK İÇİN HARİKA BİR YER...
LABORATUVARDAN ÇIKAN HER TÜRLÜ İLAÇ VE KİMYASAL İÇİN KOBAY GİBİ KULLANDIM KENDİMİ.
HİÇBİR ŞEYE MÜPTELA OLMAYACAKTIM!
AHA! BU DA NE? "HİNT KENEVİRİ" Mİ?
YENİ GELENLERİ GÖRDÜN MÜ?
DUR! ÖLÜMCÜL BİR ZEHİR O!
MANTAR TIPANIN ALTINDAN YEŞİLİMSİ KAHVERENGİ BİR ÖZÜT ÇIKTI; HOŞ KOKULU VE KIVAMLIYDI. TAM BİR KAŞIK ALIP AĞZIMA ATACAKTIM Kİ...

BİRBİRİNİ KOVALAYAN GÜNLERE YAYDIĞIM PEK ÇOK DENEYDEN SONRA HAŞHAŞ ETKİSİNE DUYARSIZ OLDUĞUM SONUCUNA VARMIŞTIM Kİ BİR AKŞAM YAKIN BİR DOSTUMUN EVİNDE...

İÇİMDEKİ HARİKULADE DÜNYADA YAŞIYORDUM ŞİMDİ. GONDOLUMLA VENEDİK'İN AY IŞIĞINDA PARLAYAN LAGÜNLERİNDE SALINIYORDUM USULCA. RUHUM BİR SEBZENİNKİ GİBİ DİNGİN, ÖTE YANDAN AKLA HAYALE SIĞMAYAN HEYECANLARLA EŞRİYOR SANKİ.

BELKİ YİRMİNCİ KEZ UYANDIM İÇİMDEN O AKŞAM. ETRAFI TANIDIM. ÖRTÜLERE SARINMIŞ BİR TİP BELİRDİ ÖNÜMDE BİRDEN.

ITTIM O ŞEYİ, KURTULDUM ONDAN!
ODAMA DÖNDÜĞÜMDE KALP ATIŞLARIMI FARK ETTİM - NET BİR ŞEKİLDE DUYABİLİYORDUM SESİNİ. SUYU KAFATASIMIN TEPESİNE VURAN BİR ÇEŞMEYDİ KALBİM.
DOKTORA GİTMEYE KARAR VERDİM.
DOKTORUN KAPISINA VARIP ZİLİ ÇALDIĞIM ANDA UNUTTUM KİMİ GÖRMEYE GELDİĞİMİ.
BENİ DOKTORUN ODASINA GÖTÜRÜP KAPIYI ARKAMDAN KİLİTLEDİ; DOKTORUN CANINA KASTIM VAR GİBİ GÖRÜNMÜŞ OLMALI.
HAŞHAŞ KULLANIYORDUM BİR SÜREDİR! KORKARIM Kİ ÖLECEĞİM!
MİLANO'DA BİR SARAYIN MERDİVENİNDE MİYDİM, YOKSA LONDRA KULESİ'NİN BASAMAKLARI MIYDI BUNLAR?
HİZMETÇİ CAN HAVLİYLE KOŞMUŞ GİBİ NEFES NEFESEYDİ!
DOKTOR NABZIMI ÖLÇTÜ. "GAYET DÜZENLİ, BELKİ BİRAZCIK HIZLI. BİR ŞEYİNİZ YOK. EVİNİZE GİDİP YATIN."

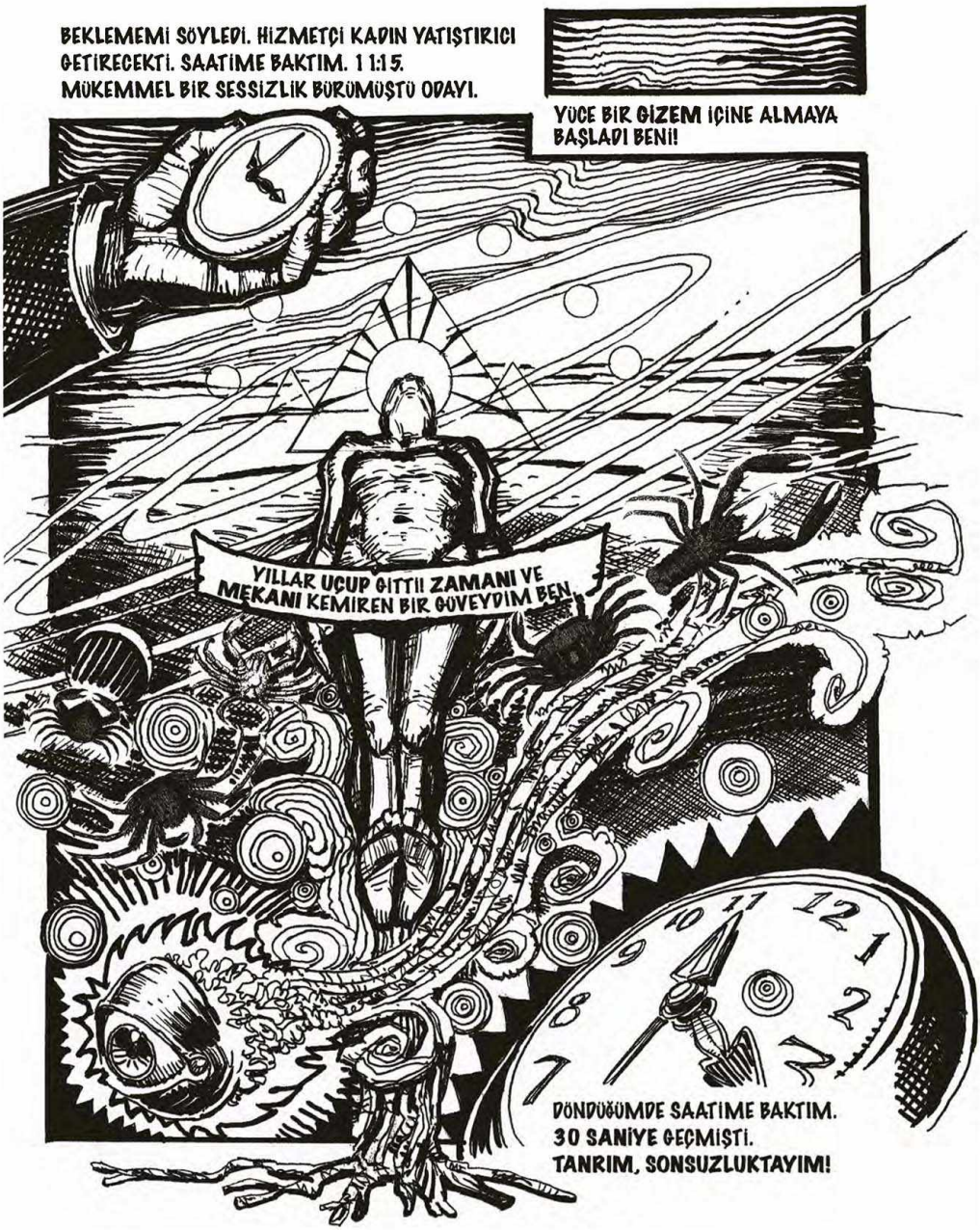
BEKLEMEMİ SÖYLEDİ. HİZMETÇİ KADIN YATIŞTIRICI GETİRECEKTİ. SAATİME BAKTIM. 1 1:1 5. MÜKEMMEL BİR SESSİZLİK BÜRÜMÜŞTÜ ODAYI.
YÜCE BİR GİZEM İÇİNE ALMAYA BAŞLADI BENİ!
YILLAR UÇUP GITTII ZAMANI VE MEKANI KEMIREN BIR GÜVEYDIM BEN.
DÖNDÜĞÜMDE SAATİME BAKTIM. 30 SANİYE GEÇMİŞTİ. TANRIM, SONSUZLUKTAYIM!

BAKÜS'ÜN PERİLERİNİ DOLAŞIP ABAYI YAKTIM...
ULUSUNU HAYAL EDEMEDİĞİM BİR ŞEHİRDE BİNALAR YÜKSELDİ... PEMBEYE ÇALAN MERMERE DEV BİR ATLI HEYKELİ OYULDU BÜTÜN ZARİFLİĞİYLE...
O ANDA ZIFIRI KARANLIĞIYLA KORKUNÇ BİR GECE MELEĞİ KELİMELERE SIĞMAYAN BİR DEHŞETLE DOLDURDU İÇİMİ. KIVRIK PENÇELİ İĞRENÇ ELİ BENİ SAÇLARIMDAN SÜRÜKLEYECEKTİ...
ki...

GÖK KUBBENİN ÖTESİNDEN BİR ATLI GELDİ YILDIRIM GİBİ, MÜTHİŞ BİR PARLAKLIK, NE İHTİŞAM! KARANLIK MELEK DÖNÜP KAYBOLDU UFUKTA. KURTULMUŞTUM AZRAİL'DEN!

YUKARILARA TAŞINDIM. KUBBENİN ORTASINDA MUAZZAM BİR ARP VARDI, TELLERİNİN ARASINDAKİ LACİVERT BOŞLUKLARDA SAYISIZ YILDIZ YANIYORDU ALEV ALEV...

ARPA DOKUNDUM VE YEDİ KAT GÖK TARİFSİZ BİR MÜZİKLE KENDİNDEN GEÇTİ!

DAĞLARIN, OVALARIN, NEHİRLERİN ARDINDAN ESİNTİYLE SÜRÜKLENEN FERYATLARINI DUYDUM AİLEMİN...

BİR KIZ KARDEŞ CEHENNEME DÜŞTÜ DÜŞECEK ABİSİNİN YASINI TUTUYORDU ACI GÖZYAŞLARIYLA.

... "GÖRDÜM İŞTE," DEDİM KENDİ KENDİME, "CEHENNEM VAR GERÇEKTEN DE. KURTULANLARDAN MI OLACAĞIM YOKSA DÜŞECEK MİYİM O MENFUR YERE?"
KURTU-LANLAR
ÜRKÜTÜCÜ BİR MUKAYYİT ELİNDEKİ BÜYÜK DEFTERİ UZATTI HEMEN TARADIM SAYFALARI ADIM YOKTU HİÇBİR YERDE!
DUVARDA BİR HAÇ BELİRDİ, DİZLERİNE KAPANDIM.
ÜZGÜN VE TATLI YÜZÜ GÜLÜMSEDİ ÜSTÜME, ANLADIM Kİ KABUL ETTİ SÖZE DÖKEMEDİĞİM DUAMI.
ERTESİ SABAH UYANDIĞIMDA IZDIRAPTAN ESER YOKTU İÇİMDE. ANAMIN KUCAĞINA KIVRILIP HUZUR DOLU BİR GECE GEÇİRMİŞTİM SANKİ.

Türlerin Kökeni Üzerine

Charles Darwin

UYARLAYAN **Michael Keller**

RESİMLEYEN **Nicolle Rager Fuller**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

KİMİ ÖNCÜ BİLİMSEL ESERLER ZAMAN İÇİNDE edebiyat kanonunda da yer bulur kendine. Aslen ilahiyat fakültesi öğrencisi olmasına rağmen Cambridge'de jeoloji, deniz biyolojisi, botanik ve entomoloji eğitimi de alan Charles Darwin 1846'dan başlayarak tam sekiz yıl teknelerin altına yapışan bir tür kabuklu deniz canlısı üzerine araştırmalar yapıp bu konuda çığır açacak dört ciltlik bir kitap yazdı. Ama tahmin edebileceğiniz üzere edebiyat kanonuna giren çalışması bu değil, bir sonraki.

Darwin üniversitenin ardından beş yılını *Beagle* adlı gemiyle Güney Amerika kıyılarını gezip hem karadan hem denizden biyolojik tür örnekleri toplayarak, biyolojik ve jeolojik gözlemler yaparak ve yolculuğunun ayrıntılarını kaydederek geçirdi. Yazdıklarının büyük kısmını yolculuktan sonra İngiltere'deki evinde kaleme aldı. Bir yandan sağlık sorunları yaşıyordu. 1838'de doğal seçilim kuramını ortaya koydu. Aslına bakarsanız o dönem evrim tartışmaları halihazırda tedavüldeydi –evrimin fikir babası Darwin değildi yani– ama kimse türlerin nasıl değiştiğini işin içine Tanrı'yı sokmadan açıklayamıyordu. Darwin türlerin yaşadıkları doğaya diğerlerinden daha az uyum sağlayan bireylerinin üreyemeden önce öldüğüne, daha iyi uyum sağlayanlarınsa üreyip önemli özelliklerini sonraki nesillere aktarabildiğine inanıyordu. Gerçi bu fikir de Darwin'den önce belli belirsiz dile gelmiş, hatta Darwin'in büyükbabası Erasmus Darwin konuyu bir düşünce deneyi gibi irdelemişti – ama torun Darwin kanıt topluyordu. Çalışmasını yayımlamadan önce sağlam bir argüman geliştirecekti.

Aradan yirmi yıl geçti. Charles Darwin bu sırada başka eserler yazıp aile meselelerinden ve kesip biçtiği kabuklu deniz hayvanlarından bahsetti. Derken ondan on dört yaş küçük doğabilimci meslektaşı Alfred Russel Wallace'tan bir mektup aldı; Wallace gönderdiği taslakta Darwin'le aynı doğal seçilim kuramına varmıştı. Darwin büyük haberi kaçırmak istemeyen bir gazeteci telaşıyla *magnum opus*'unu bir buçuk yılda bitirip yayımlattı. *Türlerin Kökeni Üzerine* Kasım 1859'da raflardaki yerini aldığında peynir ekmek gibi kapışılıp büyük çaplı bilimsel, kültürel ve dini tartışmalar başlattı (fark etmişsinizdir herhalde, bu tartışmalar hâlâ sona ermiş değil). Kitap Darwin hayattayken altı baskı yaptı; yazar her baskıda değişiklikler yapıp gelen eleştirilere cevap verdi ve kendi düşüncelerini geliştirdi (ama bazılarına göre bu değişikliklerin bir kısmı olmasa daha iyiydi).

Türlerin Kökeni Üzerine: Grafik Bir Uyarlama'da bilim yazarı Michael Keller, Darwin'in elinden çıkan son baskıyı kullanarak eserin ortaya koyduğu temel ilkelerin altını çizmekle kalmayıp Darwin'in araştırmalarına, gezilerine, yazma sürecine ve aldığı tepkilere de değiniyor. İşin sanat kısmını ünlü bilim illüstratörü Nicolle Rager Fuller üstleniyor. Burada alıntılanan kısım dördüncü bölüm, yani ilk baskıdaki haliyle "Doğal Seçilim", son iki baskıdaki genişletilmiş haliyle ise "Doğal Seçilim ya da En Uygunun Hayatta Kalması."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DOĞAL SEÇİLİM YA DA EN UYGUNUN HAYATTA KALMASI

BU KISIMDA HAYATTA KALMA MÜCADELESİNDE ÇEŞİTLİ ÖZELLİKLERİN KİMİ ORGANİZMALARA AVANTAJ SAĞLADIĞINI GÖRÜYORUZ. ÇEVREYE EN İYİ UYUM SAĞLAYANLARIN BÜYÜME, EŞ BULMA, ÜREME VE BAŞARILI YÖNLERİNİ SONRAKİ NESİLLERE AKTARMA ŞANSI DAHA YÜKSEK.

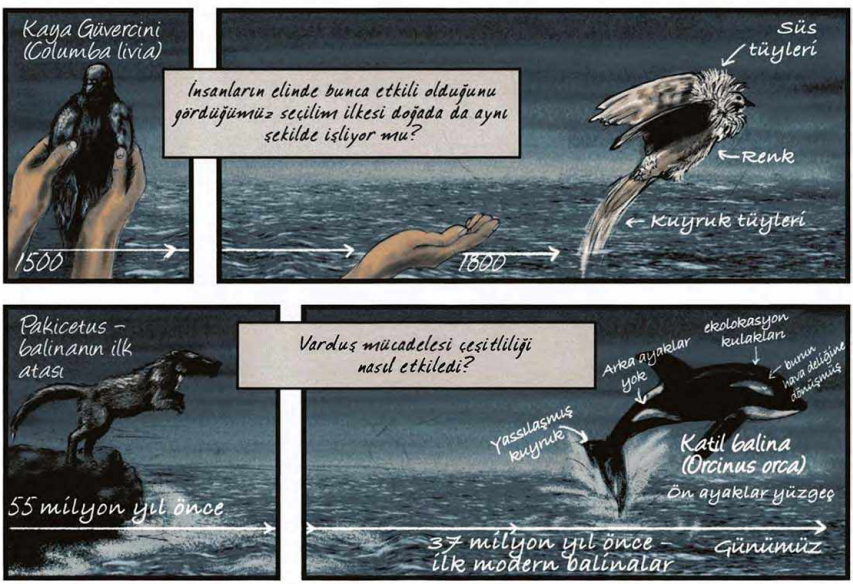

İnsanlığın lehine değişimler yaşandığından şüphemiz yokken, bu büyük ve karmaşık yaşam savaşında başka varlıkların da birbirini izleyen nesiller boyunca bu tip değişimlerden geçmiş olması hepten ihtimal dışı mı?

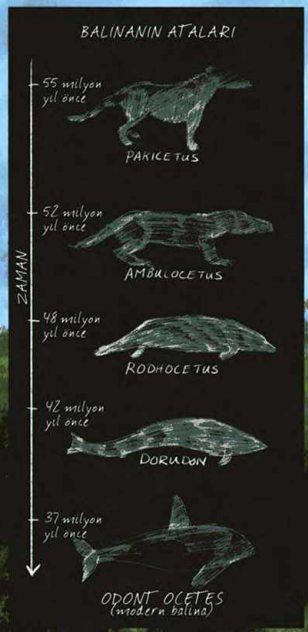

Eğer bu değişimler gerçekleşiyorsa (tanımının hayatta kalamayacağı kadar çok canlının doğduğunu da hatırlarsak) ne kadar küçük olursa olsun diğerlerine karşı herhangi bir avantajı olan bireylerin yaşama ve türünü sürdürme olasılığının daha yüksek olduğundan kuşku duyabilir miyiz?

↑ DAHA ÇOK REKABET DAHA AZ YEMEK

↓ DAHA AZ REKABET DAHA ÇOK YEMEK

Öte yandan, bireyin aleyhine görünen en ufak bir çeşitliliğin yok edileceğinden de emin olabiliriz.
kısa burun
uzun burun

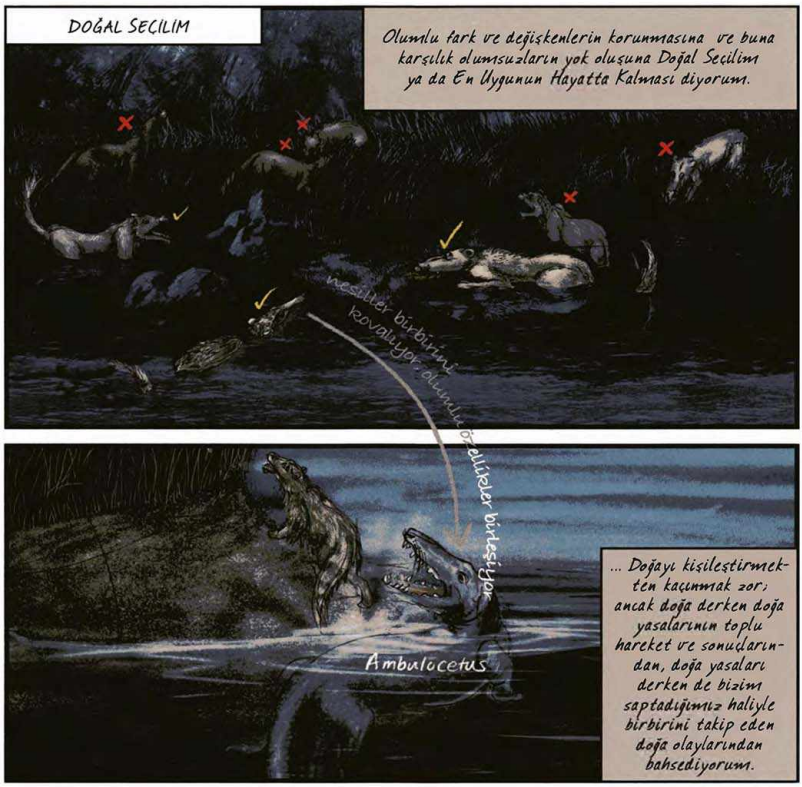
DOĞAL SEÇİLİM
Olumlu fark ve değişkenlerin korunmasına ve buna karşılık olumsuzların yok oluşuna Doğal Seçilim ya da En Uygunun Hayatta Kalması diyorum.
Ambulocetus
... Doğayı kişileştirmekten kaçınmak zor; ancak doğa derken doğa yasalarının toplu hareket ve sonuçlarından, doğa yasaları derken de bizim saptadığımız haliyle birbirini takip eden doğa olaylarından bahsediyorum.

İnsanlığın istekleri ve çabaları ne kadar geçici! Ömrü ne kadar kısa! Ve dolayısıyla, bütün jeolojik dönemler boyunca Doğa'nın biriktirdiklerine kıyasla, sonuçları ne de kısır!

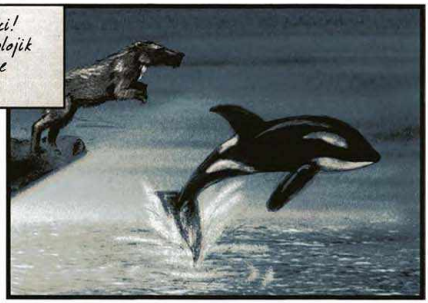

İnsan kendi sistemli ve bilinçsiz yollarıyla böyle büyük sonuçlara ulaştıysa, doğal seçilim daha nelere kadir?

İnsan sadece harici ve görünür özellikleri etkileyebiliyor.

Oysa, doğal korunumu ya da en uygunun hayatta kalışı ilkesini kişileştirmeme izin verirseniz, Doğa, kimseye bir faydası olmadığı müddetçe görünüşe önem vermez.

Doğa her bir iç organı, yapısal farkların her katmanını, bütün bir hayat mekanizmasını değiştirebilir. İnsan kendi çıkarını seçer; Doğa ise gözetimi altındakilerin çıkarını.

Şu halde Doğa'nın ürünlerinin özünde insan ürünlerinden çok daha 'hakiki' olduğundan, hayatın en karmaşık koşullarına çok daha iyi uyumu sağladığından, daha yüce bir zanaatın izlerini taşıdığından kuşku duyabilir miyiz?

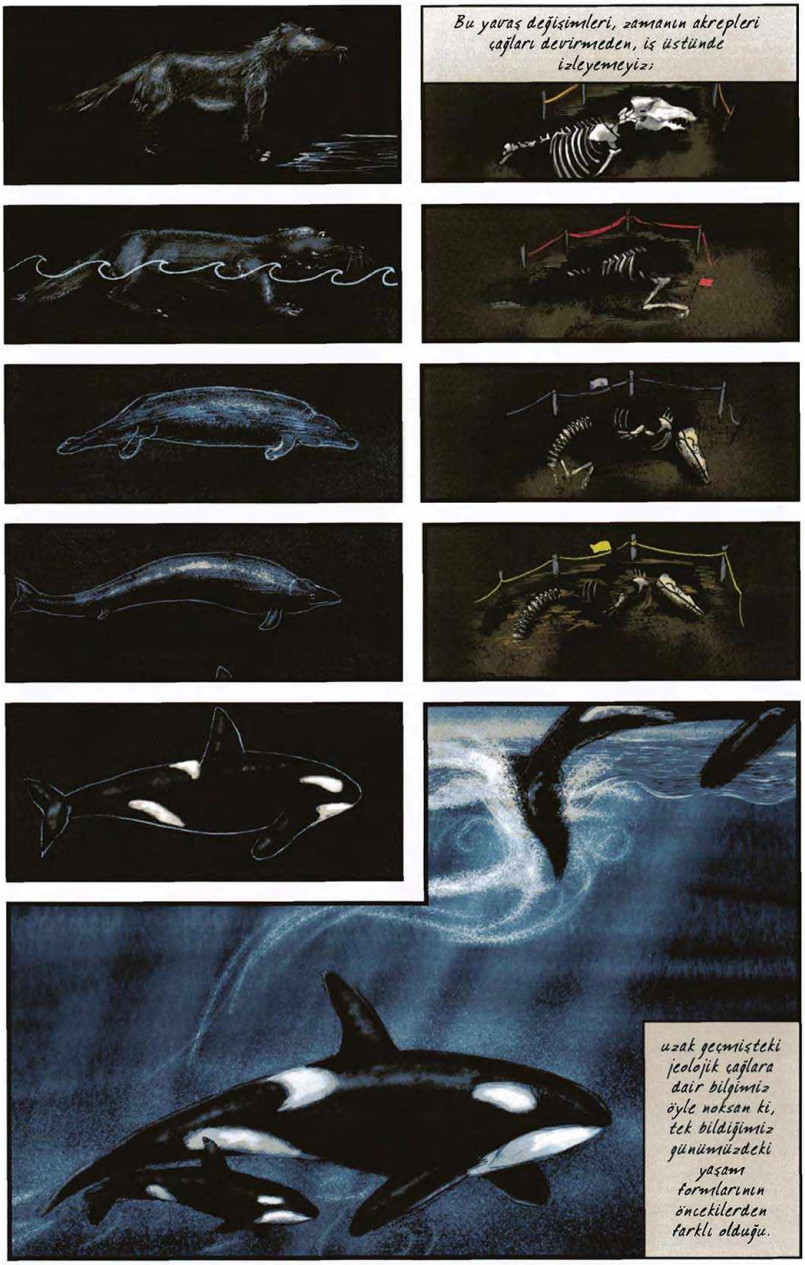
Bu yavaş değişimleri, zamanın akrepleri çağları devirmeden, iş üstünde izleyemeyiz;
uzak geçmişteki jeolojik çağlara dair bilgimiz öyle noksan ki, tek bildiğimiz günümüzdeki yaşam formlarının öncekilerden farklı olduğu.

Doğal seçilim kendini her varlığın iyiliği için sürdürür ve bizim hiçbir önem atfetmeyebileceğimiz özellik ve yapılar her şeyi etkileyebilir.

Yaprak yiyen böceklerin yeşilini, ağaç kabuğu yiyenlerin alacalı grisini,

dağ kar kekliklerinin kış beyazlığını, bayağı kar kekliklerinin grimsi eflatununu gördüğümüzde bu tonların bu kuşlarla böcekleri tehlikelerden korumaya yaradığına inanmamız gerek.

Kekliklerin bir kısmı hayatlarının bir döneminde yok edilmese sayıları çok fazla artardı.

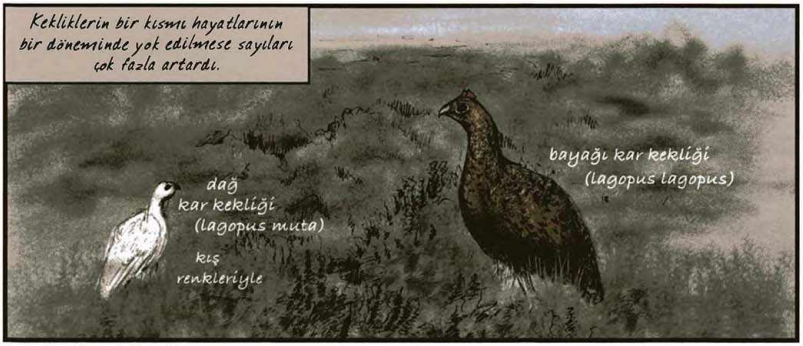

Kekliklerin başı yırtıcı kuşlarla derttedir hep.
Ve şahinler avlarını uzaktan görüp seçer.
Dolayısıyla doğal seçilim farklı türden her kekliğe uygun rengi verip o rengi tutturunca sabitliyordur belki.
Belirli renklerdeki hayvanların ölümlerinin küçük bir etkisi olduğunu sanmayalım.

CİNSEL SEÇİLİM
Bu noktada, Cinsel Seçilim adını verdiğim olgu hakkında bir iki kelime etmeli.

Bu seçilim tipi diğer organik varlıklara yahut harici koşullara karşı verilen varoluş savaşından ziyade,
aynı türün bireyleri, genellikle de erkekleri arasında karşı cins uğruna verilen mücadeleye dayanır.

Cinsel seçilim başarısızlığa uğrayan rakibin ölümüyle değil, genlerini gelecek nesle daha az aktarabilmesi yahut hiç aktaramamasıyla sonuçlanır. Dolayısıyla doğal seçilim kadar haşin değildir. Çoğunlukla en güçlü ve zinde erkekler, doğadaki yerine en iyi uyum sağlayanlar en çok dölü bırakacaktır.

BÜYÜKBABA

BABA

OĞUL

Cinsel seçilim, her zaman galibin üremesine imkan tanıyarak yeni doğanlara yılmaz bir cesaret, uzun mahmuzlar, güçlü kanatlar verecektir;

horoz dövüştüren acımasız adamların en iyi horozlarını özenle seçmesi gibi.

Etçil hayvanların erkekleri zaten silahlıdır, ama cinsel seçilim hem onlara hem de diğerlerine savunma araçları da verebilir,

aslanın yelesi,

ya da erkek somonun kancalı çenesi gibi;

YELE ERKEKLER ARASINDAKI KAVGALARDA BOYNA KORUMA SAĞLAYABILIR.

ÜREME DÖNEMINDE KANCA ŞEKLINI ALAN ALT ÇENESI ERKEK SOMONUN GÜCÜNE IŞARET EDEBILIR

çünkü zaferde zırh da kılıç ya da hançer kadar önemli olabilir.

ED. NOTU: EŞ SEÇİMİNE CİNSİYETLER ARASI SEÇİLİM DENİYOR GÜNÜMÜZDE.

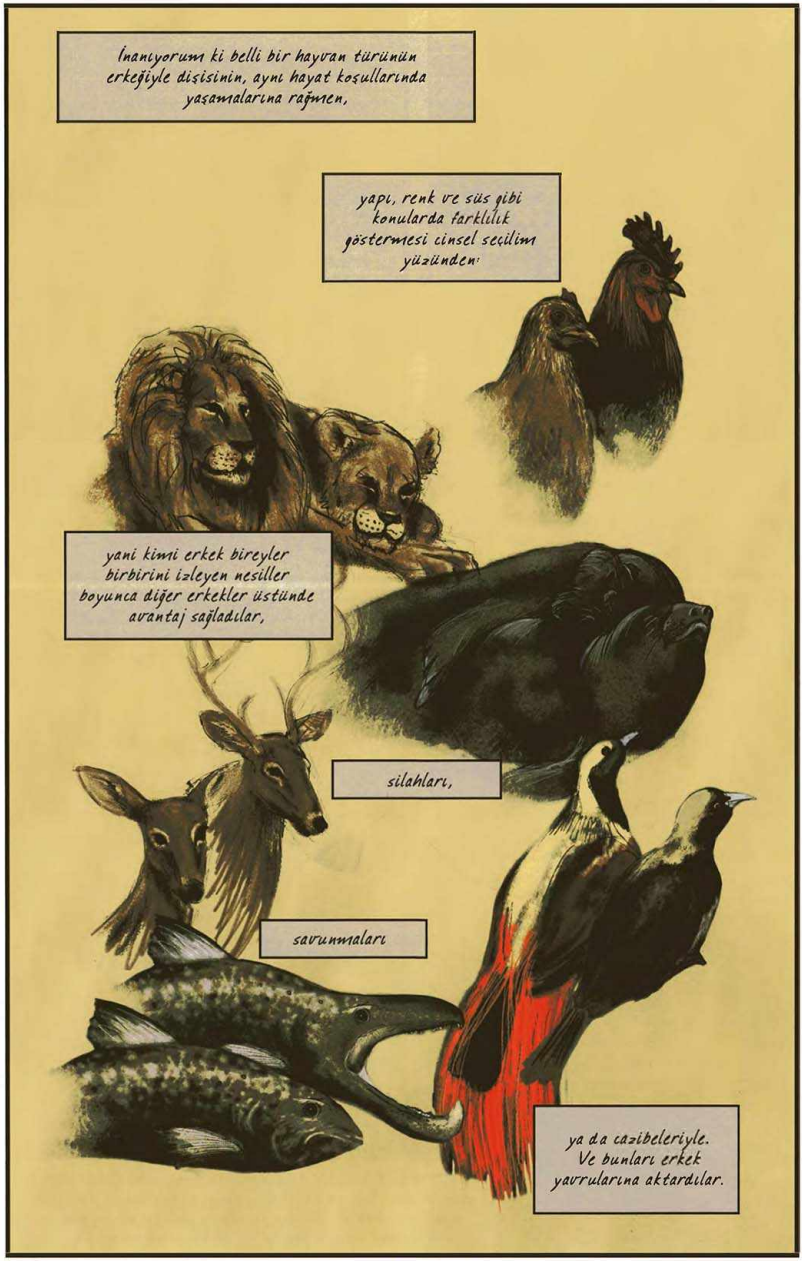
İnanıyorum ki belli bir hayvan türünün erkeğiyle dişisinin, aynı hayat koşullarında yaşamalarına rağmen,
yapı, renk ve süs gibi konularda farklılık göstermesi cinsel seçilim yüzünden:
yani kimi erkek bireyler birbirini izleyen nesiller boyunca diğer erkekler üstünde avantaj sağladılar,
silahları,
savunmaları
ya da cazibeleriyle. Ve bunları erkek yavrularına aktardılar.

Burada kısa bir parantez açmalıyım.

Neden üremede iki bireyin bir araya gelmesi gerektiğini düşünüyoruz?

Konu erkeği dişisinden farklı hayvanlar ve bitkiler olduğunda, her doğum için bireylerin birleşmesi gerektiği aşikar.

TOZLAŞMA

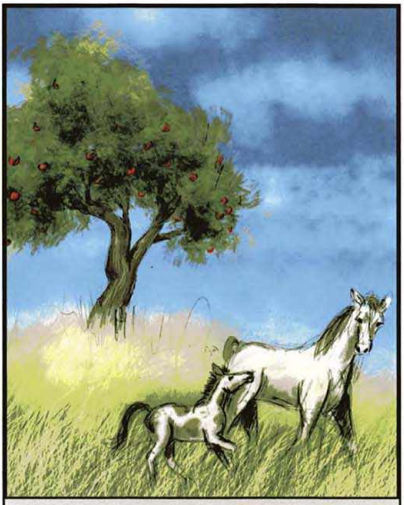

Hayvanlarla bitkilerde farklı türler arasındaki birleşme yavruya güç ve doğurganlık verir.

Öte yandan yakın soy karışımı güç ve doğurganlığı azaltır.

OLASI SONUÇLAR:
KENDİ KENDİNE TOZLANMA

YAKIN BİREYLER ARASINDA ÜREME

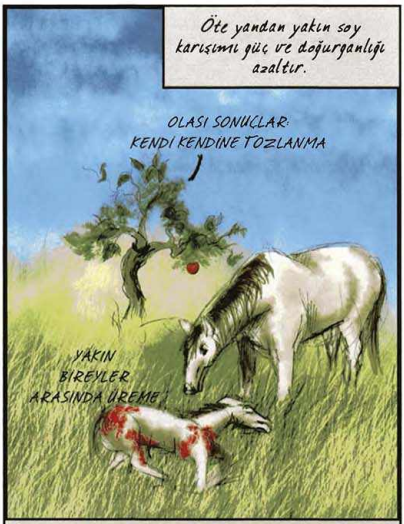

Bu gerçeklere bakarak şöyle bir genel doğa yasası olduğuna inanıyorum: Hiçbir organik varlık kendini sürekli nesiller boyunca dölleyemez; başkalarıyla birleşmesi uzun vadede kaçınılmazdır.

Doğal seçilimin olası seyrini belki de en iyi, küçük bir fiziksel değişimden, örneğin iklim değişikliğinden geçen bir bölge örneğiyle anlayabiliriz.
Türlerin sayısal oranı hemen değişecek, büyük olasılıkla bazı türlerin nesli tükenecektir.
Tür C'nin nesli tükendi
Her bölgenin sakinlerinin yakın ve karmaşık birliktelikliklerinden, sayısal oranlarda herhangi bir değişimin iklimden bağımsız olarak birbirini etkileyeceği sonucunu çıkarabiliriz.
Tür A
Tür B
Tür C
Arktik iklim

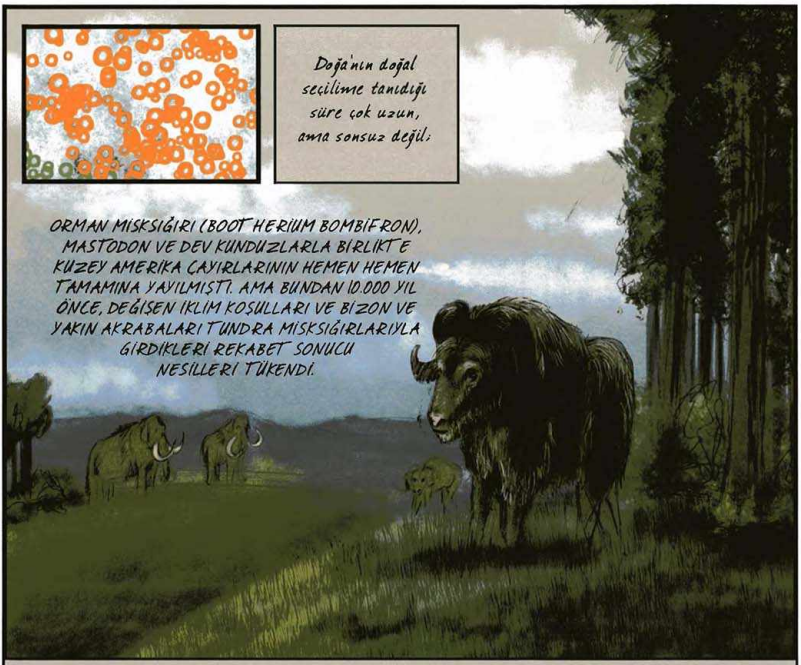

bütün organik varlıklar doğanın ekonomisinde kendine yer tutmaya çalıştığından, türlerden biri değişen koşullara rakipleri kadar iyi uyum sağlayamayıp kendini geliştirmezse o türün kökü kurur.

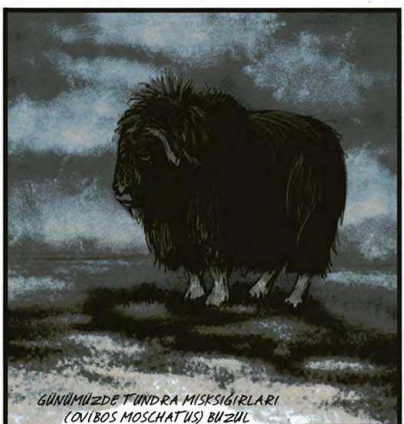

Yavruların en azından bir kısmı olumlu değişkenler miras almadıkça, doğal seçilim hiçbir şeyi etkileyemez.

Türlerin doğal seçilim yoluyla geçirdiği değişimde Yalıtım da önemli bir unsur.

YALITIM VE DOĞAL SEÇİLİM

Sınırlı bir alanda, bu alan içinde yaşayan nüfusu kaldırabiliyorsa, doğa farklı ölçülerde olsa bile doğru yönde çeşitlenen bütün bireyleri olduğu haliyle koruma eğilimindedir.

Ama alan genişse, içindeki farklı bölgelerin farklı yaşam koşulları sunacağı hemen hemen kesindir.

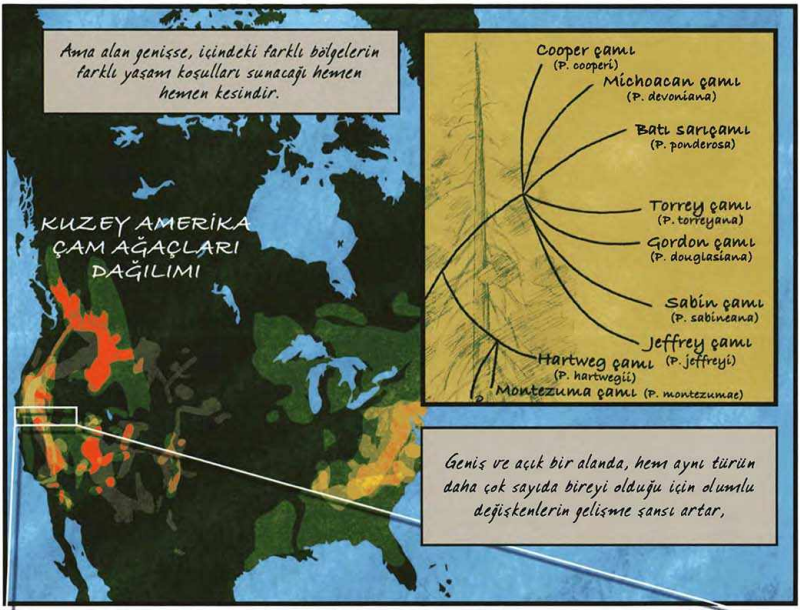

Geniş ve açık bir alanda, hem aynı türün daha çok sayıda bireyi olduğu için olumlu değişkenlerin gelişme şansı artar,

hem de halihazırda var olan türlerin sayısı daha çok olacağı için yaşam koşulları karmaşıklaşır ve dolayısıyla bazı türler kendi içinde değişip geliştikçe diğerleri de aynı ölçüde gelişmek zorunda kalır, yoksa nesilleri tükenir.

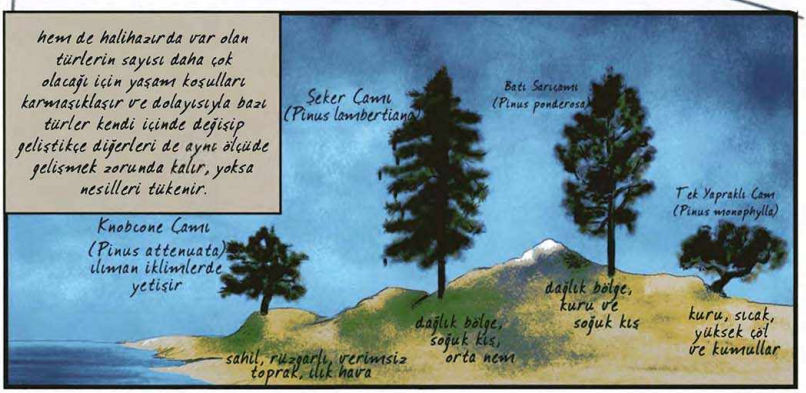

HAYAT AĞACI

Dünyada gelmiş geçmiş bütün hayvan ve bitkilerin esasında gruplar ve altgruplar şeklinde birbirine bağlı olması müthiş bir şey; gerçi biz her zamanki tavrımızla aşinanın ötesindeki mucizeviliği kaçırıyoruz.

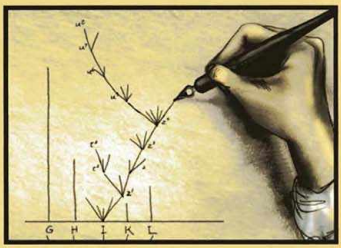

TEK HÜCRELİ ÖKARYOT

ARKEA

BAKTERİ

Aynı sınıftan varlıkların birbiriyle ilişkisi büyük bir ağaçla resmedilir bazen.

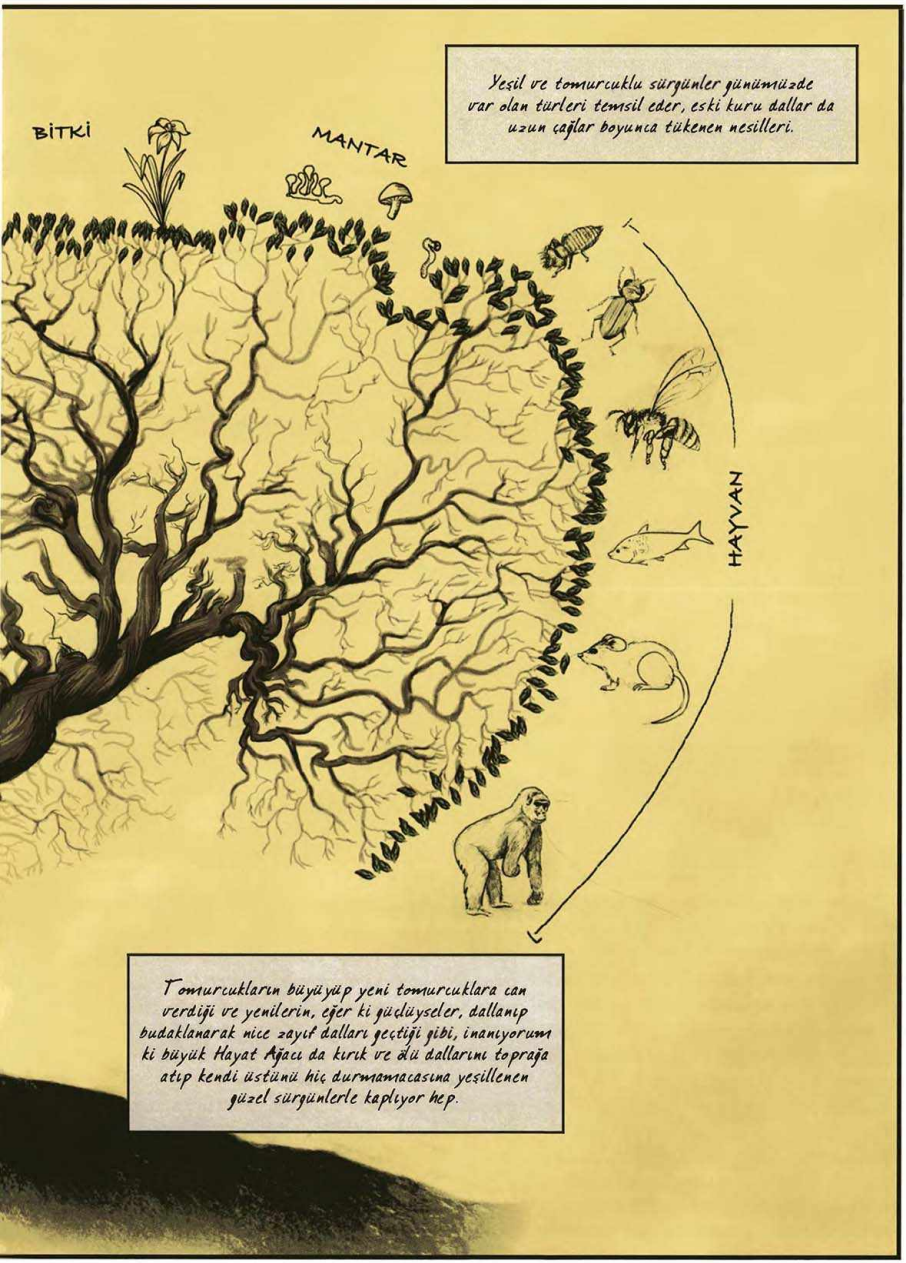
Yeşil ve tomurcuklu sürgünler günümüzde var olan türleri temsil eder, eski kuru dallar da uzun çağlar boyunca tükenen nesilleri.
BİTKİ
MANTAR
HAYVAN
Tomurcukların büyüyüp yeni tomurcuklara can verdiği ve yenilerin, eğer ki güçlüyseler, dallanıp budaklanarak nice zayıf dalları geçtiği gibi, inanıyorum ki büyük Hayat Ağacı da kırık ve ölü dallarını toprağa atıp kendi üstünü hiç durmamacasına yeşillenen güzel sürgünlerle kaplıyor hep.

"Misery Dağı'ndan Mesaj Var"

Frederick Douglass

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Seth Tobocman**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

AZ SONRA GÖRECEĞİNİZ ÜZERE FREDERICK DOUGLASS acımasız sahibine karşı çıkan ve sonunda kaçıp özgürlüğüne kavuşan bir köleydi. Köleliği sırasında önce kendi kendine okuma yazma öğrendi, sonra da başkalarına öğretti. Özgür olduktan kısa bir süre sonra kendisinden kölelik karşıtı bir toplantıda söylev vermesi istendi ve söylevin ardından hitabet yeteneği olduğunu fark etti. Douglass'ın konuşmalarındaki güç efsaneleşmiştir ve birçoğu klasik olarak nitelendirilir. (Keza edebi kanonun bir parçası olan ilk otobiyografisi *Narrative of the Life of Frederick Douglass, an American Slave* de [Amerikalı Bir Köle, Frederick Douglass'ın Hayat Öyküsü], Mark Twain'in ve Benjamin Franklin'inkilerle birlikte, Amerikan edebiyatının en önemli üç otobiyografisinden biri olarak kabul edilir.) Tarihçi David B. Chesebrough, Douglass'ın Ağustos 1841'de verdiği ilk büyük söylevden sonra oluşan tepkileri şöyle anlatıyor:

> [Ünlü kölelik karşıtı lider William Lloyd] Garrison sırası geldiğinde Douglass'ın ardından kürsüye çıkıp, az önce dinleyicileri mest eden söylevden, "devrimci şöhret Patrick Henry, özgürlük davasında az evvel dinlediğimiz yorgun kaçağın dudaklarından dökülen sözlerden daha güzelini söylememiştir" diye bahsetmişti.
>
> Etkinliğe katılan bir muhabirse haberinde şöyle yazmıştı: "Kısa zaman önce kölelik müessesesinden kurtulmuş bir zat çok güçlü bir konuşma yaptı. Belagatiyle taş kalpleri deldi, soğuk yürekleri eritti. Köleliğin en hararetli savunucuları onun sözünü kesme korkusuyla nefeslerini tuttular."

Douglass 3 Ağustos 1857'de Canandaigua, New York'ta verdiği söylevde, İngiltere'nin 1833'te Batı Hint Adaları'nda köleliği kaldırdığı yasaya odaklandı. Şimdilerde unutulmuş olan kölelik karşıtı yasaları övdü. Ancak böyle örneklerin arasında özgürlüğün, baskının ve mücadelenin doğası üzerine muhteşem ifadeler kullandı ki bunlar o güne dek konuşup yazdıklarının arasında en bilinenleridir. Seth Tobocman'ı çizmeye sevk eden de hâlâ etkisini yitirmemiş bu sözler. Yirmi beş yıldan uzun süredir dünya üzerindeki siyasi, toplumsal ve ekonomik baskılarla mücadele eden ve bunlara ışık tutan efsanevi radikal dergi *World War 3 Illustrated*'ın kurucularından olan Seth'in Reagan dönemi çizimleri başlığı gibi klasikleşmiştir: *You Don't Have to Fuck People Over to Survive* [Hayatta Kalmak İçin İnsanların Canına Okumak Zorunda Değilsin].

FREDERICK DOUGLASS, GÜCÜN DOĞASI ÜZERİNE

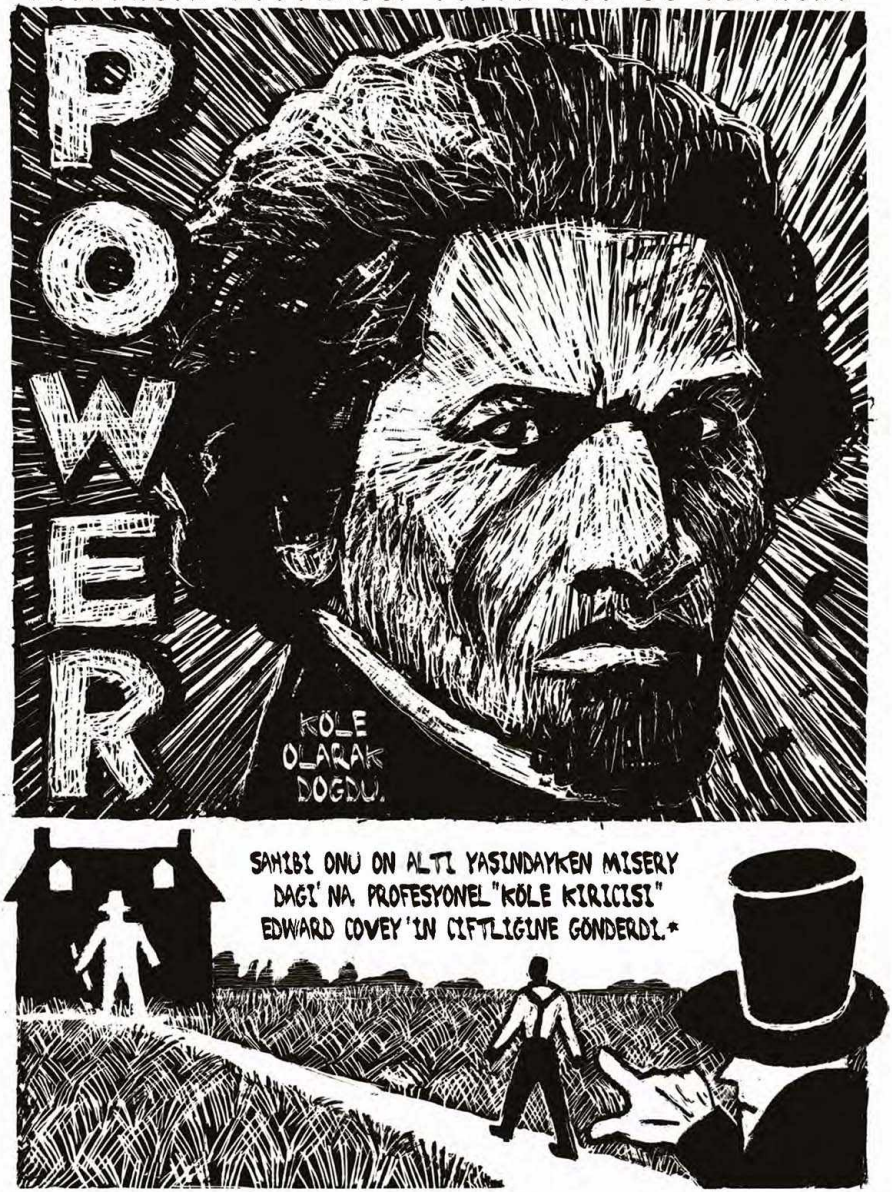

* Şimdilerde Misery Dağı eski Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in yazlık evidir.

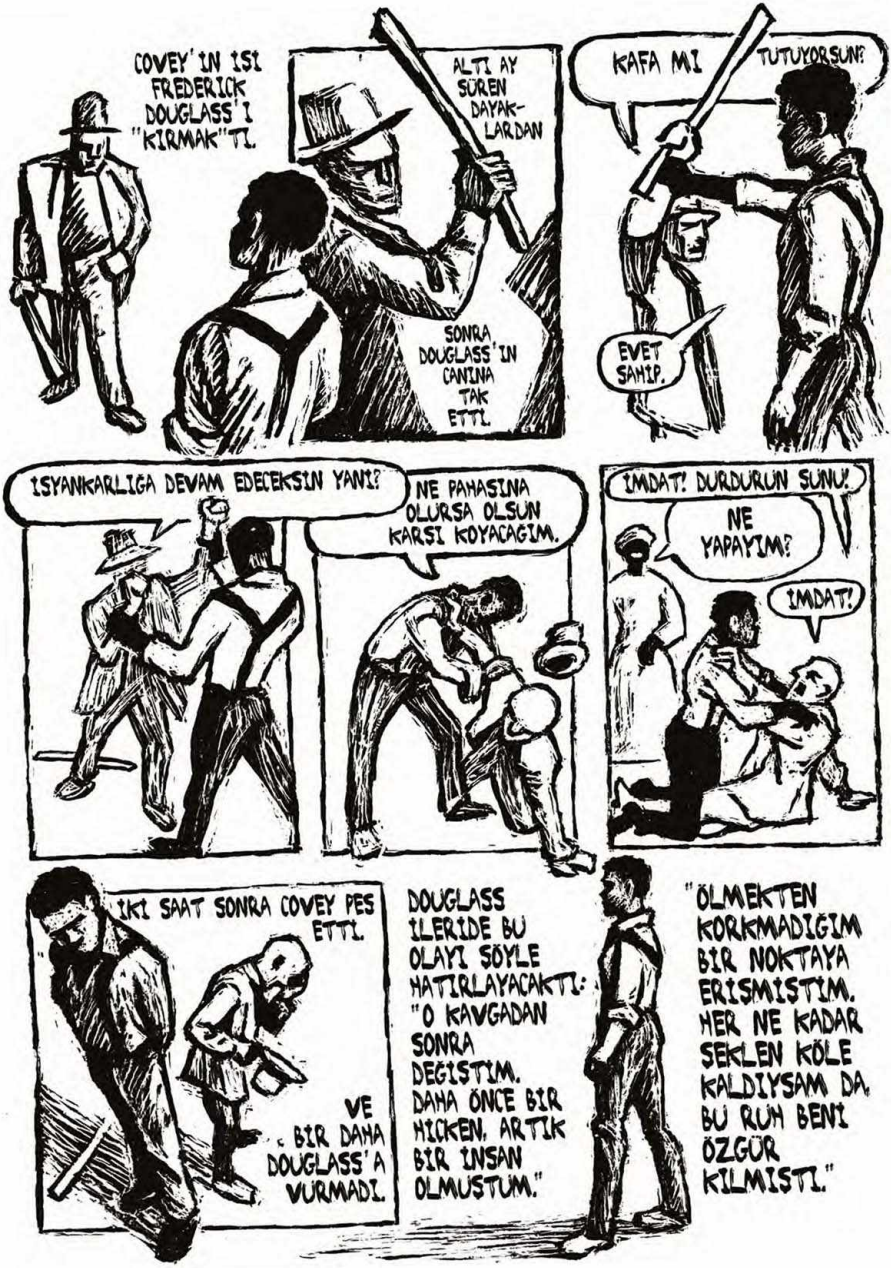
COVEY'IN İSİ FREDERICK DOUGLASS'I "KIRMAK"TI.
ALTI AY SÜREN DAYAK-LARDAN SONRA DOUGLASS'IN CANINA TAK ETTİ.
KAFA MI TUTUYORSUN?
EVET SAHİP.
İSYANKARLIĞA DEVAM EDECEKSİN YANİ?
NE PAHASINA OLURSA OLSUN KARŞI KOYACAĞIM.
İMDAT! DURDURUN ŞUNU!
NE YAPAYIM?
İMDAT!
İKİ SAAT SONRA COVEY PES ETTİ.
VE BİR DAHA DOUGLASS'A VURMADI.
DOUGLASS İLERİDE BU OLAYI SÖYLE HATIRLAYACAKTI: "O KAVGADAN SONRA DEĞİŞTİM. DAHA ÖNCE BİR HİÇKEN, ARTIK BİR İNSAN OLMUŞTUM."
"ÖLMEKTEN KORKMADIĞIM BİR NOKTAYA ERİŞMİŞTİM. HER NE KADAR SEKLEN KÖLE KALDIYSAM DA, BU RUH BENİ ÖZGÜR KILMIŞTI."

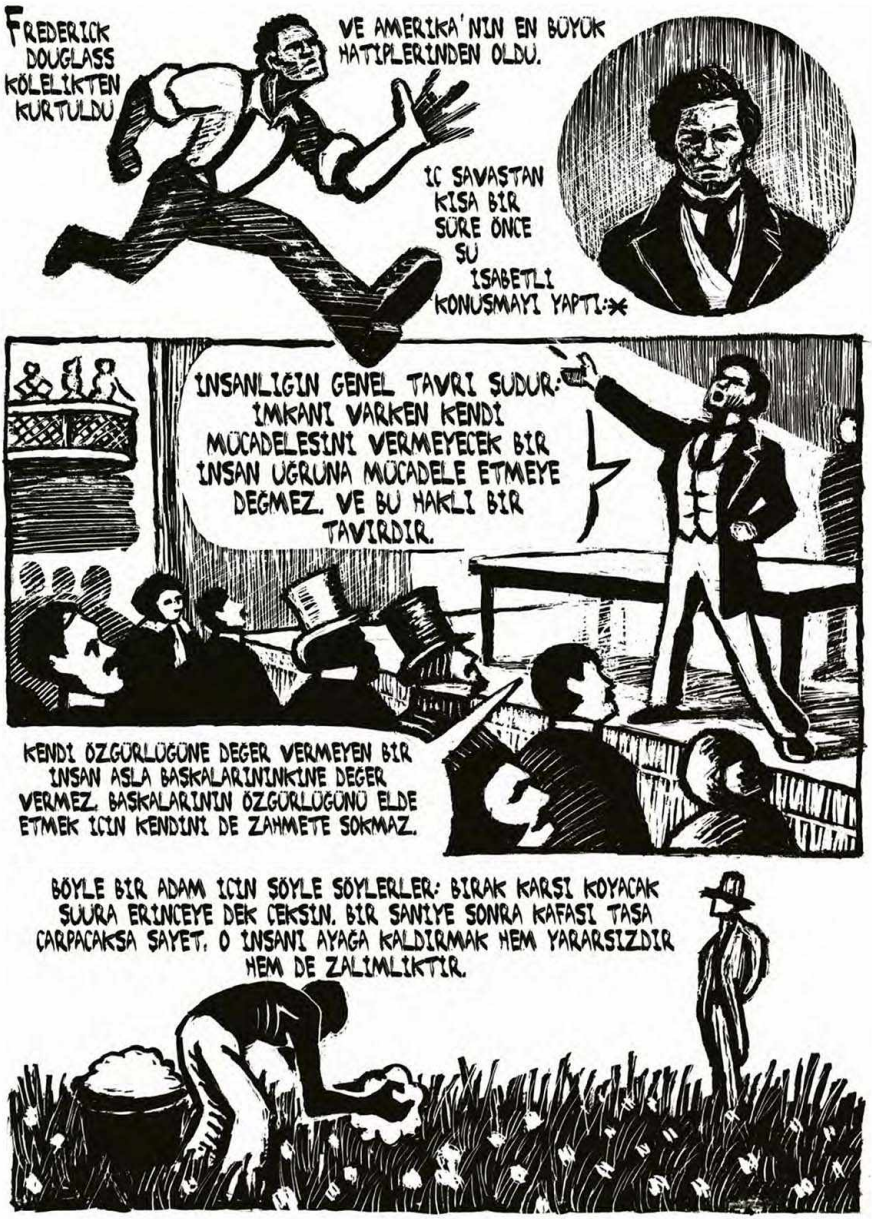

* Alıntıdır. Konuşmanın aslı daha uzundur.

İÇİNDE YAŞADIĞIMIZ DÜNYA
ÇOK KİBAR.
KENDİSİNDEN İSTENMEDEN HİZMET ETMEZ ASLA.
FERTLERE SUNDUĞU NİMETLER ÇOK İSABETLİ BİR İLKEYLE TESPİT EDİLİR.
KENDİNE SAYGI DUYANLARA SAYGI DUYAR.
KENDİNİ HOR GÖRENLERİ DE HOR GÖRÜR.
KENDİ HATALARINA KARŞI DUYARSIZ VE KENDİ HAKLARINI KAZANMAYA KAYITSIZ OLANLARA TAHAMMÜL ETMEK DİYE BİR ŞEY YOKTUR İNSAN DOĞASINDA.
KENDİNİ ÖZGÜRLEŞTİREREK OLANLARIN DARBEYİ İNDİRMESİ ŞARTTIR.
ÖZGÜRLÜK TARİHİ ONU ELDE ETMEK İÇİN VERİLEN ÖDÜNLERİN
AZİMLİ MÜCADELEDEN DOĞDUĞUNU GÖSTERİR.

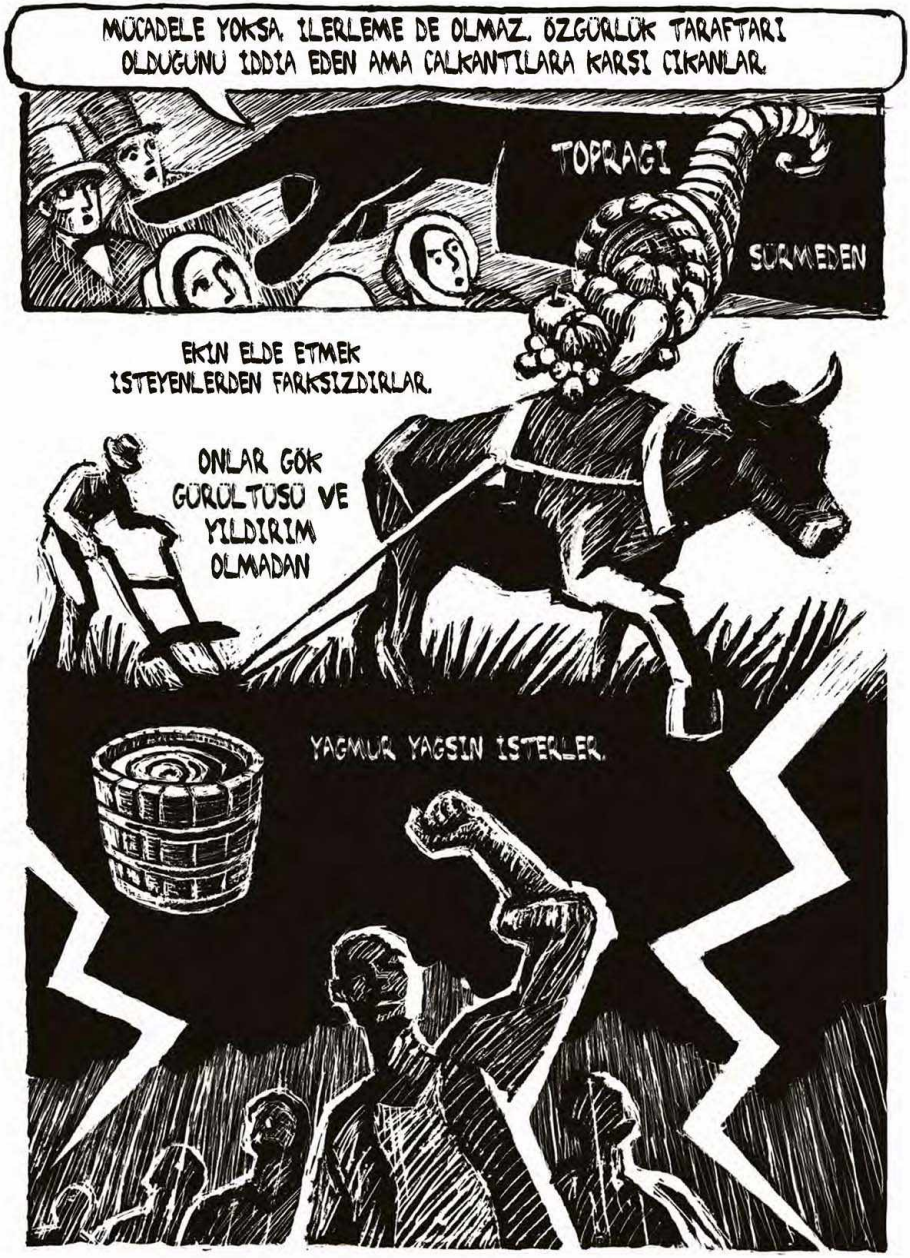
MÜCADELE YOKSA, İLERLEME DE OLMAZ. ÖZGÜRLÜK TARAFTARI OLDUĞUNU İDDİA EDEN AMA ÇALKANTILARA KARŞI ÇIKANLAR,
TOPRAĞI
SÜRMEDEN
EKİN ELDE ETMEK İSTEYENLERDEN FARKSIZDIRLAR.
ONLAR GÖK GÜRÜLTÜSÜ VE YILDIRIM OLMADAN
YAĞMUR YAĞSIN İSTERLER.

ENGİN SULARI KÜKREMEYEN
BİR OKYANUS İSTERLER. MÜCADELE
AKILLA DA OLABİLİR.
YUMRUKLARLA DA
YA DA
HEM
AKILLA
HEM
YUMRUKLARLA.
AMA ESAS OLAN HEP MÜCADELEDİR.

İNSANLARIN
NEYE
SESSİZCE BOYUN
EĞECEKLERİ.
ÜZERLERİNE YIĞILACAK
HAKSIZLIK VE ZULMÜN
MİKTARINI
GÖSTERİR
SİZE.
VE BU DURUM
SÖZLERİYLE YA DA
YUMRUKLARIYLA
VEYA HER İKİSİYLE
DİRENİŞE
BAŞLAYINCAYA DEK
SÜRER. ZORBANIN
ÖMRÜNÜ. BASKI
UYGULADIĞI
İNSANLARIN
TAHAMMÜLÜ
BELİRLER.
GÜÇ
SİZ TALEP
ETMEDEN
HİÇ
BİR
ŞEY
KABUL
ETMEZ
ASLA
ETME-
MİŞTİR.
ASLA DA
ETME-
YECEK-
TİR.

Resimleyen Seth Tobocman

Michael Shenker'in anısına.

Sefiller

Victor Hugo

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Tara Seibel**

TÜRKÇESİ **BİLGE CEREN ŞEKERCİLER**

***SEFİLLER*, AŞK VE AİLE SEVGİSİ, SUÇ VE CEZA, YOKSULLUK** ve devrim ve evet, çirkeflikler hakkında yaklaşık iki bin sayfalık bir roman. Kitabın yazarı Victor Hugo, Fransız edebiyatının büyükbabası kabul edilse de durum hep böyle değildi. Hugo'nun romantik akımla ortaya çıkışı neoklasikçileri öfkelendirmiş ve Paris entelijansiyası kelimenin tam anlamıyla Hugo öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayrılmıştı. *The New Yorker* yazarı Adam Gopnik, Victor Hugo'nun 1830 yılındaki oyunu *Hernani* sergilendiğinde, "Romantikler ve muhafazakarlar birbirleriyle yumruk yumruğa kavgaya tutuştular," diye yazıyor. Hey millet, edebiyat tehlikeli bir iştir!

Edebiyat ve sanat ne zaman yeni bir akımla karşılaşsa yaşanan budur, halihazırda var olan düzen fena halde sinirlenir ve burnu havadaki zıpçıktıların yeni yaklaşımlarına büyük bir gayretle direnir. Sonra da zıpçıktılar yeni düzen haline gelir. Böylece *Hernani*'nin hemen ardından edebiyat (ve siyasi) hükümranlığı başlayan Hugo, Fransa'nın en büyük şairi kabul edildi ve Ulusal Meclis'e seçildi. Siyasi kariyeri boyunca *Sefiller*'i yazmayı askıya alan Hugo rüzgar yön değiştirip de sürgün edilince romanını bitirdi ve kitabı uluslararası platformda tanıtan ve en yüksek fiyatı veren Belçikalı bir yayınevine satti. İlk çıktıklarında bozguna uğrayan bir sürü edebiyat klasiğinden söz etmek zorunda kaldıktan sonra, *Sefiller*'in basılır basılmaz büyük bir başarı elde ettiğini ve otoritelerin keyfini kaçırırken, kitleler tarafından kucaklandığını söylemek memnuniyet verici. Gopnik şöyle yazıyor:

> Paris'te üç gün içinde bütün kitaplar satıldı. Fabrika işçilerinin ortaklaşa kitap almak için paralarını birleştirdikleri anlatılıyordu. Muhafazakarlar kitabın başarısının bir suçlunun kahraman gibi gösterilmesinden başka bir şey olmadığını söylüyordu. Papa IX. Pius, *Sefiller*'i kilisenin yasaklı kitaplar listesine dahil etti ve kitabın kopyaları İspanya'da herkesin gözü önünde yakıldı. Paris'te olduğu kadar dünyanın dört bir yanında da *Sefiller* yoksulların dostu, zorba yönetimlerin düşmanı olarak Victor Hugo'nun ününe ün katti. Roman Tolstoy ve Dostoyevski'den tutun da Amerikan İç Savaşı'nın her iki tarafındaki askerlere kadar bir solukta okundu.

Tara Seibel bu muazzam eseri ele alarak ondan olağanüstü bir şey yarattı. Küçük illüstrasyonları, dekoratif motifleri, güzel renkleri ve metni harmanlayarak oluşturduğu her sayfa adeta bir hazine. Daktilo karakterlerinin sayfa kenarlarından taşması, kimi zaman başka bölümlerin arkasına gizlenmesi, arada sırada neredeyse arkaplanda kaybolması bir hayli cesaret isteyen bir tercih. Tara'nın seçtiği metinler bu muazzam kitabın en can alıcı kısımları ve gerçekten de hikayeyi anlatıyorlar.

Fakat muhtemelen romanın temel noktalarını bilmek faydalı olur. Jean Valjean bir somun ekmek çaldığı için on dokuz yıl hapis yattıktan sonra salıverilmiştir. Digne'de bir piskopos ona yatacak yer verir. Valjean adamın gümüşlerini çalar, ama piskopos polise onları adama hediye ettiğini söyler. Derken Valjean doğru yolu bulur ve başka bir şehirde adını Mösyö Madeleine olarak değiştirerek bir fabrika işletmeye başlar. Daha sonra ana karakterlerden biri olan Fantine ile karşılaşır. Genç kadının gayrimeşru bir kızı vardır ve onu bakımı karşılığında ödeme yaptığı Thénardier ailesine bırakmıştır. Fantine, Valjean/Madeleine'in fabrikasında bir iş bulurken, küçük Cosette de köle gibi kullanılıp işkence çekmektedir. Geçmişi açığa çıkınca Fantine işinden kovularak fuhuşa sürüklenir ve romanın bir diğer ana karakteri Komiser Javert tarafından tutuklanır. Valjean kadına arka çıkarak onu korumaya çalışır. Kadın çok hastadır ve ölmeden önce kızı Cosette'i ona getirmeleri için yalvarır. Valjean yardım etmek ister, ancak vicdanı onu yetkililere geçmişini itiraf etmeye zorlayınca başı derde girer. Javert'in pençesinden kurtulur, Fantine ölür ve Valjean Cosette'in özgürlüğünü satın alarak onun fedakar koruyucusu haline gelir. İkisi kayıplara karışarak yıllarca Paris'te hayatlarına devam ederler. Sonra Marius ile tanışırız. Çulsuz bir hukuk öğrencisi ve çiçeği burnunda bir radikal olan Marius parkta gördüğü Cosette'e abayı yakar. Buraya kadar ancak romanın yarısına gelmiş bulunuyoruz ki Tara'nın uyarlaması da tam bu noktada son buluyor.

A graphic Adaptation: Les Misérables

Victor Hugo's

by Tara Seibel

In 1815, M. Charles François Bienvenu Myriel was Bishop of Digne. He was an old man of about seventy years of age; he had occupied the see of Digne since 1806. Although this detail has no connection whatever with the substance of what we have to relate, it will not be [illegible] correctness in all points, to mention here the various rumors and remarks which had been in circulation about him from the very moment when he arrived in the diocese. True or false, that which is said of men often occupies as important a place in their lives and above all in their destinies, as that which they do. M. Myriel was the son of a councillor of Parliament of Aix; hence he belonged to the nobility, and to the bar. It was said that his father, destining his office to be the heir of his own post, had married him at a very early age, eighteen or twenty, in accordance with a custom which is rather widely prevalent in parliamentary families. In spite of this marriage, however, it was said that Charles Myriel created a great deal of talk. He was well formed, though rather short, elegant, graceful, and intelligent; the whole of the first portion of his life had been devoted to the world and to gallantry.

1815'te Mösyö Charles François Bienvenu Myriel, Digne Piskoposu'ydu. Yetmiş beş yaşlarında ihtiyar bir adamdı ve 1806'dan bu yana Digne'deki piskoposluk görevini yürütüyordu. Asıl anlatacaklarımızla hiçbir ilgisi olmadığı halde, olayları her bakımdan eksiksiz ve doğru sunma adına, onun piskoposluk bölgesine ulaşmasıyla birlikte hakkında dolanmaya başlayan dedikodulardan ve düşüncelerden bahsetmek gereksiz olmayacaktır. Doğru yanlış, insanlar hakkında söylenenler onların hayatlarında, bilhassa kaderlerinde, yaptıkları şeyler kadar önemli rol oynar. Mösyö Myriel, Aix meclisine üye bir din adamının oğlu olarak seçkin bir soydan gelmekteydi. Söylentilere göre, meclis üyelerinin aileleri arasındaki yaygın bir geleneğe uyan babası, yerini oğluna bırakabilmek amacıyla, daha on sekiz yirmi yaşlarındayken onu evlendirmişti. Charles Myriel'in bu evliliğe rağmen, adından söz ettirecek pek çok şey yaptığı söyleniyordu. Ufak tefek olmakla beraber eli ayağı düzgün, kibar, zarif, zeki bir insandı ve hayatının ilk kısmını dünyevi işlerle zevklere adamıştı.

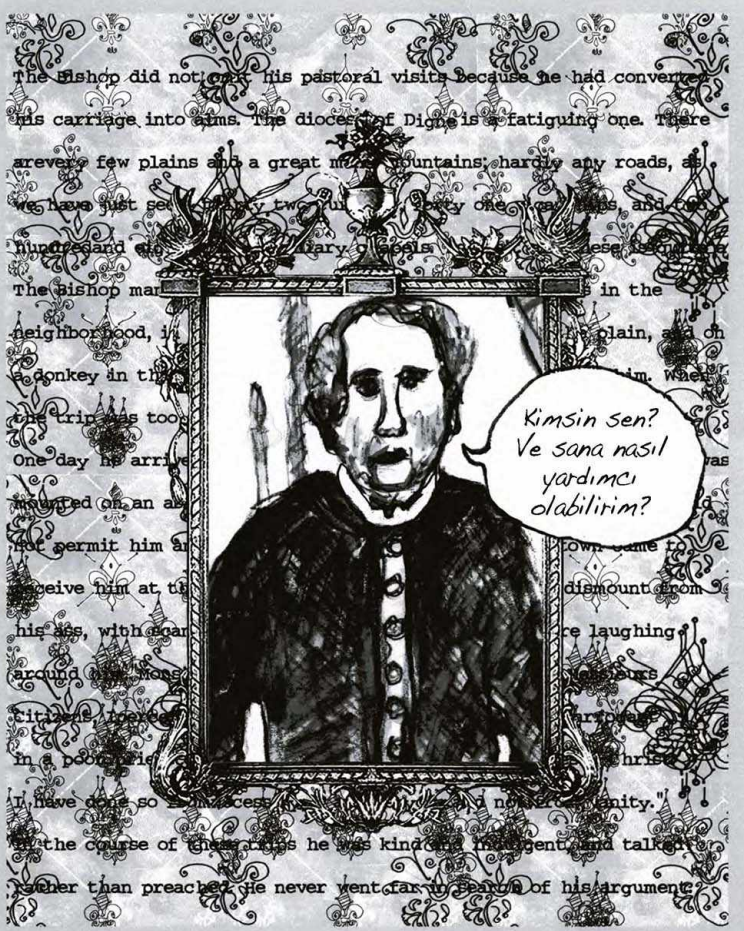

Piskopos arabasını sadakaya çevirtmiş olsa da, gezilerini sürdürüyordu. Digne piskoposluğu zahmetli işti. Ovalar az, dağlar çoktu ve az önce gördüğümüz gibi hiç yol yoktu. Otuz iki köy kilisesi, kırk bir papaz vekilliği ve iki yüz seksen beş ek şapel vardı. Hepsinin tek tek ziyaret edilmesi zorlu bir görevdi. Piskopos bu işin üstesinden geliyordu. Yakın yerlere yürüyerek, ovadakilere iki tekerlekli köy arabasıyla, dağdakilere ise katır üstünde gidiyor, iki yaşlı kadın da ona eşlik ediyordu. Yol kadınlar için çok zorluysa tek başına yolculuk ediyordu. Günün birinde katır sırtında piskoposluk yönetimindeki eski bir şehir olan Senez'ye vardı. O sıralar para kesesi tamtakır olduğundan başka taşıt bulamamıştı. Şehrin kapısında onu karşılamaya gelen belediye başkanı mahcup bakışlarla onun eşekten inişini seyrederken, çevredeki birkaç kişi gülüştü. "Sayın Başkanım," dedi piskopos, "ve sayın beyefendiler, görüyorum ki halim sizleri şaşırtıp utandırıyor. Yoksul bir rahibin İsa Efendimiz'in bineği olmuş bir hayvanla yolculuk etmesinin küstahlık olduğunu düşünebilirsiniz. Ama inanın bana, bunu zorda kaldığımdan yaptım, gösteriş budalalığından değil."

Bu gezilerinde hoşgörülü ve yumuşak olur, vaaz vermekten ziyade sohbet ederdi. Akıl yürütürken örneklerini öyle uzaklarda aramazdı.

CHAPTER IV WORKS CORRESPONDING TO WORDS

His conversation was gay and affable. He put himself on a level with th
two old women who had passed t[illegible]es beside him. When he laughed
it was the laugh of a schoolboy. M[illegible]e Magloire liked to call him You
Grace [Votre Gr[illegible]]. One [illegible] he [illegible]se [illegible]m his a[illegible]ir, and went
to his library [illegible] a boo[illegible] his boo[illegible] on[illegible] of the upper
shelves. As the[illegible] ould not
reach it. "Mada[illegible] greatness
[grandeur] does[illegible]
One of his dista[illegible] arely allowed
an opportunity [illegible], what she
desig[illegible] had numerous
re[illegible] whom her sons
w[illegible] to receive from
g[illegible] the second was t
he[illegible] ldest was to
succee[illegible] e accustomed
listen in sile[illegible] l boasts. On
one occasion, however, he ap[illegible] ore thoughtful than usual,
while Madame de Lo was relating once again the details of all these
inheritances and all these "expectations." She interrupted herself

BÖLÜM IV—KELİMELERE UYGUN İŞLER

Piskoposun sohbeti içten ve neşeliydi. Hayatlarını onunla geçiren iki yaşlı kadınının seviyesine göre davranıyordu. Güldüğünde, bir okul çocuğu güldü sanırdınız. Madam Magloire ona "Yüce Efendimiz" diye hitap etmekten hoşlanırdı. Bir gün piskopos koltuğundan kalkıp bir kitaba bakmak için kitaplığa gitti. Kitap üst raflardan birindeydi ve boyu kısa olduğundan bir türlü oraya erişemiyordu. "Madam Magloire, bana bir iskemle getirin," dedi. "Yüceliğim şu rafa erişemiyor."

Uzak akrabalarından Lô kontesi piskoposun huzurundayken, üç oğlunun "beklentiler"i diye tabir ettiği şeyleri bir bir sayıp dökme fırsatını hiç kaçırmazdı. Kontesin çok yaşlı, bir ayağı çukurda pek çok akrabası vardı ve oğulları da onların mirasçılarıydı. Küçük oğlu büyük bir haladan tam yüz bin livrelik bir gelire konacaktı. Ortanca oğlu amcasının düklük unvanına adaydı. En büyükleriyse dedesinin derebeyliğini devralacaktı. Piskopos masum ve bağışlanabilir bulduğu bu analık gösterisini genellikle sessizce dinlemesine rağmen, bir keresinde Madam de Lô yine bütün bu miras işlerini, bu "beklentiler"i usanmadan anlatırken, piskopos her zamankinin aksine daha dalgın gibiydi. Kontes sabırsızlıkla lafını yarıda kesip, "Hayırdır, neden böyle dalgınsın?" diye sordu.

CHAPTER V MONSEIGNEUR BIENVENU MADE HIS CASSOCKS LAST TOO LONG

The private life of M. Myriel was filled with the same thoughts as his public life. The voluntary poverty in which the Bishop of Digne would have been a solemn and charming sight for any one who could have viewed it close at hand. Like [illegible] men, and like the majority of thinkers, he [illegible]. In the morning he medit[illegible] said [illegible] ther at the cathedral or in h[illegible]wnhouse. His mass said, he broke [illegible] fast on rye bread dipped in [illegible]ilkof his own cows. Then he set t[illegible]k.

A bishop is a very [illegible]y man: he must every day receive [illegible] secretary of the bishopric, [illegible] is generally a canon, and nearly [illegible]y day his vicars general. He [illegible] congregations to reprove, privil[illegible] to grant, a whole ecclesiast[illegible] library to examine, prayer book[illegible] diocesan catechisms, books of [illegible]hours, etc., charges to write, ser[illegible]ns to authorize, cures an[illegible]mayors to reconcile, a clerical co[illegible]espondence, an administrative cor[illegible]pondence; on one side the State, o[illegible]the other the Holy See, and a th[illegible]nd matters of business. What time [illegible] left for him, after these [illegible]sand details of business, and his offices and [illegible]itous, the afflicted, the sick, and the necessitous, he devoted to work. Sometimes he dug in his garden; again, he read or wrote. He had but one word

BÖLÜM V—MONSENYÖR BIENVENU'NÜN CÜPPESİ UZUN ZAMANDIR ÜSTÜNDE

Mösyö Myriel'in özel hayatındaki düşünceleri sosyal hayatına da sirayet etmişti. Digne Piskoposu'nun kendi isteğiyle sürdürdüğü yoksul hayat, dikkatle bakmasını bilenlere ibret verici, hoş bir manzara sunardı. Bütün yaşlılar ve çoğu düşünür gibi o da az uyurdu, ama bu kısa uykular kesinlikle derin ve doyurucu olurdu. Sabahları bir saat kadar içine kapanır, sonra sabah duasını katedralde ya da evinde okurdu. Duasını bitirir bitirmez, kendi ineklerinin sütüne bandığı çavdar ekmeğiyle orucunu bozar, ardından da çalışmaya koyulurdu.

Piskoposlar bir hayli meşgul insanlardır. Her gün piskoposluk sekreteriyle ve hemen her gün de bölge papazlarıyla görüşmesi gerekir. Azarlanacak cemaatler, lütfedilecek imtiyazlar, gözden geçirilecek koskoca bir kilise kütüphanesi, dua ve ayin kitapları, yazılacak emirler, izin bekleyen vaazlar, bölge rahipleriyle belediye başkanları arasında giderilmesi gereken anlaşmazlıklar, dini ve idari yazışmalar... bir yanda devlet, bir yanda Vatikan; kısacası bir yığın iş.

Artık kendisine bu bir yığın işten, ayin ve duadan ne kadar vakit artarsa, onu da yardıma muhtaçlara, hastalara ve dertlilere ayırır; dertlilerden, hastalardan, muhtaçlardan kalanı da çalışmaya vakfederdi. Kimi zaman bahçesini beller, kimi zaman okur veya yazardı. Bu iki ayrı çalışmayı tek bir kelimeyle ifade ederdi: "Bahçıvanlık."

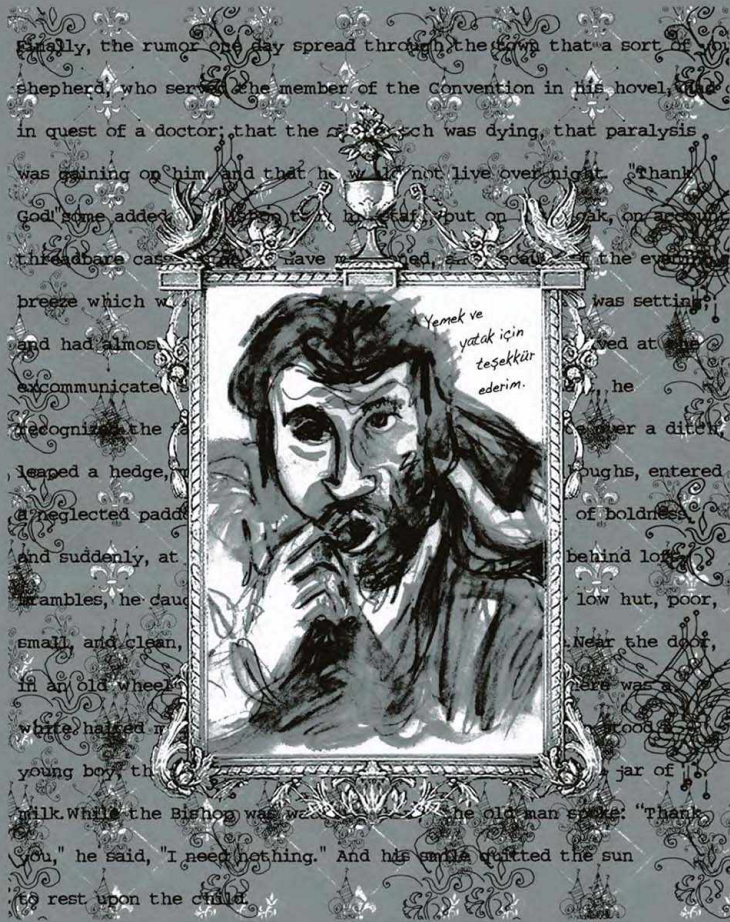

Derken günün birinde şehirde bir söylenti aldı başını gitti. Konvansiyon Meclisi üyesine viranesinde hizmet eden çoban bozuntusu bir genç, doktor aramaya gelmişti, çünkü ihtiyar alçak ölmek üzereydi, eli ayağı tutmaz olmuştu, sabaha çıkacağı şüpheliydi. "Tanrıya şükür!" dedi bazıları.

Piskopos asasını aldı ve, daha önce de belirttiğimiz gibi cüppesi bir hayli eskidiğinden ve akşam rüzgarı da çok geçmeden esmeye başlayacağından, pelerinine sarınıp yola koyuldu.

Güneş iyice alçalmış, neredeyse ufka dokunurken piskopos aforoz edilen yere vardı. Malum bir yürek çırpıntısıyla vahşi hayvanın inine yaklaştığını anladı. Bir çukurdan atladı, bir çiti aştı, kurumuş dallardan yapılma parmaklıklardan geçti ve bakımsız bir otlağa girdi, birkaç cesur adım attıktan sonra boş arazinin ucunda, yüksek bir çalılığın ardındaki mağarayı gördü.

Alçacık, fakir, küçük, temiz ve duvarlarına asma sarılı bir kulübeydi bu. Kapının yanında ak saçlı bir ihtiyar eski bir tekerlekli iskemlede oturmuş, güneşe gülümsüyordu. Genç çoban da başında dikilmiş, ihtiyara çanakta süt uzatıyordu. Piskopos onları seyrederken, "Sağ ol," dedi ihtiyar, "hiçbir şeye ihtiyacım yok." Ve gülümsemesini güneşten alıp delikanlıya yöneltti.

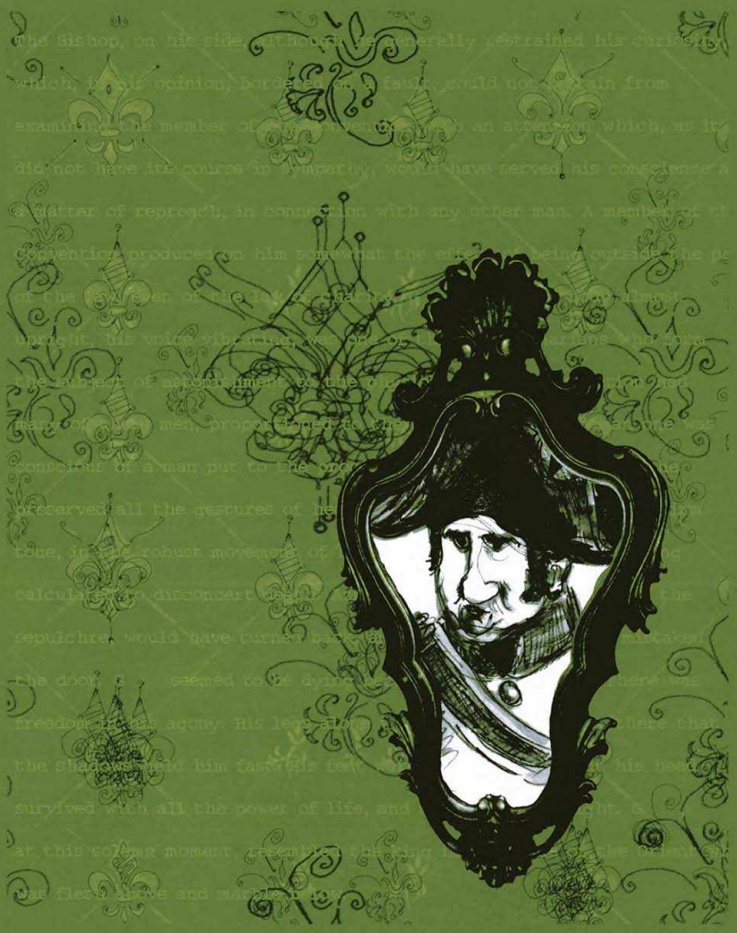

Öte yandan piskopos, genellikle günaha yakın bulduğu meraktan uzak durmaya çalıştığı halde, ihtiyarı dikkatle incelemekten kendini alamıyordu. Açıma hissinden kaynaklanmayan bu merakı başka herhangi birine gösterse, büyük olasılıkla vicdanı onu rahatsız ederdi. Konvansiyon üyeleri kanundan, hatta hayırseverlik kanunundan bile azadelermiş gibi geliyordu ona. G. sakin tavırları, neredeyse dimdik gövdesi, dinç ve canlı sesiyle doktorları hayrete düşüren seksenliklerden biriydi. Devrim'de ona benzeyen pek çok adama rastlamak mümkündü. İhtiyarı gören, onun kaderin bütün sınavlarına dayandığını anlardı. Ömrünün sonuna bu kadar yaklaşmışken bile, sağlıklı hal ve hareketleri yerli yerindeydi. Parlak bakışlarında, kendinden emin konuşmasında, güçlü omuz hareketlerinde ölümü afallatacak bir şeyler seziliyordu. Azrail onu görse yanlış kapı çaldığını düşünür ve dönüp giderdi. G. ölümü istediğinden ölüyor gibiydi. Özgürce can çekişiyordu sanki. Bir tek bacakları hareketsizdi, gölgeler onu oradan yakalamıştı. Ayakları ölü ve soğukken, kafası hayatın bütün kudretiyle sağ kalmıştı ve ışıklar içinde görünüyordu. G. bu kutsal anda, bir Şark masalındaki vukarısı canlı, aşağısı mermerden kralı andırıyordu.

The member of the Convention resumed:

"So far as Louis XVI. was concerned, I said 'No.' I did not think that I had the right to kill a man, but I felt it my duty to exterminate evil. I voted the end of the tyrant, that is to say, the end of prostitution for woman, the end of slavery for man, the end of night for the child. In voting for the Republic, I voted for that. I voted for the fraternity, concord, the dawn. I have aided in the overthrow of prejudices and errors. The crumbling away of prejudices and errors causes light. We have caused the fall of the old world. And the old world, that vase of miseries, has become, through its upsetting upon the human race, an urn of joy." "Mixed joy," said the Bishop.

Konvansiyon üyesi kaldığı yerden devam etti:

"XVI. Louis'ye gelince hayır dedim. Bir insanı öldürmeye hakkım olduğuna inanmasam da, kötülüğü yok etmenin boynumun borcu olduğunu hissediyordum. Zorbanın devrilmesi yönünde oy verdim, bu da kadınlar için fuhuşun, erkekler için köleliğin, çocuklar için de zulmün son bulması demekti. Cumhuriyete oy vererek bunlara dur dedim. Kardeşliğe, beraberliğe, ağaran güne oy verdim. Önyargıların ve yanlışların alaşağı edilmesine yardımcı oldum. Önyargıların ve yanlışların dağılmasıyla ışık doğar. Eski dünyayı düşürdük ve sefalet küpü olan eski dünya, insan soyunun üzerine devrilirken bir saadet kasesine dönüştü."

"Karışık bir saadet," dedi piskopos.

"Ah, Monsieur Priest, you love not the crudities of the true. Christ loved them. He seized a rod and cleared out the Temple. His scourge, full of lightnings, was a harsh speaker of truths. When he cried, 'Sinite parvulos,' he made no dis[illegible] between the little children. It would not have embarrasse[illegible]g together the Dauphin of Barabbas and the Dauphin of H[illegible]ence, Monsieur, is its own crown. Innocence has no n[illegible] It is as august in rags as in fleurs de lys."

"That is true," said the Bishop in a low voice.

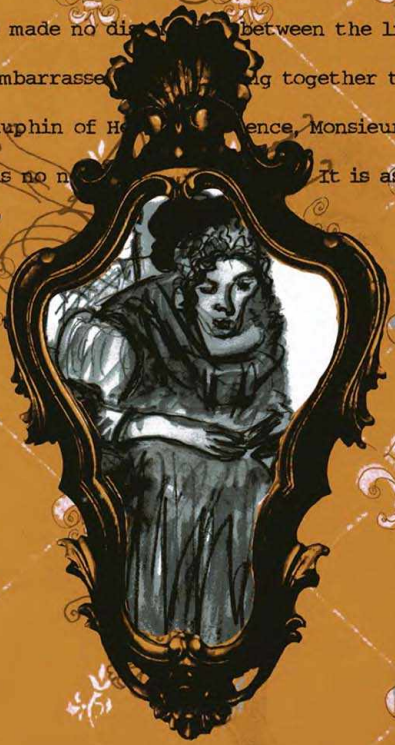

"Ah! Rahip Efendi, hakikatin kabalıklarından hoşlanmıyorsunuz. İsa onları severdi halbuki. Asayı kaptığı gibi tapınağı temizlemeye girişirdi. Şimşek şimşek kamçısı acımasızca dillendirirdi hakikati. 'Sinite parvulos*,' diye bağırdığında küçük çocuklar arasında fark gözetmiyordu. Barabbas'ın veliahtı ile Hirodes'in veliahtını bir araya getirmekten çekinmiyordu. Masumiyet, Mösyö, kendi kendinin tacıdır. Masumiyetin soyluluk unvanına ihtiyacı yoktur. Paçavralar içindeyken de, ipek şallara sarınmış gibi görkemlidir."

"Çok doğru," dedi piskopos alçak bir sesle.

* (Lat.) *Sinite parvulos venire ad me*: Bırakın küçük çocuklar bana gelsinler.

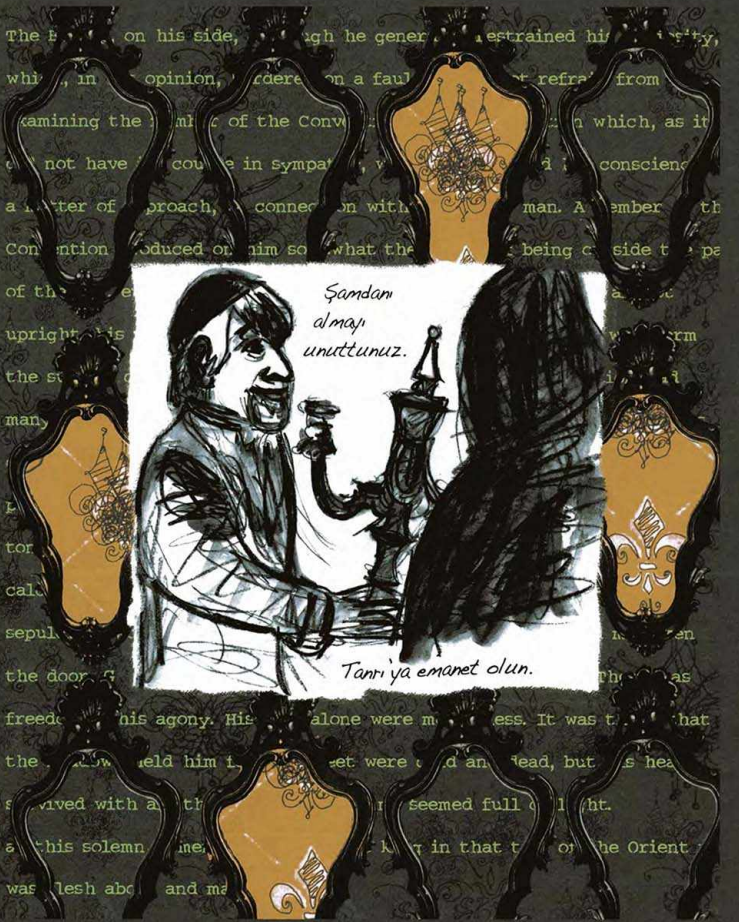

Öte yandan piskopos, genellikle günaha yakın bulduğu meraktan uzak durmaya çalıştığı halde, ihtiyarı dikkatle incelemekten kendini alamıyordu. Acıma hissinden kaynaklanmayan bu merakı başka herhangi birine gösterse, büyük olasılıkla vicdanı onu rahatsız ederdi. Konvansiyon üyeleri kanundan, hatta hayırseverlik kanunundan bile azadelermiş gibi geliyordu ona. G. sakin tavırları, neredeyse dimdik gövdesi, dinç ve canlı sesiyle doktorları hayrete düşüren seksenliklerden biriydi. Devrim'de ona benzeyen pek çok adama rastlamak mümkündü. İhtiyarı gören, onun kaderin bütün sınavlarına dayandığını anlardı. Ömrünün sonuna bu kadar yaklaşmışken bile, sağlıklı hal ve hareketleri yerli yerindeydi. Parlak bakışlarında, kendinden emin konuşmasında, güçlü omuz hareketlerinde ölümü afallatacak bir şeyler seziliyordu. Ölüm meleği Azrail onu görse yanlış kapı çaldığını düşünür ve dönüp giderdi. G. ölümü istediğinden ölüyor gibiydi. Özgürce can çekişiyordu sanki. Bir tek bacakları hareketsizdi, gölgeler onu oradan yakalamıştı. Ayakları ölü ve soğukken, kafası hayatın bütün kudretiyle sağ kalmıştı ve ışıklar içinde görünüyordu. G. bu kutsal anda, bir Şark masalındaki yukarısı canlı, aşağısı mermerden kralı andırıyordu.

"Yes, sir, the people have been suffering a long while. And hold! that is not all, either; why have you just questioned me and talked to me about Louis XVII.? I know you not. Ever since I have been in these parts I have dwelt in this enclosure alone, never setting foot outside, seeing no one but that child who helps me. Your name has reached me in a confused manner, if is true, and very badly pronounced, I must admit; but that signifies nothing: clever men have so many ways of imposing on that honest goodman, the people. By the way, I did not hear the sound of your carriage; you have left it yonder, behind the coppice at the fork of the roads, at night. I do not know you, I tell you. you have told [illegible] are the [illegible] that affords me no information as [illegible] short, I repeat my question. Who [illegible] is to say, a prince of the church, one [illegible] raldic bearings and re[illegible]ds

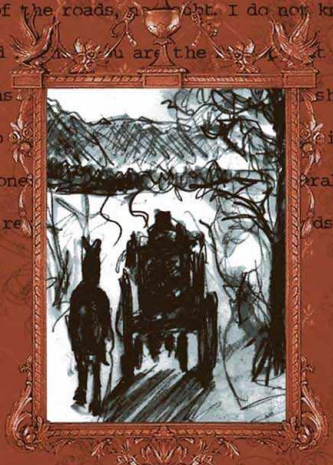

"Evet Mösyö, halk uzun zamandır acı çekiyor. Durun, hepsi bu kadar da değil; siz niye beni sorguya çekip, XVII. Louis'den bahsediyordunuz? Sizi tanımıyorum bile. Buralara geldiğimden beri bu kapalı çevrede tek başıma yaşadım, dışarıya adım bile atmadım, bana yardım eden bu çocuktan başka kimseyi görmedim. Gerçi isminiz şöyle böyle bana kadar ulaştı ve söylemem gerekir ki çok da kötü şeyler duymadım. Ama bu bir şey ifade etmez. Becerikli kişiler, halk denen iyi ve dürüst adamı kandırmanın bin bir türlü yolunu bilirler. Şimdi aklıma geldi de, arabanızın sesini duymadım, orada, yol kavşağındaki baltalık ormanın gerisinde bırakmış olmalısınız. Dediğim gibi, sizi tanımıyorum. Piskopos olduğunuzu söylediniz, ama bu sizin manevi kişiliğiniz hakkında bir şey anlatmıyor bana. Uzun lafın kısası, sorumu tekrarlıyorum: Kimsiniz siz? Bir piskopossunuz, yani kilisenin prensi, altın yaldızlı, armalı, okkalı bir papaz öleneği alan gelir sahibi biri...

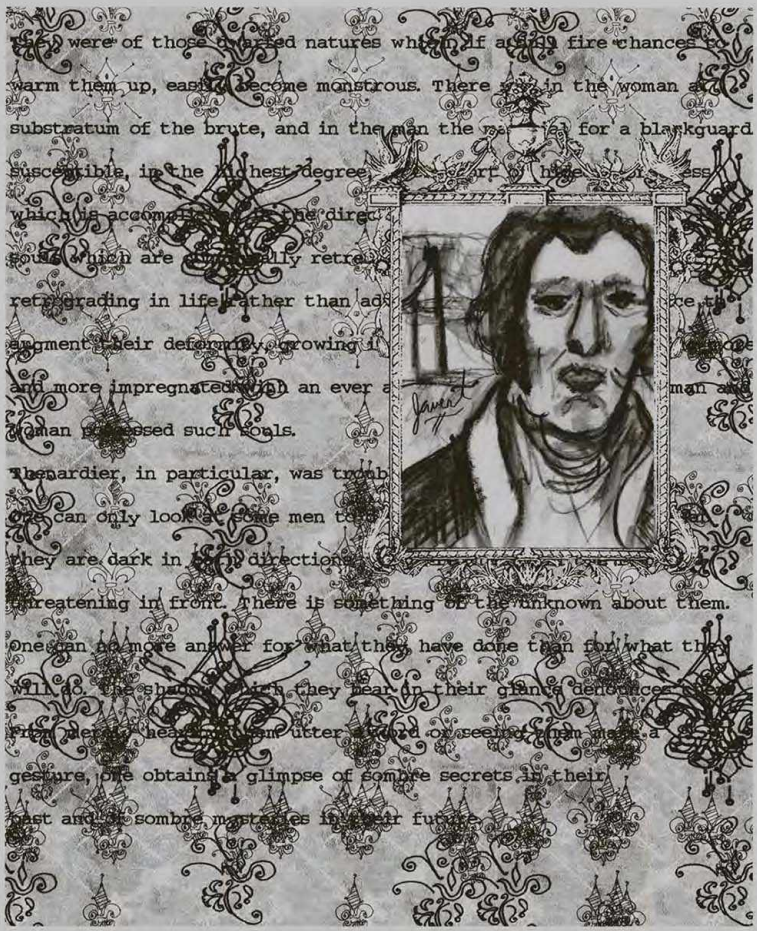

Bazen karanlık bir ateş tesadüfen kendilerini ısıttığında kolayca canavarlaşan cüce tabiatlı yaratıklardandı bunlar. Kadının özünde kabalık, erkeğin mayasında alçaklık vardı. İkisi de kötülük yolunda tiksinç bir ilerleme göstermeye müsaittiler. Yengeç misali ruhlar vardır ki, mütemadiyen karanlıklara doğru çekilir, hayatta ileri gidecek yerde, gerisin geri giderek edindikleri tecrübeleri kabalıklarına kabalık katmakta kullanırlar, durmadan kötüleşir ve gittikçe daha da kararırlar. Bu adamla kadın da böyle ruhlardandı işte.

Thénardierler, insanın yüzüne bakıp tabiatını çözenlerin epey canını sıkarlardı. Bazı insanların yüzüne bakmak onlardan şüphelenmeye yeter, çünkü kim olsa onların her yönden karanlık olduklarını hissedebilir. Arkalarında kalanlardan kuşku duyar, önlerindekileriyse korkuturlar. Bilinmeyen bir yanları vardır. Onların yaptıklarından da yapacaklarından da mesul olamaz hiç kimse. Bakışlarındaki karanlık onları ele verir. Ancak söyledikleri bir sözü işitince ya da yaptıkları bir hareketi görünce geçmişlerindeki karanlık sırları ve geleceklerine dair karanlık muammaları kestirmek mümkündür.

It was at the epoch when the ancient classical romance which, after
having been Clelie, was no long hing but Lodoiska, still noble,
but ever more and more vulgar, fallen from Mademoiselle de
Scuderi to Bournon and from Madame fayette to
Madame Bart was the hear f the
portresses o aflame, and sub to some
extent. Mad ead this
sort of boo t brains she
given her, wh rt of pensive
attitude tow , a ruffian
lettered to th at one and the
same time, but given to the
perusal of Pig x," as he said
in his jargon was twelve or
fifteen years ir, arranged
in a romanti drooping fashion, hen the
Magaera be Thenardier
but a coarse, vicious woman, led in stupid romances. Now,
one cannot read nonsense with impunity. The result was that her
eldest daughter was named Eponine; as for the younger, the poor little
came near being called Gulnare; I know not to what diversion, effected

Eski klasik romanslardan *Clélie*'in yerini o dönem *Lodoïska* almıştı. Madam de Scudéri ve Madam Lafayette gitmiş, yerlerine Madam Barthélémy-Hadot ile Madam Bournon-Malarme gelmişti. Kibar ve soylu ruhu gitgide bayağılaşan romanlar, Paris'in kapıcı kadınlarının aşk dolu kalplerini ateşe verirken, banliyöleri de kasıp kavuruyordu. Madam Thénardier'nin aklı ancak bu tür kitaplara yeterdi. Kadın adeta onlardan beslenir, beyin namına neyi varsa hepsini onlarda boğardı. Gerçi bu durum gençliğinde, hatta biraz sonrasında bile kocasının yanında daha düşünceli görünmesini sağlamıştı. Kocası dilbilgisinden anlayacak kadar okumuş, derinlikten yoksun bir kabadayı, duygular söz konusu olduğunda da Pigault-Lebrun'u ve kendi deyimiyle "cinsellikle ilgili ne varsa" okuyan katıksız bir ahmaktı. Kendisinden on iki, on beş yaş küçük karısının zamanında romantik bir havayla dağılıp dökülen saçlarına ak düştüğünde, güzel Pamela yerini Magaera'ya bıraktığında, Madam Thénardier o aptal romansları büyük bir iştahla yutan hırçın bir kocakarıya dönüşüvermişti. Gelgelelim saçma sapan şeyler okumanın bir bedeli vardır elbette. Zira Thénardierler büyük kızlarının adını Eponine koymuşlardı. Küçük kızlarına da az kalsın Gulnare adını veriyorlardı, ama nasıl olduysa Ducray-Dumenil'in bir romanı sayesinde fikir değiştirip ona Azelma demişlerdi.

Thanks to the traveller's fifty francs, Thenardier had been able to avoid a protest and to honour his signature. On the following month they were again in need of money. The woman took Cosette's outfit to Paris, and pawned it at the pawnbroker's for sixty francs. As soon as that sum was spent, the Thenardiers grew accustomed to look on the little girl merely as a child who were caring for out of charity and they treated her accordingly. As she had no longer any clothes,

dressed her in the cast off petticoats and chemises of the Thenardier brats; that is to say, in rags. They fed her on what all the rest had left a little better than the dog, a little worse than the cat. Moreover, the cat and the dog were her habitual table companions; Cosette ate with them under the table from a wooden bowl similar to theirs.

Yolcunun elli yedi frankı sayesinde Thénardier ihtarnameyi savuşturup imzasının onurunu kurtarabilmişti. Ne var ki bir sonraki ay tekrar paraya sıkışmışlar, Madam Thénardier de Cosette'in kıyafetlerini Paris'e götürüp altmış franka rehin bırakmıştı. Ellerindeki para tükenir tükenmez karı koca küçük kızı sadece iyilik olsun diye yanlarında tuttukları bir çocuk olarak görüp ona öyle davranmaya başlamışlardı. Kendine ait hiçbir kıyafeti kalmayan Cosette'e küçük kızların eski eteklerini, eski gömleklerini, yani paçavraları giydiriyorlardı. Onu köpekten biraz daha iyi, kediden biraz daha kötü besliyorlardı. Üstüne üstlük Cosette'in sofra arkadaşları da kediyle köpekti; küçük kız masanın altında onlarla beraber, onlarınkine benzer tahta bir çanaktan yemek yiyordu.

It is sad to think that the love of a mother can possess villainous aspects. Little as was the space occupied by Cosette, it seemed to her as though it were taken from her own, and that that little child diminished the air which her daughters breathed. This woman, like many women of her sort, had a load of caresses and a burden of blows and injuries to dispense each day. If she had not had Cosette, it is certain that her daughters, idolized as they were, would have received the whole of it; but the stranger did them the service to divert the blows to herself. received nothing but caresses. Cosette could not make a motion which did not draw down upon her head a heavy shower of violent blows and unmerited chastisement. The sweet, feeble being, who should not have understood anything of this world or of God, incessantly punished, scolded, ill used, beaten, and seeing beside her two little creatures like herself, who lived in a ray of dawn!

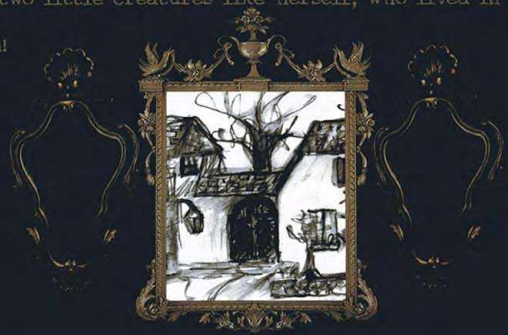

Anne sevgisinin alçak yanlarının olabileceğini düşünmek üzücü. Madam Thénardier, Cosette'in evde kapladığı küçücük alanı bile fazla buluyor, küçük kız sanki kızlarının soluduğu havayı çalıyormuş gibi hissediyordu. Kendine benzeyen başka kadınlar gibi o da her gün doyurulması gereken bir miktar okşama arzusu kadar dayak atma arzusu da duyuyordu. Eğer Cosette olmasaydı bu arzuyu, her ne kadar onları taparcasına sevse de, kızları üstünde tatmin edeceğine şüphe yoktu. Nihayetinde kızlar sadece okşamalardan nasipleniyorlardı. Cosette ise ne yaparsa yapsın, üzerine yağan haksız cezalardan ve köteklerden bir türlü kaçamıyordu. Ne bu dünyadan ne Tanrı'dan bir şey anlayabilecek yaşta olan bu tatlı ve çelimsiz varlık mütemadiyen cezalandırılır, azarlanıp tartaklanır ve dövülürken, yanı başında kendisi gibi küçük iki yaratığın şafağın ışık huzmesinde yaşadığını görüyordu.

A year passed; then another. People in the village said:

"Those Thenardiers are good people.They are not rich, and yet they are bringing up a poor child who was abandoned on their hands!"

They thought that Cosette's mother had forgotten her.

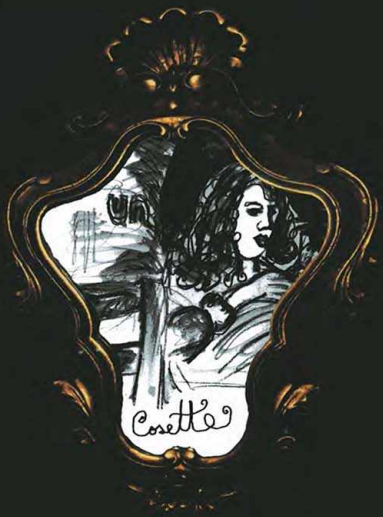

Aradan bir yıl geçti, sonra bir yıl daha.
"Ne iyi insanlar şu Thénardierler. Zengin olmadıkları halde, kendilerine bırakılan zavallı bir çocuğu besleyip büyütüyorlar," diyorlardı köydekiler.
Annesinin Cosette'i unuttuğunu sanıyorlardı.

In the meanwhile, Thenardier, having learned, it is impossible to say by what obscure means, that the child was probably a bastard, and that the mother could not acknowledge it, exacted fifteen francs a month, sayingthat "the creature" was growing and "eating," and threatening to sendher away. "Let her not bother me," he exclaimed, "or I'll fire her brat right into the middle of her secrets. I must have an increase." The mother paid the fifteen francs.

From year to year the child grew, and so did her wretchedness.

As long as Cosette was little, she was the scape goat of the two other children; as soon as she began to develop a little, that is to say, before she was even five years old, she became the servant of the household.

Bu arada Thénardier, kim bilir hangi karanlık yollardan, çocuğun muhtemelen gayrimeşru olduğunu öğrenmiş; annesinin bunu itiraf edemeyeceğini bildiğinden, "yaratık"ın büyüdüğünü ve sürekli "yediğini" söyleyip çocuğu yollamakla tehdit ederek ondan ayda on beş frank istemişti. "Benim canımı sıkmasın," diye bağırıyordu, "yoksa piç kurusunu tuttuğum gibi sırlarının ortasına atıveririm. Daha fazla para istiyorum!" Böylece anne on beş frankı ödemişti.

Yıldan yıla büyüyen küçük kızın sefaleti de büyüdü.

Cosette küçük olduğu sürece diğer iki çocuğun günah keçisiydi; biraz serpilmeye başladığında, bir başka deyişle beş yaşına basmadan evin hizmetçisi oldu.

Injustice had made her peevish, and misery had made her ugly. Nothing remained to her except her beautiful eyes, which inspired pain, because, large as they were, it seemed as though one beheld in them a stilllarger amount of sadness. It was a heart breaking thing to see this poor child, not yet six years old, shivering in the winter in her old rags of linen, full of holes, sweeping the street before daylight, with an enormous broom in her tiny red hands, and a tear in her great eyes.

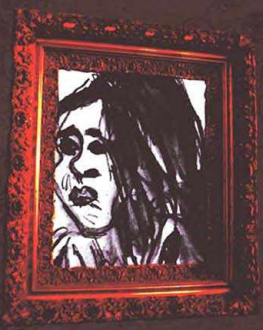

She was called the Lark in the neighborhood. The populace, who are fond of these figures of speech, had taken a fancy to bestow this name on this trembling, frightened, and shivering little creature, no bigger than a bird, who was awake every morning before any one else in the house or the village, and was always in the street or the fields before daybreak. Only the little lark never sang.

Haksızlık onu hırçınlaştırmış, sefalet çirkinleştirmişti. Güzel gözleri dışında ona bir şey kalmamıştı ki onlar da görenlere acı veriyordu, iri olduklarından insanlar o gözlerde daha fazla dert ve tasa gördükleri hissine kapılıyorlardı. Henüz altı yaşında bile olmayan bu zavallı çocuğu kışın delik deşik paçavralar içinde, minik kızarmış ellerinde boyundan büyük bir süpürge, iri gözlerinde bir damla yaş, gün ağarmadan sokağı süpürürken görmek içler acısıydı.

Civarda ona tarlakuşu diyorlardı. Teşbihe düşkün halk titreyen, ürken, ürperen, evde ve köyde herkesten önce uyanan ve seher vaktinde sokaklarda ve tarlalarda olan bu ufak yaratığa tarlakuşu demekten hoşlanmıştı. Amma velakin bu tarlakuşu hiç ötmüyordu.

THE HISTORY OF A PROGRESS IN BLACK GLASS TRINKETS

And in the meantime, what had become of that mother who according to the people at Montfermeil, seemed to have abandoned her child? Where was she? What was she doing?

After leaving her little Cosette with the Thenardiers, she had continued her journey, and had reached M. sur M.

This, it will be remembered, was in 1818.

Fantine had quitted her province ten years before. M. sur M. had changed its aspect. While Fantine had been slowly descending from wretchedness to wretchedness, her native town had prospered.

About two years previously one of those industrial facts which are the grand events of small districts had taken place.

This detail is important, and we regard it as useful to develop it at length; we should almost say, to underline it.

SİYAH BONCUK İŞİNDE BİR İLERLEMENİN HİKAYESİ

Peki, Montfermeil'dekilerin çocuğunu terk edip gittiğini düşündükleri anneye ne olmuştu acaba? Neredeydi? Ne yapıyordu?

Küçük Cosette'i Thénardier ailesine bıraktıktan sonra yoluna devam etmiş, Montreuil-sur-mer'e varmıştı. Hatırlanacağı gibi yıl 1818'di.

Fantine'in on yıl evvel terk ettiği memleketi Montreuil-sur-mer'in görünüşü değişmişti. Fantine yavaş yavaş sefaletten sefalete sürüklenirken, doğduğu yer gelişip zenginleşmişti.

Aşağı yukarı iki yıl önce, küçük şehirler için büyük sayılan endüstriyel gelişmelerden biri yaşanmıştı.

Bu ayrıntı çok önemli olduğundan, onu etraflıca anlatmayı, hatta tabiri caizse onun altını çizmeyi faydalı buluyoruz.

MADELEINE : He was a man about fifty years of age, who had a preoccupied air, and who was good. That was all that could be said about him. Thanks to the rapid progress of the industry which he had so admirably re constructed, M. sur M. had become a rather important centre of trade. Spain, which consumes a good deal of black made enormous purchases there each year. M. sur M. almost rivalled London and Berlin in this branch of commerce. Father Madeleine's profits were such, that at the end of the second year he was able to erect a large factory, in which there were two vast workrooms, one for the men, and the other for women. Any one who was hungry could present himself there, and was sure of finding employment and bread. Father Madeleine required of the men good will, of the women pure morals, and of all, probity. He had separated the work rooms in order to separate the sexes, and so that the women and girls might remain discreet. On this point he was inflexible. It was the only thing in which he was in a manner intolerant. He was all the more firmly set on this severity, since M. sur M., being a garrison town, opportunities for corruption abounded. However, his coming had been a boon, and his presence was a godsend.

MADELEINE. Yaklaşık elli yaşlarında, kafası meşgul gibi görünen, iyi bir adamdı. Hakkında söylenebilecekler de zaten bundan ibaretti.

Hayranlık uyandıracak şekilde yeniden yapılandırdığı endüstrinin hızla gelişmesiyle birlikte Montreuil-sur-mer önemli bir ticaret merkezi olmuştu. Hatırı sayılır miktarda siyah kehribar kullanan İspanya, her yıl muazzam alımlar yapıyordu. Montreuil-sur-mer bu piyasada Londra ve Berlin'le yarışır hale gelmişti. Madeleine Baba'nın kazancı o kadar artmıştı ki, ikinci yılın sonunda içinde biri kadın işçiler, diğeri de erkekler için olmak üzere iki geniş atölyenin bulunduğu büyük bir fabrika dikmişti. Aç kalan herhangi biri buraya gelip iş ve ekmek bulabilirdi. Madeleine Baba erkeklerin iyi niyetli, kadınların temiz ahlaklı ve hepsinin birden dürüst olmasını isterdi. Kadınlar ve kızlar edeplerini koruyabilsinler diye kadınlarla erkeklerin yan yana olmamaları gerektiğini düşündüğünden atölyelerini ayırmıştı. Bu konuda çok katıydı. Hatta müsamaha göstermediği tek konu buydu. Montreuil-sur-mer garnizon şehri olduğundan yoldan çıkmanın bin bir yolu vardı, o yüzden bu kadar sert çıkması boşuna değildi. Buna karşın oraya gelmesi bir lütuf, orada bulunuşu beklenmedik bir nimetti.

Nevertheless, in 1819 a rumor one morning circulated through the town to the effect that, on the representations of the prefect and in consideration of the services rendered by him to the country, Father Madeleine was to be appointed by the King, mayor of M. sur M. Those who had pronounced this new comer to be "an ambitious fellow," seized with delight on this opportunity which all men desire, to exclaim, "there! what did we say" All M. sur M. was in an uproar. The rumor was well founded. Several days later the appointment appeared in the Moniteur. On the following day Father Madeleine refused.

Hal böyleyken, 1819'da bir sabah şehirde yayılan söylentiye göre, valinin teklifiyle, memlekete verdiği hizmetler göz önüne alınarak, Madeleine Baba kral tarafından Montreuil-sur-mer'e belediye başkanı olarak atanıyordu. Yeni gelen bu adamın "hırslı bir arkadaş" olduğunu telaffuz edenler, herkesin arzuladığı bir şeyi fırsat bilerek keyifle haykırdılar: "İşte! Biz size söylememiş miydik?" Montreuil-sur-mer bu söylentiyle çalkalanıyordu. Nihayetinde söylenti doğru çıktı. Birkaç gün sonra Moniteur gazetesinde atama haberi yayımlandı. Ertesi gün Madeleine Baba görevi reddetti.

Fantine was seized with a fit of trembling.

"My child!" she cried, "to go and fetch my child! She is not here, then! Answer me, sister; where is Cosette? I want my child! Monsieur Madeleine! Monsieur le Maire!" Javert stamped his foot.

He stared intently at Fantine, and added, once more taking into his grasp Jean Valjean's cravat, shirt and collar:

Fantine raised herself in bed with a bound, supporting herself on her stiffened arms and on both hands; she gazed at Jean Valjean, she gazed at Javert, she gazed at the nun, she opened her mouth as though to speak; a rattle proceeded from the depths of her throat, her teeth chattered; she stretched out her arms in her agony, opening her hands convulsively, and fumbling about her like a drowning person; then suddenly fell back on her pillow. Her head struck the head board of the bed and fell forwards on her breast, with gaping mouth and staring, sightless eyes.

She was dead.

Fantine bir ürperme nöbetine tutuldu.

"Çocuğum," diye haykırdı. "Gidip çocuğumu getirecek! Demek hâlâ burada değil! Söyleyin bana hemşire, Cosette nerede? Çocuğumu istiyorum. Müsyö Madelcine! Sayın Başkan!"

Javert ayağını hızla yere vurdu.

Fantine'e dik dik baktı ve bir kez daha Jean Valjean'ın gömleğinin yakasına yapışarak ekledi:

Fantine yatağında sıçrayıp doğruldu ve kaskatı kollarıyla ellerinden güç alarak durdu: Gözlerini Jean Valjean'a dikti, ardından Javert'e ve hemşireye baktı, konuşacakmışçasına ağzını açtı, boğazının derinliklerinden bir hırıltı yükseldi, dişleri birbirine vurdu, şiddetli bir ızdırapla kollarını uzattı, çırpınarak ellerini açtı ve boğulmak üzere olan biri gibi etrafta tutunacak bir şey aradı, sonra birden yastığının üstüne yığıldı. Karyolasının başına çarpan kafası göğsüne düştü, ağzı aralık, gözleri açıktı.

Ölmüştü.

Jean Valjean turned his back on him and walked in the dark.

Sadness, uneasiness, anxiety, depression, this fresh misfortune of being forced to flee by night, to seek a chance refuge in Paris for Cosette and himself, the necessity of regulating his pace to the pace of the child all this, without his being aware of it, had altered Jean Valjean's walk, and impressed on his bearing such senility, that the police themselves, incarnate in the person of Javert, might, and did in fact, make a mistake. The impossibility of approaching too close, his costume of an emigre preceptor, the declaration of Thenardier which made a grandfather of him, and, finally, the belief in his death in prison, added still further to the uncertainty which gathered thick in Javert's mind.

Jean Valjean sırtını dönüp karanlığa doğru yürüdü.
Üzüntü, kaygı, endişe, keder, gecenin bir yarısı kaçarak Cosette'le kendisine Paris'te saklanabilecekleri bir yer aramak zorunda kaldığı bu yeni talihsizlik, adımlarını çocuğunkilere uydurma gereği – bütün bunlar bir araya gelince, Jean Valjean farkında olmasa da, yürüyüşü ve dış görünüşü değişmiş, sanki birden ihtiyarlamıştı, o kadar ki Javert'in temsil ettiği polis bile oyuna gelebilirdi ve gelmişti de. Yanına fazla yaklaşamamak, ona göçmen öğretmen havası veren kıyafeti ve Thénardier'in ona büyükbaba sıfatını yükleyen açıklaması ve nihayetinde de kürekte öldüğü inancı Javert'in zihnindeki kuşku kalabalığını iyiden iyiye artırıyordu.

So Fantine was buried in the free corner of the cemetery which belongs to anybody and everybody, and where the poor are lost. Fortunately, God knows where to find the soul again. Fantine was laid in the shade, among the first bones that came to hand; she was subjected to the promiscuousness of ashes. She was thrown into the public grave. Her grave resembled her bed.

Böylece Fantine herkese ait olan ve hiç kimseye ait olmayan, yoksulların içinde kaybolduğu mezarlığın boş bir köşesine gömüldü. Neyse ki Tanrı ruhları nerede bulacağını bilir. Fantine'i karanlığa, ellerine ilk gelen kemiklerin üzerine öylece yatırdılar, kimin olduğu belirsiz küllerle iç içeydi artık. Umumi mezara atılmıştı. Mezarı da yatağına benzedi.

Cosette crawled out of the sort of hole in which she had hidden herself. The Thenardier resumed: "Mademoiselle Dog lack name, go and water that horse." "But, Madame," said Cosette, feebly, "there is no water." The Thenardier threw the street door wide open: "Well, go and get some!" Cosette dropped her pail and went for an empty bucket which stood near the chimney corner. This bucket was bigger than she was, and the child could have set down in it at her ease.

The Thenardier returned to her stove, and tasted what was in the stewpan, with a wooden spoon, grumbling the while:

"There's plenty in the spring. There never was such a malicious creature as that. I think I should have done better to strain my onions." Then she rummaged in a drawer which contained sous, pepper, and shallots.

"See here, Mam'selle Toad," she added, "on your way back you will get a big loaf from the baker. Here's a fifteen sou piece."

Cosette saklandığı delikten sürünerek çıktı.
Madam Thénardier kaldığı yerden devam etti: "Matmazel adsız köpek, git de şu ata su ver."
"Ama Madam," dedi Cosette dermansız bir halde, "su yok ki!"
Bunun üzerine Madam Thénardier sokak kapısını ardına kadar açarak, "İyi o zaman ne duruyorsun, git getir!" dedi.
Cosette başını öne eğdi ve şöminenin köşesindeki boş kovayı almaya gitti. Kova ondan büyüktü, rahatlıkla içine girip oturabilirdi.
Madam Thénardier ocağın başına döndü. Tahta bir kaşıkla tencerenin içindeki yemeğin tadına bakarken, bir yandan da mırıldanıyordu: "Kaynakta yeteri kadar su var. Bunu bile akıl edemiyor. Soğanları süzgeçten geçirseydim iyi olurmuş." Sonra içinde bozuk para, biber ve arpacık soğanı bulunan çekmeceyi karıştırdı. "Al bakalım matmazel kurbağa," diye ekledi, "dönüşte fırından ekmek al. İşte sana on beş metelik."

COSETTE, SEN FRANSA'NIN KRALİÇESİSİN!

The child had laid her head on a stone and fallen asleep.

He sat down beside her and began to think. Little by little, as he gazed at her, he grew calm and regained possession of his freedom of mind. He clearly perceived this truth, the foundation of his life henceforth, that so long as she was there, so long as he had her near him, he should need nothing except for her, he should fear nothing except for her. He was not even conscious that he was very cold, since he had taken off his coat to cover her.

If the tape was pulled [illegible] heard a voice very near at hand, which made one [illegible] the voice demanded. It was a woman's voice, a gentle voice, so gentle that it was mournful. Here, again, there was a magical word which it was necessary to know. If one did not know it, the voice ceased, the wall became silent once more, as though the terrified obscurity of the sepulchre had been on the other side of it. If one knew the password, the voice resumed, "Enter on the right."

Çocuk başını taşa yaslar yaslamaz uykuya daldı.
Adam kızın yanına oturup onu izlemeye başladı. Ona baktıkça sakinleşiyor, kafasını toparlıyordu. Bundan böyle hayatının temelinde ne olacağını açık seçik görüyordu; kız orada, adam da onun yanında olduğu sürece, bir şeye sadece onun için ihtiyaç duyacak ve sadece onun için korkacaktı. Kızın üstünü örtmek üzere paltosunu çıkardığı için çok üşüyorsa da, bunun farkında bile değildi.

İpi çektiğinizde bir zil çalıyordu ve çok yakından, "Kim o?" diye soran bir ses duyuyordunuz.
Bir kadına ait olan ses öyle yumuşaktı ki insan kederleniyordu.
Burada da bilmeniz gereken sihirli bir kelime vardı. Eğer onu bilmiyorsanız ses kesiliyor, sanki diğer tarafta mezarlığın korkunç karanlığı varmışçasına duvar bir kere daha sessizleşiyordu.
Eğer parolayı biliyorsanız ses kaldığı yerden devam ediyordu: "Sağ taraftan girin."

For Cosette laughed now.

Cosette's face had even undergone a change, to a certain extent. The gloom had disappeared from it. A smile is the same as sunshine; it banishes winter from the human countenance.

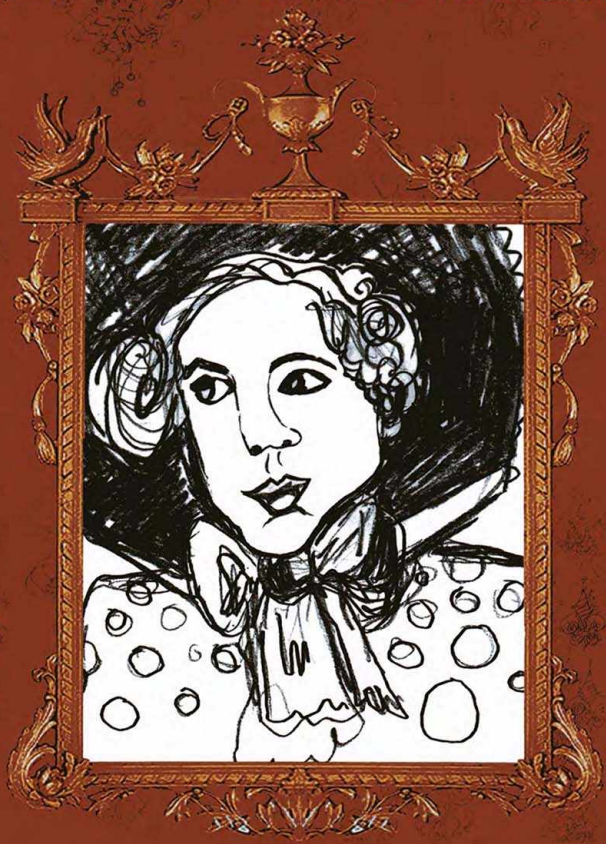

Çünkü artık Cosette'in yüzü gülüyordu.

Cosette'in yüzü bile kısmen değişmişti. Yüzündeki kasvetten eser yoktu. Gülümseyiş de güneş ışıkları gibidir, insanın çehresinden söker atar kışı.

Paris is always showing its teeth; when it is not scolding it is laughing. Such is Paris. The smoke of its roofs forms the ideas of the universe. A heap of mud and stone, if you will, but, above all, a moral being. It is more than great, it is immense. Why? Because it is daring. To dare; that is the price of progress.

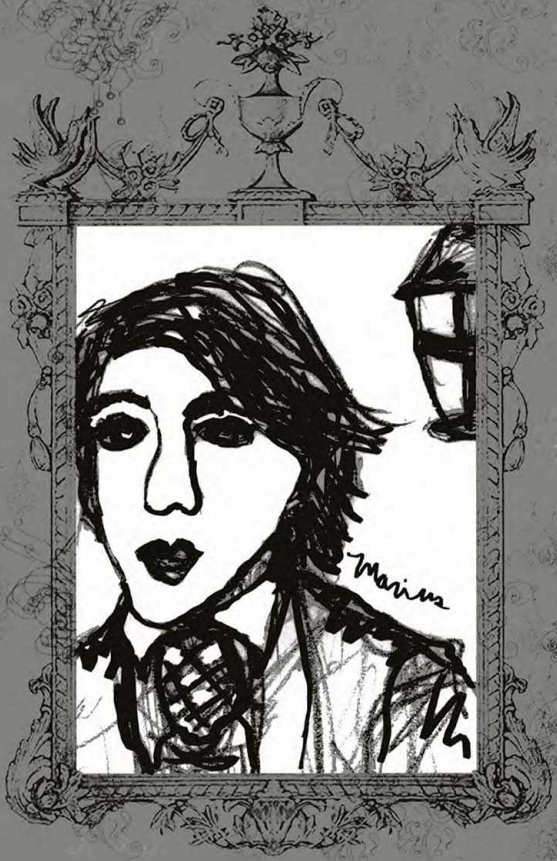

Paris dişlerini gösterir hep; esip gürlemediğinde güler.
Paris böyledir. Bacalarından tüten dumanlar evrenin düşüncelerini biçimlendirir. İster taş ve çamur yığını deyin ama her şeyden önce manevi bir varlıktır o. Büyükten daha fazlasıdır, hudutsuzdur. Neden mi? Çünkü cüretkardır. Cüret etmek de ilerlemenin bedelidir.

"Oh!" murmured Marius, "how beautiful you are! I dare not look at you. It is all over with me when I contemplate you. You are a grace. I know not what is the matter with me. The hem of your gown, when the tip of your shoe peeps from beneath, upsets me. And then, what an enchanted gleam when you open your thought even but a little! You talk astonishingly good sense. It seems to me at times that you are a dream. Speak, I listen, I admire. Oh Cosette! how strange it is and how charming! I am really beside myself. You are adorable, Mademoiselle. I study your feet with the microscope and your soul with the telescope."

"Ah!" diye mırıldanıyordu Marius, "Ne kadar güzelsin! Sana bakmaya cesaret bile edemiyorum. Seni seyrederken ölüp bitiyorum. Bir lütufsun sen. Neyim var bilmiyorum. Sen her adım attığında, eteğinin kenarları allak bullak ediyor beni. Sonra düşüncelerini açtığında, çok değil ama azıcık araladığında, sanki büyüleyici bir ışık huzmesiyle yıkanıyor ortalık! Şaşılacak kadar sağduyulu konuşuyorsun sen. Bazen bana bir rüyaymışsın gibi geliyor. Konuş, dinliyorum hayranlık içinde. Ah, Cosette! Ne kadar garip ve ne kadar baş döndürücü! Kendimden geçtim, gerçekten. Sen tapılasısın matmazel. Ayaklarını mikroskopla, ruhunu ise teleskopla inceliyorum."

"Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin"

Emily Dickinson

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Dame Darcy**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

DÜNYA EMILY DICKINSON'A HAZIR DEĞİLDİ. ONUN kısa, kesik çizgilerle dolu, oldukça eliptik (hatta bazen anlaşılmaz da derlerdi) bulunan şiirleri, Viktorya Dönemi şairlerinin yazdıklarıyla kıyaslandığında bambaşka bir evrenden geliyor. "Gerçeği anlat, ama eğip bükerek" sözleri meşhurdur, ancak şiirleri o zamanlar insanların anlayamayacağı kadar eğriydi. O hayattayken yayımlanan şiirleri bir düzine etmiyordu, biri dışında hepsi gazetelerde yayımlanmış ancak hiçbirinin altında şairin adı yazmamıştı. Editörler Dickinson'ı öteki Viktorya Dönemi şairlerine dönüştürmek adına noktalama işaretlerini ve ifadelerini "normalleştirdiler".

Deneme yazarı ve kültür yorumlayıcısı Cristina Nehring bu durumu herhangi birinin yapacağı kadar öfkeyle karşılıyor:

> Dickinson'ın editör arkadaşları insanüstü bir gayret göstererek, bu gibi durumlarda hep olduğu gibi, çağlarının –ve gelecek birkaç çağın– en özgün, en güçlü şairiyle karşı karşıya olduklarını anlayamamışlardı. Kendisi sağken yalnızca birkaç şiiri basılmıştı, ancak bu sanıldığı gibi tamamen Dickinson'ın münzeviliğinden ve yazdıklarını gösterme konusundaki isteksizliğinden değil de, aynı zamanda edebiyatçı dostlarının dirençli ahmaklığından da kaynaklanıyordu. Yetişkinliğinde, şiirlerini ayakkabı bağlar gibi kolayca yayımlama imkanına sahip kişilerle birbirlerine şiir ve mektup göndermedikleri pek az zaman vardır.

Yazılmış en hayranlık verici şiir külliyatlarından birinin, şairi sağken bir sandıkta öylece durduğunu düşününce şaşırmamak elde değil. Dickinson 1886 yılında öldüğünde, kız kardeşi onun odasında içleri şiirlerle dolu iple bağlanmış defterlerini buldu. Dört yıl sonra bu şiirleri –biçimlerini değiştirerek– yayımlamaya başladılar; her ne kadar şiirler tutulmuşsa da, kimse 1950'li yıllara dek onları Dickinson'ın yazdığı haliyle basma gereği duymadı.

Çoğu şiiri gibi başlıksız olan "Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin" Dickinson'ın en bilindik eserlerinden biri. Pek çok şiiri gibi bu da ölüm hakkında: Ölüm Meleği'nin sürdüğü arabaya alınan anlatıcı birbiri ardına çarpıcı imgeler görüyor. Aynı zamanda çizgi film ressamlığı, ressamlık, oyuncak bebek tasarımcılığı, müzisyenlik gibi meziyetleri de olan meşhur illüstratör Dame Darcy ile Dickinson kusursuz bir ikili. Her ikisi de karanlıkla uğraşmalarına rağmen hiçbir zaman karanlığın içinde boğulmuyor ve nihilizme kapılmıyor. Darcy'nin Dickinson'ın mezarını bir peri evi olarak resmettiğini ayrıca belirtmek isterim.

Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin

Emily Dickinson

Resimleyen: Dame Darcy

Bir evin önünde durduk
Sismis toprağa benzeyen;
Çatısı ancak seçiliyordu,
pervazı az yüksekteydi
yerden.
Asırlar geçti o zamandan bu yana,
ama her biri daha kısa geldi
atların başlarının sonsuzluğa dönük
olduğunu
Sandığım
o günden
son

"Mayasız İçki Tattım

Emily Dickinson

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Diana Evans**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

BURADA EMILY DICKINSON'IN ESERLERİNİN BİR BAŞKA yönünü görüyoruz. Kendisi ölüm, ölmek üstüne çok fazla şiir yazdı (bkz. "Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin"), ama aynı zamanda doğaya aydınlık ve güzel methiyeler de düzdü. "Mayasız İçki Tattım" açık havanın sebep olduğu sarhoşluğu anlatan ifadelerle dolu. "Şebnemler", şiirin anlatıcısının "aklını çeler". Berrak, bulutsuz gökyüzü "erimiş mavi hanlar"dır. Kelebekler çiçeklerden nektar "yudumları" içer. İçinde karanlığa ya da ironiye rastlanmayan bu eser doğayı öven en iyi şiirlerden biri. Genelde çocuk kitapları resimleyen Diana Evans'ın koyu renkler kullandığı uyarlama şiirdeki esrik ruh halini çok güzel yansıtıyor.

Dickinson'ın muhteşem kavrayış gücüne bakılınca, saygın edebiyat profesörü ve Batı kanonu otoritesi Harold Bloom'un şairi, "şairlerin içinde yalnızca Shakespeare'in geçebileceği şaşırtıcı bir idrak özgünlüğüne sahip" ve "öyle orijinal ve güçlü bir zihni var ki, şimdi bile onu anlamaya yeni yeni başladık" sözleriyle övmesi boşuna değil.

Mayasız içki tattım–
Sedef kakmalı Maşrapalardan–
İsterse içmiş olsun Ren'deki bütün Fıçıları
Yoktur Böylesine rastlayan!

Mest etti–Hava–
Aklımı çeldi Şebnemler–
Serseme döndüm–sonsuz yaz günlerinde–
Erimiş Mavi hanlarda–

"Hancılar" kovarken sarhoş Arıyı
Kapısından Yüksükotunun–
Kelebekler bırakırken "yudumlarını" içmeden–
Benim maşrapam iyice dolsun!

Ta ki Melekler silkeleyinceye dek Şapkalarındaki karı–
Ve Azizler–koşuncaya dek pencerelere–
Görmek için küçük Sermesti
Sırtını dayayan–Güneşe–

Emily Dickinson

George Sand'a Mektup

Gustave Flaubert

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Corinne Mucha**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

EDEBİYAT KANONLARINDA MEKTUP BİRAZ GÖZ ARDI edilen bir tür. Çoğunlukla yayımlamak amacıyla yazılmaz mektuplar, ama tarihteki büyük bir yazar kalemini kağıda dokundurduğunda ortaya okumaya değer bir şey çıktığı için gene de basılır. Robert Browning ile Elizabeth Barrett birbirlerine tam 573 aşk mektubu gönderdi. D. H. Lawrence 5500 mektup yazdı. Emily Dickinson'ın yüzde onu bugüne dek ulaşabilmiş ve yayımlanmış 10.000 mektup yazdığı sanılıyor. Samuel Beckett yaşamı boyunca 15.000 mektup yazdı, Voltaire ise 20.000. Mark Twain en az 11.000 mektup kaleme aldı, Marcel Proust'un bir araya getirilmiş mektupları yirmi bir cildi dolduruyor ki hepsi bu ciltlerde değil. *Ernest Hemingway'in Mektupları*'nın 2030'larda tamamlandığında en az on altı cilt olacağı sanılıyor. (Bunca mektup arasında oyunlarını, romanlarını ve şiirlerini yazacak zaman bulmaları ve bir yandan da dolu dolu hayatlar yaşamaları insanı hayrete düşürüyor.)

Fransa'nın en büyük yazarlarından, kusursuz ifade, kusursuz cümle, kusursuz paragraf yazma takıntılı Gustave Flaubert mükemmel üslubuyla tanınır. *Madam Bovary* dünya edebiyatının başyapıtlarından biri (gelgelelim kendisi de dahil birçok kişi en büyük eserinin *Aziz Anthony'nin Baştan Çıkışı* olduğu görüşünde). Flaubert'in daha pek çoğu kayıp olsa da yayımlanmış 3500 mektubu var ve gösterdiği büyük özen, semeresini birinci sınıf edebi eser olarak kabul edilen mektuplarla veriyor. Bu özellikle gençlik aşkı Louise Colet ve daha sonra George Sand ile yazışmaları için geçerli. George Sand, Fransız roman ve oyun yazarı Amantine Dupin'in mahlası. Yazar erkek adı kullanmakla kalmaz, erkek giysileri giyer ve alenen tütün de içerdi. Mektuplaşmaları eksiksiz olarak 1884'te basılarak bir klasik haline geldi.

Flaubert, Eylül 1866'da Sand'a gönderildiği anlaşılan ilginç bir mektupta hem reenkarnasyona olan inancından söz ediyor, hem de önceki yaşamlarını sayıyor. Philadelphialı sanatçı Corinne Mucha sevimli üslubuyla bizi zamanda yolculuğa çıkarıyor.

AZİZ ÜSTADIM,

Gustave Flaubert'in George Sand'a gönderdiği bir mektuptan alınmıştır —çizen Corinne Mucha

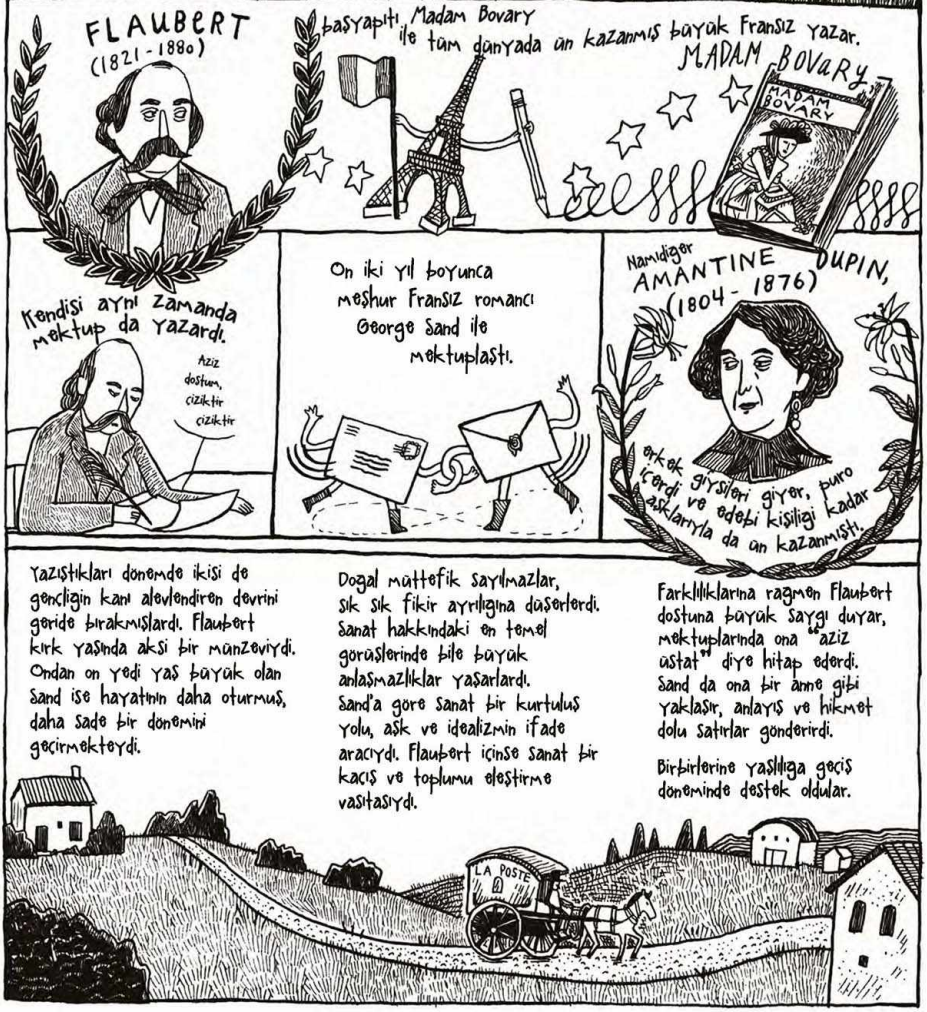

Yazıştıkları dönemde ikisi de gençliğin kanı alevlendiren devrini geride bırakmışlardı. Flaubert kırk yaşında aksi bir münzeviydi. Ondan on yedi yaş büyük olan Sand ise hayatının daha oturmuş, daha sade bir dönemini geçirmekteydi.

Doğal müttefik sayılmazlar, sık sık fikir ayrılığına düşerlerdi. Sanat hakkındaki en temel görüşlerinde bile büyük anlaşmazlıklar yaşarlardı. Sand'a göre sanat bir kurtuluş yolu, aşk ve idealizmin ifade aracıydı. Flaubert içinse sanat bir kaçış ve toplumu eleştirme vasıtasıydı.

Farklılıklarına rağmen Flaubert dostuna büyük saygı duyar, mektuplarında ona "aziz üstat" diye hitap ederdi. Sand da ona bir anne gibi yaklaşır, anlayış ve hikmet dolu satırlar gönderirdi.

Birbirlerine yaşlılığa geçiş döneminde destek oldular.

Peki ama, ruhun ebediyen yaşayacaksa, yaşlanmanın ne önemi var? Bir mektubunda Flaubert, Sand'a öbür hayatlara dair garip fikirlerinden bahseder.

Bilakis bana hep yaşamışım gibi geliyor!

ve ta firavunlara kadar uzanan anılarım var benim.

Kendimi gayet açık seçik olarak, tarihin başka bir devrinde, başka bir meslek icra ederken ve muhtelif bahtlar yaşarken görüyorum.

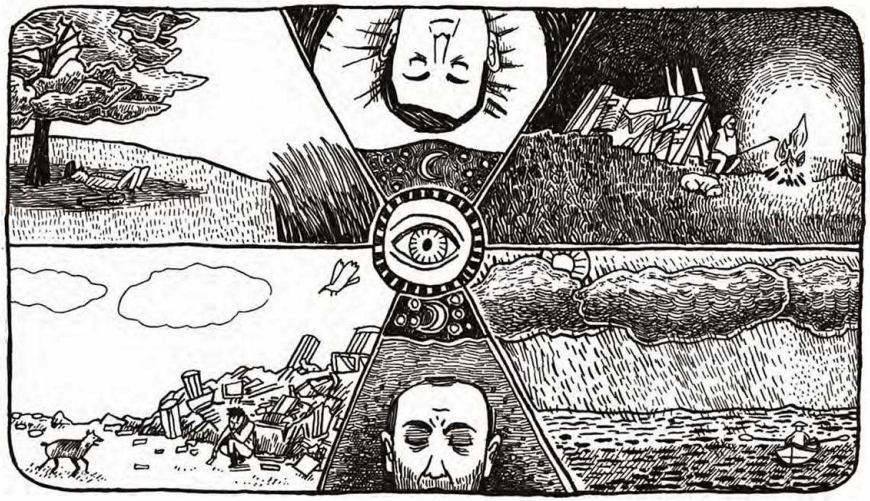

Mevcut şahsiyetim eski kayıp şahsiyetlerimin bir meyvesi.

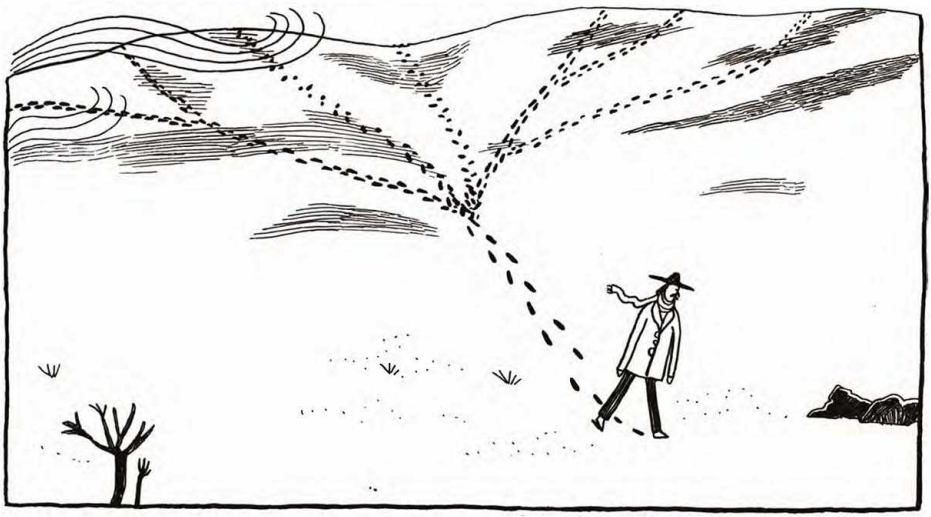

Nil'de kayıkçıydım.

Kartaca savaşları zamanında Roma'da köle taciriydim.

Suburra kentinde Yunan bir hatiptim, oradayken sinekler yiyip bitirdi beni.

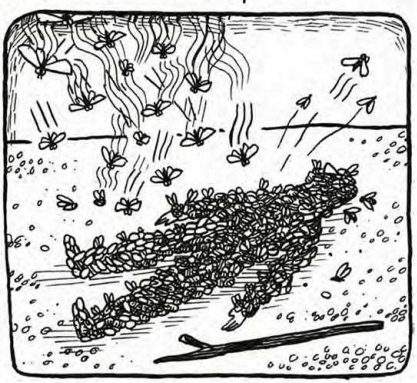

Haçlı seferleri sırasında Suriye sahillerinde fazla üzüm yemekten öldüm.

Korsandım, keşiştim, şarlatan bir iksirciydim, arabacıydım!

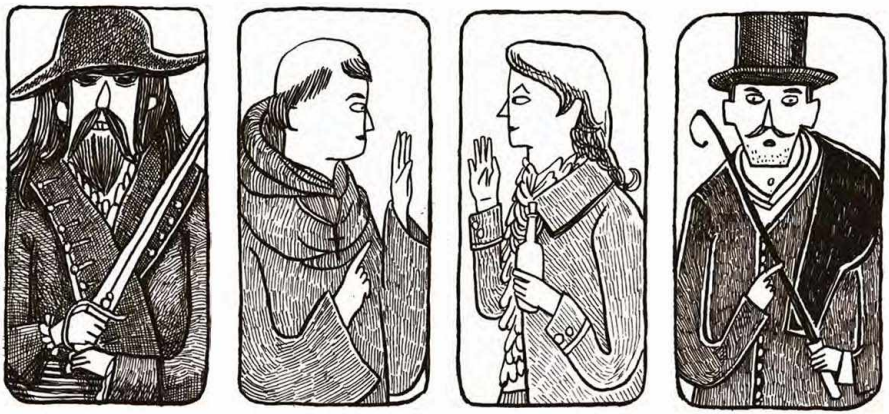

Gerçek soy ağacımızı bilebilsek, pek çok şey izah edilebilirdi.

Bir insanı meydana getiren unsurlar kısıtlı olduğuna göre, aynı kombinasyonlar neden kendilerini türetmesinler ki?

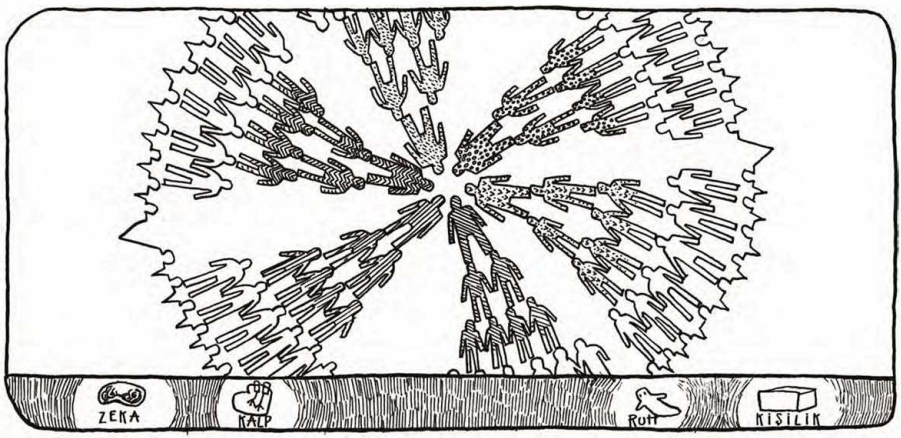

Alice Harikalar Diyarında ve Aynanın İçinden

Lewis Carroll

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Dame Darcy**

TÜRKÇESİ **SEVİNÇ KAYIR**

CİLDİN BAŞINDA "KUBİLAY HAN"IN EN ÜNLÜ YAZILIŞ HİKAYE-sine sahip olduğunu yazmıştım, fakat *Alice Harikalar Diyarında*'nın onu gölgede bırakmasa da, en azından bu şerefi onunla paylaştığını söylemek mümkün. 4 Temmuz 1862'de Charles Dodgson (Oxford Üniversitesi'ndeki Christ Kilisesi Koleji'nde matematik öğretmeni olarak görev yapan bir yüksek lisans öğrencisi), Christ Kilisesi'nin başrahibi Henry Liddell'ın üç kızıyla birlikte bir sandal gezisine çıktı. Başrahibin o sırada on yaşında olan ortanca kızı Alice, Thames Nehri'nin üzerinde ilerlerlerken Dodgson'dan kendilerine bir hikaye anlatmasını istedi. Dodgson da, daha önce yaptığı gibi, tavşan deliğine düşüp kendini tuhaf bir yerde bulan Alice adlı bir kızın hikayesini anlatarak onları eğlendirdi.

Alice ondan bu hikayeleri yazmasını rica etti ve aradan biraz zaman geçtikten sonra Dodgson onun bu isteğini yerine getirdi. El yazısıyla kaleme alıp resimlediği *Alice's Adventures Under Ground* [Alice'in Yerin Altındaki Maceraları] adındaki taslağı Alice'ten önce, fantastik öyküler ve masallar yazan arkadaşı George MacDonald'a gösterdi. MacDonald'ın çocukları hikayeye bayılınca, Dodgson taslağı yayıncı Macmillan'a göstermeye karar verdi. Dodgson 1864'ün Kasım ayında taslağı Alice'e verdi. Ertesi yıl ise Macmillan taslağın epey genişletilmiş bir versiyonunu (orijinal uzunluğunun neredeyse iki katını) Lewis Carroll mahlasıyla yayımladı. Kitap hızla büyük beğeni kazandı. Dodgson altı yıl sonra Alice'in yeni maceralarını konu alan, daha karanlık ve sofistike bir roman olan *Aynanın İçinden*'i yazdı. Tüm edebi kriterler göz önüne alındığında, bu iki roman "çocuk edebiyatı" alanında verilmiş eserler arasında açık arayla en önemli konuma yükseldi.

Cesur bir hayal gücünün ürünleri olmaları dışında hikayeleri bu kadar ilginç kılan şey, birçok düzeyde okunup farklı şekillerde yorumlanabilmeleri. Bazı eleştirmenler *Alice*'ten önce yayımlanan tüm çocuk kitaplarının çocuklara ders vermeyi amaçladığına, despotça verilen ahlak dersleri ve nasıl düzgün davranılacağını belirten talimatlarla dolu olduğuna dikkat çekiyorlar. *Alice* kitapları bu didaktik yaklaşımdan uzak durup gerçekten de çocukların tarafını tutan ilk eserler. Sadece işler bu şekilde yürüdüğü için saçma sapan hareketler yapan çılgın karakterlerle dolu Harikalar Diyarı yetişkinlerin gülünç dünyasını temsil ediyor. Alice bu aptalca kurallar, âdetler ve hiç sorgulamadan onlara göre yaşayan yetişkinler (insan ve hayvan) karşısında şaşkınlığa düşüp yoruluyor.

Fakat durun. Belki de Harikalar Diyarı neşeli, tuhaf, anarşik bir dünyadır ve Alice de böyle anlamsızlıklara katlanamayan can sıkıcı bir tiptir. Ya da benzer bir yaklaşımla, belki Harikalar Diyarı İngiliz İmparatorluğu'ndan uzaktaki toprakları, karakterler de çok eski âdetleri olan yerlileri temsil ediyordur. Alice ise böyle medeniyetsiz davranışlarla karşılaşınca nefesi kesilen, "Benim dünyam!" diye sızlanan, gergin, dar görüşlü, muhafazakar bir İngiliz karakteridir. Yoksa bu romanlar algı değişimlerinden bahseden birer uyuşturucu metin mi? Nargile, çay partisi, yiyen kişinin büyümesini ya da küçülmesini sağlayan mantar... Siyasi bir taşlama mı? Dodgson bu alt metinleri bile bile mi koydu romanlarına?

Alice kitaplarının kültürel etkilerini, ortak bilincimizi nasıl şekillendirdiklerini de unutmamak gerek. Bu iki kitap dışında, günümüzde herkes tarafından tanınan daha fazla karakterin yer aldığı başka bir eser var mı? Mart Tavşanı, Cheshire Kedisi, Çılgın Şapkacı, Tweedledee ile Tweedledum, Kırmızı Kraliçe, Farecik, Yalancı Kaplumbağa, Humpty Dumpty, Kocaboğaz ve Alice...

Bu iki romanın sanatçılarda uyandırdığı ilhamı da göz ardı etmek imkansız. Başka hiçbir kurmaca eserin bu kadar çok görsel sanat eserine kaynaklık ettiği görülmemiştir herhalde. Orijinal taslağın resimleri Dodgson'a aitti; efsanevi *Punch* çizeri Sör John Tenniel iki romanın ölümsüz resimlerini yarattı; kitapların bugüne dek yüzlerce resimli baskısı yayımlandı; Alice'i yorumlayan ünlü sanatçılar arasında Max Ernst, René Magritte, Salvador Dali, Ralph Steadman, Nan Goldin, Pierre ile Gilles ve Annie Leibovitz var. Yaklaşık yüz elli yıl sonrasında bile, birçok sanatçının Harikalar Diyarı tasvirleri internette kol geziyor.

Dame Darcy yeraltı çizgi roman dünyasının en önemli üyelerinden. Yirmi yıl önce kendisinin yayımlamaya başladığı ve günümüzde de Fantagraphics tarafından yayımlanmaya devam eden çizgi romanı *Meatcake*, Harikalar Diyarı'nın daha karanlık, daha korkutucu bir versiyonu olarak değerlendirilebilir. Kolayca ayırt edilen görsel stili esprili, dehşet verici, romantik, bölünmüş, periler, masallar, oyuncak bebekler, denizkızları, seri katiller ve Siyam ikizleriyle dolu Viktorya dönemine ait bir dünyayı tasvir ediyor. Kendisine *Grafik Kanon*'a katkıda bulunmasını teklif etmemden bir ay önce bir röportajda Dame'e hayalindeki proje sorulmuş, o da *Alice* kitaplarının resimli bir versiyonunu yaratmak istediğini söylemiş. Burada on altı sayfalık bir yetenek gösterisi sunuyor bizlere (yayıncılar, aklınızda olsun – kendisi uzun versiyonunu yapma konusunda son derece hevesli). Darcy'yi görürseniz (fotoğraflarını Google'da aratmanız yeterli), sanatçı ile özne arasında belirgin bir benzerlik olduğunu fark edeceksiniz...

*** Türkçe basıma not:** Metinde geçen "Kocaboğazdestanı", Aslan ile Tekboynuzlu At'ın mücadelesi ve kapanış şiirinin çevirisi Nurcan Başer'e aittir.

Ya çukur çok derindi ya da Alice çok yavaş düşüyordu çünkü düşerken etrafına bakıp bundan sonra neler olacağına kafa yormaya bol bol zamanı oldu. Sonra çukuru çevreleyen duvarlara baktı ve dolaplarla kitap raflarının her yeri kapladığını gördü.
Düşüyor, düşüyor, düşüyordu... Bu düşüş hiç bitmeyecek miydi? Dünyanın merkezine yaklaşıyor olmalıyım.
Orada burada kancalara asılmış haritaların ve resimlerin yanından geçtiği raflarının birinden bir kavanoz aldı; üstünde "Portakal Marmelatı" yazıyordu.
Düşüyor, düşüyor, düşüyordu... Elinden başka bir şey gelmediğinden Alice konuşmaya başladı yeniden. "Dinah bu gece beni çok arayacak kesin!" ("Dinah kedisinin adıydı.) "Umarım çay saatinde ona süt vermeyi unutmazlar."
"Eh!" diye geçirdi aklından Alice, "böyle bir düşüşün ardından merdivenlerden düşmekten ne cesursun derler bana! Evdekiler şöyle korkmam artık!

ANİDEN
camdan yapılma üç bacaklı bir masa gördü, üzerinde ufacık bir altın anahtar dışında hiçbir şey yoktu. Onun odadaki kapılardan birini açabileceği geldi Alice'in aklına, fakat hayal kırıklığına uğradı. Ya anahtar delikleri fazla büyük kalıyordu ya da anahtar çok küçük. O sırada yaklaşık kırk santim yüksekliğinde küçük bir kapı çekti dikkatini.
Anahtarı deliğe soktu – bu sefer başarmıştı! Masanın yanına döndüğünde bu sefer üzerinde (demin kesinlikle orada olmayan), etiketinde
BENİ İÇ
yazan küçük bir şişenin durduğunu gördü.
Şişenin içinde zehir olduğunu belli eden hiçbir işaret yoktu. Alice bundan güç alıp hemen tattı onu. Tadını çok beğenince de (aslında vişneli tart, krema, ananas, kızarmış hindi, şekerleme ve tereyağlı kızarmış ekmek karışımıydı bu tat) hepsini mideye indirdi!
Artık otuz santim boyundaydı, fakat küçük altın anahtarı masada unutmuştu.
Bunun üzerine zavallı küçük şey oturup ağlamaya başladı.
"Hadi ama, böyle ağlamanın kimseye faydası yok," Alice kendini diye payladı.
Kendine pek güzel nasihatler verirdi vermesine de onlara uyduğu pek görülmemişti.
Beni iç
Dame Darcy

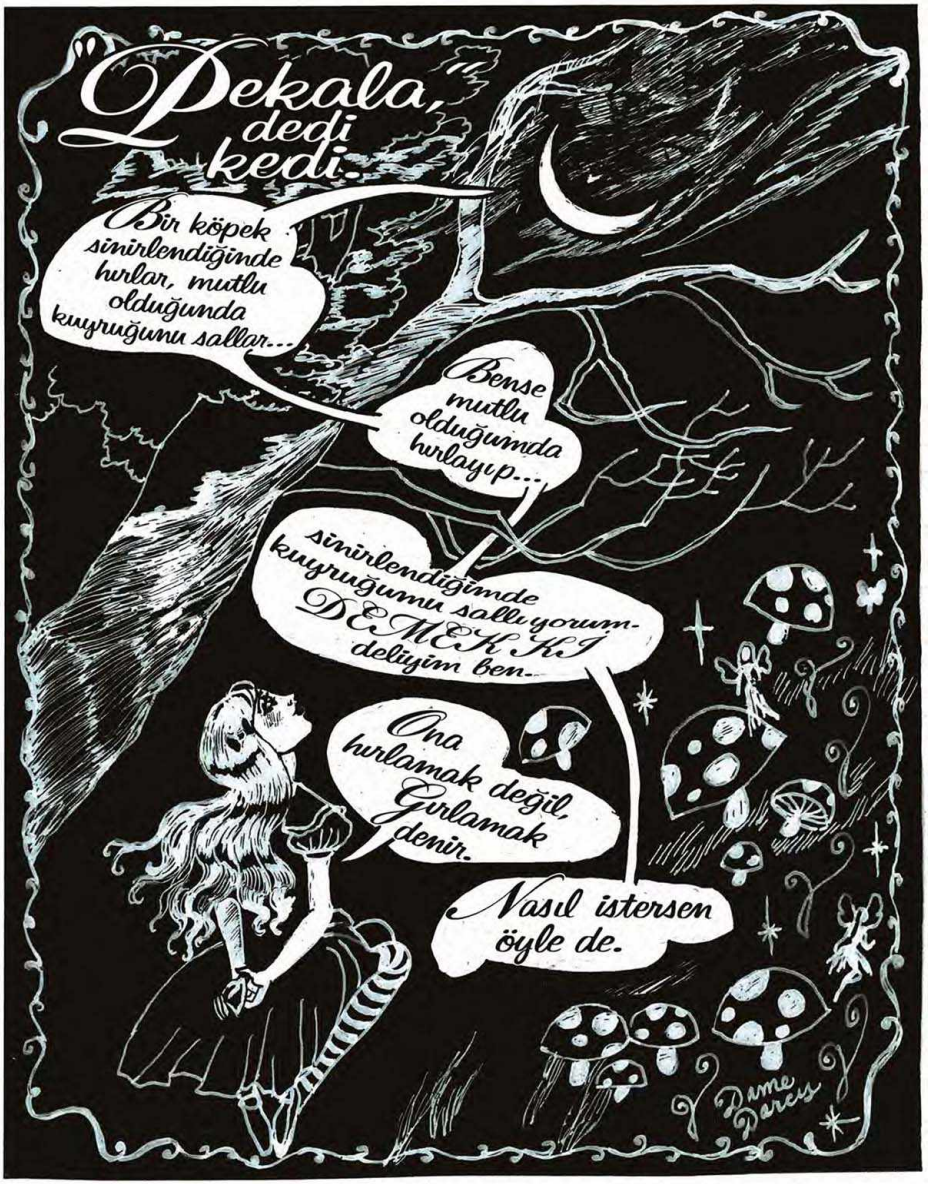
Pekala, dedi kedi...
Bir köpek sinirlendiğinde hırlar, mutlu olduğunda kuyruğunu sallar...
Bense mutlu olduğumda hırlayıp...
sinirlendiğimde kuyruğumu sallıyorum- DEMEK Kİ deliyim ben.
Ona hırlamak değil, Girlamak denir.
Nasıl istersen öyle de.
Dame Darcy

Alice'in aklına parlak bir fikir geldi. "Masada bu kadar çok çay takımı olmasının sebebi bu mu?" diye sordu.

"Evet, bu," dedi Şapkacı iç çekerek. "Her zaman çay vakti, bu yüzden çay takımlarını yıkamaya fırsat bulamıyoruz."

"O halde sanırım sürekli masanın etrafında dönüp duruyorsunuz, değil mi?" diye sordu Alice. "Aynen öyle," dedi Şapkacı. "Takımlar kirlendikçe."

"Fakat yeniden başladığınız yere döndüğünüz zaman ne oluyor?" diye sormaya cüret etti Alice.

Mart Tavşanı esneyip, "Konuyu değiştirsek nasıl olur?" diye lafa karıştı. Sıkılmaya başladım. Oyunu küçük hanımefendinin bize bir hikaye anlatmasından yana kullanıyorum.

Bu teklif üzerine Alice, "Maalesef hiç hikaye bilmiyorum," dedi paniğe kapılarak.

İkisi aynı anda, "O zaman Farecik anlatacak!" diye haykırdılar ve onu çimdikleyip, "Uyan," dediler. "Bize bir hikaye anlat!" dedi Mart Tavşanı.

Alice de, "Evet, lütfen anlat!" diye yalvardı.

Farecik hızla hikaye anlatmaya koyuldu.

"Bir zamanlar üç kız kardeş varmış. İsimleri Elsie, Lacie ve Tillie ymiş. Bir kuyunun dibinde yaşarlarmış..."

Yiyecekler ve içecekler söz konusu olduğunda her zaman dikkat kesilen Alice, "Ne yiyip içerlermiş?" diye sordu.

Dame Darcy

Bahçenin girişinde büyük bir gül ağacı vardı. Üzerindeki güller beyazdı, gelin görün ki üç bahçıvan ağacın başında durmuş, gülleri kırmızıya boyuyordu. Alice'in tuhafına gitmişti bu, onları daha yakından izlemek için ilerlemeye başladı. Yanlarına vardığında içlerinden birinin, "Dikkat etsene Beşli! Üzerime boya sıçratıyorsun!" dediğini duydu.

"Çeneni kapasan iyi edersin!" dedi Beşli. "Daha dün Kraliçe'nin senin kellenin uçurulmasını hak ettiğini söylediğini duydum!"

"Gülleri neden boyadığınızı öğrenebilir miyim?" diye sordu Alice çekine çekine.

"Aslına bakarsanız hanımefendi, bunun kırmızı gül veren bir ağaç olması gerekiyordu, fakat biz gidip beyaz gül ağacı dikmişiz

Kraliçe bunu öğrenirse, hepimizin kellesi uçurulur, anlarsınız ya."

Dame Darcy

yavaş yavaş uzaklaştığını görmek son derece can sıkıcı olmuştu.

Alice derin derin uyuyan bir grifonla karşılaştı kısa süre sonra (Grifonun ne olduğunu bilmiyorsanız resme bakın).
Ne komik!
Komik olan ne?
Tabii ki Kraliçe. Her şey onun uydurması. Kimsenin idam midam edildiği yok burada
Dame Darcy

"Diyelim ki ayna
biz içinden
geçebilelim
diye
tül
kadar
yumuşakmış.
Sise
dönüşüyor
şimdi, bak!
İçinden
geçmek çok kolay
olacak..."

Kindiydi ve kıvrılgan porkeleler
Topaç olup burguladı deretepedüzlüğü;
Cılızbahtlı hep paspağangiller,
Ve işitildi yuvasıvrak kaplumsubağaların
ciyaksıböğü.
Kocaboğaz'a dikkat et oğul, aman!
Isıran çenelere, yakalayan pençelere!
Cupcup kuşuna dikkat et, ve o yaman
Öfburten Çançabuk'tan sakın,
dikkat et sere!"
Aldı kesözlü kılıcını eline
Uzun zaman irimert hasmını aradı -
Derken çöküp Tamtam ağacının dibine,
Bir süre düşüncelere
daldı.
Düşünüp
dururken
hiddertli hiddertli
Kocaboğaz, alevler
saçarak gözlerinden
Çıkagelidi kara ormandan
üfleyerek yeli,
Homursızlıyordu yanına
yaklaşırken!
Birki!
Birki!
gide gele ileri geri
Kesözlü kılıç kıtır çatır
biçip kesti!
Cansız bedeni yere yığıldı,
ve alıp kelleyi
Hopzıplaya döndü geri.
Demek Kocaboğaz'ı
serdin yere?
Gel buraya kutlu mutlu oğul!
Oo, ne şenşane gün! Heeeyt! Bre!"
Çok kıkırdadın ey kral,
artık dur!
Kindiydi ve kıvrılgan porkeleler
Topaç olup burguladı deretepedüzlüğü;
Cılızbahtlı hep paspağangiller,
Ve işitildi yuvasıvrak
kaplumsubağaların ciyaksıböğü.
Dame Darcy

Bu sefer etrafı papatyalarla çevriliydi, ortasında söğüt ağacı olan bir çiçek tarhıyla karşılaştı.
Ah, pars zambağı! Keşke konuşabilseydin!
Lafa başlamak ayıptır bizde. Ne zaman konuşacağını merak ediyordum ben de! "Zeka fışkırmasa da, yüzü anlamlı," diye düşünmüştüm.
Biz de konuşabiliriz, tabii karşımızda konuşmaya değer biri varsa.
Tüm çiçekler konuşabilirler mi?
Tıpkı senin gibi konuşabilirler, hem de çok daha yüksek sesle!
Burada sizinle ilgilenecek kimse olmadığı halde toprağa ekilmiş olmanız sizi korkutmuyor mu bazen?
Ortada küçük bir ağaç var, o ne güne duruyor?
Fakat bir tehlikeyle karşılaştığınızda ne yapıyorsunuz?
Ağaç hıştlıyor.
Hışt-hışt diyor! Yaprakları bu yüzden hışırdıyor.
Bunu bilmiyor muydun?

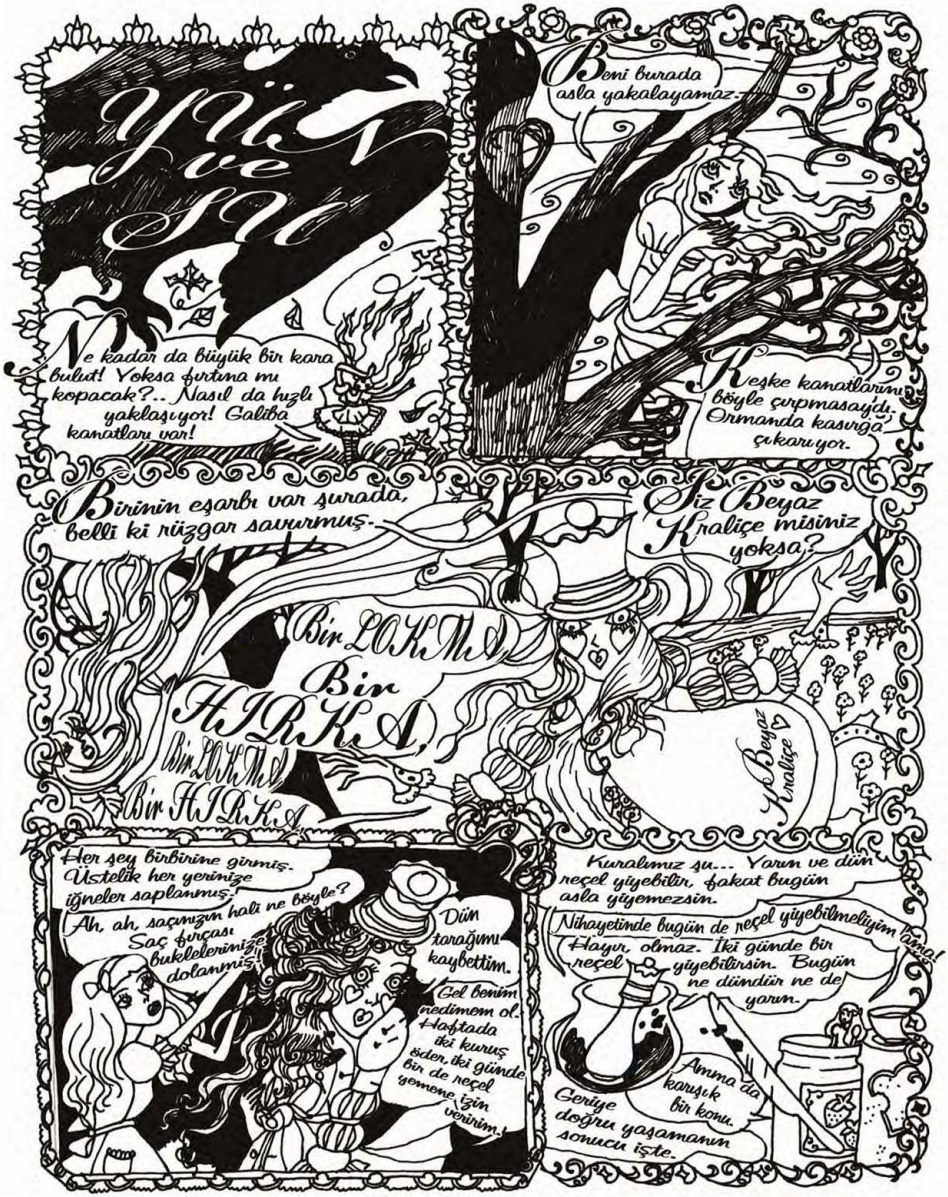
Yüz ve Su
Ne kadar da büyük bir kara bulut! Yoksa fırtına mı kopacak?.. Nasıl da hızlı yaklaşıyor! Galiba kanatları var!
Beni burada asla yakalayamaz.
Keşke kanatlarını böyle çırpmasaydı. Ormanda kasırga çıkarıyor.
Birinin eşarbı var şurada, belli ki rüzgar savurmuş.
Siz Beyaz Kraliçe misiniz yoksa?
Bir LOKMA Bir HIRKA Bir LOKMA Bir HIRKA
Beyaz Kraliçe
Her şey birbirine girmiş. Üstelik her yerinize iğneler saplanmış!
Ah, ah, saçınızın hali ne böyle? Saç fırçası bukleleriniz dolanmış!
Dün tarağımı kaybettim.
Gel benim nedimem ol. Haftada iki kuruş eden, iki günde bir de reçel yemene izin veririm.
Kuralımız şu... Yarın ve dün reçel yiyebilirsin, fakat bugün asla yiyemezsin.
Nihayetinde bugün de reçel yiyebilmeliyim sanki!
Hayır, olmaz. İki günde bir reçel yiyebilirsin. Bugün ne dündür ne de yarın.
Amma da karışık bir konu.
Geriye doğru yaşamanın sonucu işte.

Parmağım kanıyor! Ay! Ay! Ay!
Ne oldu? Bir şey mi battı yoksa?
Daha değil, ama yakında batacak. Ay! Ay! Ay!
Parmağınız nasıl? Daha iyi mi?
Ah, iyi, iyi, he-em de çok
He-em-de!
He-ee
Me-e-e
-eee!
Ne satın almak istiyorsun?
Burada her şey değişiyor! Şu gördüğüm bir oyuncak bebek mi, yoksa alet kutusu mu? Hem neden baktığım rafın bir üzerindeki rafta oluyor hep?
Şimdi de "şey" sanki bunu hep yaparmış gibi sessizce tavandan geçti.

Kürek çekebilir misin?
Evet, fakat karada ya da şişle yapamam bunu.
Burada yengeç var mı?
Kuştüyü! Kuştüyü! Hemen bir yengeç yakalayacaksın.

Yengeçler ve daha nice nice şeyler var. Tek yapman gereken karar vermek.
Ne satın almak istiyorsun?
Bir yumurta alayım lütfen. Ben kimsenin elime bir şey vermem. Onu kendin almak zorundasın!
Ben yakınlaştıkça yumurta uzaklaşıyor mu ne?
Bu da neymiş böyle, bir sandalye mi yoksa? Yok, yok, dalları var bunun!
Ağaç da büyüyormuş burada, ne tuhaf! Şurada da küçük bir dere var! Şimdiye kadar hiç böyle garip bir dükkan görmemiştim!
İlerlerken her adımda hayrete düşüyordu çünkü yanına yaklaştığı her şey ağaca dönüşüyordu. Yumurtanın yanına vardığında da aynısı olacaktı herhalde.
Gelgelelim yumurta ağaca dönüşmek şöyle dursun gittikçe büyüyordu ve Alice işice yaklaştığında karşısında HUMPTY DUMPTY'nin durduğunu gördü.

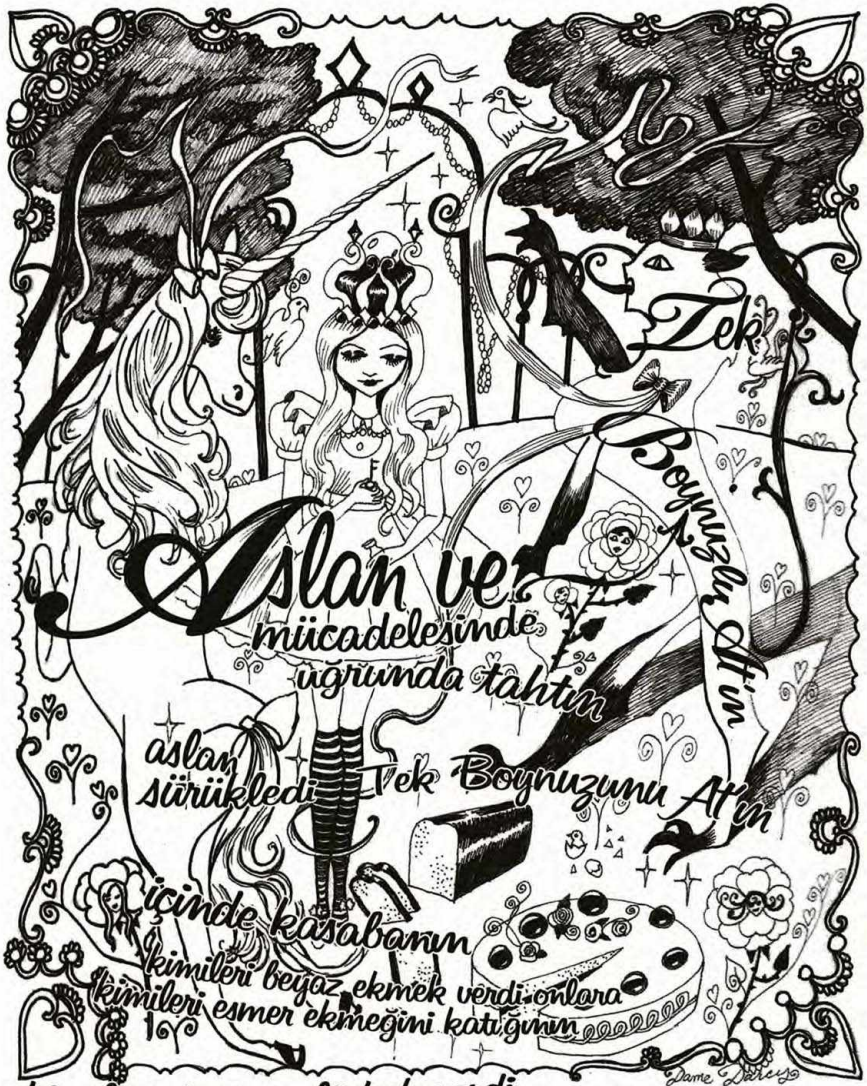
Tek Boynuzlu At'ın
Aslan ve
mücadelesinde
uğrunda tahtın
aslan sürüklendi Tek Boynuzunu At'ın
içinde kasabanın
kimileri beyaz ekmek verdi onlara
kimileri esmer ekmeğini katığının
kimileri de üzümlü kek verdi
ve uğurladı onları dışına kasabanın.
Dame Darcy

Editörün notu: Şirdeki dizelerin baş harfleri yukarıdan aşağıya okunduğunda, gerçek Alice'in tam adı çıkıyor ortaya...

ALICE PLEASANCE LIDDELL

Resimleyen: Dame Darcy

Aydınlık göğün altında bir tekne

Leyla gibi hülyalı sallanıyor

Ilık bir temmuz akşamında gene

Cana yakın üç çocuk yamacıma yaklaşan

Epey sabırsız!

Bir hayli meraklı anlaşılan

Pek memnun anlattığım masalı

duymaktan.

Liman uzakta kaldı, rengi soldu aydınlık göğün

Eskidi sesler, öldü anlar, içime yerleşti bir hüzün

Yazlar mahvetti temmuzu güzün.

Sanki hayalet gibi geliyor hâlâ ziyaretime kimileyin

Alice geziniyor altında göklerin

Nasıp değil onu görmesi gündüz gözlerin.

Cana yakın çocuklar memnun masal duymaktan

Epey sabırsız, bir hayli meraklılar anlaşılan

Laflarımı işitmek için sevgiyle yamacıma yaklaşan.

Şakıları söndürüp uzanıyorlar Harikalar Diyarı'na erkenden

Düş kuruyorlar günler geçip giderken

Düş kuruyorlar yazlar biterken.

Lütfen söyleyin yaşam bir düş değil de ne?

Ebediyen sürüklenirken nehrin dibine

Leyla leyla sallanırken altın ışıltının içinde.

"Kocaboğazdestanı"

Lewis Carroll

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Eran Cantrell**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

YAZI KARİYERİNE HİCİV VE AŞK ŞİİRLERİYLE BAŞLAYAN Charles Dodgson (namıdiğer Lewis Carroll), *Alice* kitaplarında ninniler, tekerlemeler ve şarkı sözleri de dahil bir düzineyi aşkın özgün şiire yer verdi. Bunların içinde "Kocaboğazdestanı" başlı başına bir klasik haline gelerek antolojilere girdi, pek çok kez uyarlandı, resimlendi, hatta Terry Gilliam tarafından filme bile çekildi.

Şiirde anlatılan olaylar *Aynanın İçinden*'in en başında, Alice aynanın içinden geçerek öteki taraftaki odaya girdiğinde meydana geliyor. Alice orada tuhaf yazılarla dolu bir kitap buluyor, sonra dilinin İngilizcenin tersten yazılışı olduğunu fark edince kitabı aynaya tutuyor ve korkunç Kocaboğaz'ı "kesözlü" kılıcıyla öldüren oğlan hakkındaki macerayı okuyor. Carroll bunu muhtemelen Anglo-Sakson kahramanlık şiirlerinin parodisi olarak kaleme aldı; şiir Beowulf'un çarpıtılmış versiyonu gibi de okunabilir.

Şiir baştan sona uydurma ama gene de bir anlamı ve kipi olan sözcüklerle dolu olmasıyla absürdün başyapıtıdır. Sözgelimi *şenşane* sözcüğü *şen* ve *şahane* sözcüklerinin karışımı gibi görünüyor, öte yandan *öfburten* sözcüğü *öfkesi burnunda tüten* ifadesinin kısaltması. *Chortle* [kıkırdamak] sözcüğü bu şiirle İngilizceye girdi.

Calgaryli sanatçı Eran Cantrell şiir için bir dizi enfes gölge imgesi çizdi, sonra da bunları düzenleyip kitap haline getirdi. Çalışmasını *Grafik Kanon*'a dahil etmemize izin verdiği için çok kutlu ve mutluyum.

Kindiydi ve kıvrılgan porkeleler
Topaç olup burguladı deretepedüzlüğü:

Cılızbahtlı hep paspağangiller.
Ve ışıldı yuvasızak kaplumsubağaların ciyaksıböğü.

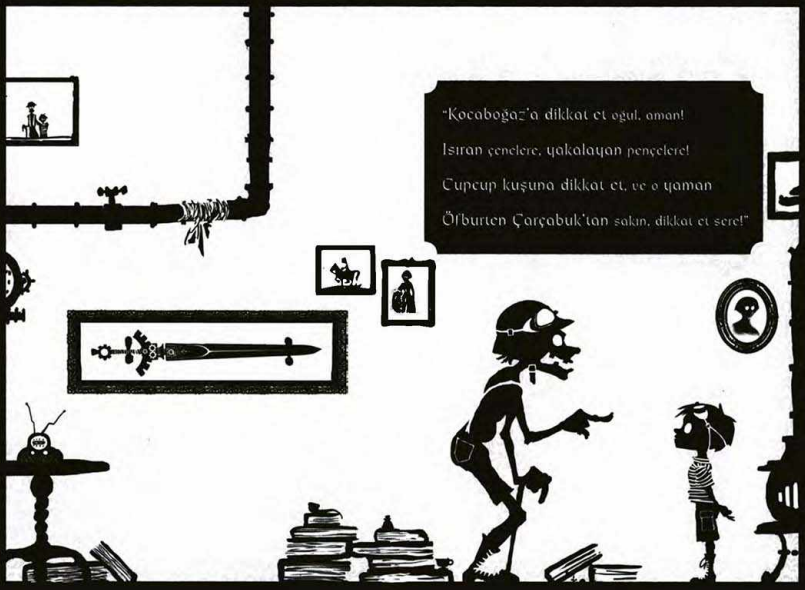
"Kocaboğaz'a dikkat et oğul, aman!
Isıran çenelere, yakalayan pençelere!
Cupcup kuşuna dikkat et, ve o yaman
Öfburten Çarçabuk'tan sakın, dikkat et sere!"

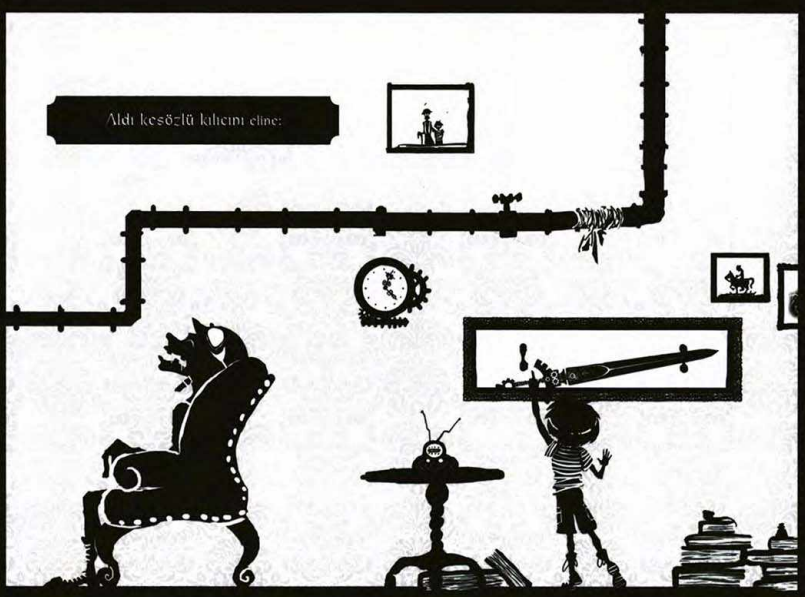
Aldı kesözlü kılıcını eline:

Uzun zaman irimert hasmını aradı

Derken çöküp Tamtam ağacının dibine,
Bir süre düşüncelere daldı.

O düşünüp dururken hiddertli hiddertli
Kocaboğaz, alevler saçarak gözlerinden

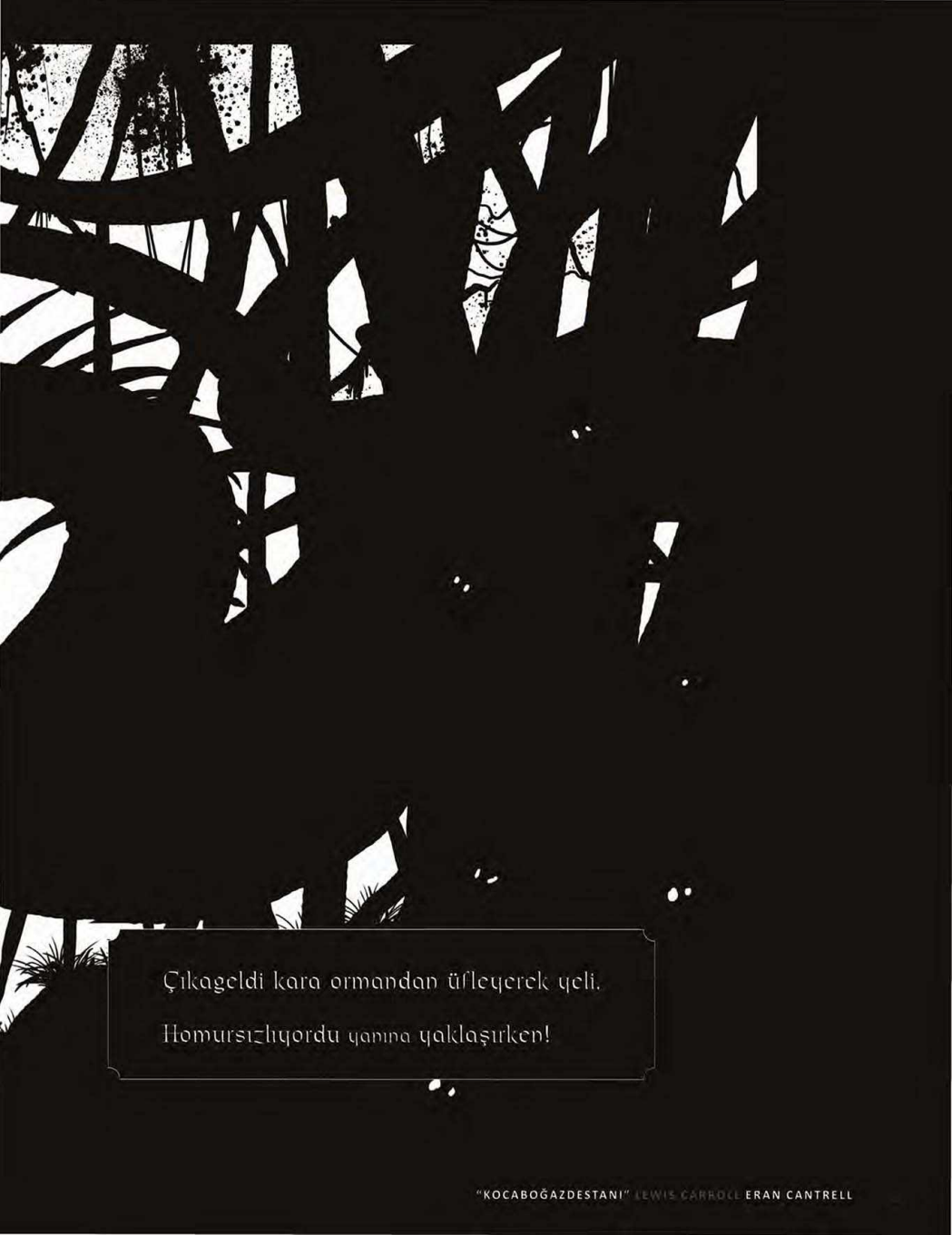
Çıkageldi kara ormandan üfleyerek yeli.
Homursızlıyordu yanına yaklaşırken!

Birki!

Birki!
gide gele ileri geri
Kesözlü kılıç katır çatır biçip kesti!

Cansız bedeni yere yığıldı,
ve alıp kelleyi
Hopziplaya döndü geri.

"Demek Kocaboğaz'ı serdin yere?
Gel buraya kutlu mutlu oğul!
Oo, ne şenşane gün! Heeeyt! Bre!"
Çok kıkırdadın ey kral, artık durul!

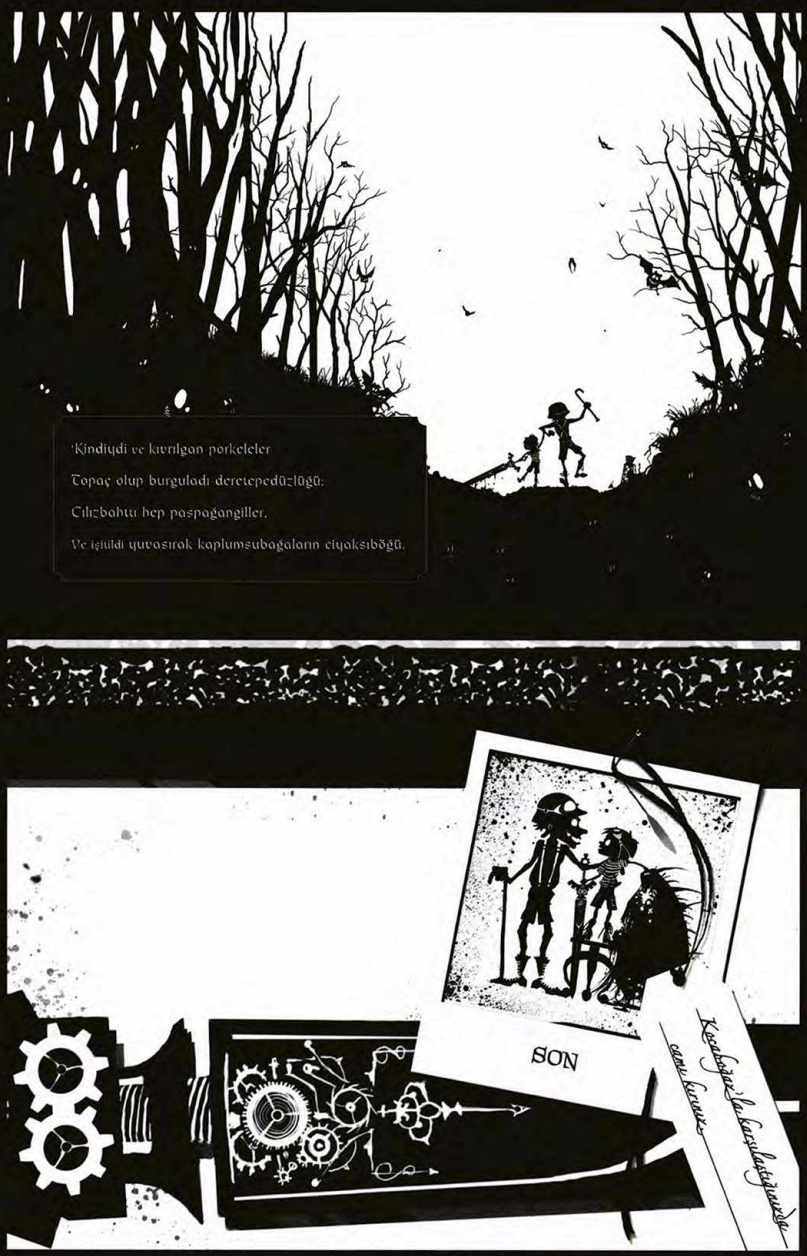
'Kindiydi ve kıvrılgan porkeleler
Topaç olup burguladı deretepedüzlüğü:
Cılızbahtu hep paspağangiller,
Ve işitildi yuvasırak kaplumsubağaların ciyaksıböğü.
SON
Kocaboğaz'la karşılaştığımızda
canı kırınız

Alice galerisi

RESİMLEYEN **çeşitli sanatçılar**

TÜRKÇESİ **SEVİNÇ KAYIR**

ALICE KİTAPLARI SANATSAL HAYAL GÜCÜNÜ HİÇBİR eserin yapamadığı ölçüde ateşlemişlerdir. Hikayenin büyüleyici karakterlerini hayalinde canlandırmış yüzlerce illüstratör, ressam, fotoğrafçı, kolaj sanatçısı, çizgi film ressamı ve diğer sanatçıların örnek niteliğindeki eserlerini bir araya toplamak için birçok antoloji yayımlandı. *Grafik Kanon* için materyal toplayıp sanatçılarla irtibat kurduğum sırada, Harikalar Diyarı'yla Aynalar Diyarı'nı keşfe çıkmış sanatçıların sayısı karşısında hayrete düşerek bir galeri derlemeden geçemedim. Sör John Tenniel'in orijinal baskılar için yarattığı çizimler, karakterlerin ve sahnelerin nasıl göründüğüne dair zihnimizde kalıcı imgeler oluşturmuş olsa da, sadece bir insanın bakış açısını yansıttıkları su götürmez. Charles Dodgson'ın (namıdiğer Lewis Carroll) başka neler yarattığına bir göz atalım.

Galeri, Raphaëlle Vimont'nun, baktıkça *Alice* kitaplarındaki daha fazla motifle karşılaştığımız *We're All Mad Here* [Burada Hepimiz Çılgınız] siluet-içinde-siluetlerden oluşan illüstrasyonuyla açılıyor. Bu çizim ilk defa *Peau de Lapin* adlı Fransız dergisinde yayımlanmış.

Alice'in sarışın olması gerektiğini kim söylemiş? Hatta Çılgın Şapkacı'nın iki gözü olduğu sonucuna nereden varılmış? Bill Carman –geleneksel bir sürrealist tabloyu andıran– *Alice and Mad* [Alice ve Çılgın] adlı eserinde, ikilinin çay partisi sahnesini köklü bir değişiklikle sunuyor.

Konu Alice'in esmer olmasından açılmışken, kitaplardaki Alice'i yaratırken neden hiç kimse *gerçek* Alice'i, Alice Liddell'ı model almamış? Efsanevi yeraltı çizgi roman sanatçısı Kim Deitch, Carroll'ın küçük ilham perisi için kaleme aldığı *Alice's Adventures Under Ground* [Alice'in Yerin Altındaki Maceraları] adlı orijinal öykünün eksiksiz baskısını resimlendirirken bu dikkatsizliği telafi etmiş. (Carroll sonradan öyküyü neredeyse iki kat uzatıp ona *Alice Harikalar Diyarında* adını vermişti.) Burada Deitch'in çizimlerinden ikisi yer alıyor: 1) Alice nehir kıyısında kitap okuyan ablasının yanında otururken sıkılıyor ve 2) Alice'in gözyaşlarının oluşturduğu birikinti yüzünden herkes ıslandıktan sonra fare hikayesini anlatıyor.

John Coulthart *Alice* kitaplarından esinlenerek iki saykedelik kolaj yaratmış. Kendi deyişiyle burada "1860'lar parlak bir ışıltıyla 1960'larla çarpışıyor!" *A Mad Tea Party* [Çılgın bir Çay Partisi] gökkuşağı renkleri kullanılarak yapılmış ihtişamlı bir çizim. Çarpıcı *The Wasp in a Wig* [Peruklu Yabanarısı] Tenniel'in ısrarıyla Carroll'ın *Aynanın İçinden*'e dahil etmediği bir bölümü betimliyor. (1977'ye dek kimsenin haberdar olmadığı bir bölüm bu.)

Filipinler'de çalışan May Ann Licudine parlak, güzel renkleri nasıl kullanacağını iyi biliyor. Eserlerinden bazıları, California'daki Nucleus galerisi tarafından düzenlenen ve *Alice Harikalar Diyarında*'dan esinlenen işlerin sergilendiği "Curiouser and Curiouser: An Exhibit Inspired by 'Alice in Wonderland'" adlı sergide yer almış. *I See You, Chesire* [Seni Görüyorum, Cheshire] Paskalya yumurtası renkleri kullanılarak, Chesire Kedisi'nin ağacından sarkan yılbaşı süsleri ve dışında satranç tahtası motifleri, içindeyse karpuz deseni bulunan kalp biçimindeki nesneler de dahil birçok sürprize başvurularak yaratılmış şatafatlı bir görsel kargaşa. *Young Queen of Hearts* da [Genç Kupa Kraliçesi] grafit kalemle resmedilmiş çarpıcı bir portre. *The Hole in Alice's World* [Alice'in Dünyasındaki Çukur] Alice'in Harikalar Diyarı'na düşüşünü, M. C. Escher'a da selam göndererek karmaşık bir biçimde tasvir ediyor.

İsveçli illüstratör Andrea Femerstrand'ın *Caterpillar Concept* [Tırtıl Tasviri] adlı çizimi, Harikalar Diyarı'nın nargile içen popüler sakinini biraz rahatsız edici bir biçimde betimliyor.

Bay bölgesinde yaşayan Kievli Olga Lopata ise bambaşka bir Tırtıl hayal etmiş – göz alıcı renkler kullanılarak resmedilmiş hafif basık çizimde, pek çok kolu olan bir Hint tanrısı gibi görünen Tırtıl'ın yüzünde sakin bir ifade var.

Alice'in dünya çapında uyandırdığı ilgiyi gözler önüne sermeye devam ederken, Litvanyalı sanatçı Natalie Shau'nun *Alice and White Rabbit* [Alice ile Mart Tavşanı] illüstrasyonunu da atlamamak gerek. Bu çizimde kahramanımız güzel, mavi bir ışık huzmesinin altında daha olgun, daha sofistike bir şekilde çıkıyor karşımıza.

Mr. White Rabbit [Bay Mart Tavşanı] illüstrasyonunda, Emerson Tung bu tüylü yaratığı ve onun saatini şaşırtıcı derecede farklı bir bakış açısıyla ele almış. Emerson çizimini şöyle açıklıyor: "Mart Tavşanı sürekli geç kaldığı için en sonunda sabrı tükenen Kraliçe, ironik bir ceza vermek amacıyla onu kraliyet saatine zincirler. Artık saati de beraberinde sürüklemek zorunda kaldığından tavşan her zamankinden de geç kalmaya başlar."

Çarpıcı sosyopolitik sanat eserleriyle tanınan Peter Kuper, *Alice* kitaplarının kısa süre önce Meksika'da yayımlanan bir baskısı için düzinelerce illüstrasyon yaratmış. İdam emirleri vermekten hoşlanan Kupa Kraliçesi ("Uçurun kellelerini!"), kalp rahatsızlığı olduğu bilinen eski ABD başkan yardımcısı ve petrol zenginine oldukça benziyor. Diğer çizimi ise, *Aynanın İçinden*'in üçüncü bölümünde yer alan ve daha önce hiçbir çizimine rastlamadığım başka bir sahneyi konu alıyor:

"Aşağıda bal yapan şu yaratıklar da neyin nesi? Arı olamazlar – hiç kimse arıları bir kilometre öteden göremez." Birkaç dakika sessizce durup, içlerinden birinin çiçeklerin üzerinde uçarak hortumunu onlara daldırmasını izleyen Alice, "Sıradan bir arıdan hiçbir farkı yok neredeyse," diye düşündü.

Ancak gördüğü kesinlikle sıradan bir arı değildi: Aslında o bir fildi – Alice'in şaşkınlıktan nefesi kesildi. Bir an sonra, "O halde bunlar da devasa çiçekler olmalı!" diye geçirdi aklından. "Çatıları sökülmüş, altlarına saplar dikilmiş kulübelere benziyorlar – kim bilir ne kadar çok bal üretiyorlardır! Sanırım oraya gideceğim – hayır, hayır *henüz* gitmeyeceğim."

El yapımı oyuncaklar üreten bir ailede büyümüş John Ottinger'ın, *Alice* kitaplarının her *paragrafı* için bir çizim yapıldığı karma bir eser olan "What Is the Use of a Book Without Pictures"a [Resimsiz Bir Kitap Ne İşe Yarar] katkıda bulunması hiç de şaşırtıcı değil. John'un kocaman şapka takmış devasa bir robot olarak tasvir ettiği Çılgın Şapkacı çiziminde steampunk unsurları öne çıkıyor.

Aynı projeye katkıda bulunan David W. Tripp de yetmişten fazla çizimde son derece kendine özgü, istikrarlı bir yaklaşım sergiliyor. Alice de dahil, kadın karakterleri yorumlarken kullandığı kavisli çizimleri, *Alice* kitabının 162. paragrafında iyice göze çarpıyor. Bu sahnede Alice, kapkara resmedilmiş Düşes ve onun bebeğiyle birlikte mutfaktayken, aşçı bilinmeyen bir sebepten tencerelerle tabakları etrafa fırlatmaya başlar. *Alice* kitabının 276. paragrafı için yaptığı çizimdeyse, flamingo sopalar ve kirpi toplarla oynanan ünlü kroket maçını başlatan Kupa Kraliçesi görülüyor. Kitapta elleri ve kolları olan dev iskambil kağıtları olarak betimlenen Kraliçe'nin askerleri, Tripp'in çizimlerinde çivili miğferler ve gaz maskeleri takmış, üzerinde numaralarıyla sembollerinin yazılı olduğu faşist üniformalar giymiş kaba saba haydutlara dönüşüyorlar.

Ottinger ve Tripp'in yanı sıra, Parisli Christopher Panzner de aynı projede yer almış. Panzner, Alice ile Tırtıl'ı kalem ve mürekkeple resmederek, *Alice Harikalar Diyarında* 108. paragrafa hayranlık uyandırıcı bir Art Nouveau stili veriyor.

Sadece akrilik boya kullanan gotik/peri ressamı Jasmine Becket-Griffith kırktan fazla Alice portresinde kahramanımızı genellikle büyük gözlü küçük bir kız olarak betimlemiş. Bu serinin bir kısmında Alice, aralarında Eyck ve Dali'nin de olduğu bazı ustaların eserlerinin içinde görülüyor. *Alice and the Bosch Monsters*'ta [Alice ve Bosch Canavarları] Hieronymus Bosch'un adeta öte dünyadan fırlamış şaheseri *Dünyevi Zevkler Bahçesi*'ndeki çılgın karakterler kızımızın etrafını çevreliyor.

Şaşırtıcı bir biçimde, Alice kitaplarında Alice'in nasıl göründüğünü belirten hiçbir tanım yer almaz. Karakter, Carroll'ın genç dostuyla aynı ismi taşımasına rağmen, yazar sonradan onu Alice Liddell'ı düşünerek yaratmadığını açıklamıştı (bu durum Tenniel'in sarışın bir kızı model aldığı, kitapların herkesçe bilinen çizimlerinden de kolayca anlaşılabilir). O halde Alice'in siyahi olmaması için herhangi bir sebep var mı? Dahası, aradan yüz elli yıldan uzun zaman geçtikten sonra bile, neden hiç kimse Alice'i Afrika kökenli resmetmedi? Molly Kiely öncü bir nitelik taşıyan *Alice and Humpty* [Alice ile Humpty] çizimiyle bu önyargıya parmak basıyor. Ana karakterin ten rengini sorgularken, Humpty Dumpty'nin görünümü konusunda da çığır açarak, onu alacalı bir mavi bülbül yumurtası olarak resmediyor.

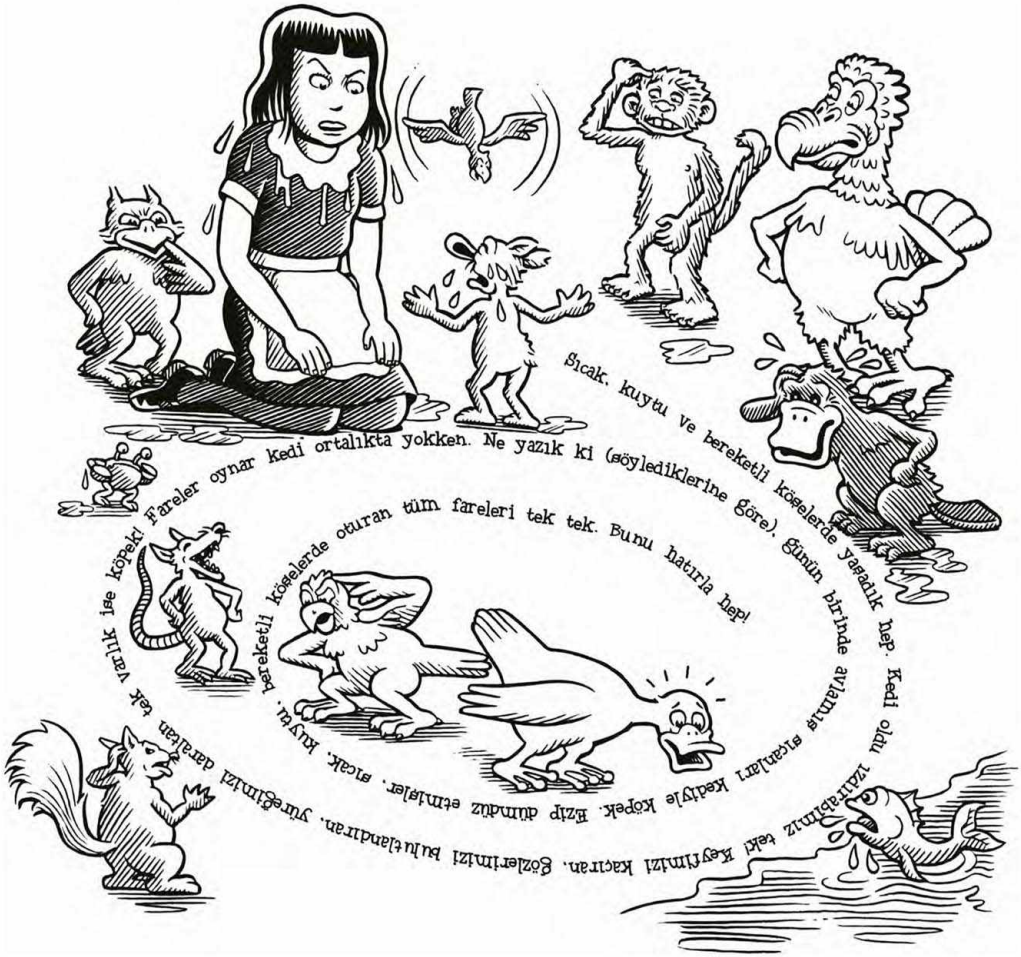
Sıcak, kuytu ve bereketli köşelerde yaşadık hep. Kedi oldu izdirabimiz tek! Keyfimizi kaçıran, gözlerimizi bulutlandıran, yüreğimizi daraltan tek varlık ise köpek! Fareler oynar kedi ortalıkta yokken. Ne yazık ki (söylediklerine göre), günün birinde avlamış sıcanları Kediyle köpek. Ezip dümdüz etmişler, sıcak, kuytu, bereketli köşelerde oturan tüm fareleri tek tek. Bunu hatırla hep!

A Mad Tea-Party

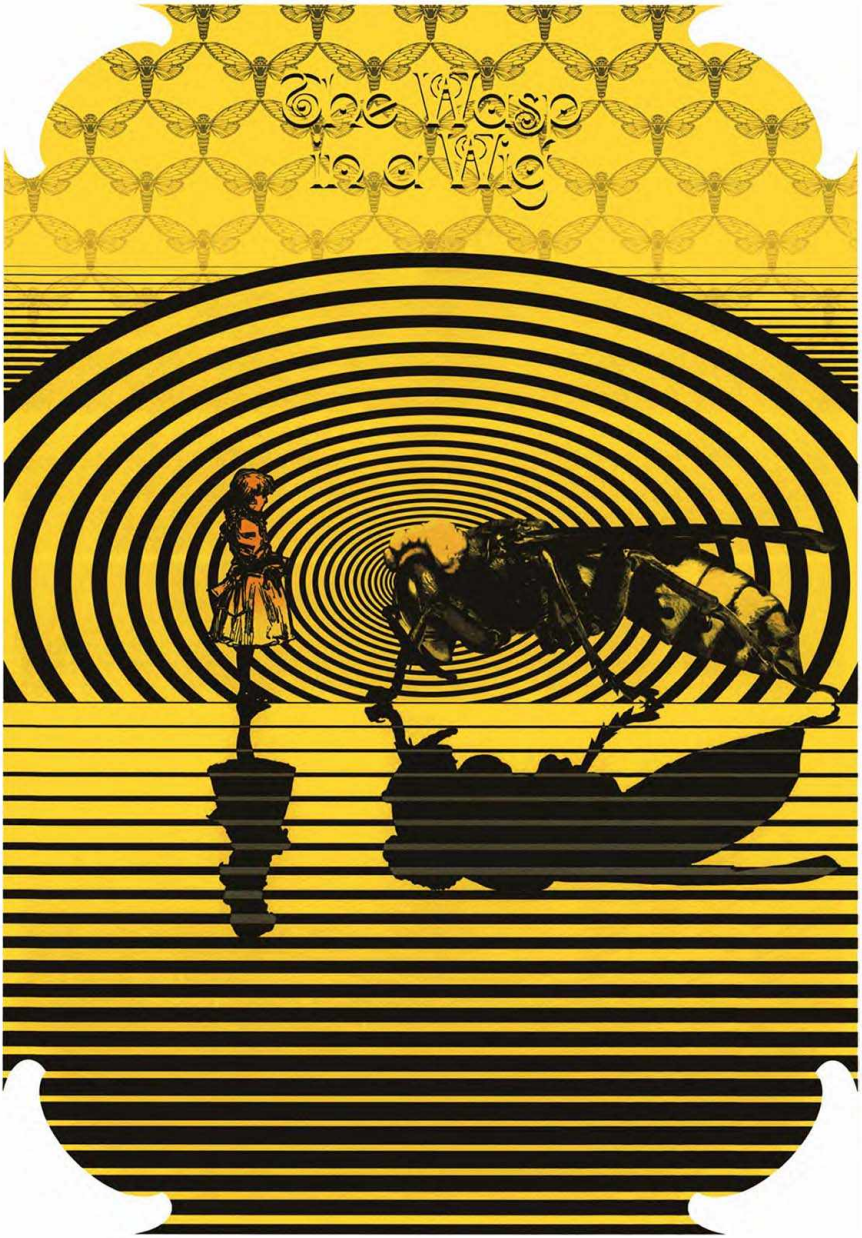
The Wasp
In a Wig

AŞAĞI
BU TARAFA
YUKARI
BU TARAFA
ORAYA
BU TARAFA
ÇILGIN ŞAPKACI
GERİ DÖN
YUKARI
AŞAĞI
Alice

MALL

DRINK ME
eat me
EAT ME
EAT ME
MAL

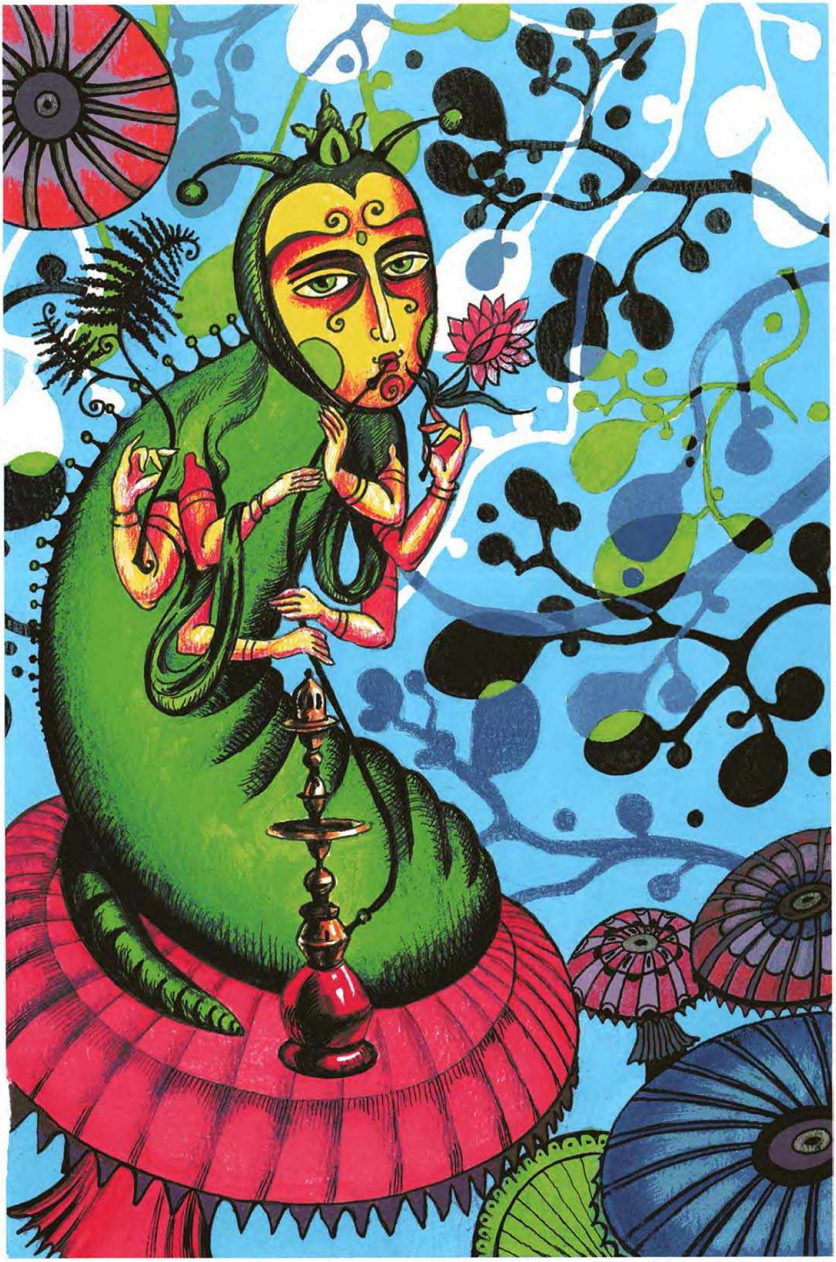

XI
XII
© EMERSON TUNG

J.Ottinger

David W. Tripp 2011

David W. Tripp 2011

Biraz daha
gülümserse ağzının
kenarları başının
arkasında
birbirine
değecek...
Molly Kiely 2011

Suç ve Ceza

Fyodor Dostoyevski

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Kako**

TÜRKÇESİ **BİLGE CEREN ŞEKERCİLER**

ASKERİ MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ALAN FYODOR

Dostoyevski meslek olarak yazarlığı seçince, bazen günlerce aç kaldığı yoksullukla dolu bir hayatı oldu – ki kumar düşkünlüğü de buna tuz biber ekti. İlk kısa romanı *İnsancıklar* zamanında olumlu tepkiler almasına rağmen, sonraki kısa öyküleriyle romanlarının değeri ancak yıllar sonra anlaşıldı.

Dostoyevski her zaman halkın yaşadığı zorlukları ve sosyal adaletsizliği dert edindi, hatta dönemin devrimci grup ve komünlerine katıldı. Petraşevski'nin öncülüğündeki gençlerden oluşan radikal ama nispeten zararsız grup da bunlardan biriydi. Silahlı devrimci bir örgütten ziyade bir okuma grubu olmalarına rağmen Dostoyevski ve diğer üyeler, çarı devirmeyi planladıkları gerekçesiyle 1849 yılında tutuklanarak idam cezasına çarptırıldılar. Kurşuna dizilecek üyeler üçlü gruplara ayrıldılar (Dostoyevski ikinci gruptaydı). Tam ilk üçlü duvarın önüne dizilmiş, tüfekler nişan alınmışken infaz durduruldu. Aslında bu sahte bir infazdı, tek amaç kurbanların gözünü korkutmaktı. Böylece grup Sibirya'ya gönderildi ve Dostoyevski dört yıl boyunca insanın hayal edemeyeceği kadar sefil ve acımasız koşullarda cezasını çekti. Sahte infazın ardından saatler sonra ağabeyine yazdığı mektupta şunları söylüyordu:

> Geçmişime bakıyorum da, önemsiz şeyler üzerine ne kadar zaman harcamışım; beyhude işler, yanılgılar, tembellik, yaşama beceriksizliğiyle nasıl da zaman kaybetmişim; zamanın değerini nasıl da bilememişim, kaç kere kalbime ve ruhuma karşı günah işlemişim, sonra da yüreğim kan ağlamış. Hayat bir armağan, hayat mutluluk, öyle ki her dakikası mutluluğun ebediyeti olabilir!

Cezasını çektikten sonra Dostoyevski aralarında *Yeraltından Notlar, Budala, Suç ve Ceza* ile *Karamazov Kardeşler*'in de olduğu bir dizi şaheser kaleme aldı. Öldüğünde muhteşem bir yazar olarak kabul edilmişti; günümüzdeki yeriyse çok daha yükseklerde, heybetli Rus edebiyatı tapınağının tepesinde Tolstoy ile yan yana.

Suç ve Ceza'da döneminin revaçta olan görüşüyle, entelektüel açıdan üstün birinin genelgeçer ahlak kurallarına uygun davranmak zorunda olmadığını düşünen genç ve radikal bir Rus öğrencinin, Raskolnikov'un hikayesi anlatılır. Raskolnikov topluma hiçbir katkısı olmadığına inandığı, yaşlı bir kadın olan alçak ve iğrenç tefecisini öldürmeye karar verir. Ardından kadının sakladığı paraları alacak ve yardıma muhtaç olanlara harcayacaktır. Kendini bunun gerçekten suç işlemek olmadığına ve sonrasında duygularına yenilmeyip mantıklı davranacağına ikna eder. Çocukluğunda tanık olduğu, sahibi tarafından öldüresiye dövülen bir ata dair onu müthiş rahatsız eden bir rüyası vardır, öyle ki bir an planlarına son vermeyi bile geçirir aklından.

Ertesi gece yaşlı kadını sopayla döve döve öldürür. Parayı bulmaya çalışırken, kadının kız kardeşine yakalanır ve onu da öldürür. Ancak duygulara yenilmeme meselesinin o kadar da kolay olmadığını görür ve romanın devamında vicdanıyla mücadele etmek zorunda kalır. Bu sırada soruşturmayı yürüten polis ondan kuşkulanır ve böylece kitap aynı zamanda polisiye janrının doruklarına çıkar. Şunu eklemeden de geçmeyelim, Dostoyevski'nin insan psikolojisine dair keskin algısı zamanından en az bir yüzyıl kadar ileride.

En saygın illüstrasyon dergilerinde düzenli olarak işleri yayımlanan, aralarında DC, Vertigo, Nike ve Sony'nin de bulunduğu bir müşteri listesi olan Brezilyalı sanatçı Kako bizlere Raskolnikov'un bir gece önceki şiddet dolu rüyasıyla harmanlanmış, asıl cinayet sahnesinin epik ve sanrılı dört parçalı görüntüsünü aktarıyor.

Suç ve Ceza
Kaka

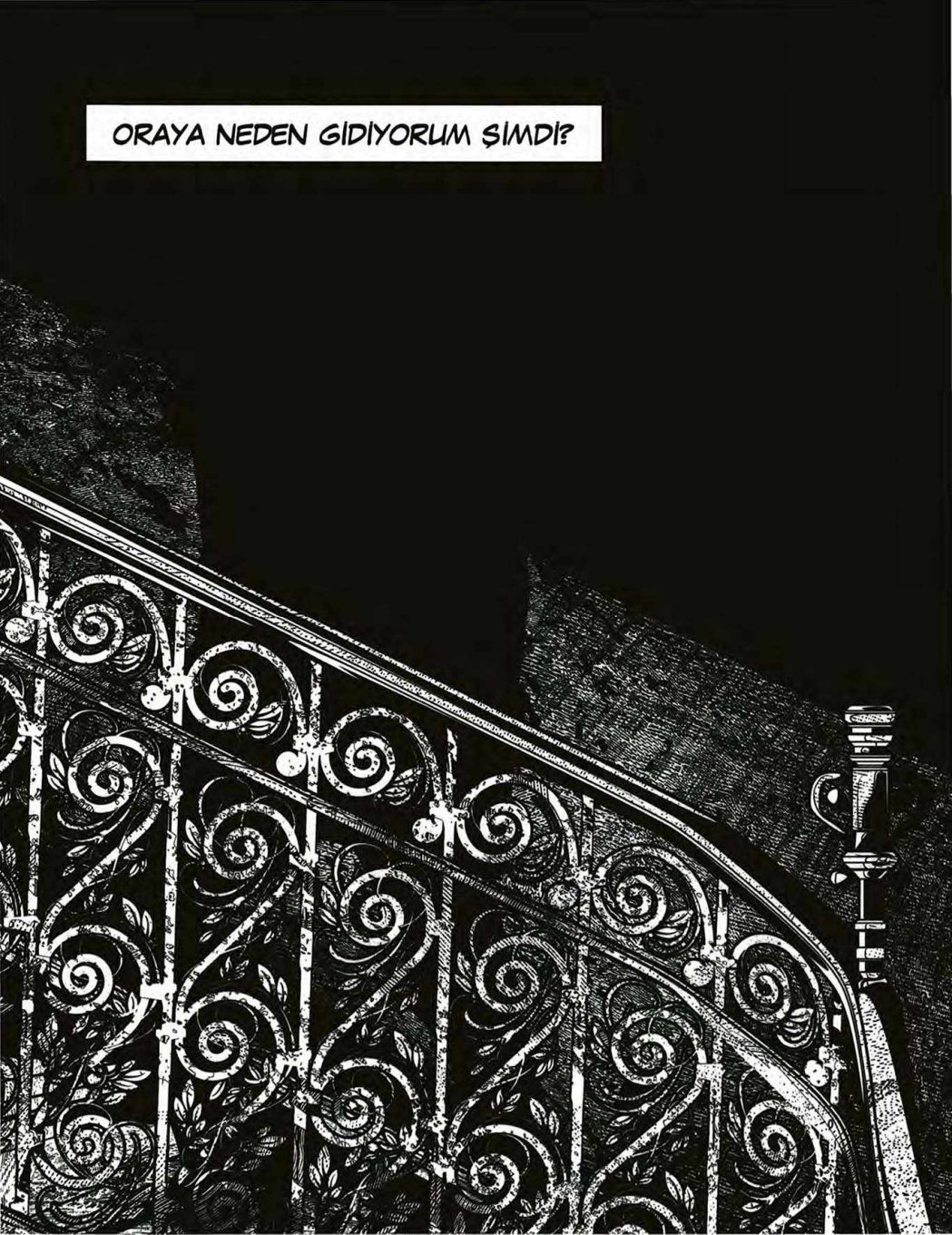
ORAYA NEDEN GİDİYORUM ŞİMDİ?

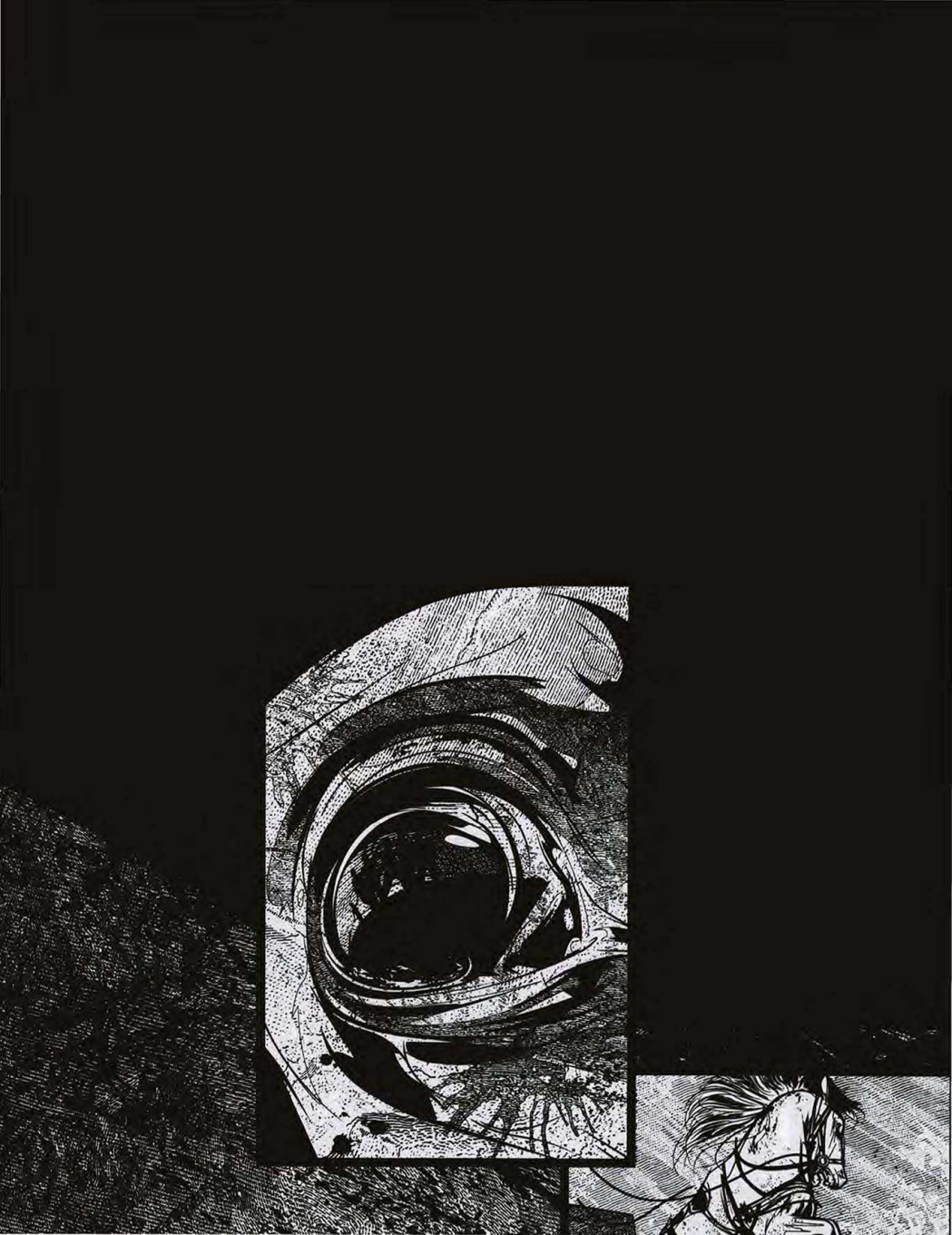

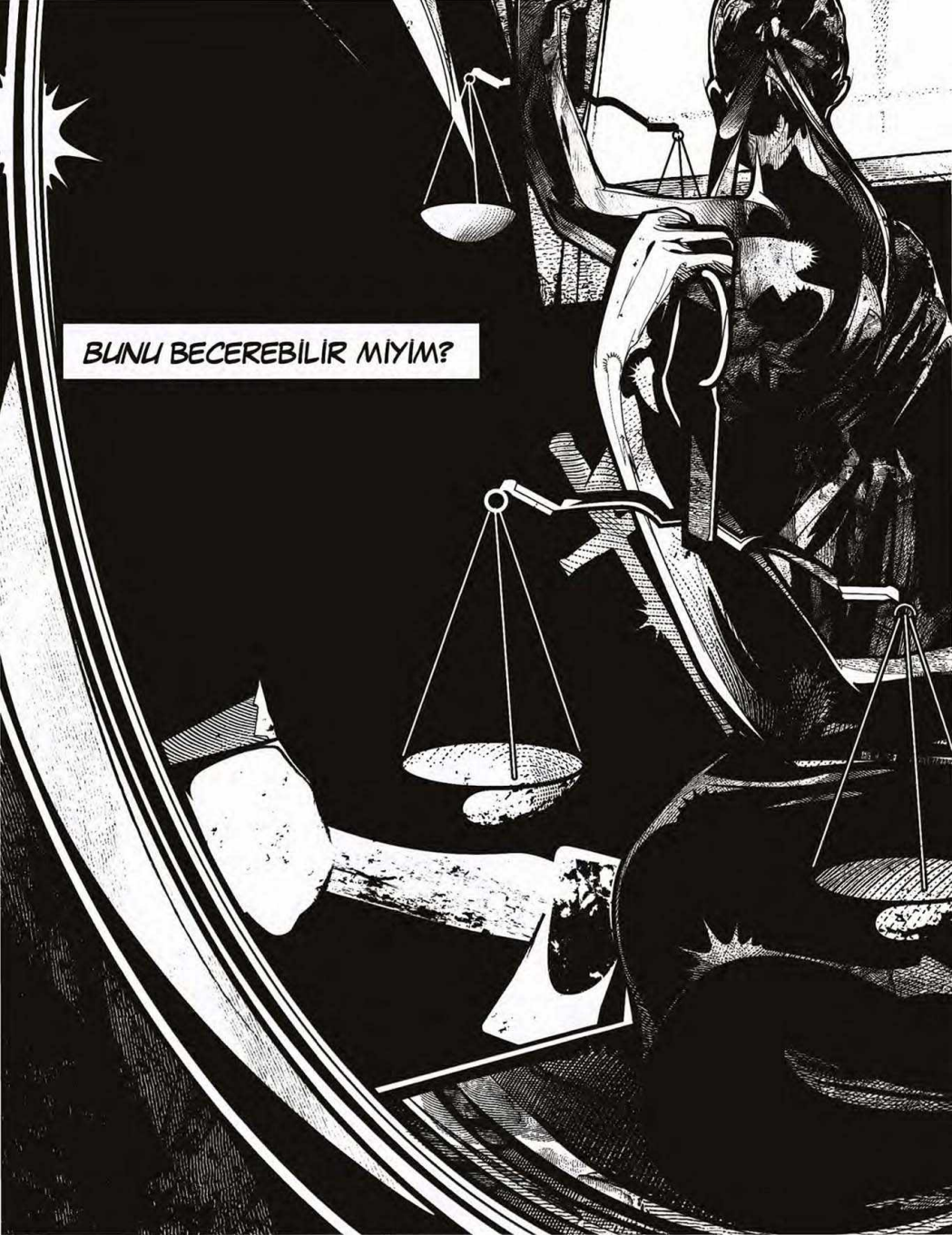
BUNU BECEREBİLİR MİYİM?

TEHLİKELİ Mİ BU?

HİÇ DE TEHLİKELİ DEĞİL.

SADECE KENDİMİ OYALAMAK İSTEDİĞİM BASİT BİR FANTEZİ BU;
BİR OYUN!

EVET, BELKİ DE SADECE BİR OYUN!

Kürklü Venüs

Leopold von Sacher-Masoch

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Molly Kiely**

TÜRKÇESİ **BİLGE CEREN ŞEKERCİLER**

AVUSTURYALI TARİHÇİ, MADALYALI ASKER VE YAZAR

Leopold von Sacher-Masoch üretken ve başarılı bir yazarlık kariyerine sahipti. Eserleri arasında açık ara ile en bilineni, *The Legacy of Cain* [Kabil'in Mirası] adlı tamamlanmamış epik bir seri için yazılmış öykülerin ilk cildi *Love*'da [Aşk] yer alan *Kürklü Venüs* adlı kısa romanı.

Kürklü Venüs'te bir kadını kendisine cinsel olarak hükmetmeye ve kötü davranmaya adım adım razı eden bir adamın hikayesi anlatılır. Hikaye tamamen Sacher-Masoch'un kendi tercihlerine dayanır. Yazar pek çok başka işkencenin yanı sıra karılarını ve sevgililerini, çivili kırbaçla (düzeneği ona ait bir işkence aleti) derisini yüzmeye ve kendisini aldatmaya teşvik ederdi. Böylece on dokuzuncu yüzyılda ünlü seksolog Richard von Krafft-Ebing yazarın ismini kullanarak, acı çekmek ve aşağılanmaktan haz almayı anlatmak üzere *mazoşizm* kelimesini dağarcığımıza kazandırdı.

Molly Kiely'nin eserleri geniş bir konu yelpazesine sahip olsa da, erotik çizgi roman üreten az sayıda kadından biri olarak (sayıları giderek azalıyor) adından en çok 1990'larda söz ettirdi. *Grafik Kanon*'un üç cildinde de uyarlamaları bulunan sanatçı, burada bir erotik klasiğe dönerek (tıpkı Marquis de Sade'ın romanları ve John Cleland'ın *Fanny Hill*'i gibi) edebiyat kanonunun sınırlarında gezinmeyi tercih ediyor. Molly Kiely şöyle diyor:

> Kürklü Venüs muzır, uzun çizmeli, baskın bir kadının dehşet verici hikayesi. Gerçekten de metnin kimi yerlerinde çok ateşli pasajlar olsa da, aslında daha çok idealindeki eşi yaratmayı estetik bir takıntı haline getiren bir adamın acı tatlı, zekice yazılmış lirik şiirini okuyoruz. Umarım hikayenin bu gözardı edilen özelliği benim uyarlamamla kendini gösterebilir. Ama burada da ateşli sahneler yok değil!

Kölem olmak ister misin?
Daha fazla acı çektikçe ben, o... o sadece gülümsüyor.
Hazzı acıda buluyorum. Başkalarının neşenin peşinde koştuğu gibi ben de en korkunç işkencelerin peşinde koşuyorum... Ben... şehvet düşkünüyüm. Acı çekmenin kendine has bir albenisi var.
Hiçbir şey tutkunu zorbalık, zulüm ve güzel bir kadının sadakatsizliği kadar azdıramaz... Mümkün değil, o kadını kürksüz hayal edemem.
MOLLY KIELY 2011
Kürklü Venüs

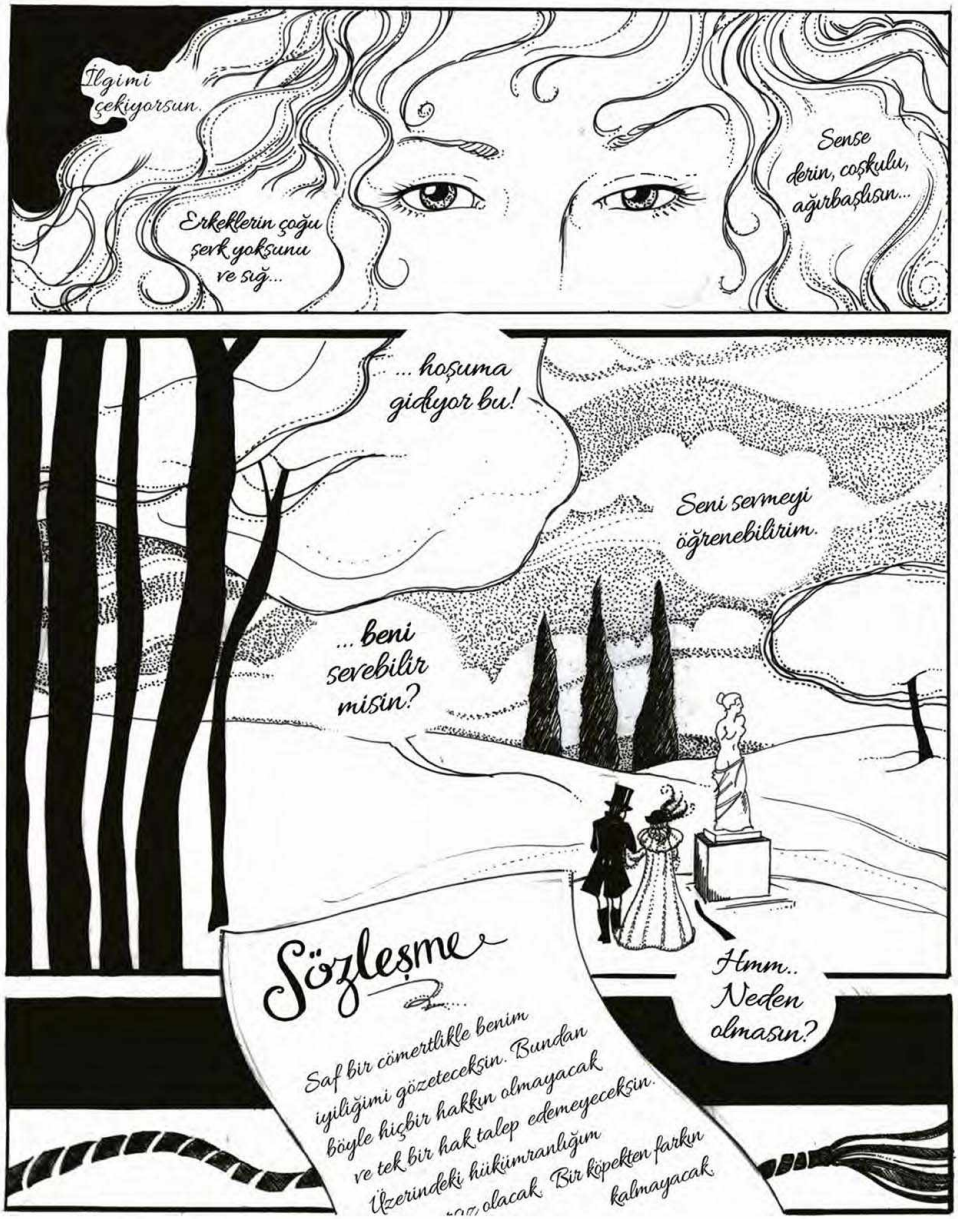
İlgimi çekiyorsun.
Erkeklerin çoğu şevk yoksunu ve sığ...
Sense derin, coşkulu, ağırbaşlısın...
... hoşuma gidiyor bu!
Seni sevmeyi öğrenebilirim.
... beni sevebilir misin?
Sözleşme
Saf bir cömertlikle benim iyiliğimi gözeteceksin. Bundan böyle hiçbir hakkın olmayacak ve tek bir hak talep edemeyeceksin. Üzerindeki hükümranlığım olacak. Bir köpekten farkın kalmayacak.
Hmm.. Neden olmasın?

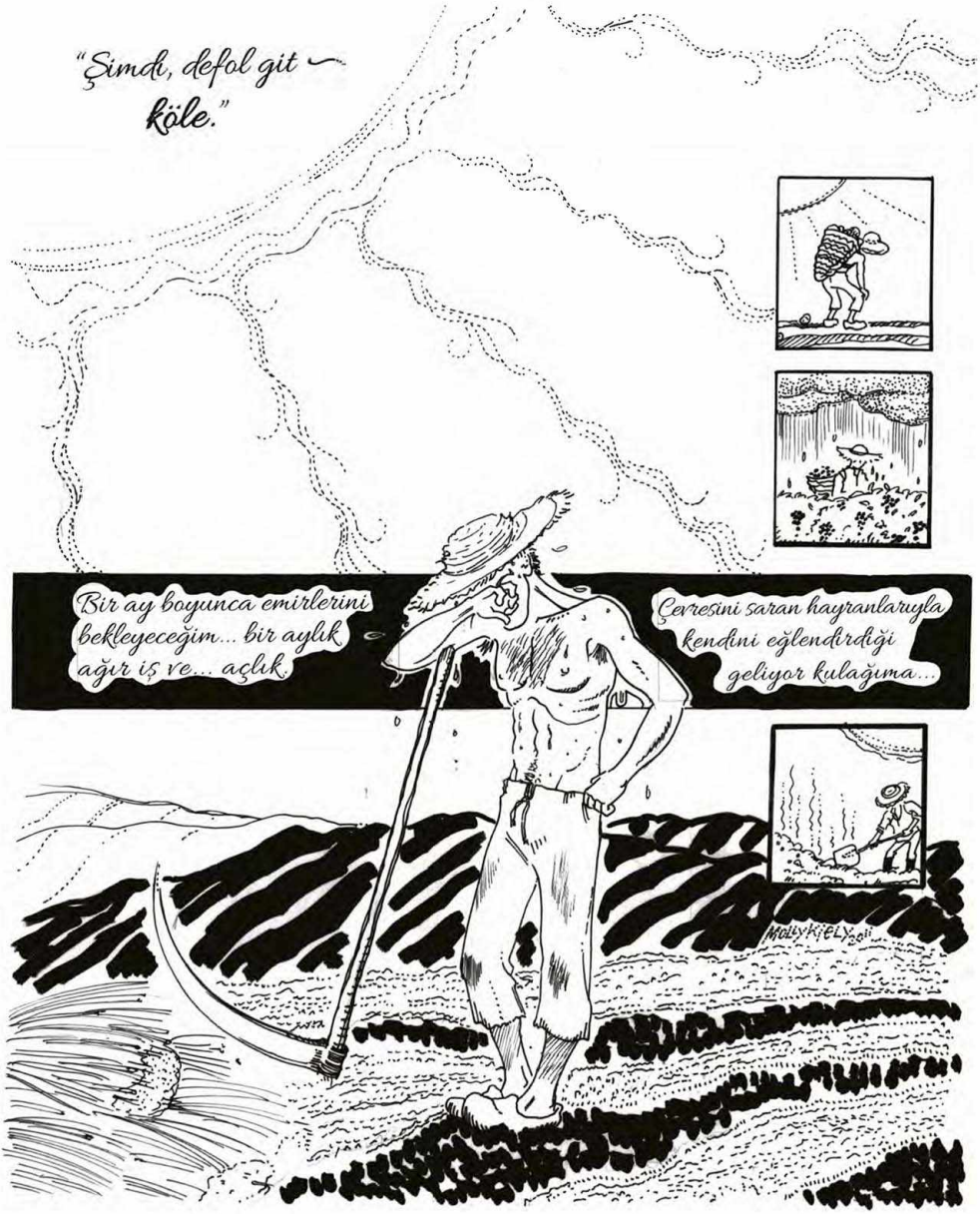
"Şimdi, defol git köle."
Bir ay boyunca emirlerini bekleyeceğim... bir aylık ağır iş ve... açlık.
Çevresini saran hayranlarıyla kendini eğlendirdiği geliyor kulağıma...
Molly Kiely 2011

Artık ciddi ciddi başlıyoruz...
Kırmızılı Zenci Kadınlar
Kırbacımın tadına bakacaksın...
ve köpek gibi inleyeceksin.

...Alman ressam...
Ölümüne kırbaçla beni ...
Kürklü Venüs saçlarının kızıl tuzaklarıyla yakaladı ressamın ruhunu. Adam onun resmini yapacak ve çıldıracak.

dör
kölemi.
...içeri gel Apollo.
Dişi aslanımı daha önce hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim...
Acız bir hiddetle gıcırdattım dişlerimi... ve ona laneti ettim.

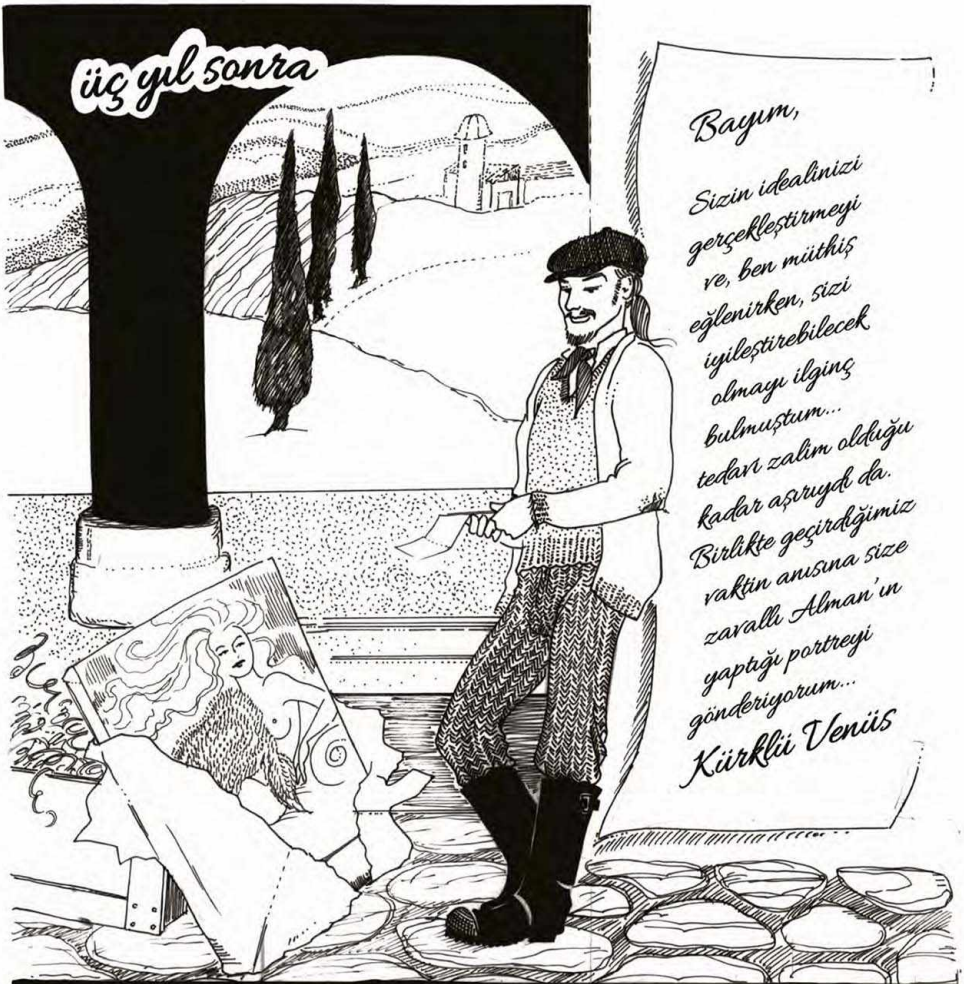

"... doğanın yarattığı gibi olan ve erkeğin halihazırda eğittiği bir kadın, erkeğin düşmanıdır. Kadın ancak adamın kölesi ya da efendisi olabilir, yoldaşı değil. Şayet kadın da erkekle aynı haklara sahip olur, eğitimde ve işte erkeğin eşiti olabilirse, birbirlerine yoldaşlık edebilirler."

Leopold von Sacher-Masoch, 1870

"Sarhoş Gemi"

Arthur Rimbaud

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Julian Peters**

TÜRKÇESİ **SİREN İDEMEN**

ROMANTİKLER VE BRONTË KARDEŞLER BİZE BİR MODEL olarak hiçbir şey öğretmediyse, edebiyatçı olarak parmak ısırtan işler kaleme aldıktan sonra genç yaşta ölmek kadar hiçbir şeyin ünü bu kadar pekiştiremeyeceğini öğretti. Ne var ki Arthur Rimbaud bazı yönlerden çok daha büyüleyici bir şey gerçekleştirdi. Henüz yirmili yaşlarına bile gelmeden yazdığı göz kamaştırıcı dâhiyane şiirlerinin dünyada o güne kadar eşi benzeri görülmemişti. Victor Hugo'nun onun için "çocuk Shakespeare" dediği rivayet edilir. Derken Rimbaud yirmi yaşına geldi ve her şeyi öylece bırakıp gitti. Şiir yazmayı bıraktı, aslına bakılırsa yayımlanmak üzere tek kelime bile yazmadı, onun yerine bütün dünyayı dolaşan sömürgeci bir tüccar, silah kaçakçısı ve asker oldu (ama sonra askerden kaçtı).

Fransa taşrasındaki küçük bir kasabada çiftçi çocuğu olarak dünyaya gelen Rimbaud, çok genç yaşında kendisine müthiş bir yazma becerisi bahşedilmiş bir isyankardı. On altı yaşındayken, edebiyata ve yazmaya duyduğu aşkı cesaretlendiren öğretmenine, günümüzde ünlü olan aşağıdaki bölümün bulunduğu mektubu kaleme aldı:

> Şimdilerde olabildiğince alçaklaşıyorum. Neden mi? Şair olmak istiyorum ve kendimi bilinmezi gören bir *Kahin*'e dönüştürmeye çalışıyorum. Anlamayacaksınız bunların hiçbirini, ama zaten ben de anlatmaya muktedir değilim. Mesele *bütün duyuların düzenlerini bozarak* bilinmeze ulaşmak... Ki bu da büyük acılar gerektiriyor, ama güçlü ve doğuştan şair olmak lazım. Ben de şair olduğumu fark ettim. Bu gerçekten benim suçum değil.

Yine on altısındayken, hayranı olduğu ünlü Fransız şair Paul Verlaine'e pek çok şiirinin de yer aldığı bir mektup yazdı. Yaşça büyük olan şair, Rimbaud'nun Paris'e gelerek onunla ve karısıyla yaşamasında ısrar etti. Böylece Verlaine ile Rimbaud sevgili oldular (bu ikisi edebiyat tarihindeki en kötü şöhretli çiftlerden biridir). Rimbaud kaba saba, kibirli, kendini beğenmiş, merhametsiz ve kötüydü. (Yazar ve eleştirmen Edmond Goncourt günlüğüne Rimbaud hakkında "bu herif sapkınlığın vücut bulmuş hali" diye yazmaktan kendini alamamıştı.) İkisinin eşi benzeri görülmemiş ölçüdeki korkunç ve dengesiz ilişkisi içkili, intihara meyilli ve silahlı bir öfke nöbeti sonucu Verlaine'in genç şairi bileğinden vurmasıyla son buldu. Rimbaud polis çağırdı ve Verlaine iki yıl ağır iş cezasına çarptırıldı.

Eve dönen Rimbaud *Cehennemde Bir Mevsim* adlı dokuz bölümlük nesir-şiirini yazdı; bu eser genellikle onun uzun şiirleri arasındaki başyapıtı olarak kabul edilir. Biyografi yazarı Graham Robb şiir için şöyle diyor: "... emsalsizdir. Aslına bakacak olursak sonrasında da eşine rastlamak zordur. *Ulysses* ve "Çorak Ülke"den elli yıl önce, on sekiz yaşındaki Rimbaud, bir medeniyetin hurdalığı misali yıllardır mutlulukla keşfedilen sözel bir dünya yaratmıştı."

Rimbaud daha sonra *Illuminations* adı altında toplanıp basılan bir dizi kısa nesir-şiir yazdı. Ardından da muhtemelen bizlerin asla bilemeyeceği nedenlerle şiiri bıraktı. Şiirleri hakkındaki soruları, onları "saçma" ve "iğrenç" diye nitelendirerek, hayatının geri kalan kısmında yazdıkları üzerine konuşmayı reddetti. 1891 yılında otuz yedi yaşındayken kanserden ölür.

Rimbaud en beğenilen kısa şiiri "Sarhoş Gemi"yi on altı yaşındayken kaleme aldı. Paris'e giderken yanında götürdüğü şiirinin suarelerde elden ele gezen kopyaları edebiyatçıları hayrete düşürüyordu. Daniel Mendelsohn *The New Yorker*'daki makalesinde şöyle diyordu:

> Şiir yedekçilerini, dümenini, çıpasını kaybetmiş bir teknenin akıntı yönündeki seyahatini, bir ileri bir geri amaçsızca dolaşmasını ve hiçbir yeri hedeflemeyen rotası boyunca tuhaf manzaralara tanık oluşunu anlatır görünürde. (Haşeratın kemirdiği dev yılanlar/Düşer eğri büğrü ağaçlardan zifiri kokularla!) Ne var ki şiir ilerledikçe her dörtlüğün bir çırpıda öncekine tutunduğu ve yine de düşsel bir mekana doğru ilerlemeye devam ettiği görülür, öyle ki teknenin, bizzat şiirin, bir şiirin içindeki "anlam"ın ne olabileceğine dair düşüncelerimizin kontrolünün kaybedilerek bir çeşit ruhsal ve estetik kefarete dönüştüğü hayat ve sanata dair kıssadan hisseye doğru genişler.

Büyük dâhi Paul Valéry'nin dediği gibi, "Rimbaud'dan önce bütün edebiyat sağduyunun diliyle yazılırdı". İtalyan çizgi roman geleneği *fumetti*den esinlenen Montrealli Julian Peters hazırladığı uyarlamayı şöyle açıklıyor:

> Genellikle, her bir dörtlüğü okuduğumda aklıma ilk gelen görüntülerin peşine düşmeyi tercih ettim. Ayrıca bol bol on dokuzuncu yüzyıl sonu ile yirminci yüzyıl başına ait sembolist tablolara bakarak, zihinsel bir resmin nasıl daha başarılı bir şekilde somut bir resme dönüşebileceğine dair fikir edinmek istedim. "Sarhoş Gemi"nin edebiyatta sembolist çağa öncülük eden kilit eserlerden biri olduğunun ve dolayısıyla sonrasında sembolist resmin ve heykelin önünü açtığının kabul edildiğini göz önünde bulundurduğumuzda, bu görsel yapı elbette ki hiçbir şekilde rastlantısal olmadı. Bu sebepten, şairlerin en görseli Rimbaud'nun görsel sanatların gelişiminde en fazla etkiye sahip şairlerden biri olduğu pekala iddia edilebilir.

MÜRETTEBATMIŞ TAYFAYMIŞ DEĞİLDİ UMURUMDA,
NE DE TAŞIDIĞIM FLAMAN BUĞDAYI, İNGİLİZ PAMUĞU,
YEDEKÇİLERİN PATIRTISI KESİLİNCE
NEHİRLER SÜRÜKLEDİ BENİ GÖNLÜMÜN ÇEKTİĞİ YERE.

ÖFKELİ ÇALKANTILARINDA MED CEZİRLERİN
BEN, GEÇEN KIŞ, ÇOCUKTAN BETER KAPTIRMIŞ KENDİMİ,
KOSTUMU PALAMARLARI ÇÖZÜLMÜŞ YARIMADALAR
DAHA MUZAFFER BİR CURCUNA GÖRMEDİLER HİÇ.

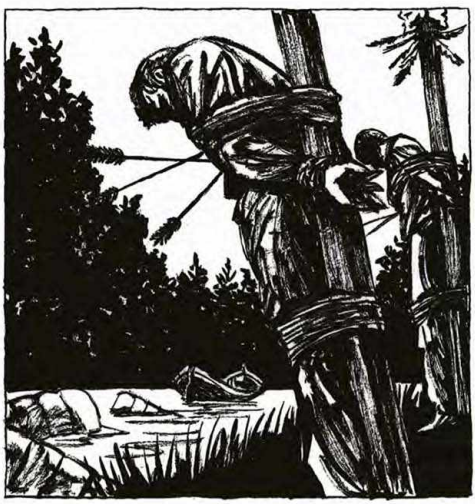

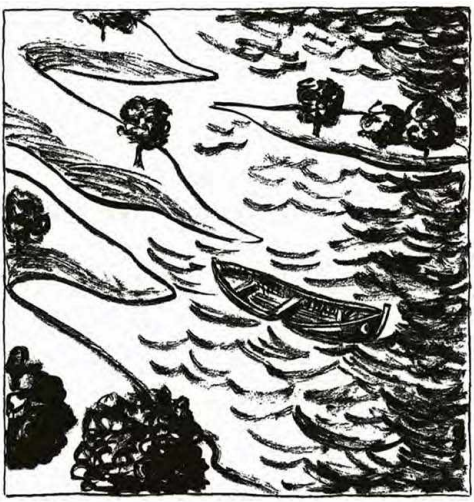

FIRTINA KUTSADI UYANIŞIMI DENİZİN ORTASINDA.
MANTAR TIPADAN DA HAFİF, DANS EDİP DURDUM
KURBANLARINI EBEDİYEN YUTTUĞU SÖYLENEN DALGALARDA
TAM ON GECE, HİÇ ÖZLEMEDEN FENERLERİN BUDALA GÖZLERİNİ.

ÇOCUKLARA TATLI GELEN EKSİ ELMA MİSALİ
SIZDI AHŞAP GÜVERTEME YEMYEŞİL DENİZ SUYU,
YIKADI BENİ, GÖTÜRDÜ KUSMUKLARI, MAVİ ŞARAP LEKELERİNİ,
NE DÜMENDEN ESER KALDI, NE KANCADAN.

BUNDAN BÖYLE YIKANDIM DENİZİN ŞİİRİNDE
YILDIZLARLA DEMLENMİŞ VE KÖPÜĞÜ SÜT BEYAZI,
İÇİME ÇEKEREK YEŞİLİNİ; SOLGUN VE MEST OLMUŞ DALGALARINDA
SÜZÜLÜR BAZEN BOĞULMUŞ BİR ADAM DÜŞÜNCELİ.

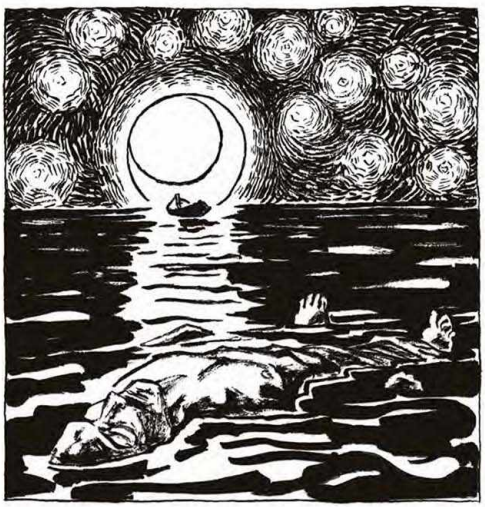

SONRA BİRDEN MAVİLİKLERE BULANIR, HEZEYANLAR
VE PARILDAYAN IŞIKTA AHESTE EZGİLER,
ALKOLDEN DE SERT VE ENGİN GÜZELİM LİRDEN,
AŞKIN BURUK KIZILINI MAYALAR!

TANIRIM BİLİRİM SİMSEKLERLE VE BORALARLA YARILAN SEMAYI
VE DEV DALGALARI VE AKINTILARI; BİLİRİM BEN AKŞAMI,
GÜVERCİN SÜRÜSÜ MİSALİ COŞAN SAFAĞI,
VE GÖRDÜM ARA SIRA, İNSANIN GÖRDÜĞÜNÜ SANDIĞINI!

GÖRDÜM GİZEMLİ ÜRPERTİLERLE LEKELİ ALÇALAN GÜNEŞİ
AYDINLATIRKEN YOL YOL MORARMIŞ İZLERİ
ÇOK ESKİ ÇAĞLARDAN BİR DRAM OYUNCUSU MİSALİ
GÖRDÜM ÜRPERİP TİTREYEREK UZAKLAŞAN DALGALARI.

DÜŞLEDİM GÖZ KAMAŞTIRICI KARLAR ALTINDA YEŞİL GECEYİ,
AĞIR AĞIR YÜKSELEN DENİZİN GÖZLERİNE KONAN BUSEYİ,
GÖRÜLMEDİK USARELERİN DEVRİDAİMİNİ,
BİR ŞARKI TUTTURAN FOSFORLARIN MAVİ SARI DİRİLİŞİNİ!

KOVALADIM AYLARCA ESİP GÜRLEYEN,
KAYALARA AZGIN BOĞALAR GİBİ SALDIRAN DALGALARI.
HAYALİNİ KURMADIM MERYEM'İN NURLU AYAKLARININ
DİZE GETİRMESİNİ KUDURMUŞ OKYANUSLARI!

NE İNANILMAZ DİYARLAR ÇIKTI KARŞIMA, BİR BİLSENİZ,
PANTER GÖZLERİYLE ÇİÇEKLER İÇ İÇE
İNSAN TENİNDE! GERİLMİŞ DENİZLERİN UFKUNA ALAİMİSEMA
YEŞİL SÜRÜLERİN DİZGİNİ ADETA.

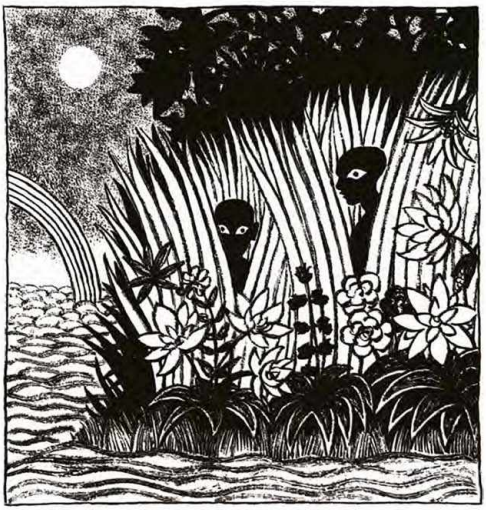

DEVASA BATAKLIKLAR GÖRDÜM, FOKUR FOKUR KAYNAR,
SAZLARIN ARASINDA ÇÜRÜK KOSKOCA BİR CANAVAR!
SÜKUNETİN ORTASINDA KOPUVEREN SAĞANAKLAR,
VE UÇURUMLARDAN DÖKÜLEN ÇAĞLAYANLAR!

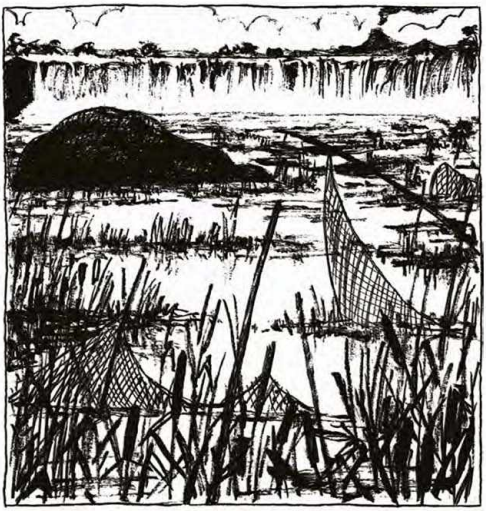

BUZULLAR, GÜMÜŞ GÜNEŞLER, SEDEF DALGALAR, KOR GİBİ GÖKLER!
İĞRENÇ ENKAZ YIĞINLARI BULANIK KOYLARIN DİBİNDE
HASERATIN KEMİRDİĞİ DEV YILANLAR
DÜŞER EĞRİ BÜĞRÜ AĞAÇLARDAN ZİFİRİ KOKULARLA!

İÇİM GİDERDİ GÖSTERMEK İÇİN ÇOCUKLARA MAVİ DALGALARDA
ALTIN YALDIZLI BALIKLARI VE CİVİLTİLARINI.
BEŞİĞİMİ ÇİÇEK KÖPÜKLERİ SALLADI
VE GÜN GELDİ, TARİFSİZ RÜZGARLAR KANATLANDIRDI BENİ.

KUTUPLARDAN DÖNENCELERDEN USANMIŞ BİR KURBAN OLURDUM BAZEN,
YUMUŞATIRDI YALPALAMAMI DENİZİN HIÇKIRA HIÇKIRA AĞLAYIŞI,
UZANIRDI İÇİNDEN SARI VANTUZLU GÖLGE ÇİÇEKLERİ
VE ÖYLECE KALIRDIM, DİZ ÇÖKMÜŞ BİR KADIN GİBİ...

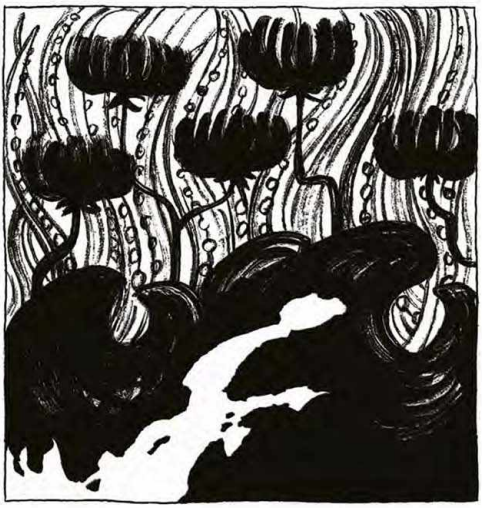

İŞTE BEN, KOYLARIN SAÇLARI ARASINDA YÖNÜNÜ KAYBETMİŞ GEMİ
BİR KASIRGAYLA ATILDIM KUŞ UÇMAZ ENGİNLERE,
NE ZIRHLI KADIRGA YAKALAYABİLİRDİ NE DE TİCARİ YELKENLİ
SIRILSIKLAM SARHOŞ GÖVDEMİ.

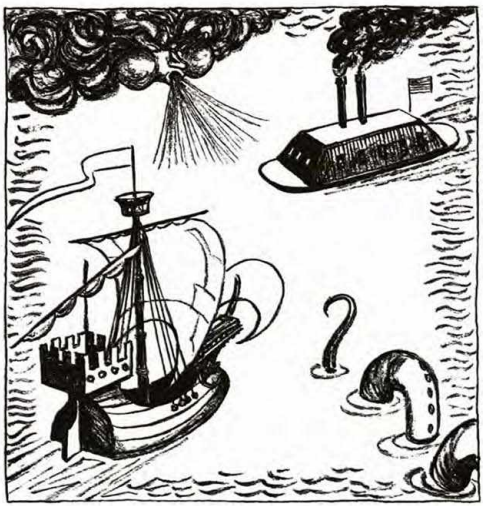

SANKİ SALLANAN BİR ADA; KAVGA GÜRÜLTÜ GÜVERTEMDE
VE PİSLİKLERİ SAPSARI GÖZLÜ CAZGIR KUŞLARIN
VE YOL ALIRDIM İÇİNDEN YİPRANMIŞ BAĞLARIMIN
BOĞULMUŞ ADAMLAR İNERKEN UYKUYA, GERİ GERİ ADIMLARLA!

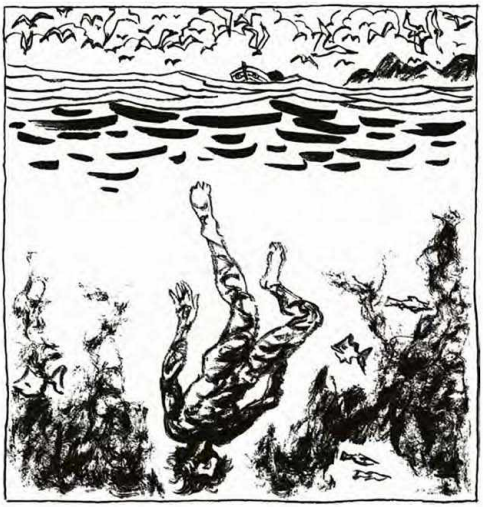

MOR SİSLERİN ARASINDAN YÜKSELDİM TÜTE TÜTE, ÖZGÜR,
DELİP GEÇTİM DUVAR GİBİ KIZILA KESMİŞ GÖKLERİ
GÜVERTEM YÜKLÜ İYİ SAİRLERİN AĞZINA LAYIK TATLARLA
GÜNEŞ YOSUNLARI VE MAVİ YEŞİL İFRAZATLA.

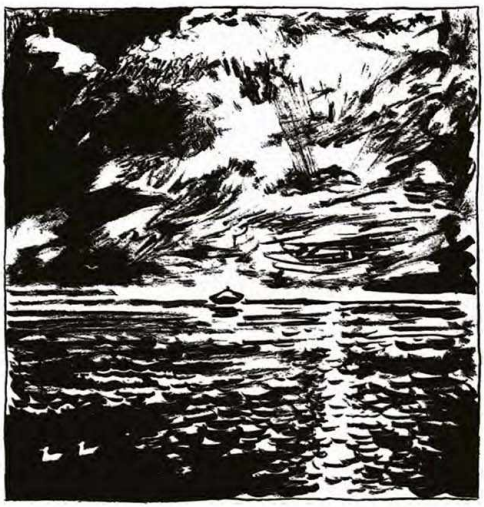

KOŞTUM, IŞIKLARLA BEZELİ
DİVANE TEKNEM, SİYAH DENİZATLARININ REFAKATİNDE,
TEMMUZ GÜNEŞİ ŞİDDETLİ DARBELERLE
KIZGIN BACALARDAN BOCA EDERKEN LACİVERT GÖKYÜZÜNÜ.

TİTREDİM, ELLİ FERSAH ÖTEDEN DUYDUĞUMDA İNİLTİLERİNİ
KORKUNÇ ANAFORLARIN VE ŞEHVETLE ÇİFTLEŞEN VAHŞİ BAHAMUTLARIN
BEN, MAVİ SÜKÛNETİN MEFTUNU
ESKİ HİSARLARINA DA AVRUPA'YA DA HASRETİM!

GÖRDÜM SAMANYOLU GİBİ TAKIMADALARI VE ADALAR
GEMİCİLERE AMADE BAŞ DÖNDÜREN SEMALARI.
UCU BUCAĞI OLMAYAN BU GECELERE Mİ SİĞINIR UYURSUN
MİLYONLARCA ALTIN KUŞ, EY SEN MÜSTAKBEL KUDRET?

NE ÇOK GÖZYAŞI DÖKTÜM! SAFAKLAR İÇ PARALAYICI.
AY HEP GADDAR, GÜNEŞ HEP BURUK.
ACI SEVDA SARHOŞ ETTİ BENİ, MECAL BIRAKMADI.
YETER, YARILSIN ARTIK BU TEKNE! ALSIN DENİZ BENİ!

GÖNLÜMÜN ÇERTTİĞİ BİR SU VARSA AVRUPA'DA, O DA KÜÇÜK BİR BİRİKİNTİ
KARA VE SERİN, KOKULU ALACAKARANLIKTA
BAŞINDA ÇÖMELMİŞ MAHZUN BİR ÇOCUK, YÜZDÜRÜR
MAYIS KELEBEĞİ GİBİ NARİN GEMİSİNİ.

YETER ARTIK, ÖYLE HEMHAL OLDUM Kİ REHAVETİNİZLE, EY DALGALAR
GİDEMEM ARTIK PAMUK YÜKLÜ GEMİLERİN DÜMEN SUYUNDAN,

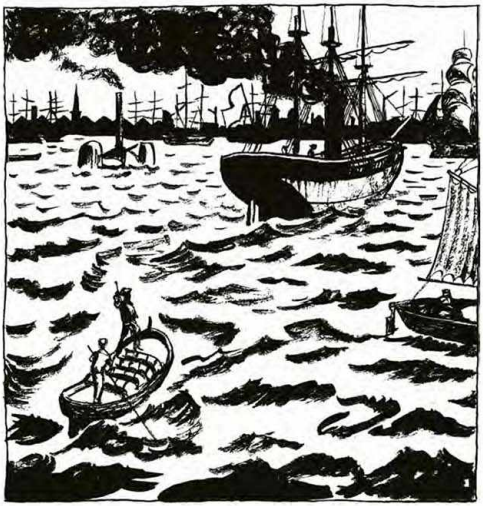

KATLANAMAM ARTIK BAYRAKLARIN VE FLAMALARIN
AZAMETİNE

YÜZEMEM ARTIK HURDAYA ÇIKMIŞ GEMİLERİN
ÜRPERTEN BAKIŞLARI ALTINDA.

Middlemarch

George Eliot

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Megan Kelso**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

CİDDİYE ALINMAK İÇİN ROMANLARINI GEORGE ELIOT mahlasıyla yazmış olan Mary Anne Evans, Dickens'tan sonra İngiltere'nin en büyük roman yazarı olarak kabul edilirdi ve Dickens'ın ölümünden sonra da tacı devraldı. *The Mill on the Floss* [Kıyıdaki Değirmen], *Silas Marner* ve diğer beş eseri hâlâ büyük romanlar arasındaysa da zirvenin sahibi *Middlemarch*'tır. Eliot bu romanında küçük ve hayali bir İngiliz kasabasının sakinlerinin iç içe geçmiş yaşantılarını büyük bir psikolojik içgörü ve epik bir sürükleyicilikle aktarır. Evlilik konusunda gerçekçi bir yaklaşım sergiler ve bir yandan seçimlerimizin bizi nasıl etkilediğini gösterirken bir yandan da sanat, bilim, din ve meşgalelerin yaşamlarımızdaki rolleri hakkında pek çok fikir ortaya koyar.

New York Şehir Üniversitesi profesörlerinden Felicia Bonaparte, Evans'ın tarihteki en zeki ve en kültürlü roman yazarı olduğunu ileri sürüyor:

> [Evans] tarih, müzik, sanat, ilahiyat, antropoloji, felsefe, sosyoloji, psikoloji ve daha pek çok alanda ahkam kesebilirdi; mükemmel bir matematikçiydi ve bütün bilimleri, özellikle de fizik, jeoloji, kimya ve astronomiyi severdi; romanında papaz Bay Farebrother'a ve doktor Tertius Lydgate'e uygun gördüğü entomoloji ve biyoloji merakı özel ilgi alanıydı; edebiyat, başka ülkelerin edebiyatı en büyük aşkıydı. Hayatının sonuna geldiğinde sekiz dil (İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Almanca, İspanyolca, İbranice, Latince ve Yunanca) biliyordu. Batı edebiyatına bir hayli hakimdi ve eserleri orijinallerinden okurdu.
>
> Çoğu şeyi kendi kendine öğrenmişti. O dönemde kadınlara ciddi bir eğitim verilmezdi...

Nüktedan edebiyat yazarı Jack Murnighan şöyle diyor: "Zekice yazılmış romanlar vardır, daha zekice olanları vardır, bir de *Middlemarch* vardır."

Çizgi roman sanatçısı Megan Kelso *New York Times Magazine* için *Watergate* adlı bant karikatürler çizdi ve mini-çizgi romanı *Girl Hero* ile Xerix ödülünü kazandı. Kelso çok az çizgiyle çok fazla duyguyu aktarabildiği temiz ve sade bir üsluba sahip. On dokuz ile yirmi birinci bölümlerin yer aldığı bu uyarlamada, böylesi minimalist bir tarzla, Dorothea'nın nasıl bu kadar güzel ve kendinden yaşça büyük, tutkusuz kocası Casaubon'un nasıl bu kadar çirkin olabildiğine hâlâ akıl erdiremiyorum.

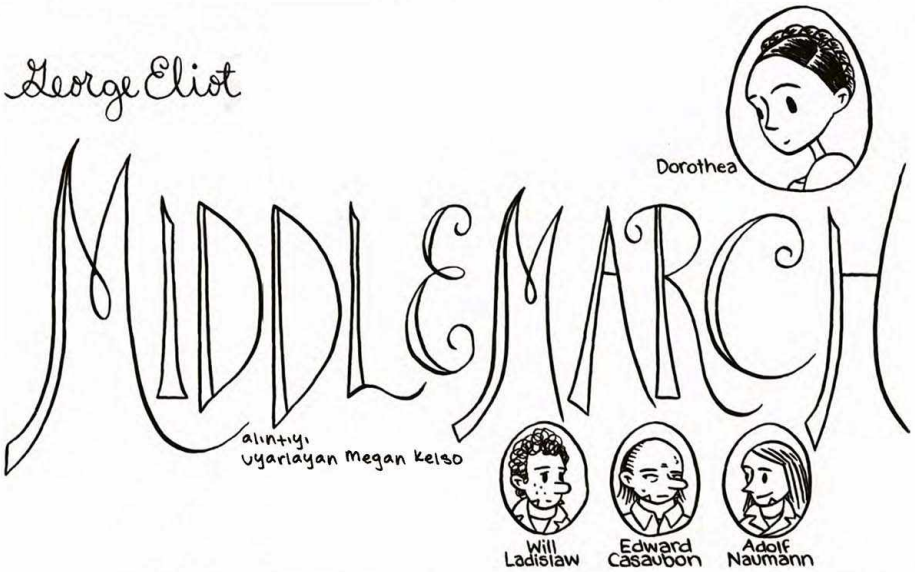
George Eliot
Dorothea
MIDDLEMARCH
alıntıyı uyarlayan Megan Kelso
Will Ladislaw
Edward Casaubon
Adolf Naumann

Will! Çabuk buraya gel!
Acele et! Yoksa pozunu değiştirecek.
Ya su zıtlığa ne diyorsun?
Burada antik bir güzellik yatıyor, şurada da yaşayan bir güzellik duruyor, kusursuz ve genç bir Madonna - onu bir rahibe olarak çizeceğim...
Gidiyor.
Hadi, evine kadar izleyelim onu!
OLMAZ!
Will Ladislaw! Onu tanıyor musun yoksa?
Tanıyorum, kuzenimle evli.
Ne? Yaslı papazla mı? Onu yanında görmüştüm.
Kuzenden çok amca gibi duruyordu.

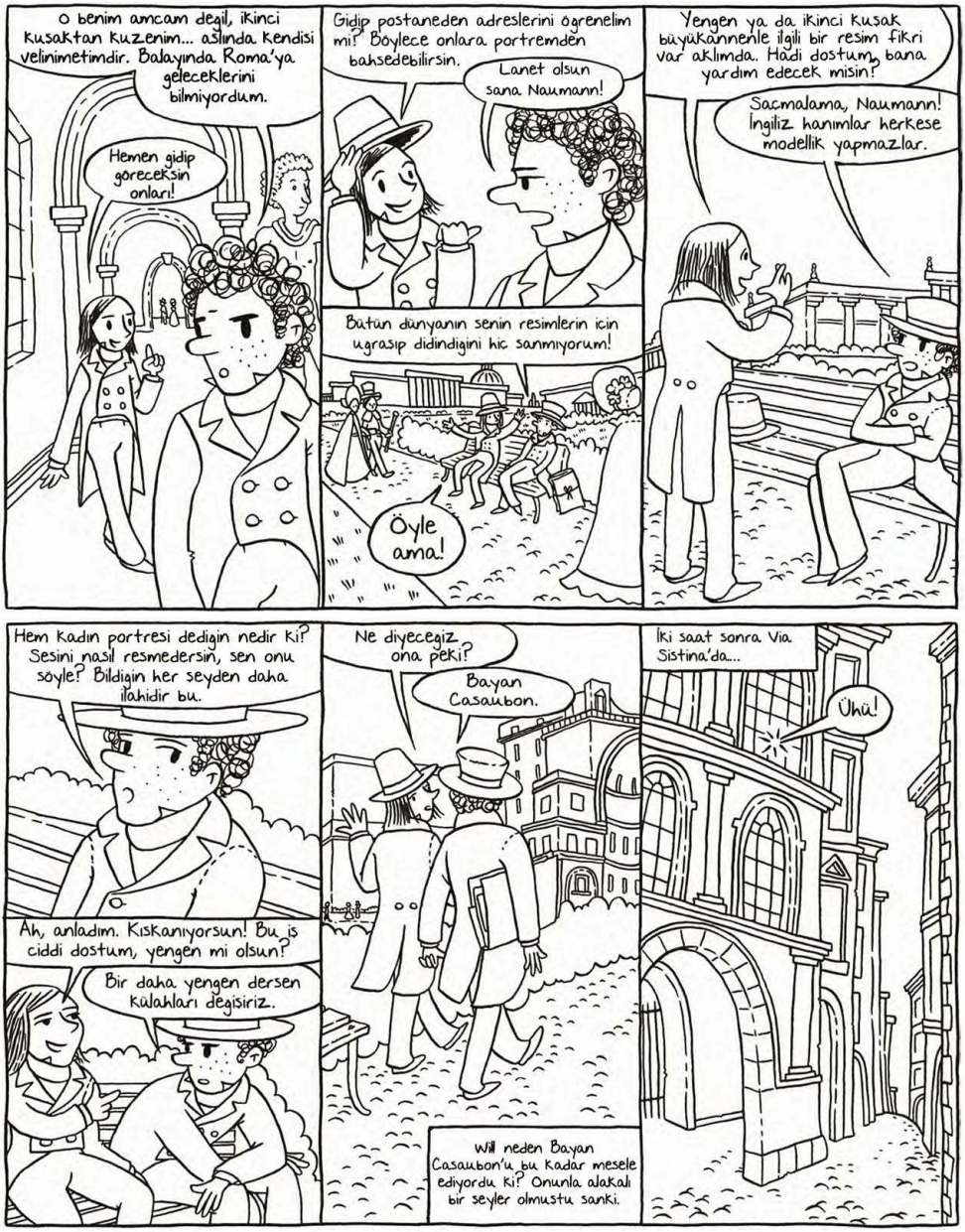
O benim amcam değil, ikinci kuzaktan kuzenim... aslında kendisi velinimetimdir. Balayında Roma'ya geleceklerini bilmiyordum.
Hemen gidip göreceksin onları!
Gidip postaneden adreslerini öğrenelim mi? Böylece onlara portremden bahsedebilirsin.
Lanet olsun sana Naumann!
Bütün dünyanın senin resimlerin için uğraşıp didindiğini hiç sanmıyorum!
Öyle ama!
Yengen ya da ikinci kuzak büyükannenle ilgili bir resim fikri var aklımda. Hadi dostum, bana yardım edecek misin?
Saçmalama, Naumann! İngiliz hanımlar herkese modellik yapmazlar.
Hem kadın portresi dediğin nedir ki? Sesini nasıl resmedersin, sen onu söyle? Bildiğin her şeyden daha ilahidir bu.
Ah, anladım. Kıskanıyorsun! Bu iş ciddi dostum, yengen mi olsun?
Bir daha yengen dersen külahları değişiriz.
Ne diyeceğiz ona peki?
Bayan Casaubon.
Will neden Bayan Casaubon'u bu kadar mesele ediyordu ki? Onunla alakalı bir şeyler olmuştu sanki.
İki saat sonra Via Sistina'da...
Ühü!

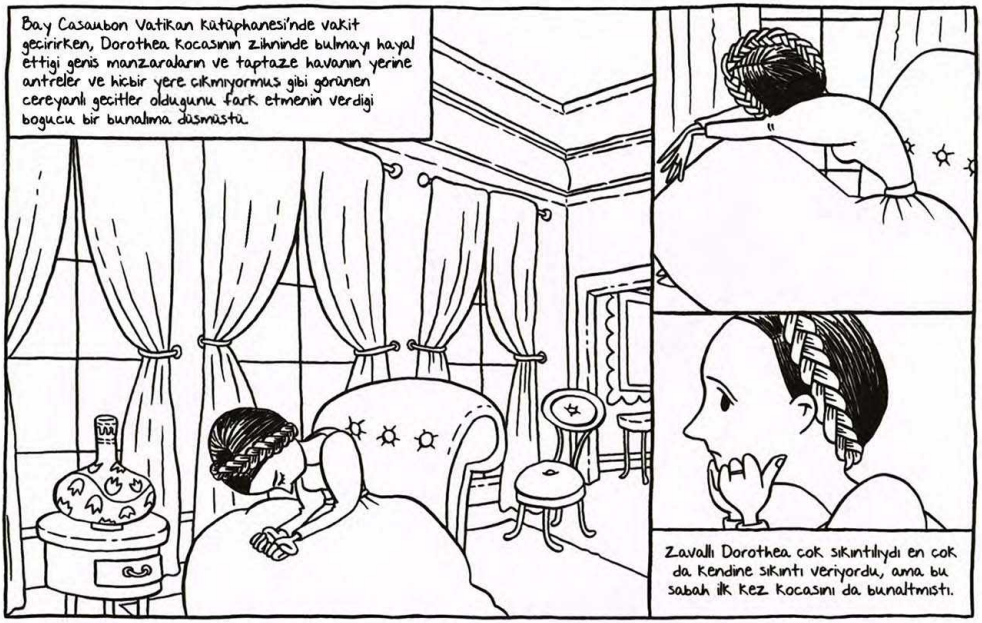
Bay Casaubon Vatikan Kütüphanesi'nde vakit geçirirken, Dorothea kocasının zihninde bulmayı hayal ettiği geniş manzaraların ve taptaze havanın yerine antreler ve hiçbir yere çıkmıyormuş gibi görünen cereyanlı geçitler olduğunu fark etmenin verdiği boğucu bir bunalıma düşmüştü.
Zavallı Dorothea. Çok sıkıntılıydı en çok da kendine sıkıntı veriyordu, ama bu sabah ilk kez kocasını da bunaltmıştı.

Günaydın Edward'cığım.
Canım.

Hmmm.

Daha yapmadığımız bir sürü şey var...

Farnesina'ya gitmek ister misin Dorothea? Pek çok kişinin görmeye değer bulduğu meşhur fresk'ler varmış orada.
Peki sen ilgileniyor musun?
Erbaplar çok kıymet veriyorlarmış.

İyi de sen seviyor musun?

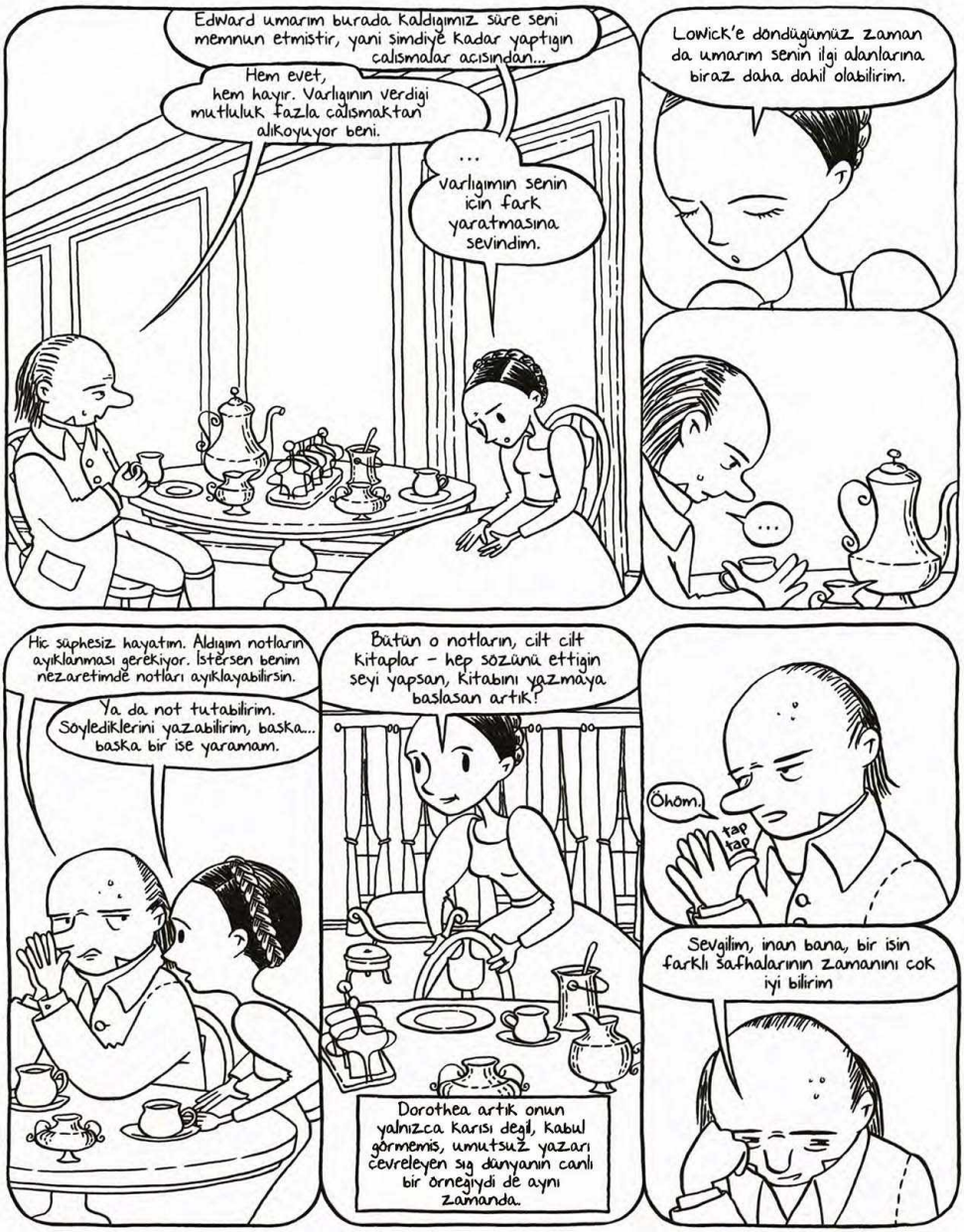
Edward umarım burada kaldığımız süre seni memnun etmistir, yani simdiye kadar yaptığın çalışmalar açısından...
Hem evet, hem hayır. Varlığının verdiği mutluluk fazla çalışmaktan alıkoyuyor beni.
...
Varlığımın senin için fark yaratmasına sevindim.
Lowick'e döndüğümüz zaman da umarım senin ilgi alanlarına biraz daha dahil olabilirim.
...
Hic şüphesiz hayatım. Aldığım notların ayıklanması gerekiyor. İstersen benim nezaretimde notları ayıklayabilirsin.
Ya da not tutabilirim. Söylediklerini yazabilirim, başka... başka bir işe yaramam.
Bütün o notların, cilt cilt kitaplar - hep sözünü ettiğin şeyi yapsan, kitabını yazmaya başlasan artık!
Dorothea artık onun yalnızca karısı değil, kabul görmemiş, umutsuz yazarı çevreleyen sığ dünyanın canlı bir örneğiydi de aynı zamanda.
Öhöm.
tap tap
Sevgilim, inan bana, bir işin farklı safhalarının zamanını çok iyi bilirim

Bu iş cahil seyircilerin basit zanlarıyla ölçülmez.
Bana sıra sıra defter gösterip, sindirilmeleri gerek diyorsun durmadan...
Sabırsız gevezeler,
... ama basılması için yazmaktan söz ettiğini hiç duymadım...
Dar, sığ muhakemeler!
Yalvarırım, bırak da sana bir faydam dokunsun,
Asıl konu seni fazlasıyla asar.
Ama ...
Evlerinde, günlük yaşantılarında olsalardı, bu anlaşmazlık böyle utanç verici olmazdı. ama balayında... bir felakete dönüşmüştü.
Vatikan Kütüphanesi.
Başüstüne.
Naumann onu ilk defa orada görmüştü.
Ama gidip Will Ladislaw ile şampanya üstüne girdikleri bahis meselesini halletmesi gerekiyordu.
Görüyorsun ki onun...
Hayır, ben kazandım.
Ben hâlâ Attis'in davulunu mecazi olarak organıyla çaldığını iddia ediyorum.
Hayal görüyorsun Naumann. Ben gidip Belvedere heykelinin eskizini çizeceğim.

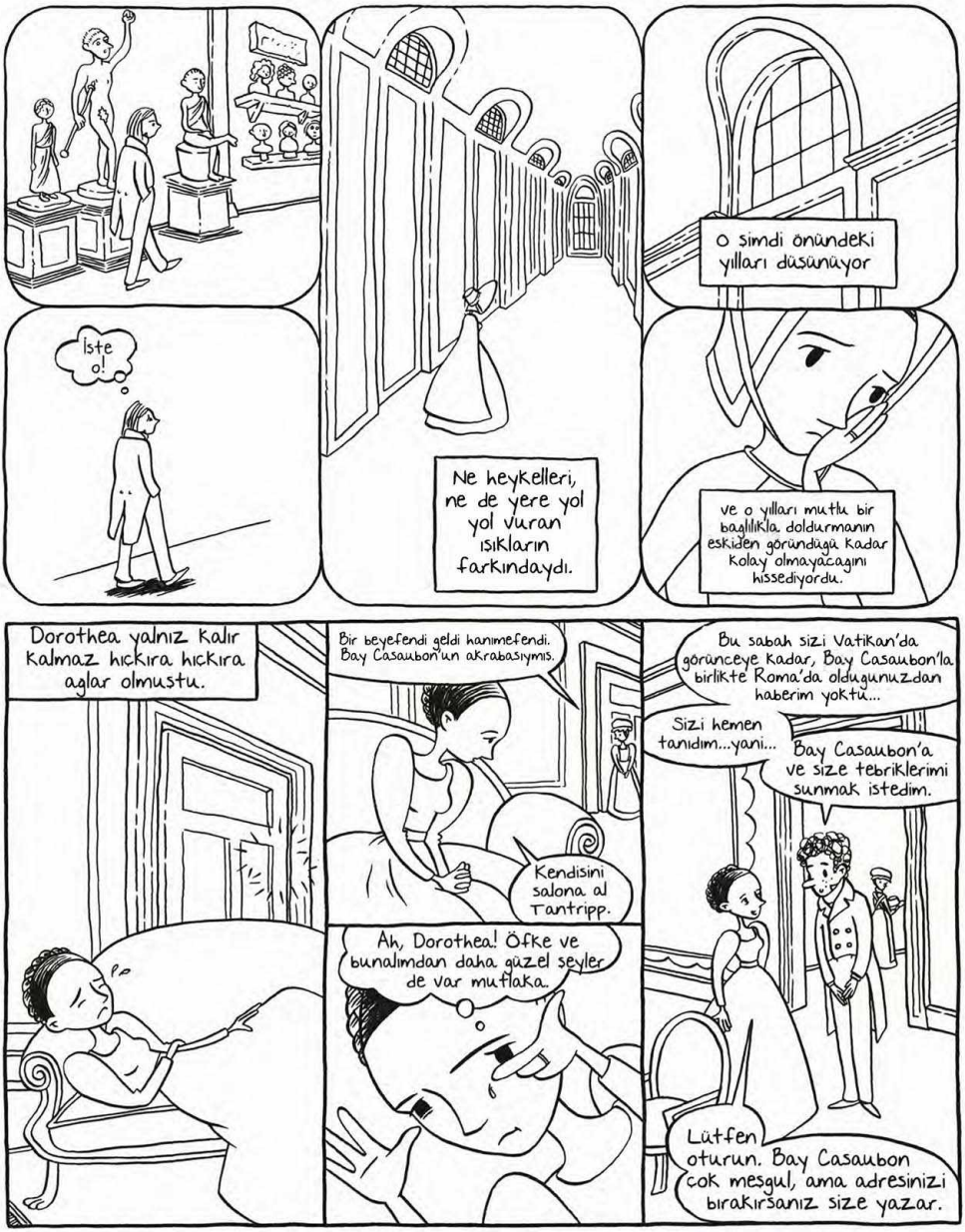
Ne heykelleri, ne de yere yol yol vuran ışıkların farkındaydı.
O simdi önündeki yılları düşünüyor
ve o yılları mutlu bir başlılıkla doldurmanın eskiden göründüğü kadar kolay olmayacağını hissediyordu.
İşte o!
Dorothea yalnız kalır kalmaz hıçkıra hıçkıra ağlar olmuştu.
Bir beyefendi geldi hanımefendi. Bay Casaubon'un akrabasıymış.
Kendisini salona al Tantripp.
Ah, Dorothea! Öfke ve bunalımdan daha güzel şeyler de var mutlaka.
Bu sabah sizi Vatikan'da görünceye kadar, Bay Casaubon'la birlikte Roma'da olduğunuzdan haberim yoktu...
Sizi hemen tanıdım...yani...
Bay Casaubon'a ve size tebriklerimi sunmak istedim.
Lütfen oturun. Bay Casaubon çok meşgul, ama adresinizi bırakırsanız size yazar.

Her gün okuma yapmak üzere Vatikan Kütüphanesi'ne gidiyor. Kısa süre sonra Roma'dan ayrılacağımız için bu aralar çok meşgul.
Ah, su porsümüs ukala! Küçük izahlar peşinde bilgiçlik taslayan o ihtiyar bu harikulade yaratıkla nasıl evlenmiş!
Bir de balayını karısından uzakta, boş işler peşinde, küflü kitaplar arasında geçiriyor.
(Will abartmaya meraklıydı)
Burada güzel vakit geçirebiliyor musunuz?
Pek çok şey görüyorum, ama yarısını bile anlayamıyorum. İnsan kendini budala gibi hissediyor.
Sanat anlayışı edinmek için çok şey yapmak gerekiyor. İnsan boyaya bulanıp o süreç hakkında fikir edinmeli.
Herhalde ressam olmak için öyledir!
Hayır, ah hayır!
Ne yazık ki benim hünersizliğim yüzünden uğraşmaya değmez. Bir şey bana kolay gelmediyse asla uğraşmam.
Bay Casaubon'un sizdeki sebatsızlıktan hayıflandığını işitmiştim.
Evet, Bay Casaubon'un fikirlerini bilirim. Biz ikimiz çok farklıyız.
İkinizi kıyaslamak değildi aklımdan geçen. Bay Casaubon'un azmi gibisi az bulunur.
Kesinlikle.
Will onun alındığını gördü. Dorothea'nın kocasına tapması katlanılmazdı: Bir kadının böylesi bir zaafı ancak kocasını memnun eder.
Sahiden de öyle. Bu sebeple dünyanın başka yerlerinde yapılanlardan haberdar olmadığı için onca emeğin çöpe gidecek olması çok kötü.
Anlamadım.
Ben sadece Bay Casaubon'unki gibi tarihi araştırmalarda başı Almanların çektiğini söylemek istedim.

Kendileri güzel yollar açarken, ormanda cep pusulasıyla yönünü arayanların eserlerine gülüyorlar.
Will'in Alman yazarlar konusunda derin bir bilgisi yoktu. Ne de olsa başkasının nokşanlarına acımak için büyük başarılar elde etmek gerekmez.
Ben... ee.. kuzenime olan minnettarlığım ve hürmetim yüzünden bu kadar üzülüyorum. Böyle seçkin yetenekleri ve böyle güzide bir şahsiyeti olmasaydı, pek de önemsemezdim durumunu.
Ah, keşke Lozan'da Almanca öğrenseydim.

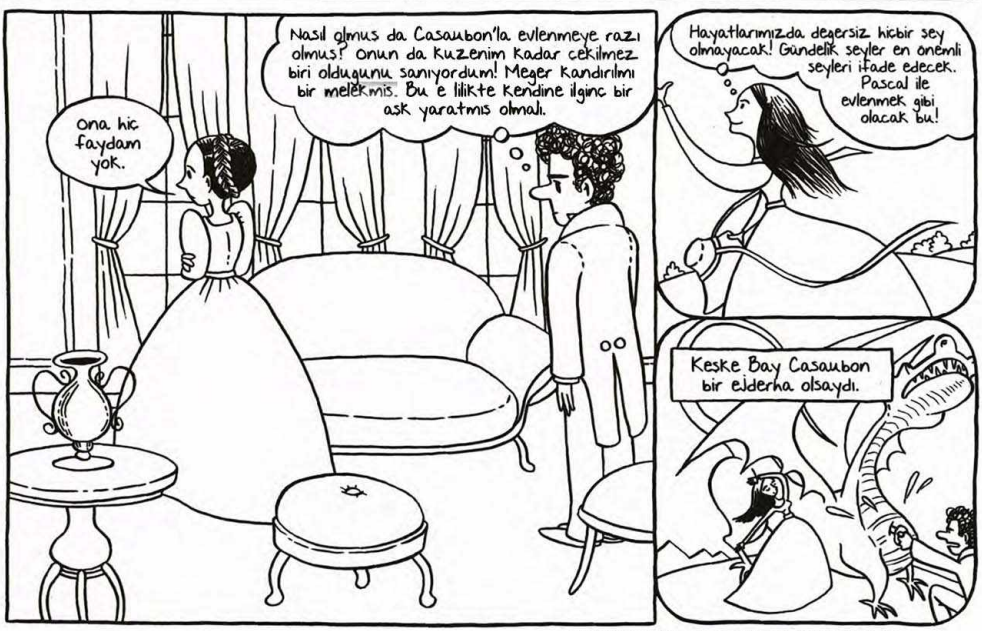
Nasıl olmuş da Casaubon'la evlenmeye razı olmuş! Onun da kuzenim kadar çekilmez biri olduğunu sanıyordum! Meğer kandırılmış bir meleğmiş. Bu e lilikte kendine ilginç bir aşk yaratmış olmalı.
Ona hiç faydam yok.
Hayatlarımızda değersiz hiçbir şey olmayacak! Gündelik şeyler en önemli şeyleri ifade edecek. Pascal ile evlenmek gibi olacak bu!
Keşke Bay Casaubon bir ejderha olsaydı.

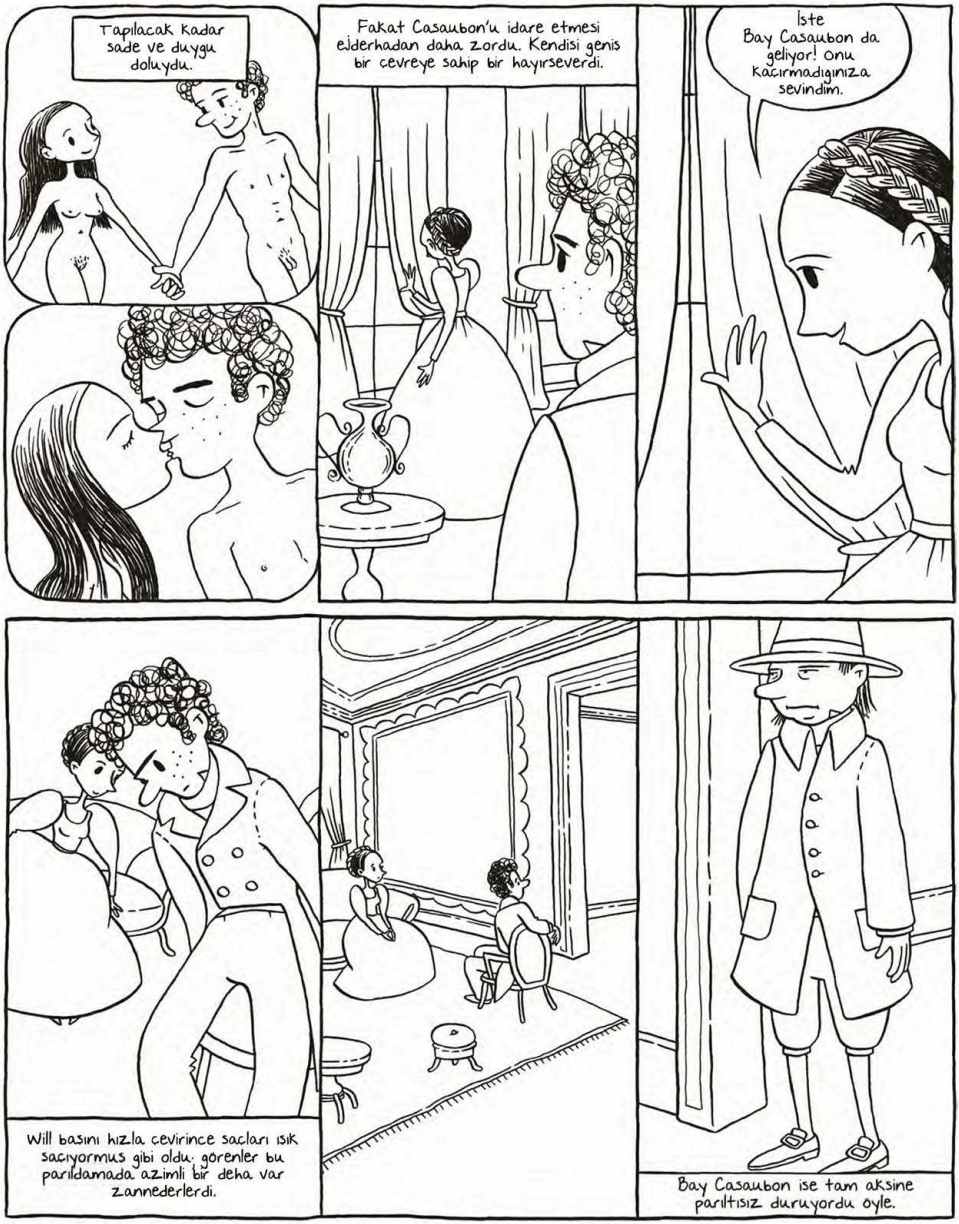
Tapılacak kadar sade ve duygu doluydu.
Fakat Casaubon'u idare etmesi elderhadan daha zordu. Kendisi geniş bir çevreye sahip bir hayırseverdi.
İşte Bay Casaubon da geliyor! Onu kaçırmadığınıza sevindim.
Will başını hızla çevirince saçları ışık saçıyormuş gibi oldu; görenler bu parıldamada azimli bir deha var zannederlerdi.
Bay Casaubon ise tam aksine parıltısız duruyordu öyle.

Köban Avı

Lewis Carroll

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Mahendra Singh**

TÜRKÇESİ **NURCAN BAŞER**

OXFORD ÜNİVERSİTESİ MATEMATİK PROFESÖRÜ VE Anglikan papaz yardımcısı Charles Dodgson, namıdiğer Lewis Carroll'ın elinde *Alice Harikalar Diyarında* (1865) ve devam romanı *Aynanın İçinden* (1871) gibi iki büyük eser vardı. Beş yıl sonra Macmillan, Carroll'ın edebi değer bakımından genel anlamda ana eserlerinden aşağı kalır yanı olmadığı düşünülen uzun absürd şiiri *Köban Avı*'nı bastı. Şiir denizde ve Köban olarak bilinen ancak asıl doğası anlatı boyunca tam bir muamma olarak kalan yaratığın yaşadığı karada geçen bir macera hakkında.

"Saldırılar" adındaki sekiz bölümün birincisinde on kişilik mürettebatla tanışırız; içlerinde Fırıncı, Tellal, Kasap ve pek yayınevi Melville House tarafından yayımlandı. Singh, Max Ernst'in 1930'lu yıllarda yazılan romanlara uyguladığına benzer bir kolaj tekniği benimsemiş. Aslına bakılırsa Singh, Dodgson'ın içlerinde Ernst, Breton, Dali, Man Ray'in de bulunduğu pek çok isme öncülük etmiş (bir proto-sürrealist) olabileceği bağlantısından yola çıkarak çizimlerine sürrealistlerle dadaistlerin yaklaşımlarını uygulamış. Uyarlama, sayısız gönderme, ima, görsel oyun, göz yanılması ve bu tür eserlerde yer alan diğer kurnazlıklarla dolu. İçinde Rumen heykeltıraş Constantin Brâncusi'ye ait bir kuş heykeli bulunan bir kafes olarak çizilen kafasıyla Tellal kelimenin düz anlamıyla bir kuş beyinli olarak betimlenmiş. Tellal'ı dinledikleri için en az onun kadar kuş beyinli olan mürettebatın geri kalanı da, sürrealist sanatçılar Hans Arp ve Joan Miró tarafından resmedilmiş kuşlar olarak çıkıyor karşımıza.

> Bir de Kunduz vardı, güvertede volta atan,
> Ya da tığ işleyen oturup pruvada:
> Ve (dediğine göre Tellal'ın) nice defa kurtaran onları batmaktan
> Gerçi bilmiyordu hiçbiri bunu nasıl yaptığını aslında.

Bu ciltte alıntılanan kısım olan İkinci Saldırı'da, karaya çıktıktan sonra mürettebata Köbanların beş acayip özelliğini öğreten Tellal'ın getirdiği minimalist haritayı görürüz.

Mahendra Singh'in bu klasik kahraman prototipleriyle alay eden şiirin tamamını uyarladığı çalışması 2010'da gözü

Herhalde Dodgson ve sürrealistlerin yapıtlarında bilinçaltının taşıdığı önemden olsa gerek, bu saldırının ilk başlarında Freud da görünüyor. Nietzsche, Van Gogh, Dali'nin eriyen saatleri ve Magritte'in kumaşla sarılı kafaları... hepsi burada. Üstelik *Alice* kitaplarının çizeri, *Aynanın İçinden*'de Beyaz Şövalye'yi çizerken kendini model alan Sör John Tenniel'in yaptığı gibi, bu çalışmada da bir *Alice* karakteri dolaylı olarak yer alıyor. Anlam içinde anlamlar...

İkinci Saldırı

TELLAL'IN KONUŞMASI

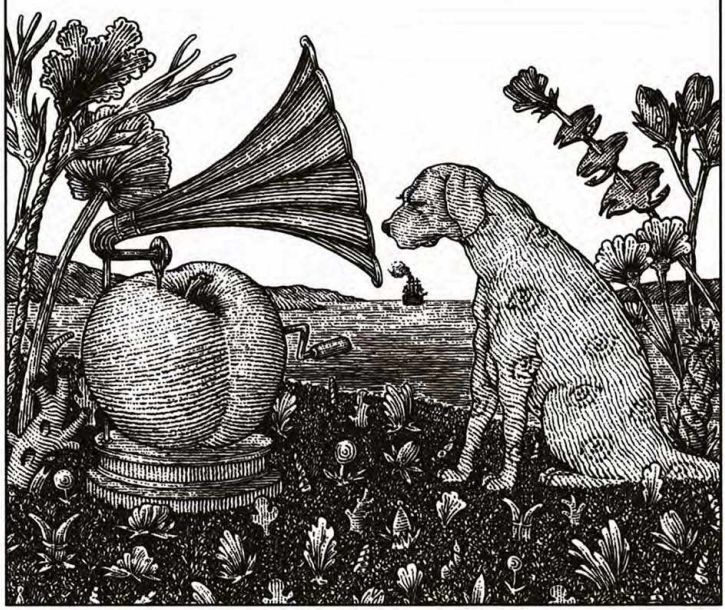

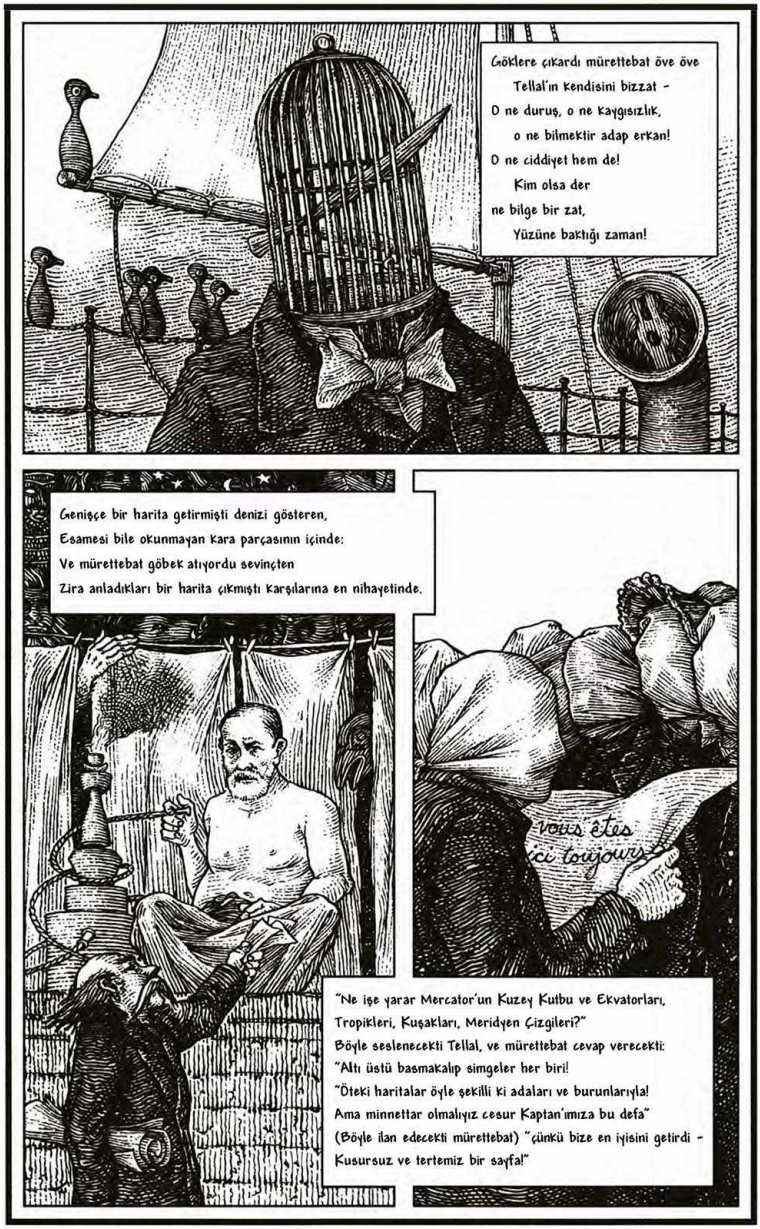
Göklere çıkardı mürettebat öve öve
Tellal'ın kendisini bizzat -
O ne duruş, o ne kaygısızlık,
o ne bilmektir adap erkan!
O ne ciddiyet hem de!
Kim olsa der
ne bilge bir zat,
Yüzüne baktığı zaman!
Genişçe bir harita getirmişti denizi gösteren,
Esamesi bile okunmayan kara parçasının içinde:
Ve mürettebat göbek atıyordu sevinçten
Zira anladıkları bir harita çıkmıştı karşılarına en nihayetinde.
vous êtes
ici toujours
"Ne işe yarar Mercator'un Kuzey Kutbu ve Ekvatorları,
Tropikleri, Kuşakları, Meridyen Çizgileri?"
Böyle seslenecekti Tellal, ve mürettebat cevap verecekti:
"Altı üstü basmakalıp simgeler her biri!
"Öteki haritalar öyle şekilli ki adaları ve burunlarıyla!
Ama minnettar olmalıyız cesur Kaptan'ımıza bu defa"
(Böyle ilan edecekti mürettebat) "çünkü bize en iyisini getirdi -
Kusursuz ve tertemiz bir sayfa!"

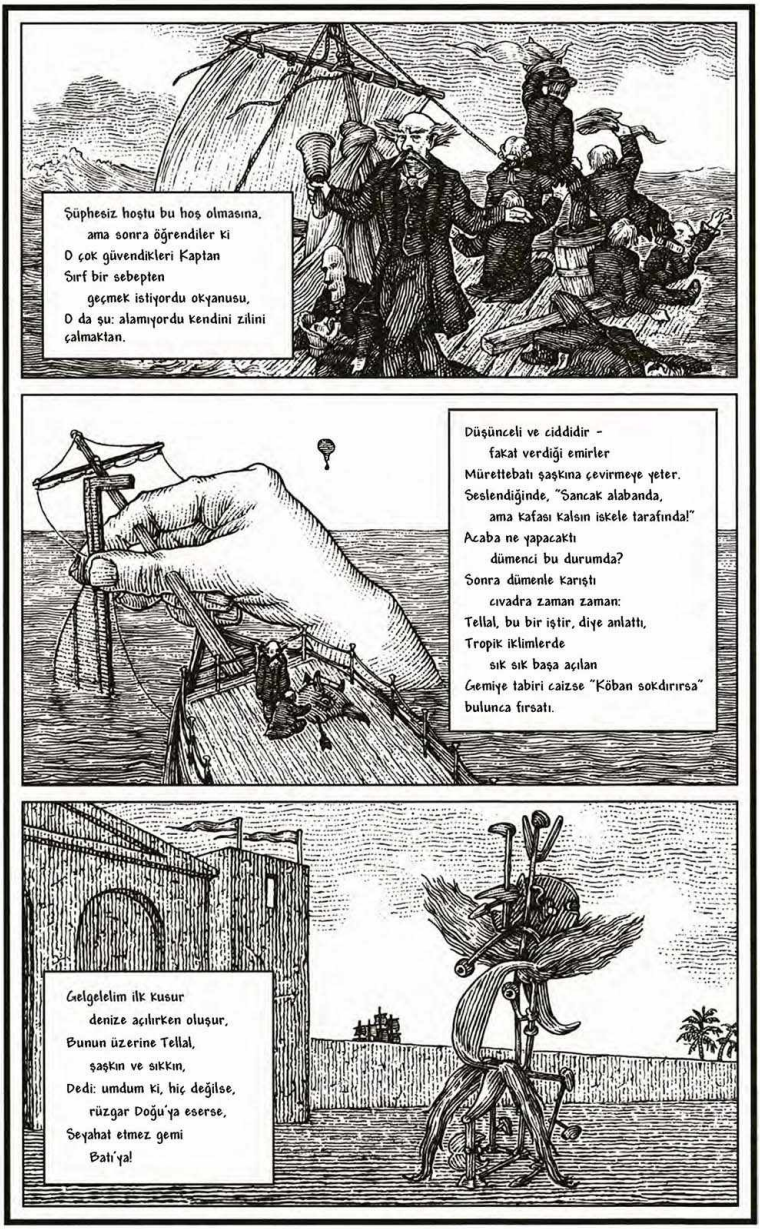
Şüphesiz hoştu bu hoş olmasına,
ama sonra öğrendiler ki
O çok güvendikleri Kaptan
Sırf bir sebepten
geçmek istiyordu okyanusu,
O da şu: alamıyordu kendini zilini
çalmaktan.
Düşünceli ve ciddidir -
fakat verdiği emirler
Mürettebatı şaşkına çevirmeye yeter.
Seslendiğinde, "Sancak alabanda,
ama kafası kalsın iskele tarafında!"
Acaba ne yapacaktı
dümenci bu durumda?
Sonra dümenle karıştı
civadra zaman zaman:
Tellal, bu bir iştir, diye anlattı,
Tropik iklimlerde
sık sık başa açılan
Gemiye tabiri caizse "Köban sokdırırsa"
bulunca fırsatı.
Gelgelelim ilk kusur
denize açılırken oluşur,
Bunun üzerine Tellal,
şaşkın ve sıkkın,
Dedi: umdum ki, hiç değilse,
rüzgar Doğu'ya eserse,
Seyahat etmez gemi
Batı'ya!

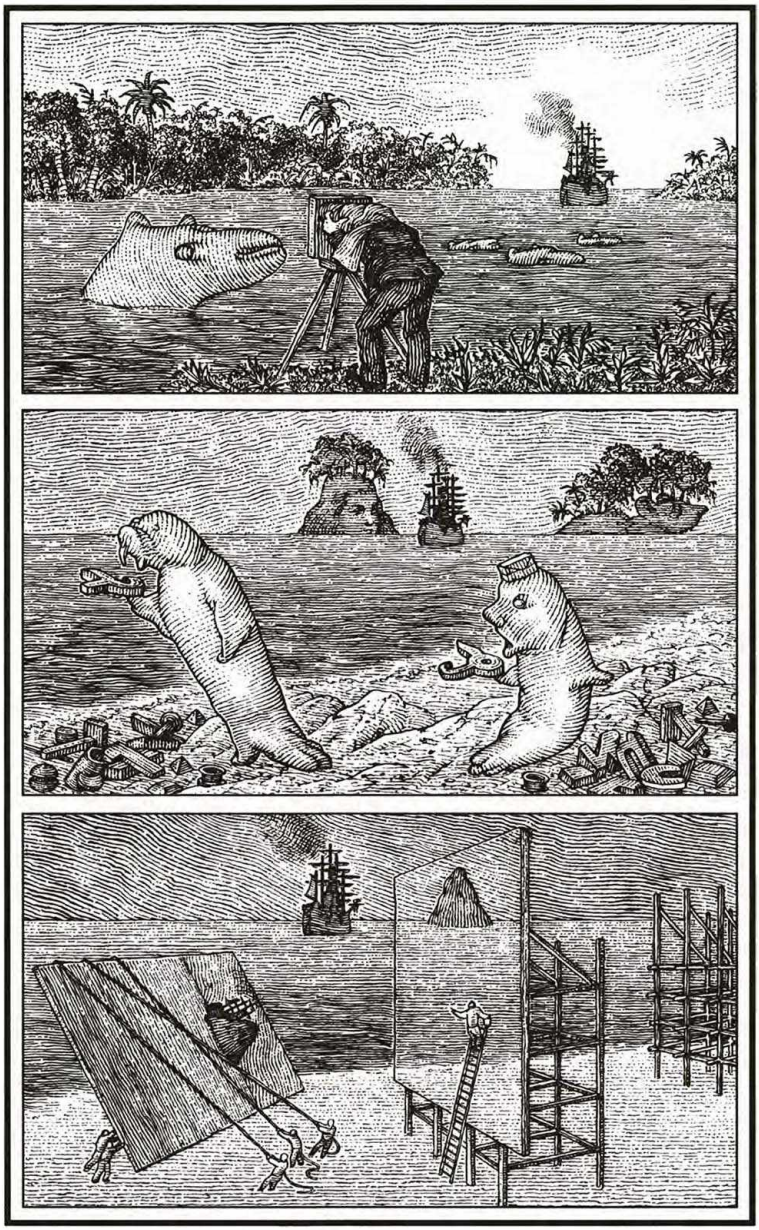

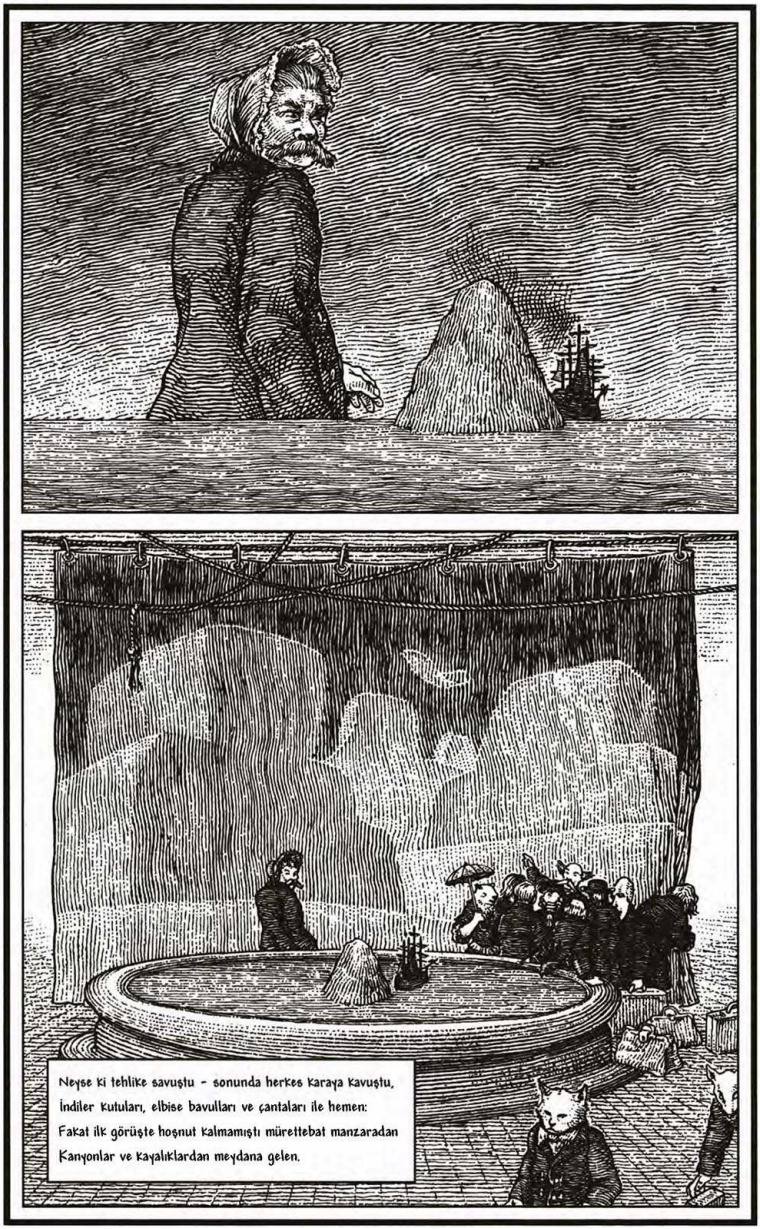
Neyse ki tehlike savuştu - sonunda herkes karaya kavuştu,
İndiler kutuları, elbise bavulları ve çantaları ile hemen:
Fakat ilk görüşte hoşnut kalmamıştı mürettebat manzaradan
Kanyonlar ve kayalıklardan meydana gelen.

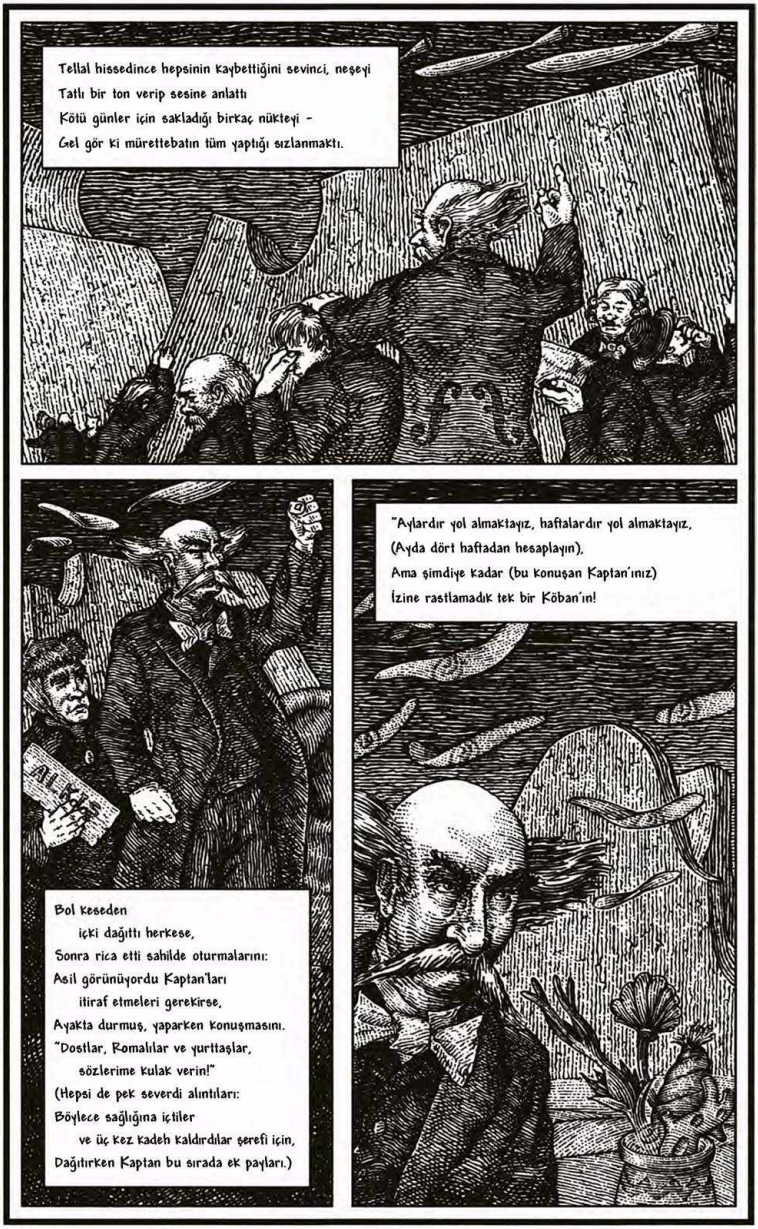
Tellal hissedince hepsinin kaybettiğini sevinci, neşeyi
Tatlı bir ton verip sesine anlattı
Kötü günler için sakladığı birkaç nükteyi -
Gel gör ki mürettebatın tüm yaptığı sızlanmaktı.
Bol keseden
içki dağıttı herkese,
Sonra rica etti sahilde oturmalarını:
Asil görünüyordu Kaptan'ları
itiraf etmeleri gerekirse,
Ayakta durmuş, yaparken konuşmasını.
"Dostlar, Romalılar ve yurttaşlar,
sözlerime kulak verin!"
(Hepsi de pek severdi alıntıları:
Böylece sağlığına içtiler
ve üç kez kadeh kaldırdılar şerefi için,
Dağıtırken Kaptan bu sırada ek payları.)
"Aylardır yol almaktayız, haftalardır yol almaktayız,
(Ayda dört haftadan hesaplayın),
Ama şimdiye kadar (bu konuşan Kaptan'ınız)
İzine rastlamadık tek bir Köban'ın!

"Haftalardır yol almaktayız,
günlerdir yol almaktayız,
(Tut ki haftada yedi gün var),
Ancak sevgiyle seyredeceğimiz
tek bir Köban'a bile
Rast gelmedik şimdiye kadar!
"Gelin, dinleyin dostlarım,
tekrar söyleyeceğim size
Beş ayırt edici nişanı
Ki bilesiniz
nereye giderseniz gidin,
Meşru ve hakiki Köban'ı.

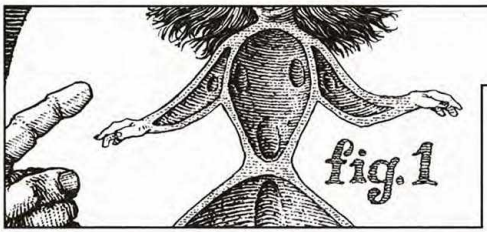

"Sıradan başlayalım saymaya.
Önce lezzet,
Yavan, aldatıcı ama kıtır kıtır:
Sanki beli aşırı dar
bir ceket,
Tadı biraz bataklık yakamozunu andırır.

"Anlarsınız ki geç kalkar bu Köban
Ve çok uzaklara açılır, size dersem
Beş çayında kahvaltı eder çoğu zaman,
Akşam yemeğini de ertesi gün yer sersem.

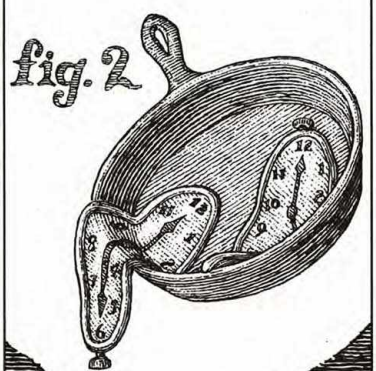

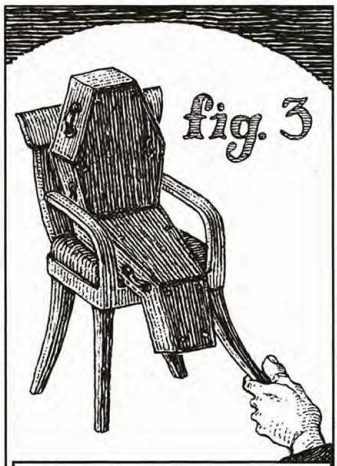

"Üçüncüsü şakaları yavaş anlar.
Olur da cüret ederseniz buna,
İç çeker dertli dertli ve sanki dokunsanız ağlar:
Üstelik ciddiyetini kaybetmez hiçbir kelime oyununda.

"Dördüncüsü düşkünlüğü güneşlenme aletlerine
Nereye gitse bunlar yanında görünür,
Ve inanır manzaranın güzelliğine eklendiklerine -
Ki bu his şüphe götürür.

"Beşincisi hırs. İsabet olur birazdan
Tanımlamak her bir grubu özelliklerine göre:
Ayırt etmek teleği olanları ısıranlardan,
Ve bıyıklıları tırmalayanlardan bakarak türe.

"Sıradan Köbanlar kimseye zarar vermese de,
Gene de boynumun borcudur söylemek, ara sıra
Rastlayabilirsiniz Bövasa olanlarına-" Tellal hemen sustu telaş içinde,
Fırıncı düşüp bayılmıştı zira.

Anna Karenina

Lev Tolstoy

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Ellen Lindner**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

BEŞ AİLE VE YÜZ OTUZ KARAKTER İÇEREN DEV YAPIT

Savaş ve Barış'ı, yılların eskitemediği, tuğla kalınlığında, destansı bir ihtişama sahip o şaheseri yazdıktan sonra ne yapardınız? Ebat küçültmeye gider, belki az sayıda ana karakteri olan, aile hayatına odaklanmış trajik bir aşk öyküsü yazardınız. Ama Rus edebiyatının babası Tolstoy olduğunuz için edebiyatın en müthiş satırlarıyla başlardınız romanınıza: "Mutlu aileler hep birbirlerine benzerler; her mutsuz aile kendine has bir mutsuzluk yaşar." Mükemmele ulaşmış üslubunuzla daha mahrem ve derin bir konu işlemeniz, Dostoyevski, Nabokov, Faulkner gibi diğer birçok büyük yazarın kusursuz eser, gelmiş geçmiş en büyük roman olarak gördükleri kitabı yaratmanız anlamına gelirdi. Siz gene de aşkı, roman türünü çok daha yükseğe çıkaracak, aşkın çeşitli türlerine, evliliğe ve zinaya, çocuklara ve aileye, yaşama ve ölüme, dahası toplumsal, siyasi ve kültürel meselelerin bütününe derin bir bakış sağlayacak bir sıçrama tahtası olarak kullanırdınız.

Richard Pevear ile Larissa Volohonski çığır açan İngilizce çevirilerinin önsözünde şöyle diyorlar:

> Konstantin Levin'in yaratıcısının sözcüsü rolünü üstlendiği *Anna Karenina*, kendi döneminde aristokratların salonlarında ve gazetelerde tartışılan tüm meseleler üzerine bir polemik dokusudur. Kitapta aristokrasinin yanı sıra "kadın meselesi" konusunda nihilistler [örneğin kadının toplumdaki rolü]; ... tarım yönetimi konusunda toprak sahipleri ve ırgatlar; eski ve yeni siyasi temsil şekillerinin savunucuları –yerel meclisler, soylular arasında yapılan bölge seçimleri– ve açık mahkemelerle sulh mahkemeleri gibi yargı kurumları; çocukların ve köylülerin eğitilmesi üzerine yeni fikirler; sanat ve müzik alanlarındaki yeni akımlar; aristokratlar arasındaki spiritüalizm, ruh çağırma seansları, dindarlık ve kilise dışı mistisizm modaları; resmi kilisenin öğretileri ve uygulamaları; yozlaşmış ve dirayetsiz bürokratlar, avukatlar, yerli ve yabancı kapitalistler; "Doğu meselesi"nin savunucularıyla, Türklere karşı Sırplara ve Karadağlılara savaşta gönüllü olarak yardım etmeye gidenlerin destekçileri (Tolstoy bu meseleyi öyle hararetli ele almıştır ki, yayıncısı romanın son bölümünü basmak istememiştir, böylece Tolstoy da kendi cebinden ayrı bir baskı yaptırmak zorunda kalmıştır) üzerine de tartışmalar vardır

Ama işlenen bütün bu yorumlara karşın *Anna Karenina* trajik bir aşk öyküsü ruhunu asla kaybetmez. Yıllardır sayısız okur Anna'nın kaderinden etkilenip gözyaşı dökmüştür.

Ellen Lindner Birinci Kitap'ın ritüeller ve oyunlarla dolu bir baloda geçen yirmi ikinci ve yirmi üçüncü bölümlerini uyarlayarak bu aristokratik dünyaya yeni ve taze bir bakış getiriyor. Prenses Kiti, çekici Kont Vronksi'nin o gece evlenme teklif edeceğinden emin olduğu için, kendisini seven erkeğin teklifini reddetmiştir. Ama Vronski Kiti'nin akrabası Anna Karenina ile balodan iki gün önce karşılaşmıştır ve Anna da balodadır...

I. KİTAP, 22-23. BÖLÜM
ANNA KARENİNA
Lev Tolstoy
Prenses Kiti Şçerbatski zor bir karar vermişti: Merhum kardeşinin en yakın arkadaşı Konstantin Levin'in evlenme teklifini geri çevirmişti. Ama büyük bir hevesle, yakışıklı ve varlıklı Kont Vronski'den yeni bir teklif almayı bekliyordu. Üstüne üstlük Anna Karenina'nın St. Petersburg'dan gelmesiyle mutluluğu katmerlenmişti.
Kiti annesiyle birlikte kırmızı üniformalı pudralı uşakların sıralandığı, çiçeklerle bezenmiş, ışık seli altındaki geniş merdivenden çıkarken balo henüz başlamıştı.

Prenses! Prenses Kiti!
İlk kadrili bana bahşeder misiniz sevgili Prenses?
İlk kadrili Kont Vronski'ye söz vermiştim.
İkinci dansı sizinle ederiz.
Elbisesi ve saç biçimi Kiti'yi çok düşündürmüş, çok uğraştırmıştı...
... fakat şimdi balo salonuna fiyonklarının ve dantellerinin ayrıntılarına ne kendisi ne de hizmetkarları hiç dikkat etmemişler gibi...
... rahat ve sıradan bir tavırla giriyordu.
Herkes sana bakıyor canım.
Ah, anneciğim! Bu akşam çok mutluyum...
Beki de sebebi budur.
Sanki dünyaya o tüller ve dantellerle, tepesine bir gül ve iki yaprak iliştirilmiş o kabarık saçlarıyla gelmişti.

Kavalyelerini bekleyen, açık renkli tüllere bürünmüş kadınların yanına varamadan...
Prenses?
... balolarda dansları yöneten en usta dansçı, evli ve yakışıklı Yegor Korsunski'den vals teklifi almıştı bile.
Sizinle dans etmek insanı dinlendiriyor!
Ne hafiflik, ne kesin adımlar! Harikulade!
Kiti bu övgüler karşısında gülümsedi ve Korsunski'nin omzunun üzerinden tuvalete doğru bir bakış attı. Balonun seçkinleri salonun sol köşesinde kümelenmişlerdi.
Ve işte oradaydı – Kont Vronski.
Gözleri Stiva'yı buldu, sonra Anna'nın güzel başını ve ihtişamlı siyah kadife elbise içindeki muntazam vücudunu gördü.
Konstantin Levin'i reddettiği günden beri onu görmemişti.

ŞAK
ŞAK
ŞAK
ŞAK
Bir daha dans?
Yorulmadınız mı daha?
Anna Arkadyevna Karenina burada, beni onun yanına götürün lütfen.
Kiti bu aralar Anna'yı her gün görmüştü ve ona âşık olmuştu adeta. Anna'yı hep leylak rengi içinde hayal etmişti, ama onu siyahlar içinde görünce, şimdiye dek onun cazibesini tam manasıyla anlamamış olduğunu fark etti.
Her ne kadar ben de anlamasam da,
hayır, ilk taşı ben atmayacağım.
ANNA!
Dantellerle bezeli siyah kadife fazla göz alıcı değildi, sadece bir çerçeve vazifesi görüyordu. Tek göze çarpan Anna'ydı; hem sade ve zarifti, hem de canlı ve neşeli.
Kiti!
Adeta dans ederek girdin baloya!
En sadık hizmetkarlarımdandır bu. Prenses baloyu güzelleştirip neşelendiriyor!
Anna Arkadyevna, dans edebilir miyiz?
Eğer mümkünse dans etmeyeyim. Pek dans etmem ben!

Fakat bu dediğimiz mümkün değil bu gece!
Kont Vronski!
Dostlarım!
Madem ki bu gece dans etmemek mümkün DEĞİL_, başlayalım öyleyse.
Neden Vronski'yi gördüğüne memnun olmadı? Onu bilhassa görmezden geldi.
İyi akşamlar Prenses. Unutmayın, ilk kadrili birlikte yapacağız!
Elbette.
Elbette yapacağız!

Ah, affedersiniz, bu valsı yapmak ister miydiniz?
Tabii!
Aa! Ne oldu? Müzik kesildi!
Kiti kendi yüzüne yakın duran Vronski'nin yüzüne baktı; çok sonra, yıllar sonra bile...
... karşılık görmeyen o aşk dolu bakışları her aklına geldiğinde yüreği şiddetli bir utançla burkulacaktı.
Fakat o anda...
Vals!
Vals!
... ve dans ettiler.

Kadril sırasında Vronski'nin mazurka için ondan söz almaması canını sıkmadı. Önceki balolarda olduğu gibi mazurkayı birlikte yapacaklarından emindi.

Özür dilerim, başkasına söz verdim!

Fakat reddedemediği sıkıcı delikanlılardan biriyle son kadrilde dans ederken Vronski ve Anna çiftiyle karşı karşıya geliverdi.

Anna'nın başarıyı yakalamanın verdiği heyecana kapılmış olduğunu fark etti, kendisi de bu duyguyu gayet iyi bilirdi. Anna kendisine duyulan hayranlıkla mest olmuştu.

Kiti bu duyguya yabancı olmadığından belirtilerini tanırdı ve şimdi aynıları Anna'da da vardı. Gözlerinde beliren titrek parıltıları, dudaklarını gayriihtiyari büken mutluluk ve coşku tebessümünü, hareketlerindeki hafifliği ve kusursuzluğu görüyordu.

Bu bakışı biliyorum!

Özel birinin hayranlığını kazandığı için çok mutlu.

İvan İvanoviç Fransızca konuşurken çok gülünç olmuyor mu?

Ya Yaletskayaların kızını gördünüz mü? Ne kötü bir evlilik yapmış!

Bu kişi O olabilir mi?

Ve Vronski... onun yüzünde de daha önceleri hiç görmediği bir ifade vardı. Ortak tanıdıklardan bahsettikleri sözde manasız bir sohbete dalmışlardı, fakat söyledikleri her kelime Kiti'ye göre hem onların hem de kendisinin kaderini belirliyordu.

Balonun, bütün dünyanın ve Kiti'nin ruhunun üzerine bir sis perdesi indi.
Prenses!
Belki de ben yanılıyorum...
... belki öyle değildir!
Ama daha kötüsü yoldaydı. Mazurka başlamadan evvel sandalyelerin yerleri değiştirilirken, Kiti bir an büyük bir ümitsizliğe kapıldı.
Beş kişinin teklifini geri çevirdim, ama o tek kelime bile etmedi!
Mazurka yapamayacağım!
Mazurkada...
her şey karara bağlanacaktı halbuki.
Neyin var Kiti?
Neden mazurka için hazırlanmıyorsun canım?
Ben... mazurka yapmıyorum.

Kimse onun halinden anlayamazdı, çünkü birkaç gün önce, seviyor olabileceği bir erkeğin evlilik teklifini bir başkasına bel bağladığından geri çevirdiğini kimse bilmiyordu.

Kiti ilk grupta dans ediyordu ve neyse ki Korsunski gruba talimat vermekle uğraştığından, konuşmak zorunda kalmadı.

Anna ile Vronski neredeyse tam karşısındaydılar. Uzağı iyi seçen gözleriyle görüyordu onları, dans sırasında yüz yüze geldiklerinde de yakından görüyordu. Onları izledikçe şüphelerinde haklı çıktığından daha da emin oluyordu.

O kalabalık balo salonunda kendilerini baş başa hissettiklerini kavrıyordu.
Vronski'nin her zaman sert ve kendinden emin yüzünde fark ettiği ve kabahatli olduğunu anlayan zeki bir köpeğinkini andıran...
... o şaşkınlık ve teslimiyet ifadesi Kiti'yi hayrete düşürüyordu.
e.l.

Huckleberry Finn'in Maceraları

Mark Twain

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **J. Ben Moss**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

1876'DA, AMERİKAN EDEBİYATININ EN EĞLENCELİ, EN halktan devi Mark Twain, namıdiğer Samuel Clemens, orta batılı bir afacanın yaramazlıklarını anlattığı *Tom Sawyer'ın Maceraları*'nı yazdı. Sekiz yıl sonraysa romanın devamı olarak tamamen başka bir şey yapıp, bize büyük bir Amerikan romanı armağan etti. (Bu unvanın rakibi olarak yalnızca *Moby Dick* görülür.) Ernest Hemingway şöyle diyordu: "Modern Amerikan edebiyatının kaynağı Mark Twain'in 'Huckleberry Finn'idir... [E]limizdeki en iyi kitap odur. Amerikan yazınının tamamı ondan gelir. Ondan öncesi yoktur. Ondan beri de onun kadar iyisi çıkmamıştır."

Tom Sawyer'ın kankası, küfürbaz bir alkoliğin öksüz oğlu Huck Finn'in hikayesi, önceki kitapta yalnızca şöyle bir dokunulup geçilen ırkçılık, sosyoekonomik sınıflar, vicdan ve ahlak konularını ele alır. Huck ile köle Jim kaçmak için büyük Mississippi Nehri'ne açılırlar – Huck babasından, Jim de kendisini satmak isteyen sahibinden kaçmaktadır. Biraz epik nehir serüveni (*Odysseia*'nın izleri), biraz yol hikayesi (*Yolda* romanının müjdecisi), biraz heyecanlı bir kaçış öyküsü ve biraz da mizahla, roman *Suç ve Ceza*'nın Raskolnikov'u hariç, edebiyatta vicdanıyla tüm edebi karakterlerden daha çok boğuşan bir kahraman çıkarır karşımıza.

Huck, Jim'den hoşlanır ve onu insan kardeşi olarak görür, ama Huck'ın içinde yaşadığı kültür ona Jim'in insan olmadığını öğretmiştir – o bir maldır ve onun kaçmasına yardım etmek de hırsızlık demektir. Huck bu iki bakış açısı arasında bocalar. Jim'i yolda teslim etmeyi düşünür. Vicdan muhasebesi burada yer verdiğimiz on altıncı bölümde zirveye ulaşır.

Mississippi'nin son büyük kolu Red River'a hakim Shreveport'ta yaşayan J. Ben Moss resim yapıyor, çiziyor, çizgi roman üretiyor ve tişörtler tasarlıyor. Ben, Mississippi gecesinde ıssız bir sal üstünde olmanın duygusunu mükemmel yakalıyor. Daha önce birkaç kez tamamı çizgi romana uyarlanan *Huckleberry Finn'in Maceraları*'nın dili sansürlendi, bu yola başvurulmasının sebebi hiç kuşkusuz hâlâ zaman zaman sınıflara ve okul kütüphanelerine girmesi yasaklanan romanın akıbetine uğramamaktı. Twain'in romanda yaklaşık iki yüz yerde kullandığı "zenci" sözcüğü çıkarıldı. Ama Twain o dönemde o bölgelerde insanlar nasıl konuşuyorsa öyle yazmıştı, bu sebeple ben de Ben'den dili olduğu gibi bırakmasını istedim. Böylelikle Twain'in başyapıtı ilk defa aslına sadık kalınarak uyarlanmış oldu.

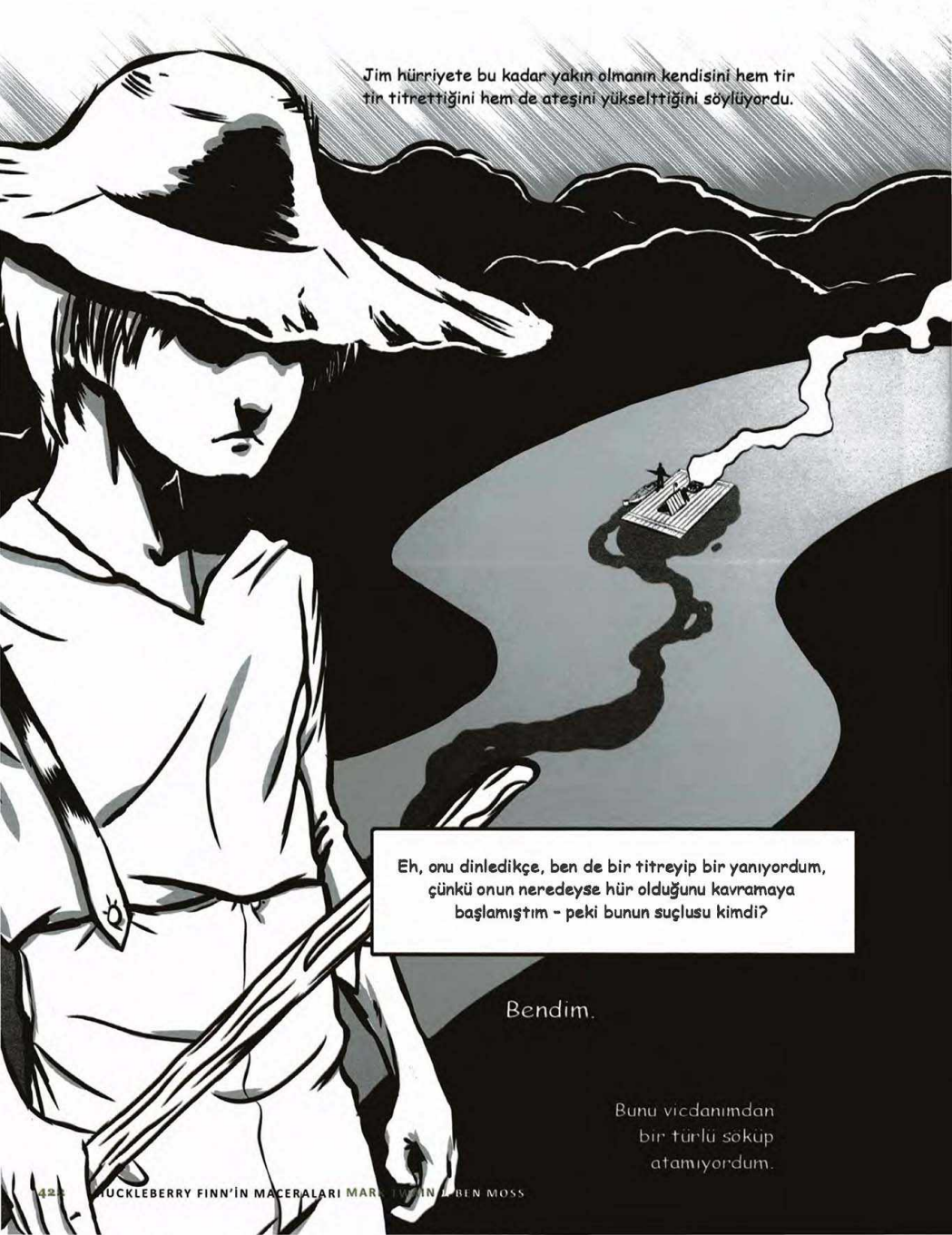
Jim hürriyete bu kadar yakın olmanın kendisini hem tir tir titrettiğini hem de ateşini yükselttiğini söylüyordu.
Eh, onu dinledikçe, ben de bir titreyip bir yanıyordum, çünkü onun neredeyse hür olduğunu kavramaya başlamıştım - peki bunun suçlusu kimdi?
Bendim.
Bunu vicdanımdan bir türlü söküp atamıyordum.

Ne yaptığımı hiç düşünmemiştim.
Ama şimdi kafama dank etmişti, artık aklımdan hiç çıkmıyor, zihnimi kavurdukça kavuruyordu.
Kendimi öyle adi ve sefil hissediyordum ki, keşke ölsem diyordum.
Jim ne zaman gülüp oynayarak,
Aha, Cairo!
dese, kurşun yemiş gibi oluyordum.

Böyle konuştuğunu duyunca donup kalıyordum. Ömründe ilk defa bu şekilde konuşmaya cüret ediyordu. Hür olmaya yaklaştığını anladığı andan beri nasıl büyük bir değişim geçirdiğini görmek beni dehşete düşürüyordu.

Eskilerin dedikleri gibi, zenciye elini verirsen kolunu alamazdın.

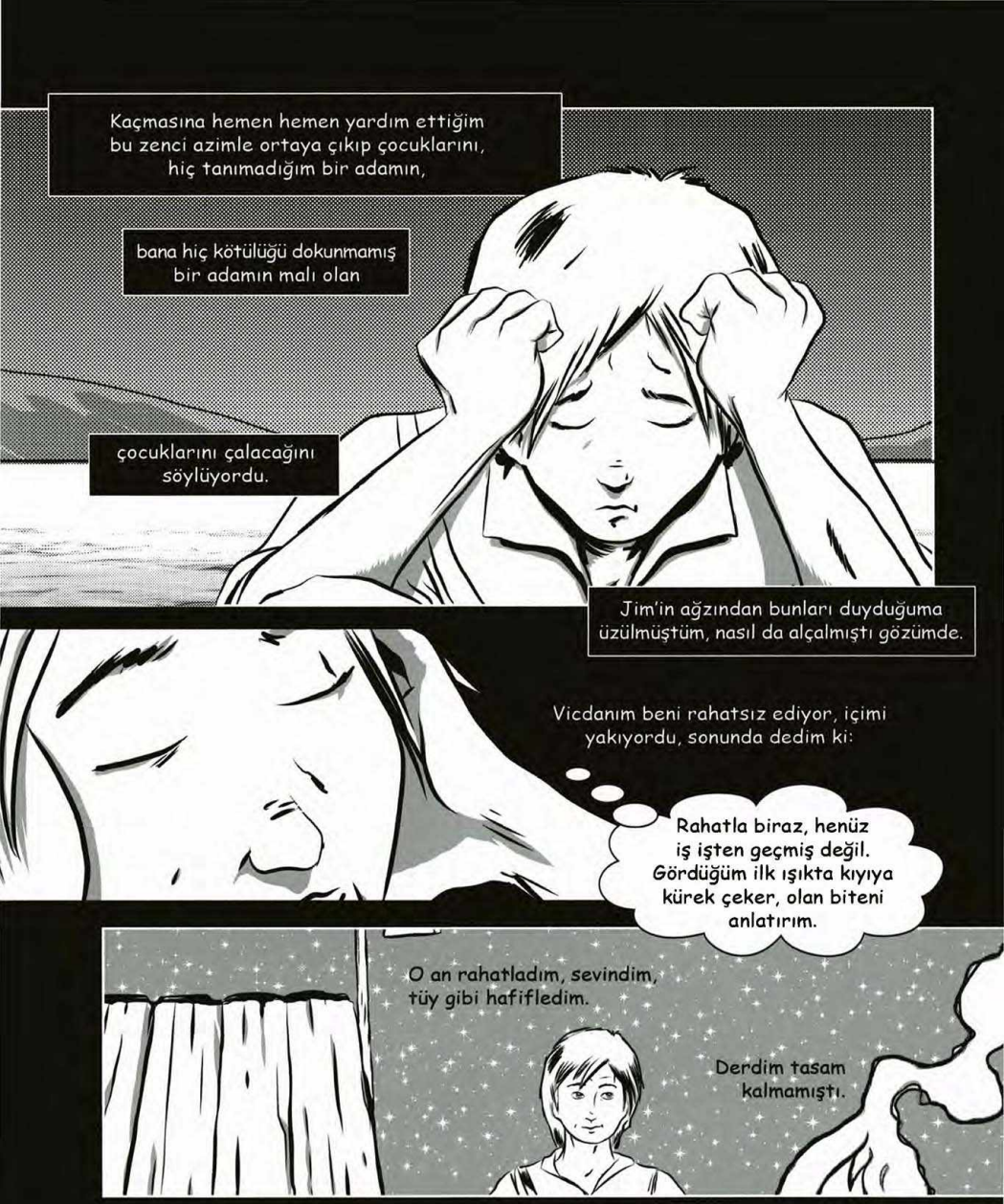
Kaçmasına hemen hemen yardım ettiğim bu zenci azimle ortaya çıkıp çocuklarını, hiç tanımadığım bir adamın,
bana hiç kötülüğü dokunmamış bir adamın malı olan
çocuklarını çalacağını söylüyordu.
Jim'in ağzından bunları duyduğuma üzülmüştüm, nasıl da alçalmıştı gözümde.
Vicdanım beni rahatsız ediyor, içimi yakıyordu, sonunda dedim ki:
Rahatla biraz, henüz iş işten geçmiş değil. Gördüğüm ilk ışıkta kıyıya kürek çeker, olan biteni anlatırım.
O an rahatladım, sevindim, tüy gibi hafifledim.
Derdim tasam kalmamıştı.

Gözümü dört açıp ışığı gözlemeye koyuldum ve kendi kendime bir türkü tutturdum.
Çok geçmeden bir ışık göründü.
Kurtulduk Huck. Kurtulduk.
Kanoyla gidip bakacağım Jim.
Cairo olmayabilir de.
Hadi kalk kalk, sonunda güzelim Cairo'yu bulucaz dediydim sana.

Jim bir koşu kanoyu hazırladı...
üstüne oturayım diye eski paltosunu kanonun dibine yaydı...
ve küreği elime verdi...

Çok yakında sevinçle bağırıcam, diycem ki hepsi Huck'ın sayesinde.
Huck olmayaydı, hür olamazdım diycem.
Jim seni hiç unutmayacak Huck. Sen koca Jim'in en iyi dostusun.
Tek dostu sensin.

Onu ele vermek için kan ter içinde kürek çektiğim sırada bunları söyleyince bütün şevkim kırılıverdi.
Yavaşladım, yaptığım şeyden memnun muydum, değil miydim bilemiyordum.
İşte gidiyo can dostum Huck.
Koca Jim'e verdiği sözü tutan tek beyaz beyfendi.
Yüreğim burkuldu.
Buna *mecburum*,
bu işten *kurtulamam*.

O anda içinde eli silahlı iki adam olan bir kayık çıkageldi.
Durdular, ben de durdum.
Nedir o şey, şuradaki?
Sal.
Oradan mı geliyorsun?
Evet bayım.
Üstünde başkaları da var mı?
Sadece bir kişi bayım.

Bu gece beş zenci kaçmış şu dönemecin başladığı yerden.
Adamın siyah mı beyaz mı?

Hemen cevap vermedim.
Denedim ama, kelimeler ağzımdan çıkmadı bir türlü.
Birkaç saniye cesaretimi toplayıp söylemeye çabaladımsa da yeterince erkek değildım, tavşanınki kadar bile yürek yoktu bende.
Giderek güçten düştüğümü anlayınca artık pes ettim.
Beyaz.

Böyle Buyurdu Zerdüşt

Friedrich Nietzsche

UYARLAYAN **Laurence Gane**

RESİMLEYEN **Piero**

TÜRKÇESİ **MURAT ÖZBANK**

WALTER KAUFMANN, *NIETZSCHE: PHILOSOPHER, Psychologist, Anthichrist* [Nietzsche: Felsefeci, Psikolog, Deccal] başlıklı klasik biyografisinde, on dokuzuncu yüzyılın bu vahşi adamını şu şekilde özetliyor: "Nietzsche daha 1900 yılında ölmeden evvel bir efsaneye dönüşmüştü. Bugünse Nietzsche'nin fikirleri büyüdü, yayıldı ve haklarında anlatılan uyduruk hikayeler sayesinde iyice anlaşılmaz hale geldi. Tabii, bir düşünür üzerine farklı değerlendirmeler bulunması alışılmadık şey değil. Ama Nietzsche söz konusuyken, onun savunduğu şeyin en temelde ne olduğu hakkında dahi bir görüş birliğinin varlığından bahsedemiyoruz. Nietzsche'nin hayranları da, en az onu eleştirenler kadar, bu konuda görüş ayrılığı içindeler."

Stanford Felsefe Ansiklopedisi yine de şöyle bir özet yapmayı deniyor:

> Nietzsche'nin ilgisi bireyi geliştirmek ve kültürel sağlık üzerine odaklanmıştı. Yaşama, yaratıcılığa, güce ve öteki dünyanın değil, içinde yaşadığımız bu dünyanın gerçekliklerine inanıyordu. Felsefesinin merkezinde "yaşamı olumlamak" vardı ve bu da yaşamın coşkun enerjisini tüketen tüm öğretileri, toplumsal olarak ne kadar yaygın kabul görmüş olurlarsa olsunlar, dürüst bir şekilde sorgulamayı içeriyordu.

Nietzsche'nin *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'te dediği gibi, "Size diyorum: İnsanın dans eden bir yıldız doğurabilmesi için, içinde hâlâ karmaşa olması gerekir. Size diyorum: İçinizde hâlâ karmaşa var!"

Nietzsche'nin yazıları, o yaşarken büyük ölçüde görmezden gelindi, ama 1889 yılının başından itibaren, yani tam da Nietzsche'nin akıl sağlığını geri dönülemez bir şekilde yitirdiği anda, nihayet popülerlik kazanmaya başladı. *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, Nietzsche'nin aklının henüz yerinde olduğu son on yılda kaleme aldığı bir dizi eserden bir tanesi. Her biri önemli, her biri şaşkınlık uyandıran bu eserler arasında *Şen Bilim, İyinin ve Kötünün Ötesinde, Ahlakın Soykütüğü, Putların Alacakaranlığı, Deccal* ve *Ecce Homo* da var ki bu kitaplardan son üçünün yazımı bir yıl içinde, 1888 yılında tamamlandı. Etkileyici bir başarı, hele ki Nietzsche'nin tüm bu süre zarfında Avrupa'nın değişik şehirlerinde, her bir şehirde en fazla birkaç ay kalarak göçebe bir yaşam sürdüğü düşünülürse. Nietzsche Alman vatandaşlığını reddettiğinden ve başka bir ülkenin vatandaşlığına da geçmediğinden vatansızdı.

Birazdan okuyacağınız sayfalar *Introducing Nietzsche* [Nietzsche'yi Takdim] isimli kitaptan alındılar ve Zerdüşt'ün bir özetine ve o kitaptan bazı alıntılara yer veriyorlar. Laurence Gane'in kaleme aldığı ve Piero'nun resimlediği kitap felsefecilere, felsefe ekollerine ve bilim, sanat ve din alanlarının bazı ağır toplarına resimli kılavuzlar niteliğindeki *Icon Books* dizisinden çıktı.

Böyle Buyurdu Zerdüşt

İçindeki felsefe heyecanı 1883 Şubat'ında yeni bir zirveye ulaşan Nietzsche, en ünlü eseri *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'ün ilk kısmını, kışı geçirmek için gittiği İtalya'nın Rapollo kentinde sadece on gün içinde tamamladı.

Zerdüşt karakteri, bariz bir şekilde, Nietzsche'nin Lou Andreas Salome ile yaşadığı ilişkinin ardında bıraktığı yoğun yalnızlık hissini yansıtır.

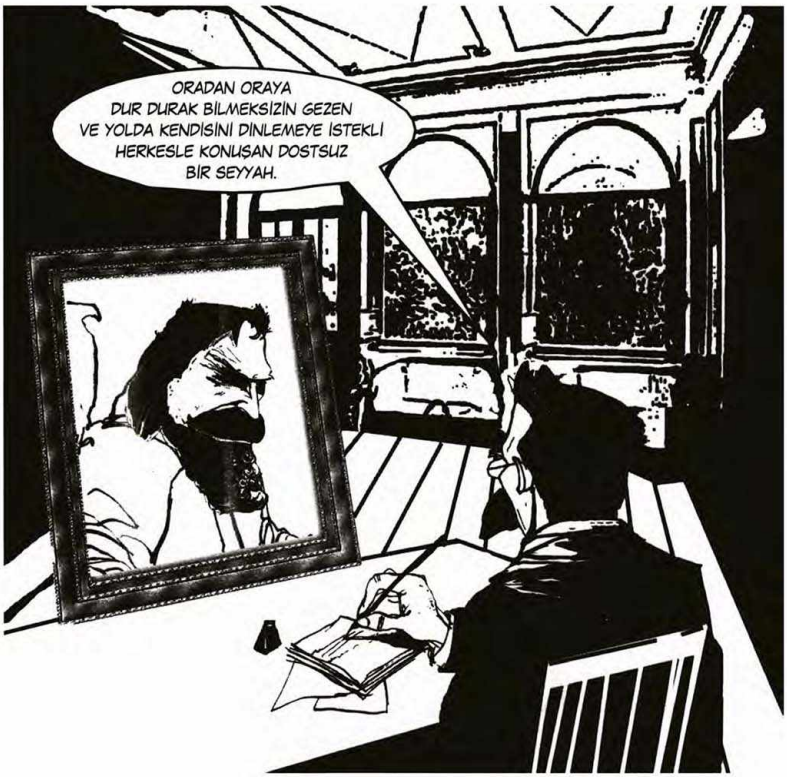

Zerdüşt bir peygamberdir adeta... Ama takipçisi olmak için kendisine yanaşanların hepsini geri çeviren bir peygamber! Nietzsche'nin iki yıl sonra tamamladığı dördüncü bölümün sonunda Zerdüşt artık sadece kendisiyle konuşmaktadır.

Kitabın başlığı Sanskritçe yazılmış Budist kutsal metinlerinden "Böyle Buyurdu Kutsal Kimse" anlamına gelen *Iti vuttakam*'a göndermedir. **Zerdüşt** (MÖ 628-521) İslamiyetin yayılmasından önce İran'da benimsenmiş ve halen Hindistan'daki Parsiler arasında inananları olan Zerdüştlük dininin kurucusudur.

Artık Zerdüşt metafiziğin değil, yerkürenin, bedenin ve en önemlisi de üst-insanın sözcülüğünü yapacaktı.

Kahin Konuşuyor

Kitap yeni bir yolculuğun başlangıcı, insan ilişkilerinin kıyısına ulaşmış bir varlığın hüzünle içini dökmesidir. "İnsanın, halsiz ve uyuşuk duygulara gök gürlemesi ve yıldırımlarla yanıt vermesi gerekir." Mistik içgörü, şiir, özlem ve sezginin olağanüstü bir karışımıdır Zerdüşt.

Nietzsche 1888 yılında kaleme aldığı *Ecce Homo* başlıklı otobiyografisinde, *Zerdüşt*'ü yazarken yaşadığı deneyimi şöyle anlatır: "Eğer insanın içinde biraz olsun batıl inanç kalmış olsaydı, insanın her şeye kadir güçlerin tecesstümü, sözcüsü ve aracısı olduğu fikrine direnmesi hiç de kolay olmazdı."

Gerçekten de *Zerdüşt* bir felsefeciden ziyade bir şairin kaleminden çıkmış gibidir. Felsefi bir inceleme olmasa da, kitapta üç temel öğretinin ifade bulduğunu söylemek mümkündür.

1. Üst-insan

2. Güç İstenci

3. Sonsuz Tekrar

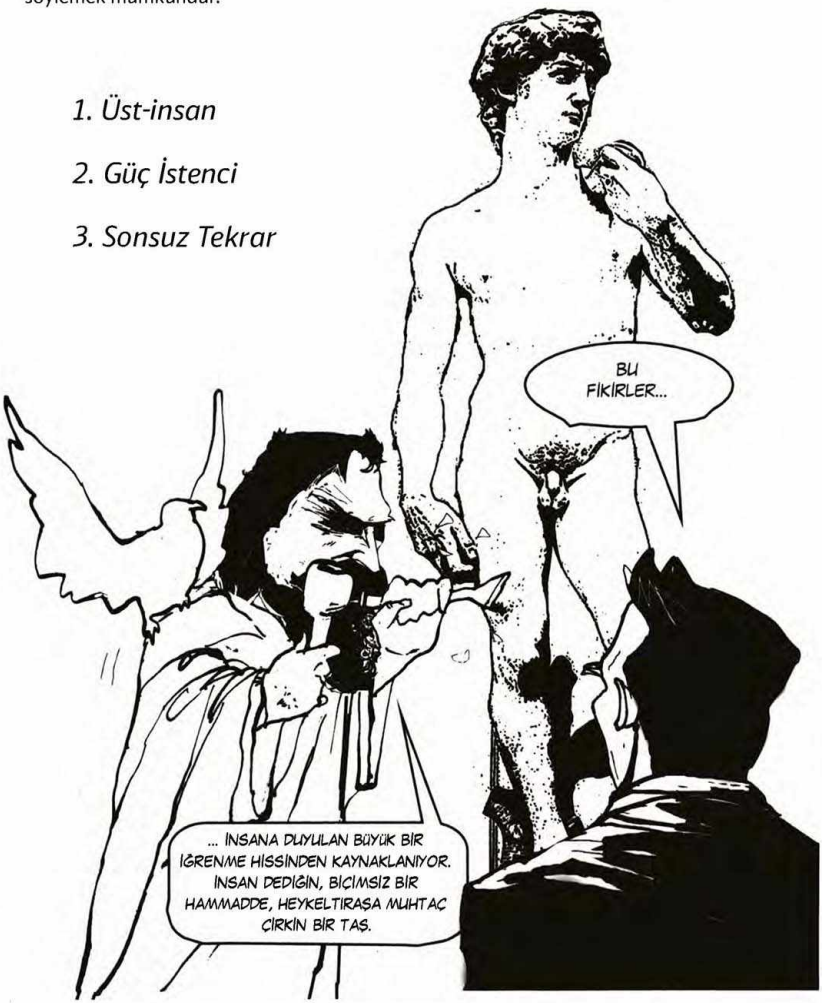

Zerdüşt'ün görevi, çağın hastalıklarına teşhis koymak ve daha iyi bir geleceğe yön göstermektir.

Kitabın özünü Zerdüşt'ün öğretileri oluştursa da, metnin önemli bölümünde modern insan ve onun değerleriyle inançlarının boşluğu acımasızca parçalarına ayrılıp, psikolojik bir incelemeye tabi tutulur. Ortaya nihilist, yaşamı reddeden, vasatlığı özendiren, özgünlükten korkan bir toplum resmi çıkar.

Zerdüşt'ün her yerde gördüğü genel bir hastalık vardır:

Yaşama karşı **umursamazlık** (nihilizm),

Ahlaki (ve dini) **ikiyüzlülük**,

Bilinmezlik karşısında duyulan **korku**.

Nihilizm Üzerine

Fazla bilgi ruhta hazımsızlık yapar, bu yolda fazla ileri gidersek "kendi aklımızda boğuluruz". Bu yol **nihilizme** çıkar. Gerçek bilgi insan edimleriyle gerçekleşecek projeler için **faydalı** olan bilgidir.

Erdemli İkiyüzlülük Üzerine

"Erdemliler"in inancı bir ikiyüzlülük biçimidir. İnsanlar "erdem bir zorunluluktur" dediklerinde, aslında "polis bir zorunluluktur" demek isterler. Zira hayatta en çok arzu ettikleri şey güvenli, düzenli, sessiz, sakin ve kendilerine iyi bakan bir toplumdur.

Bu da yetmez! Erdemli oldukları için bir de Tanrı'nın onları **ödüllendirmesini** beklerler. Gel de buna gerçek erdem aşkı de!

Korku Üzerine

"Bugünün efendisi küçük insanlar [kitleler]... Teslimiyet ve uysallık ve basiret ve çalışkanlık ve düşüncelilik vaaz ediyorlar."

Bunların ardında bir şeyler yapmaktan, kendi kaderini aramaktan ve onu riske atmaktan duyulan korku var. Çok fazla şey isteme ve başarısızlığa uğrama korkusu...

Acı ve ızdırap çekmekten duyulan bu modern korku *yeterince* acı ve ızdırap çekmemiş olduğumuzun göstergesinden başka bir şey değil aslında. Her bilginin bir bedeli var.

"Üst-insan" Nedir?

Nietzsche'nin çoğunlukla yanlış anlaşılan üst-insan (Übermensch) öğretisinin yolunu açan, onun niteliğin evrimine ilişkin fikirleridir. Bu terim Yunan hiciv şairi **Lukianos**'un (MS 120-180) eserlerinde "hyperantropos" şeklinde ve **J. W. von Goethe**'nin (1749-1832) *Faust*'unun ilk bölümünde de karşımıza çıkar. Genellikle yeni yaşam biçimlerine doğru kaçınılmaz bir gelişme olarak, evrimci bir şekilde anlaşılır.

Zerdüşt'e göre üst-insan kaçınılmaz bir şey değil, daha ziyade insan ruhuna yönelik bir meydan okumadır. Üst-insan **asla** gerçekleşmeyebilir, ama Nietzsche, öyle olsa bile, ona ulaşmak için çaba sarf etmemiz gerektiği konusunda ısrarlıdır.

Kendine Hakim Olmak

Nietzsche bazen yanıltıcı bir şekilde Darvinci bir görüntü uyandırır insanın aklında: "İnsanla kıyaslandığında maymun nedir ki? Bir soytarı, bir utanç kaynağı... Üst-insanla kıyaslandığında, işte insan da öyle olacak."

Ne var ki bu artık fosilleşmiş, genetik olarak bizden daha geri atalarımızdan duyduğumuz türden bir "utanç" olmak zorunda değildir. Bu utanç tek bir bireyin kendi ömrü içinde gerçekleşen bir değişimin sonucu olarak da doğabilir pekala.

Burada, insana ruhunu kurtarmak için zafiyetlerini yenmesini öğütleyen Hıristiyan projesi ile ironik bir benzerlik görebiliriz belki. Ama kitabın daha ilk sayfalarında Nietzsche bize şunu anımsatır: "Mümkün mü? Ormandaki bu yaşlı aziz, **Tanrı'nın öldüğünü** henüz duymamış olabilir mi?"

Tanrı'nın bıraktığı boşluğu ancak çok cüretkar bir proje doldurabilir – üst-insan bize kalan tek gerekçedir.

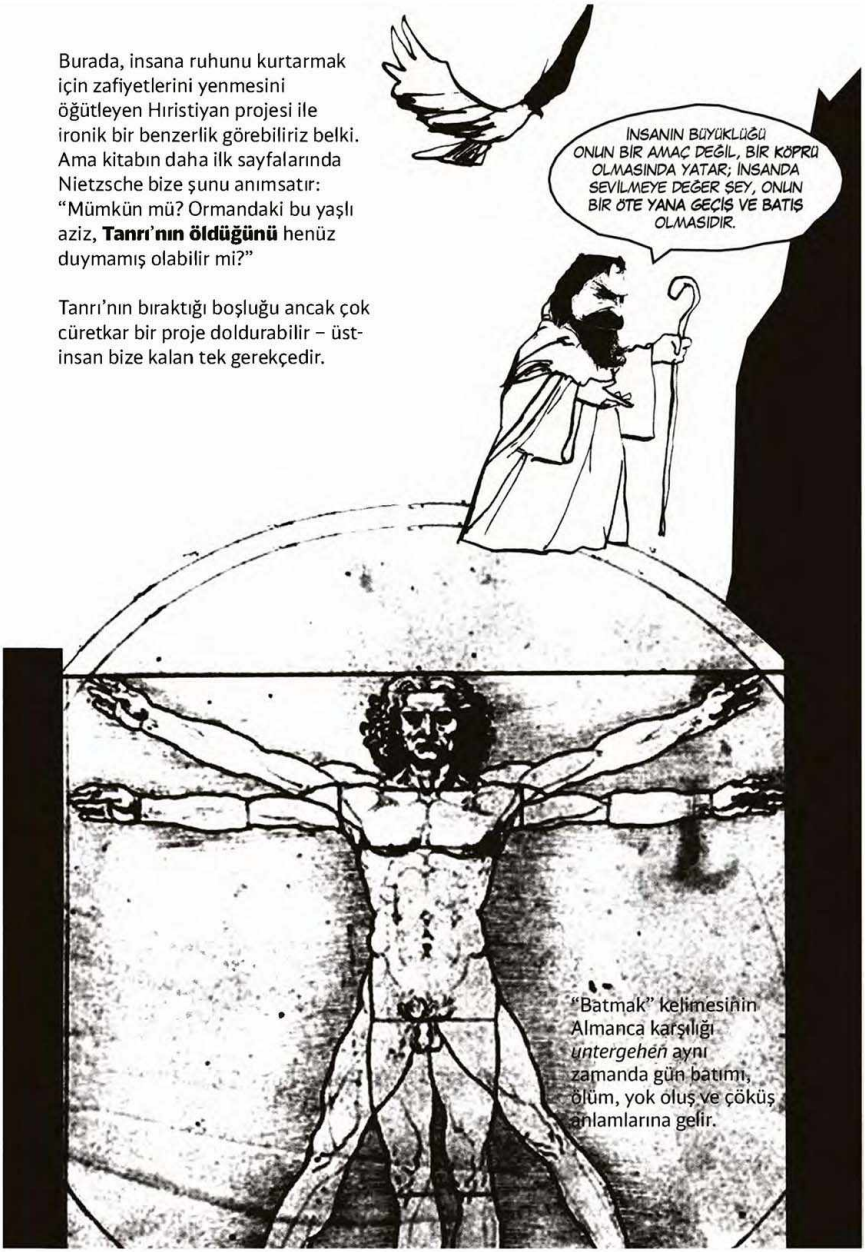

Nietzsche daha sonra *Ahlakın Soykütüğü* isimli kitabında, üst-insanı "hayattan çok az şey bekleyen" sıradan insana karşı yaşayan ve istencini bu yönde kullanan "soylu" ruhla ilişkilendirir. Zerdüşt "her şeyin küçüğünü yapan" sıradan insandan iğrenir. "Tıpkı bitler gibi, onun soyu da kurutulamaz." Ama Zerdüşt'ü insancıl olmamakla suçlamak, asıl meseleyi gözden kaçırmak olur.

İnsani mi, Yoksa İnsan Ötesi Bir Gelecek mi?

Zerdüşt öğretilerinin zamansız olmasından endişelenir sık sık. "Kitlenin efendi olması ve her zaman sığ sularda boğulması mümkündür." Üst-insan öğretisi, 1883'te olduğu kadar bugün de ürkütücüdür belki bizim için. Eğer öyleyse dünya küçük esnaflara kalacak demektir!

Böylece "biz, halk" (siz ve ben?) mutluluğumuza, rahatımıza, tanrılarımıza sıkı sıkıya sarılırız. Ruhumuzu bir yorgunluk sarar – "tüm tanrıları ve tüm öteki dünyaları yaratmış, artık istemeyi bile istemeyen, zavallı, cahil bir yorgunluktur" bu.

Güç İstenci

Üst-insana ulaşmak için farklı bir düşünce tarzına ihtiyaç olduğu açıktır (Nietzsche'ye göre kendi kültüründe eksik olan tam da bu tarzdır). Böylesi bir düşünce tarzı olağanüstü düzeyde cesaret gerektirir. Zerdüşt'ün **Güç İstenci** dediği şey işte budur.

Herhangi bir nedenle yaşamını bile bile riske atan her yaratık, "yaşama istenci"ni reddediyor demektir. Bu durumda o yaratık çok daha temel bir şeyi, yani Güç İstenci'ni gösteriyor demektir.

Yüzeysel olarak bakıldığında, Güç İstenci fikri en güçlü olanın zaferine işaret eder. Ama söz konusu olan, insan davranışına ilişkin temel bir psikolojik ilkedir: Her varlık edim ve etki alanını genişletmek, kendisini sağlama almak ister.

"Kendini Aşmak" başlıklı bölümde Zerdüşt şöyle der: "Zayıfın istenci onu güçlünün hizmetkarı olmaya ikna eder, ama aynı istenç bir yandan kendisinden zayıf olanlara da efendilik yapmak ister: Vazgeçmek istemediği tek zevk budur."

İstenç ne kadar büyükse, risk de o kadar büyüktür ve "en zayıflar bile gizlice kaleye ve hatta güçlülerin ta kalbine girerek onların gücünü çalabilir."

Kendine İtaat

İstencin gücü tüm silahların gücünü aşabilir ama en zoru **insanın kendini aşmasıdır**. "Kendine itaat edemeyen, başkasından emir alır."

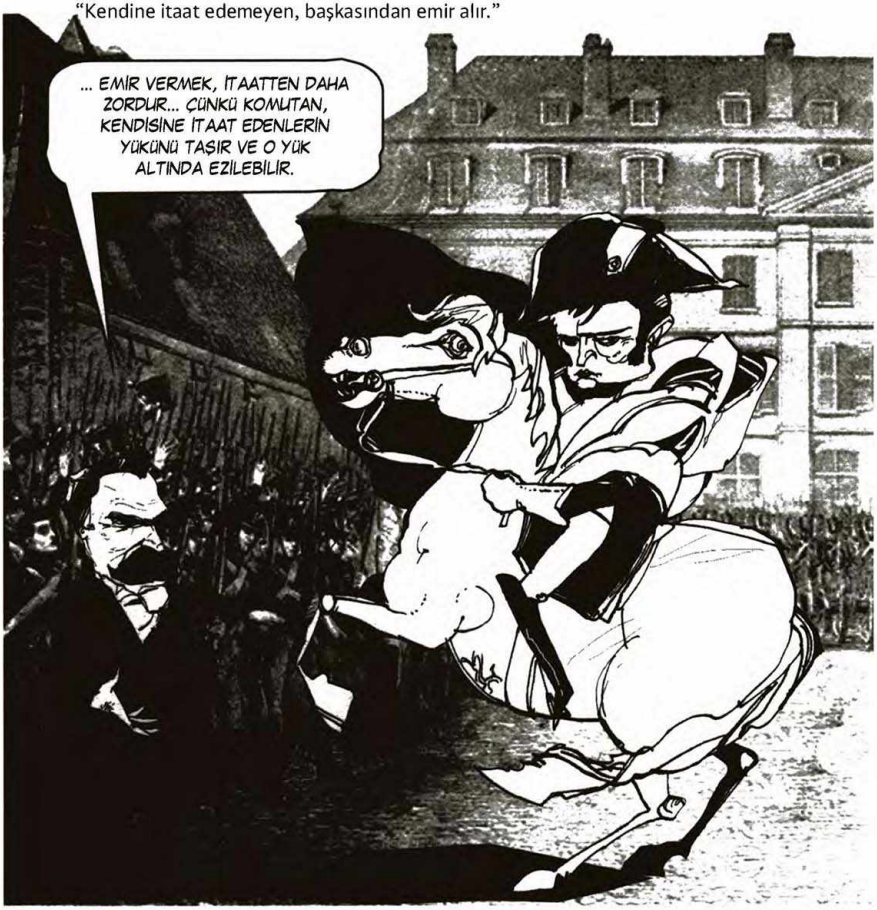

Emir vermenin daha zor olmasının bir sebebi daha vardır. Güç İstenci, yaptığı her şeye ilişkin **kendi** gerekçelerini bir başkasının değil, kendisinin içinde bulmak zorundadır. Nietzsche'nin bu felsefeye "meşakkatli" demesi boşuna değildir, zira her edimle birlikte insanın o edime ilişkin kendi **değerini** de yaratması gerekir.

Özgür Ruh

Güç İstenci'nin tam bir tecessümü sayılabilecek üstün insan ya da özgür ruh henüz örneği görülmemiş bir varlıktır, ama Nietzsche, Julius Caesar, Napolyon ve Goethe gibi belli bazı tarihi karakterlerin bu ideale yaklaştıklarını söyler.

Bu öğretiler ortaya bencil, ahlaksız, sadece kendi çıkarlarını gözeten ve onlara hizmet eden bir birey çıkardıkları gerekçesiyle eleştirilir.

Nietzsche, "insanın sadece kendi çıkarlarını gözetmesi ve onlara hizmet etmesi" suçlamasına şu yanıtı verirdi herhalde: "Kendimize hizmet etmeyeceksek, kime edeceğiz ki?" Başka yerlerde olduğu gibi, burada da Nietzsche'nin eski rakibi Hıristiyan ahlakının (bizim ahlakımız da bu olabilir mi acaba?) mikroskop altına yatırıldığını görürüz.

Zaman Döngüsü

Zerdüşt'ün üçüncü öğretisi, yani şeylerin sonsuz dönüşü, onun karakterinin üst-insandan ziyade daha insani bir boyutunu yansıtır, çünkü bu öğreti tanrılarımızı kaybetmiş olmanın beraberinde getirdiği terk edilmişlik hissi karşısında bize metafizik bir teselli sunar.

"Hayal ve Bilmece Üzerine" isimli bölümde Zerdüşt iki yol tarif eder.

Kapının üstünde "An" yazar. Hem önünde hem arkasında bir sonsuzluk uzanmakta, Zerdüşt ayrılmaz bir şekilde ardı ardına gelen ve hiç bitmeyen bir olaylar zinciri içinde yer almaktadır.

YAKALANMIŞ OLDUĞUM NEDENLER AĞI TEKRARLANACAK VE BENİ YENİDEN YARATACAK! BEN SONSUZ DÖNÜŞÜN NEDENLERİNİN BİR PARÇASIYIM.
BU GÜNEŞLE, BU KARTALLA, BU YILANLA GERİ GELECEĞİM - AMA YENİ BİR YAŞAMA YA DA YAŞAMIŞ OLDUĞUMA BENZEYEN BAŞKA BİR YAŞAMA DEĞİL,
BÜYÜĞÜYLE, KÜÇÜĞÜYLE HER ŞEYİN SONSUZ DÖNÜŞÜNÜ BİR KEZ DAHA ÖĞRETMEK İÇİN, BU YAŞAMIN TIPATIP AYNISINA GERİ GELECEĞİM.

Kötümser bir Teselli

"Sonsuz dönüş" bize bir sonsuzluk vaat eder ama bu bir "mutlu son" vaadi değildir; zira aslında son diye bir şey yoktur. Tıpkı Yunan efsanesindeki Sisifos'a olduğu gibi, yaşanan tüm olayların feci bir şekilde, sonsuz defa tekrarlanması söz konusudur. Bu amaçsızlık ve sonsuzluk Zerdüşt'ün diğer türlü gayet neşeli çıkan sesine kötümser bir tını katar, öyle ki Schopenhauer'ın felsefesindeki "sonsuz arzulama" fikrinin yankılandığını duymak mümkündür.

Burada bir kez daha "an"ın, yani şu andaki **edimlerimiz** ile **istencimizin** vurgulandığını görürüz. Sonraki her şey de sonsuza dek bu ana bağlanır.

Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası

Robert Louis Stevenson

UYARLAYAN **Danusia Schejbal**

RESİMLEYEN **Andrzej Klimowski**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

VICTORIA DEVRİ İNGİLTERE'SİNDE HALKIN PEYNİR ekmek gibi tükettiği, "kuruşluk korku" şeklinde çevirebileceğimiz, ucuz baskılı, sürükleyici ve sansasyonel romanlar Robert Louis Stevenson'ın da ilgisini çekiyordu. *Hazine Adası*'yla gördüğü ilgiye rağmen mali açıdan zor durumda kalınca –"iflas kapıya dayandı" yazmıştı karısına– bu işin olmazsa olmaz öğesi cinayetin gizem ve gotik tekinsizlikle süslendiği bir hikaye yazmaya karar verdi. İki gün gözünü kırpmadan bir konu arayıp durdu. Derken, benliklerimizin bizden gizli yanları olduğu fikrine duyduğu merak sonucu gördüğü bir kabus, zaman zaman şiddete meyledip dizginlenemez bir şeytana dönüşen ama görünüşte gayet normal bir adam hakkındaki hikayesinin temelini attı.

Stevenson 30.000 küsur kelimelik bu kısa romanı yalnızca üç günde döktü kağıda. Ancak karısının hikayenin sansasyonun ötesine geçemediği ve yüzeyin altında yatan alegoriyi iyi yansıtamadığı yönündeki yorumu üzerine müsveddeyi yaktı. Bunu izleyen üç günde metni yeniden yazdı. Stevenson çocukluğundan beri zayıf ve hastalıklı bir insandı; üstelik hayatının bahsi geçen kısmında yatalaktı. Dolayısıyla günümüzde klasik sayılan bir hikayenin toplamda 70.000 kelimelik iki versiyonunu altı gün içinde hiç dinlenmeden yazıp bitirmesi gerçekten şaşırtıcı bir başarı. Kimileri bu başarıda kokainin de payı olduğunu iddia ediyor; kokainin o dönemin tıp dergi ve makalelerinde kendine fazlasıyla yer bulduğu, doktorların reçetelerle dağıttığı, Sigmund Freud'un yere göğe sığdıramadığı, eldeki verilere göre Stevenson'ın arkadaşı Arthur Conan Doyle tarafından da bolca kullanıldığı biliniyor. Stevenson'ın kokocu olduğuna dair delilimiz yok, ancak morfinle epey sıkı fıkı olduğu söylentiler arasında. Üstelik Jekyll'ın Hyde'a nasıl dönüştüğü de malumunuz: Doktor, laboratuvarında ürettiği bir kimyasal enjekte ediyor kendine.

Her halükarda Stevenson elindeki taslağı bir ayda cilalıyor ve metin 1886 yılının ilk günlerinde basılıyor. ABD'de üç ayda 6.000, İngiltere'de altı ayda 40.000 kopya satıyor. Profesör Katherine Lineman'a göre,

> Eserin baskıları devam etti ve dünya çapında üne kavuşup en az otuz dilde seksen farklı çevirmen tarafından çevrildi. Her dönem yeni eleştirmenlerce yorumlandı ve Henry James, Gerard Manley Hopkins, Vladimir Nabokov, John Fowles, Jorge Luis Borges, Stephen King, Joyce Carol Oates ve Italo Calvino gibi çeşitli yazarların övgülerini topladı.

Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası'nın edebiyat dünyasındaki cazibesi ve şöhreti pek çok açıdan açıklanabilir. Öncelikle, yarı doğaüstü öğelerle bezeli ürkünç ve gizemli bir cinayet ve şantaj hikayesiyle "kuruşluk korku" dediğimiz türün gereklerini başarıyla yerine getiriyor. Ayrıca Stevenson, kişilik bölünmesi konusu ve şeytani deliliklerin toplumun en saygın üyelerinde bile yuvalayabileceği fikriyle asabımızı derinden bozuyor. Kitabın edebi değeri, üslup güzelliğinden başka, yazarın çok ince ve muğlak çizgiler üzerinde çalışmasından da besleniyor. Hikayeye dair genel idrakin aksine Dr. Jekyll hepten hoş, harikulade bir insan değil; zaten bunu başta Hyde olmaktan büyük keyif almasından da anlıyoruz; aynı şekilde Bay Hyde'ın içinde iyilik ve dürüstlük kırıntıları var. Bu ikisi arasındaki ilişki alabildiğine karmaşık; zıt kutuplar değiller, aynı kişinin kesişen yönleri gibiler daha çok. Anlatı, kitabın derinliğine derinlik katıp farklı şekillerde ve farklı seslerden dile gelerek yer yer bulmacaya dönüşüyor. Hikayeden almamız gereken ders de tartışmaya ardına kadar açık.

Londra'da Kraliyet Sanat Koleji profesörlerinden Polonyalı sanatçı Andrzej Klimowski geçtiğimiz kırk yıl boyunca sinema, tiyatro ve opera afişleri, kitap kapakları, animasyon ve gazete çizimleri gibi işleriyle pek çok ödül aldı. Danusia Schejbal de resim, film afişi, sahne aksesuarları ve kostüm gibi farklı alanlarda çalışmalarına devam ediyor. *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* uyarlamalarından aldığımız bu bölümde korkunç hikayenin karanlığını mükemmel bir şekilde yakaladıklarına hiç şüphe yok.

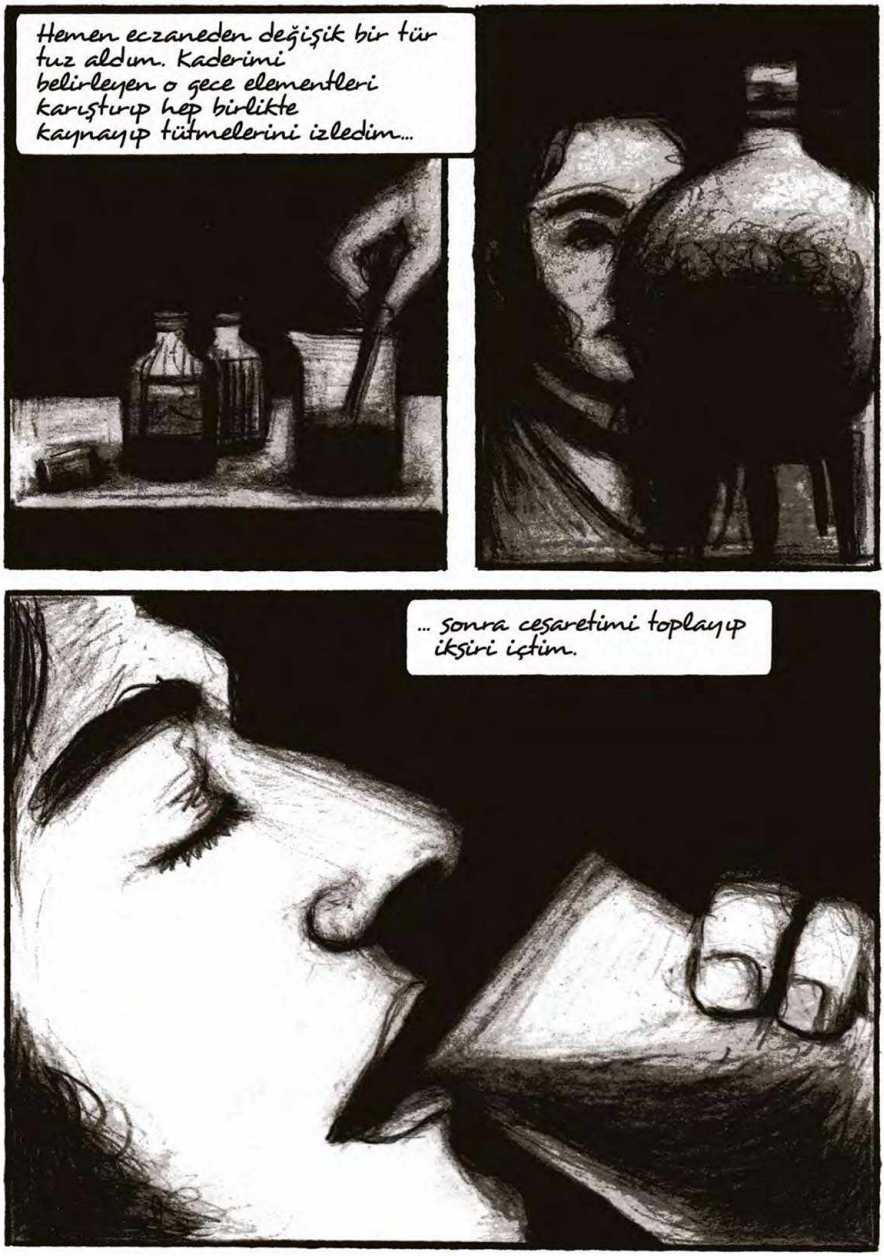
Hemen eczaneden değişik bir tür tuz aldım. Kaderimi belirleyen o gece elementleri karıştırıp hep birlikte kaynayıp tütmelerini izledim...
... sonra cesaretimi toplayıp iksiri içtim.

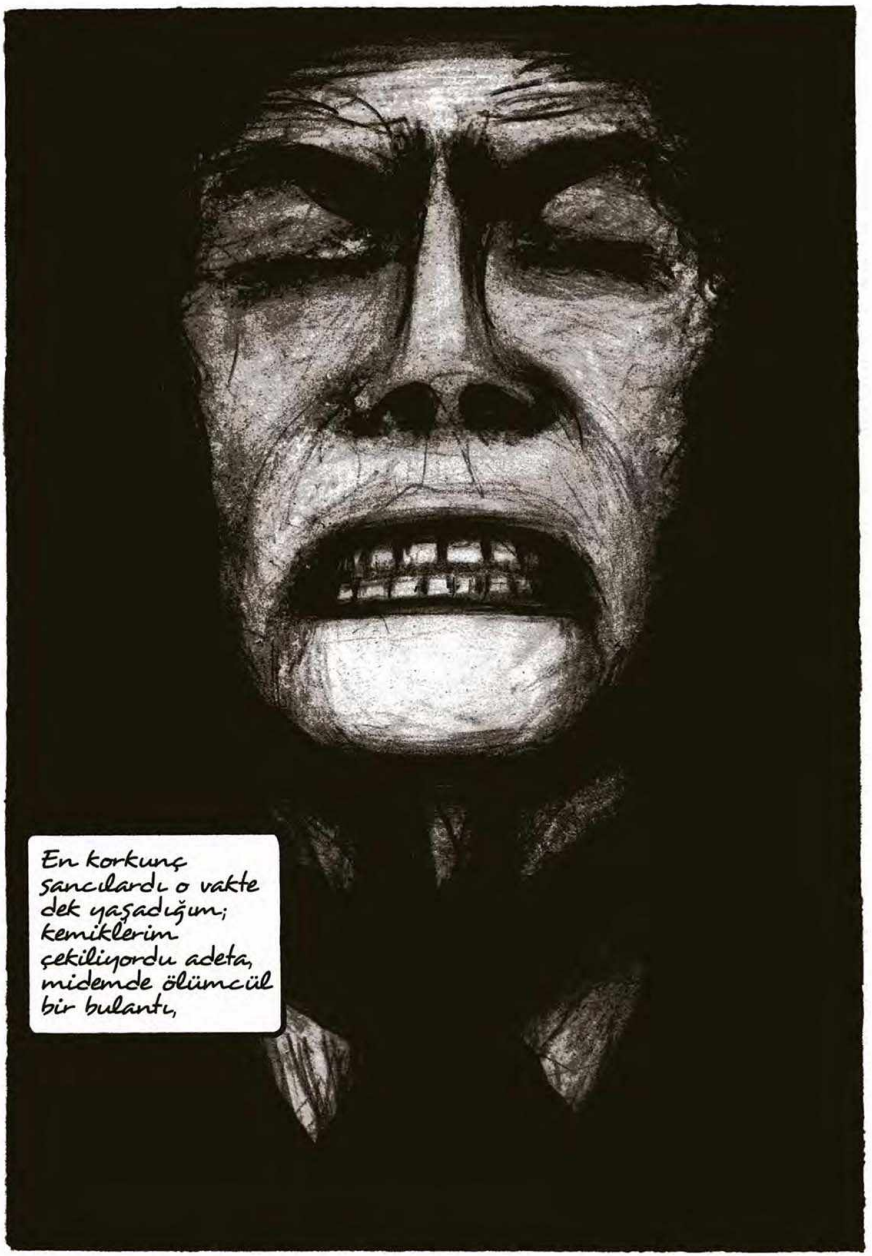
En korkunç sancılardı o vakte dek yaşadığım; kemiklerim çekiliyordu adeta, midemde ölümcül bir bulantı,

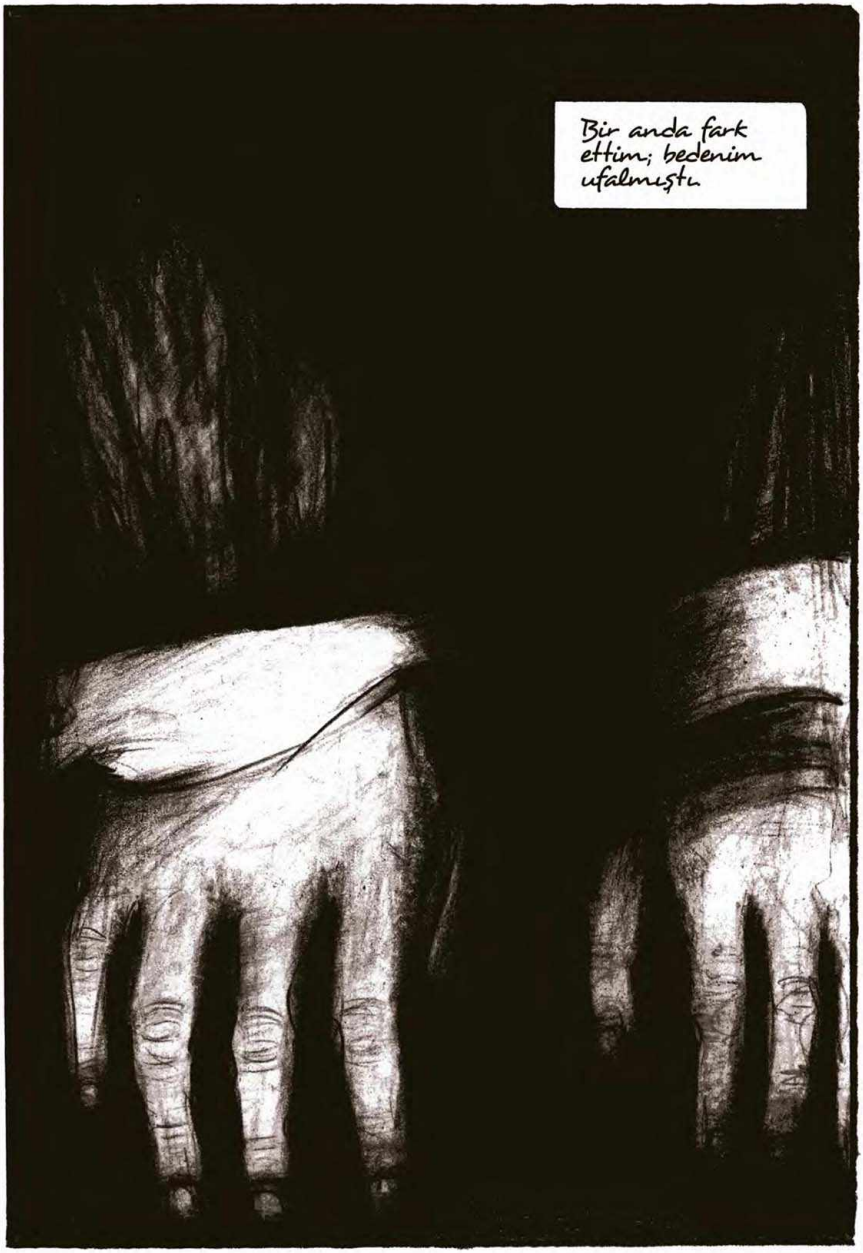
Bir anda fark ettim; bedenim ufalmıştı.

Şabah olmak üzereydi...
Evdekiler derin uykuda olmalıydı; riski göze alıp odama gitmeye karar verdim yeni suretimle.

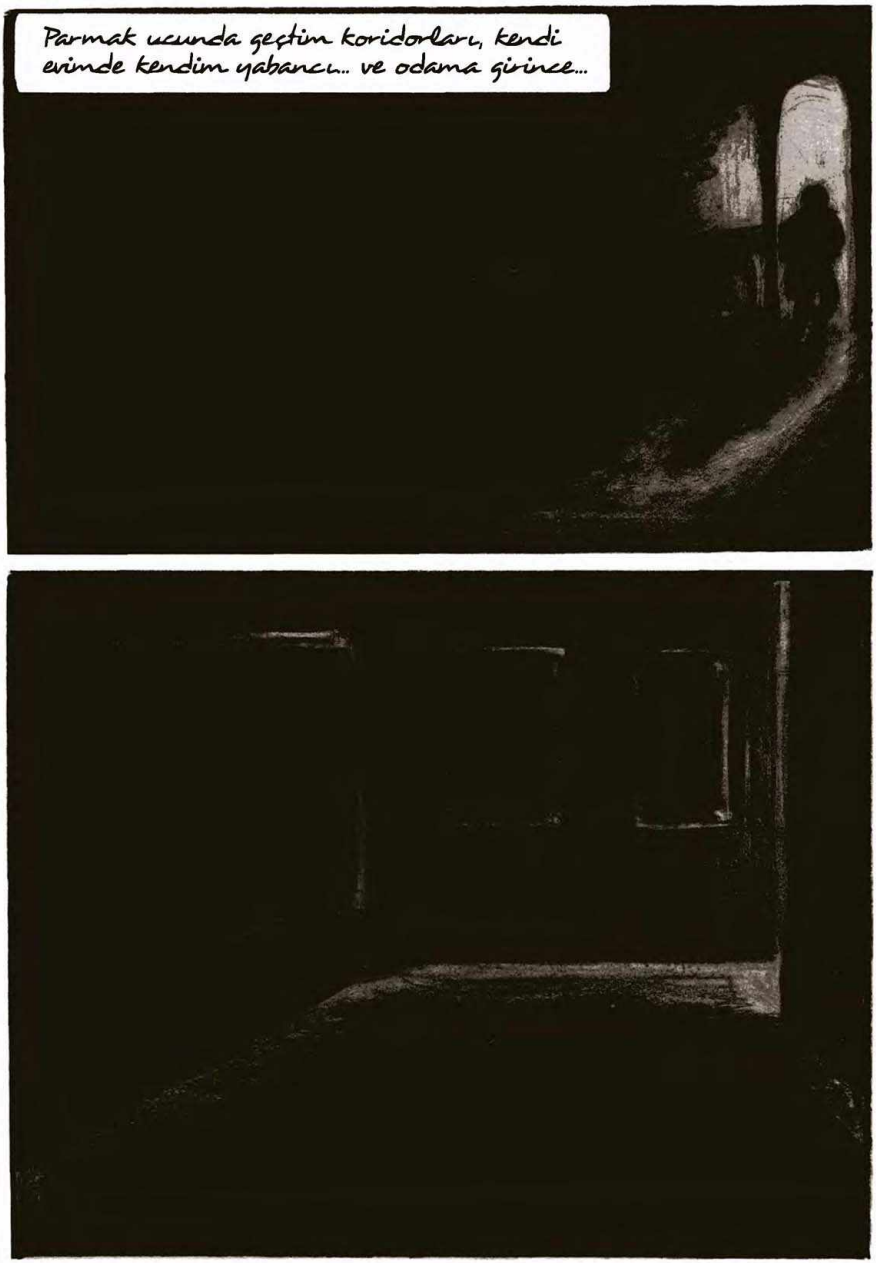
Parmak ucunda geçtim koridorları, kendi evimde kendim yabancı... ve odama girince...

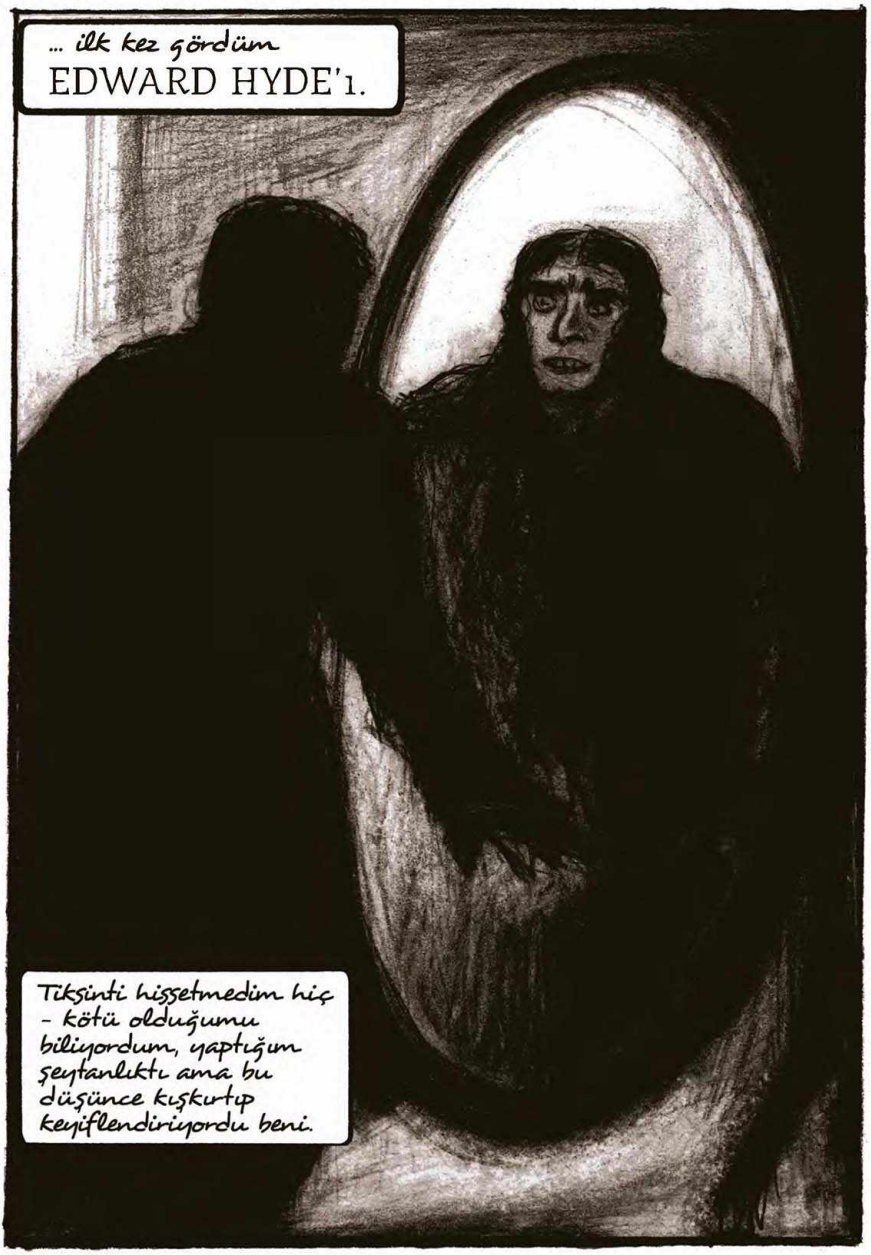
... ilk kez gördüm
EDWARD HYDE'ı.
Tiksinti hissetmedim hiç - kötü olduğumu biliyordum, yaptığım şeytanlıktı ama bu düşünce kışkırtıp keyiflendiriyordu beni.

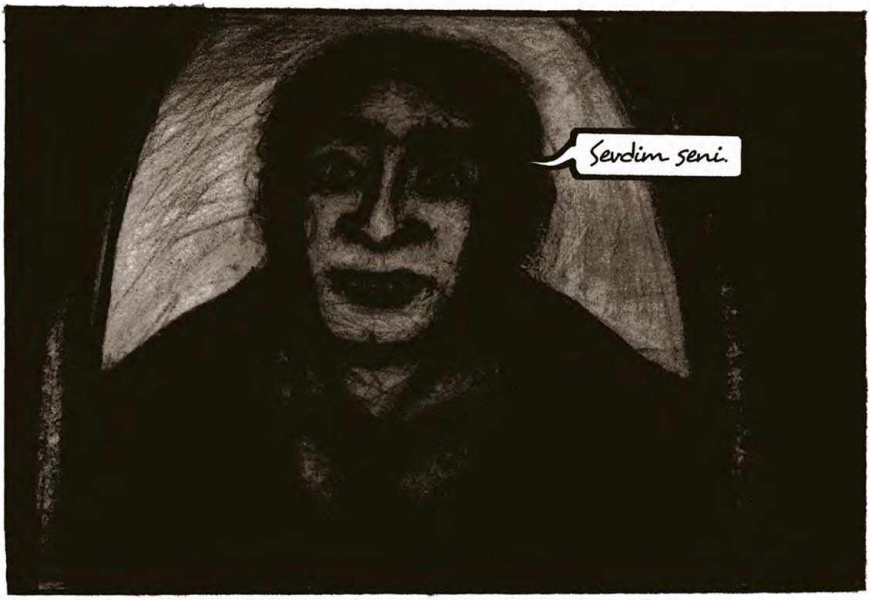
Sevdim seni.

Son deneyi yapıp şüphelerimi ortadan kaldırmalıydım. Tanınmayacak kadar arınmış mıydım kimliğimden? Gün doğmadan kaçmalıydım.

Kabinde iksiri hazırladım tekrar, son yudumuna kadar içtim...

... yine aynı sancılar, bu sefer tersi için...

... ve Henry Jekyll oldum yeniden. O gece can alıcı bir dönüm noktasındaydım. Keşfime daha yüce bir gönülle yaklaşsam içimden ibliş değil melek çıkardı belki. Bundan böyle iki kişiliğim vardı.

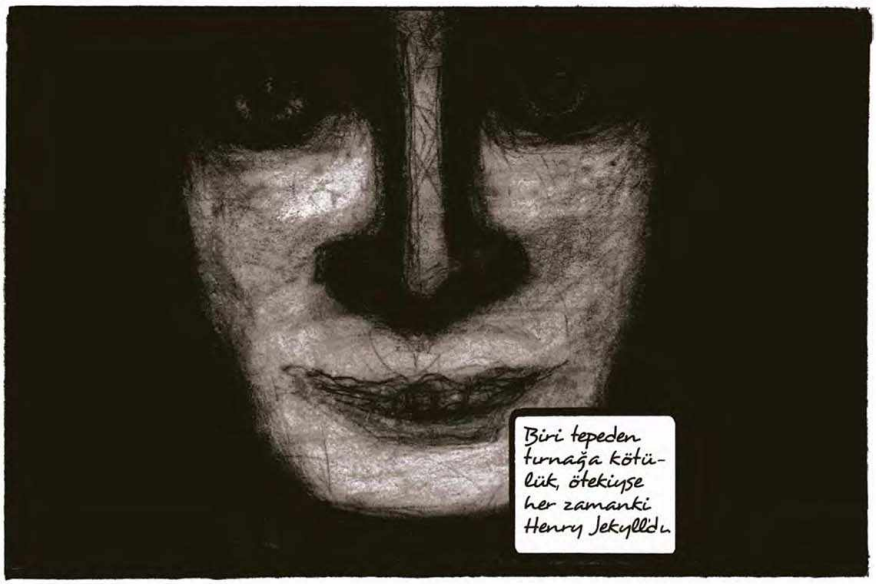
Biri tepeden tırnağa kötülük, öteki ise her zamanki Henry Jekyll'dı.

Kendimi iksirden önce de sefahate bırakabilirdim memnuniyetle, ne var ki yaşlanıyordum artık, hayatımdaki tutarsızlıklar gündeliğimi sekteye uğratıyordu. Şimdi bu yeni güç baştan çıkarıyordu beni; kulu, kölesi oldum zamanla.

Soho'daki evi alıp döşedim, güvenebileceğim bir kahya tuttum.

Diğer evimdeki hizmetçilerime Bay Hyde'ın evimde mutlak bir özgürlüğü olduğunu söyledim. Vasiyetimi hazırladım sonra; Dr. Jekyll olarak bana bir şey olursa hiçbir mali zarar görmeden Hyde olarak devam edebilecektim hayatıma.
Aşırılardır insanlar kendi suçlarını başkalarına işletmek için kiralık katiller tutuyorlardı - ama benim için zevkten ibaretti her şey. Laboratuvarıma kaçıp hazırladığım iksiri bir yudumda içiyordum; bundan sonra Hyde ne yaparsa yapsın hiç izi kalmıyor, çünkü yerini Henry Jekyll alıyordu.

Tebdili kıyafetle aradığım zevkler, önceden de söylediğim gibi, pek hayasızca değildi ancak...
Edward Hyde'ın ellerinde zevk değil, canavarlıktı bunlar. Henry Jekyll, Hyde'ın yaptıkları karşısında dehşete düşüyordu. Ama ne de olsa Hyde'dı bunların sorumlusu; suçlu bir tek oydu. Jekyll fırsatını bulduğunda Hyde'ın kötülüklerini telafiye çalışıyor, vicdanını usul usul uyutuyordu.

"Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise"

Ambrose Bierce

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **Sandy Jimenez**

TÜRKÇESİ **ÖZLEM YÜKSEL**

AMBROSE "BITTER" BIERCE AMERİKAN İÇ SAVAŞI'NA katılmış madalyalı bir gazi; siyasi yozlaşmayı gözler önüne seren bir gazeteci; savaş, korku/gizem, ilk bilimkurgu ve uzun masal türlerinde usta bir öykü yazarı ve aralarında Amelia Earhart, Jimmy Hoffa ile Yargıç Joseph Crater gibi isimlerin de olduğu silinip gitmiş en ünlü Amerikalılardan biriydi.

Yazarın sinizm ve insanlardan nefret etme eğilimi, acı ve yakıcı tanımlarını bir araya getirdiği *Şeytan'ın Sözlüğü*'nde en yoğun haliyle vücut bulur.

> HAVA, a. Yoksulların şişmanlaması için Tanrı tarafından bol miktarda bahşedilmiş besleyici madde.
>
> DOSTSUZ, s. Yapacak hiçbir iyiliğin olmaması durumu. Servetten mahrum kalma hali. Gerçeği söyleme ve sağduyu bağımlılığı.
>
> YAĞMALAMAK, f. Bir başkasının malını hırsızlığın âdetlerini yerine getirmeden almak.

"Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" (1890) konuya olayların ortasından giriş yapan meşhur açılışıyla, okura Hemingway'in üslubunun müjdecisi gibi gelen yalın ve açık cümleleriyle Bierce'ın en kalıcı kısa öyküsü:

> Alabama'nın kuzeyinde bir adam, bir demiryolu köprüsünün üstünde durmuş, yedi sekiz metre aşağıdaki hızla akan suya bakıyordu. Elleri arkasındaydı, bilekleri bir kordonla bağlanmıştı. Boğazına sıkı bir ilmik geçirilmişti.

Son toplu denemeler kitabında Kurt Vonnegut, "Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" için "Amerika'nın en iyi kısa öyküsüdür" diyor.

"Shit House Poet" [Tuvalet Şairi] öykülerinin yaratıcısı, yirmi yıldan uzun zamandır *World War 3 Illustrated*'da çizen Sandy Jimenez kısa öykü türünün başyapıtlarından birini uyarlarken kullandığı yaklaşımı şöyle anlatıyor:

> Çizgi roman karesi yapısını kullanacaksam Bierce'ın metninden parçalar alıp kesip biçmeyecektim. Bunun yerine imgeleri yeniden canlandırmayı denedim. Bierce'ın metnini zihnimde canlandırdım ve sözsüz bir uyarlamayı tercih ettim.
>
> Sözcükleri kullanmadan anlatmanın en ama en zor tarafı öykünün içindeki zaman geçişlerini aktarmaktı; öyküde konunun öncesini anlatan olayın içinde geçen uzun bir "flashback" (on dokuzuncu yüzyılda, sinema öncesi dönemde var olmayan bir terim) var.

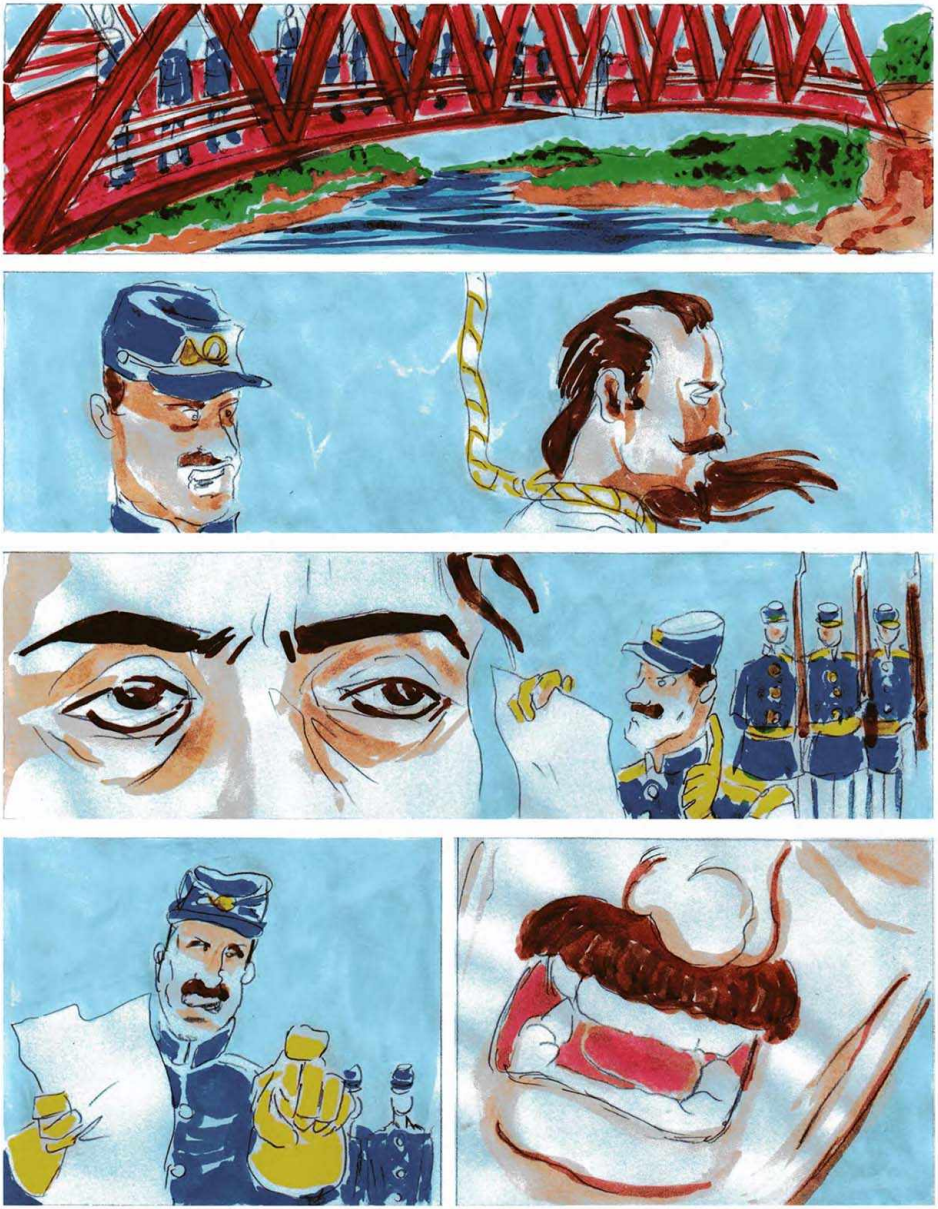

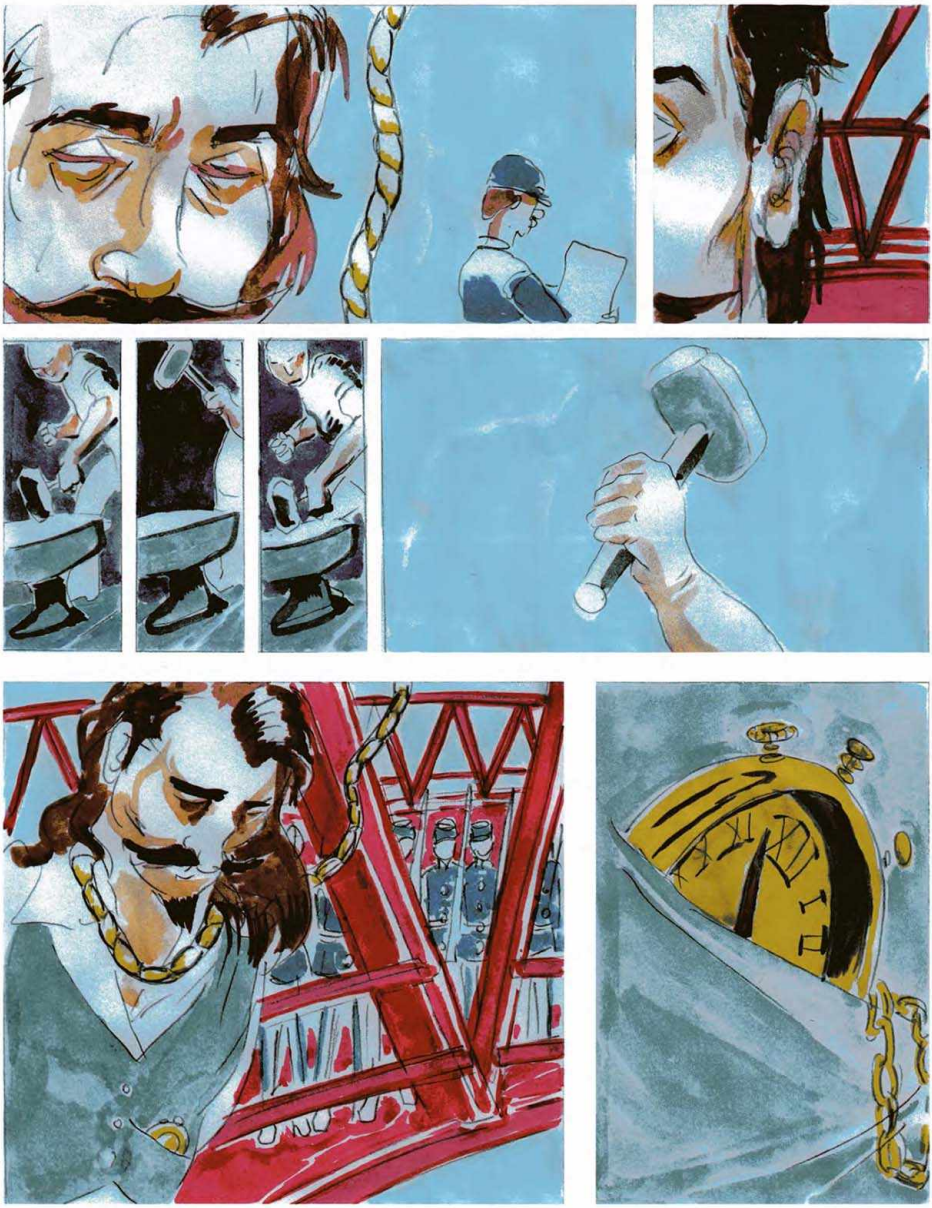

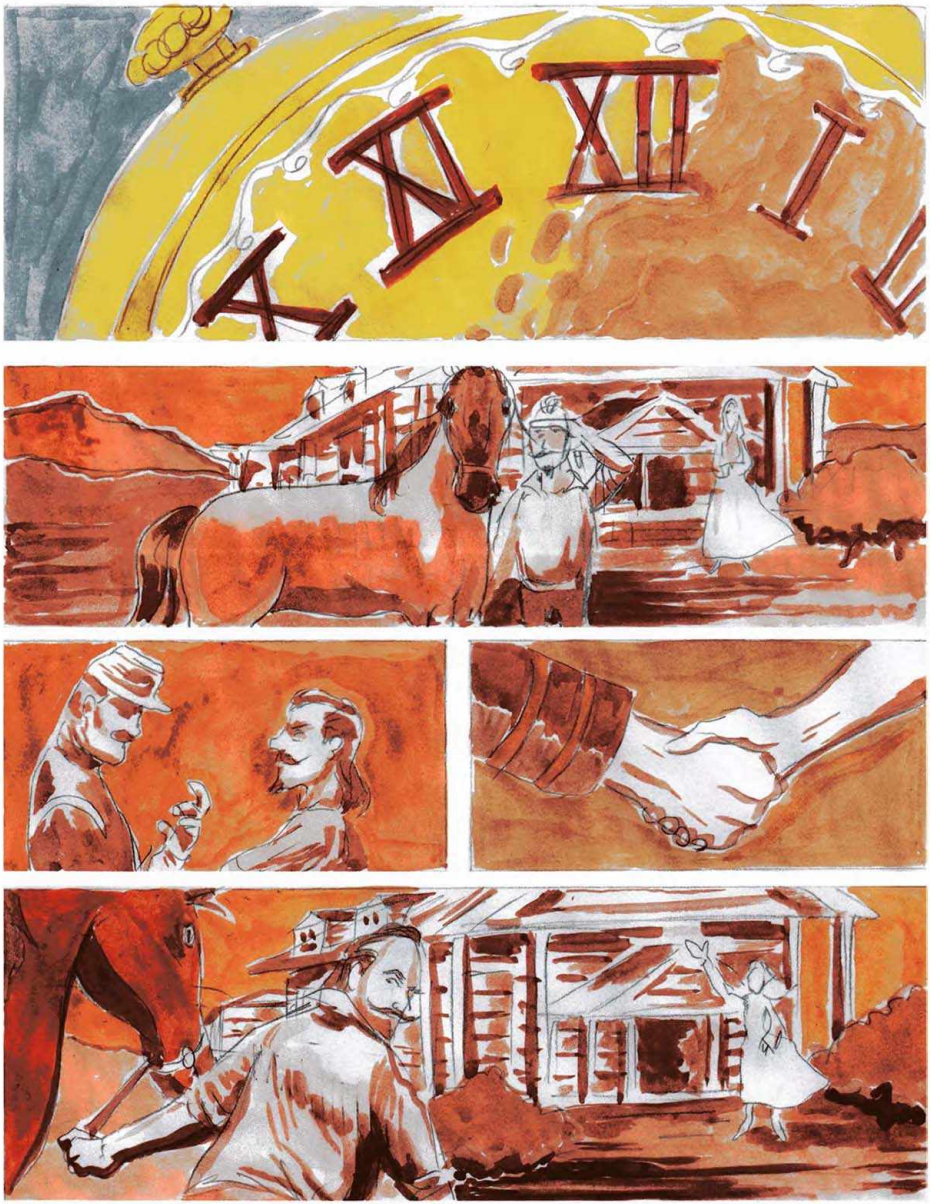

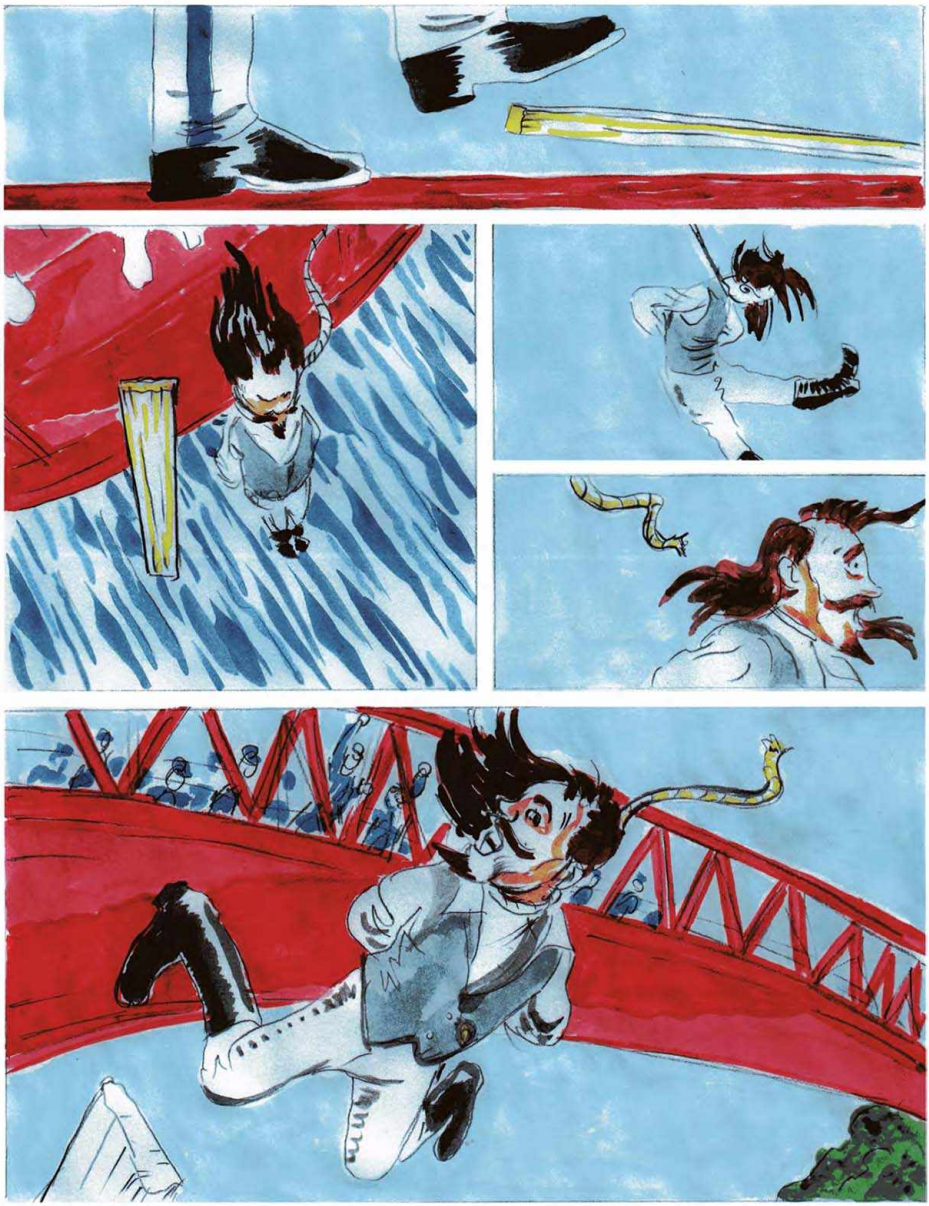

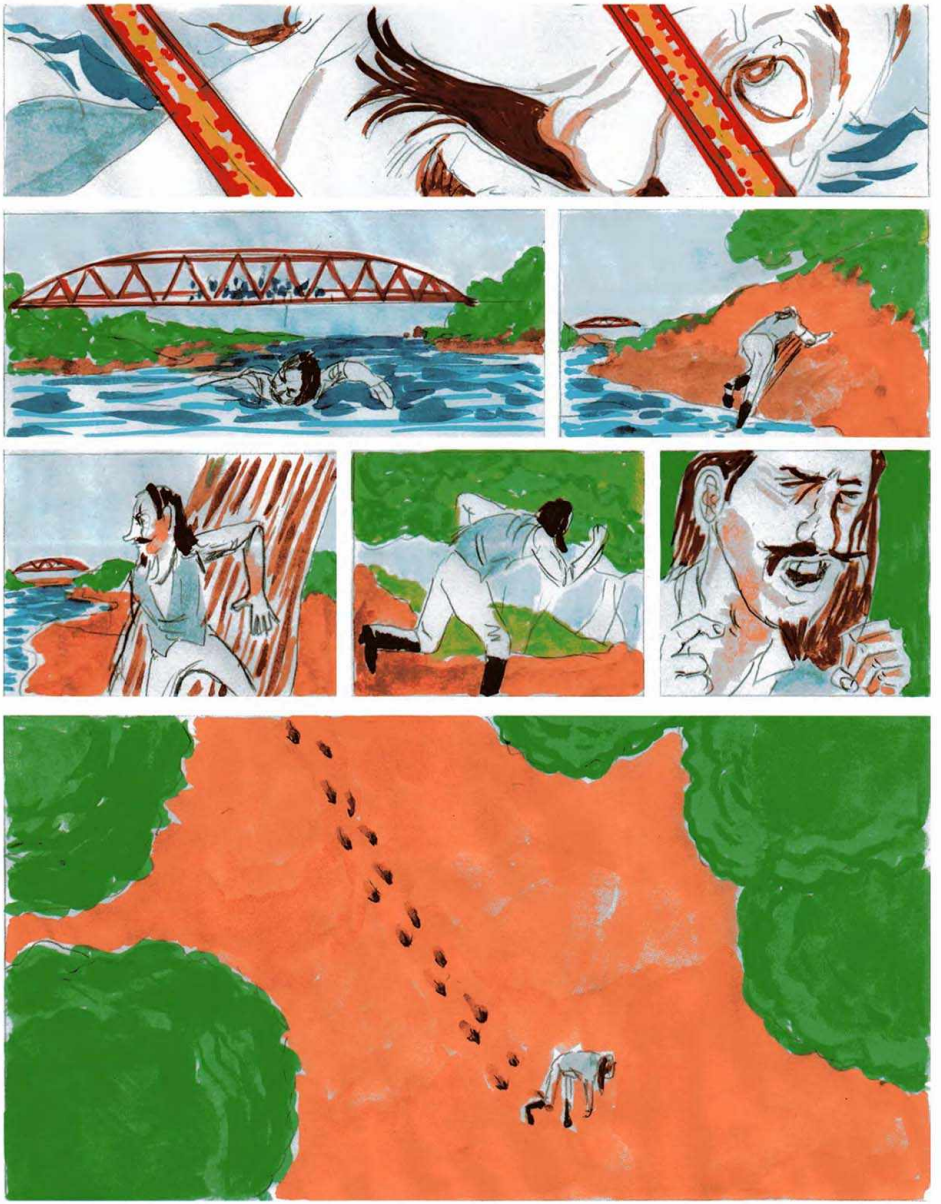

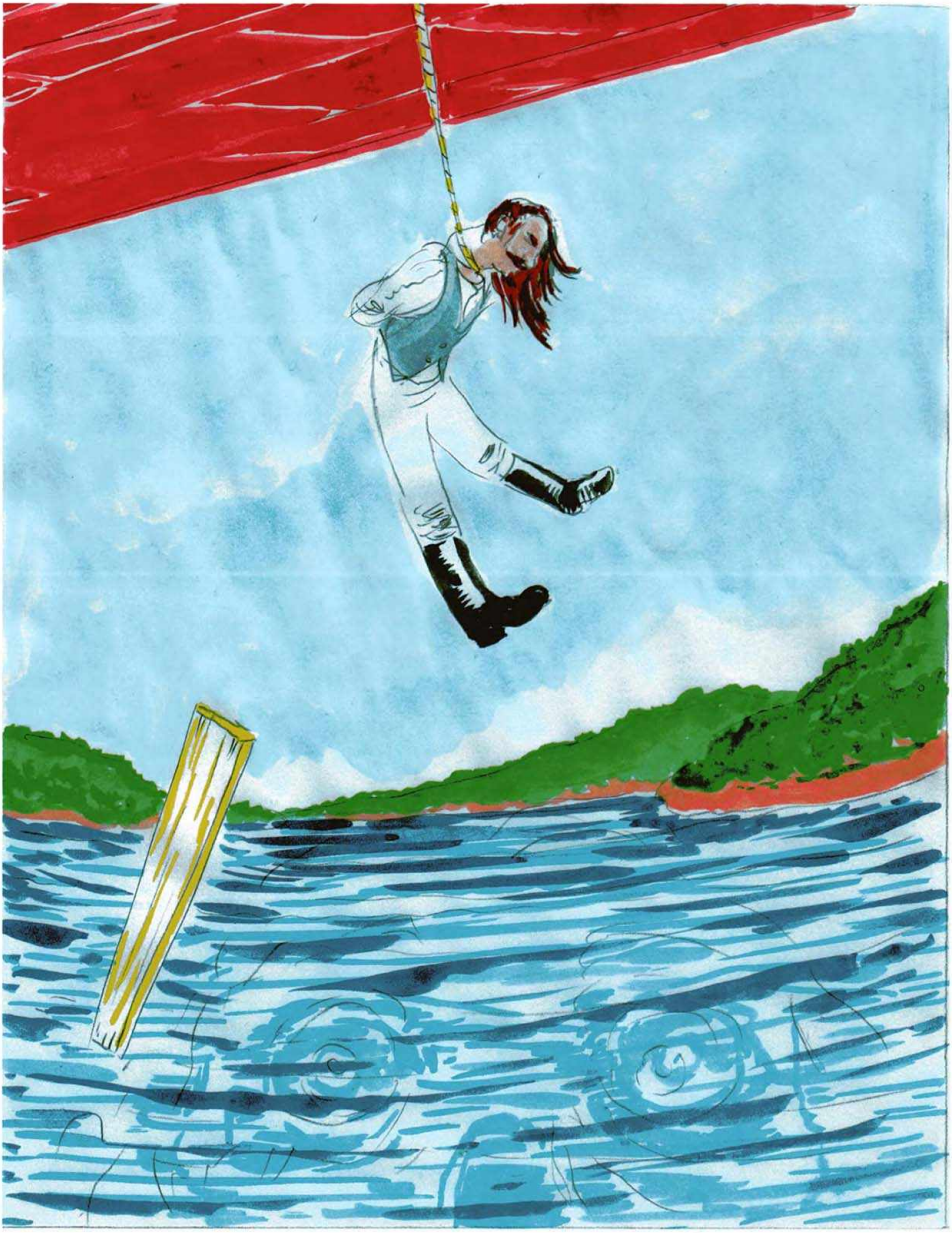

Dorian Gray'in Portresi

Oscar Wilde

RESİMLEYEN / UYARLAYAN **John Coulthart**

TÜRKÇESİ **ELİF ERSAVCI**

OSCAR WILDE EFSANEVİ BİR KİŞİLİK – YOZLAŞMIŞ BİR züppe, güzelliği baş tacı eden bir hazırcevap, *fin de siecle* Paris'iyle Londra'sında edebiyat ve tiyatro çevrelerinin gözbebeği, cinsel özgürlük mücadelesinde kendini afişe etmiş ve şehit düşmesine ramak kalmış bir eşcinseldi.

İlk ve tek romanı *Dorian Gray'in Portresi* 1890'da çok saygın bir edebiyat dergisinde okurlarla buluştuğunda Wilde'ın kimi gazete yazıları, eleştirileri, masalları, gizemli öyküleri ve estetizm konulu makaleleri yayımlamıştı ve klasikleşecek oyunları da yoldaydı. *Dorian Gray* gösterişli ve genç bir adamın hikayesini anlatır; delikanlı fiziksel güzelliğini korurken portresi korkunç bir şekilde yaşlanır. Portre yalnızca geçen zamanı değil, Dorian Gray'in sürdüğü bencil ve sefih hayatı da yansıtmaktadır. Kahraman net bir şekilde biseksüeldir, hiçbir şey açıkça ifade edilmese de romana hakim homo-erotizm gözden kaçacak gibi değil. Derginin editörü en cüretkar pasajlardan bazılarını çıkarsa da roman tahmin edildiği üzere ahlaksız ve müstehcen bulundu. Ertesi yıl tek başına bir kitap halinde basıldığında büyük ölçüde uzatılmakla kalmamış, Wilde'ın kendi eliyle biraz daha ehlileştirilmişti. (Romanın orijinal hali 2011'e kadar basılmadı.)

1895 yılında Wilde şöhretinin doruklarındayken her şey birden altüst oldu. Wilde'ın manitalarından biri –en sevdiği– kendinden yaşça epey küçük olan Lord Alfred Douglas'tı. Bu haylazın babası Queensberry Markisi, Wilde'ı alenen "oğlancılık"la suçladı. Wilde bu suçlama karşısında son derece düşüncesiz bir hamleyle markiye hakaret davası açtı. Davalı kendini savunup Wilde'ın "her önüne gelenle yatan bir erkek düşkünü" olduğunu ispatlayınca dava Wilde'ın tutuklanmasıyla sonuçlandı. Tahammül edilemez ahlaksızlığının yargılandığı mahkeme süresince, *The New Yorker*'ın aktardığı kadarıyla, "karşı tarafın avukatları yüksek sesle *Dorian Gray*'den pasajlar okuyup kitabın sapkın bir kitap olduğunu söylediler. Wilde genç erkeklere duyduğu aşk yüzünden değil, bu aşklarla böbürlendiği, *Dorian Gray*'le bu utanmazlığını herkesin gözüne soktuğu için hapse girdi."

Yazar korkunç bir hapishanede iki yıl kürek hapsine çarptırıldı. Bu deneyim sağlığına mal oldu ve özgürlüğüne kavuştuktan üç yıl sonra, 1900 yılında henüz kırk altı yaşındayken büyük bir yoksulluk içinde öldü.

İllüstratör John Coulthart ilk kez dolmakalemle çizdiği Lord Horror karakteri etrafında dönen çizgi roman serisiyle dikkatimi çekti. Detaylara gösterdiği ustalıklı özen, eski usul teknikleri, dekadan, sembolist ve modern edebiyat ve sanat referanslarıyla eski altın çağlardan zamanımıza ışınlanmış bir sanatçıya benziyordu. John son yıllarda kolaj üzerine yoğunlaştı, sonuçlar aynı derecede enfes. *Grafik Kanon* için en sevdiği edebi metinlerden birini gizli anlam ve bağlantılarla dolu on sayfalık bir kolaj şeklinde uyarladı. Bir kısmını şöyle açıklıyor:

> Portre John Singer Sargent'a ait; Sargent kendisi de illüstratör olan W. Graham Robertson'u çizmiş; Robertson, Wilde'ı tanıdığı gibi Robert de Montesquiou'yla da arkadaşmış; Robert de Montesquiou ise Huymans'ın *Tersine*'sindeki Des Esseintes karakteri için aldığı model; bildiğimiz gibi bu dekadan roman Wilde'ın eserinde Dorian'ı derinden etkiliyor. Kolajdaki "müstehcen" sayfada yer alan çerçevenin içindeki iki genç adam Wilde'ın jigolo dostlarından. Sonlara doğru göreceğiniz sokak sahnesi ise Gustave Dore'nin Victoria dönemi Londra'sının kötü şöhretli kenar mahallelerinden Bluegate Fields'ın tasviri.

DORIAN GRAY'İN PORTRESİ

OSCAR WILDE

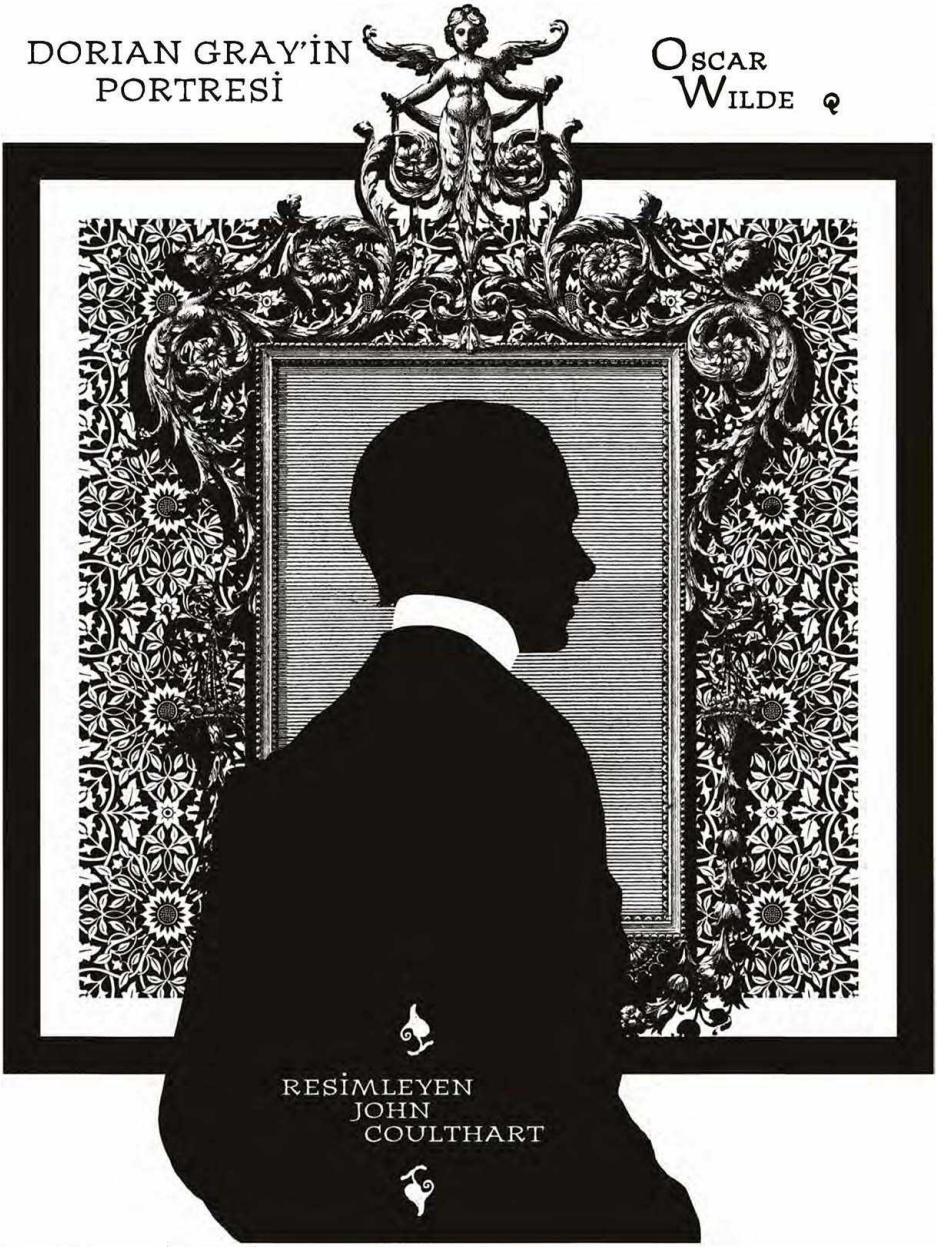

"Dorian Gray'i anlat bana biraz daha. Ne sıklıkta görüyorsun onu?"

"Her gün. Onu her gün görmezsem mutlu olmamın imkanı yok. Mutlak bir şekilde ihtiyaç duyuyorum Dorian'a."

"Fevkalade! Senin sanatından başka bir şeyi umursayacağını düşünmezdim hiç."

"Artık bütün sanatım o," dedi ressam usulca.

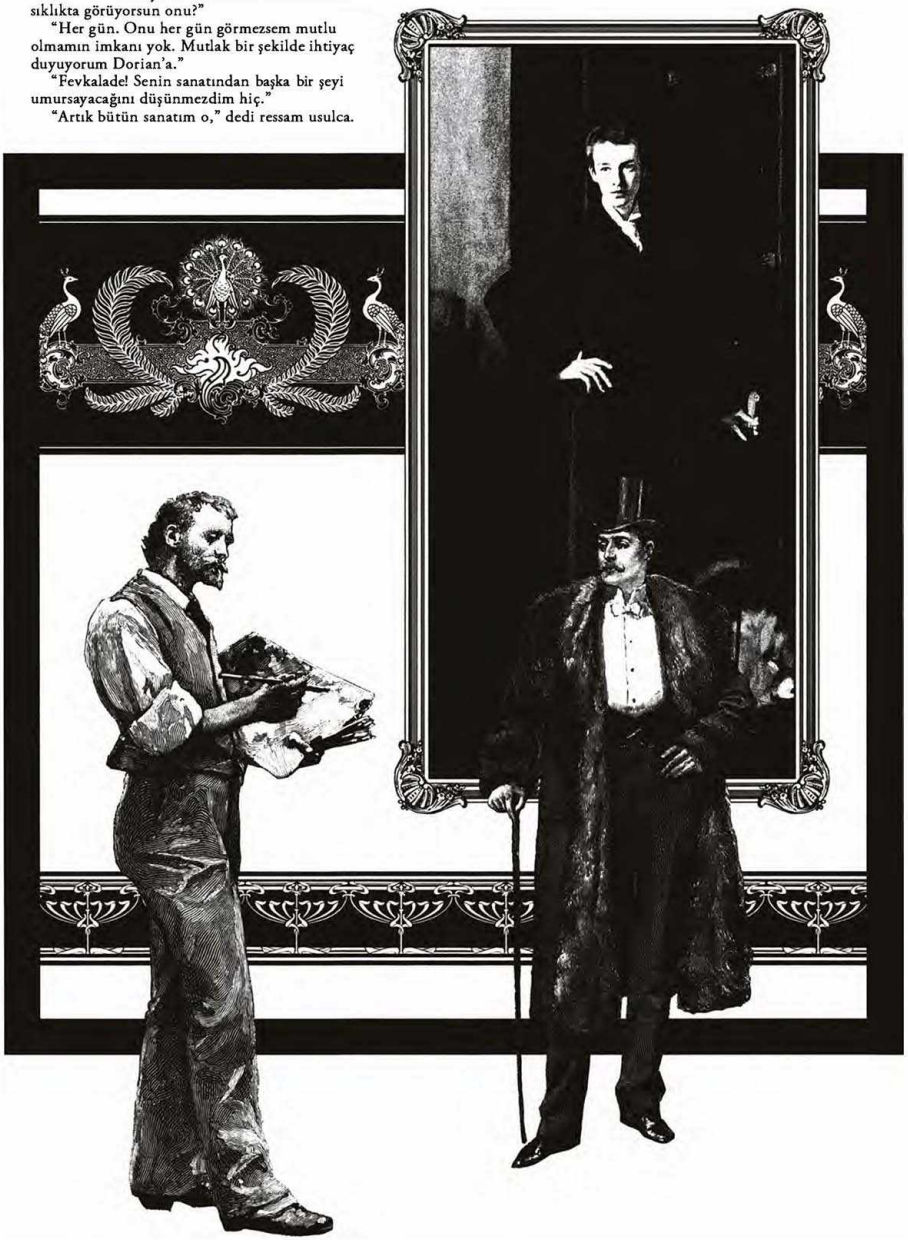

"Ah! Hâlâ elinizdeyken değerini bilin gençliğinizin. Acınası başarısızlıklarını yüceltmeye çalışan can sıkıcı insanları dinleyerek, cahil, zevksiz, bayağı insanlara tahammül ederek heba etmeyin altın günlerinizi. Çağımızın hastalıklı hedeflerine, sahte ideallerine kapılmayın sakın. Yaşayın! İçinizdeki harikulade hayatın tadını çıkarın!"

"Bozulup iğrenç kuklalara dönüşüyoruz; zamanında çok korktuğumuz tutkularımızın, teslim olma cesaretini gösteremediğimiz nefis günahların anıları musallat oluyor üstümüze. Gençlik! Gençlik! Dünyada başka hiçbir şeyin önemi yok, bir tek gençlik!"

Dorian Gray şaşkın ve büyülenmiş bir halde dinliyordu.

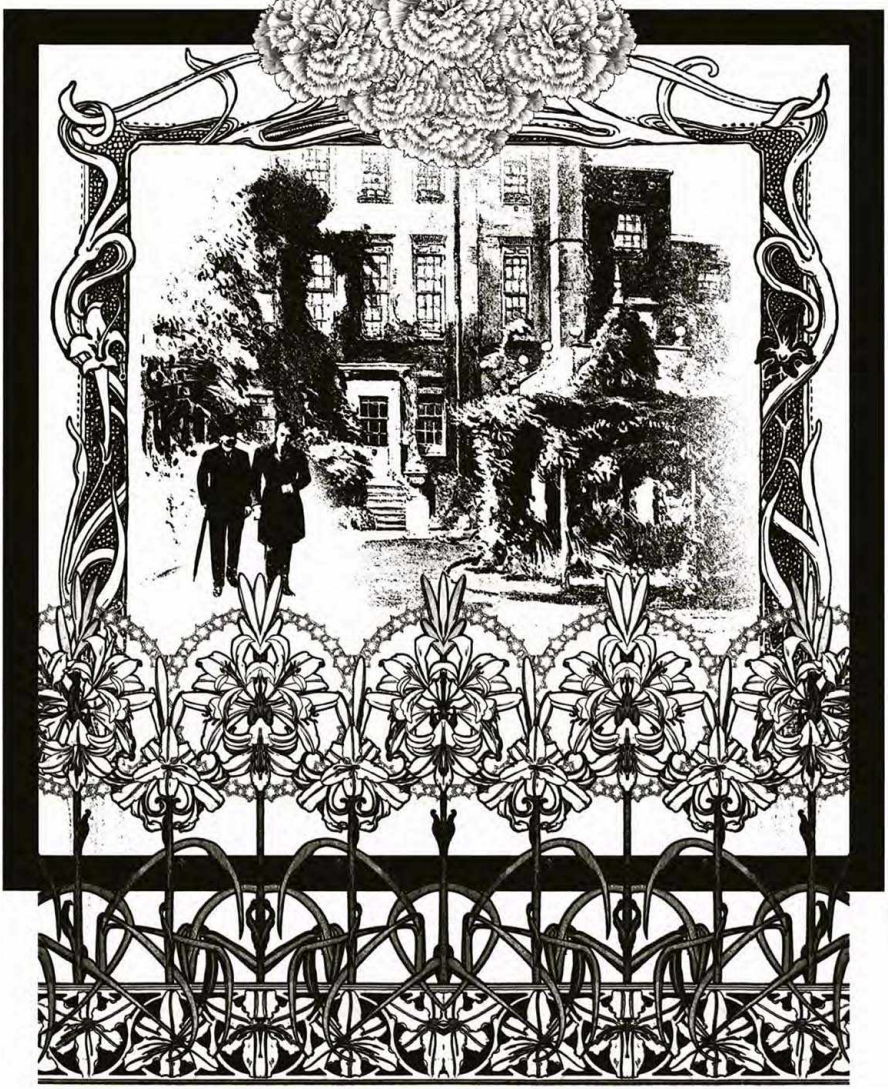

"Kime âşık oldun?" diye sordu
Lord Henry kısa bir sessizlikten sonra.
"Bir oyuncuya," dedi Dorian Gray kızararak.
Lord Henry omuz silkti. "Oyuncu ha? İlk sahne epey sıradan olmuş."

"Onu görsen öyle demezdin Henry."
"Kimmiş bu kız?"
"Adı Sybil Vane."

Lord Henry odaya girip Dorian Gray'in yanına oturdu. İki elini ellerinin arasına alıp sıkıca tuttu. "Dorian," dedi, "o mektubu –lütfen korkma– Sibyl Vane'in ölüm haberini vermek için yazmıştım sana."

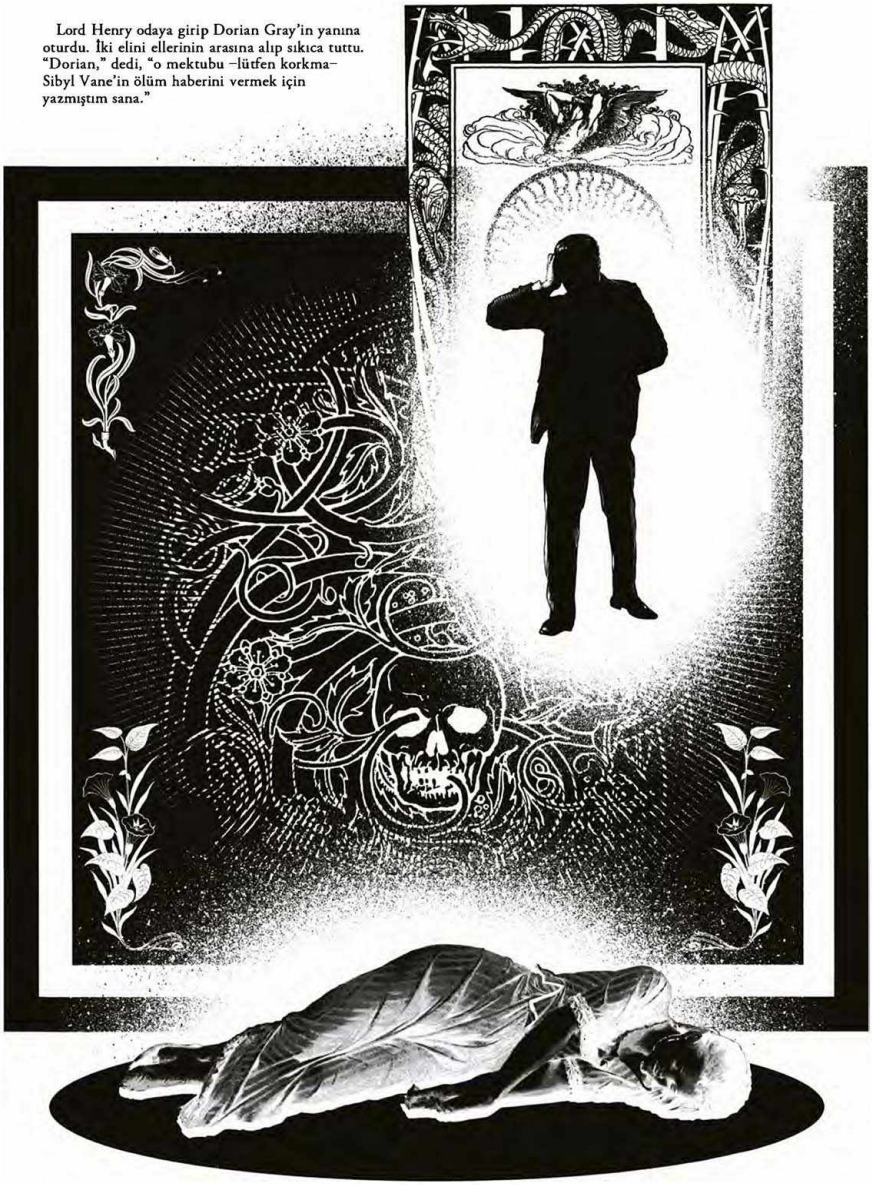

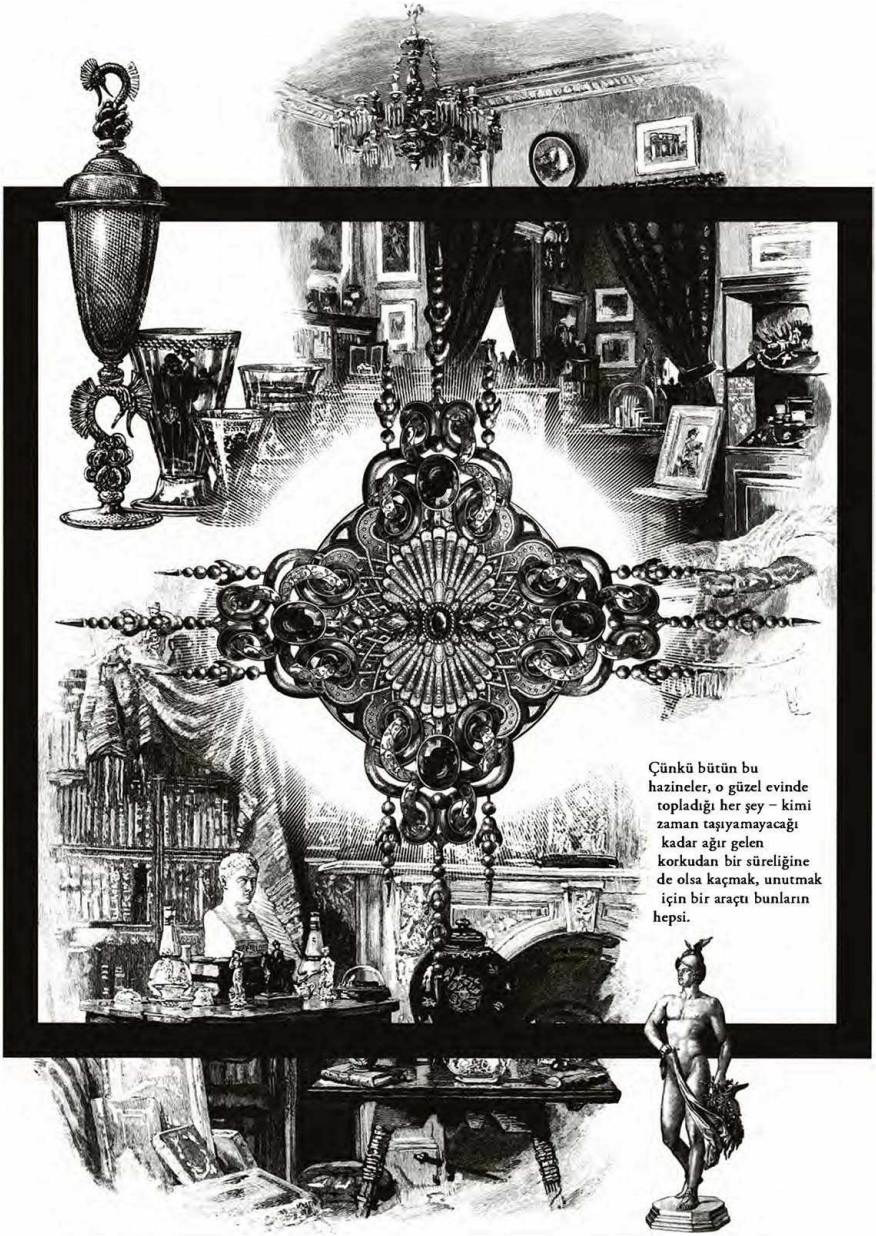

Çünkü bütün bu hazineler, o güzel evinde topladığı her şey – kimi zaman taşıyamayacağı kadar ağır gelen korkudan bir süreliğine de olsa kaçmak, unutmak için bir araçtı bunların hepsi.

"Senin dostluğun genç erkekler için neden böyle tehlikeli? Şu zavallı asker çocuk kendini öldürdü. Sen en yakın dostuydun. Sonra Sör Henry Ashton alnındaki kara lekeyle İngiltere'yi terk etmek zorunda kaldı, onunla da etle tırnak gibiydiniz.

"Adrian Singleton daha mı az perişan oldu? Ya Lord Kent'in tek oğlu? Geçen gün St. James Sokağı'nda rastladım babasına. Utançtan, kederden darmaduman olmuştu adam. Perth'in gencecik düküne ne demeli? Nasıl bir hayatı var şimdi, biliyor musun?"

"Kötülüğün, karanlığın zerresi yoktu bu resimde. Benim için dünyadaki mükemmelliktin sen. Oysa bu bir satirin yüzü."

"Benim ruhumun yüzü bu Basil."

"Tanrım! Taparcasına sevdiğim şey neymiş böyle! Şeytan bakıyor gözlerinden."

"Hepimizin içinde Cennet de var Cehennem de," diye haykırdı Dorian vahşi ve çaresiz.

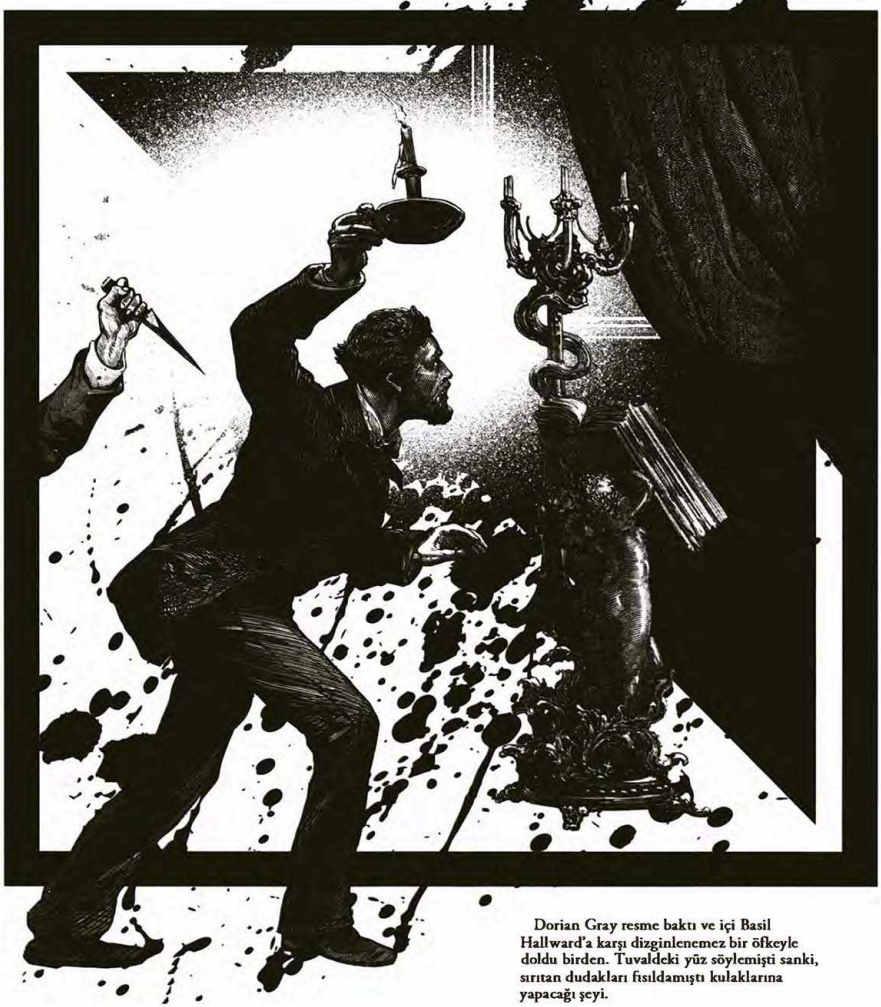

Dorian Gray resme baktı ve içi Basil Hallward'a karşı dizginlenemez bir öfkeyle doldu birden. Tuvaldeki yüz söylemişti sanki, sırıtan dudakları fısıldamıştı kulaklarına yapacağı şeyi.

Aheste aheste gidiyordu fayton; Dorian Gray'e her adımda biraz daha yavaşlıyormuş gibi geliyordu. Arabacıya daha hızlı sürmesini söyledi. O korkunç afyon açlığı içini kemirmeye başlamıştı yine. Boğazı yanıyor, narin elleri sinirle seğiriyordu. Delirmiş gibi vurdu ata bastonuyla. Arabacı güldü, şiddetle şaklattı kamçısını. Ama Dorian'ın kahkahasını duyunca korkup sessizliğe gömüldü.

Etrafına bakıp Basil Hallward'ı öldüren bıçağı gördü. Hiçbir iz kalmayana dek defalarca temizlemişti onu. Çeliği pırıl pırıldı. Ressamı öldürdüğü gibi resmi de, resmin getirdiklerini de öldürecekti.

Bıçak geçmişi öldürecek, Dorian özgür kalacaktı. Ruhundaki canavar ölecekti resimle birlikte; canavarın iğrenç sesi sustuğunda huzura erecekti. Bıçağı eline aldı ve resme sapladı...

İçeri girdiklerinde yerde ölü bir adam buldular, üstünde gece kıyafetleri, kalbinde bir bıçak. Kurumuş ve buruşmuş bir ihtiyar, tiksinti uyandıran bir surat. Yüzükleri inceleyinceye kadar cesedin kime ait olduğunu anlayamadılar.

SON

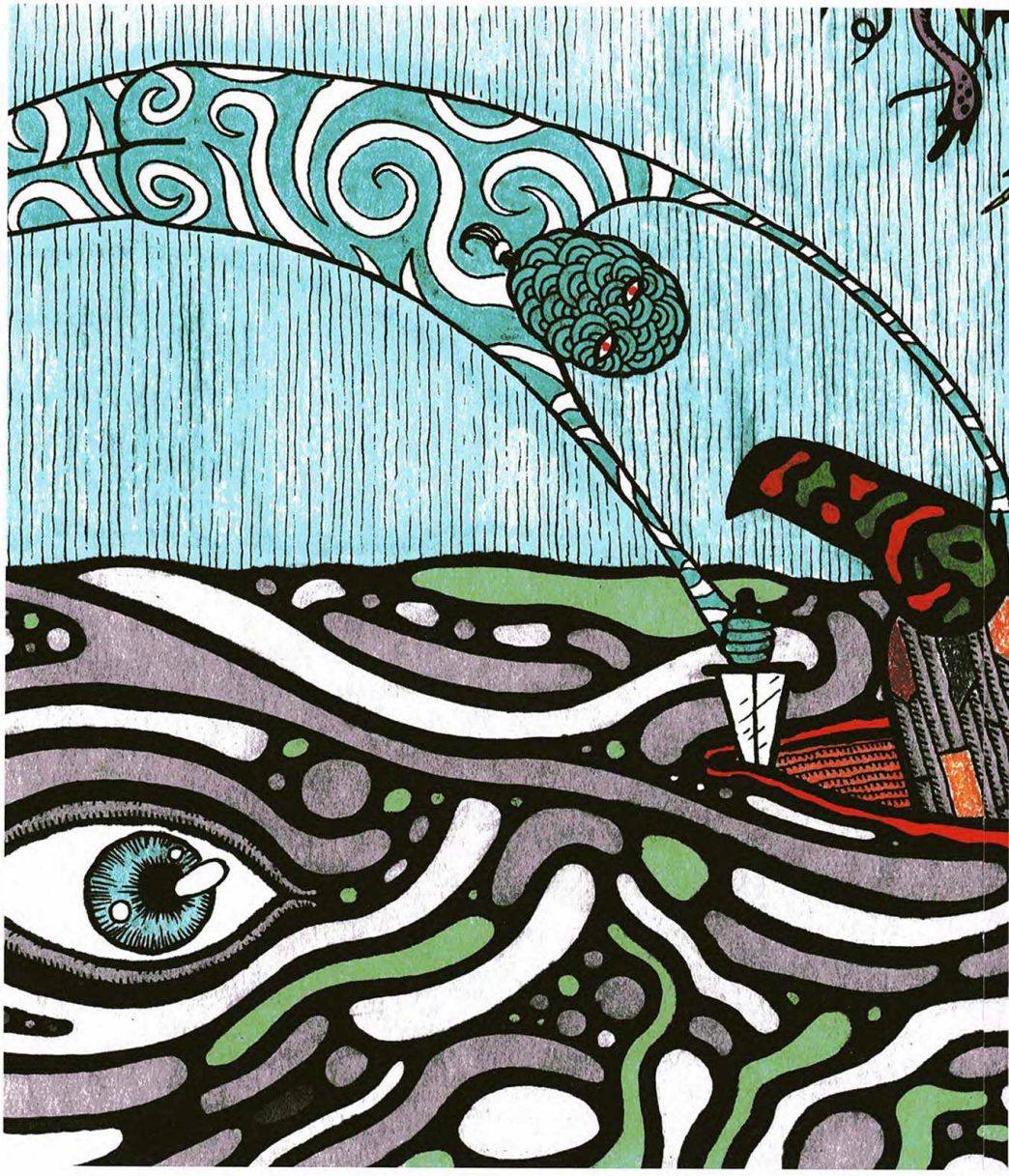

KATKIDA BULUNANLAR

Fantastik türde resimler yapan dünyaca ünlü **JASMINE BECKET-GRIFFITH** Celebration, Florida'da yaşıyor. Eserlerini ahşap ve tuval üzerine akrilik kullanarak üretiyor. Griffith'in alametifarikası büyük gözlü kızlar acayip, gotik, tarihi, büyülü ve güzel olanı arıyorlar.

WILLIAM BLAKE (1757-1827) şair, illüstratör ve baskı resim sanatçısıydı. Dört yaşından itibaren hayaller görmeye başlayan Blake hayatının tarifsiz anlarını, zamanında değeri bilinmemiş "tezhipli" şiirlerinde aktardı ve insanların asırlar sonra onun eserlerinin önünde saygıyla eğileceğinden bihaber, sefalet içinde öldü. En kalıcı eserlerinden *Masumiyet Şarkıları* (1789) ve *Tecrübe Şarkıları* (1794) adlı şiir koleksiyonlarındaki metinlerle illüstrasyonları bakır levhaya basmış ve her resmi elle boyamıştı. Blake'in İngiliz monarşisine –ve zamanın siyasi, toplumsal ve dini tiranlığına– karşı nefreti şiirlerinde açıkça hissedilir. *Jerusalem* (1804-20) dahil sonraki eserleri ne geleneksel bir olay örgüsüne, ne uyağa, ne de vezne sahip düşsel epiklerdir ve mantık karşısında insan ruhunu göğe çıkarırlar. Blake hayatının son yıllarında Dante'nin *İlahi Komedya*'sını resimlemekle görevlendirildi ve ölene kadar da bunun üzerine çalıştı.

TERRENCE BOYCE Nashville, Tennessee'de yaşayan Emmy ödüllü bir tasarımcı ve müzisyen. Hawaiili sanatçı James Hoyle'un yeğeni olan Terrence yaklaşık yirmi yıl boyunca baskı, web, multimedya ve mimari yapı tasarımıyla uğraştı. Şimdilerde karısı Huxley King ile birlikte 1890'ların Nashville'inde geçen tarihi bir macerayı anlatan bir grafik roman üzerine çalışıyorlar. Kendisine wowium.com'dan ulaşabilirsiniz.

ERAN CANTRELL küçük yaşlarından itibaren öykücülüğe merak saldı. Bugüne dek tüm çalışmalarına yön veren de hikayeleri hayata geçirme gayretleri oldu. Öykülemenin zorunlu bir unsur olduğu kitap yayıncılığı ve animasyon gibi alanlarda işler üretti. Hem göz alıcı hem de düşündürücü imgeler yaratarak, böyle hikayelerin çoğalmasına katkıda bulunmayı umuyor.

BILL CARMAN üniversitelerde, reklam ajanslarında, yayınevlerinde ve büyük kuruluşlarda tasarımcı, illüstratör ve sanat yönetmeni olarak çalıştı. Güzel sanatlarda hem lisans hem de lisansüstü dereceye sahip olan Bill şimdilerde Boise Üniversitesi'nde illüstrasyon ve çizim dersleri veriyor. Eserleri Society of Illustrators, Spectrum ve American Illustration gibi yıllıklarda yer aldı. 2002'de Random House için yaptığı çocuk kitabıyla gurur duyuyor.

SHAWN CHENG New York'ta çalışan bir sanatçı ve karikatürist. Çizgi roman ve sanat kolektifi Partyka'nın bir üyesi olarak sınırlı sayıda basılan el yapımı çizgi romanlar üretiyor. Çalışmaları *SPX Anthology* ve *Best American Comics*'te yayımlandı; resimleri ve taşbaskıları New York'ta Fredericks & Freiser Galeri'de, Los Angeles ve San Francisco'da ise Giant Robot Galerileri'nde sergilendi. Shawn Tayland'da doğup Long Island'da büyüdü. Yale Üniversitesi'nde resim ve taşbaskı eğitimi aldı. Şu anda eşi ve iki kızıyla birlikte Astoria, Queens'te yaşıyor.

JASON COBLEY eşi ve kızıyla birlikte İngiltere'nin batısındaki Norfolk'ta yaşıyor ve bir lisede İngilizce öğretmenliği yapıyor. Andrew Wildman'la birlikte yarattığı ve Vahşi Batı'da geçen tuhaf grafik romanı *Frontier: Dealing with Demons* (Print Media Productions, 2011) ile çocuk romanı *The Legend of Tom Hickathrift*'te (Mogzilla, 2012) görüleceği üzere mitolojik canavarlar ve tarihi kahramanlar hakkında yazıyor. Classical Comics için *Frankenstein*, *Dracula*, *Dulce Et Decorum Est* ve *An Inspector Calls*'un metinlerini uyarladı; *Frankenstein* 2009 yılında Eğitim Yayıncıları Derneği ödülünü kazandı. Jason şu sıralar çizimlerini David Hitchcock'un yaptığı Charles Dickens'ın *The Signal Man* adlı kısa öyküsünü uyarlıyor.

NEIL COHN çizgi roman kavrayışının altında yatan bilişsellik üzerine yaptığı dilbilim ve bilişsel nörobilim araştırmalarıyla tanınıyor. Bu konu hakkında pek çok uluslararası konuşma yaptı, makaleler yazdı ve 2003'te yayımlanan *Early Writings on Visual Language*'ı kaleme aldı. Yirmi yaşındayken aslında kolaj olarak çizdiği "La Belle Dame Sens Merci" uyarlamasının yanında, diğer görsel şiir uyarlamalarını *Meditations* (2005) adlı kitapta topladı. Neil aynı zamanda Thom Hartmann'ın yazdığı *We the People: A Call to Take Back America* (2004) adlı kitabı resimledi.

JOHN COULTHART bir illüstratör, grafik tasarımcı ve karikatürist. H. P. Lovecraft uyarlamalarının yer aldığı *The Haunter of the Dark and Other Grotesque Visions* 2006 yılında Creation Oneiros tarafından yayımlandı. Coulthart, Manchester'da yaşıyor.

Ünlü karikatürist Robert Crumb'ın küçük kardeşi **MAXON CRUMB** Albert Lea, Minnesota'da dünyaya geldi. 1973 yılında Doğu Kıyısı'ndan taşınıp San Francisco'ya yerleşti. Çizer, yazar, mistik, sıkı bir vejetaryen ve gezgin olan Maxon, Edgar Allan Poe'nun öyküleriyle şiirlerini resimlediği *Maxon's Poe* (Word Play, 1997) adlı kitabıyla ün kazandı. O zamandan beri çizimleriyle resimleri Almanya, İngiltere, Fransa ve ABD'nin dört köşesinde çeşitli koleksiyonlarda yer aldı. Öne çıkan yazılarından bir tanesi *Crumb Family Comics* (Last Gasp, 2000) için kaleme aldığı uzun giriş ve R. Crumb'ın "Güzel iş... Maxon'ın yaratıcılığının zirvesi" dediği ilk kur-

gu eseri *HardCore Mother*. Word Play yayınevi (word-play.com) tarafından temsil edilen Maxon Crumb'ın resimli bir biyografisi de yolda (Malcolm Whyte © Word Play, 2012).

DAME DARCY dünyaca tanınmış bir illüstratör, yazar, çizgi film ressamı, müzisyen, film yapımcısı ve oyuncak bebek tasarımcısı. Çizgi roman serisi *Meat Cake*'ten uyarlanan Paper Doll Dreams adlı çevrimiçi oyunun tasarımını, animasyonlarını ve müziklerini yapıyor. Alan Moore'dan Tori Amos'a kadar pek çok yazarla çalışmış olan Darcy'nin *Meat Cake* serisi Fantagraphics Books tarafından 20 yıldır yayımlanıyor. Yeni grafik romanı *Hand Book for Hot Witches* 2012 yılında Henry Holt tarafından yayımlanacak. Darcy şu sıralar kendi gençlik yıllarına dayanan grafik roman üçlemesi *Black Rainbow Ranch* üzerine çalışıyor. Grubu Death By Doll ile müzik üreten ve moda çizerliği de yapan Darcy aynı zamanda çizerlerin diğer meslektaşlarıyla bir araya geldiği EZ Bake Coven Forum (ezbakecoven.com) adlı feminist mekanın kurucusu. Kendisi hakkında daha fazla bilgiye DameDarcy.com'dan ulaşabilirsiniz.

1960'lardaki yeraltı çizgi roman akımının önemli şahsiyetlerinden **KIM DEITCH** II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Los Angeles'ta doğdu. Kısa bir süre Pratt Enstitüsü sanat okulunda eğitim aldıktan sonra 1967 yılında *The East Village Other* için bant karikatürler çizmeye başladı. 1969'da yeraltı çizgi roman gazetesi *Gothic Blimp Works*'ün editörü oldu. O zamandan beri çalışmaları *RAW*, *Pictopia*, *Zero Zero*, *Nickelodeon Magazine*, *Details* ve *Little Lit*'te yayımlandı. 2002 tarihli grafik romanı *The Boulevard of Broken Dreams* 2005 yılında *Time*'ın 1923'ten beri yayımlanmış en iyi 100 kitap listesinde yer aldı. Deitch, New York'ta yaşıyor.

KEVIN DIXON babasının kallavi bir araştırma sonucunda ortaya çıkan yorumunu kullanarak dünyanın en eski destanını çivi yazısından çizgi romana dönüştürdü. Kevin ayrıca başarısız, berbat müzik gruplarında çalanların deneyimlerini konu alan *And Then There Was Rock* adındaki otobiyografik dizinin de sorumlusu. Ayrıca, Eric Knisley işbirliğiyle *Tales of the Sinister Harvey, Mickey Death and the Winds of Impotence* ve Xeric ödüllü *Flavor Contra Comix and Stories*'i çıkardı. *Gılgamış*'tan bağımsız son projesi, Kenya'daki efsanevi günümüz dinozoruyla kesinlikle hiçbir ilgisi olmayan *Mkele Mbembe*. Kevin'a ultrakevin@hotmail.com'dan ulaşabilirsiniz.

İllüstratör ve çizgi romancı **ALICE DUKE** İngiltere'de yaşıyor. Çizgi roman çalışmaları SelfMadeHero (*Lovecraft Anthology Vol. 1* ve *Nevermore*) ve Blank Slate (*Nelson*) yayıncılarının derlediği antolojilerde yer aldı. İllüstrasyon işleri ise albüm kapaklarında, dergilerde, video oyunlarının içinde ve insanların üstündeki dövmelerde görülebilir. alice-duke.com'dan daha fazla bilgi edinebilirsiniz.

HUNT EMERSON 1970'lerin başından beri çizgi diziler ve bant karikatürler çiziyor. *Lady Chatterley's Lover, The Rime of the Ancient Mariner* ve *Casanova's Last Stand* başta olmak üzere aşağı yukarı otuz çizgi roman ve albümü yayımlandı. Karakterlerinin arasında Kedi Firkin (1981'den beri İngiliz dergisi *Fiesta*'da yer alan bir seks hicvi), Calculus Cat (televizyondan nefret eden kedi), Puss-Puss (evet, bir kedi daha!), Alan Rabbit ve daha pek çoğu sayılabilir. Hunt Emerson'ın bant karikatürleri on dile çevrildi, çok sayıda ödül aldı ve 2000'de Bibliothèque nationale de France ve CNBDI tarafından "Les Maîtres de la Bande Dessinée Européenne" sergisine seçilen isimlerden biri oldu. Çalışmalarını web sitesi largecow.com'dan görebilir ve edinebilirsiniz.

DIANA EVANS Ontario, Kanada'da yaşayan tam zamanlı bir illüstratör ve yazar. Kendi kendini eğitmiş olan Evans'ın çalışmalarına çocuk kitapları, dergiler ve yüzey tasarımlarında rastlamak mümkün. Gelecekte eserlerinin her türden yüzeyi süsleyeceğini umuyor. Kendisiyle ilgili daha fazla bilgiye dianaevans.com'dan ulaşabilir ve blogu dianaevans.blogspot.com'da günlük çalışmalarına göz atabilirsiniz.

ANDREA FEMERSTRAND kavramsal sanat çalışmaları yapan İsveçli bir illüstratör. Çalışmalarının merkezinde karakter ve yaratık tasarımı, öykücülük ve öykü kitabı illüstrasyonları yer alıyor. Oyun, film, çocuk kitabı, reklam projeleriyle uğraşıyor. Andrea işe trenle gittiğinden resimlerinin büyük bölümünü trendeyken bir dizüstü bilgisayar ve wacom tablette yapıyor. Daha fazla bilgi için noukah.com'u ziyaret edebilirsiniz.

Bostonlu çizer **TIM FISH**'in Marvel Comics ile Oni Press tarafından yayımlanan çizgi romanları Fransızcaya, İtalyancaya ve Portekizceye çevrildi. ABD ve İngiltere'de çeşitli çizgi roman festivalleri, sosyal merkezler ve kitapevlerinde konuşmalar yapan Fish, gay sevgilileri konu eden çizgi roman serisi *Cavalcade of Boys* ve onun ardından gelen grafik romanlarıyla tanınıyor. Kendisini Facebook, Twitter ve timfishworks.com'dan takip edebilirsiniz.

Profesyonel bir illüstratör olan **NICOLE RAGER FULLER** Lewis and Clark Koleji biyokimya bölümünden mezun oldu ve California Santa-Cruz Üniversitesi'nden bilimsel illüstrasyon lisans sertifikası aldı. Fuller eşiyle birlikte Washington, DC'de yaşıyor.

LAURENCE GANE Londra Üniversitesi ile Açık Üniversite'de felsefe dersleri veriyor ve Kraliyet Sanat Koleji'nde Eleştirel Çalışmalar bölümünün yöneticiliğini sürdürüyor. Gane müzisyenliğinin yanı sıra müzik, film ve video yapımcısı.

Aslen Bosnalı olan illüstratör ve baskı resim sanatçısı **SANYA GLISIC** Illionis'da yaşıyor. 2010'da konuk sanatçı olarak katıldığı Chicago'daki Spudnik Press'te Heinrich Hoffman'ın on dokuzuncu yüzyıl *Der Struwwelpeter*'ine dayanan kitaplar resimlendirdi,

ipek baskı kullanıp elde ciltledi. *Lumpen Magazine* ve *Artifice* de dahil çok sayıda yayına katkıda bulundu ve çalışmaları *Newcity Magazine* ve *KOSHKA* fanzininin kapaklarında boy gösterdi. Yakında Rotland Press'ten çıkacak *BLACK EYE No.2* adlı antolojide de yer alacak Sanya'nın çalışmaları Hyde Park Sanat Merkezi'nde ve Chicago'daki kimi galerilerde sergilendi. Kendisini sanyaglisic.com'dan takip edebilirsiniz.

Aslen genç okurlar için yaptığı karanlık ama eğlenceli illüstrasyonlarıyla tanınan **GRIS GRIMLY** yazılar, sergiler ve filmler aracılığıyla resimli kitaplar diyarının ötesine geçti. Neil Gaiman'la birlikte yaptığı *The Dangerous Alphabet* ve sadece kendi imzasını taşıyan *Ray's Muddy Spud*, *Wicked Nursery Rhymes* ile *Frankenstein*, Grimly'nin öne çıkan kitap çalışmalarından bazıları. Kendisi aynı zamanda kaçık ve eğlenceli bir orta metraj film olan *Cannibal Flesh Riot!*'ı yönetti. Amerika'da yayınlanan korku şovu *Elvira's Movie Macabre*'nin açılışının ve Karanlığın Hanımı Elvira'ya yazılmış bir şarkının müzik videosunun yönetmenliğini yaptı. Şu sıralar ikinci orta metraj filmi *Wounded Embark of the Lovesick Mind* üzerinde çalışıyor. Grimly, yapımcılığını Guillermo Del Torro'nun üstlendiği *Pinokyo*'nun stop-motion animasyonunu da yönetecek.

ALI J'in tuhaf ve rüya gibi olan çalışmaları insanın hayal gücünü harekete geçiriyor. Yarattığı çağdaş, şık ve al yanaklı karakterlerin temelinde sıradan insanlar var; J hikayelerini bu karakterlerin bakışları ve yüz ifadeleri aracılığıyla aktarıyor. Müşteri listesinde *Women's Weekly*, Australian Copyright Council, Sony/BMG ve Oxford University Press gibi isimlerin bulunduğu J'nin illüstrasyonları tebrik kartlarından dergilere, kitaplara ve CD'lere kadar her yerde boy gösterdi.

Amerikalı çizgi romancı ve yönetmen **SANDY JIMENEZ** 1990 yılında The Cooper Union'dan mezun olduğundan beri çok sayıda resimli hikaye üretti. En tanınmış eserleri bağımsız "Marley Davidson" serisi ile *World War 3 Illustrated* için hazırladığı uzun soluklu "Shit House Poet" hikayeleri.

Önceden grafik tasarımcı olan Brezilyalı illüstratör **KAKO** şimdilerde reklam ve yayın piyasası için illüstrasyonlar yapıyor. Cannes Uluslararası Reklam Festivali'nde Altın Aslan, El Ojo de Iberoamerica Reklam Festivali'nde Altın Madalya ve 2007 yılında HQ-Mix Ödülleri'nde En İyi İllüstratör ödülüne layık görüldü. Çalışmaları pek çok illüstrasyon/tasarım kitaplarıyla *Communication Arts*, *Society of Illustrators*, *SPD* ve *Lurzer's Archive 200 Best Illustrators Worldwide* gibi yıllıklarda yer aldı. Kako ara ara çizgi roman dünyasıyla flört ediyor, sıradışı kitaplara kapaklar yapıyor ya da çok kısa ve tuhaf öyküler anlatıyor.

MICHAEL KELLER ödüllü bir gazeteci ve yazar. Florida Üniversitesi vahşi yaşam ekolojisi bölümünden mezun olduktan sonra Columbia Üniversitesi'nde gazetecilik üzerine yüksek lisans yaptı.

Seattlelı **MEGAN KELSO**, *Girlhero* adlı mini-çizgi romanıyla kazandığı Xeric ödülüyle çizgi roman severlerin dikkatini çekti. Onun ardından *Queen of the Black Black* (Highwater, 1998) ve *The Squirrel Mother* (Fantagraphics, 2006) adlı iki koleksiyon çıkardı. 2007 yılında *New York Times* Megan'dan pazar ekleri için bant karikatür hazırlamasını istedi. Nihayetinde *Watergate Sue* adlı bant karikatürü, daha önce Chris Ware, Seth ve Jaime Hernandez'e ayrılmış olan sayfada altı ay boyunca her hafta yayımlandı. 2010'da Fantagraphics, Megan'ın çifte Ignatz ödüllü *Artichoke Tales*'ini yayımladı. Megan şu sıralar bir çocuk kitabı ve yeni bir kısa öykü toplaması üzerinde çalışıyor. Daha fazla bilgi için girlhero.com'u ziyaret edebilirsiniz.

Sanatçı, illüstratör, yeraltı karikatüristi **MOLLY KIELY** Tuscon, Arizona'da yaşayan Kanadalı bir sürgün; yerinde duramayan bir veledin annesi. 1991'den beri erotik karikatürler çizen Molly, *Diary of a Dominatrix* ve *Saucy Little Tart* serisi ile *That Kind of a Girl* ve *Tecopa Jane* adlı grafik romanların yaratıcısı.

Editör, yazar ve sanatçı **HUXLEY KING** Nashville, Tennessee'de yaşıyor. King kariyeri boyunca pek çok farklı iş yaptı: İncil yorumlamalarından tutun da Hindu aşk tanrıçaları üzerine bir kitaba varana kadar her şeyin redaksiyonunu yaptı; kataloglardan tutun da tiyatro eleştirisine kadar her şeyi yazdı; albüm kapaklarından madde istismarının daha hafif taraflarını konu eden çizgi romanlara kadar her şeyin resmini çizdi. Bayan King aynı zamanda performans sanatıyla ilgileniyor ve sık sık yerel sanat galerilerinde yüzünde pantomimci makyajıyla bağıra çağıra şarkı söylüyor ya da Bonnaroo müzik festivalinde sanat kolektifi E Flat Dillingers ile (eflatdillingers.com) freskolar yapıyor. Şu sıralar eşi Terrence Boyce ve yaratıcı suç ortağı Maxx Kelly ile birlikte 1890'ların Nashville'inde geçen tarihi bir macera üzerinde çalışıyor. Kendisine huxleyking.com'dan ulaşabilirsiniz.

MATT KISH Ohio'da kütüphanecilik yapıyor. Çocukken büyük hayranlık beslediği Jack Kirby, Philippe Druillet ve *Monster Manual* kendisini buralara getirdi. Kish gezegenlerle konuşuyor, sonuçları görmek için spudd64.com'u ziyaret edebilirsiniz.

ANDRZEJ KLIMOWSKI'nin uluslararası sergilerde yer alan eserleri Avrupa ve ABD'deki müzelerin koleksiyonlarına girdi. Başarılı kariyeri boyunca film ve tiyatro afişleri tasarladı; Varşova'da kısa animasyonlar yönetti; Penguin, Faber & Faber, Everyman Library ve Oberon Books'a kitap kapakları yaptı. Grafik romanları arasında *The Depository*, *The Secret* ve *Horace Dorlan* bulunuyor.

Klimowski aynı zamanda Kraliyet Sanat Koleji'nde illüstrasyon profesörü. SelfMadeHero *için yaptığı Dr. Jekyll ve Bay Hyde* dışında, *Üstat ile Margarita*'yı da uyarladı ki bu çalışmayı *Grafik Kanon*'un üçüncü cildinde görebileceksiniz.

İllüstratör ve çizgi romancı **AIDAN KOCH** Oregon, Portland'da yaşıyor. İlk kısa grafik romanı *The Whale* 2010'da yayımlandı. Daha fazla bilgiye aidankoch.com'dan ulaşabilirsiniz.

PETER KUPER *World War 3 Illustrated* adlı politik çizgi roman dergisinin kurucu ortağı. 1997'den bu yana *MAD*'in her sayısına *Spy vs. Spy* adlı köşeyi yazıp çizmekte. *The System* ile Kafka'nın *Dönüşüm*'ünün bir uyarlaması da dahil yirmiden fazla kitaba imza atan Kuper, Temmuz 2006-2008 arasında büyük bir öğretmen grevi sırasında Oaxaca, Mexico'da yaşadı; o döneme ait çalışmaları Diario de Oaxaca adlı kitabında görülebilir. Yirmi beş yıldır New York'ta karikatür dersleri veriyor ve aynı zamanda Harvard Üniversitesi'nde misafir profesör.

DAVID LASKY 1989'dan beri karikatür yapıyor. En bilinen eserleri arasında Greg Stump'la birlikte çalıştığı ödüllü *Urban Hipster* ve King County Halk Sağlığı Merkezi'nin katkılarıyla hazırladığı *No Ordinary Flu* bulunuyor. Şu sıralar Frank Young'la ortaklaşa yaptığı ve country müziğin ilk ailesini konu eden ilk grafik romanı *Carter Family Comics: Don't Forget This Song* üzerinde çalışıyor.

Serbest çalışan bir illüstratör ve ressam olan **MAY ANN LICUDINE**, namıdiğer Mall, Filipinler'de yaşıyor. Albüm kapağı, resim ve fresko da dahil pek çok farklı eser üretmiş olan Licudine, anaokulundan mezun olduğundan beri birçok sanat ödülü kazandı. Licudine'nin eserleri dünyanın dört bir yanında sergilendi.

Long Island doğumlu illüstratör **ELLEN LINDNER** şimdilerde Londra'da yaşıyor. Kendisi 1960'lı yılların Coney Island'ını konu alan *Undertow* adlı grafik romanın yazarı ve kadın karikatüristlerin eserlerini bir araya getiren karikatür dergisi *The Strumpet*'ın editörü. Ellen'ın karikatürleri ve illüstrasyonları için littlewhitebird.com'a ya da ellenlindner.livejournal.com'a göz atabilirsiniz.

OLGA LOPATA kültürel açıdan bir hayli zengin memleketi Ukrayna'da aile mirasını sürdürerek, Kiev'de prestijli bir sanat okuluna gitti. Sanat Akademisi'nin güzel sanatlar ve grafik bölümünde yüksek lisans yaptıktan sonra ABD'ye yerleşti ve San Francisco'da Sanat Akademisi'nde eğitim aldı. Olga'nın resim, illüstrasyon ve grafik sanat çalışmalarından oluşan portfolyosuna olgalopata.com'dan ulaşabilirsiniz.

Yazar, görsel sanatçı, performans sanatçısı ve eğitmen **DAVE MORICE** gerçek adının yanı sıra Joyce Holland ve Dr. Alphabet adlarıyla da yazdı. Çalışmaları arasında altmış şiir maratonu, üç *Poetry Comics* antolojisi, Wooden Nickel Sanat Projesi, diğer sanatlar ve gerçek fal kurabiyelerinden çıkmış fallardan oluşan *The Great American Fortune Cookie Novel*'ın da dahil olduğu yazılar yer alıyor. Kendisi aynı zamanda Actualist Poetry Movement'ın kurucularından.

Jack Kirby ve Pablo Picasso'nun manevi aşk çocuğu **J. BEN MOSS** sanatsal açıdan uçuşa yasak bölge Shreveport, Louisiana'dan. Kendisi pek çok internet profilinin "Hakkımda" kısmının yıldızı, aynı zamanda gün ışığına çıkıp çıkmamaya henüz karar vermemiş sonsuz sayıda çizimin yaratıcısı. Güneyli gerçek bir okur yazar olan ve animasyon-görsel efektler üzerine eğitim alan J. Ben Moss'un çok zeki ve hayranlık uyandıracak derecede güzel iki kızı var. Kendisinin çalışmalarına thecreativefinder.com/benmoss ya da squoog.com'dan ulaşabilirsiniz.

CORINNE MUCHA Chicagolu bir karikatürist, illüstratör, sanat eğitmeni ve *Freshman: 9th Grade Tales of Obsessions, Revelations, and Other Nonsense* ve Xeric ödüllü *My Alaskan Summer* adlı kitapların yazarı. Çizdiği bant karikatür "Barnyard Etiquette" her ay *Philadelphia Inquirer*'da yayımlanıyor. Daha fazlası için maidenhousefly.com'a göz atabilirsiniz.

JORDYN OSTROFF, Brown Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat ve sanat tarihi okudu. Brooklyn'de yaşayan Ostroff sanat ve yayıncılıkla uğraşıyor.

JOHN OTTINGER Art Center College of Design'da illüstrasyon eğitimi aldıktan sonra yıllarca oyuncak tasarımı yaptı. Ayrıca çocuk kitapları resimledi; video oyunları, tema parklar, web siteleri tasarladı ve Warner Bros, Dreamworks, Disney Interactive, Universal Studios, Lucasfilm ve Williams Entertainment'a heykeller yaptı.

Amerikalı illüstratör ve yazar **CHRISTOPHER PANZNER** Paris'te yaşıyor. Yıllarca film ve televizyon piyasasında çalıştı. Yapımında yer aldığı iki dalda Oscar adayı *Belleville'de Randevu,* Venedik Film Festivali'nde gösterilen *The Dog, the General and the Pigeons* ve yardımcı yapımcılığını üstlendiği *Blackmor's Treasure*, 2006'da Çağdaş Sanat Müzesi'nde sergilenen Büyük İllüzyonlar: Fransız Animasyonunun En İyileri adlı sekiz filmlik bir çağdaş Fransız animasyonu retrospektifinde yer almıştı. *LHOOQ* dergisinin kurucusu ve yazı işleri müdürü olan Panzner şu şıralar edebiyat klasiklerini resimlemekle uğraşıyor.

Çizgi romancı ve illüstratör **JULIAN PETERS** Montreal'da yaşıyor. İtalya'da çizgi roman okuyarak büyüdü, o yüzden sanatsal çalışmalarında *fumetti* ustalarının etkisi görülür. Tarihe karşı beslediği

büyük tutkusunu gerçeklerden kaçışın bir biçimi olarak görüyor; çizgi romanları asla bugünde değil, farklı farklı tarihi dönemlerde geçiyor. Julian son birkaç yıldır şiir –edebiyatın en imgesel formu– ile çizgi romanı –görsel sanatların en sözlüsü– birleştirmenin olasılıklarını keşfetmekle ilgileniyor ve bu doğrultuda İngiliz, Fransız ve İtalyan edebiyat kanonlarından pek çok klasik şiiri çizgi romana uyarlıyor.

JOHN PIERARD tam bir profesyonel: On üç yaşına kadar şımarık bir asker çocuğu olan Pierard o yaşam tarzından kopup illüstratör olarak çalışmanın yollarını aradı. En etkilendiği isimlerden bazıları şunlar: Ray Bradbury ve Ray Harryhausen; Alfred Hitchcock ve Stanley Kubrick; Sam Fuller ve Sam Peckinpah; Robert Altman; Charles Willeford; Jim Thompson ve Hunter S. Thompson; Mort Drucker, Frank Frazetta, R. Crumb ve Vaughn Bode. John güzel eşi Wendy ve iki köpeğiyle birlikte Manhattan'da yaşıyor ve çok mutlu.

İllüstratör ve grafik tasarımcı **PIERO**'nun çalışmaları iki kez Kraliyet Sanat Koleji'nin koleksiyonuna girdi. Kendisi birçok "Giriş" kitabı resimledi.

İllüstratör, tasarımcı, çizgi film ressamı ve çok yönlü sanatçı **PMURPHY** Portland, Oregon'da yaşıyor. Altı yıllık tam zamanlı tasarımcılığın ardından serbest çalışmak için Doğu Kıyısı'ndan Pasifik Kuzeybatısı'na taşındı. Arkadaşlarından, beynin işlevlerinden, büyüden ve çevrimiçi belgesellerden esinleniyor. Yaratıcı işbirlikleriyle ilgilenen PMurphy'ye pmurphy.org'dan ulaşabilirsiniz.

JOHN PORCELLINO 1968 yılında Chicago'da doğdu. Yirmi beş yıldır yazıyor, çiziyor, mini-çizgi romanlar, çizgi romanlar ve grafik romanlar yayımlıyor. 1989'da yayımlamaya başladığı meşhur *King-Cat Comics* serisi karikatüristleri çok etkiledi. Porcellino şimdilerde "Dünyanın Kum Başkenti" South Beloit, Illinois'da yaşıyor.

Londra doğumlu **DANUSIA SCHEJBAL** British Council bursuyla Varşova'daki Güzel Sanatlar Akademisi'nde sahne tasarımı okudu, sonra da Londra'daki Ealing Sanat Okulu'nda moda ve tekstil eğitimi aldı. 1976'dan 1981'e kadar Polonya'daki çeşitli tiyatrolarda set ve kostüm tasarımı yaptı. Schejbal'ın büyük beğeni toplayan resimleri Avrupa'nın dört bir yanında sergilendi. Andrzej Klimowski'yle birlikte çalıştığı *Üstat ile Margarita*'yı *Grafik Kanon*'un üçüncü cildinde görebileceksiniz

Ohiolu alternatif karikatürist, grafik tasarımcı ve illüstratör **TARA SEIBEL** en çok çizgi roman yazarı Harvey Pekar'la birlikte yaptığı çalışmalarıyla tanınıyor. Eserleri *Chicago Newcity, Austin Chronicle, Cleveland Scene, Juxtapoz Magazine, New York Times* ve *Los Angeles Times* gibi pek çok gazete ve dergide yer aldı. Pennsylvania'daki Edinboro Üniversitesi'nde güzel sanatlar okuyan Seibel restoran menülerinin ve yiyecek paketlerinin kapaklarını resimledi, sonrasında American Greetings için illüstratörlük yaptı. Cleveland'daki Ursuline Koleji'nde illüstrasyon dersleri verdi. Şimdilerde eşi Aaron, üç çocuğu ve evcil hayvanlarıyla birlikte Pepper Pike, Ohio'da yaşıyor.

Classical Comics'e yaptığı *Frankenstein*'ın başarısının ardından İrlandalı sanatçı **DECLAN SHALVEY** *Sweeney Todd*'u uyarladı. Diğer çalışmaları arasında *28 Days Later* (BOOM Studios) ve *Northlanders* (DC/Vertigo) bulunuyor. Şu sıralar, Marvel Comics tarafından yayımlanacak olan *Thunderbolts*'u resimliyor.

Litvanyalı illüstratör ve fotoğrafçı **NATALIE SHAU** çoğunlukla fotoğraf, dijital resim ve 3D karışımı işler yapıyor. Shau'nun tarzında dini imgelerin, masal illüstrasyonlarının, modanın ve moda fotoğraflarının etkisi büyük. Sanat çalışmalarının ve uluslararası solo ya da karma sergilere katılmanın yanı sıra Shau müzik grupları, moda tasarımcıları ve kitap yayıncıları için illüstrasyonlar yapıyor (müşterileri arasında Island Def Jam, Actes Sud ve Sony BMG gibi isimler var). Lydia Courteille'nin mücevher kampanyası için yaptığı illüstrasyonlar Fransız *Vogue*'da yayımlandı.

İllüstratör **MAHENDRA SINGH** Montreal'da yaşıyor. D. A. Powell'ın şiirlerinden Martin Olson'un *Encyclopaedia of Hell*'ine kadar pek çok kitap ve çizgi roman resimleyen sanatçı aynı zamanda Lewis Carroll Cemiyeti'nin dergisi *Knight Letter*'ın editörlüğünü yapıyor. Alman asıllı bir anne ve Hintli bir babanın çocuğu olarak Libya'da doğan Singh'in eşi Assamlı. Kanadalıların arasında yaşayan illüstratör çok kültürlülüğü kurnazca bir kaçamak olarak görüyor ve boş zamanlarını, diğerlerinin kafasındaki sesleri duymak istemeyen Hintlilere folyo sarıklar tasarlayarak, Budist münzevileri Nirvana konserlerine götürerek ve altgeçitlerde boş broşürler dağıtan Kanadalı ateistlere yardım ederek geçirmeyi tercih ediyor.

SETH TOBOCMAN 1980'te, Reagan-Bush döneminin siyasi ve ahlaki yaklaşımını eleştiren siyasi çizgi roman dergisi *World War 3 Illustrated*'ın kurucu editörlerindendi. Tobocman beş grafik kitap yazıp resimledi (*You Don't Have to Fuck People Over to Survive, War in the Neighborhood, Portraits of Israelis and Palestinians, Disaster and Resistance* ve *Understanding the Crash*) ve illüstrasyonları *New York Times* gibi pek çok gazete ve dergide yayımlandı. ABC No Rio'da tek kişilik, Exit Art Gallery'de iki kişilik ve Museum of Modern Art, Museum of the City of Ravenna ve New Museum of Contemporary Art'ta grup şovlar yaptı. Şu anda Görsel Sanatlar Okulu'nda karikatür ve illüstrasyon dersleri veriyor. Tobocman'ın çalışmaları Güney Afrika'daki Afrika Ulusal Konseyi'nden tutun da Wall Street İşgalcileri'ne kadar dünyanın dört bir yanındaki halk hareketlerinin afişlerinde, broşürlerinde yer aldı. Kendisi ayrıca Wall Street İşgali için döviz ve pankartlar tasarladı.

Afrikalı-Amerikalı Klasikler'in yardımcı editörü **LANCE TOOKS** kariyerine Marvel Comics'te editör yardımcılığıyla başladı. Yüzden fazla televizyon reklamı, film ve müzik videosunda çizgi film ressamlığı yaptı; *Danger Funnies*, *Divided by Infinity* ve *Muthafucka* adlı çizgi romanlarını yayımladı; Herb Boyd'un kaleme aldığı *The Black Panthers for Beginners*'ı resimledi. Öyküleri Graphic Classics tarafından yayımlanan Edgar Allan Poe, Ambrose Bierce, Mark Twain ve Robert Louis Stevenson koleksiyonlarında yer aldı; Harvey Pekar'la birlikte *The Beats: A Graphic History* ve *Studs Terkel's Working*'i yarattı. Took'un ilk grafik romanı *Narcissa, Publishers Weekly* tarafından yılın en iyi kitaplarından bir olarak adlandırıldı ve NBM Comics Lit'e yaptığı dört ciltlik *Lucifer's Garden of Verses* serisi iki Glyph ödülü kazandı. Lance New York'tan ayrılıp Madrid'e yerleşti ve şu sıralar oldukça özgün yeni grafik romanı üzerinde çalışıyor. lancetooksjournal.blogspot.com.

DAVID W. TRIPP sanat becerilerini, hayatının ilk yarısını geçirdiği Maine'de ancak oranın sunabileceği sakin, taşralı bir çevrede geliştirdi. 2001'de Philadelphia'ya taşındı ve Pennsylvania Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim aldı. Çalışmaları dünyanın dört bir yanındaki galeri sergileriyle özel koleksiyonların yanı sıra birçok yayında yer aldı. Daha fazla bilgi için davidwtripp.com'u ziyaret edebilirsiniz.

EMERSON TUNG *Predator*, *Aliens*, *Star Wars* ve pek tabii ki cumartesi karikatürlerine hayran büyüdü. Adı geçen filmlere genç yaşlarında maruz kaldığı için genç kahramanlar, canavarlar, robotlar ve steampunk hava araçlarıyla dolu hikayeler bugünlerde kafasını bolca meşgul ediyor olabilir. Tung 2010 yılında Sanat Akademisi Üniversitesi'nden mezun oldu ve şu sıralar San Francisco merkezli bir sosyal oyun şirketinde çalışıyor. Kendisi aynı zamanda serbest çalışan bir illüstratör ve galeri ressamı. Tung, İllüstratörler Topluluğu'nun 2010'da düzenlediği bir şovda *Spectrum 18: The Best in Contemporary Fantastic Art*'ta yer aldı. Çalışmalarını emersonart.blogspot.com'da görebilirsiniz.

ANTHONY VENTURA Sheridan Koleji'nden mezun olduğundan beri illüstratör olarak çalışıyor. Matbaa, multimedya, reklam ve televizyon işleri yapan Ventura, Toronto'nun kuzeyinde küçük bir köyde yaşıyor.

RAPHAËLLE VIMONT Paris'teki grafik tasarım stüdyosu Supercinq'in ortaklarından. Supercinq'in dört elemanı 2001 yılında L'École de Communication Visuelle de Paris'ten mezun oldu. O zamandan beri müzik ve kültür piyasasındalar. Çoğunlukla tipografi ve illüstrasyon işleri yapan dörtlünün müşterileri arasında Printemps mağazaları, VP Records ve Wagram Music bulunuyor.

ELIZABETH WATASIN on üç tane 2D animasyon filme katkıda bulundu. *Disney Adventures* dergisine yazılar yazdı, grafik romanı *Charm School* SLG Publishing tarafından yayımlandı. Şimdilerde öykü kitabı *Fey Dently, Vampyre*, gençlik kitabı *Wit's World: Never Was* ve gotik steampunk serisi *The Dark Victorian* üzerinde çalışıyor. Draw adında bir kara kediyle Los Angeles'taki ağaç evinde yaşıyor.

Nebraskalı **S. CLAY WILSON** 1960'larda yerleştiği San Francisco'da Robert Crumb, Robert Williams, Victor Moscoso, Spain Rodriguez ve Rick Griffin'le birlikte Zap Comix'i kurarak meşhur oldu. (Paul Mavrides bu yetenek listesine sonradan katıldı.) Wilson sanatçılar ve karikatüristler için daha özgür bir ortam yaratmak amacıyla, kötü şöhretli Checkered Demon, Captain Pissgums ve Ruby the Dyke gibi vahşi karakterler yaratarak sansüre meydan okudu. Kasım 2008'de yaşadığı travmatik beyin hasarı sonucunda fiziksel yetilerini büyük ölçüde kaybetti. İyileşme sürecinde nadir de olsa çizim yapmayı sürdürdü, ancak geçen yıl sağlık durumu iyice bozuldu ve yirmi dört saat bakıma muhtaç hale geldi. sclaywilson.com'da özel ihtiyaçlarının giderilmesi için yardım başlatıldı. Kendisine PO Box 14854, San Francisco, CA 94114 adresinden posta yollayabilirsiniz.

Alberta, Kanada'da doğup büyüyen **YIEN YIP** şu sıralar serbest çalışan bir illüstratör ve ipek baskı sanatçısı. Çocukluğundan beri çizim ve resimle uğraşsa da, bir dönem ailesindeki herkes gibi o da "gerçekçi" olmaya karar verip bir süreliğine muhasebecilik yaptı. Bu işte geçen beş yılın ve bir de çeyrek yaş bunalımının ardından çantasını toplayıp Sheridan Koleji'nde illüstrasyon okumaya gitti. Çizim, ipek baskı, biraz da animasyon ve eriştelere duyduğu derin sevgiyle, illüstrasyon dünyasında adım adım ilerliyor.

HAKLAR VE İZİNLER

Alice galerisi; *We're All Mad Here*, Raphaëlle Vimont; ilk olarak *Peau de Lapin*'de (2008) yer almıştır. © Raphaëlle Vimont, 2008. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice and Mad*, Bill Carman; ilk olarak Nucleus Galerisi'ndeki "Curiouser and Curiouser: Inspired by *Alice in Wonderland*" adlı sergide yer almıştır. © Bill Carman, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; Kim Deitch illüstrasyonları; Lewis Carroll'ın *Alice's Adventures under Ground*'dan alınmıştır (Word Play, 2000). © Kim Deitch, 2000. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *A Mad Tea Party*, John Coulthart; *Psychedelic Wonderland 2009 Calendar*'dan alınmıştır. © John Coulthart, 2009. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *The Wasp in a Wig*, John Coulthart; *Through the Psychedelic Looking-Glass 2010 Calendar*'dan alınmıştır. © John Coulthart, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *I see you, Cheshire, Young Queen of Hearts*, ve *The Hole in Alice's World*, May Ann Licudine; ilk olarak Nucleus Galerisi'ndeki "Curiouser and Curiouser: Inspired by *Alice in Wonderland*" adlı sergide yer almıştır. © May Ann Licudine, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Caterpillar Concept*, Andrea Femerstrand; 2010 Chiustream Sketchaholic yarışması için yapılmıştır. © Andrea Femerstrand, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Caterpillar*, Olga Lopata; Amanda Elo'esh Johnsen'in *Go Ask Alice Oracle* adlı Tarot kartı serisi için yapılmıştır. © Olga Lopata, 2009. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice and White Rabbit*, Natalie Shau; ilk olarak sanatçının natalieshau.carbonmade.com'daki galerisinde yer almıştır. © Natalie Shau, 2009. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Mr. White Rabbit*, Emerson Tung; ilk olarak sanatçının emersonart.blogspot.com adlı blogunda yer almıştır. © Emerson Tung, 2009. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; Kupa Kraliçesi illüstrasyonu, Peter Kuper; ilk olarak *Alicia en el País de las Maravillas*'da yer almıştır (Sexto Piso Editoral, 2010). © Peter Kuper, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; fil/arı illüstrasyonu, Peter Kuper; ilk olarak *A través del espejo y lo que Alicia encontró allí*'de yer almıştır (Sexto Piso Editoral, 2011). © Peter Kuper, 2011. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Midnight* Tea, John Ottinger; ilk olarak Notld Reanimated'in "What's the Use of a Book without Pictures" adlı projesinde yer almıştır. © John Ottinger, 2011. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice Paragraph 162* ve *Alice Paragraph 276*, David W. Tripp; ilk olarak Notld Reanimated'in "What's the Use of a Book without Pictures" adlı projesinde yer almıştır. © David W. Tripp, 2011. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice's Adventures in Wonderland* (Paragraph 108), Christopher Panzner; ilk olarak Notld Reanimated'in "What's the Use of a Book without Pictures" adlı projesinde yer almıştır. © Christopher Panzner, 2011. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice and the Bosch Monsters*, Jasmine Becket-Griffith; sanatçının *Alice in Other Lands* adlı serisinden alınmıştır. © Jasmine Becket-Griffith, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice galerisi; *Alice and Humpty*, Molly Kiely; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Molly Kiely, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Alice Harikalar Diyarında ve Aynanın İçinden, Lewis Carroll; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Dame Darcy, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Anna Karenina, Lev tolstoy; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Ellen Lindner, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin", Emily Dickinson; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Dame Darcy, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Böyle Buyurdu Zerdüşt, Friedrich Nietzsche; ilk olarak Laurence Gane ve Piero'nun *Introducing Nietzsche* adlı kitabında yer almıştır (Icon Books, 2001). © Laurence Gane ve Piero, 2001. Yayıncının izniyle yayımlanmıştır.

Çimen Yaprakları, Walt Whitman; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Tara Seibel, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Çimen Yaprakları, Walt Whitman; ilk olarak Dave Morice'in *Poetry Comics: An Animated Anthology* adlı kitabında yer almıştır (Teachers & Writers Collaborative, 2002). © Dave Morice, 2002. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Der Struwwelpeter, Heinrich Hoffmann; ilk olarak Sanya Glisic'in 2010 yılında Spudnik Press Cooperative, Chicago IL'deki Artist Residency Program'da yaptığı kitapta yer almıştır. © Sanya Glisic, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Dolaştım Bulut Misali", William Wordsworth; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © PMurphy, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Dorian Gray'in Portresi, Oscar Wilde; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © John Coulthart, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası, Robert Louis Stevenson; ilk olarak Danusia Schejbal ve Andrzej Klimowski'nin *Dr. Jekyll and Mr. Hyde: A Graphic Novel* adlı kitabında yer almıştır (SelfMadeHero, 2009). © 2009 SelfMadeHero / Danusia Schejbal ve Andrzej Klimowski. Yayıncının izniyle yayımlanmıştır.

"Ey Yalnızlık", John Keats; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Hunt Emerson, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Frankenstein, Mary Shelley; ilk olarak Jason Cobley ve Declan Shalvey'in *Frankenstein: The Graphic Novel* adlı kitabında yer almıştır (Classical Comics, 2009). © Jason Cobley ve Declan Shalvey, 2009. Yayıncının izniyle yayımlanmıştır.

George Sand'a Mektup, Gustave Flaubert; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Corinne Mucha, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Gurur ve Önyargı, Jane Austen; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Huxley King, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Haşhaş Yiyen, Fitz Hugh Ludlow; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © John Pierard, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Huckleberry Finn'in Maceraları, Mark Twain; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © J. Ben Moss, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"İhtiyar Denizcinin Manzumesi", Samuel Taylor Coleridge; ilk olarak Hunt Emerson'ın *The Rime of the Ancient Mariner* adlı kitabında yer almıştır (Knockabout Comics, 2008). © Hunt Emerson, 2008. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Jane Eyre, Charlotte Brontë; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Elizabeth Watasin, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Jumbliler", Edward Lear; 2009 yılında Hunt Emerson tarafından özel bir iş olarak hazırlanmış, basılı olaraksa ilk kez bu ciltte yer almıştır. © Hunt Emerson, 2009. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Kızıl Damga, Nathaniel Hawthorne; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Ali J, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Kocaboğazdestanı", Lewis Carroll; ilk olarak Eran Cantrell'in (Lulu aracılığıyla) kendi bastırdığı *The Jabberwocky*'de yer almıştır. © Eran Cantrell, 2010. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Köban Avı, Lewis Carroll; Mahendra Singh'in resimlediği, Lewis Carroll'ın *Köban Avı* adlı eserinden alınmıştır. © 2010. Melville House Publishing'in izniyle yayımlanmıştır.

"Kubilay Han", Samuel Taylor Coleridge; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Alice Duke, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi [25., 32., 41., 46., 53., 78. levhalar], William Blake; William Blake'in *Jerusalem: The Emanation of the Giant Albion* adlı eserinden alınmıştır (1804–1820). Paul Mellon Collection, Yale Center for British Art'in izniyle yayımlanmıştır.

"Kuzgun", Edgar Allan Poe; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Yien Yip, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Kürklü Venüs, Leopold von Sacher-Masoch; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Molly Kiely, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"La Belle Dame Sans Merci", John Keats; ilk olarak 1999 yılında www.webcomicsnation.com'da yer almış ve 2006 yılında Neil Cohn'un (BookSurge aracılığıyla) kendi bastırdığı *Meditations*'da yayımlanmıştır. © Neil Cohn, 1999. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Masallar, Hans Christian Andersen; ilk olarak S. Clay Wilson'ın *Wilson's Andersen* adlı kitabında yer almıştır (Word Play, 1994). © S. Clay Wilson, 1994. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Masallar, Grimm Kardeşler; ilk olarak S. Clay Wilson'ın *Wilson's Grimm* adlı kitabında yer almıştır (Word Play, 1999). © S. Clay Wilson, 1999. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Masumiyet Alametleri", William Blake; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Aidan Koch, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Mayasız İçki Tattım", Emily Dickinson; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Diana Evans, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Middlemarch, George Eliot; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Megan Kelso, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Misery Dağı'ndan Mesaj Var", Frederick Douglass; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Seth Tobocman, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Moby Dick, Herman Melville; ilk olarak Matt Kish'in *Moby-Dick in Pictures: One Drawing For Every Page* adlı kitabında yer almıştır (Tin House, 2011). © Matt Kish, 2011. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Nat Turner'ın İtirafları, Nat Turner ve Thomas R. Gray; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © John Pierard, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Oliver Twist, Charles Dickens; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Kevin Dixon, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise", Ambrose Bierce; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Sandy Jimenez, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Ozymandias", Percy Bysshe Shelley; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Anthony Ventura, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Ölümlü Ölümsüz", Mary Shelley; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Lance Tooks, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Öyküler ve Şiirler, Edgar Allan Poe; ilk olarak Maxon Crumb'ın *Maxon's Poe: Seven Stories and Poems by Edgar Allan Poe* adlı kitabında yer almıştır (Word Play, 1997). © Maxon Crumb, 1997. Yayıncının izniyle yayımlanmıştır.

Poe Kolaj, Gris Grimly; ilk olarak Gris Grimly'nin *Edgar Allan Poe's Tales of Mystery and Madness* adlı kitabında yer almıştır (Atheneum Books for Young Readers, 2004). © Gris Grimly, 2004. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Rondeau" ("Jenny Öptü Beni"), Leigh Hunt; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Ellen Lindner, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Sarhoş Gemi", Arthur Rimbaud; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Julian Peters, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Sefiller, Victor Hugo; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Tara Seibel, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Suç ve Ceza, Fyodor Dostoyevski; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Kako, 2012. Levy Creative Management'in izniyle yayımlanmıştır.

Türlerin Kökeni Üzerine, Charles Darwin; Michael Keller ve Nicolle Rager Fuller'ın *Charles Darwin's On the Origin of Species: A Graphic Adaptation* adlı kitabından alınmıştır. © Michael Keller, 2009. İllüstrasyonlar © Nicolle Rager Fuller. Roda'le, Inc.'nin izniyle yayımlanmıştır.

Uğultulu Tepeler, Emily Brontë; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Tim Fish, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

Walden, Henry David Thoreau; ilk olarak John Porcellino'nun *Thoreau at Walden* adlı kitabında yer almıştır (Hyperion, The Center for Cartoon Studies işbirliğiyle basılmıştır, 2008). © John Porcellino, 2008. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Yürüyor Güzellikle", George Gordon, Lord Byron; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © David Lasky, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

"Zengin Olan Altlı", Grimm Kardeşler; ilk olarak bu ciltte yer almıştır. © Shawn Cheng, 2012. Sanatçının izniyle yayımlanmıştır.

ESER ADI

Alice galerisi 342
Alice Harikalar Diyarında 313
Anna Karenina 410
Aynanın İçinden 313
"Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin" 301
Böyle Buyurdu Zerdüşt 432
"Bülbül" 118
"Çanlar" 161
Çimen Yaprakları 226, 228
Der Struwwelpeter 137
"Dolaştım Bulut Misali" 34
Dorian Gray'in Portresi 479
Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası 454
"Ey Yalnızlık" 37
Frankenstein 39
"Gammaz Kalp" 157
George Sand'a Mektup 306
Gurur ve Önyargı 18
"Hansel ile Gretel" 55
Haşhaş Yiyen 233
Huckleberry Finn'in Maceraları 421
"İhtiyar Denizcinin Manzumesi" 6
"İmparatorun Yeni Giysileri" 115
Jane Eyre 171
"Jumbliler" 132
Kızıl Damga 192
"Kızıl Ölüm'ün Maskesi" 168
"Kibritçi Kız" 122
"Kocaboğazdestanı" 330
Köban Avı 401
"Kubilay Han" 1
Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi 79
"Kuyu ve Sarkaç" 163
"Kuzgun" 150, 159
"Küçük Cesur Terzi" 51
Kürklü Venüs 374
"La Belle Dame Sans Merci" 66
Masallar (Andersen) 114
Masallar (Grimm) 50
"Masumiyet Alametleri" 13
"Mayasız İçki Tattım" 304
Middlemarch 390
"Misery Dağı'ndan Mesaj Var" 262
Moby Dick 194
Nat Turner'ın İtirafları 93
Oliver Twist 126
"Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" 468
"Ozymandias" 31
"Ölümlü Ölümsüz" 99
"Pamuk Prenses" 58
Poe Kolaj 146
"Rondeau" ("Jenny Öptü Beni") 124
"Sarhoş Gemi" 382
Sefiller 271
Suç ve Ceza 364
Türlerin Kökeni Üzerine 244
Uğultulu Tepeler 177
Walden 208
"Yürüyor Güzellikle" 27
"Zengin Olan Altılı" 62

YAZAR / ŞAİR

Andersen, Hans Christian • "Bülbül" 18 • "İmparatorun Yeni Giysileri" 115 • "Kibritçi Kız" 122
Austen, Jane • *Gurur ve Önyargı* 18
Bierce, Ambrose • "Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" 468
Blake, William • *Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi* 79 • "Masumiyet Alametleri" 13
Brontë, Charlotte • *Jane Eyre* 171
Brontë, Emily • *Uğultulu Tepeler* 177
Carroll, Lewis • Alice galerisi 342 • *Alice Harikalar Diyarında* ve *Aynanın İçinden* 313 • "Kocaboğazdestanı" 330 • *Köban Avı* 401
Coleridge, Samuel Taylor • "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" 6 • "Kubilay Han" 1
Darwin, Charles • *Türlerin Kökeni Üzerine* 244
Dickens, Charles • *Oliver Twist* 126
Dickinson, Emily • "Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin" 301 • "Mayasız İçki Tattım" 304
Dostoyevski, Fyodor • *Suç ve Ceza* 364
Douglass, Frederick • "Misery Dağı'ndan Mesaj Var" 262
Eliot, George • *Middlemarch* 390
Flaubert, Gustave • George Sand'a Mektup 306
Gray, Thomas R. • *Nat Turner'ın İtirafları* 93
Gordon, George, Lord Byron • "Yürüyor Güzellikle" 27
Grimm Kardeşler • "Hansel ile Gretel" 55 • "Küçük Cesur Terzi" 51 • "Pamuk Prenses" 58 • "Zengin Olan Altılı" 62
Hawthorne, Nathaniel • *Kızıl Damga* 192
Hoffmann, Heinrich • *Der Struwwelpeter* 137
Hugo, Victor • *Sefiller* 271
Hunt, Leigh • "Rondeau" ("Jenny Öptü Beni") 124
Keats, John • "Ey Yalnızlık" 37 • "La Belle Dame Sans Merci" 66
Lear, Edward • "Jumbliler" 132
Ludlow, Fitz Hugh • *Haşhaş Yiyen* 233
Melville, Herman • *Moby Dick* 194
Nietzsche, Friedrich • *Böyle Buyurdu Zerdüşt* 432
Poe, Edgar Allan • "Çanlar" 161 • "Gammaz Kalp" 157 • "Kızıl Ölüm'ün Maskesi" 168 • "Kuyu ve Sarkaç" 163 • "Kuzgun" 150, 159 • Poe Kolaj 146
Rimbaud, Arthur • "Sarhoş Gemi" 382
Sacher-Masoch, Leopold von • *Kürklü Venüs* 374
Shelley, Mary • *Frankenstein* • "Ölümlü Ölümsüz" 99
Shelley, Percy Bysshe • "Ozymandias" 31
Stevenson, Robert Louis • *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* 454
Thoreau, Henry David • *Walden* 208
Tolstoy, Lev • *Anna Karenina* 410
Turner, Nat • *Nat Turner'ın İtirafları* 93
Twain, Mark • *Huckleberry Finn'in Maceraları* 421
Whitman, Walt • *Çimen Yaprakları* 226, 228
Wilde, Oscar • *Dorian Gray'in Portresi* 479
Wordsworth, William • "Dolaştım Bulut Misali" 34

RESİMLEYEN / UYARLAYAN

Becket-Griffith, Jasmine • Alice galerisi 362
Blake, William • *Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi* 79
Boyce, Terrence • *Gurur ve Önyargı* 18
Cantrell, Eran • "Kocaboğazdestanı" 330
Carman, Bill • Alice galerisi 344
Cheng, Shawn • "Zengin Olan Altılı" 62
Cobley, Jason • *Frankenstein* 39
Cohn, Neil • "La Belle Dame Sans Merci" 66
Coulthart, John • Alice galerisi 347–348 • *Dorian Gray'in Portresi* 479
Crumb, Maxon • "Çanlar" 161 • "Gammaz Kalp" 157 • "Kızıl Ölüm'ün Maskesi" 168 • "Kuyu ve Sarkaç" 163 • "Kuzgun" 159
Darcy, Dame • *Alice Harikalar Diyarında* ve *Aynanın İçinden* 313• "Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin" 301
Deitch, Kim • Alice galerisi 345–346
Dixon, Kevin • *Oliver Twist* 126
Duke, Alice • "Kubilay Han" 1
Emerson, Hunt • "Ey Yalnızlık" 37 • "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" 6 • "Jumbliler" 132
Evans, Diana • "Mayasız İçki Tattım" 304
Femerstrand, Andrea • Alice galerisi 352
Fish, Tim • *Uğultulu Tepeler* 177
Fuller, Nicolle Rager • *Türlerin Kökeni Üzerine* 244
Gane, Laurence • *Böyle Buyurdu Zerdüşt* 432
Glisic, Sanya • *Der Struwwelpeter* 137
Grimly, Gris • Poe Kolaj 146
J, Ali • *Kızıl Damga* 192
Jimenez, Sandy • "Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" 468
Kako • *Suç ve Ceza* 364
Keller, Michael • *Türlerin Kökeni Üzerine* 244
Kelso, Megan • *Middlemarch* 390
Kiely, Molly • Alice galerisi 363 • *Kürklü Venüs* 374
Kish, Matt • *Moby Dick* 194
King, Huxley • *Gurur ve Önyargı* 18
Klimowski, Andrzej • *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* 454
Koch, Aidan • "Masumiyet Alametleri" 13
Kuper, Peter • Alice galerisi 356–357
Lasky, David • "Yürüyor Güzellikle" 27
Licudine, May Ann • Alice galerisi 349–351
Lindner, Ellen • *Anna Karenina* 410 • "Rondeau" ("Jenny Öptü Beni") 124
Lopata, Olga • Alice galerisi 353
Morice, David • *Çimen Yaprakları* 228
Moss, J. Ben • *Huckleberry Finn'in Maceraları* 421

Mucha, Corinne • George Sand'a Mektup 306
Ottinger, John • Alice galerisi 358
Panzner, Christopher • Alice galerisi 355
Peters, Julian • "Sarhoş Gemi" 382
Pierard, John • *Haşhaş Yiyen* 233• *Nat Turner'ın İtirafları* 93
Piero • *Böyle Buyurdu Zerdüşt* 432
PMurphy • "Dolaştım Bulut Misali" 34
Porcellino, John • *Walden* 208
Schejbal, Danusia • *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* 454
Seibel, Tara • *Çimen Yaprakları* 226 • *Sefiller* 271
Shalvey, Declan • *Frankenstein* 39
Shau, Natalie • Alice galerisi 354
Singh, Mahendra • *Köban Avı* 401
Tobocman, Seth • "Misery Dağı'ndan Mesaj Var" 262
Tooks, Lance • "Ölümlü Ölümsüz" 99
Tripp, David W. • Alice galerisi 359–360
Tung, Emerson • Alice galerisi 355
Ventura, Anthony • "Ozymandias" 31
Vimont, Raphaëlle • Alice galerisi 343
Watasin, Elizabeth • *Jane Eyre* 171
Wilson, S. Clay • "Bülbül" 118 • "Hansel ile Gretel" 55 • "İmparatorun Yeni Giysileri" 115 • "Kibritçi Kız" 122 • "Küçük Cesur Terzi" 51 • "Pamuk Prenses" 58
Yip, Yien • "Kuzgun" 150

ÜLKE / COĞRAFİ BÖLGE

ABD • "Ben Durup Ölümü Bekleyemediğim İçin" 301 • "Çanlar" 161 • *Çimen Yaprakları* 226, 228 • "Gammaz Kalp" 157 • *Haşhaş Yiyen* 233 • *Huckleberry Finn'in Maceraları* 421 • *Kızıl Damga* 192 • "Kızıl Ölüm'ün Maskesi" 168 • "Kuyu ve Sarkaç" 163 • "Kuzgun" 150, 159 • "Mayasız İçki Tattım" 304 • "Misery Dağı'ndan Mesaj Var" 262 • *Moby Dick* 194 • *Nat Turner*'ın İtirafları 93 • "Owl Creek Köprüsü'nde Bir Hadise" 468 • Poe Kolaj 146 • *Walden* 208

Almanya • *Böyle Buyurdu Zerdüşt* 432 • *Der Struwwelpeter* 137• Masallar (Grimm) 50 • "Zengin Olan Altılı" 62

Avusturya • *Kürklü Venüs* 374

Britanya • Alice galerisi 342 • *Alice Harikalar Diyarında* 313 • *Aynanın İçinden* 313 • "Dolaştım Bulut Misali" 34 • *Dorian Gray'in Portresi* 479 • *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* 454 • "Ey Yalnızlık" 37 • *Frankenstein* 39 • *Gurur ve Önyargı* 18 • "İhtiyar Denizcinin Manzumesi" 6 • *Jane Eyre* 171 • "Jumbliler" 132 • "Kocaboğazdestanı" 330 • *Köban Avı* 401 • "Kubilay Han" 1 • *Kudüs: Dev Albion'un Zuhur Edişi* 79 • "La Belle Dame Sans Merci" 66 • "Masumiyet Alametleri" 13 • *Middlemarch* 390 • *Oliver Twist* 126 • "Ozymandias" 31 • "Ölümlü Ölümsüz" 99 • "Rondeau" ("Jenny Öptü Beni") 124 • *Türlerin Kökeni Üzerine* 244 • *Uğultulu Tepeler* 177 • "Yürüyor Güzellikle" 27

Danimarka • Masallar (Andersen) 114

Fransa • George Sand'a Mektup 306 • "Sarhoş Gemi" 382 • *Sefiller* 271

İskoçya • *Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Vakası* 454

Rusya • *Anna Karenina* 410 • *Suç ve Ceza* 364

Fotoğraf: Ross Smith

RUSS KICK, *You Are Being Lied To* (Kandırılıyorsunuz) ve *Everything You Know is Wrong* (Bildiğiniz Her Şey Yanlış) gibi çoksatan antolojilerin editörüdür. *The New York Times* ondan "bilgi arkeoloğu", *Details* dergisi "Rönesans adamı", *Utne Reader* ise "Dünyanızı Değiştiren 50 Öngörülü İnsan"dan biri diye bahseder. Kick, Nashville ve Tucson'da yaşamaktadır.

Kolektif Kitap olarak *Grafik Kanon*'un yurtdışı baskısını gördüğümüz anda bu üç ciltlik büyük projenin Türkiyeli okurlara kazandırılması gerektiğini hemen anladık. Dünyanın dört köşesinden tanıyageldiğimiz ve daha önce hakkında hiç bilgimiz olmayan edebiyat eserlerinin görsellikle birleşince nasıl da ayrı bir haz verdiği ortadaydı. Çizgi roman severlerin dünyanın önemli illüstratörlerinin işlerini bir arada bulacağı, edebiyat severlerin ise klasik metinlerin çizgilerle buluşmasından mest olacağı ve belki de şimdiye dek fazla haşır neşir olmadıkları çizgi romanlara ilgilerinin artacağı bir yaratımdı bu. Türkçe yayın haklarını aldıktan sonra önümüzde uzun ve zor bir dönem olduğunun gayet farkındaydık. Aynı zamanda çevirmenlerle görüşmelere başladık, çeviriler geldikçe kitabın aslına sadık Türkçe grafik uyarlamasına yönelik uzun toplantılar yaptık. Redaksiyon, son okuma, metinlerin grafik yerleştirmeleriyle geçen zorlu bir dönemi tamamladık. Bu süreçte emeği geçen çevirmenlere, grafik uyarlamaları yapanlara ve editörlere sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Umarız siz okurlarımız da ortaya çıkan işten memnun kalırsınız. Herkese keyifli okumalar...

Grafik Kanon,
Karanlığın Yüreği'nden başlayıp
Hemingway ve
Infinite Jest'e kadar uzanan

3.

Cilt ile devam ediyor...

GRAFİK KANON

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ 2 EDEBİYAT ESERLERİNİN ÇİZGİLERLE BULUŞMASI

EFSANEVİ GRAFİK SANATÇILARI ve İLLÜSTRATÖRLER ile DÜNYA EDEBİYATININ ÖNE ÇIKAN ESERLERİ BİR ARADA!

Okurlara hem görsel hem de edebi bir şölen vadeden, görkemli ve eşi benzeri olmayan ***üç ciltlik*** *Grafik Kanon*'da dünyanın öne çıkan ***190 edebiyat eseri 130'dan fazla sanatçı*** tarafından yorumlanıyor.

Russ Kick editörlüğündeki *Grafik Kanon*'un **1.** Cilt'i *Gılgamış Destanı*'ndan Shakespeare ve *Tehlikeli İlişkiler*'e, **3.** Cilt'i ise Joseph Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* adlı romanından Hemingway'e ve David Foster Wallace'ın *Infinite Jest*'ine kadar uzanıyor.

"Son yıllarda hayata geçirilen en iddialı ve başarılı edebiyat projesi."
NPR

"KUBİLAY HAN" ALICE DUKE
"İHTİYAR DENİZCİNİN MANZUMESİ" HUNT EMERSON
"MASUMİYET ALAMETLERİ" AIDAN KOCH
GURUR VE ÖNYARGI HUXLEY KING VE TERRENCE BOYCE
"YÜRÜYOR GÜZELLİKLE" DAVID LASKY
"OZYMANDIAS" ANTHONY VENTURA
"DOLAŞTIM BULUT MİSALİ" PMURPHY
"EY YALNIZLIK" HUNT EMERSON
FRANKENSTEIN JASON COBLEY VE DECLAN SHALVEY
GRIMM MASALLARI S. CLAY WILSON
"ZENGİN OLAN ALTILI" SHAWN CHENG
"LA BELLE DAME SANS MERCI" NEIL COHN
KUDÜS: DEV ALBİON'UN ZUHUR EDİŞİ WILLIAM BLAKE
NAT TURNER'IN İTİRAFLARI JOHN PIERARD
"ÖLÜMLÜ ÖLÜMSÜZ" LANCE TOOKS
ANDERSEN MASALLARI S. CLAY WILSON
"RONDEAU" ("JENNY ÖPTÜ BENİ") ELLEN LINDNER
OLIVER TWIST KEVIN DIXON
"JUMBLİLER" HUNT EMERSON
DER STRUWWELPETER SANYA GLISIC
POE KOLAJ GRIS GRIMLY
"KUZGUN" YIEN YIP
POE - ÖYKÜLER VE ŞİİRLER MAXON CRUMB
JANE EYRE ELIZABETH WATASIN
UĞULTULU TEPELER TIM FISH
KIZIL DAMGA ALI J
MOBY DICK MATT KISH
WALDEN JOHN PORCELLINO
ÇİMEN YAPRAKLARI TARA SEIBEL
ÇİMEN YAPRAKLARI DAVE MORICE
HAŞHAŞ YİYEN JOHN PIERARD
TÜRLERİN KÖKENİ ÜZERİNE MICHAEL KELLER VE NICOLLE RAGER FULLER
"MISERY DAĞI'NDAN MESAJ VAR" SETH TOBOCMAN
SEFİLLER TARA SEIBEL
"BEN DURUP ÖLÜMÜ BEKLEYEMEDİĞİM İÇİN" DAME DARCY
"MAYASIZ İÇKİ TATTIM" DIANA EVANS
GEORGE SAND'A MEKTUP CORINNE MUCHA
ALICE HARİKALAR DİYARINDA VE AYNANIN İÇİNDEN DAME DARCY
"KOCABOĞAZDESTANI" ERAN CANTRELL
ALICE GALERİSİ JASMINE BECKET-GRIFFITH, BILL CARMAN, JOHN COULTHART, KIM DEITCH, ANDREA FEMERSTRAND, MOLLY KIELY, PETER KUPER, MAY ANN LICUDINE, OLGA LOPATA, JOHN OTTINGER, CHRISTOPHER PANZNER, NAT ALIE SHAU, DAVID W. TRIPP, EMERSON TUNG VE RAPHAËLLE VİMONT
SUÇ VE CEZA KAKO
KÜRKLÜ VENÜS MOLLY KIELY
"SARHOŞ GEMİ" JULİAN PETERS
MIDDLEMARCH MEGAN KELSO
KÖBAN AVI MAHENDRA SINGH
ANNA KARENINA ELLEN LINDNER
HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI J. BEN MOSS
BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT LAURENCE GANE VE PIERO
DR. JEKYLL VE BAY HYDE'IN TUHAF VAKASI DANUSIA SCHEJBAL VE ANDRZEJ KLIMOWSKI
"OWL CREEK KÖPRÜSÜ'NDE BİR HADİSE" SANDY JIMENEZ
DORIAN GRAY'İN PORTRESİ JOHN COULTHART

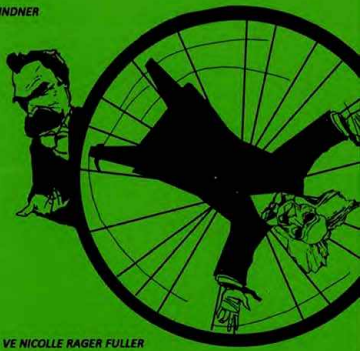

kolektif kitap

ISBN: 978-605-63559-9-8